

สูตรตบฏปิฎก มชฌิมนิกายสส

ตติโย ภาค

อุปริปัญญาสกั

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

เทวทหฺวคฺโค

เทวทหฺสฺสฺสฺ

[๑] เอวมฺเม สฺสฺ อํกํ สมฺมํ ภควา สกฺเกสุ วิหฺรติ
เทวทหฺ นาม สกฺยานํ นิคโม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
ภิกฺขโวติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๒] ภควา เอตทโวจ สฺนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมณฺพฺราหฺมณา
เอวฺวาทีโน เอวฺทิฏฺฐิโน ยงฺกิลฺยจายํ ปฺริสฺปกฺคโล ปฺฐิสฺเวเทติ สฺขํ
วา ทฺกขํ วา อทฺกขมฺสฺขํ วา สพฺพนฺตํ ปุพฺเพ กตเหตุ อิติ
ปฺราณานํ กมฺมานํ ตปฺสา พฺยนฺติภาวา นวานํ กมฺมานํ อกรณา
อายตี อนวสฺสโว อายตี อนวสฺสวา กมฺมกฺขโย กมฺมกฺขยา
ทฺกขกฺขโย ทฺกขกฺขยา เวทฺนากฺขโย เวทฺนากฺขยา สพฺพิ ทฺกขํ
นิชฺชินฺณํ ภวิสฺสตีติ เอวฺวาทีโน ภิกฺขเว นิคฺนฺธา ฯ

[๗] เอวํวาทาหิ ภิกขเว นิคฺคนเถ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทามิ
สจฺจํ กิร ตฺตฺเมห อวฺุโส นิคฺคนเถ เอวํวาทิโน เอวํทิกฺกุจฺจโน
ยงฺกิญจายิ ปุริสปุคฺคโล ปฏฺฐิตฺเวเทติ สฺขํ วา ทฺกขํ วา อทุกฺขมสฺสขํ
วา สพฺพนฺตํ ปุพฺเพ กตฺเต อิติ ปุราณานํ กมฺมานํ ตปฺสา
พฺยุนฺตภาวา นวานํ กมฺมานํ อกรณฺา อายตี อนวสฺสวํ อายตี
อนวสฺสวา กมฺมกฺขโย กมฺมกฺขยา ทฺกขกฺขโย ทฺกขกฺขยา
เวทนากฺขโย เวทนากฺขยา สพฺพิ ทฺกขํ นิชฺชिณฺณํ ภวิสฺสตีติ ฯ
เต เจ เม ภิกขเว นิคฺคนเถ เอวํ ปุฏฺฐา อามาติ ปฏฺฐิขานนฺติ
ตฺยาหิ เอวํ วทามิ กิ ปน ตฺตฺเมห อวฺุโส นิคฺคนเถ ชานาถ
อหฺวเมหฺว มยิ ปุพฺเพ น นาทฺมฺหาติ ฯ โน หิํทํ อวฺุโส ฯ
กิ ปน ตฺตฺเมห อวฺุโส นิคฺคนเถ ชานาถ อกรเมหฺว มยิ ปุพฺเพ
ปาปกมฺมํ น นาทฺมฺหาติ ฯ โน หิํทํ อวฺุโส ฯ กิ ปน ตฺตฺเมห
อวฺุโส นิคฺคนเถ ชานาถ เอวรूपิ วา เอวรूपิ วา ปาปกมฺมํ
อกรมฺหาติ ฯ โน หิํทํ อวฺุโส ฯ กิ ปน ตฺตฺเมห อวฺุโส
นิคฺคนเถ ชานาถ เอตฺตํ วา ทฺกขํ นิชฺชิณฺณํ เอตฺตํ วา ทฺกขํ
นิชฺชิเรตฺตพฺพิ เอตฺตกมฺหิ วา ทฺกขเ นิชฺชิณฺเณ สพฺพิ ทฺกขํ
นิชฺชิณฺณํ ภวิสฺสตีติ ฯ โน หิํทํ อวฺุโส ฯ กิ ปน ตฺตฺเมห
อวฺุโส นิคฺคนเถ ชานาถ ทิกฺกุเจว ฐมฺเม อกฺุสลาณํ ฐมฺมานํ
ปฺหานํ กฺุสลาณํ ฐมฺมานํ อุปสมฺปทฺนฺติ ฯ โน หิํทํ อวฺุโส ฯ

[๘] อิติ กิร ตฺตฺเมห อวฺุโส นิคฺคนเถ น ชานาถ อหฺวเมหฺว

มยั ปุพเพ น นามุหุมาติ น ชานาถ อกรเมหฺว มยั ปุพเพ
ปาปกมฺมํ น นากรมุหุมาติ น ชานาถ เอวรูปี वा เอวรูปी
वा पापकमम् ओक्रमुहति न चानाถ ऐतत्तङ्गि वा तुक्खं
निชฺชिณฺณं ऐतत्तङ्गि वा तुक्खं निชฺชिเรตพุप्पि ऐตत्तกมฺहि वा तुक्खे
निชฺชिณฺणे สพุप्पि तुक्खं निชฺชिณฺณं ภวิสฺसत्तीติ न चानाถ तिฏ्ठेจ्व
ธมฺमे อकुสลानं ธมฺमानं ปหานं กุสลानं ธมฺमानं อุปสมप्पत्ति
เอวํ สนฺเต อายสฺสมนฺตานं นิคฺคณฺถานं น กลฺลมฺมสฺส เวยฺยาकरणาย
ยงฺกิลฺลจายं ปุริสฺปกุคฺคโล ปฏฺฐิตंเวเทติ สฺขं वा तुक्खं वा อตุक्खมฺสฺขं
वा सพุप्पन्ตं पुपฺเพ กตเหตุ อิติ ปุราณานं กมฺमानं ตปसा
พฺยन्ตภาวา นวานं กมฺमानं อकरณา आयत्ती อนวสฺสโว आयत्ती
อนวสฺสวา กมฺมกฺขโย กมฺมกฺขยา तुक्खกฺขโย तुक्खกฺขยา
เวทนากฺขโย เวทนากฺขยา สพุप्पि तुक्खं निชฺชिณฺณं ภวิสฺसत्तीติ ๑
สเจ ปน ตุมฺเห อาวุโส นิคฺคณฺธา ชานะยฺยาถ อหฺวเมหฺว มยั
ปุพฺเพ น นามุหุมาติ ชานะยฺยาถ อกรเมหฺว มยั ปุพฺเพ
ปาปกมฺมํ น นากรมุหุมาติ ชานะยฺยาถ เอวรูปี वा เอวรูปी
वा पापकमम् ओक्रमुहति चानะयฺยาถ ऐतत्तङ्गि वा तुक्खं
निชฺชिณฺณं ऐतत्तङ्गि वा तुक्खं निชฺชิเรตพุप्पि ऐตत्तกมฺहि वा तुक्खे
निชฺชिณฺणे สพุप्पि तुक्खं निชฺชिณฺณं ภวิสฺसत्तीติ चานะยฺยาถ तिฏ्ठेจ्व
ธมฺमे อकुสลानं ธมฺमानं ปหานं กุสลानं ธมฺमानं อุปสมप्पत्ति
เอวํ สนฺเต อายสฺสมนฺตานं นิคฺคณฺถานं กลฺลมฺมสฺส เวยฺยาकरणาย

ยงกัญจายั ปุริสบุคคโล ปฐิสัเวเทติ สขัม วา ทุกขัม วา อทุกขมสุขัม
วา สพุพพุตัม ปุพพุเพ กตเหตุ อิติ ปุราณัน กมฺมานัน ตปสา
พุนฺนติภาวา นวานัน กมฺมานัน อกรณา อายตี อนวสฺสโว อายตี
อนวสฺสวา กมฺมกฺขโย กมฺมกฺขยา ทุกฺขกฺขโย ทุกฺขกฺขยา
เวทนากฺขโย เวทนากฺขยา สพุพฺ ทุกขัม นิชฺชิตฺตํ ภาวิสฺสตีติ ฯ

[๕] เสยฺยถาปี อาวุโส นิคฺคธา ปุริโส สลฺเลน วิทุโร อสฺส
สฺวิเสน คาพุพฺพุเลปนฺน ฯ โส สลฺลสฺสปี เวชนเหตุ ๑ ทุกฺขา ติปฺปา ๒
กฺกุกา เวทนา เวทียะย ตสฺส มิตฺตามจฺจา ฉาติสาลอหิตา ภิสกฺกั
สลฺลกตฺโต อุปฺภูจฺจาเปยฺยํ ๓ ฯ ตสฺส โส ภิสกฺโก สลฺลกตฺโต สลฺเลน 3
วณฺมุขํ ปริกนฺตเยยฺย ฯ โส สลฺเลนปี วณฺมุขสฺส ปริกนฺตนเหตุ
ทุกฺขา ติปฺปา กฺกุกา เวทนา เวทียะย ตสฺส โส ภิสกฺโก
สลฺลกตฺโต เอสนียา สลฺลํ เอสะยฺย ฯ โส เอสนียาปี สลฺลสฺส
เอสนเหตุ ๔ ทุกฺขา ติปฺปา กฺกุกา เวทนา เวทียะย ตสฺส โส
ภิสกฺโก สลฺลกตฺโต สลฺลํ อพฺภูจฺเจหะยฺย ๕ ฯ โส สลฺลสฺสปี
อพฺภูจฺจนเหตุ ๖ ทุกฺขา ติปฺปา กฺกุกา เวทนา เวทียะย ตสฺส
โส ภิสกฺโก สลฺลกตฺโต อคทงฺการํ วณฺมุขํ โอทหะยฺย ฯ โส
อคทงฺการสฺสปี วณฺมุขํ โอทนเหตุ ทุกฺขา ติปฺปา กฺกุกา เวทนา
เวทียะย ฯ โส อปฺเรน สมเยน รุพฺเพน ๗ วณฺน สลฺลจฺวินา
อโรโค อสฺส สฺขี เสรี สยฺวสี เยนกามจฺจโม ฯ ตสฺส เอวมสฺส
อหํ โข ปุพฺเพ สลฺเลน วิทุโร อโหสี สฺวิเสน คาพุพฺพุเลปนฺน
#๑ ย. เวทนาเหตุ ฯ ๒ ม. ติปฺปา ฯ ๓ ม. อุปฺภูจฺจาเปยฺยํ ฯ ๔ ม. ย. เอสนาเหตุ ฯ
#๕ ย. อพฺยหะยฺย ฯ ๖ ม. อพฺภูจฺจนเหตุ ย. อพฺยนเหตุ ฯ ๗ ม. รุพฺเพน ฯ

โสหิ สลลสสปี เวชนเหตุ ทุกขา ติปปา กฏกา เวทนา เวทียี
ตสส เม มิตตามจจา ชาติสาโลหิตา ภิสกั สลลกตติ อุปฏฐเปตุ
ตสส เม โส ภิสกโก สลลกตโต สตเถน วณมุขั ปริกนตติ
โสหิ สตเถนปี ๑ วณมุขสส ปริกนตนเหตุ ทุกขา ติปปา กฏกา
เวทนา เวทียี ตสส เม โส ภิสกโก สลลกตโต เอสนียา
สลลั เอสิ โสหิ เอสนียาปี สลลสส เอสนเหตุ ทุกขา ติปปา
กฏกา เวทนา เวทียี ตสส เม โส ภิสกโก สลลกตโต สลลั
อพฏฐนหิ โสหิ สลลสสปี อพฏฐนหนเหตุ ทุกขา ติปปา กฏกา
เวทนา เวทียี ตสส เม โส ภิสกโก สลลกตโต อคทงการั
วณมุเข โอทหิ โสหิ อคทงการสสปี วณมุเข โอทหนเหตุ
ทุกขา ติปปา กฏกา เวทนา เวทียี โสหิ ๒ เอตริหิ รูเพหน
วณน สณณวินา อโรโค สุกิ เสรี สยวสี เชนกามงคโมติ ๑
เอวเมว โข อาวุโส นิคนถา สเจ ตุมุห ชาเนยยาถ อหุมมุห
มยั ปุพเพ น นามุมุหาคิ ชาเนยยาถ อกรมุห มยั
ปุพเพ ปาปกมมึ น นากรมุหาคิ ชาเนยยาถ เอวรूपิ वा
เอวรूपि वा ปाปกममि अग्रमुहาคि चाणययाถ ऐदुत्तकि वा
तुकुञ्चि निञ्चिण्णि ऐदुत्तकि वा तुकुञ्चि निञ्चिरेत्तपुप्पि ऐदुत्तकमहि वा
तुकुञ्चे निञ्चिण्णे सपुप्पि तुकुञ्चि निञ्चिण्णि णविसुत्तिติ चाणययाถ
ทิฏ्ठजेव चम्ममे अकुसलानं चम्ममानं पहानं कुसलानं चम्ममानं उपसम्पत्ति
เอว สนเต आयสมนุตานं นิคนถานं กลลมสส เวยยากรณาย
#๑ ย. สลเถนปี ๑ ๒ ม. ย. โสุมหิ ๑

ยงฺกิญจายั ปุริสปุคฺคโล ปฏิสัเวเทติ สฺขั วา ทุกฺขั วา อทูกฺขมสุขั
 วา สพฺพนฺตํ ปุพฺเพ กตเหตุ อิติ ปุราณัน กมฺมานัน ตปฺสา
 พุยนฺติภาวา นวานัน กมฺมานัน อกรณา อายตี อนวสุสโว อายตี
 อนวสุสวา กมฺมกฺขโย กมฺมกฺขยา ทูกฺขกฺขโย ทูกฺขกฺขยา
 เวทนากฺขโย เวทนากฺขยา สพฺพิ ทูกฺขั นิชฺชินฺณัน ภวิสฺสตีติ ฯ
 ยสฺมา จ โข ตฺเมห อวฺโส นิกฺคนฺตา น ชานาถ อหฺวเมห
 มยํ ปุพฺเพ น นาหฺวมฺหาติ น ชานาถ อกรเมห มยํ
 ปุพฺเพ ปาปกมฺมํ น นากรมฺหาติ น ชานาถ เอวรूपํ วา
 เอวรूपํ วา ปาปกมฺมํ อกรมฺหาติ น ชานาถ เอตฺตํ วา
 ทูกฺขั นิชฺชินฺณัน เอตฺตํ วา ทูกฺขั นิชฺชเรตพฺพิ เอตฺตกมฺหิ วา
 ทูกฺখে นิชฺชินฺเณ สพฺพิ ทูกฺขั นิชฺชินฺณัน ภวิสฺสตีติ น ชานาถ
 ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม อกฺุสลาณํ ฐมฺมานัน ปหานัน กุสลาณํ ฐมฺมานัน อุปสมฺปทํ
 ตสฺมา อายสฺมนฺตานัน นิกฺคนฺตานัน น กลฺลมฺสุส เวยฺยากรณาย
 ยงฺกิญจายั ปุริสปุคฺคโล ปฏิสัเวเทติ สฺขั วา ทูกฺขั วา อทูกฺขมสุขั
 วา สพฺพนฺตํ ปุพฺเพ กตเหตุ อิติ ปุราณัน กมฺมานัน ตปฺสา
 พุยนฺติภาวา นวานัน กมฺมานัน อกรณา อายตี อนวสุสโว อายตี
 อนวสุสวา กมฺมกฺขโย กมฺมกฺขยา ทูกฺขกฺขโย ทูกฺขกฺขยา
 เวทนากฺขโย เวทนากฺขยา สพฺพิ [๑] ทูกฺขั นิชฺชินฺณัน ภวิสฺสตีติ ฯ

[๑] เอวํ วุคฺเต ภิกฺขเว เต นิกฺคนฺตา มํ เอตทโวจํ นิกฺคนฺโต
 อวฺโส นาฏฺฏปฺตุโต สพฺพณฺณฺญ สพฺพทสฺสาวี อปริเสสํ ๒ ฅาณทสฺสนัน
 #๑ ย. เอตฺถนฺตเร ตนฺติ ทิสฺสตีติ ฯ ๒ โป. อปริเสสณฺจ ฯ

ปฏิชานาติ จรโต จ เม ตัญจโต จ สุตตสส จ ชาครสส จ
สตัดดี สมิติ ฌาณทสสนั ปัจจุปฏิจิตนติ ฯ โส เอวมมาห อตถิ
โว อาวุโส นิคนุถา ปุพเพ ปาปกมมัม กตัม ตัม อิมาย กฏุกาย
ทุกกรการิกาย นิชชเรถ ยัม ปเนตถ เอตทหิ กายเณ สัฎฐา
วาจาย สัฎฐา มนสา สัฎฐา ตัม อายตี ปาปกมมสส อกรณัม
อิตติ ปุราณัน [๑] ตปสา พุยนติภาวา นวานัน กมฺมานัน อกรณา
อายตี อนวสสโว อายตี อนวสสวา กมฺมกฺขโย กมฺมกฺขยา
ทุกฺขกฺขโย ทุกฺขกฺขยา เวทนากฺขโย เวทนากฺขยา สพฺพิ ทุกฺขัม
นิชชินฺณัม ภวิสสตีติ ตถจ ปนมหากัม รุจฺจติ เจว ขมฺติ จ
เตน จมฺหา อตฺตมฺนาติ ฯ

[๑] เอวํ วุตฺเต อหัม ภิกฺขเว เต นิคนฺเถ เอตทโวจํ ปญฺจ
โข อิมเ อาวุโส นิคนฺถา ฌมฺมา ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม ทฺวิธาวิปากา
กตเม ปญฺจ สทฺธา รุจิ อนุสสโว อาการปริวิตกโก ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติ
อิมเ โข อาวุโส นิคนฺถา ปญฺจ ฌมฺมา ทิฏฺฐเจว
ฌมฺเม ทฺวิธาวิปากา ตตฺตราชสมฺมุตฺตานัน นิคนฺถานัน กา อตีตฺเต
สตุลฺลริ สทฺธา กา รุจิ โก อนุสสโว โก อาการปริวิตกโก กา
ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺตีติ ฯ เอวํวาที โข อหัม ภิกฺขเว นิคนฺเถสุ น
กญฺจิ สหฌมฺมิกัม วาทปฺปฏิหารี ๒ สมฺนุปฺสสามิ ฯ

[๒] ปุณฺ จปฺราหัม ภิกฺขเว เต นิคนฺเถ เอวํ วทามิ ตัม
กัม มลฺลนถ อาวุโส นิคนฺถา ยสฺมี โว สมเย ติพฺโพ ๓ อุกฺกโม
#๑ เอตฺถนฺตเร กมฺมานนฺติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ย. วาทปฺริหารี ฯ ๓ ย. ติปฺโป ฯ

โหติ ติพพ์ ปธานํ ติพฺพา ตสฺมี สมเย โอปกุกมิกา ทุกฺขา
ติปฺปา ๑ กุกฺกา เวทนา เวทียถ ยสฺมี ปน โว สมเย น ติพฺโพ
อุปกุกโม โหติ น ติพพ์ ปธานํ น ติพฺพา ตสฺมี สมเย
โอปกุกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา กุกฺกา เวทนา เวทียถาติ ฯ ยสฺมี ๒
โน อาวุโส โคตม สมเย ติพฺโพ อุปกุกโม โหติ ติพพ์ ปธานํ
ติพฺพา ตสฺมี สมเย โอปกุกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา กุกฺกา เวทนา
เวทียาม ยสฺมี ปน โน สมเย น ติพฺโพ อุปกุกโม โหติ
น ติพพ์ ปธานํ น ติพฺพา ตสฺมี สมเย โอปกุกมิกา ทุกฺขา
ติปฺปา กุกฺกา เวทนา เวทียามาติ ฯ

[๕] อิติ กิราวุโส นิคฺนุตา ยสฺมี โว สมเย ติพฺโพ
อุปกุกโม โหติ ติพพ์ ปธานํ ติพฺพา ตสฺมี สมเย โอปกุกมิกา
ทุกฺขา ติปฺปา กุกฺกา เวทนา เวทียถ ยสฺมี ปน โว สมเย
น ติพฺโพ อุปกุกโม โหติ น ติพพ์ ปธานํ น ติพฺพา ตสฺมี
สมเย โอปกุกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา กุกฺกา เวทนา เวทียถ เอว
สนฺเต आयสฺมนฺตานํ นิคฺนุทานํ น กุลฺลมฺสฺส เวชฺยากรณาย
ยงฺกิญฺจาโย ปุริสฺปุคฺคโล ปฏฺฐิสฺสเวเทติ สฺขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมฺสฺขํ
วา สพฺพนฺตํ ปุพฺเพ กตฺเต อิติ ปุราณํ กมฺมานํ ตปฺสา
พฺยนฺตภาวา นวานํ กมฺมานํ อกรณา आयตี อนวสฺสโว आयตี
อนวสฺสวา กมฺมกฺขโย กมฺมกฺขยา ทุกฺขกฺขโย ทุกฺขกฺขยา
#๑ ม. ติพฺพา ฯ ๒ ม. ยสฺมี ปน โนติ ทิสฺสติ ฯ

เวทนาทุกขโย เวทนาทุกขยา สัพพัญญู ทุกข์ นิชชิตตัง ภาวีสตตีติ ฯ
สเจ อาวุโส นิคนถา ยสมี โว สมเย ติพโพ อุปกุกโม โหติ
ติพพํ ปธานัง [๑] ตัญญุเจยเยว ตสมี สมเย โอปกุกมิกา ทุกขยา ติปปา
กุกกา เวทนา [๒] ยสมี ปน โว สมเย น ติพโพ อุปกุกโม โหติ
น ติพพํ ปธานัง [๓] ตัญญุเจยเยว ตสมี สมเย โอปกุกมิกา ทุกขยา
ติปปา กุกกา เวทนา [๔] เอวํ สนุเต อายสมนุตานัง นิคนถานัง
กถมสส เวชยากรณาย ยงกิญจายํ ปุริสปุคคโล ปฏิสเวเทติ
สุขัง वा ทุกข์ वा อทุกขมสุขัง वा สัพพนตํ ปุพเพ กตเหตุ
อิตติ ปุราณัง กมฺมานัง ตปสา พุยนฺติภาวา นวานัง กมฺมานัง
อกรรมา อายตี อนวสฺสโว อายตี อนวสฺสวา กมฺมทุกขโย
กมฺมทุกขยา ทุกขทุกขโย ทุกขทุกขยา เวทนาทุกขโย เวทนาทุกขยา
สัพพัญญู ทุกข์ นิชชิตตัง ภาวีสตตีติ ฯ ยสฺมา จ โข อาวุโส
นิคนถา ยสมี โว สมเย ติพโพ อุปกุกโม โหติ ติพพํ ปธานัง
ติพพา ตสมี สมเย โอปกุกมิกา ทุกขยา ติปปา กุกกา เวทนา
เวทียถ ยสมี ปน โว สมเย น ติพโพ อุปกุกโม โหติ น
ติพพํ ปธานัง น ติพพา ตสมี สมเย โอปกุกมิกา ทุกขยา ติปปา
กุกกา เวทนา เวทียถ เต ตุมฺเห สามเเยว โอปกุกมิกา ทุกขยา
ติปปา กุกกา เวทนา เวทียมานา อวิชฺชา อญฺญาณา สมฺโมหา
วิปจฺเจถ ยงกิญจายํ ปุริสปุคคโล ปฏิสเวเทติ สุขัง वा ทุกข์
วา อทุกขมสุขัง वा สัพพนตํ ปุพเพ กตเหตุ อิตติ ปุราณัง
#๑ ม. น ติพพา ฯ ๒-๔ เวทียถ ฯ ๓ ม. ติพพา ฯ

กมฺมานํ ตปฺสา พุยนฺติภาวา นวานํ กมฺมานํ อกรณา อายตี
อนวสุสโว อายตี อนวสุสวา กมฺมกฺขโย กมฺมกฺขยา ทฺกฺขกฺขโย
ทฺกฺขกฺขยา เวทนากฺขโย เวทนากฺขยา สพุทฺธิ ทฺกฺขํ นิชฺชชฺฌณฺ
ภวิสฺสตีติ ฯ เอวํวาทิปิ โข อหิ ภิกฺขเว นิคฺคนฺเตสุ น กณฺจि
สทฺทรมฺมิกิ วาทปฺปฏิหาริ สมนุสฺสสามิ ฯ

[๑๐] ปฺน จปฺราหิ ภิกฺขเว เต นิคฺคนฺเต เอวํ วทามิ ตํ
กิ มลฺลณฺตาสุ นิคฺคนฺตา ยมิทํ กมฺมํ ทิฏฺฐชฺมมเวทนียํ ตํ
อุปกฺกเมน วา ปฺชานน วา สมนุสฺสสามิ โหตุติ ลพฺภเมตฺตฺติ ฯ
โน หิทํ อาวุโส ฯ ยมฺปนิทํ กมฺมํ สมนุสฺสสามิ ตํ อุปกฺกเมน
วา ปฺชานน วา ทิฏฺฐชฺมมเวทนียํ โหตุติ ลพฺภเมตฺตฺติ ฯ โน
หิทํ อาวุโส ฯ ตํ กิ มลฺลณฺตาสุ นิคฺคนฺตา ยมิทํ กมฺมํ
สุขเวทนียํ ตํ อุปกฺกเมน วา ปฺชานน วา ทฺกฺขเวทนียํ โหตุติ
ลพฺภเมตฺตฺติ ฯ โน หิทํ อาวุโส ฯ ยมฺปนิทํ กมฺมํ ทฺกฺขเวทนียํ
ตํ อุปกฺกเมน วา ปฺชานน วา สุขเวทนียํ โหตุติ ลพฺภเมตฺตฺติ ฯ
โน หิทํ อาวุโส ฯ ตํ กิ มลฺลณฺตาสุ นิคฺคนฺตา ยมิทํ กมฺมํ
ปฺริปกฺกเวทนียํ ตํ อุปกฺกเมน วา ปฺชานน วา อปฺปฺริปกฺกเวทนียํ
โหตุติ ลพฺภเมตฺตฺติ ฯ โน หิทํ อาวุโส ฯ ยมฺปนิทํ กมฺมํ
อปฺปฺริปกฺกเวทนียํ ตํ อุปกฺกเมน วา ปฺชานน วา ปฺริปกฺกเวทนียํ
โหตุติ ลพฺภเมตฺตฺติ ฯ โน หิทํ อาวุโส ฯ ตํ กิ มลฺลณฺตาสุ
นิคฺคนฺตา ยมิทํ กมฺมํ พหุเวทนียํ ตํ อุปกฺกเมน วา ปฺชานน วา

อุปเวทนีย โหตุติ ลพุกเมตฺตติ ฯ โน หิทฺท อวฺวโส ฯ ยมฺปนินฺท
กมฺมํ อุปเวทนีย ตํ อุปกุกฺกเมน วา ปชานน วา พหุเวทนีย
โหตุติ ลพุกเมตฺตติ ฯ โน หิทฺท อวฺวโส ฯ ตํ กิ มนฺธถวฺวโส
นิกฺคนถา ยมิตฺทํ กมฺมํ เวทนีย ตํ อุปกุกฺกเมน วา ปชานน วา
อเวทนีย โหตุติ ลพุกเมตฺตติ ฯ โน หิทฺท อวฺวโส ฯ ยมฺปนินฺท
กมฺมํ อเวทนีย ตํ อุปกุกฺกเมน วา ปชานน วา เวทนีย โหตุติ
ลพุกเมตฺตติ ฯ โน หิทฺท อวฺวโส ฯ

[๑๑] อิติ กิรวฺวโส นิกฺคนถา ยมิตฺทํ กมฺมํ ทิฏฺฐจฺจมฺมเวทนีย ตํ
อุปกุกฺกเมน วา ปชานน วา สมฺปฺรายนเวทนีย โหตุติ อลพุกเมตฺตํ ฯ
ยมิตฺทํ กมฺมํ สมฺปฺรายนเวทนีย ตํ อุปกุกฺกเมน วา ปชานน วา
ทิฏฺฐจฺจมฺมเวทนีย โหตุติ อลพุกเมตฺตํ ฯ ยมิตฺทํ กมฺมํ สุขเวทนีย
ตํ อุปกุกฺกเมน วา ปชานน วา ทุกฺขเวทนีย โหตุติ อลพุกเมตฺตํ ฯ
ยมิตฺทํ กมฺมํ ทุกฺขเวทนีย ตํ อุปกุกฺกเมน วา ปชานน วา สุขเวทนีย
โหตุติ อลพุกเมตฺตํ ฯ ยมิตฺทํ กมฺมํ ปริปฺกุกเวทนีย ตํ
อุปกุกฺกเมน วา ปชานน วา อุปฺปริปฺกุกเวทนีย โหตุติ อลพุกเมตฺตํ ฯ
ยมิตฺทํ [๑] อุปฺปริปฺกุกเวทนีย ตํ อุปกุกฺกเมน วา ปชานน วา ปริปฺกุกเวทนีย
โหตุติ อลพุกเมตฺตํ ฯ ยมิตฺทํ กมฺมํ พหุเวทนีย ตํ อุปกุกฺกเมน
วา ปชานน วา อุปเวทนีย โหตุติ อลพุกเมตฺตํ ฯ ยมิตฺทํ กมฺมํ
อุปเวทนีย ตํ อุปกุกฺกเมน วา ปชานน วา พหุเวทนีย โหตุติ
อลพุกเมตฺตํ ฯ ยมิตฺทํ กมฺมํ เวทนีย ตํ อุปกุกฺกเมน วา ปชานน
#๑ สี. โป. ม. กมฺมํ ฯ

วา อเวทนีย โหตุติ อลพุกเมตฺ ๑ ยมิตํ กम्मํ อเวทนีย ตํ
อุปกุกเมน วา ปธานน วา เวทนีย โหตุติ อลพุกเมตฺ ๑ เอวํ
สนฺเต อายสฺมนฺตานํ นิคฺคนฺธานํ อผลโต อุปกุกโม โหติ อผลํ
ปธานํ ๑ เอวํวาที ภิกฺขเว นิคฺคนฺธา เอวํวาทีนํ ภิกฺขเว นิคฺคนฺธานํ
ทส สหฺรมฺมิกา วาทานฺวาทา คารยฺหฺญจฺจํ อคฺจฺจนฺติ ๑ สเจ
ภิกฺขเว สตุตา ปุพฺเพ กตเหตุ สุขทุกฺขํ ปฏฺฐิสฺสเวทนฺติ อทฺธา
ภิกฺขเว นิคฺคนฺธา ปุพฺเพ ทุกฺกฏกมฺมการิโน ยํ เอตฺรหิ เอวรูปา
ทุกฺขา ติปฺปา กฏฺกา เวทนา เวทียนฺติ ๑ สเจ ภิกฺขเว สตุตา
อิสฺสรนิมฺมานเหตุ สุขทุกฺขํ ปฏฺฐิสฺสเวทนฺติ อทฺธา ภิกฺขเว นิคฺคนฺธา
ปาปเกน อิสฺสเรน นิมฺมิตา ยํ เอตฺรหิ เอวรูปา ทุกฺขา ติปฺปา
กฏฺกา เวทนา เวทียนฺติ ๑ สเจ ภิกฺขเว สตุตา สงฺกตฺทิวาเหตุ
สุขทุกฺขํ ปฏฺฐิสฺสเวทนฺติ อทฺธา ภิกฺขเว นิคฺคนฺธา ปาปสงฺกตฺทิกา
ยํ เอตฺรหิ เอวรูปา ทุกฺขา ติปฺปา กฏฺกา เวทนา เวทียนฺติ ๑
สเจ ภิกฺขเว สตุตา อภิชาติเหตุ สุขทุกฺขํ ปฏฺฐิสฺสเวทนฺติ อทฺธา
ภิกฺขเว นิคฺคนฺธา ปาปภิชาติกา ยํ เอตฺรหิ เอวรูปา ทุกฺขา
ติปฺปา กฏฺกา เวทนา เวทียนฺติ ๑ สเจ ภิกฺขเว สตุตา ทิฏฺฐ-
ธมฺมุปกฺกมเหตุ สุขทุกฺขํ ปฏฺฐิสฺสเวทนฺติ อทฺธา ภิกฺขเว นิคฺคนฺธา
ปาปทิฏฺฐธมฺมุปกฺกมา ยํ เอตฺรหิ เอวรูปา ทุกฺขา ติปฺปา กฏฺกา
เวทนา เวทียนฺติ ๑ สเจ ภิกฺขเว สตุตา ปุพฺเพ กตเหตุ สุขทุกฺขํ
ปฏฺฐิสฺสเวทนฺติ คารยฺหา นิคฺคนฺธา โน เจ สตุตา ปุพฺเพ กตเหตุ

สุขทุกข์ ปฏิสัเวทนติ การยหา นิคนถา ฯ สเจ ภิกขเว สตุตา
อิสสรนิมมานเหตุ สุขทุกข์ ปฏิสัเวทนติ การยหา นิคนถา โน
เจ สตุตา อิสสรนิมมานเหตุ สุขทุกข์ ปฏิสัเวทนติ การยหา
นิคนถา ฯ สเจ ภิกขเว สตุตา สงฺคตภาวเหตุ สุขทุกข์ ปฏิสัเวทนติ
การยหา นิคนถา โน เจ สตุตา สงฺคตภาวเหตุ สุขทุกข์
ปฏิสัเวทนติ การยหา นิคนถา ฯ สเจ ภิกขเว สตุตา อภิชาติเหตุ
สุขทุกข์ ปฏิสัเวทนติ การยหา นิคนถา โน เจ สตุตา
อภิชาติเหตุ สุขทุกข์ ปฏิสัเวทนติ การยหา นิคนถา ฯ สเจ ภิกขเว
สตุตา ทิฏฐมมุปกกมเหตุ สุขทุกข์ ปฏิสัเวทนติ การยหา
นิคนถา โน เจ สตุตา ทิฏฐมมุปกกมเหตุ สุขทุกข์
ปฏิสัเวทนติ การยหา นิคนถา ฯ เอววาที ภิกขเว นิคนถา
เอววาทีนั ภิกขเว นิคนถานั อิม ทส สหรมมิกา วาทานูวาทา
การยหฺญจัน อากจฺนติ ฯ เอว โข ภิกขเว อผโล อุปกกโม
โหติ อผลั ปธานั ฯ

[๑๒] กถญจ ภิกขเว สผโล อุปกกโม โหติ สผลั ปธานั ฯ
อิธ ภิกขเว ภิกฺขุ น เหว อนทฺธฏฺถิ อตุตฺตานั ทุกฺเขน อทฺธภาเวติ
ธมฺมิกถญจ สฺขั น ปริจฺจชติ ตสฺมี จ สฺখে อนธฺมิจฺฉิตโต โหติ ฯ
โส เอว ปธานาติ อิมสฺส โข เม ทุกฺขนิทานสฺส สงฺขารั ปทหโต
สงฺขารปฺปธานา วิราโค โหติ อิมสฺส ปน เม ทุกฺขนิทานสฺส
อชฺฌเปกฺขโต อุเปกฺขั ภาวยโต วิราโค โหตีติ ฯ โส ยสฺส หิ

ขุสส ทุกขนิทานสส สงขาริ ปทหโต สงขารูปปรานา วิราโค โหติ
สงขาริ ตตถ ปทหติ ยสส ปนสส ทุกขนิทานสส อชฎเปกขโต
อุเปกขิ ภาวยโต วิราโค โหติ อุเปกขิ ตตถ ภาเวติ ตสส
ตสส ทุกขนิทานสส สงขาริ ปทหโต สงขารูปปรานา วิราโค โหติ
เอวมปิสส ตัง ทุกขิ นิชชินณัง โหติ ตสส ตสส ทุกขนิทานสส
อชฎเปกขโต อุเปกขิ ภาวยโต วิราโค โหติ เอวมปิสส ตัง
ทุกขิ นิชชินณัง โหติ ฯ

[๑๓] เสยยถาปี ภิกขเว ปุริโส อิตถียา สารตโต ปฏิพทชจิตโต
ติพพจจนโท ติพพาเปกโข ฯ โส ตัง อิตถิ ปสเสยย อญเณน
ปุริเสน สทฐิ สนตัญจนตี สลลปนตี สลชกขมนตี สหสนตี ฯ ตัง
กิ มณณถ ภิกขเว อปี นุ ตสส ปุริสสส อมัม อิตถิ ทิสวา
อญเณน ปุริเสน สทฐิ สนตัญจนตี สลลปนตี สลชกขมนตี สหสนตี
อุปฺปชเชยฺย โสภปริเทวทุกขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ
ตัง กิสฺส เหตุ ฯ อมฺ หิ ภนฺเต ปุริโส อมฺสฺสา อิตถียา สารตโต
ปฏิพทชจิตโต ติพพจจนโท ติพพาเปกโข ตสฺมา ตัง อิตถิ ทิสวา
อญเณน ปุริเสน สทฐิ สนตัญจนตี สลลปนตี สลชกขมนตี สหสนตี
อุปฺปชชฺชนตี โสภปริเทวทุกขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ อถ โข ภิกขเว
ตสฺส ปุริสสส เอวมฺสฺส อหํ โข อมฺสฺสา อิตถียา สารตโต
ปฏิพทชจิตโต ติพพจจนโท ติพพาเปกโข ตสฺส เม อมัม อิตถิ
ทิสวา อญเณน ปุริเสน สทฐิ สนตัญจนตี สลลปนตี สลชกขมนตี

สหสนฺตี อุปฺปชฺชนฺตี โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา ยนฺนุนาหํ
 โย เม อมฺมุสฺสา อิตฺถิยา ฉนฺทราโค ตํ ปชฺเหยยฺนฺตี ฯ โส โย
 อมฺมุสฺสา อิตฺถิยา ฉนฺทราโค ตํ ปชฺเหยยฺ ฯ โส ตํ อิตฺถิํ ปสฺเสยฺย
 อปฺเรน สมเยน อญฺเณน ปฺริเสน สทฺธิํ สนฺติญฺจนฺตี สลฺลปฺนฺตี
 สลฺลชฺคฺคฺมนฺตี สหสนฺตี ฯ ตํ กิํ มลฺลณฺถ ภิภฺขเว อปี นฺ ตสฺส
 ปฺริสสฺส อมฺมํ อิตฺถิํ ทิสฺวา อญฺเณน ปฺริเสน สทฺธิํ สนฺติญฺจนฺตี
 สลฺลปฺนฺตี สลฺลชฺคฺคฺมนฺตี สหสนฺตี อุปฺปชฺชเยยฺมฺ โสภปริเทวทุกฺข-ธ
 โทมนสฺสุปายาสาติ ฯ โน เหนฺต ภนฺเต ฯ ตํ กิสฺส เหนฺต ฯ อมฺ
 หิ ภนฺเต ปฺริโส อมฺมุสฺสา อิตฺถิยา วิตรราโค ตสฺมา ตํ อิตฺถิํ
 ทิสฺวา อญฺเณน ปฺริเสน สทฺธิํ สนฺติญฺจนฺตี สลฺลปฺนฺตี สลฺลชฺคฺคฺมนฺตี
 สหสนฺตี น อุปฺปชฺชเยยฺมฺ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาติ ฯ

[๑๔] เอวเมว โข ภิภฺขเว ภิภฺขุ น เหว อนทฺทฐฺฏตํ อตฺตานํ
 ทฺกฺขเณน อทฺทฐภาเวติ ฐมฺมิกถฺจ สฺขํ น ปฺริจฺจชฺติ ตสฺมี จ สฺখে
 อนธิมฺมุจฺฉิโต โหติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ อิมสฺส โข เม
 ทฺกฺขนิทานสฺส สฺงฺขาริํ ปทฺทโต สฺงฺขารปฺปชานา วิราโค โหติ
 อิมสฺส ปน เม ทฺกฺขนิทานสฺส อชฺฉฺคฺคฺเปกฺขโต อุเปกฺขํ ภาวยโต
 วิราโค โหตีติ ฯ โส ยสฺส หิ ขวสฺส ทฺกฺขนิทานสฺส สฺงฺขาริํ
 ปทฺทโต สฺงฺขารปฺปชานา วิราโค โหติ สฺงฺขาริํ ตตฺถ ปทฺทติ
 ยสฺส ปนสฺส ทฺกฺขนิทานสฺส อชฺฉฺคฺคฺเปกฺขโต อุเปกฺขํ ภาวยโต วิราโค
 โหติ อุเปกฺขํ ตตฺถ ภาเวติ ตสฺส ตสฺส ทฺกฺขนิทานสฺส สฺงฺขาริํ

ปทหโต สงฺขารปฺปชานา วิราโค โหติ เอวมปีสุส ตํ ทุกฺขํ
นิชฺชินฺณํ โหติ ตสฺส ตสฺส ทุกฺขนิทานสฺส อชฺฌเปกฺขโต อุเปกฺขํ
ภาวยโต วิราโค โหติ เอวมปีสุส ตํ ทุกฺขํ นิชฺชินฺณํ โหติ ฯ
เอวมปี ภิกฺขเว สพลโล อุปกุกโม โหติ สพลํ ปชานํ ฯ

[๑๕] ปฺน จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิติ ปฏฺิสถฺยจิกฺขติ ยถาสุขํ
โฆ เม วิหฺรโต อกฺุสลา ฌมฺมา อภิวทฺถนฺนติ กุสลา ฌมฺมา
ปฺริหายนฺติ ทุกฺขาย ปน เม อตฺตานํ ปทหโต อกฺุสลา ฌมฺมา
ปฺริหายนฺติ กุสลา ฌมฺมา อภิวทฺถนฺนติ ยนฺนุนาหิ ทุกฺขาย อตฺตานํ
ปทเหยยนฺติ ฯ โส ทุกฺขาย อตฺตานํ ปทหติ ตสฺส ทุกฺขาย
อตฺตานํ ปทหโต อกฺุสลา ฌมฺมา ปฺริหายนฺติ กุสลา ฌมฺมา
อภิวทฺถนฺนติ ฯ โส น อปฺเรน สมเยน ทุกฺขาย อตฺตานํ ปทหติ
ตํ กิสฺส เหตุ ยสฺส หิ โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ อตฺถาย ทุกฺขาย
อตฺตานํ ปทเหยยฺย สุวาสุส อตฺถโถ อภินิปฺสนฺโน โหติ ตสฺมา
น อปฺเรน สมเยน ทุกฺขาย อตฺตานํ ปทหติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว
อุสุกาโร เตชนํ ทฺวีสุ อลาเตสุ อาตาเปติ ปฺริตาเปติ อุขุ กโรติ
กมฺมณฺยิ ฯ ยโต โฆ ภิกฺขเว อุสุการสฺส เตชนํ ทฺวีสุ อลาเตสุ
อาตาปีติ โหติ ปฺริตาปีติ อุขุกติ กมฺมณฺยิ น โส ตํ อปฺเรน
สมเยน อุสุกาโร เตชนํ ทฺวีสุ อลาเตสุ อาตาเปติ ปฺริตาเปติ
อุขุ กโรติ กมฺมณฺยิ ตํ กิสฺส เหตุ ยสฺส หิ โส ภิกฺขเว
อตฺถาย อุสุกาโร เตชนํ ทฺวีสุ อลาเตสุ อาตาเปยฺย ปฺริตาเปยฺย

อุ้ง กระจาย กมนนีย์ สุวาส อตุโธ อภินิพฺพนโน โหติ ตสฺมา
 น อปเรน สมเยน อตุกาโร เตชนํ ทวีสุ อลาเตสุ อาตาเปติ
 ปริตาเปติ อุ้ง กโรติ กมนนีย์ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 อิติ ปฏิสณฺจิกฺขติ ยถาสุขํ โข เม วิหโรโต อกุสลา ฐมฺมา
 อภิวทฺถนฺติ กุสลา ฐมฺมา ปริหายนฺติ ทุกฺขาย ปน เม อตุตฺตานํ
 ปทหโต อกุสลา ฐมฺมา ปริหายนฺติ กุสลา ฐมฺมา อภิวทฺถนฺติ
 ยนฺนุนาหํ ทุกฺขาย อตุตฺตานํ ปทเหยยนฺติ ฯ โส ทุกฺขาย อตุตฺตานํ
 ปทหติ ตสฺส ทุกฺขาย อตุตฺตานํ ปทหโต อกุสลา ฐมฺมา ปริหายนฺติ
 กุสลา ฐมฺมา อภิวทฺถนฺติ ฯ โส น อปเรน สมเยน ทุกฺขาย
 อตุตฺตานํ ปทหติ ตํ กิสฺส เหตุ ยสฺส หิ โส ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 อตุถาย ทุกฺขาย อตุตฺตานํ ปทเหยย สุวาส อตุโธ อภินิพฺพนโน
 โหติ ตสฺมา น อปเรน สมเยน ทุกฺขาย อตุตฺตานํ ปทหตีติ ฯ
 เอวมปิ ภิกฺขเว สพลโล อุปกุกโม โหติ สพลํ ปธานํ ฯ

[๑๖] ปุณ จปรี ภิกฺขเว อิธ ตถาคโต โลเก อุปฺปชฺชติ อรหํ
 สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต โลกวิทู อนุตฺตโร
 ปุริสทมฺมสารถิ สตุถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควา โส อิมํ โลกํ
 สเทวํกํ สมารํกํ สพุรหุมํกํ สสฺสมณพฺราหฺมณํ ปชํ สเทวมนุสฺสํ
 สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกฺคฺวา ปเวเทติ โส ฐมฺมํ เทเสติ อาทิกฺลฺยาณํ
 มชฺฌกฺลฺยาณํ ปรีโยสานกฺลฺยาณํ สาคถํ สพุยฺลฺชนํ เกวลปรีปุณฺณํ
 ปรีสุทฺธิ พุรหุมจริยํ ปกาเสติ ฯ ตํ ฐมฺมํ สุณาติ กหปติ วา

คหปติปุตุโต वा अणुत्तरस्मि वा गुले पञ्जा चातो सो तं
चम्मं सुत्तवा तदाकते सत्थं ปฏิग्घति सो तेन सत्थपाणिताण
समनुनाको इति प्रुत्तिवज्जिग्घति समुपाचो ञ्जरावातो रथापि
अपुत्तिगातो पपुत्थञ्जा नयित्ठं सुत्तरं अकारं अञ्जवास्ता ऐकनत्तप्रिपुत्तं
ऐकनत्तप्रिसुत्तरं सञ्जलिजित्ठं पुरहुम्मज्जियं जित्तुं यन्ननुनाहं
केसम्मसुत्तुं ओहारत्तवा कासायानि वत्तानि अञ्जात्तवा अकारसुमा
अनकारियं पपुत्थञ्जयन्ति च सो अपरेण समयेण अप्पि वा गोकखन्धं
पहाय महन्तं वा गोकखन्धं पहाय अप्पि वा णात्तिप्रिवग्घुत्तं पहाय
महन्तं वा णात्तिप्रिवग्घुत्तं पहाय केसम्मसुत्तुं ओहारत्तवा कासायानि
वत्तानि अञ्जात्तवा अकारसुमा अनकारियं पपुत्थञ्जि च सो ऐवं
पपुत्थञ्जित्तो समाणो गिक्खन्धं सिक्खसाञ्जिवसमानुणो पाणात्तिपात्तं
पहाय पाणात्तिपात्ता प्रुत्तिवित्तो होत्ति निहितत्तञ्जो निहितत्तञ्जो
लञ्जि त्थापानुणो सत्थपाणुत्तहितानुग्घपि विहरत्ति अत्तिनुनात्थानं
पहाय अत्तिनुनात्थाना प्रुत्तिवित्तो होत्ति त्तिनुनात्थायि त्तिनुनात्थायि
अत्तेनेण सुत्तिग्घत्तेण अत्तत्तना विहरत्ति अपुरहुम्मज्जियं पहाय पुरहुम्मज्जियं
होत्ति आराजियं वित्तो मेत्तुणा कामम्ममा मुत्तावात्ति पहाय
मुत्तावात्ता प्रुत्तिवित्तो होत्ति सञ्जवात्ति सञ्जसन्धो ऐत्तो प्रुत्तिवित्तो
अवित्तावात्तो लोक्कसुत्तं पिस्सुत्तं वाञ्जं पहाय पिस्सुत्तञ्जं वाञ्जं
प्रुत्तिवित्तो होत्ति अत्तो सुत्तवा न अमुत्तरं अक्खत्ता अत्तेत्ति गेत्थाय
अमुत्तरं वा सुत्तवा न अत्तेत्ति अक्खत्ता अत्तेत्ति गेत्थाय अत्ति

ภินูนานัน วา สนุชตา สหิตานัน วา อนุปปทาตา สมคคาราโม
สมคครโต สมคคณนุที สมคคกรณัน วาจิ ภาสิตา โหติ ผรุสั
วาจิ ปหาย ผรุสาย วาจาญ ปฏิวิโรโต โหติ ยา สา วาจาเนลา
กณฺณสุขา เปมณียา หทยงฺกมา โปริ พหุชนกนฺตา พหุชนมนนาปา
ตถารูปี วาจิ ภาสิตา โหติ สมฺพปฺลาปํ ปหาย สมฺพปฺลาปา
ปฏิวิโรโต โหติ กาลวาที ภูตวาที อตฺถวาที ฌมฺมวาที วินยวาที
นิชานวตี วาจิ ภาสิตา กาลเนน สาปเทสํ ปริยฺนตฺวตี อตฺถสญฺหิตํ ฯ
โส พิชคามภูตคามสมารมฺภา ปฏิวิโรโต โหติ เอกภตฺติโก โหติ
รตฺตฺพรโต ปฏิวิโรโต วิกาลโกชนา นจฺจกิตฺวาทิตฺวิสุกทสฺสนา
ปฏิวิโรโต โหติ มาลาคนฺธวิเลปนธารณมณฺฑานวิภูสนฺภูจฺจนา
ปฏิวิโรโต โหติ อจฺจาสนนมหาสนนา ปฏิวิโรโต โหติ ชาตฺรฺพรชตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปฏิวิโรโต โหติ อามกชฺฌณฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต ปฏิวิโรโต
โหติ อามกมฺสปฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต ปฏิวิโรโต โหติ อิตฺถิกุมาริกาปฺตฺตฺตฺต
ปฏิวิโรโต โหติ ทาสีทาสปฺตฺตฺตฺตฺตฺต ปฏิวิโรโต
โหติ อเชพกปฺตฺตฺตฺตฺตฺต ปฏิวิโรโต โหติ กุกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
ปฏิวิโรโต โหติ หตฺถิกฺวาสุสวลวปฺตฺตฺตฺตฺต ปฏิวิโรโต โหติ
เขตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต ปฏิวิโรโต โหติ ฑูเตยฺยปฺหิณฺคมนานุโยคา
ปฏิวิโรโต โหติ กยวิกุกยา ปฏิวิโรโต โหติ ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปฏิวิโรโต โหติ อุกฺโกณฺนวณฺจณฺนิกตฺตฺตฺตฺตฺตโยคา ปฏิวิโรโต
โหติ ฉეთนวรพฺนฺชณฺนวิปฺราโมสอาโลปฺสทสาการา ปฏิวิโรโต โหติ ฯ

โส สนฺตุญฺโ จ โหติ กายปริหาริเกน จีวเรน กุจฺฉิปริหาริเกน
ปิณฺฑปาเตน เยน เยนว ปกฺกมฺติ สมาทาเยว ปกฺกมฺติ ฯ เสยฺยถาปี
นาม ปกฺกํ สกฺโณ เยน เยนว เทติ สปฺตตภาโรว เทติ เอวเมว
ภิกฺขุ สนฺตุญฺโ จ โหติ กายปริหาริเกน จีวเรน กุจฺฉิปริหาริเกน
ปิณฺฑปาเตน เยน เยนว ปกฺกมฺติ สมาทาเยว ปกฺกมฺติ ฯ

[๑๗] โส อิมินา อริเยน สีสฺกฺขนฺเรน สมฺนฺนาคโต อชฺฉตฺตํ
อนวชฺชสฺสํ ปฏิสฺสเวเทติ ฯ โส จกฺขุณา รูปี ทิสฺวา น นิमितฺตคฺคาหิ
โหติ นานุพฺยณฺชนคฺคาหิ ยตฺวาธิกรณเมณํ จกฺขุณฺทริยํ อสฺสํ
วิหรนฺตํ อภิชฺฉมาโทมนสฺสา ปาปกกา อกฺุสลา ฌมฺมา อนฺวาสุสเวยฺยํ
ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุณฺทริยํ จกฺขุณฺทริเย สํวริ
อาปชฺชติ ฯ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ...
จิวุหาย รสํ สายิตฺวา ... กายเณ โสณฺจพฺพิ สฺสุตฺวา ... มนฺสา ฌมฺมํ
วิญฺญา ย น นิमितฺตคฺคาหิ โหติ นานุพฺยณฺชนคฺคาหิ ยตฺวาธิกรณเมณํ
มณินฺทริยํ อสฺสํ วิหรนฺตํ อภิชฺฉมาโทมนสฺสา ปาปกกา อกฺุสลา
ฌมฺมา อนฺวาสุสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มณินฺทริยํ
มณินฺทริเย สํวริ อาปชฺชติ ฯ

[๑๘] โส อิมินา อริเยน อินฺทริยสํวเรน สมฺนฺนาคโต อชฺฉตฺตํ
อพฺยาเสกสฺสํ ปฏิสฺสเวเทติ ฯ โส อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สมฺปชานการิ
โหติ อาโลกิตฺเว วิโลกิตฺเว สมฺปชานการิ โหติ สมฺมิณฺชิตฺเว
ปสฺสริเต สมฺปชานการิ โหติ สงฺฆาปฏิปตฺตจิวรธารเณ สมฺปชานการิ

โหติ อสึเต ปีเต ขายิตะ สายิตะ สมฺปชานการี โหติ
อุจฺจารปสุสาวกมฺเม สมฺปชานการี โหติ คเต จิตะ นิสินฺเน
สุตฺเต ชาคริตะ ภาสีเต ตฺถหีภาเว สมฺปชานการี โหติ ฯ

[๑๙] โส อิมินา จ อริเยน สี่ลกฺขณฺเรน สมฺนฺนาคโต
อิมินา จ อริเยน อินฺทฺริยสัวเรน สมฺนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน
สตีสมฺปชฌเณน สมฺนฺนาคโต โส วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภชตี อรณฺณํ
รฺกขมฺมํ ปพฺพตํ คิริคูหํ สุสานํ วนปตฺถํ อพฺโลกาสํ ปลาตปฺปญฺชํ ฯ
โส ปจฺจนาถตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต นิสีหตี ปถลงกํ อากฺขชิตฺวา
อุชฺฐํ กายํ ปณฺธิชาย ปริมฺขํ สตี อุปฺภฺจเปตฺวา ฯ โส อภิขมฺมํ
โลเก ปหาย วิคตฺถินมิตฺุโห วิหฺรตี อภิขมฺมาย จิตฺตํ
ปริโสเชตี พฺยาปาทปโทสํ ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺุโต วิหฺรตี
สพฺพปาณฺณุตฺถิตานุกมฺปิ พฺยาปาทปโทสา จิตฺตํ ปริโสเชตี ถินมิตฺุ
ปหาย วิคตฺถินมิตฺุโห วิหฺรตี อาโลกสณฺณํ สโต สมฺปชาน
ถินมิตฺุชา จิตฺตํ ปริโสเชตี อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจํ ปหาย อนฺุทฺุโต
วิหฺรตี อชฺฉตฺตํ ฐปฺสนฺนตฺุจิตฺุโต อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจา จิตฺตํ ปริโสเชตี
วิจิกฺกจฺจํ ปหาย ตินฺณวิจิกฺกจฺจโน วิหฺรตี อกถิกถี กุสเลสุ ฐมฺเมสุ
วิจิกฺกจฺจาย จิตฺตํ ปริโสเชตี ฯ

[๒๐] โส อิมํ ปญฺจ นีวรเณ ปหาย เจตโส อุปฺกุกิเลเส
ปญฺญาเย ทฺพพฺล็กิเรเน วิวิจฺเจว กามะหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ฐมฺเมหิ
สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกฺขํ ปีติสฺขํ ปจฺมํ ฆานํ อุปสมฺปชช วิหฺรตี ฯ

เอวมุปี ภิกขเว สพลโ อุปกุกโม โหติ สพลั ปธานั ฯ

[๒๑] ปุณ จปริ ภิกขเว ภิกขุ วิตกุกวิจารานั วุปสมา อชฌตตัม
สมุปสาทนั เจตโส เอโกทิกาวั อวิตกุกั อวิจาร์ สมาริซั ปิติสุขั
ทุดิยั ฌานั อุปสมุปชช วิหริติ ฯ เอวมุปี ภิกขเว สพลโ อุปกุกโม
โหติ สพลั ปธานั ฯ

[๒๒] ปุณ จปริ ภิกขเว ภิกขุ ปิติยา จ วิจารณ์ อุกุโข จ
วิหริติ สโต จ สมุปชาโน สุขญจ กาเยน ปฐิสเวเทติ ยนุตั
อริยา อากิกขนติ อุกุโข สติมา สุขวิหาริติ ตติยั ฌานั
อุปสมุปชช วิหริติ ฯ เอวมุปี ภิกขเว สพลโ อุปกุกโม โหติ
สพลั ปธานั ฯ

[๒๓] ปุณ จปริ ภิกขเว ภิกขุ สุขสุส จ ปหานา ทุกุขสุส จ
ปหานา ปุพเพเว โสมนสุสโทมนสุसानั อตถงคมา อทุกุขมสุขั
อุปกุขาสติปาริสุทธิ จตุตถั ฌานั อุปสมุปชช วิหริติ ฯ เอวมุปี
ภิกขเว สพลโ อุปกุกโม โหติ สพลั ปธานั ฯ

[๒๔] โส เอวั สมานิเต จิตเต ปริสุทเธ ปริโยทาเต
อนงคณเ วิกคูปกุกิเลเส มุทุกุเต กมฺมนิเย จิตเต อานนุชปุตเต
ปุพเพนิวาसानุสฺสตีฉานาย จิตตัม อภินินฺนาเมติ ฯ โส อนนุวิหิตั
ปุพเพนิวาสั อนุสฺสรติ เสยฺยถิถั เอกมปิ ชาตี เทวปิ ชาติโย ติสุโสปิ
ชาติโย จตฺสุโสปิ ชาติโย ปญจปิ ชาติโย ทสปิ ชาติโย วิสมปิ
ชาติโย ตีสมปิ ชาติโย จตฺตาฬีสมปิ ชาติโย ปญญาสมปิ ชาติโย

ชาติสตมปี ชาติสทสตมปี ชาติสศสทสตมปี อนเนเกปี สัฏฐกุปเป
อนเนเกปี วิญญกุปเป อนเนเกปี สัฏฐวิญญกุปเป อมุตราสี เอว์นาโม
เอว์โคตโต เอว์วณฺโณ เอว์มาหาโร เอว์ สุขทุกขปฏิสัเวที
เอว์มายุปรियฺนโต โส ตโต จุโต อมุตฺร อุทปาที ตตฺรปาสา
เอว์นาโม เอว์โคตโต เอว์วณฺโณ เอว์มาหาโร เอว์
สุขทุกขปฏิสัเวที เอว์มายุปรियฺนโต โส ตโต จุโต อิฐุปนฺโนติ ฯ
อิตฺติ สากาโร สอุทเทสํ อนเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรตี ฯ เอว์มปี
ภิกฺขเว สพลโล อุปกุกโม โหตี สพลํ ปธานํ ฯ

[๒๕] โส เอว์ สมาหิตเต จิตฺเตตฺเต ปริสุทฺเต ปรีโยทาเต อนนฺจณเ
วิกฺคูปกฺกิลเส มุทฺตฺเตตฺเต กมฺมณฺเย จิตเต อาเนลชฺชปฺตฺเตตฺเต สตฺตฺตํ
จฺจูปปาตณฺณาย จิตฺตํ อภินฺนํนามเตติ ฯ โส ทิพฺเพน จกฺขุณา
วิสุทฺเตน อตฺตีกนฺตมานุสเสน สตฺเตตฺเต ปสฺสตี จวฺมานเณ อุปฺปชฺชมานเ
หิเน ปณฺเณเต สฺวณฺณเณ ทฺพพณฺณเณ สฺกเตตฺเต ทฺกคเตตฺเต ยถากมฺมูปเค
สตฺเตตฺเต ปชานาตี อิมเณ วต โภณฺโต สตฺตฺตา กายทฺวจฺจเรเตน
สมนฺนาคตา วจฺจิตฺตฺจเรเตน สมนฺนาคตา มโนทฺวจฺจเรเตน สมนฺนาคตา
อริยานํ อุปฺวาทกา มิจฺจาทิฏฺฐิกิภา มิจฺจาทิฏฺฐิกิมฺมสมาทานา เต
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺณา อปายํ ทฺกคเตตี วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปนฺนา
อิมเณ วา ปน โภณฺโต สตฺตฺตา กายสฺสจเรเตน สมนฺนาคตา วจฺจิตฺตฺจเรเตน
สมนฺนาคตา มโนสฺสจเรเตน สมนฺนาคตา อริยานํ อนฺนูปฺวาทกา
สมฺมาทิฏฺฐิกิภา สมฺมาทิฏฺฐิกิมฺมสมาทานา เต กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺณา

สุคติ สกคํ โลกํ อุปปนาติ ฯ อิติ ทิพเพน จกขุณา วิสุทฺเธน
อติกนฺตมานุสเกน สุตเต ปสฺสตี จวมาเน อุปปชฺชมาเน หิเน
ปณฺเฑ สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกเต ทุกฺคเต ยถากมฺมุเปเต สุตเต
ปชานาติ ฯ เอวมปิ ภิกฺขเว สฬโล อุปกฺกโม โหติ สฬลํ ปชานํ ฯ

[๒๖] โส เอวํ สมหิตเต จิตฺเต ปฺริสุทฺเธ ปฺริโยทาเต
อนงฺกณเ วิคฺคูปกฺกิลเส มุทฺฎเต กมฺมนิเย จิตเต อานนฺชปฺตเต
อาสวานํ ขยลาณาย จิตฺตํ อภินินฺนามเต ฯ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ
ยถากฺคํ ปชานาติ อัยํ ทุกฺขสมฺทโยติ ยถากฺคํ ปชานาติ อัยํ
ทุกฺขนิโรชฺติ ยถากฺคํ ปชานาติ อัยํ ทุกฺขนิโรชฺคามินี ปฏฺิพทาติ
ยถากฺคํ ปชานาติ อิเม อาสวาติ ยถากฺคํ ปชานาติ อัยํ
อาสวสมฺทโยติ ยถากฺคํ ปชานาติ อัยํ อาสวนิโรชฺติ ยถากฺคํ
ปชานาติ อัยํ อาสวนิโรชฺคามินี ปฏฺิพทาติ ยถากฺคํ ปชานาติ ฯ
ตสฺส เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจจติ
ภวาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจจติ อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจจติ วิมฺตตสฺมี
วิมฺตตมิตฺติ ฌาณํ โหติ จิณฺา ชาติ วุสิตํ พุรหฺมจฺริยํ กตํ
กรณฺียํ นาปฺริ อิตฺถตฺตยาติ ปชานาติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว
สฬโล อุปกฺกโม โหติ สฬลํ ปชานํ ฯ

[๒๗] เอวํวาที ๑ ภิกฺขเว ตถาคโต เอวํวาที ภิกฺขเว ตถาคตํ
ทสฺ สหฺมมฺมิกา ปาสฺสจฺจจันํ อากจฺจนฺติ ฯ สเจ ภิกฺขเว สุตฺตา
ปฺพุเพ กตเหตุ สุขทฺกขํ ปฏฺิสเวเทนฺติ อทฺธา ภิกฺขเว ตถาคโตภ
#๑ ม. เอวํวาที ภิกฺขเว ตถาคตา เอวํวาทีนํ ภิกฺขเว ตถาคตานํ ฯ

ปุพฺเพ สุกตมมการี ยั เอตฺรหิ เอวฺรฺปา อนาสวา สุขา เวทนา
เวเทติ ฯ สเจ ภิกฺขเว สตุตา อิสฺสรนิมฺมานเหตุ สุขทุกฺขั
ปฺปฏิสัเวทนฺติ อทฺธา ภิกฺขเว ตถาคโต ภาทฺทเกน อิสฺสเรน นิมฺมิโต
ยั เอตฺรหิ เอวฺรฺปา อนาสวา สุขา เวทนา เวเทติ ฯ สเจ ภิกฺขเว
สตุตา สงฺกตฺติภาวเหตุ สุขทุกฺขั ปฺปฏิสัเวทนฺติ อทฺธา ภิกฺขเว
ตถาคโต กลฺยาณสงฺกตฺติโก ยั เอตฺรหิ เอวฺรฺปา อนาสวา สุขา
เวทนา เวเทติ ฯ สเจ ภิกฺขเว สตุตา อภิชฺชาติเหตุ สุขทุกฺขั
ปฺปฏิสัเวทนฺติ อทฺธา ภิกฺขเว ตถาคโต กลฺยาณาภิชฺชาติโก ยั
เอตฺรหิ เอวฺรฺปา อนาสวา สุขา เวทนา เวเทติ ฯ สเจ ภิกฺขเว
สตุตา ทิฏฺฐจรมฺมุปกฺกมเหตุ สุขทุกฺขั ปฺปฏิสัเวทนฺติ อทฺธา ภิกฺขเว
ตถาคโต กลฺยาณทิฏฺฐจรมฺมุปกฺกโม ยั เอตฺรหิ เอวฺรฺปา อนาสวา
สุขา เวทนา เวเทติ ฯ สเจ ภิกฺขเว สตุตา ปุพฺเพ กตเหตุ
สุขทุกฺขั ปฺปฏิสัเวทนฺติ ปาสัโส ตถาคโต โน เจ สตุตา
ปุพฺเพ กตเหตุ สุขทุกฺขั ปฺปฏิสัเวทนฺติ ปาสัโส ตถาคโต ฯ สเจ
ภิกฺขเว สตุตา อิสฺสรนิมฺมานเหตุ สุขทุกฺขั ปฺปฏิสัเวทนฺติ ปาสัโส
ตถาคโต โน เจ สตุตา อิสฺสรนิมฺมานเหตุ สุขทุกฺขั ปฺปฏิสัเวทนฺติ
ปาสัโส ตถาคโต ฯ สเจ ภิกฺขเว สตุตา สงฺกตฺติภาวเหตุ สุขทุกฺขั
ปฺปฏิสัเวทนฺติ ปาสัโส ตถาคโต โน เจ สตุตา สงฺกตฺติภาวเหตุ
สุขทุกฺขั ปฺปฏิสัเวทนฺติ ปาสัโส ตถาคโต ฯ สเจ ภิกฺขเว สตุตา
อภิชฺชาติเหตุ สุขทุกฺขั ปฺปฏิสัเวทนฺติ ปาสัโส ตถาคโต โน เจ

สตุตา อภิชาติเหตุ สุขทุกข์ ปฏิสเวเทนติ ปาสโส ตถาคโต ฯ
สเจ ภิกขเว สตุตา ทิฏฐมมุปกุมเหตุ สุขทุกข์ ปฏิสเวเทนติ
ปาสโส ตถาคโต โน เจ สตุตา ทิฏฐมมุปกุมเหตุ สุขทุกข์
ปฏิสเวเทนติ ปาสโส ตถาคโต ฯ เอววาที ภิกขเว ตถาคโต
เอววาที ภิกขเว ตถาคตํ อิม ทส สหम्मิกา ปาสสฏฺจํ
อากจฺจนฺตีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกขุ ภควโต ภาสีตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

เทวทหฺสฺตํ นิกฺขิตํ ปจฺมํ ฯ

ปลงจตุตยสุตต์

[๒๘] เอวมเม สุตฺ อัง สมยฺ ภควา สาวตุถิยฺ วิหริตี
เขตวนเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขุโวลิตฺ ฯ ภทฺนฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๒๙] ภควา เอตทโวจ สนฺติ ภิกฺขเว เอเก สมณพฺรหฺมณา
อปรนฺตกปฺปิกา อปรนฺตานุทิกฺขิโน อปรนฺตํ อารพฺภ อนกวิหิตานิ
อธิมฺมุติปทานิ อภิวทฺนฺติ ฯ สลฺยถิ อตฺตา โหติ อโรโค ปรมฺมรณฺาติ
อิตฺถเอเก อภิวทฺนฺติ ฯ อสลฺยถิ อตฺตา โหติ อโรโค ปรมฺมรณฺาติ
อิตฺถเอเก อภิวทฺนฺติ ฯ เนวสลฺยถิ นาสลฺยถิ อตฺตา โหติ อโรโค
ปรมฺมรณฺาติ อิตฺถเอเก อภิวทฺนฺติ ฯ สโต วา ปน สตฺตสฺส
อฺจุเจทฺ ฺวินาสํ วิภวํ ปลฺยณาเปนฺติ ฯ ทิกฺขุชฺชมฺมนิพฺพานํ วา
ปเนเก อภิวทฺนฺติ ฯ อิติ สนฺตํ วา อตฺตานํ ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ
ปรมฺมรณฺา ฯ สโต วา ปน สตฺตสฺส อฺจุเจทฺ ฺวินาสํ วิภวํ
ปลฺยณาเปนฺติ ฯ ทิกฺขุชฺชมฺมนิพฺพานํ วา ปเนเก อภิวทฺนฺติ ฯ อิติ
อิมานิ ปลฺยจ หุตฺวา ติณฺิ โหนฺติ ติณฺิ หุตฺวา ปลฺยจ โหนฺติ ฯ
อยมฺทเทโส ปลฺยจจตุตยสุส ฯ

[๓๐] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมณพฺรหฺมณา สลฺยถิ อตฺตานํ
ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณฺา รุปี วา เต โภณฺโต
สมณพฺรหฺมณา สลฺยถิ อตฺตานํ ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณฺา

อรูปี วา เต โภญโต สมณพราหฺมณา สลฺยั อตุตฺตานํ
ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา รุปิณฺจ อรุปีณฺจ วา เต โภญโต
สมณพราหฺมณา สลฺยั อตุตฺตานํ ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา
เนวรุปี นารูปี วา เต โภญโต สมณพราหฺมณา สลฺยั อตุตฺตานํ
ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา เอกตุตฺสลฺยั วา เต โภญโต
สมณพราหฺมณา สลฺยั อตุตฺตานํ ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา
นानตุตฺสลฺยั วา เต โภญโต สมณพราหฺมณา สลฺยั อตุตฺตานํ
ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา ปฺริตุตฺสลฺยั วา เต โภญโต
สมณพราหฺมณา สลฺยั อตุตฺตานํ ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา
อปฺปมาณสลฺยั วา เต โภญโต สมณพราหฺมณา สลฺยั อตุตฺตานํ
ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา เอตํ วา ปเนเตสํ อฺปาติวตฺตํ
วิญฺญาณกสิณฺเมเก อภิวทฺนฺติ อปฺปมาณํ อนนฺยํ ๑ ๑ ตยิทํ ภิกฺขเว
ตถาคโต ปชานาติ เย โข เต โภญโต สมณพราหฺมณา สลฺยั
อตุตฺตานํ ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา รูปี วา เต โภญโต
สมณพราหฺมณา สลฺยั อตุตฺตานํ ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา
อรูปี วา เต โภญโต สมณพราหฺมณา สลฺยั อตุตฺตานํ
ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา รุปิณฺจ อรุปีณฺจ วา เต โภญโต
สมณพราหฺมณา สลฺยั อตุตฺตานํ ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา
เนวรุปี นารูปี วา เต โภญโต สมณพราหฺมณา สลฺยั อตุตฺตานํ
ปลฺยณาเปนฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา เอกตุตฺสลฺยั วา เต โภญโต
#๑ ม. ยฺ. อาเนนฺยํ ๑ อญฺลตุตฺถ อีทิสเมว ๑

สมณพราหมณา สลยั อตุตตานั ปญญาเปนุติ อโรคั ปรมุมนรณา
นนานตุตสลยั วา เต โภนุโต สมณพราหมณา สลยั อตุตตานั
ปญญาเปนุติ อโรคั ปรมุมนรณา ปริตุตสลยั วา เต โภนุโต
สมณพราหมณา สลยั อตุตตานั ปญญาเปนุติ อโรคั ปรมุมนรณา
อปุปมาณสลยั วา เต โภนุโต สมณพราหมณา สลยั อตุตตานั
ปญญาเปนุติ อโรคั ปรมุมนรณา ยา วา ปเนตาสั สลยณัน
ปริสุทฐา ปรมา อคฺคา อนุตฺตริยา อกฺขายติ ยถิ รุปลสลยณัน ยถิ
อรุปลสลยณัน ยถิ เอกตุตสลยณัน ยถิ นานตุตสลยณัน นตุถิ
กิลยัจิติ อากิลยณญายตนเมเก อภิวทนุติ อปุปมาณั อเนลฺลชั ตยิทั
สงฺขตั โอฟาริกั อตุถิ โข ปน สงฺขารานัน นิโรชฺ อตุถเตนุติ
อิติ วิทิตฺวา ตสฺส นิสฺสรณทสฺสาวิ ตถาคโต ตทฺปาติวตุโต ฯ

[๓๑] ตตรุ ภิกฺขเว เย เต สมณพราหมณา อสลยั อตุตตานัน
ปญญาเปนุติ อโรคั ปรมุมนรณา รุปี วา เต โภนุโต สมณพราหมณา
อสลยั อตุตตานัน ปญญาเปนุติ อโรคั ปรมุมนรณา
อรุปี วา เต โภนุโต สมณพราหมณา อสลยั อตุตตานัน
ปญญาเปนุติ อโรคั ปรมุมนรณา รุปีญจ อรุปีญจ วา เต โภนุโต
สมณพราหมณา อสลยั อตุตตานัน ปญญาเปนุติ อโรคั ปรมุมนรณา
เนวรุปี นารุปี วา เต โภนุโต สมณพราหมณา อสลยั อตุตตานัน
ปญญาเปนุติ อโรคั ปรมุมนรณา ฯ ตตรุ ภิกฺขเว เย เต
สมณพราหมณา สลยั อตุตตานัน ปญญาเปนุติ อโรคั ปรมุมนรณา

เตสเมเต ปฏิโกสณฺติ ตํ กิสุส เหตุ สลฺยา โวโค สลฺยา
คณฺโฑ สลฺยา สลฺลํ เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺตี ยทิตํ อสลฺยณฺติ ฯ
ตยิทํ ภิกฺขเว ตถาคโตะ ปชานาติ เย โข เต โภจนฺโต สมณพฺราหฺมณา
อสลฺยณฺตี อุตฺตानํ ปญฺญาเปณฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา
รूपิ วา เต โภจนฺโต สมณพฺราหฺมณา อสลฺยณฺตี อุตฺตानํ ปญฺญาเปณฺติ
อโรคํ ปรมฺมรณา อรูปิ วา เต โภจนฺโต สมณพฺราหฺมณา
อสลฺยณฺตี อุตฺตानํ ปญฺญาเปณฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา รูปิณจ
อรูปิณจ วา เต โภจนฺโต สมณพฺราหฺมณา อสลฺยณฺตี อุตฺตानํ
ปญฺญาเปณฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา เนวรूपิ นารूपิ วา เต โภจนฺโต
สมณพฺราหฺมณา อสลฺยณฺตี อุตฺตानํ ปญฺญาเปณฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา
โย หิ โภจติ ภิกฺขเว สมฺโน วา พฺราหฺมโณ วา เอวํ วทฺเยย
อหฺมณฺตฺร รุปา อณฺตฺร เวทนาย อณฺตฺร สลฺยาช อณฺตฺร
สงฺขารหิ อณฺตฺร วิญฺญาณา ๑ อากตฺตี วา คตฺตี วา จุตฺตี วา
อุปฺปตฺตี วา วุทฺธี วา วิรูพฺหิ วา เวปฺปุลฺลํ วา ปญฺญาเปสฺสามิตฺติ
เนตํ จานํ วิชฺชติ ตยิทํ สงฺขตํ โอปาริกํ อตฺถิ โข ปน
สงฺขารานํ นิโรธํ อตฺถณฺติ อิตฺติ วิทิตฺวา ตสฺส นิสฺสรณทสฺสาวิ
ตถาคโตะ ตทฺฐปาติวตฺโต ฯ

[๑๒] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมณพฺราหฺมณา เนวสลฺยณฺตี
นาสลฺยณฺตี อุตฺตानํ ปญฺญาเปณฺติ อโรคํ ปรมฺมรณา รุปิ วา เต
โภจนฺโต สมณพฺราหฺมณา เนวสลฺยณฺตี นาสลฺยณฺตี อุตฺตानํ ปญฺญาเปณฺติ
#๑ ม. ย. วิญฺญาณสฺส ฯ โป. วิญฺญาณน ฯ

อโรคัม ปรมมรณา อรูปี วา เต โภญโต สมณพราหฺมณา
เนวสณฺณิ นาสณฺณิ อุตฺตานํ ปญฺญาเปนฺติ อโรคัม ปรมมรณา
รูปิณฺจ อรูปิณฺจ วา เต โภญโต สมณพราหฺมณา เนวสณฺณิ
นาสณฺณิ อุตฺตานํ ปญฺญาเปนฺติ ๑ อโรคัม ปรมมรณา เนวรูปี
นารูปี วา เต โภญโต สมณพราหฺมณา เนวสณฺณิ นาสณฺณิ
อุตฺตานํ ปญฺญาเปนฺติ อโรคัม ปรมมรณา ๑ ตตฺตร ภิกฺขเว เย เต
สมณพราหฺมณา สณฺณิ อุตฺตานํ ปญฺญาเปนฺติ อโรคัม ปรมมรณา
เตสเมเต ปฏิกฺโกสนฺติ เยปี เต โภญโต สมณพราหฺมณา
อสณฺณิ อุตฺตานํ ปญฺญาเปนฺติ อโรคัม ปรมมรณา เตสเมเต
ปฏิกฺโกสนฺติ ตํ กิสุส เหตุ สณฺณา โรโค สณฺณา คณฺโฑ
สณฺณา สลฺลํ อสณฺณา สมฺโมโห เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺตี
ยทิตฺถํ เนวสณฺณานาสณฺณาติ ๑ ตยิทฺถํ ภิกฺขเว ตถาคโต อภิชานาติ ๒
เย โข เต โภญโต สมณพราหฺมณา เนวสณฺณิ นาสณฺณิ อุตฺตานํ
ปญฺญาเปนฺติ อโรคัม ปรมมรณา รูปี วา เต โภญโต
สมณพราหฺมณา เนวสณฺณิ นาสณฺณิ อุตฺตานํ ปญฺญาเปนฺติ อโรคัม
ปรมมรณา อรูปี วา เต โภญโต สมณพราหฺมณา เนวสณฺณิ
นาสณฺณิ อุตฺตานํ ปญฺญาเปนฺติ อโรคัม ปรมมรณา รูปิณฺจ
อรูปิณฺจ วา เต โภญโต สมณพราหฺมณา เนวสณฺณิ นาสณฺณิ
อุตฺตานํ ปญฺญาเปนฺติ อโรคัม ปรมมรณา เนวรูปี นารูปี วา เต
โภญโต สมณพราหฺมณา เนวสณฺณิ นาสณฺณิ อุตฺตานํ ปญฺญาเปนฺติ
#๑ โป. ม. ปญฺญาเปนฺติ ๑ สพฺพตฺถ อิทิสเมว ๑ ๒ กตฺถจฺจ ปชานาตีติ ทิสฺสติ ๑

อโรคัม ปรมมรณา เย หิ เกจิ ภิกขเว สมณา วา พุราหุมนว วา
ทิกฺขสุตฺตมุตฺตวิญญาตพฺพสงฺขารมตฺเตน เอตฺสส อายตฺนสฺส อุปสมฺปทํ
ปญฺญาเปนฺติ พุยสนํ เหนฺติ ภิกขเว อภฺยชาติ เอตฺสส อายตฺนสฺส
อุปสมฺปทาย น เหนฺติ ภิกขเว อายตฺนํ สงฺขารสมาปฺตติ
ปตฺตพฺพมภฺยชาติ สงฺขาราวเสสสมาปฺตติปตฺตพฺพเมตฺติ ภิกขเว
อายตฺนมภฺยชาติ ฯ ตยิทํ สงฺขตํ โอพาริกํ อตฺถิ โข ปน
สงฺขารานํ นิโรธํ อตฺถเตนฺติ อิติ วิทิตฺวา ตสฺส นิสฺสรณทสฺสาวิ
ตถาคโต ตทฺฐปาตีวตฺโต ฯ

[๓๑] ตตฺร ภิกขเว เย เต สมณพฺุราหุมนว สโต สตฺตสฺส
อฺุจฺเจทํ วินาสํ วิภวํ ปญฺญาเปนฺติ ตตฺร ภิกขเว เย เต
สมณพฺุราหุมนว สลฺยณิ อตฺตानํ ปญฺญาเปนฺติ อโรคัม ปรมมรณา
เตสเมเต ปฏิกฺโกสนฺติ เยปิ เต โภณฺโต สมณพฺุราหุมนว อสลฺยณิ
อตฺตानํ ปญฺญาเปนฺติ อโรคัม ปรมมรณา เตสเมเต ปฏิกฺโกสนฺติ
เยปิ เต โภณฺโต สมณพฺุราหุมนว เนวสลฺยณิ นาสลฺยณิ อตฺตानํ
ปญฺญาเปนฺติ อโรคัม ปรมมรณา เตสเมเต ปฏิกฺโกสนฺติ ตํ
กิสฺส เหตุ สพฺเพปิเม โภณฺโต สมณพฺุราหุมนว อฺุทฺธํ ปฺรามสนฺติ ๑
อาสตฺตีเยว อภิวทฺตติ อิติ เปจฺจ ภวิสฺสาม อิติ เปจฺจ
ภวิสฺสามาติ ฯ เสยฺยถาปี นาม วานิชฺสว วานิชฺชาย คจฺจโต เอวํ
โหติ อิตฺโต เม อิทํ ภวิสฺสติ อิมินา อิทํ ลจฺจนามิติ เอวเมว
โฆเม โภณฺโต สมณพฺุราหุมนว วานิชฺุปมํ มลฺยเณ ปฏิกฺกนฺติ อิติ
#๑ ม. อฺุทฺธํ สฺริ อาสตฺตีเยว ฯ ยฺ. อฺุทฺธํ สฺรา อาสตฺตีเยว ฯ

เปจจ ภวิสสาม อิติ เปจจ ภวิสสามาติ ฯ ตยิทํ ภิกขเว ตถาคโต
อภิชานาติ เข โข เต โภนุโต สมณพราหฺมณา สโต สตุตฺส
อุจฺเจทํ วินาสํ วิภวํ ปญฺญาเปฺนฺติ เต สกฺกาเยภฺยา สกฺกาเยปฺริเชคฺฉุจฺฉา
สกฺกาเยญฺเอย อนุปฺริชานฺติ อนุปฺริวตฺตฺนฺติ ฯ เสยฺยถาปี
นาม สว ๑ คทฺทลพฺพุโร ทเพห อมฺเภ วา ชีเล วา อุปฺนิพฺพุโร ตเมว
ถมฺภํ วา ชีลํ วา อนุปฺริชวาติ อนุปฺริวตฺตติ เอวเมวิเม โภนุโต
สมณพราหฺมณา สกฺกาเยภฺยา สกฺกาเยปฺริเชคฺฉุจฺฉา สกฺกาเยญฺเอย
อนุปฺริชานฺติ อนุปฺริวตฺตฺนฺติ ฯ ตยิทํ สงฺขตํ โอพาริกํ อตฺถิ
โฆ ปน สงฺขารานํ นิโรโร อตฺถเตนฺติ อิติ วิทิตฺวา ตสฺส
นิสฺสรณทสฺสาวิ ตถาคโต ตทฺฐปาติวตฺโต ฯ

[๓๔] เข หิ เกจि ภิกขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา
อปฺรนตฺกปฺปิกา อปฺรนตฺตานุทฺธิจฺฉิโน อปฺรนตํ อารพฺภ อเนกวิหิตานิ
อธิมุตฺติปทานิ อภิวทฺนฺติ สพฺเพ เต อิมานฺเว ปญฺจายตฺตานานิ
อภิวทฺนฺติ เอเตสํ วา ญฺญตฺริ ฯ สนฺติ ภิกขเว เอเก สมณพฺราหฺมณา
ปฺพุพฺพนตฺกปฺปิกา ปฺพุพฺพนตฺตานุทฺธิจฺฉิโน ปฺพุพฺพนตํ อารพฺภ
อเนกวิหิตานิ อธิมุตฺติปทานิ อภิวทฺนฺติ ฯ สสฺสโต อตฺตา จ
โลโก จ อิทเมว สจฺจํ โมจฺจมญฺญนฺติ อิตฺถेเก อภิวทฺนฺติ ฯ
อสฺสสฺสโต อตฺตา จ โลโก จ อิทเมว สจฺจํ โมจฺจมญฺญนฺติ
อิตฺถेเก อภิวทฺนฺติ ฯ สสฺสโต จ อสฺสสฺสโต จ อตฺตา จ
โลโก จ อิทเมว สจฺจํ โมจฺจมญฺญนฺติ อิตฺถेเก อภิวทฺนฺติ ฯ

#๑ ม. คทฺทลพฺพุโร ฯ ยฺ. คทฺทลพฺพุโร ฯ

เนวสสุโต นาสสุโต อตุตา จ โลโก จ อิทเมว สจฺจํ
โมฆมณฺณนฺติ อิตฺถเก อภิวทฺตติ ฯ อนฺตวา อตุตา จ โลโก จ
อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ อิตฺถเก อภิวทฺตติ ฯ อนนฺตวา
อตุตา จ โลโก จ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ อิตฺถเก
อภิวทฺตติ ฯ อนฺตวา จ อนนฺตวา จ อตุตา จ โลโก จ
อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ อิตฺถเก อภิวทฺตติ ฯ เนวฺนฺตวา
นानนฺตวา อตุตา จ โลโก จ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ
อิตฺถเก อภิวทฺตติ ฯ เอกตฺตสฺสณฺณิ อตุตา จ โลโก จ อิทเมว
สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ อิตฺถเก อภิวทฺตติ ฯ นานตฺตสฺสณฺณิ อตุตา จ
โลโก จ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ อิตฺถเก อภิวทฺตติ ฯ
ปริตฺตสฺสณฺณิ อตุตา จ โลโก จ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ
อิตฺถเก อภิวทฺตติ ฯ อปฺปมาณสฺสณฺณิ อตุตา จ โลโก จ อิทเมว
สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ อิตฺถเก อภิวทฺตติ ฯ เอกนฺตสุํหิ อตุตา จ
โลโก จ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ อิตฺถเก อภิวทฺตติ ฯ
เอกนฺตทฺกฺขิ อตุตา จ โลโก จ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ
อิตฺถเก อภิวทฺตติ ฯ สุขทฺกฺขิ อตุตา จ โลโก จ อิทเมว
สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ อิตฺถเก อภิวทฺตติ ฯ อทฺกฺขมฺสุํหิ อตุตา จ
โลโก จ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ อิตฺถเก อภิวทฺตติ ฯ

[๓๕] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมณฺพฺราหฺมณา เอวํวาทีโน
เอวํทฺธิจฺฉิโน สสุโต อตุตา จ โลโก จ อิทเมว สจฺจํ

โมกมณณนุติ เตสั วัต อณฺณเตรว สทฺชาย อณฺณตฺร รุจฺยยา
อณฺณตฺร อณฺณสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา อณฺณตฺร ทิฏฺฐินิษฺฌานกฺขนฺติยา
ปจฺจตฺตณฺณเวว ฌาณั ภาวิสฺสติ ปริสฺสุทฺธิ์ ปรีโยทาตฺนฺติ
เนตฺติ ฌานั วิชฺชติ ฯ ปจฺจตฺตํ โข ปน ภิกฺขเว ฌาณเ
อสฺติ ปริสฺสุทฺเธ ปรีโยทาเต ยทปี เต โภณฺโต สมณพฺรหฺมณา
ตตฺถ ฌาณภาคมตฺตเมว ปรีโยทเปณฺติ ตทปี เตสั ภาตฺ สมณพฺรหฺมณานั
อุปาทานมกฺขายติ ฯ ตยิทํ สงฺขตํ โอพาริกํ อตฺถิ
โฆ ปน สงฺขารานั นิโรธเ อตฺถเตนฺติ อิติ วิทิตฺวา ตสฺส
นิสฺสรณทสฺสาวี ตถาคโต ตทฺปาติวตฺโต ฯ

[๓๖] ตตฺร ภิกฺขเว เย เต สมณพฺรหฺมณา เอวฺวาทีโน
เอวฺวิทฺถิโน อสฺสสฺสโต อตฺตา จ โลโก จ อิทเมว สจฺจ
โมกมณณนุติ ฯเปฯ สสฺสโต จ อสฺสสฺสโต จ อตฺตา จ
โลโก จ ... เนวสสฺสโต จ นาสสฺสสฺสโต จ อตฺตา จ โลโก จ ...
อนฺตวา อตฺตา จ โลโก จ ... อนนฺตวา อตฺตา จ โลโก จ ...
อนฺตวา จ อนนฺตวา จ อตฺตา จ โลโก จ ... เนวอนฺตวา นานนฺตวา
อตฺตา จ โลโก จ ... เอกตฺตสณฺณิ อตฺตา จ โลโก จ ...
นानตฺตสณฺณิ อตฺตา จ โลโก จ ... ปรีตฺตสณฺณิ อตฺตา จ
โลโก จ ... อปฺปมาณสณฺณิ อตฺตา จ โลโก จ ... เอกนฺตสฺสี
อตฺตา จ โลโก จ ... เอกนฺตทฺถุชฺสี อตฺตา จ โลโก จ ...
สฺขทฺถุชฺสี อตฺตา จ โลโก จ ... อทฺถุชฺสี อตฺตา จ โลโก จ

อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ เตสํ วต อณฺณเตฺรว สทฺธาย
อณฺณตฺร รุจฺยา อณฺณตฺร อณฺณสฺสวา อณฺณตฺร อาการปริวิตกฺกา
อณฺณตฺร ทิฏฺฐินิฆฺฆานกฺขนฺติยา ปจฺจตฺตณฺณเวว ฌาณํ ภวิสฺสตี
ปริสฺสทฺธิ ปริโยทาตฺนฺติ เนตฺติ จานํ วิชฺชตี ฯ ปจฺจตฺตํ โข ปน
ภิกฺขเว ฌาณํ อสตี ปริสฺสทฺธเช ปริโยทาเต ยทฺปิ เต โภโกโต
สมณฺพฺราหฺมณา ตตฺถ ฌาณภาคมตฺตเมว ปริโยทเปฺนฺติ ตทฺปิ
เตสํ ภวตฺติ สมณฺพฺราหฺมณานํ อุปาทานมกฺขายตี ฯ ตยิทํ สงฺขตํ
โอพาริกํ อตฺถิ โข ปน สงฺขารานํ นิโรธํ อตฺถตฺนฺติ อิติ
วิทิตฺวา ตสฺส นิสฺสรณทสฺสาวี ตถาคโต ตทฺปาตีวตฺโต ฯ

[๓๗] อิท ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา
ปุพฺพนฺตานุทิฏฺฐินฺนจฺจ ปฏฺฐินิสฺสคฺคา อปรนฺตานุทิฏฺฐินฺนจฺจ ปฏฺฐินิสฺสคฺคา
สพฺพโส กามสณฺโณชนานํ อนธิฏฺฐานา ปวีเวกํ ปีตี อุปสมฺปชฺช
วิหฺรตี เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺตีตํ ยทฺทํ ปวีเวกํ ปีตี อุปสมฺปชฺช
วิหฺรามิตี ฯ ตสฺส สวา ปวีเวกา ปีตี นิสฺสรณฺตี ปวีเวกาย ปีติยา
นิโรธา อุปฺปชฺชตี โทมนสฺสํ โทมนสฺสสฺส นิสฺสรธา อุปฺปชฺชตี
ปวีเวกา ปีตี ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ยํ ฉายา ชหตี ตํ อาตโป
ผฺรตี ยํ อาตโป ชหตี ตํ ฉายา ผฺรตี เอวเมว โข ภิกฺขเว
ปวีเวกาย ปีติยา นิสฺสรธา อุปฺปชฺชตี โทมนสฺสํ โทมนสฺสสฺส นิสฺสรธา
อุปฺปชฺชตี ปวีเวกา ปีตี ฯ ตยิทํ ภิกฺขเว ตถาคโต ปชานาตี
อโย โข ภวํ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา ปุพฺพนฺตานุทิฏฺฐินฺนจฺจ

ปฏินิสสุคคา อปรนตานุทิกฺขินญจ ปฏินิสสุคคา สัพพโส กาม-
สญฺโฆชนานํ อนธิญฺจานา ปวิเวกํ ปีตี อุปสมฺปชฺช วิหริติ เอตํ
สนฺตํ เอตํ ปณฺธิตํ ยทิตํ ปวิเวกํ ปีตี อุปสมฺปชฺช วิหรามิตี ฯ ตสฺส
สา ปวิเวกา ปีตี นิรุชฺฌติ ปวิเวกาย ปีติยา นิโรธา อุปฺปชฺชติ
โทมนสฺสํ โทมนสฺสสฺสํ นิโรธา อุปฺปชฺชติ ปวิเวกา ปีตี ฯ ตยิทํ
สงฺขตํ โอปาริกํ อคฺคิ โข ปน สงฺขารานํ นิโรโธ อตฺเตตนฺติ
อิตี วิทิตฺวา ตสฺส นิสฺสรณทสฺสาวี ตถาคโต ตทฺฐปาติวตฺโต ฯ

[๓๘] อิท ปน ภิกฺขเว เอกฺโขจ สมนฺโณ วา พุราหฺมโณ วา
ปฺพุพฺพนตานุทิกฺขินญจ ปฏินิสสุคคา อปรนตานุทิกฺขินญจ ปฏินิสสุคคา
สัพพโส กามสญฺโฆชนานํ อนธิญฺจานา ปวิเวกาย ปีติยา สมตฺติกฺกมา
นिरามิสํ สฺขํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺธิตํ ยทิตํ
นिरามิสํ สฺขํ อุปสมฺปชฺช วิหรามิตี ฯ ตสฺส ตํ นिरามิสํ สฺขํ
นิรุชฺฌติ นีรามิสฺสสฺสํ สฺขสฺสํ นิโรธา อุปฺปชฺชติ ปวิเวกา ปีตี
ปวิเวกาย ปีติยา นิโรธา อุปฺปชฺชติ นีรามิสํ สฺขํ ฯ เสยฺยถาปี
ภิกฺขเว ยํ ฉายา ชหติ ตํ อาตโป ฝรติ ยํ อาตโป ชหติ
ตํ ฉายา ฝรติ เอวเมว โข ภิกฺขเว นีรามิสฺสสฺสํ สฺขสฺสํ นิโรธา
อุปฺปชฺชติ ปวิเวกา ปีตี ปวิเวกาย ปีติยา นิโรธา อุปฺปชฺชติ
นिरามิสํ สฺขํ ฯ ตยิทํ ภิกฺขเว ตถาคโต ปชานาติ อัย โข ภวํ
สมนฺโณ วา พุราหฺมโณ วา ปฺพุพฺพนตานุทิกฺขินญจ ปฏินิสสุคคา
อปรนตานุทิกฺขินญจ ปฏินิสสุคคา สัพพโส กามสญฺโฆชนานํ

อนธิฎฺฐานา ปวิเวกาย ปิตฺติยา สมตฺติกฺกมา นิรามิสฺ สฺขํ อุปสมฺปชฺช
วิหฺรติ เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺธิตํ ยทิตฺถํ นิรามิสฺ สฺขํ อุปสมฺปชฺช
วิหฺรามิตฺติ ฯ ตสฺส ตํ นิรามิสฺ สฺขํ นิรุชฺฌติ นิรามิสฺสฺส สฺขสฺส
นิโรธา อุปฺปชฺชติ ปวิเวกา ปิตฺติ ปวิเวกาย ปิตฺติยา นิโรธา
อุปฺปชฺชติ นิรามิสฺ สฺขํ ฯ ตยิทฺถํ สฺขมฺตํ โອฬาริกํ อตฺถิ โข ปน
สฺขวารานํ นิโรโธ อตฺถเถตฺถนฺติ อิตฺติ วิทิตฺวา ตสฺส นิสฺสรณทสฺสาวิ
ตถาคโต ตทฺฐปาตฺวตฺตโต ฯ

[๓๕] อิทฺ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมโณ วา พุราหฺมโณ วา
ปฺพพฺพนฺตานุทฺธิฎฺฐินฺนญจ ปฺฐินิสฺสคฺคา อปรนฺตานุทฺธิฎฺฐินฺนญจ ปฺฐินิสฺสคฺคา
สพฺพโส กามสฺสโลชฺชนานํ อนธิฎฺฐานา ปวิเวกาย ปิตฺติยา สมตฺติกฺกมา
นิรามิสฺสฺส สฺขสฺส สมตฺติกฺกมา อทฺถกฺขมฺสฺขํ เวทนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ
เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺธิตํ ยทิตฺถํ อทฺถกฺขมฺสฺขํ เวทนํ อุปสมฺปชฺช
วิหฺรามิตฺติ ฯ ตสฺส สฺวา อทฺถกฺขมฺสฺซา เวทนา นิรุชฺฌติ อทฺถกฺขมฺสฺซา
เวทนาย นิโรธา อุปฺปชฺชติ นิรามิสฺ สฺขํ นิรามิสฺสฺส
สฺขสฺส นิโรธา อุปฺปชฺชติ อทฺถกฺขมฺสฺซา เวทนา ฯ เสยฺยถาปี
ภิกฺขเว ยํ ฉายา ชฺหติ ตํ อาตโป ฝรติ ยํ อาตโป ชฺหติ
ตํ ฉายา ฝรติ เอวเมว โข ภิกฺขเว อทฺถกฺขมฺสฺซา เวทนาย
นิโรธา อุปฺปชฺชติ นิรามิสฺ สฺขํ นิรามิสฺสฺส สฺขสฺส นิโรธา
อุปฺปชฺชติ อทฺถกฺขมฺสฺซา เวทนา ฯ ตยิทฺถํ ภิกฺขเว ตถาคโต ปชานาติ
อัย โข ภวํ สมโณ วา พุราหฺมโณ วา ปฺพพฺพนฺตานุทฺธิฎฺฐินฺนญจ

ปฏินิสสุคคา อปรนตานุทิฏฐินนฺจ ปฏินิสสุคคา สพฺพโส กาม-
สญฺโฆชนานํ อนธิฏฺฐานา ปวิเวกาย ปิตฺติยา สมตฺติกฺกมา นีรามิสฺสส
สุขสฺส สมตฺติกฺกมา อทุกฺขมสฺสํ เวทนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ เอตํ
สนฺตํ เอตํ ปณฺธิตํ ยทิตํ อทุกฺขมสฺสํ เวทนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรามีติ ฯ
ตสฺส สตา อทุกฺขมสฺสา เวทนา นีรชฺชติ อทุกฺขมสฺสาย เวทนาย
นีโรธา อุปฺปชฺชติ นีรามิสฺสํ สฺสํ นีรามิสฺสสฺส สฺสสฺส นีโรธา
อุปฺปชฺชติ อทุกฺขมสฺสา เวทนา ฯ ตยิทํ สงฺขตํ โอพาริกํ อตฺถิ
โฆ ปน สงฺขารานํ นีโรโธ อตฺถเตตฺถนฺติ อิติ วิทิตฺวา ตสฺส
นิสฺสรณทสฺสาวิ ตถาคโต ตทฺฐปาตฺวิตฺโต ฯ

[๔๐] อิทฺ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา
ปฺพพฺนตานุทิฏฐินนฺจ ปฏินิสสุคคา อปรนตานุทิฏฐินนฺจ ปฏินิสสุคคา
สพฺพโส กามสญฺโฆชนานํ อนธิฏฺฐานา ปวิเวกาย ปิตฺติยา สมตฺติกฺกมา
นีรามิสฺสสฺส สฺสสฺส สมตฺติกฺกมา อทุกฺขมสฺสาย เวทนาย สมตฺติกฺกมา
สนฺโตหฺมสฺมิ นีพฺพุโตหฺมสฺมิ อนฺนฺปาทาโนหฺมสฺมิติ สมฺนฺปสฺสติ ฯ
ตยิทํ ภิกฺขเว ตถาคโต ปชานาติ อัย โฆ ภวํ สมโณ วา
พฺราหฺมโณ วา ปฺพพฺนตานุทิฏฐินนฺจ ปฏินิสสุคคา อปรนตานุ
ทิฏฐินนฺจ ปฏินิสสุคคา สพฺพโส กามสญฺโฆชนานํ อนธิฏฺฐานา
ปวิเวกาย ปิตฺติยา สมตฺติกฺกมา นีรามิสฺสสฺส สฺสสฺส สมตฺติกฺกมา
อทุกฺขมสฺสาย เวทนาย สมตฺติกฺกมา สนฺโตหฺมสฺมิ นีพฺพุโตหฺมสฺมิ
อนฺนฺปาทาโนหฺมสฺมิติ สมฺนฺปสฺสติ ฯ อทฺธา อยฺมายสฺมา นีพฺพาน-

สปรายเมว ปฏิปท อภิวัตติ อถ [๑] ปนายิ ภว สมโณ วา
พราหฺมโณ วา ปุพฺพนฺตานุทฺธิจฺจ วา อุปาทิยมาโน อุปาทิยติ
อปฺรณฺตานุทฺธิจฺจ วา อุปาทิยมาโน อุปาทิยติ กามสญฺโฆชนํ วา
อุปาทิยมาโน อุปาทิยติ ปวิเวกํ วา ปิตี อุปาทิยมาโน อุปาทิยติ
นिरามิสํ วา สุขํ อุปาทิยมาโน อุปาทิยติ อทุกขมสุขํ วา เวทนํ
อุปาทิยมาโน อุปาทิยติ ฯ ยถจ โข อยมายสุมา สนฺโตหฺมสมฺมิ
นิพฺพุโตหฺมสมฺมิ อนุปาทาโนหฺมสมฺมิตฺติ สมนฺุสฺสติ ตทปิ อิมสฺส
โกโต สมณพฺราหฺมณสฺส อุปาทานมกฺขายติ ฯ ตยิทํ สงฺขตํ
โอพาริกํ อตฺถิ โข ปน สงฺขารานํ นิโรธํ อตฺถตฺนฺติ อิติ
วิทิตฺวา ตสฺส นิสฺสรณทสฺสาวิ ตถาคโต ตทฺุปาติวตฺโต ฯ

[๔๑] อิทํ โข ปน ภิกฺขเว ตถาคเตน อนุตฺตรํ สนฺตํ ๒ วริ ปทํ
อภิสมฺพุทฺธํ ยทิตํ ฌนฺนํ ผสฺสายตฺนํ สมนฺุทฺถยจ อตฺถงฺกมฺณจ
อสฺสาทณฺจ อาทีนวณฺจ นิสฺสรณณฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา อนุปาทาวิโมกฺโข ๓
ตยิทํ ภิกฺขเว ตถาคเตน อนุตฺตรํ สนฺตํ วริ ปทํ
อภิสมฺพุทฺธํ ยทิตํ ฌนฺนํ ผสฺสายตฺนํ สมนฺุทฺถยจ อตฺถงฺกมฺณจ
อสฺสาทณฺจ อาทีนวณฺจ นิสฺสรณณฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา อนุปาทาวิโมกฺโขติ ฯ
อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

ปณฺจตฺตยสฺสฺสฺสํ นิฏฺฐิตํ ทฺติยํ ฯ

#๑ ม. ย. จสทุโท อตฺถิ ฯ ๒ ม. ย. สนฺตฺวิรปทํ ฯ ๓ ม. วิโมกฺโขติ ฯ ตยิทํ
#ภิกฺขเว ... วิโมกฺโขติ อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

กนิฐิตสูตต์

[๔๒] เอวมเม สุตฺ อเอกํ สมยํ ภควา กุสินารายํ วิหริตี
พลีหระณเณ วณสณฺฑาเย ๑ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
ภิกฺขุโวลิตี ๑ ภทฺนเตตี เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺสโสสุ ๑ ภควา
เอตทโวลิจฺ กนิฐิตี โวลี ภิกฺขเว มยิ โหตี จีวรเหตฺวา วา สมโณ
โคตโม ชมฺมํ เทเสตี ปิณฺฑาปาตเหตฺวา วา สมโณ โคตโม ชมฺมํ
เทเสตี เสนาสนเหตฺวา วา สมโณ โคตโม ชมฺมํ เทเสตี อิติ
ภวาทเหตฺวา วา สมโณ โคตโม ชมฺมํ เทเสตีติ ๑ น โข
โน ภนฺเต ภควตี เอวํ โหตี จีวรเหตฺวา วา สมโณ โคตโม
شمฺมํ เทเสตี ปิณฺฑาปาตเหตฺวา วา สมโณ โคตโม ชมฺมํ เทเสตี
เสนาสนเหตฺวา วา สมโณ โคตโม ชมฺมํ เทเสตี อิติ ภวาทเหตฺวา
วา สมโณ โคตโม ชมฺมํ เทเสตีติ ๑

[๔๓] น จ กิร โวลี ภิกฺขเว มยิ เอวํ โหตี จีวรเหตฺวา
สมโณ โคตโม ชมฺมํ เทเสตี ปิณฺฑาปาตเหตฺวา วา สมโณ โคตโม
شمฺมํ เทเสตี เสนาสนเหตฺวา วา สมโณ โคตโม ชมฺมํ เทเสตี
อิติ ภวาทเหตฺวา วา สมโณ โคตโม ชมฺมํ เทเสตีติ อถ
กนิฐิตฺจรหิ ๑ โวลี ภิกฺขเว มยิ โหตีติ ๑ เอวํ โข โน ภนฺเต ภควตี
โหตี อนุกมฺปโก ภควา หิเตสิ อนุกมฺปํ อุปาทาย ชมฺมํ เทเสตีติ ๑
#๑ ย. จรหิติน ทิสฺสตี ๑ ม. กิณฺจรหิติน ทิสฺสตี ๑

[๔๔] เอลจ กิร โว ภิกขเว มย โหติ อนุกรมโป โภควา
หิตลล อนุกรมโป อุปาทาย ฆมม เตเสตีติ ตสมตติห ภิกขเว เย โว
มยา ฆมมา อภินญา เตลิตา เสยถลล จตุตารโ สติปลุจนา
จตุตารโ สมมปลุชานา จตุตารโ อธิชปาทา ปลุจนิหุริยานิ ปลุจ
พลานิ สตุต โภชณงกา อริโย อฏจงกโก มคโค ตตุถ สพุเพเหว
สมคเคหิ สมโมทมานเอหิ อวิวิทมานเอหิ สิกขิตพุฬ ๑ เตสญจ โว
ภิกขเว สมคคานัน สมโมทมานานัน อวิวิทมานานัน สิกขิต สियู ๑ เทว
ภิกขุ อภิชมเม นานาวาทา ๑

[๔๕] ตตุร เจ ตุมหากัน เอวมสสุ อิมลั โข อายสมนุตานัน
อตุถโต เจว นานัน พุณณชนโต จ นานนุติ ตตุถ ยั ภิกขุ สุวจตุร
มณญะยยาถ โส อุปสงกमितวา เอวมสสุ วจันโย อายสมนุตานัน
โฆ อตุถโต เจว นานัน พุณณชนโต จ นานัน ตทิมินาเปตี
อายสมนุโต ชานาถ ยถา อตุถโต จ ๒ นานัน พุณณชนโต จ นานัน
มา อายสมนุโต วิวาทัน อापชชิตถาติ ๑ อถาปเรลล เอถโตปลุจิกานัน
ภิกขุณัน ยั ภิกขุ สุวจตุร มณญะยยาถ โส อุปสงกमितวา เอวมสสุ
วจันโย อายสมนุตานัน โฆ อตุถโต เจว นานัน พุณณชนโต จ
นานัน ตทิมินาเปตี อายสมนุโต ชานาถ ยถา อตุถโต จ ๓ นานัน
พุณณชนโต จ นานัน มา อายสมนุโต วิวาทัน อापชชิตถาติ ๑ อิติ
ทุกคหิตัน ทุกคหิตโต ชาเรตพุฬ [๔] ทุกคหิตัน ทุกคหิตโต ชาเรตวา [๔]
โย ฆมโม โย วินโย โส ภาสิตพุโป ๑

#๑ ม. ย. สियู ๑ ๒-๓ ม. ย. เจว ๑ ๔ เอตุถนตุเร โป. สุกหิตัน ... ชาเรตพุฬ
#สุคหิตัน ... ชาเรตวา ๑ ม. สุกหิตัน ... ชาเรตพุฬ ทุกคหิตัน ... สุกหิตัน ...๔
#ชาเรตวา ๑

[๔๖] ตตฺร เจ ตุมฺหากํ เอวมสฺส อิมสํ โข อายสฺมฺนฺตานํ
อตุถโต หิ โข นานํ พุณฺชนโต สเมตฺติ ตตฺถ ยํ ภิกฺขุํ สุวจฺตรํ
มณฺเฑยฺยาถ โส อุปฺสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจฺนํ โข อายสฺมฺนฺตานํ
โข อตุถโต หิ โข นานํ พุณฺชนโต สเมติ ตทิมินาเปตํ
อายสฺมฺนฺโต ชานาถ ยถา อตุถโต หิ โข นานํ พุณฺชนโต สเมติ
มา อายสฺมฺนฺโต วิวาทํ อปฺชชิตฺถาติ ฯ อถาปเรสํ เอกโตปฺกฺขิกานํ
ภิกฺขุณฺํ ยํ ภิกฺขุํ สุวจฺตรํ มณฺเฑยฺยาถ โส อุปฺสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส
วจฺนํ โข อายสฺมฺนฺตานํ โข อตุถโต หิ โข นานํ พุณฺชนโต สเมติ
ตทิมินาเปตํ อายสฺมฺนฺโต ชานาถ ยถา อตุถโต หิ โข นานํ
พุณฺชนโต สเมติ มา อายสฺมฺนฺโต วิวาทํ อปฺชชิตฺถาติ ฯ
อิตฺติ ทฺถกฺกหิตํ ทฺถกฺกหิตโต ชาเรตพฺพํ สฺสฺกหิตํ สฺสฺกหิตโต ชาเรตพฺพํ
ทฺถกฺกหิตํ ทฺถกฺกหิตโต ชาเรตฺวา สฺสฺกหิตํ สฺสฺกหิตโต ชาเรตฺวา โย
ธมฺโม โย วินโย โส ภาสิตพฺโพ ฯ

[๔๗] ตตฺร เจ ตุมฺหากํ เอวมสฺส อิมสํ โข อายสฺมฺนฺตานํ
อตุถโต หิ โข สเมติ พุณฺชนโต นานนฺติ ฯ ตตฺถ ยํ ภิกฺขุํ สุวจฺตรํ
มณฺเฑยฺยาถ โส อุปฺสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจฺนํ โข อายสฺมฺนฺตานํ
โข อตุถโต หิ โข สเมติ พุณฺชนโต นานํ ตทิมินาเปตํ
อายสฺมฺนฺโต ชานาถ ยถา อตุถโต หิ โข สเมติ พุณฺชนโต
นानํ อปฺปมตฺตกํ โข ปเนตํ ยทิตํ พุณฺชนํ มา อายสฺมฺนฺโต
อปฺปมตฺตเก ๑ วิวาทํ อปฺชชิตฺถาติ ฯ อถาปเรสํ เอกโตปฺกฺขิกานํ
#๑ ย. อปฺปมตฺตเกหิ ฯ

ภิกขุณฺโณ ยํ ภิกขุํ สุวจฺตรํ มนุญฺเษยฺยาถ โส อฺปฺสํกมิตฺวา เอวมสฺส
วณฺเณนํ อายสฺมนฺตํ โข อตุลฺโต หิ โข สเมติ พุชฺชนโต
นํ ตทิมินาเปตํ อายสฺมนฺโต ชานาถ อตุลฺโต หิ โข สเมติ
พุชฺชนโต นํ อปฺปมตฺตํ โข ปเนตํ ยทิตํ พุชฺชนํ มา
อายสฺมนฺโต อปฺปมตฺตเก วิวาทํ อปฺชชิตฺถาติ ฯ อิติ สุกฺหิตํ
สุกฺหิตโต ชาเรตพฺพํ ทุกฺกหิตํ ทุกฺกหิตโต ชาเรตพฺพํ สุกฺหิตํ
สุกฺหิตโต ชาเรตฺวา ทุกฺกหิตํ ทุกฺกหิตโต ชาเรตฺวา โย ฌมฺโม
โย วินโย โส ภาสิตพฺโพ ฯ

[๔๘] ตตฺร เจ ตุมฺหากํ เอวมสฺส อิมํ โข อายสฺมนฺตํ
อตุลฺโต เจว สเมติ พุชฺชนโต จ สเมตฺติ ฯ ตตฺถ ยํ ภิกขุํ สุวจฺตรํ
มนุญฺเษยฺยาถ โส อฺปฺสํกมิตฺวา เอวมสฺส วณฺเณนํ อายสฺมนฺตํ
โข อตุลฺโต เจว สเมติ พุชฺชนโต จ สเมติ ตทิมินาเปตํ
อายสฺมนฺโต ชานาถ ยถา อตุลฺโต เจว สเมติ พุชฺชนโต จ
สเมติ มา อายสฺมนฺโต วิวาทํ อปฺชชิตฺถาติ ฯ อถาปเรสํ
เอกโตปฺกฺขิกานํ ภิกขุณฺโณ ยํ ภิกขุํ สุวจฺตรํ มนุญฺเษยฺยาถ โส
อฺปฺสํกมิตฺวา เอวมสฺส วณฺเณนํ อายสฺมนฺตํ โข อตุลฺโต เจว
สเมติ พุชฺชนโต จ สเมติ ตทิมินาเปตํ อายสฺมนฺโต ชานาถ
ยถา อตุลฺโต เจว สเมติ พุชฺชนโต จ สเมติ มา อายสฺมนฺโต
วิวาทํ อปฺชชิตฺถาติ ฯ อิติ สุกฺหิตํ สุกฺหิตโต ชาเรตพฺพํ สุกฺหิตํ
สุกฺหิตโต ชาเรตฺวา โย ฌมฺโม โย วินโย โส ภาสิตพฺโพ ฯ

[๔๕] เตสญจ โว ภิกขเว สมคฺคานํ สมโมทมานานํ อวิทมานานํ
สิกฺขตํ สียา อณฺดรสุส ภิกฺขุโน อาปตฺติ สียา วิตฺถกโม ๑
ตฺตร ภิกฺขเว น โจทนาย โจทิตพฺพํ ๑ ปุคฺคโล อุปฺปริกฺขิตพฺโพ
อิตฺติ มยฺหณฺจ อวิหเสา ภวิสฺสติ ปรสฺส จ ปุคฺคลสุส อฺนุปฺมาโต
ปโร หิ ปุคฺคโล อกฺโกชฺโน อฺนุปฺนาหิ อทฺพหฺทิฏฺฐิ ๒ สุปฺภินิสฺสคฺคิ
สฺกโกมิ จาหํ เอตํ ปุคฺคลํ อกฺสลา วุฏฺฐาเปตฺวา กุสเล ปตฺติฏฺฐาเปตฺนฺติ ๑
สเจ ภิกฺขเว เอวมฺสุส กฺลลํ วจฺนาย ๑ สเจ ปน
ภิกฺขเว เอวมฺสุส มยฺหํ โข อวิหเสา ภวิสฺสติ ปรสฺส จ ปุคฺคลสุส
อฺนุปฺมาโต ปโร หิ ปุคฺคโล โกชฺโน อฺนุปฺนาหิ ทพฺพหฺทิฏฺฐิ สุปฺภินิสฺสคฺคิ
สฺกโกมิ จาหํ เอตํ ปุคฺคลํ อกฺสลา วุฏฺฐาเปตฺวา กุสเล
ปตฺติฏฺฐาเปตฺตุ อปฺปมตฺตกํ โข ปเนตฺติ ยทิตฺถํ ปรสฺส ปุคฺคลสุส
อฺนุปฺมาโต อถ โข เอตเทว พฺหุตฺรํ สุวาทํ สฺกโกมิ เอตํ
ปุคฺคลํ อกฺสลา วุฏฺฐาเปตฺวา กุสเล ปตฺติฏฺฐาเปตฺนฺติ ๑ สเจ ภิกฺขเว
เอวมฺสุส กฺลลํ วจฺนาย ๑ สเจ ปน ภิกฺขเว เอวมฺสุส มยฺหํ
โข วิหเสา ภวิสฺสติ ปรสฺส ปุคฺคลสุส อฺนุปฺมาโต ปโร หิ
ปุคฺคโล อกฺโกชฺโน อฺนุปฺนาหิ ทพฺพหฺทิฏฺฐิ สุปฺภินิสฺสคฺคิ สฺกโกมิ
จาหํ เอตํ ปุคฺคลํ อกฺสลา วุฏฺฐาเปตฺวา กุสเล ปตฺติฏฺฐาเปตฺตุ
อปฺปมตฺตกํ โข ปเนตฺติ ยทิตฺถํ มยฺหํ วิหเสา อถ โข เอตเทว
พฺหุตฺรํ สุวาทํ สฺกโกมิ เอตํ ปุคฺคลํ อกฺสลา วุฏฺฐาเปตฺวา กุสเล
#๑ สฺตี. ตริตพฺพํ ๑ ๒ สฺตี. อทฺนฺททิฏฺฐิ ๑ ยฺยู. อทฺนฺททิฏฺฐิตฺติ ทิสฺสติ ๑

ปติฏฐาเปตุนติ ฯ สเจ ภิกขเว เอวมสฺส กลลํ วจนาย ฯ สเจ ปน
 ภิกขเว เอวมสฺส มยฺหณฺจ โข วิหเสถ ภวิสฺสตี ปรสฺส จ
 ปุคฺคตสฺส อุปฺมาโต ปโร หิ ปุคฺคโล โภชนโน อุปฺนาหิ ทพฺพทิกฺขุจि
 ทุปฺปฏินิสฺสคฺคิ สกฺโกมิ จาหิ เอตํ ปุคฺคํ อกฺขลา วุฏฐาเปตฺวา
 กฺขเล ปติฏฐาเปตฺ อปฺมตฺตํ โข ปเนตํ ยทิตํ มยฺหณฺจ วิหเสถ [๑]
 ปรสฺส จ ปุคฺคตสฺส อุปฺมาโต อถ โข เอตเทว พหุตรํ สุวาทิ
 สกฺโกมิ เอตํ ปุคฺคํ อกฺขลา วุฏฐาเปตฺวา กฺขเล ปติฏฐาเปตุนติ ฯ
 สเจ ภิกขเว เอวมสฺส กลลํ วจนาย ฯ สเจ ปน ภิกขเว
 เอวมสฺส มยฺหณฺจ โข วิหเสถ ภวิสฺสตี ปรสฺส จ ปุคฺคตสฺส
 อุปฺมาโต ปโร หิ ปุคฺคโล โภชนโน อุปฺนาหิ ทพฺพทิกฺขุจิ ทุปฺปฏินิสฺสคฺคิ
 น จาหิ สกฺโกมิ เอตํ ปุคฺคํ อกฺขลา วุฏฐาเปตฺวา กฺขเล
 ปติฏฐาเปตุนติ ฯ เอวรูป [๒] ปุคฺคเล อุปฺกขา นาทิมลฺลิตพฺพา ฯ

[๕๐] เตสฺสจ โว ภิกขเว สมคฺคานํ สมฺโมทมานานํ อวิวทมานานํ
 สิกฺขตํ อณฺณมณฺณสฺส วจิสฺสงฺขาโร ๓ อุปฺปชฺเชยฺย ทิกฺขุจิปฟาโส
 เจตโส อาฆาโต อุปฺปจฺจโย อนภิริทฺธิ ฯ ตตฺถ เอกโตปฺกขิกานํ
 ภิกฺขุณิํ ยํ ภิกฺขุํ สุวจฺตรํ มลฺลเยยฺยถาโส อุปฺสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส
 วจฺนีโย ยนฺโน อาวุโส อมฺหากํ สมคฺคานํ สมฺโมทมานานํ
 อวิวทมานานํ สิกฺขตํ อณฺณมณฺณสฺส ๓ วจิสฺสงฺขาโร อุปฺปนฺโน ทิกฺขุจิปฟาโส
 เจตโส อาฆาโต อุปฺปจฺจโย อนภิริทฺธิ ตํ ชานมาโน
 สมฺโน ครหฺเยยฺยติ ฯ สมฺมา พฺยากรมาโน ภิกขเว ภิกฺขุ เอวํ
 #๑ ม. เอตฺถนฺตเร ภวิสฺสตีติ ทิสฺสตี ฯ ๒ ม. ย. เอตฺถนฺตเร ภิกขเวติ
 #อาลปํ ทิสฺสตี ฯ ๓ ม. สพฺพตฺถ วจิสฺสงฺขาโร ฯ

พฺยาคเรยฺย ฆนฺโน อาวุโส อมฺหากํ สมคฺคานํ สมฺโมทมานานํ
อวิวทมานานํ สิกฺขตํ อลฺลวมลฺลสฺส วจีสฺสงฺขาโร อุปฺปนฺโน ทิกฺฺจิปฺฟาโส
เจตโส อาฆาโต อปฺปจฺจโย อนภฺริทฺธิ ตํ ชานมาโน
สมโณ ฺครเหยฺยาติ ฯ เอตมฺปนาวุโส ฐมฺมํ อปฺปหาย นิพฺพานํ
สจฺฉิกเรยฺยาติ ฯ สมฺมา พฺยากรมาโน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ พฺยาคเรยฺย
เอตํ โข อาวุโส ฐมฺมํ อปฺปหาย น นิพฺพานํ สจฺฉิกเรยฺยาติ ฯ
อถาปเรสํ เอกโตปฺกฺขิกานํ ภิกฺขุณฺโณ ยํ ภิกฺขุํ สุวจฺตรํ มลฺลเยยฺยาถ
โส อุปฺสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจฺนีโย ฆนฺโน อาวุโส อมฺหากํ
สมคฺคานํ สมฺโมทมานานํ อวิวทมานานํ สิกฺขตํ อลฺลวมลฺลสฺส
วจีสฺสงฺขาโร อุปฺปนฺโน ทิกฺฺจิปฺฟาโส เจตโส อาฆาโต อปฺปจฺจโย
อนภฺริทฺธิ ตํ ชานมาโน สมโณ ฺครเหยฺยาติ ฯ สมฺมา พฺยากรมาโน
ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ พฺยาคเรยฺย ฆนฺโน อาวุโส อมฺหากํ
สมคฺคานํ สมฺโมทมานานํ อวิวทมานานํ สิกฺขตํ อลฺลวมลฺลสฺส
วจีสฺสงฺขาโร อุปฺปนฺโน ทิกฺฺจิปฺฟาโส เจตโส อาฆาโต อปฺปจฺจโย
อนภฺริทฺธิ ตํ ชานมาโน สมโณ ฺครเหยฺยาติ ฯ เอตมฺปนาวุโส
ฐมฺมํ อปฺปหาย [๑] นิพฺพานํ สจฺฉิกเรยฺยาติ สมฺมา พฺยากรมาโน
ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ พฺยาคเรยฺย เอตํ โข อาวุโส ฐมฺมํ อปฺปหาย
น นิพฺพานํ สจฺฉิกเรยฺยาติ ฯ ตถฺยเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปเร เอวํ
ปฺจฺเจยฺยํ อายสฺมตา โน เอเต ภิกฺขุ อกุสฺสตา วุฏฺฐาเปตฺวา
กุสฺสเล ปตฺติฏฺฐาปีตาติ ฯ สมฺมา พฺยากรมาโน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ
#๑ ไป. ย. อิตฺตปฺริ นสทฺโท ทิสฺสตี ฯ

พฺยากรเยย อิทาหิ อาวุโส เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมึ ตสฺส เม
ภควา ฌมฺมึ เทเสติ ๑ ตสฺสาคิ ๒ ฌมฺมึ สุตฺวา เตสํ ภิกฺขุณฺ อภาสิ
ตํ เต ภิกฺขุ ฌมฺมึ สุตฺวา อกฺขลา วุฏฺฐหึสฺ กุสเล ปติฏฺฐหึสฺสูติ ฯ
เอวํ พฺยากรมาโน โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น เจวตฺตานุกฺกํเสติ น ปรี
วมนฺเถติ ฌมฺมสฺส จานฺุฌมฺมึ พฺยากรโรติ น จ โภจิ สหฌมฺมิโก
วาทานฺวาทิ คารยฺหุจฺจานํ อากฺขณฺตีติ ฯ

อิทมวโจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

กิตฺติสฺสฺสํ นิกฺขิตํ ตติยํ ฯ

#๑ ม. ย. เทเสติ ฯ ๒ ม. ย. ตาหิ ฯ

สามคามสูตร

[๕๑] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สกฺเกสุ วิหริตี
 สามคามะ ๑ เตน โข ปน สมเยน นิกฺโขโต นาฏฺฐปฺตฺโต ปาวายั
 อธฺนา กาลกฺโต โหตี ๑ ตสฺส กาลกิริยาย ภินฺนา นิกฺขตา
 เทวพุทฺทชาตา ภณฺทชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อลฺลวมลฺล
 มุขสฺตฺตีหิ วิตุทฺตนา วิหรนฺตี น ตฺวํ อิมํ ฅมฺมวินยํ อาชานาสี
 อหํ อิมํ ฅมฺมวินยํ อาชานามิ ก็ ตฺวํ อิมํ ฅมฺมวินยํ อาชานิสฺสตี
 มิจฺฉาปฺปฏิปนฺโน ตวมฺสิ อหฺมสฺมิ สฺมาปฺปฏิปนฺโน สหิตมฺเม
 อสฺหิตนฺเต ปฺเร วจฺนียํ ปจฺฉา อวจ ปจฺฉา วจฺนียํ ปฺเร อวจ
 อธิจฺฉณฺตํ เต วิปฺราวตฺตํ อาริปีโต เต วาโท นิกฺคหิโตปิ จร
 วาทปฺปโมกฺขาย นิพฺเพเชหิ วา สเจ ปฺโหสีตี ๑ เต ๑ อลฺลวมลฺล
 กลหํ กริีสํ ๑ วโรเยเวโก มลฺลเณ นิกฺกเถสุ นาฏฺฐปฺตฺติเยสุ วตฺตตี ๑
 เยปี นิกฺกเถสุ นาฏฺฐปฺตฺตฺส สวากา กิหิ โอทาทวสนา ๑ เตปี
 นิกฺกเถสุ นาฏฺฐปฺตฺติเยสุ นิพฺพินฺทรูปา วิรตฺตรูปา ปฺฏิวานรูปา
 ยถาคํ ทฺรฺกฺขาท ฅมฺมวินเย ทฺวปฺปเวทิตเ อนิยฺยานิเก อนฺุปสมสํวตฺตนิเก
 อสมฺมาสมฺพุทฺธปฺปเวทิตเ ภินฺนญฺเป อปฺปฏิสฺรเณ ๑

[๕๒] อถ โข จฺนฺโท สมนฺุทฺเทโส ปาวายั วสฺสํ วุคฺโข
 เยน สามคาโม เยนายสฺมา อานนฺุโท เตนฺุปสงฺกมิ อฺุปสงฺกมิตฺวา
 อายสฺมนฺุตํ อานนฺุทํ อภิวาทเตตฺวา เอกมนฺุตํ นิสีหิ ๑ เอกมนฺุตํ
 #๑ เขภฺยเยน โปคฺถเถสุ เต ... กริีสฺวตี นตฺถิ ๑

นินฺนโน โข จุนฺโท สมณฺฑเทโส อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ
นินฺนโถ ฆนฺเต นาญฺปุตฺโต ปาวายํ อธฺนา กาลกโธ ตสฺส
กาลกิริยาย ฆินฺนา นินฺนถา เทวพฺพหชาตา ฯเปฯ ฆินฺนถุเป
อปฺปฏิสรณฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อานนฺโท จุนฺทํ สมณฺฑเทสํ
เอตทโวจ อตฺถิ โข อิํ อาวุโส จุนฺท กถาปาภํ ฆควนฺตํ
ทสฺสนาย อายมาวุโส จุนฺท เยน ฆควา เตนฺอุปสงฺกมิตฺตํ
อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ ฆควโธ อโรเจสฺสามาติ ฯ เอวํ ฆนฺเตติ
โย จุนฺโท สมณฺฑเทโส อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปจฺจสุโสสิ ฯ

[๕๑] อถ โข อายสฺมา จ อานนฺโท จุนฺโท จ สมณฺฑเทโส
เยน ฆควา เตนฺอุปสงฺกมิตฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ฆควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมฺนฺตํ นิสิตฺตํ ฯ เอกมฺนฺตํ นินฺนโน โข อายสฺมา อานนฺโท
ฆควนฺตํ เอตทโวจ อยํ ฆนฺเต จุนฺโท สมณฺฑเทโส เอวมาห
นินฺนโถ ฆนฺเต นาญฺปุตฺโต ปาวายํ อธฺนา กาลกโธ ตสฺส
กาลกิริยาย ฆินฺนา นินฺนถา เทวพฺพหชาตา ฆณฺฑนชาตา กลหชาตา
วิวาทาปนฺนา อญฺณมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทฺนฺตา วิหรนฺติ น ตวํ
อิํ ฆมฺมวินยํ อาชานาสิ อิํ อิํ ฆมฺมวินยํ อาชานามิ ฯเปฯ
ฆินฺนถุเป อปฺปฏิสรณฺติ ตสฺส มยฺหํ ฆนฺเต เอวํ โหติ มา
เหว ฆควโธ อจฺเจน สงฺฆे วิวาโท อุปฺปชฺชติ สุวาสุส วิวาโท
พฺพชฺชนาหิตาย พฺพชฺชนาสุขาย พฺพชฺชโน ชนฺตสฺส อนตฺถาย อหิตาย
ทฺถชฺชชย เทวมนฺตฺตํ ฯ

สิกขายปี น ปริปุรการี โหติ ฯ โย โส อานนุท ภิกขุ สตถริ
อการโว วิหริติ อปฺปติสฺโส ฌมฺเม ... สงฺเขปปี อการโว วิหริติ
อปฺปติสฺโส สิกขายปี น ปริปุรการี โส สงฺเขม วิวาทํ ชเนติ ฯ
โย โหติ วิวาทो พหุชนาหิตาย พหุชนาสุขาย พหุโน ชนสฺส
อนตฺถาย อหิตาย ทุกฺขาย เทวมนุสฺसानํ ฯ เอวรูปฺญเจ ตฺเมห
อานนุท วิวาทมฺลํ อชฺฉตฺตํ วา พหิทฺธา วา สมนุสฺเสยฺยถ
ตฺตร ตฺเมห อานนุท ตสฺเสว ปาปกสฺส วิวาทมฺลสฺส ปหานาย
วายเมยฺยถ เอวรูปฺญเจ ตฺเมห อานนุท วิวาทมฺลํ อชฺฉตฺตํ
วา พหิทฺธา วา น สมนุสฺเสยฺยถ ตฺตร ตฺเมห อานนุท
ตสฺเสว ปาปกสฺส วิวาทมฺลสฺส อายตี อนวสฺสวาย ปฏฺธิชฺเชยฺยถ
เอวเมตฺสฺส ปาปกสฺส วิวาทมฺลสฺส ปหานํ โหติ เอวเมตฺสฺส
ปาปกสฺส วิวาทมฺลสฺส อายตี อนวสฺสโว โหติ ฯ

[๕๖] ปฺน จปฺริ อานนุท ภิกขุ มกฺขิ โหติ ปฟาสิ ... อิสฺสุกิ
โหติ มจฺฉริ ... สโจ โหติ มายาวิ ... ปาปิจฺโจ โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิ ...
สนฺทิกฺขิปรามาสิ โหติ อาชานคาหิ ทฺวปฺปฏินิสฺสคฺคิ ฯ โย โส
อานนุท ภิกขุ สนฺทิกฺขิปรามาสิ โหติ อาชานคาหิ ทฺวปฺปฏินิสฺสคฺคิ
โส สตถริปี อการโว วิหริติ อปฺปติสฺโส ฌมฺเมปปี อการโว วิหริติ
อปฺปติสฺโส สงฺเขปปี อการโว วิหริติ อปฺปติสฺโส สิกขายปี น
ปริปุรการี โหติ ฯ โย โส อานนุท ภิกขุ สตถริ อการโว
วิหริติ อปฺปติสฺโส ฌมฺเม ... สงฺเข ... สิกขาย น ปริปุรการี โหติ

โส สงฺฆะ วิวาทัง ชนตฺติ ฯ โย โหติ วิวาทो พุชฺชนาหิตาย พุชฺชนา-
สุขาย พุโณ ชนสฺส อนตฺถาย อหิตาย ทุกุขาย เทวมนุสฺसानัง ฯ
เอวรูปญฺเจ ตุมฺเห อานนฺท วิวาทมฺหํ อชฺฉตฺตํ वा พหิทฺธา वा
สมนุสฺเสยฺยถ ตตฺร ตุมฺเห อานนฺท ตสฺเสว ปาปกสฺส วิวาทมฺลสฺส
ปหานาย วายเมยฺยถ ฯ เอวรูปญฺเจ ตุมฺเห อานนฺท
วิวาทมฺหํ อชฺฉตฺตํ वा พหิทฺธา वा น สมนุสฺเสยฺยถ ตตฺร
ตุมฺเห อานนฺท ตสฺเสว ปาปกสฺส วิวาทมฺลสฺส อายตี อนวสฺสวาย
ปฏฺธิปชฺเชยฺยถ เอวเมตสฺส ปาปกสฺส วิวาทมฺลสฺส ปหานัง โหติ
เอวเมตสฺส ปาปกสฺส วิวาทมฺลสฺส อายตี อนวสฺสโว โหติ ฯ
อิมานี โข อานนฺท จ วิวาทมฺลानี ฯ

[๕๗] จตฺตารีมานี อานนฺท อธิกรณานี กตมานี จตฺตาริ
วิวาทาธิกรณัง อนฺวาทาธิกรณัง อาปตฺตาทิกรณัง กิจฺจาทิกรณัง
อิมานี โข อานนฺท จตฺตาริ อธิกรณานี ฯ สตฺต โข ปนิเม
อานนฺท อธิกรณสมถา อูปนฺนุปฺนฺนํ อธิกรณานัง สมถาย
วูปสมาย สมฺมุขาวินโย ทาทพฺโพ สติวินโย ทาทพฺโพ อมฺพหวินโย
ทาทพฺโพ ปฏฺธิญฺจาทกรณัง ๑ เขภฺยฺยสิกา ตสฺสปาปิยสิกา
ติณฺวตฺถารโก ฯ

[๕๘] กถญฺจานนฺท สมฺมุขาวินโย โหติ ฯ อิทานนฺท ภิกฺขุ
วิวทฺตติ ฐมฺโมติ वा อฐมฺโมติ वा วินโยติ वा อวินโยติ वा ฯ
เตเหว อานนฺท ภิกฺขุหิ สพฺเพเหว สมฺมุคฺเคหิ [๒] สนนฺิปตฺติวา ฐมฺมเนตฺติ
#๑ ม. ย. ปฏฺธิญฺจาย การตพฺพํ ฯ ๒ ม. ย. สนนฺิปตฺติพฺพํ ฯ

สมมุขชิตพพา ชมมเนตตี สมมุขชิตวา ยถา ตตถ สเมติ
ตถา ตํ อธิกรณํ วุปลเมตพพํ ฯ เอวํ โข อานนุท สมมุขาวิโนโย
โหติ ฯ เอวญจ ปนิเชกจจัน อธิกรณานํ วุปลโม โหติ ยทิตํ
สมมุขาวิโนเยน ฯ

[๕๕] กถญจันนุท เขญยสิกา โหติ ฯ เต ปน ๑ อานนุท
ภิกขุ น สกุกอนติ ตํ อธิกรณํ ตสมี อวาเส วุปลเมตํ ฯ เตหิ
อานนุท ภิกขุหิ ยสมี อวาเส พหุตรา ภิกขุ โส อวาโส
กนตพโพ ฯ ตตถ สพเพหเว สมกเคหิ สนนิปตติพพํ สนนิปตติวา
ชมมเนตตี สมมุขชิตพพา ชมมเนตตี สมมุขชิตวา ยถา ตตถ
สเมติ ตถา ตํ อธิกรณํ วุปลเมตพพํ ฯ เอวํ โข อานนุท
เขญยสิกา โหติ ฯ เอวญจ ปนิเชกจจัน อธิกรณานํ วุปลโม
โหติ ยทิตํ เขญยสิกาย ฯ

[๖๐] กถญจันนุท สติวินโย โหติ ฯ อิทานนุท ภิกขุ ภิกขุ
เอวรูปาย ครุกาย อาปตติยา โจเทนุติ ปาราชิกเณ วา ปาราชิกสามนุเตน
วา สรตายสุมมา เอวรูปํ ๒ ครุกํ อาปตตี อาปชชิตา
ปาราชิกํ วา ปาราชิกสามนุตํ วาติ ฯ โส เอวมาห น โข อหํ
อวาโส สรามิ เอวรูปํ ครุกํ อาปตตี อาปชชิตา ปาราชิกํ วา
ปาราชิกสามนุตํ วาติ ฯ ตสส โข เอวํ อานนุท ภิกขุโน สติวินโย
ทาทพโพ ฯ เอวํ อานนุท สติวินโย โหติ ฯ เอวญจ ปนิเชกจจัน
อธิกรณานํ วุปลโม โหติ ยทิตํ สติวินเยน ฯ

#๑ ม. ย. เจ ๒ อญญเสสุ โปตุถเกสุ อิติสญฺจานเน เอวรูปํ อิติ ทิสฺสตี ฯ

#สพพตฺถาปี เอวํ ฉาทพพํ ฯ

[๖๑] กถณจันนุท อมฺพหฺวินโย โหติ ฯ อธิชานนุท ภิกฺขุ ภิกฺขุ
เอวฺรฺปาย คุรฺกาย อาปตฺติยา โจเทนฺติ ปาราชิเกน วา ปาราชิกสามนฺเตนพ
วา สรตายสฺมา เอวฺรฺปํ คุรฺกํ อาปตฺตี อปชฺชิตา
ปาราชิกํ วา ปาราชิกสามนฺตํ วาติ ฯ โส เอวมาห น โข อหํ
อาวฺโส สรามี เอวฺรฺปํ คุรฺกํ อาปตฺตี อปชฺชิตา ปาราชิกํ วา
ปาราชิกสามนฺตํ วาติ ฯ ตเมนํ โส นิพฺเพเชนฺตํ อตีเวเถติ
อิงฺฆายสฺมา สาธุกเมว ชานาหิ ยถิ สรสิ เอวฺรฺปํ คุรฺกํ อาปตฺตี
อปชฺชิตา ปาราชิกํ วา ปาราชิกสามนฺตํ วาติ ฯ โส เอวมาห
อหํ โข อาวฺโส อุมฺมาทํ ปาปฺณิ เจตโส วิปริเยสํ เตน เม
อุมฺมตฺตเกน พหุํ อสฺสามณฺกํ อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตปริกนฺตํ นาทํ
ตํ สรามี มุเพฺहन เม เอตํ กตฺนฺติ ฯ ตสฺส โข เอวํ อานนุท
ภิกฺขุโน อมฺพหฺวินโย ทาทพฺโพ ฯ เอวํ โข อานนุท อมฺพหฺวินโย
โหติ ฯ เอวญฺจ ปนิเชกฺจจัน อธิกรณานํ วุปลโม โหติ ยถิทํ
อมฺพหฺวินเยน ฯ

[๖๒] กถณจันนุท ปฏฺิณฺณวาทกรณํ โหติ ฯ อธิชานนุท ภิกฺขุ
จฺุทิตฺโต วา ๑ อจฺุทิตฺโต วา อาปตฺตี สรติ วิวฺรติ อุตฺตานิโกโรติ ฯ
เตน อานนุท ภิกฺขุณา วุฑฺฒเตโร ภิกฺขุ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ จีวฺริ
กตฺวา ปาทะ วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสิติตฺวา อญฺชลิ ปคฺคเหตฺวา
เอวมสฺส วจฺนีโย อหํ ฆนฺเต อิตฺถนฺนามํ อาปตฺตี อปฺนโน
ตํ ปฏฺิเทเสมีติ ฯ โส เอวมาห ปสฺสสีติ ฯ ปสฺสามีติ ฯ
#๑ ไป. ม. ย. โจทิตฺโต วา อโจทิตฺโต ฯ

อายุตี สัวรึ อาปชชเยยาสีตี ฯ สัวรึ อาปชชิสุสามีตี ฯ เอวั
โฆ อานนุท ปฏิญญาตกรณั โหติ ฯ เอวณจ ปนิเชกจจัน
อธิกรณัน วุปลโม โหติ ยทิต์ ปฏิญญาตกรณน ฯ

[๖๓] กถณจจันนุท ตสฺสปาปิยสิกา โหติ ฯ อิธานนุท ภิกฺขุ
ภิกฺขุ เอวรูปาย ครุกาย อาปตฺติยา โจเทนุติ ปาราชิกน วา๓
ปาราชิกสามนุเตน วา สรตายสุมา เอวรูปี ครุกั อาปตฺตี
อาปชชิตา ปาราชิกั วา ปาราชิกสามนุตั วาติ ฯ โส เอวมาน
น โฆ อหึ อาวุโส สรามิ เอวรูปี ครุกั อาปตฺตี อาปชชิตา
ปาราชิกั วา ปาราชิกสามนุตั วาติ ฯ ตเมนนั โส นิพเพเถนุตั
อติเวเถติ อิงฺฆายสุมา สาธุกเมว ชานาหิ ยทิต์ สรสิ เอวรูปี
ครุกั อาปตฺตี อาปชชิตา ปาราชิกั วา ปาราชิกสามนุตั วาติ ฯ
โส เอวมาน น โฆ อหึ อาวุโส สรามิ เอวรูปี ครุกั อาปตฺตี
อาปชชิตา ปาราชิกั วา ปาราชิกสามนุตั วา สรามิ จ โฆ อหึ
อาวุโส เอวรูปี อปฺปมตฺติกั อาปตฺตี อาปชชิตาติ ฯ ตเมนนั โส
นิพเพเถนุตั อติเวเถติ อิงฺฆายสุมา สาธุกเมว ชานาหิ ยทิต์ สรสิ
เอวรูปี ครุกั อาปตฺตี อาปชชิตา ปาราชิกั วา ปาราชิกสามนุตั
วาติ ฯ โส เอวมาน อิมั หิ นามานั อาวุโส อปฺปมตฺติกั
อาปตฺตี อาปชชิตวา อปฺปญฺโจ ปุชฺชานิสฺสามิ กิมฺปนานั เอวรูปี
ครุกั อาปตฺตี อาปชชิตวา ปาราชิกั วา ปาราชิกสามนุตั วา
ปฺปญฺโจ น ปุชฺชานิสฺสามีตี ฯ โส เอวมาน อิมณจ นาม ตวั

มชฌ ตินวตถารเกน เทเสยฺย จเปตฺวา อุลลวชฺช จเปตฺวา
คิหิปฏิสฺยตฺตฺนฺติ ฯ อถาปเรสฺส เอกโตปกฺขิกานํ ภิกฺขุณํ พฺยตฺเตน
ภิกฺขุณา อฏฺฐายาสนา เอกํสํ จิวริ กตฺวา อญฺชติมฺปณาเมตฺวา
สงฺโฆ ณาเปตฺพฺโพ สฺสูตฺตํ เม ภนฺเต สงฺโฆ อธิมฺหากํ
ภณฺทฺนชาตानํ กลฺลชาตानํ วิวาทาปฺนฺนानํ วิหฺรตํ พหุํ อสฺสามณฺกํ
อชฺฌาจิณฺณํ ภาสิตํ ปฺริกฺขตํ ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตฺกถฺลํ อหํ ยา
เจว อิมสฺสํ आयสฺมนฺตानํ อาปตฺติ ยา จ อตฺตโน อาปตฺติ
อิมสฺสเจว आयสฺมนฺตानํ อตฺถาย อตฺตโน จ อตฺถาย สงฺฆมชฺฌ
ตินวตถารเกน เทเสยฺย จเปตฺวา อุลลวชฺช จเปตฺวา คิหิปฏิสฺยตฺตฺนฺติ ฯ
เอวํ โข อานนฺท ตินวตถารโก โหติ ฯ เอวญจ
ปฺนิเชกฺจจฺจานํ อธิกรณานํ วุสฺสโม โหติ ยถิทํ ตินวตถารเกน ฯ

[๖๕] ฉยิเม อานนฺท ฐมฺมา สาราณียา ปิยกรณา ครุกรณา
สงฺคฺหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกิภาวาย สํวตฺตฺนฺติ กตฺเม ฉ
อิชานนฺท ภิกฺขุโน เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฺภูจิตฺตํ โหติ สฺพฺรหฺมจฺริสฺสุ
อาวี เจว รโห จ อยมฺปิ ฐมฺโม สาราณียอ ปิยกรโณ
ครุกรโณ สงฺคฺหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอกิภาวาย สํวตฺตฺติ ฯ
ปฺน จปฺริ อานนฺท ภิกฺขุโน เมตฺตํ วจิกมฺมํ ปจฺจุปฺภูจิตฺตํ โหติ
ฯเปฯ เอกิภาวาย สํวตฺตฺติ ฯ ปฺน จปฺริ อานนฺท ภิกฺขุโน เมตฺตํ
มโนกมฺมํ ปจฺจุปฺภูจิตฺตํ โหติ สฺพฺรหฺมจฺริสฺสุ อาวี เจว รโห จ
อยมฺปิ ฐมฺโม สาราณียอ ปิยกรโณ ครุกรโณ สงฺคฺหาย อวิวาทาย

สามคฺคิยา เอภีภาวาย สํวตฺตติ ฯ ปุณ จปรี อานนฺท ภิกฺขุ เย
เต ลาภา ชฺมมิกา ชฺมมลทฺธา อนฺตมโส ปตฺตปฺริยาปนฺนมตฺตมปิ
ตถารูเปหิ ลาภหิ อปฺปฏิวิทฺตตโภคิ โหติ สีลวฺนเตหิ สพฺรหฺมจารีหิ
สาธารณโภคิ อยมฺปิ ชฺมโม สาราณฺโโย ปิยกรโณ ครุกรโณ
สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอภีภาวาย สํวตฺตติ ฯ ปุณ
จปรี อานนฺท ภิกฺขุ ยานิ ตานิ สีลานิ อกฺขณฺทานิ อจฺฉิทฺทานิ
อสพฺลานิ อกมฺมาสานิ ภูชฺชิสฺสานิ วิญฺญปฺสตฺถานิ อปฺรามภฺจฺจานิ
สมาธิสํวตฺตนิกานิ ตถารูเปสฺส สีเลสฺส สีลสามณฺวลคโต วิหฺรติ
สพฺรหฺมจารีหิ อาวี เจว รโห จ อยมฺปิ ชฺมโม สาราณฺโโย
ปิยกรโณ ครุกรโณ สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา เอภีภาวาย
สํวตฺตติ ฯ ปุณ จปรี อานนฺท ภิกฺขุ ยายฺ ทิฏฺฐิจิ อริยา นียฺยานิกา
นียฺยาติ ตกฺกรสฺส สมฺมาทกฺกชฺชยาย ตถารูปาย ทิฏฺฐิจิยา ทิฏฺฐิจิสามณฺวลคโต
วิหฺรติ สพฺรหฺมจารีหิ อาวี เจว รโห จ อยมฺปิ
ชฺมโม สาราณฺโโย ปิยกรโณ ครุกรโณ สงฺคหาย อวิวาทาย
สามคฺคิยา เอภีภาวาย สํวตฺตติ ฯ อิม โข อานนฺท น สาราณฺเีย
ชฺมมา ปิยกรณา ครุกรณา สงฺคหาย อวิวาทาย สามคฺคิยา
เอภีภาวาย สํวตฺตตฺนติ ฯ

[๖๖] อิม เจ ตุมฺเห อานนฺท น สาราณฺเีย ชฺมเม สฺมาทาย
สํวตฺเตยฺยาถ ปสฺสถ โน ตุมฺเห อานนฺท ตํ วจนปถิ อณฺณ วา
ถฺถลิ วา ยํ ตุมฺเห นาธิวาเสยฺยาถาติ ฯ โน เหติ ฆนฺเต ฯ

สุตต ม. อุปริปัญญาสกั - หน้าที่ 60

ตสุมาติหानนุท อิเม จ สาราณียะ ฐมเม สมหาทย สัวตเตยยาถ ๑

ตัม โว ภวิสสุตติ ทิมรตตัม หิตาย สุขายาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตุตมโน อายสุมา อานนุโท ภควโต

ภาสิตัม อภินนุทีติ ฯ

สามคามสุตตัม นิฏฺฐิตัม จตุตตัม ฯ

#๑ ม. ย. วตฺตถ ฯ

สุนกขตตสูตร

[๖๗] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยํ ภควา เวสาลียํ วิหริตี
มหาวเน ภูฏาการสาลาयํ ฯ เตन โข ปน สมเยน สมพหุเลหิ
ภิกขุหิ ภควโต สนฺตึเก อญฺเฌา พุยากตา โหติ จีณา ชาตี
วุสฺตึํ พุรหฺมจริยํ กตํ กรรมิยํ นาปริ อิตฺถตฺตยาติ ปชานามาตี ฯ

[๖๘] อสฺโสตี โข สุนกขตฺโต ลิจฺฉวิปฺตฺโต สมพหุเลหิ กิร
ภิกขุหิ ภควโต สนฺตึเก อญฺเฌา พุยากตา จีณา ชาตี วุสฺตึํ
พุรหฺมจริยํ กตํ กรรมิยํ นาปริ อิตฺถตฺตยาติ ปชานามาตี ฯ อถ โข
สุนกขตฺโต ลิจฺฉวิปฺตฺโต เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อฺอุปสงฺกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสึตี ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข
สุนกขตฺโต ลิจฺฉวิปฺตฺโต ภควนฺตํ เอตทวโจ สุตํ เมตํ ฆนฺเต
สมพหุเลหิ กิร ภิกขุหิ ภควโต สนฺตึเก อญฺเฌา พุยากตา จีณา
ชาตี วุสฺตึํ พุรหฺมจริยํ กตํ กรรมิยํ นาปริ อิตฺถตฺตยาติ ปชานามาตี
เย เต [๑] ภิกขุ ภควโต สนฺตึเก อญฺเฌํ พุยาํสุ จีณา ชาตี วุสฺตึํ
พุรหฺมจริยํ กตํ กรรมิยํ นาปริ อิตฺถตฺตยาติ ปชานามาตี กจฺจิ
เต ฆนฺเต ภิกขุ สมฺมเทว อญฺเฌํ พุยาํสุ อฺูทาหุ สนฺเตตฺเตกจฺเจ
ภิกขุ อธิมาเนน อญฺเฌํ พุยาํสุตี ฯ

[๖๙] เย เต สุนกขตฺต ภิกขุ มม สนฺตึเก อญฺเฌํ พุยาํสุ
จีณา ชาตี วุสฺตึํ พุรหฺมจริยํ กตํ กรรมิยํ นาปริ อิตฺถตฺตยาติ
#๑ ม. ย. เอตฺถนฺตเร ฆนฺเต อิติ ทิสฺสตี ฯ

น สุตสูตติ น โสต้ โอทหติ น อณณา จิตต์ อุปฺภูจเปติ น จ
ต้ ปุริสั ภาชติ น จ เตน จิตฺตี อาปชชติ ฯ โส เอวมสฺส
เวทิตพฺโพ [๑] โลกามิสาธิมุตฺโต ปุริสปุคฺคโลติ ฯ

[๑๒] จานํ โข ปเนตํ สุนกฺขตฺต วิชชติ ยํ อีเชกฺจโง
ปุริสปุคฺคโล อานณฺชาธิมุตฺโต อสฺส ฯ อานณฺชาธิมุตฺตสฺส โข
สุนกฺขตฺต ปุริสปุคฺคลสฺส ตปฺปฏิรูปี เจว กถา สณฺจาทิ ตทนุชฺมมฺณจ
อนฺนุวิตกฺเกติ อนฺนุวิจಾರೆติ ตณฺจ ปุริสั ภาชติ เตน จ
จิตฺตี อาปชชติ โลกามิสปฏิสฺยตฺตตาย จ ปน กถาย กจฺจมานาย
น สุตสูตติ น โสต้ โอทหติ น อณณา จิตต์ อุปฺภูจเปติ น จ
ต้ ปุริสั ภาชติ น จ เตน จิตฺตี อาปชชติ ฯ เสยฺยถาปี สุนกฺขตฺต
ปณฺฑุปลาโส พนฺธนา ปวฺตฺโต อภพฺโพ หริตตฺตตาย เอวเมว โข
สุนกฺขตฺต อานณฺชาธิมุตฺตสฺส ปุริสปุคฺคลสฺส ยะ โลกามิสสณฺโฆชเนนฺ
เส ปวฺตฺเต โส เอวมสฺส เวทิตพฺโพ โลกามิสสณฺโฆชเนน หิ
โฆ วิสฺยตฺโต อานณฺชาธิมุตฺโต ปุริสปุคฺคโลติ ฯ

[๑๓] จานํ โข ปเนตํ สุนกฺขตฺต วิชชติ ยํ อีเชกฺจโง
ปุริสปุคฺคโล อากิณฺจณฺณายตนาธิมุตฺโต อสฺส ฯ อากิณฺจณฺณายตนาธิมุตฺตสฺส
โฆ สุนกฺขตฺต ปุริสปุคฺคลสฺส ตปฺปฏิรูปี เจว กถา
สณฺจาทิ ตทนุชฺมมฺณจ อนฺนุวิตกฺเกติ อนฺนุวิจಾರೆติ ตณฺจ ปุริสั ภาชติ
เตน จ จิตฺตี อาปชชติ อานณฺชปฏิสฺยตฺตตาย จ ปน กถาย
กจฺจมานาย น สุตสูตติ น โสต้ โอทหติ น อณณา จิตต์
#๑ ม. เอตฺถนฺตเร อานณฺชสัโฆชเนน หิ โฆ วิสฺยตฺโต อิติ ทิสฺสนฺติ ฯ

อุปภูจเปติ น จ ตํ ปุริสํ ภาชติ น จ เตน จิตฺตํ อापชชติ ฯ
เสยฺยถาปี สุนกฺขตฺต ปุณฺณสฺตา เทวธา ภินฺนา อปฺปฏิสนฺธิกา โหติ
เอวเมว โข สุนกฺขตฺต อากิญจณฺวยตนาธิมุตฺตสฺส ปุริสปุคฺคสฺส
เย อานนฺชสฺสโลชเน เส ภินฺเน โส เอวมสฺส เวทิตพฺโพ
อานนฺชสฺสโลชเนน หิ โข วิสฺยตฺโต อากิญจณฺวยตนาธิมุตฺโต
ปุริสปุคฺคโลติ ฯ

[๗๔] जानं โข ปเนत्तं สุนกฺขตฺต วิชชติ ยํ อिเธกจฺโจ
ปุริสปุคฺคโล เนวสณฺณานาสณฺณายตนาธิมุตฺโต อสฺส ฯ เนวสณฺณา-
นาสณฺณายตนาธิมุตฺตสฺส โข สุนกฺขตฺต ปุริสปุคฺคสฺส ตปฺปฏิรูปี
เจว กถา สณฺจาทิ ตทฺนุชฺชมฺมจฺจ อนฺนุวิตกฺเกติ อนฺนุวิจาเรติ ตลฺลจ
ปุริสํ ภาชติ เตน จ จิตฺตํ อापชชติ อากิญจณฺวยตนาปฺปฏิสฺยตฺตาย
จ ปน กถาย กจฺจमानาย น สฺสสฺสตี น โสตี โอทหตี น อณฺญา
จิตฺตํ อุปฺภูจเปติ น จ ตํ ปุริสํ ภาชติ น จ เตน จิตฺตํ อापชชติ ฯ
เสยฺยถาปี สุนกฺขตฺต ปุริสํ มนฺนุณฺนโกชนํ ภูตฺตาวี ฉทฺทเยยฺย ฯ
ตํ กิํ มณฺณสิ สุนกฺขตฺต อปี นุ ตสฺส ปุริสสฺส ตสฺมี ภาชเต [๑]
สุนกฺขตฺต กมฺยตา อสฺสาตี ฯ โน เหน้ ภาชเต ตํ กิสฺส เหตุ
อทฺลหิ ภาชเต ภาชตี ปฺปฏิกฺกุสสมฺมตฺนตี ฯ เอวเมว โข
สุนกฺขตฺต เนวสณฺณานาสณฺณายตนาธิมุตฺตสฺส ปุริสปุคฺคสฺส เย
อากิญจณฺวยตนาสณฺณโลชเน เส วนฺเต โส เอวมสฺส เวทิตพฺโพ
อากิญจณฺวยตนาสณฺณโลชเนน หิ โข วิสฺยตฺโต เนวสณฺญา-
#๑ ม. ย. เอตฺถนฺนเร ปฺน โสตุกมฺยตา อิติ ทิสฺสตี ฯ

นาสณณายตนาธิมุตโต ปุริสปุคคโลติ ฯ

[๗๕] จานํ โข ปเนตํ สุนกขตต วิชชติ ยํ อิเธกจฺโจ
 ปุริสปุคคโล สมฺมานิพฺพานาธิมุตโต อสฺส ฯ สมฺมานิพฺพานาธิมุตตสฺส
 โข สุนกขตต ปุริสปุคคลสฺส ตปฺปฏิรูปี เจว กถา สณฺจาทิ
 ตทนุชฺชมฺมจฺจ อนฺนุวิตกฺเกติ อนฺนุวิจาเรติ ตถจฺจ ปุริสํ ภาชติ เตน จ
 จิตฺตํ อปาชชติ เนวสณฺณานาสณฺณายตนํ สยฺยตฺตํ จ ปน กถาย
 กจฺจมานาย น สุตฺตสฺสติ น โสตํ โอททติ น อญฺญา จิตฺตํ
 อฺปฏฺฐเปติ น จ ตํ ปุริสํ ภาชติ น จ เตน จิตฺตํ อปาชชติ ฯ
 เสยฺยถาปี สุนกขตต ตาโล มตฺถกจฺจินฺโน อภพฺโป ปฺน วิรฺุพฺพิยา
 เอวเมว โข สุนกขตต สมฺมานิพฺพานาธิมุตตสฺส ปุริสปุคคลสฺส
 เย เนวสณฺณานาสณฺณายตนสฺส โยชเน เส อจฺจินฺเน อจฺจินฺนฺมฺล
 ตาลาวตฺถกฺเต อนภาวํ กฺเต อายตี อนฺนุปฺปาทชฺชเม โส เอวมสฺส
 เวทิตพฺโป เนวสณฺณานาสณฺณายตนสฺส โยชเนน หิ โข วิสํยฺยตฺโต
 สมฺมานิพฺพานาธิมุตโต ปุริสปุคคโลติ ฯ

[๗๖] จานํ โข ปเนตํ สุนกขตต วิชชติ ยํ อิเธกจฺจสฺส ภิกฺขุโน
 เอวมสฺส ตณฺหา โข สลฺลํ สมณฺเนน วุตฺตํ อวิชฺชาวิสโทโส
 ฉนฺนุทราท พฺยาปาเทหิ ๑ รุปรูปติ ตํ เม ตณฺหาสลฺลํ ปหีนํ อปฺนิตฺโต
 อวิชฺชาวิสโทโส สมฺมานิพฺพานาธิมุตโตหฺมสมฺมิตฺติ เอวมาทึ อสฺส อตฺถํ
 สมานํ ฯ โส ยานิ สมฺมานิพฺพานาธิมุตตสฺส อสฺส ปฺปายานิ ตานิ
 อนฺนุญฺญเชยฺย ฯ อสฺส ปฺปายํ จกฺขุณา รุปรูปสฺสํ อนฺนุญฺญเชยฺย อสฺส ปฺปายํ
 #๑ ม. ย. ฉนฺนท ... ปาเทน ฯ

โสดน สททํ อนุยฺยเชยฺย อสปรายํ ฆานนํ คณฺฐิ อนุยฺยเชยฺย
อสปรายํ ชิวหาย รลํ อนุยฺยเชยฺย อสปรายํ กาเยน โฝฏฺจพฺพํ
อนุยฺยเชยฺย อสปรายํ มนสา ฌมฺมิ อนุยฺยเชยฺย ฯ ตสฺส
อสปรายํ จกฺขุณา รูปทสฺสนํ อนุยฺยตฺตสฺส อสปรายํ โสดน สททํ
อนุยฺยตฺตสฺส อสปรายํ ฆานนํ คณฺฐิ อนุยฺยตฺตสฺส อสปรายํ ชิวหาย
รลํ อนุยฺยตฺตสฺส อสปรายํ กาเยน โฝฏฺจพฺพํ อนุยฺยตฺตสฺส อสปรายํ
มนสา ฌมฺมิ อนุยฺยตฺตสฺส ราโค จิตฺตํ อนุทฺธึเสยฺย ฯ โส
รํคานุกฺกัธฺตีเตน จิตฺเตน มรณฺนิ วา นิกฺกฺเจยฺย มรณฺมตฺตํ วา
ทูกํ ฯ เสยฺยถาปี สุนกฺขตฺตํ ปฺริโส สลฺเลน วิทฺโธ อสฺส สวิเสน
กาพฺหุปลฺปนํ ตสฺส มิตฺตามจฺจา ฌาตฺติสาโลหิตา ภิสกํ
สลฺลกตฺตํ อุปฺภุจเปยฺยํ ฯ ตสฺส โส ภิสกโก สลฺลกตฺโต สตฺเถน
วณฺมุขํ ปฺริกฺกฺเตยฺย สตฺเถน วณฺมุขํ ปฺริกฺกฺเตตฺวา เอสนฺยา สลฺลํ
เอเสยฺย เอสนฺยา สลฺลํ เอสีตฺวา สลฺลํ อพฺพาหฺย อปฺเนยฺย
วิสทฺทํ สอุปฺปาติเสสํ อนุปฺปาติเสสฺสิตฺติ ชานมาโน ๑ ฯ โส เอวํ
วทฺย อมฺโห ปฺริส อุกฺกหตฺติ โข เต สลฺลํ อปฺนิโต วิสทฺโต
อนุปฺปาติเสสํ อลฺลจฺ เต อนนฺตรายาย สปรายานิ เจว โภชนานิ
ภฺยฺยเชยฺยมา มา เต อสปรายานิ โภชนานิ ภฺยฺยชฺโต วโณ อสฺสาวิ
อสฺส กาลน กาลนจฺ วณฺ โขเวยฺยมาสิ กาลน กาลํ วณฺมุขํ
อาลิมฺเปยฺยมา มา เต กาลน กาลํ วณฺ โขวโต กาลน กาลํ
#๑ สฺ. มณฺณมาโน ฯ

วณมุข อาลิมปโต ปุพพโลหิตั วณมุข ปริโยนทุธิ มา จ
วาตาคเป จาริตตั อนุยฺยชิตี มา เต วาตาคเป จาริตตั อนุยฺยตตฺส
รโชนฺสกั วณมุข อนุทฺธเสตี วณานุรทฺธิ จ อมฺโก ปุริส
วิหเรยฺยาสี วณสาโรปีติ ฯ ตตฺส เอวมสฺส อุกฺกหตฺโต โข เม สลฺล
อปนีโต วิสทโทโส อนุปาทิสโส อตฺถจ เม อนนฺตรายายาติ ฯ
โส อสปปายานี เจว โภชนานี ภูณฺเชยฺย ตตฺส อสปปายานี
โภชนานี ภูณฺชโต วโณ อสฺสาวี อสฺส น จ กาลน กาลั
วณฺ ฐเวยฺย น จ กาลน กาลั วณมุข อาลิมฺเปยฺย ตตฺส
น กาลน กาลั วณฺ ฐวโต น จ กาลน กาลั วณมุข
อาลิมปโต ปุพพโลหิตั วณมุข ปริโยนทฺเชยฺย วาตาคเป จ
จาริตตั อนุยฺยชิตี ตตฺส วาตาคเป จาริตตั อนุยฺยตตฺส รโชนฺสกั
วณมุข อนุทฺธเสยฺย น จ วณานุรทฺธิ วิหเรยฺย น วณสาโรปี
ตตฺส อิมิสฺสาว อสปปายกิริยา อสฺจิวิสทโทโส อปนีโต สอุปาทิสโส
ตทฺกเยน วโณ ปุณฺตตฺติ กจฺเจยฺย ฯ โส ปุณฺตตฺติ คเตน วณน
มรณฺ วา นิคจฺเจยฺย มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ เอวเมว โข สุนกฺขตฺต
จानเมตฺติ วิชฺชติ ยํ อีเชกจฺจสฺส ภิกฺขุโน เอวมสฺส ตณฺหา โข
สลฺล สมนฺน วุตฺตํ อวิชฺชาวิสทโทโส ฉนฺทฺรคพฺยาปาเทหิ
รูปฺปติ ตํ เม ตณฺหาสลฺล ปหีนํ อปนีโต อวิชฺชาวิสทโทโส
สมฺมานิพฺพานาธิมฺมุตฺโตหฺมสมฺมิตี เอวมาที อสฺส อตฺถํ สมนํ ฯ โส ยานี
สมฺมานิพฺพานาธิมฺมุตฺตสฺส อสปปายานี ตานี อนุยฺยชิตี อสปปาย

จกขุณา รูปทสสนั อนุยฺยเชยฺย อสปรายั โสเตน สททั
อนุยฺยเชยฺย อสปรายั ฆาเนน คนฺธั อนุยฺยเชยฺย อสปรายั
ชีวหาย รลั อนุยฺยเชยฺย อสปรายั กาเยน โฝฏฺจพฺพั อนุยฺยเชยฺย
อสปรายั มนสา ฆมมึ อนุยฺยเชยฺย ฯ ตสฺส อสปรายั จกขุณา
รูปทสสนั อนุยฺยตสฺส อสปรายั โสเตน สททั อนุยฺยตสฺส อสปรายั
ฆาเนน คนฺธั อนุยฺยตสฺส อสปรายั ชีวหาย รลั อนุยฺยตสฺส
อสปรายั กาเยน โฝฏฺจพฺพั อนุยฺยตสฺส อสปรายั มนสา ฆมมึ
อนุยฺยตสฺส โส ราโก จิตฺตํ อนุทฺธัเสยฺย ฯ โส รากานุทฺธัสีเตน
จิตฺเตน มรณั วา นิกฺกฺเขยฺย มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ ฯ มรณญฺเหตฺตํ
สุนกฺขตฺต อริยสฺส วินเย โย ลิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตติ ฯ
มรณมตฺตญฺเหตฺตํ สุนกฺขตฺต ทุกฺขํ โย อลฺลตฺตรั สงฺกิลิฏฺจํ อปรคฺตึ
อปรชฺชติ ฯ

[๗๗] จานั โข ปเนตฺตํ สุนกฺขตฺต วิชฺชติ ยั อีเชกฺกจฺจสฺส ภิกฺขุโน
เอวมสฺส ตณฺหา โข สลฺลั สมณฺเนน วุตฺตํ อวิชฺชาวิสโทโส
นฺนทฺรารกพฺยาปาเทหิ รุปฺปติ ตั เม ตณฺหาสลฺลั ปหิณฺนํ อปฺนิโต
อวิชฺชาวิสโทโส สมฺมานิพฺพานาธิมฺมุตฺโตหฺมสฺมิติ ฯ สมฺมานิพฺพานาธิมฺมุตฺตสฺเสว
สโต โส ยานิ สมฺมานิพฺพานาธิมฺมุตฺตสฺส อสปรายานิ
ตานิ นานุยฺยเชยฺย อสปรายั จกขุณา รูปทสสนั นานุยฺยเชยฺย
อสปรายั โสเตน สททั นานุยฺยเชยฺย อสปรายั ฆาเนน คนฺธั
นานุยฺยเชยฺย อสปรายั ชีวหาย รลั นานุยฺยเชยฺย อสปรายั

กาเยน โฝฏฐพัพพ นานุญญชชเยย อสปปายี มนสา ฌมม
นานุญญชชเยย ฯ ตสฺส อสปปายี จกฺขณา รูปทสฺสนํ อนนฺยุตฺตสฺส
อสปปายี โสเตน สทฺทํ อนนฺยุตฺตสฺส อสปปายี ฆาเนน กนฺธ
อนนฺยุตฺตสฺส อสปปายี ชิวฺหาย รตฺถิ อนนฺยุตฺตสฺส อสปปายี กาเยน
โฝฏฐพัพพ อนนฺยุตฺตสฺส อสปปายี มนสา ฌมม อนนฺยุตฺตสฺส ราโค
จิตฺตํ นานุทฺธเสยฺย ฯ โส น รากานุทฺธสิเตน จิตฺเตน เนว มรณํ
วา นิกฺกฺเขยฺย น มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ ฯ เสยฺยถาปี สุนกฺขตฺต
ปุริโส สลฺเลน วิทฺโธ อสฺส สวิเสน กภาพุญฺเปลปนฺนํ ฯ ตสฺส
มิตฺตามจฺจา ฌาติสาโลหิตา ภิสกฺกํ สลฺลกตฺตํ อฺปฺภฺจฺเปยฺยํ ฯ ตสฺส
โส ภิสกฺโก สลฺลกตฺโต สลฺเลน วณฺมุขํ ปฺริกฺกนฺเตยฺย สลฺเลน
สลฺลํ ๑ วณฺมุขํ ปฺริกฺกนฺเตตฺวา เอสนียา สลฺลํ เอสเยยฺยเอสนียา สลฺลํ
เอสิตฺวา สลฺลํ อพฺพาหเยยฺย อปนฺเยยฺย วิสโทสํ อฺนุปาทิสสํ
อฺนุปาทิสสโตติ ชานมาโน ฯ โส เอวํ วเทยฺย อมฺโก ปุริส อฺพฺภตฺ
โฆ เต สลฺลํ อปนฺโต วิสโทโส อฺนุปาทิสสโต อลฺลจฺ เต
อนนฺตรายาย สปปายานี เจว โภชนานี ญฺญชชเยยฺยมา เต
อสปปายานี โภชนานี ญฺญชชโต วโณ อสฺสาวิ อสฺส กาลน
กาลญฺจ วณฺ โชเวยฺยมาติ กาลน กาลํ วณฺมุขํ อาลิมฺเปยฺยมาติ มา
เต [๒] กาลน กาลํ วณฺ โชวโต [๓] กาลน กาลํ วณฺมุขํ อาลิมฺปโต
ปฺพฺพโลหิตํ วณฺมุขํ ปฺริโยนทฺธิ มา จ วาตาตเป จาริตฺตํ
อนฺญชฺชมา เต วาตาตเป จาริตฺตํ อนนฺยุตฺตสฺส รโชสฺสํ วณฺมุขํ
#๑ ม. ย. สลฺลนฺติ นตฺถิ ฯ ๒-๓ ป. ม. เอตฺถนฺตเร นสทฺโท ทิสฺสติ ฯ

อนุทฺธเสสิ วนานุรฺกษี จ อมฺโก ปุริส วิหเรยฺยาสี วนสาโรปีติ ฯ
ตสฺส เอวมสฺส อพฺภตฺติ โข เม สลฺลํ อปนีโต วิสทโท
อนุปาทีเสโส อลฺลจฺจ เม อนนฺตฺราราชาติ ฯ โส สປປານີ เจว
โกชนานີ ภูณฺเชยฺย ตสฺส สປປານີ โภชนานີ ภูณฺชโต วโณ
น อสฺสาวิ อสฺส กาลေန กาลฺลจฺจ วนํ โหเวยฺย กาลေန กาลํ
วณฺมุขํ อาลิมฺเปยฺย ตสฺส กาลေန กาลํ วนํ โหวโต กาลေန
กาลํ วนฺมุขํ อาลิมฺပါတุ ปຸພຸໂລຫິຕံ วนฺมุขํ น ปຣິໂຍນທຸເຊຍ
ນ จ วาตาคເປ ຈາຣິຕຸຕິ ອນຸຍຸດເຊຍຍ ຕສຸສ ວາຕາເປ ຈາຣິຕຸຕິ
ອນຸຍຸຕຸຕສຸສ ຣໂຊ ສຸກິ ວນມຸຂໍ ນານຸທຸສເຍຍ ວນານຸກຸຂີ ຈ ວີເຮຍຍ
ວນສາຣ໌ປີ ຕສຸສ ອິມິສຸສາວ ສປປາຍກິຣິຍາຍ ອສຸຈິວິສໂທໂສ ອປນີໂຕ
ອນຸປາທິເສໂສ ຕທຸກເຍນ ວໂນ ວິຣູເຍຍ ໑ ຯ ໂສ ຣູເຟໜ ວເນນ
ສລຸຈຸວິນາ ເນວ ມຣຸຸນິ ວາ ນິຄຈເຍຍ ນ ມຣຸນມຕຸຕິ ວາ ທຸກຸຂໍ
ເວມເມວ ໂຂ ສຸນກຸຂຕຸຕ ຈານເມຕິ ວິຊຸຂຕິ ຍໍ ປນີເຮກຈຸຈສຸສ ກິກຸຂຸໂນ
ເວມສຸສ ຕຸນຸຮາ ໂຂ ສລຸລິ ສມເນນ ວຸຕຸຕິ ອວິຊຸຂາວິສໂທໂສ
ຸນຸທຣາຄພຸຢາປາເທທິ ຣຸປປຕິ ຕໍ ເມ ຕຸນຸຮາສລຸລິ ປຸທິນິ ອປນີໂຕ
ອວິຊຸຂາວິສໂທໂສ ສມມານີພຸພານາຮິມຸຕຸໂຕໝສຸມິຕິ ຯ ສມມານີພຸພານາຮິມຸຕຸຕສຸເສວ
ສໂຕ ໂສ ຍານີ ສມມານີພຸພານາຮິມຸຕຸຕສຸສ ອສປປາຍານີ
ຕານີ ນານຸຍຸດເຊຍຍ ອສປປາຍິ ຈກຸຂຸນາ ຣຸປທສຸສນິ ໒ ນານຸຍຸດເຊຍຍ
ອສປປາຍິ ໂສເຕນ ສທຸທິ [໑] ນານຸຍຸດເຊຍຍ ອສປປາຍິ ພານເນນ ຄນຸຮິ
ນານຸຍຸດເຊຍຍ ອສປປາຍິ ຈີວຸຮາຍ ຣສິ ນານຸຍຸດເຊຍຍ ອສປປາຍິ
#໑ ວິຣູເຟຍຸຍາຕິ ຍຸຕຸຕຕຣິ ຯ ໒ ຍຸ. ຣຸປິ ທິສຸວາ ນານຸຍຸດເຊຍຍ ຯ
#໑ ຍຸ. ເອຕຸຄນຸຕເຣ ສຸຕຸວາ ອິຕິ ທິສຸສຕິ ຯ

กาเยน โภฏจพพ์ นานุญเฉย อสปรายั มนสา ฌมัม
นานุญเฉย ฯ ตสฺส อสปรายั จกฺขนา รูปทสฺสนั อนนุญตฺตสฺส
อสปรายั โสเตน สทฺทํ อนนุญตฺตสฺส อสปรายั ฆาเนน กนฺธํ
อนนุญตฺตสฺส อสปรายั ชิวฺหาย รสํ อนนุญตฺตสฺส อสปรายั กาเยน
โภฏจพพ์ อนนุญตฺตสฺส อสปรายั มนสา ฌมัม อนนุญตฺตสฺส ราโค
จิตฺตํ นานุทฺธเสยฺย ฯ โส น รากานุทฺธเสยฺย จิตฺเตน เนว มรณํ
วา นิคฺจเฉยฺย น มรณมตฺตํ วา ทุกฺขํ ฯ อุปฺมา โข เม อัย
สุนกฺขตฺต กตา อตฺถวิญญาปนาย ๑ ฯ อยฺเมเวตฺถ อตฺถโถ ฯ วโณติ
โฆ สุนกฺขตฺต ฉนฺเนตฺติ อชฺฌตฺติกานํ อายตฺนानํ อธิวจฺนํ ฯ
วิสโทโสติ โฆ สุนกฺขตฺต อวิชฺชาเยตฺติ อธิวจฺนํ ฯ สลฺลนฺติ โฆ
สุนกฺขตฺต ตณฺหาเยตฺติ อธิวจฺนํ ฯ เอสนํติ โฆ สุนกฺขตฺต สติเยตฺติ
อธิวจฺนํ ฯ สลฺลนฺติ โฆ สุนกฺขตฺต อริยาเยตฺติ ปญฺญาเย อธิวจฺนํ ฯ
ภิสกฺโก สลฺลนฺติ โฆ สุนกฺขตฺต ตถาคตฺตเสตฺติ อธิวจฺนํ อรหโต
สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส ฯ โส วต สุนกฺขตฺต ภิกฺขุ นสฺส ผสฺสสายตฺเนสฺส
สํวตฺตการี อุปฺธิ ทุกฺขมฺลนฺติ อิติ วิทิตฺวา นีรฺูปี อุปฺธิสํขเย
วิมฺุตโต อุปฺธิสฺมี วา กายํ อุปฺสํหริสฺสตี จิตฺตํ วา อนุปฺปทสฺสตีติ ๒
เนตฺติ จานํ วิชฺชตี ฯ เสยฺยถาปี สุนกฺขตฺต อาปานียกํโส
วณฺณสมฺปนฺโน คนฺธสมฺปนฺโน รสสมฺปนฺโน โส จ โฆ วิเสน สํสญฺโจะ ฯ
อถ ปฺริโส อากฺจเฉยฺย ชีวิตฺตกาโม อมริตฺตกาโม สุขกาโม
ทุกฺขปฏิกฺกโธ ฯ ตํ ก็ มณฺเณสิ สุนกฺขตฺต อปี นฺ โส ปฺริโส อมฺ
#๑ ม. ย. อตฺถสฺส วิญญาปนาย ฯ ๒ โป. ม. ย. อุปฺปาเทสฺสตี ฯ

อาปานียกัม ส ปิเวยฺย ยํ ชลฺลว อิมํหํ ปิตฺวา มรณํ วา
นิกจฺฉามิ มรณมตฺตํ วา ทุกฺขนฺตํ ๑ โน เหนฺติ ฆนฺเต ๑

[๗๘] เอวเมว โข สุนฺทฺรชฺชตฺโต โส วต ภิกฺขุ ฌตฺถ สสฺสายตเน ส
ลํวตฺถการี อุปฺธิ ทุกฺขสฺส มฺลนฺตํ ๑เป ๑ เนตฺติ จานํ วิชฺชติ ๑
เสยฺยถาปี สุนฺทฺรชฺชตฺโต อาสีวิโส โฆรวิโส ๑ อถ ปฺริโส อากฺขณฺเยย
ชีวิตุกาโม อมริตุกาโม สุขกาโม ทุกฺขปฏิกฺกฺโถ ๑ ตํ ก็ มลฺลลสิ
สุนฺทฺรชฺชตฺโต อปี นฺุ โส ปฺริโส อมฺสฺส อาสีวิสสฺส โฆรวิสสฺส
หตฺถ ๑ วา อํกุญฺจํ วา ทชฺชา ยํ ชลฺลว อิมินํหํ ทญฺโจะ
มรณํ วา นิกจฺฉามิ มรณมตฺตํ วา ทุกฺขนฺตํ ๑ โน เหนฺติ ฆนฺเต ๑

[๗๙] เอวเมว โข สุนฺทฺรชฺชตฺโต โส วต ภิกฺขุ ฌตฺถ สสฺสายตเน ส
ลํวตฺถการี อุปฺธิ ทุกฺขมฺลนฺตํ อิติ วิทิตฺวา นิรฺูปฺธิ อุปฺธิสํขเย
วิมฺุตโต อุปฺธิสํมี วา กายํ อุปฺสํหริสฺสติ จิตฺตํ วา อนุปฺปทสฺสตีติ ๒
เนตฺติ จานํ วิชฺชตีติ ๑

อิทมวโจ ภควา อตฺตมโน สุนฺทฺรชฺชตฺโต ลิจฺฉวิปฺตุโต ภควโต
ภาสีตํ อภินฺนุทีติ ๑

สุนฺทฺรชฺชตฺตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ ๑

#๑ ม. หตถํ วา อํกุญฺจํ วา ยฺลฺลเชยฺย ๑ ยฺ. หตถํ วา อํกุญฺจํ วา ทชฺชา ๑

#๒ โป. ม. ยฺ. อุปฺปาเทสฺสตีติ ๑

อาเนชสปปายสูตร

[๘๐] เอวมเม สุตฺ อํกํ สมยํ ภควา กุรุสุ วิหริติ กมฺมาสมฺมมํ
นาม กุรุณํ นิคโม ๑ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
ภิกฺขโวติ ๑ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสุโสสุ ๑

[๘๑] ภควา เอตทโวจ อนิจฺจา ภิกฺขเว กามา ตฺจฺฉา มุสา
โมสมฺมา ๑ มายากตเมตํ ภิกฺขเว พาลลาปนํ เย จ ทิฏฺฐสมฺมิกกา
กามา เย จ สมฺปรายิกา กามา ยา จ ทิฏฺฐสมฺมิกกา กามสฺสนฺดา
ยา จ สมฺปรายิกา กามสฺสนฺดา อุภยเมตํ มารเชยฺยํ มารสุเสํ
วิสโย มารสุเสํ นิวาโป มารสุเสํ โคจโร เอตฺเถเต ปาปกกา
อกุสลา มานสา อภิขฺฌาปี พฺยาปาทาปี สารมฺภาปี สํวตฺตุนฺติ เตว ๒
อริยสาวกสฺส อិสมนฺสสิกฺขโต อนตฺตรายาย สมฺภวานฺติ ๑

[๘๒] ตตฺร ภิกฺขเว อริยสาวโก อิติ ปฏฺฐิสฺสจิกฺขติ เย จ
ทิฏฺฐสมฺมิกกา กามา เย จ สมฺปรายิกา กามา ยา จ ทิฏฺฐสมฺมิกกา
กามสฺสนฺดา ยา จ สมฺปรายิกา กามสฺสนฺดา อุภยเมตํ มารเชยฺยํ
มารสุเสํ วิสโย มารสุเสํ นิวาโป มารสุเสํ โคจโร เอตฺเถเต
ปาปกกา อกุสลา มานสา อภิขฺฌาปี พฺยาปาทาปี สารมฺภาปี สํวตฺตุนฺติ
เตว อริยสาวกสฺส อิสมนฺสสิกฺขโต อนตฺตรายาย สมฺภวานฺติ ยนฺนุนาหํ
วิปฺเปลน มหคฺคเตน เจตสา วิหเรยฺยํ อภิภฺยฺย โลกํ อธิฏฺฐาย มนสา
วิปฺเปลน หิ เม มหคฺคเตน เจตสา วิหโรติ อภิภฺยฺย โลกํ อธิฏฺฐาย
#๑ ย. โมสมฺมา ๑ ๒ โป. ย. เต จ ๑

มนสา เย ปาปกา อกุสลา มานสา อภิขณาปี พยาปาทาปี
สารมภาปี เต น ภวิสฺสนฺติ เตสํ ปหานา อปริตฺตญจ เม จิตฺตํ
ภวิสฺสตี อปฺปมาณํ สุภาวิตฺตฺติ ฯ ตสฺส เอวํ ปฏิปนฺนสฺส ตพฺพหุลวิหาริโน
อายตเน จิตฺตํ ปสฺสีทตี สมฺปสาเท สตี เอตฺรหิ วา
อาเนญฺชํ สมาปชฺชตี ปญฺญา ย วา อธิมฺจุจตี ฯ กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณฺนา จานเมตฺตํ วิชฺชตี ยนฺตํ สํวตฺตนิกํ วิญฺญาณํ อสฺส
อาเนญฺชูปคํ ฯ อโย ภิกฺขเว ปจฺจมา อาเนญฺชสฺส ปายา ปฏิปทา
อกุขา ยตี ฯ

[๘๓] ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว อริยสาวโก อิติ ปฏิสฺสณฺจิกฺขตี เย จ
ทิกฺกุชฺชมฺมิกา กามา เย จ สมฺปฺรายิกา กามา ยา จ ทิกฺกุชฺชมฺมิกา
กามสฺสณฺญา ยา จ สมฺปฺรายิกา กามสฺสณฺญา ยงฺกิลฺลิจิ ๑ รูปี สพฺพิ
รูปี จตฺตาริ มหาภูตานิ จตฺตุนฺนญจ มหาภูตานิ อฺปาทาย รูปนฺติ ฯ
ตสฺส เอวํ ปฏิปนฺนสฺส ตพฺพหุลวิหาริโน อายตเน จิตฺตํ ปสฺสีทตี
สมฺปสาเท สตี เอตฺรหิ วา อาเนญฺชํ สมาปชฺชตี ปญฺญา ย วา
อธิมฺจุจตี ฯ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา จานเมตฺตํ วิชฺชตี ยนฺตํ
สํวตฺตนิกํ วิญฺญาณํ อสฺส อาเนญฺชูปคํ ฯ อโย ภิกฺขเว ทฺติยา
อาเนญฺชสฺส ปายา ปฏิปทา อกุขา ยตี ฯ

[๘๔] ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว อริยสาวโก อิติ ปฏิสฺสณฺจิกฺขตี เย จ
ทิกฺกุชฺชมฺมิกา กามา เย จ สมฺปฺรายิกา กามา ยา จ ทิกฺกุชฺชมฺมิกา
#๑ ย. ยงฺกิลฺลิจิ รูปี จตฺตาริ จ มหาภูตานิ ติ สฺสตี ฯ

กามสณฺหา ยา จ สมฺปฺรายนิกา กามสณฺหา เย จ ทิฏฺฐมฺมิกา
รูปา เย จ สมฺปฺรายนิกา รูปา ยา จ ทิฏฺฐมฺมิกา รูปสณฺหา
ยา จ สมฺปฺรายนิกา รูปสณฺหา อุภยเมตฺถ อนิจฺจํ ยถนิจฺจํ ตํ
นาลํ อภินนฺทิตฺถ นาลํ อภิวทิตฺถ นาลํ อชฺโฆสฺสิตฺถนฺติ ฯ ตสฺส เอวํ
ปฏฺฐปนฺนสฺส ตพฺพหุลวิหาริโน อายตเน จิตฺตํ ปสฺสิตฺติ สมฺปฺสทาเท
สฺติ เอตฺรหิ วา อานนฺชํ สฺมาปชฺชติ ปญฺญาเย วา อธิมฺมจฺจติ ฯ
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา จานเมตฺถ วิชฺชติ ยนฺตํ สํวตฺตนิกํ
วิญฺญาณํ อสฺส อานนฺชูปคํ ฯ อयํ ภิกฺขเว ตตฺติยา อานนฺชสฺสปฺปายา
ปฏฺฐปฺทา อกฺขาเยติ ฯ

[๘๕] ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว อริยสาวโก อิติ ปฏฺฐิสณฺจิกฺขติ เย จ
ทิฏฺฐมฺมิกา กามา เย จ สมฺปฺรายนิกา กามา ยา จ ทิฏฺฐมฺมิกา
กามสณฺหา ยา จ สมฺปฺรายนิกา กามสณฺหา เย จ ทิฏฺฐมฺมิกา
รูปา เย จ สมฺปฺรายนิกา รูปา ยา จ ทิฏฺฐมฺมิกา รูปสณฺหา
ยา จ สมฺปฺรายนิกา รูปสณฺหา ยา จ อานนฺชสณฺหา สพฺพา
สณฺหา ยตฺถเตตา อปฺริเสสา นิรฺชฺฌนฺติ เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺนิตํ ยทิตํ
อาภิกฺขจฺญายตฺถนฺติ ฯ ตสฺส เอวํ ปฏฺฐปนฺนสฺส ตพฺพหุลวิหาริโน
อายตเน จิตฺตํ ปสฺสิตฺติ สมฺปฺสทาเท สฺติ เอตฺรหิ วา
อาภิกฺขจฺญายตฺถนํ สฺมาปชฺชติ ปญฺญาเย วา อธิมฺมจฺจติ ฯ กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณฺา จานเมตฺถ วิชฺชติ ยนฺตํ สํวตฺตนิกํ วิญฺญาณํ
อสฺส อาภิกฺขจฺญายตฺถนูปคํ ฯ อयํ ภิกฺขเว ปจฺมา อาภิกฺขจฺญา-

ยตนสปปายา ปฏิปทา อภุขายติ ฯ

[๘๖] ปุณ จปรี ภิกุขเว อริยสาวโก อรณคโต วา
รุกขมุลคโต วา สุลณาคารคโต วา อิติ ปฏิสญจิกุขติ สุลณมิตํ
อตุเตน วา อตุตนิเยน วาติ ฯ ตสส เอวํ ปฏิปนฺนสฺส ตพฺพหุลวิหารีโน
อายตเน จิตฺตํ ปสฺสีทติ สมฺปสาเท สติ เอตฺรหิ วา
อาภิกุญฺญณายตฺนํ สมฺปาชฺชติ ปญฺญา ย วา อธิมฺุจฺจติ ฯ กายสฺส
ภเกทา ปรมฺมรณา จานเมตํ วิชฺชติ ยนฺตํ สํวตฺตนิกํ วิญฺญาณํ
อสฺส อาภิกุญฺญณายตฺนุปลํ ฯ อัย ภิกุขเว ทุตฺติยา อาภิกุญฺญณายตฺนสปปายา
ปฏิปทา อภุขายติ ฯ

[๘๗] ปุณ จปรี ภิกุขเว อริยสาวโก อิติ ปฏิสญจิกุขติ นาทํ
กวจินิ ๑ น ๒ กสฺสจิ กิณฺจนตสฺมี น จ มม กวจินิ กิสมฺิณฺจ กิณฺจนํ
นตฺถิติ ฯ ตสส เอวํ ปฏิปนฺนสฺส ตพฺพหุลวิหารีโน อายตเน จิตฺตํ
ปสฺสีทติ สมฺปสาเท สติ เอตฺรหิ วา อาภิกุญฺญณายตฺนํ สมฺปาชฺชติ
ปญฺญา ย วา อธิมฺุจฺจติ ฯ กายสฺส ภเกทา ปรมฺมรณา จานเมตํ
วิชฺชติ ยนฺตํ สํวตฺตนิกํ วิญฺญาณํ อสฺส อาภิกุญฺญณายตฺนุปลํ ฯ
อัย ภิกุขเว ตุตฺติยา อาภิกุญฺญณายตฺนสปปายา ปฏิปทา อภุขายติ ฯ

[๘๘] ปุณ จปรี ภิกุขเว อริยสาวโก อิติ ปฏิสญจิกุขติ เย จ
ทิฏฺฐธมฺมิกา กามา เย จ สมฺปฺรายิกา กามา ยา จ ทิฏฺฐธมฺมิกา
กามสฺสญา ยา จ สมฺปฺรายิกา กามสฺสญา เย จ ทิฏฺฐธมฺมิกา
รฺูปา เย จ สมฺปฺรายิกา รฺูปา ยา จ ทิฏฺฐธมฺมิกา รฺูปสฺสญา
#๑ ม. ยฺ. กวจินิ ฯ ๒ โป. ม. ยฺ. นสทฺโท นตฺถิ ฯ

ยา จ สมุปรายิกา รูปสณฺญา ยา จ อานนฺชสณฺญา ยา จ
อากิลฺลจณฺญาตณฺสณฺญา สพุพา สณฺญา ยตฺเตตา อปริเสสา
นิริชฺฌนฺติ เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณีตํ ยทิตํ เนวสณฺณานาสณฺญาตณฺนฺติ ฯ
ตสฺส เอวํ ปฏิปนฺนสฺส ตพฺพหุลวิหาริโน อายตเน
จิตฺตํ ปัสสิตฺติ สมฺปสาเท สติ เอตฺรหิ วา เนวสณฺณานาสณฺญาตณฺ
สมาปชฺชติ ปณฺญา ย วา อธิมฺุจฺจติ ฯ กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณฺา จานเมตํ วิชฺชติ ยนฺตํ สํวตฺตนิกั วิญฺญาณั อสฺส
เนวสณฺณานาสณฺญาตณฺนฺปํ ฯ อยํ ภิกฺขเว เนวสณฺณานาสณฺญาตณฺสปฺปายา
ปฏฺิปปทา อกฺขา ยตีติ ฯ

[๘๕] เอวํ วุคฺเต อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ อิท
ภนฺเต ภิกฺขุ เอวํ ปฏิปนฺโน โหติ โน จสฺส โน จ เม สียา [๑]
น เม ภวิสฺสติ ยทตฺถิ ยมฺภูตํ ตํ ปชหามิตี [๒] อฺุเปกฺขํ ปฏฺิถภติ
ปรินิพฺพาเยยฺย ๓ นฺุ โข โส ภนฺเต ภิกฺขุ น วา ปรินิพฺพาเยยฺยาตี ฯ
อเปตฺเตกจฺโจ อานนฺท ภิกฺขุ ปรินิพฺพาเยยฺย อเปตฺเตกจฺโจ ภิกฺขุ
น ปรินิพฺพาเยยฺยาตี ฯ โโก นฺุ โข ภนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโยส
เยนาเปตฺเตกจฺโจ ภิกฺขุ ปรินิพฺพาเยยฺย อเปตฺเตกจฺโจ ภิกฺขุ น
ปรินิพฺพาเยยฺยาตี ฯ

[๕๐] อิทานนฺท ภิกฺขุ เอวํ ปฏิปนฺโน โหติ โน จสฺส โน จ
เม สียา น เม ภวิสฺสติ ยทตฺถิ ยมฺภูตํ ตํ ปชหามิตี อฺุเปกฺขํ
ปฏฺิถภติ โส ตํ อฺุเปกฺขํ อภินนฺทติ อภิวทติ อชฺโฆสาย ติฏฺฐติ
#๑ ม. ย. น ภวิสฺสติ ฯ สพุพตฺถ เอวํ ฅาตพฺพิ ฯ ๒ ม. ย. เอตฺถนฺตเร
#เอวํสทฺโท อตฺถิ ฯ สพุพตฺถ เอวํ ฅาตพฺพิ ฯ ๓ ย. ปรินิพฺพาเยยฺย นฺุ โข ... น วา
#ปรินิพฺพาเยยฺยาตี นตฺถิ ฯ

ตสฺส ตํ อุเปกฺขํ อภินนฺทโต อภิวทโต อชฺโฆสาย ติฏฺฐโต
ตณฺณิสฺสตีํ โหติ วิญฺญาณํ ตทฺฐปาทานํ สอุปาทาโน อานนฺท
ภิกฺขุ น ปรินิพฺพายตีติ ฯ กหํ ปน โส ฆนฺเต ภิกฺขุ อุปาทิยมาโน
อุปาทิยตีติ ฯ เนวสญฺญานาสญฺญาตณฺณํ อานนฺทาทิ ฯ อุปาทานเสฏฺฐํ
กิริ โส ฆนฺเต ภิกฺขุ อุปาทิยมาโน อุปาทิยตีติ ฯ อุปาทานเสฏฺฐํ
โส อานนฺท ภิกฺขุ อุปาทิยมาโน อุปาทิยติ อุปาทานเสฏฺฐํ
เหตํ อานนฺท ยทิตํ เนวสญฺญานาสญฺญาตณฺณํ ฯ

[๕๑] อิทานนฺท ภิกฺขุ เอวํ ปฏิปนฺโน โหติ โน จสฺส โน จ
เม ลียา น เม ภวิสฺสตี ยทตฺถิ ยมฺภูตํ ตํ ปชฺหมามิติ อุเปกฺขํ
ปฏฺฐิตถิ โส ตํ อุเปกฺขํ นาภินนฺทติ นาภิวทติ น อชฺโฆสาย
ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อุเปกฺขํ อนภินนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฆสาย
ติฏฺฐโต น ตณฺณิสฺสตีํ โหติ วิญฺญาณํ ตทฺฐปาทานํ อนุปาทาโน
อานนฺท ภิกฺขุ ปรินิพฺพายตีติ ฯ อจฺฉริยํ ฆนฺเต อพฺภูตํ ฆนฺเต
นิสฺสาย นิสฺสาย กิริ โน ฆนฺเต ภควตา โอมนิตฺถธรรมา อกฺขาตา
กตโม ปน ฆนฺเต อริโย วิโมกฺโขติ ฯ

[๕๒] อิทานนฺท อริยสาวโก อิติ ปฏิสฺสจฺจิกฺขติ เย จ
ทิฏฺฐธมฺมิกา กามา เย จ สมฺปรายิกา กามา ยา จ ทิฏฺฐธมฺมิกา
กามสฺสญา ยา จ สมฺปรายิกา กามสฺสญา เย จ ทิฏฺฐธมฺมิกา
รูปา เย จ สมฺปรายิกา รูปา ยา จ ทิฏฺฐธมฺมิกา รูปสฺสญา
ยา จ สมฺปรายิกา รูปสฺสญา ยา จ อานนฺทสฺสญา ยา จ

อาภิญจณายตนสณฺหา ยา จ เนวสณฺหานาสณฺหายตนสณฺหา
เอส สกฺกาโย ยาวตา สกฺกาโย เอตํ อมตํ ยทิตฺถํ อนุปาทา
จิตฺตสฺส วิโมกฺโข ฯ อิติ โข อานนฺท เทสิตา มยา อานนฺชสฺปฺปายา
ปฏฺฐิตา เทสิตา อาภิญจณายตนสฺปฺปายา ปฏฺฐิตา
เทสิตา เนวสณฺหานาสณฺหายตนสฺปฺปายา ปฏฺฐิตา เทสิตา นิสฺสาย
นิสฺสาย โอมฺนิตฺตรณา [๑] อริโย วิโมกฺโข ฯ ยํ โข อานนฺท
สตฺถารา กรณฺธิยํ สวากานํ หิตฺตินา อนุกมฺเปเกน อนุกมฺเป อฺปาทาย
กตํ โว ตํ มยา เอตานิ อานนฺท รุกฺขมฺมูลานิ เอตานิ สฺสณฺวารานิ ฯ
ณายถานนฺท มา ปมาทตฺถ มา ปจฺจมา วิปฺปฏิสาริโน อหฺวตฺถ
อํ โว อมฺหากํ อนุสฺสณฺนิตฺติ ฯ

อิทมฺโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนฺโท ภควโต
ภาสิตํ อภินนฺทิตฺติ ฯ

อานนฺชสฺปฺปายสฺสจฺจํ นินฺนิจิตฺตํ นนฺนิจํ ฯ

#๑ ม. ย. เอตฺถนฺตเร เทสิโตติ ทิสฺสตี ฯ

คณกโมคคูลานสูตร

[๕๓] เอวมเม สุตัง เอกัง สมัยं ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
 ปุพฺพารามะ มิคารมาตุ ปาสาเท ๑ อถ โข คณกโมคคูลานโน
 พุราหุมนโณ เยน ภควา เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควตา
 สทฺฐี สมฺโมทิตี สมฺโมทนียิ กถิ สาราณียิ วิตฺติสารถฺวา เอกมนฺตํ
 นิสิตฺตี ๑ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข คณกโมคคูลานโน พุราหุมนโณ
 ภควนฺตํ เอตทวโจ เสยฺยถาปี โภ โคตม อิมสฺส มิคารมาตุ
 ปาสาทสฺส ทิสฺสตี อนฺุพฺพสฺสิกฺขา อนฺุพฺพทฺริยา อนฺุพฺพปฺฏิปทา
 ยทิตฺถิ ยาว ปจฺฉิมมา โสปาณกเพวรา อิมสมฺปิ ทิ โภ โคตม
 พุราหุมนานํ ทิสฺสตี อนฺุพฺพสฺสิกฺขา อนฺุพฺพทฺริยา อนฺุพฺพปฺฏิปทา
 ยทิตฺถิ อชฺฌเนน อิมสมฺปิ ทิ โภ โคตม อิสฺสาसानํ ทิสฺสตี
 อนฺุพฺพสฺสิกฺขา อนฺุพฺพทฺริยา อนฺุพฺพปฺฏิปทา ยทิตฺถิ อิสฺสตุเถ
 อมฺหากมฺปิ ทิ โภ โคตม คณกานํ คณนาชีวานํ ทิสฺสตี
 อนฺุพฺพสฺสิกฺขา อนฺุพฺพทฺริยา อนฺุพฺพปฺฏิปทา ยทิตฺถิ สงฺขานะ มยิ
 ทิ โภ โคตม อนฺุเตวาสิ ลภิตฺวา ปจฺฉิม เอว คณาเปม เอกัง
 เอกัง เทว ทูกา ตีณิ ติกา จตุตฺตาริ จตุกฺกา ปญฺจ ปญฺจกา
 สตฺต สตฺตกา อฏฺฐ อฏฺฐกา นว นวกา ทส ทสกาตี สตฺมปิ
 มยิ โภ โคตม คณาเปม สกฺกา นฺุ โข โภ โคตม อิมสฺมีปิ
 ฐมฺมวินยเอ เอวเมว อนฺุพฺพสฺสิกฺขา อนฺุพฺพทฺริยา อนฺุพฺพปฺฏิปทา
 ปญฺญาเปตฺตุนฺตี ๑

[๕๔] สกกา พุราหุณ อิมสมิ ฌมวินเย อนุปุพพิทกา
อนุปุพพิทริยา อนุปุพพิทปฏิทา ปณณาเปตุ ๑ เสยยาปี พุราหุณ
ทกโข อสุทหมโก ภาททำ อสุสาชานีย ลกิตวา ปจเมเนว มุชาชาน
การณ การเตติ ๑ อถ อุตตรี การณ การเตติ เอวเมว โข พุราหุณ
ตถาคโต ปุริสทมม ลกิตวา ปจม เอว วินติ เอหิ ตว กิกข
สีลวา โหหิ ปาติโมกขสัวรสัวโต วิหราหิ อจารโคจรสมปนโน
อณุมตเตสุ วชเชสุ ภยทสสาวิ สมาทาย สิกขสสุ สิกขาปเทสุติ ๑

[๕๕] ยโต โข พุราหุณ กิกข สีลวา โหติ ปาติโมกขสัวรสัวโต
วิหริติ อจารโคจรสมปนโน อณุมตเตสุ วชเชสุ ภยทสสาวิ
สมาทาย สิกขติ สิกขาปเทสุ ตเมณ ตถาคโต อุตตรี วินติ
เอหิ ตว กิกข อินทริเยสุ กุตตทวาโร โหหิ จกขุณา รูป ทิสวา
มา นิमितตคคาหิ โหหิ มา อนุปุพพิทชชนคคาหิ ยตวาทิกรณเมณ
จกขุณทริย อสัวตี วิหรนตี อภิขณาโทมนสสา ปาปกา อกุสลา
ฌมมา อนวาสสเวยั ตสส สัวราย ปฏิชชหาหิ รกขาหิ
จกขุณทริย จกขุณทริเย สัวร อปาชชหาหิ ๑ โสเตน สททำ สุตวา ...
ฆาเนน คนธ ฆายิตวา ... ชิวหาย รส สายิตวา ... กาเยน โฝฏฐพัพ
มุสิตวา ... มนสา ฌมม วิณยาย มา นิमितตคคาหิ โหหิ มา
อนุปุพพิทชชนคคาหิ ยตวาทิกรณเมณ มนินทริย อสัวตี วิหรนตี
อภิขณาโทมนสสา ปาปกา อกุสลา ฌมมา อนวาสสเวยั ตสส
สัวราย ปฏิชชหาหิ รกขาหิ มนินทริย มนินทริเย สัวร อปาชชหาหิติ ๑
#๑ ยู. กโรติ ๑

[๕๖] ยโต โข พุราหุมน ภิกขุ อินฺทริเยสุ กุตุตทฺวาโร โหติ
ตเมนนํ ตถาคโต อุตฺตริ วิเนติ เอहि ตฺวํ ภิกขุ โภชเน มตฺตณฺณ
โหหิ ปฏิสงฺขา โยนิโส อหารํ อหเรยฺยาสี เนว ทวายน มทายน
น มณฺฑนายน น วิญฺญนายน ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส จิตฺตยา ยาปนายน
วิหีสฺสปรตฺติยา พุรหุมนจฺริยานุคฺคหายน อิติ ปุราณณฺจ เวทนํ ปฏิหฺงขามิ
นวณฺจ เวทนํ น อุปฺปาเทสฺสามิ ยาทฺรา จ เม ภวิสฺสตี อนวชฺชตา จ
ผาสฺสูวิหาโร จาติ ฯ

[๕๗] ยโต โข พุราหุมน ภิกขุ โภชเน มตฺตณฺณ โหติ
ตเมนนํ ตถาคโต อุตฺตริ วิเนติ เอहि ตฺวํ ภิกขุ ชาคริยํ อนฺนยฺตุโต
วิหฺราหิ ทิวสํ จงฺกเมน นิสฺชชายน อวารณฺเยหิ ฌมฺเมหิ จิตฺตํ
ปริโสเชหิ รตฺติยา ปจฺมํ ยามํ จงฺกเมน นิสฺชชายน อวารณฺเยหิ
ฌมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเชหิ รตฺติยา มชฺฌมิมํ ยามํ ทกฺขิณฺเนน ปสฺเสน
สีหเสยฺยํ กปฺเปยฺยาสี ปาเทน ปาหํ อจฺจาชายน สโต สมฺปชานโน
กฺกุจฺจานสณฺณํ มนสิกริตฺวา ๑ รตฺติยา ปจฺจิมํ ยามํ ปจฺจจฺจายน จงฺกเมน
นิสฺชชายน อวารณฺเยหิ ฌมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเชหิตี ฯ

[๕๘] ยโต โข พุราหุมน ภิกขุ ชาคริยํ อนฺนยฺตุโต โหติ
ตเมนนํ ตถาคโต อุตฺตริ วิเนติ เอहि ตฺวํ ภิกขุ สติสมฺปชณฺเณน
สมนฺนาคโต โหหิ อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สมฺปชานการี อาโลกิต
วิโลกิต สมฺปชานการี สมฺมิณฺชิต ปสฺสริเต สมฺปชานการี
สงฺฆาปฏิปตฺตจิวรชารणे สมฺปชานการี อสิต ปีเต ขายิต สายิต
#๑ อณฺณตฺถ มนสิกริตฺวาติปิ ปาโห ทิสฺสตี ฯ

สมฺปชานการี อจฺจารปสฺสาวกมฺเม สมฺปชานการี คเต จิตเต
นินฺนินเน สุตฺเต ชาคริตे ภาสिते तुณ्हีภาเว สมฺปชานการีติ ฯ

[๕๕] ยโต โข พุราหุมน ภิภุขุ สติสมฺปชณฺเณน สมฺนฺนาคโต
โหติ ตเมนนํ ตถาคโต อุตฺตरी วิเนติ เอहि ต्वํ ภิภุขุ วิวิตฺตํ
เสนาสนํ ภิข อรณฺณํ รุกฺขมฺลํ ปพฺพตํ กนฺทรี คิริคูหํ สุสานํ
วนปตฺถํ อพฺโปกาสํ ปลาลปฺลฺชนฺติ ฯ โส วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภิขติ
อรณฺณํ รุกฺขมฺลํ ปพฺพตํ กนฺทรี คิริคูหํ สุสานํ วนปตฺถํ อพฺโปกาสํ
ปลาลปฺลฺชํ ฯ โส ปจฺฉนฺนํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต นิสิตฺติ ปลฺลลฺงกํ
อากฺขิตฺวา อหฺมํ กายํ ปณฺธิชาย ปริมุขํ สตี อฺปฏฺฐเปตฺวา ฯ โส
อภิขมฺมํ โลเก ปหาย วิคตฺวาภิขมฺเนน เจตฺสา วิหริติ อภิขมฺมาย
จิตฺตํ ปริโสเชติ พฺยาปาทปโทสํ ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหริติ
สพฺพปาณฺณุตฺตํ หิตานุกมฺปิ พฺยาปาทปโทสา จิตฺตํ ปริโสเชติ ถินมิตฺถํ
ปหาย วิคตฺถินมิตฺถํ วิหริติ อาโลกสณฺณํ สโต สมฺปชาน
ถินมิตฺถา จิตฺตํ ปริโสเชติ อฺทฺทจฺจกฺกจฺจํ ปหาย อนฺุทฺธโต
วิหริติ อหฺมตฺตํ ฐปฺสนฺนจิตฺโต อฺทฺทจฺจกฺกจฺจา จิตฺตํ ปริโสเชติ
วิจิกฺกจฺจํ ปหาย คิณฺณวิจิกฺกจฺจํ วิหริติ อกถกถิ กุสเลสุ ชมฺเมสุ
วิจิกฺกจฺจาย จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ

[๑๐๐] โส อิมํ ปญฺจ นีวรณฺนํ ปหาย เจตฺโส อฺปฏฺกิลเส
ปญฺญาเย ทพฺพลีกรณฺเน วิวิจฺเจว กามเหติ วิวิจฺจ อฺกฺกุสเลหิ ชมฺเมหิ
สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกขํ ปิตฺตํ ปจฺจํ ฌานํ อฺปสมฺปชช วิหริติ

วิตกกวจิราณัน รูปสมา ๆเปฯ พุติยิ ฉานัน อุปสมปชช วิหริติ
ปิตียา จ วิราคา ๆเปฯ ตติยิ ฉานัน อุปสมปชช วิหริติ สุขสุส
จ ปหานา ๆเปฯ จตุตถิ ฉานัน อุปสมปชช วิหริติ ๆ เป ๑ เต
โฆ พุราหุมณ ภิกขุ เสขา อปฺปุตฺตมานสา อนุตฺตริ โยคกฺเขมมิ
ปตฺถายมานา วิหริตฺติ เตสุ เม อัย เหวรูปี อนุสาสนิ โหติ ๆ
เย ปน เต ภิกขุ อรหฺนุโต จินาสวา วุตฺตวณฺโถ กตฺถกรณิยา
โอหิตถารา อนุปฺปตฺตสทฺตถา ปริกฺขิณภวสฺสโฆชฺนา สมฺมทฺถญา
วิมุตฺตา เตสํ อิเม ชฺมมา ทิกฺกุชฺชมนฺนุสฺสววิหาราย เจว สํวตฺตุนฺติ
สตีสมฺปชฺญญาย จาติ ๆ

[๑๐๑] เอวํ วุตฺเต คณกโมคคฺคฺคฺลาโน พุราหุมโน ภควนฺตุ
เอตทโวจ กิณฺนุ โฆ โภโต โคตฺมสุส สาวกา โภตา โคตฺเมน
เอวํ โอวทियมานา เอวํ อนุสาสियมานา สพฺเพว อจฺจนฺตนิฏฺฐิ
นิจฺจพฺพานํ อาราเชนฺติ อุทฺทาหุ เอกจฺเจ นาราเชนฺตฺติติ ๆ อปฺเปกจฺเจ
โฆ พุราหุมณ มม สาวกา มยา เอวํ โอวทियมานา เอวํ
อนุสาสियมานา อจฺจนฺตนิฏฺฐิ นิจฺจพฺพานํ อาราเชนฺติ เอกจฺเจ
นาราเชนฺตฺติติ ๆ โโก นุ โฆ โภ โคตฺมเหตุ โโก ปจฺจโย ยนฺติฏฺฐเตว
นิจฺจพฺพานํ ตिฏฺฐตี นิจฺจพฺพานคามิมคฺโค ติฏฺฐตี ภวํ โคตฺโม สมาทเปตา
อถ จ ปน โภโต โคตฺมสุส สาวกา โภตา โคตฺเมน เอวํ
โอวทियมานา เอวํ อนุสาสियมานา อปฺเปกจฺเจ อจฺจนฺตนิฏฺฐิ นิจฺจพฺพานํ
อาราเชนฺติ เอกจฺเจ นาราเชนฺตฺติติ ๆ

#๑ ม. ยู. โฆ เต ๆ

[๑๐๒] เตนหิ พุราหุณ ตถุเวเวตถ ปฎิปุจิสฺสามิ ยถา
เต ขเมยฺย ยถา นั พุยากรเยยาสี ตั กิ มณฺณสิ พุราหุณ
กุสโล ตุวั ราชคหคามิสฺส มคฺคสฺสาติ ฯ เอวั โภ กุสโล อหิ
ราชคหคามิสฺส มคฺคสฺสาติ ฯ ตั กิ มณฺณสิ พุราหุณ อิธ
ปุริโส อากฺขณฺเอยฺย ราชคหิ คนฺตุกาโม โส ตั อุปฺสงฺกมิตฺวา
เอวั วเทยฺย อิจฺฉามหิ ฆนฺเต ราชคหิ คนฺตุ ตสฺส เม ราชคหสฺส
มคฺคิ อุปฺทิสฺสาติ ฯ ตเมนนํ ตุวั เอวั วเทยฺยาสี เอหฺมฺโภ ปุริส อัย
มคฺโค ราชคหิ คจฺฉติ เตน มุหฺตตฺติ คจฺฉ เตน มุหฺตตฺติ คนฺตุวา
ทกฺขิสฺสตี อมฺกั นาม คามิ เตน มุหฺตตฺติ คจฺฉ เตน มุหฺตตฺติ
คนฺตุวา ทกฺขิสฺสตี อมฺกั นาม นิคมิ เตน มุหฺตตฺติ คจฺฉ เตน
มุหฺตตฺติ คนฺตุวา ทกฺขิสฺสตี ราชคหสฺส อารามรามณฺเอยฺยกิ วนรามณฺเอยฺยกิ
ภูมिरามณฺเอยฺยกิ โปกฺขรณฺนิรามณฺเอยฺยกนฺติ ฯ โส ตยา เอวั
โอวทียมาโน เอวั อนุสาสียามาโน อุมฺมคฺคิ คเหตุวา ปจฺฉามฺโฆ
คจฺฉณฺเอยฺย ฯ อถ พุติโย ปุริโส อากฺขณฺเอยฺย ราชคหิ คนฺตุกาโม ฯ
โส ตั อุปฺสงฺกมิตฺวา เอวั วเทยฺย อิจฺฉามหิ ฆนฺเต ราชคหิ คนฺตุ
ตสฺส เม ราชคหสฺส มคฺคิ อุปฺทิสฺสาติ ฯ ตเมนนํ ตุวั เอวั วเทยฺยาสี
เอหฺมฺโภ ปุริส อัย มคฺโค ราชคหิ คจฺฉติ เตน มุหฺตตฺติ คจฺฉ
เตน มุหฺตตฺติ คนฺตุวา ทกฺขิสฺสตี อมฺกั นาม คามิ เตน มุหฺตตฺติ
คจฺฉ เตน มุหฺตตฺติ คนฺตุวา ทกฺขิสฺสตี อมฺกั นาม นิคมิ
เตน มุหฺตตฺติ คจฺฉ เตน มุหฺตตฺติ คนฺตุวา ทกฺขิสฺสตี ราชคหสฺส

อารามรามณียกั วนรามณียกั ภูมिरามณียกั ไปกษรณิราม-
ณียกนุติ ฯ โส ตยา เอว โววทียมาโน เอว อนุสาสียมาโน
โสตุธินา ราชคหิ คจฺเจยฺย ฯ โโก นุ โข พุราหุณฺณ เหตุ โโก
ปจฺจโย ยนฺติฏฺฐเตว ราชคหิ ติฏฺฐติ ราชคหคามิมคฺโค ติฏฺฐติ
ตฺวํ สมาทเปตา อถ จ ปน ตยา เอว โววทียมาโน เอว
อนุสาสียมาโน เอโก ปฺริโส อุมฺมคฺคํ คเหตุวา ปจฺจามุโข คจฺเจยฺย
เอโก โสตุธินา ราชคหิ คจฺเจยฺยติ ฯ เอตถ กุยาหิ โโก โคตม
กโรมิ มคฺคกฺขายาหิ โโก โคตมาติ ฯ

[๑๐๓] เอวเมว โข พุราหุณฺณ ติฏฺฐเตว นิพฺพานํ ติฏฺฐติ
นิพฺพานคามิมคฺโค ติฏฺฐามหิ สมาทเปตา อถ จ ปน มม
สาวกา มยา เอว โววทียมานา เอว อนุสาสียมานา อปฺเปกฺจเจ
อจฺจนฺตนิฏฺฐิํ นิพฺพานํ อาราเชนฺติ เอกจฺเจ นาราเชนฺติ เอตถ
กุยาหิ พุราหุณฺณ กโรมิ มคฺคกฺขายี ๑ พุราหุณฺณ ตถาคโตติ ฯ

[๑๐๔] เอวํ วุตฺเต คณกโมคฺคกฺลลาโน พุราหุณฺโณ ภควนฺตํ
เอตทโวจฺ เยเม โโก โคตม ปุคฺคลา อสทฺธา ชีวิกฺตฺตา อการสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชิตา สจฺา มายาวิโน เกฏฺฐิกิโน ๒ อุตฺธตา อุนฺนพา
จปลา มุขรา วิกิณฺณวาจา อินฺทฺริเยสุ อคฺคตฺทวารา โภชเน
อมตฺตณฺณโน ชาคริยํ อนนฺยุตฺตา สามณฺญเ อนเปกฺขวฺนโต ลิกฺขาย
น ติพฺพการวา พาหุสฺลิกา สาทิลิกา ๓ โอกุมเน ปุพฺพงฺคมา ปวิเวก
นิกฺขิตฺตฺฐรา กุสฺสีตา หีนวิริยา มุฏฺฐสฺสติโน อสมปฺชานา อสมาคิตา
#๑ ม. มคฺคกฺขายีหิ ฯ ๒ ม. เกตฺพิโน ฯ ๓ ม. ย. สาทิลิกา ฯ

วิพภนตจิตตดา ทุปฺปณฺญา เอลมฺกาน เตหิ ภวํ โคตโม สทฺธิ
ถ้วสติ ฯ เย ปน เต กุลปฺตฺตา สทฺธา อการสฺมา อนคาริย
ปพฺพชิตา อสจา อมายาวิโน อเกฏฺฐิโน อนฺนุทฺธา อนฺนุนพา
อจปฺลา อมฺขรา อวิกิณฺณวาจา อินฺทฺริเยสฺสุ กุตฺตทฺวารา โภชเน
มตฺตถณฺณโน ชาคริย อนุยฺยตฺตา สามณฺเณ อเปกฺขวนฺโต สิภฺขาย
ติพฺพการวา น พาหุลฺลิกา น สาทิลิกา โอกมฺเน นิกฺขิตฺตธฺรา
ปวิเวเก ปุพฺพงฺกมา อารทฺธวิริยา ปหิตตฺตา อุปฺภูจิตฺตติโน
สมฺปชานา สฺมาหิตา เอกกฺกจิตฺตา ปณฺณวนฺโต อนเณลฺมฺกาน เตหิ
ภวํ โคตโม สทฺธิ ถ้วสติ ฯ เสยฺยถาปี โภ โคตมฺ เยเกจิ
มฺลคนฺธา กานฺนุสาริกํ เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ เยเกจิ สารคนฺธา
โลหิตจฺนฺหนํ เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ เยเกจิ ปุปฺผคนฺธา วสฺสํ
เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ เอวเมว โข โภโต โคตมฺสฺส โอวาโท
ปรมชฺชธฺมเมสฺสุ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตมฺ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม
เสยฺยถาปี โภ โคตม นิกฺกฺชชิตํ วา อุกฺกฺชเชยฺย ปฺภิจฺจนฺนํ วา
วิวเรยฺย มฺพฺหสฺส วา มคฺคํ อจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺชชิตํ
ธารยฺย จกฺขมฺนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตํติ เอวเมว โภตา โคตเมน
อนेกปริยาเณน ธมฺโม ปกาสิโต เอสาหิ ภควนฺตํ โคตมํ สรณํ
คจฺฉามิ ธมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ธาเรตุ
อชฺชตคฺเค ปาณฺเปตํ สรณฺจคตฺนติ ฯ

คณฺกโมคฺคฺลตฺตานสุตฺตํ นิกฺขิตํ สุตฺตมํ ฯ

โคปกโมคฺคฺลฺลาณสูตรํ

[๑๐๕] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ อายสฺมา อานนฺโท ราชคเห
วิหฺรติ เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป อจิรปริณีพฺพุเต ภควติ ฯ เตน
โฆ ปน สมเยน ราชา มากโร อชาตสตุตฺต เวเทหิปฺตุโต ราชคหํ
ปฏิสงฺขาราเปติ ญฺโฆ ปชฺโชตสฺส อาสงฺกมาโน ฯ อถ โฆ
อายสฺมา อานนฺโท ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทาย
ราชคหํ ปิณฺฑาทาย ปาวิสิ ฯ อถ โฆ อายสฺมโต อานนฺทสฺส
เอตทโหสิ อติปฺปโค โฆ ดาว ราชคเห ปิณฺฑาทาย จริตุํ
ยณฺฺนนาหํ เยน โคปกโมคฺคฺลฺลาณสฺส พฺราหฺมณฺสฺส กมฺมฺนฺโต เยน
โคปกโมคฺคฺลฺลาโน พฺราหฺมโณ เตนฺฺปสงฺกเมยฺยณฺฺติ ฯ อถ โฆ
อายสฺมา อานนฺโท เยน โคปกโมคฺคฺลฺลาณสฺส พฺราหฺมณฺสฺส กมฺมฺนฺโต
เยน โคปกโมคฺคฺลฺลาโน พฺราหฺมโณ เตนฺฺปสงฺกมิ ฯ อทฺทสา โฆ
โคปกโมคฺคฺลฺลาโน พฺราหฺมโณ อายสฺมนฺฺติ อานนฺทํ ทูรโต ๑ อากจฺฉนฺฺติ
ทิสฺวาน อายสฺมนฺฺติ อานนฺทํ เอตทโวจฺจ เอตุ โฆ ภวํ อานนฺโท
สฺวาคํ โภโต อานนฺทสฺส จิสฺสํ โฆ ภวํ อานนฺโท อิมํ
ปริยายมกาสิ ยทิทํ อิธาคมนาย นิสิตฺตุ ภวํ อานนฺโท อิทมาสนํ
ปญฺจตฺตณฺฺติ ฯ นิสิตฺติ โฆ อายสฺมา อานนฺโท ปญฺจตฺเต
อาสเน ฯ โคปกโมคฺคฺลฺลาโนปิ โฆ พฺราหฺมโณ อญฺจตรํ นิจํ
อาสนํ คเหตฺวา [๒] นิสิตฺติ ฯ

#๑ ม. ย. ทูรโตว ฯ ๒ ม. ย. เอตฺถนฺฺตเร เอกมฺนฺตณฺฺติ ทิสฺสติ ฯ

[๑๐๖] เอกมุนด์ นิสินโน โข โคปกโมคคูลลาโน พุราหุมนโ
อายสมุนด์ อานนุทำ เอตทโวจ อตุถิ นุ โข โภ อานนุท เอกภิกขุปี
เตหิ ชมเมหิ สพุเพน สพุพ สพุพธา สพุพ สมนุนาคโต เยหิ
ชมเมหิ สมนุนาคโต โส ภว โคตโม อโหสิ อรห
สมมาสมพุทโธติ ฯ นตุถิ โข พุราหุมน เอกภิกขุปี เตหิ ชมเมหิ
สพุเพน สพุพ สพุพธา สพุพ สมนุนาคโต เยหิ ชมเมหิ
สมนุนาคโต โส ภควา อโหสิ อรห สมมาสมพุทโธ โส หิ
พุราหุมน ภควา อนุปปนฺนสฺส มคฺคสฺส อุปฺปาเทตา อสฺสชาติสฺส
มคฺคสฺส สลฺลชานเตา อนฺกชาติสฺส มคฺคสฺส อฺกชาติตา มคฺคณฺณ
มคฺควิฑู มคฺคโกวิทฺโถ มคฺคานุกา จ ปนฺ เอตฺรหิ สวกา วิหรนฺติ
ปจฺจนา สมนุนาคตาติ ฯ อยฺยจ หิทำ อายสมฺโต อานนุทสฺส
โคปกโมคคูลลาเนน พุราหุมนเณน สพุธี อนุตฺรากถา วิปฺปกตา อโหสิ ฯ

[๑๐๗] อถ โข วสุสกาโร พุราหุมนโ มคฺชมหามตุโต
ราชคเห กมฺมุนฺเต อนุสฺสณฺณายมาโน เยน โคปกโมคคูลลานสฺส
พุราหุมนสฺส กมฺมุนฺโต เยนายสุมา อานนุโท เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกमितฺวา อายสมฺตา อานนุเทน สพุธี สมฺโมทิ สมฺโมทนฺนีย
กถิ สาราณฺนีย วิตฺติสวเรตฺวา เอกมุนด์ นิสฺสิทิ ฯ เอกมุนด์ นิสินโน
โข วสุสกาโร พุราหุมนโ มคฺชมหามตุโต อายสมุนด์ อานนุทำ
เอตทโวจ กาย นตุถ โภ อานนุท เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนา
กา จ ปนฺ เต ๑ อนุตฺรากถา วิปฺปกตาติ ฯ อธิ มํ พุราหุมน
#๑ ม. ย. โว ฯ

โคปกโมคคูลานโน พุราหุมนเ อวมาห ๑ อตฺถิ นฺ โข โภ
อานนฺท เอกภิกฺขุปี เตหิ ฐมฺเมหิ สพฺเพน สพฺพิ สพฺพธา สพฺพิ
สมนฺนาคโต เยหิ ฐมฺเมหิ สมนฺนาคโต โส ภวํ โคตโม อโหสิ
อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธติ เอวํ วุตฺเต อหํ พุราหุมนฺ โคปกโมคคูลานํ
พุราหุมนํ เอตทวอจํ นตฺถิ โข พุราหุมนฺ เอกภิกฺขุปี
เตหิ ฐมฺเมหิ สพฺเพน สพฺพิ สพฺพธา สพฺพิ สมนฺนาคโต เยหิ
ฐมฺเมหิ สมนฺนาคโต โส ภควา อโหสิ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
โส หิ พุราหุมนฺ ภควา อนุปฺปนฺนสฺส มคฺคสฺส อุปฺปาเตตา
อสลฺขชาติสฺส มคฺคสฺส สลฺขชานเตา อนกฺขชาติสฺส มคฺคสฺส อกฺขชาน
มคฺคญฺญ มคฺควินฺท มคฺคโกวิทฺท มคฺคานุกา จ ปนฺ เอตฺรหิ
สาวกา วิหฺรนฺติ ปจฺจมา สมนฺนาคตาติ มยํ โข โน พุราหุมนฺ
โคปกโมคคูลานนฺ พุราหุมนนฺ สทฺธี อนตฺรากถา วิปฺปกถา
อด ตวํ อนุปฺปตฺโตติ ฯ

[๑๐๘] อตฺถิ นฺ โข โภ อานนฺท เอกภิกฺขุปี เตน โภตา
โคตเมน จปีโต อยํ โว มมจฺเจน ปฏฺิสรณํ ภวิสฺสตีติ ยํ
ตุเมหฺ เอตฺรหิ ปฏฺิธาเวยฺยามาติ ฯ นตฺถิ โข พุราหุมนฺ เอกภิกฺขุปี
เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน จปีโต
อยํ โว มมจฺเจน ปฏฺิสรณํ ภวิสฺสตีติ ยํ มยํ เอตฺรหิ
ปฏฺิธาเวยฺยามาติ ๒ ฯ

[๑๐๙] อตฺถิ ปนฺ โภ อานนฺท เอกภิกฺขุปี สงฺเขน สมฺมโต
#๑ ยฺ. อิทฺมาห ฯ ๒ ม. ปฏฺิปาเทยฺยามาติ ฯ

สมพหุเลหิ เถเรหิ ภิกขุหิ จปีโต อัย โน ภควโต อจฺจเยน
ปฏิสรณํ ภวิสฺสตีติ ยํ ตุมฺเห เอตฺรหิ ปฏฺฐาเวยฺยาถาติ ฯ นตฺถิ
โฆ พุราหฺมณฺ เอกภิกขุปี สงฺฆเณ สมฺมโต สมพหุเลหิ เถเรหิ
ภิกขุหิ จปีโต อัย โน ภควโต อจฺจเยน ปฏิสรณํ ภวิสฺสตีติ
ยํ มยํ เอตฺรหิ ปฏฺฐาเวยฺยามาติ ฯ เอวํ อปฺปฏิสรณเ จ ปน
โก อานนฺท โก เหตุ ฆมฺมสามคฺคิยาติ ๑ ฯ น โฆ มยํ พุราหฺมณ
อปฺปฏิสรณา สปฺปฏิสรณา มยํ พุราหฺมณ ฆมฺมปฏิสรณาติ ฯ

[๑๑๐] อตฺถิ นฺ โฆ โภ อานนฺท เอกภิกขุปี เตน โภตา
โคตเมน จปีโต อัย โว มมจฺจเยน ปฏิสรณํ ภวิสฺสตีติ ยํ
ตุมฺเห เอตฺรหิ ปฏฺฐาเวยฺยาถาติ อิติ ปุณฺโณ สฺมานนฺ นตฺถิ โฆ
พุราหฺมณฺ เอกภิกขุปี เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหฺตา
สมฺมาสมฺพุทฺเธน จปีโต อัย โว มมจฺจเยน ปฏิสรณํ ภวิสฺสตีติ
ยํ มยํ เอตฺรหิ ปฏฺฐาเวยฺยามาติ วทสฺสิ ฯ อตฺถิ ปน โภ อานนฺท
เอกภิกขุปี สงฺฆเณ สมฺมโต สมพหุเลหิ เถเรหิ ภิกขุหิ จปีโต
อัย โน ภควโต อจฺจเยน ปฏิสรณํ ภวิสฺสตีติ ยํ ตุมฺเห เอตฺรหิ
ปฏฺฐาเวยฺยาถาติ อิติ ปุณฺโณ สฺมานนฺ นตฺถิ โฆ พุราหฺมณ
เอกภิกขุปี สงฺฆเณ สมฺมโต สมพหุเลหิ เถเรหิ ภิกขุหิ จปีโต
อัย โน ภควโต อจฺจเยน ปฏิสรณํ ภวิสฺสตีติ ยํ มยํ เอตฺรหิ
ปฏฺฐาเวยฺยามาติ วทสฺสิ ฯ เอวํ อปฺปฏิสรณเ จ ปน โภ อานนฺท
โก เหตุ ฆมฺมสามคฺคิยาติ อิติ ปุณฺโณ สฺมานนฺ น โฆ มยํ
#๑ ม. ย. สามคฺคิยาติ ฯ

พราหมณ อปปฏิสรณา สปปปฏิสรณา มยั พราหมณ ฌมมปฏิสรณาติ
วเทสิ ฯ อิมสฺส ปน โภ อานนฺท ภาสิตสฺส กถิ อตุโถ
ทญฺจพุโพิติ ฯ

[๑๑๑] อตุถิ โข พราหมณ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา
อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน ภิกฺขุณฺํ สิกฺขาปทํ ปญฺจคฺคตํ ปาติโมกฺขํ
อุทฺทิฏฺฐํ เต มยั ตทหุโปสเถ ยาวติกา เอกิ คามกฺเขตฺตํ
อุปนิสฺสาย วิหราม เต สพุเพ เอกชฺฉํ สนฺนิปตาม สนฺนิปตฺติวา
ยสฺส ตํ วตฺตติ ตํ อชฺฌेमสาม ตสฺมี เจ ภณฺณมานเ โหติ
ภิกฺขุสฺส อापตฺติ โหติ วิติกฺกโม ตํ มยั ยถาฌมฺมํ ยถานุสิฏฺฐํ
การมาติ น กิร โน ภวนฺโต การนฺติ ฌมฺโม โน การเตติติ ฯ
อตุถิ นฺ โข โภ อานนฺท เอกภิกฺขุปี ยํ ตุมฺเห เอตฺรหิ สกฺกโรถ
ครุกโรถ มาเนถ ปุเชถ สกฺกตฺวา ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหฺรธาติ ฯ
อตุถิ โข พราหมณ เอกภิกฺขุปี ยํ มยั เอตฺรหิ สกฺกโรม ครุกโรม
มานेम ปุเชม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย วิหฺรมาติ ฯ

[๑๑๒] อตุถิ โข โภ อานนฺท เอกภิกฺขุปี เตน โภตา โคตเมน
จปีโต อยั โว มมจฺเจนน ปฏฺิสรณฺํ ภวิสฺสตีติ ยํ ตุมฺเห เอตฺรหิ
ปฏฺิธาเวยฺยาธาติ อิติ ปุญฺโง สมานนฺ นตุถิ โข พราหมณ
เอกภิกฺขุปี เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน
จปีโต อยั โว มมจฺเจนน ปฏฺิสรณฺํ ภวิสฺสตีติ ยํ มยั เอตฺรหิ
ปฏฺิธาเวยฺยามาติ วเทสิ ฯ อตุถิ ปน ๒ โภ อานนฺท เอกภิกฺขุปี
#๑ ม. ยฺ. อตุถิ นฺ โข ฯ ๒ ยฺ. อตุถิ ปน โว โภ ฯ

สงฺเขน สมฺมโต สมฺพหุเลหิ เถเรหิ ภิกฺขุหิ จปิโต อัย โน ภควโต
อจฺเจน ปฏฺฐิสรณํ ภวิสฺสตีติ ยํ ตฺเมหฺ เอตฺรหิ ปฏฺฐิชาเวยฺยาถาติ
อิติ ปุญฺโจ สฺมาโน นตฺถิ โข พุราหฺมณฺ เอกภิกฺขุปี สงฺเขน
สมฺมโต สมฺพหุเลหิ เถเรหิ ภิกฺขุหิ จปิโต อัย โน ภควโต
อจฺเจน ปฏฺฐิสรณํ ภวิสฺสตีติ ยํ มยฺ เอตฺรหิ ปฏฺฐิชาเวยฺยามาติ
วทฺสี ฯ อตฺถิ นฺ โข โภ อานนฺทฺ เอกภิกฺขุปี ยํ ตฺเมหฺ เอตฺรหิ
สฺกฺกโรธฺ คฺรฺกฺโรธฺ มาเนถฺ ปุชฺเชถฺ สฺกฺกตฺวา คฺรฺกฺตฺวา อุปฺนิสฺสาย
วิหฺรธาติ อิติ ปุญฺโจ สฺมาโน อตฺถิ โข พุราหฺมณฺ เอกภิกฺขุปี
ยํ มยฺ เอตฺรหิ สฺกฺกโรมฺ คฺรฺกฺโรมฺ มาเนมฺ ปุชฺเชมฺ สฺกฺกตฺวา
คฺรฺกฺตฺวา อุปฺนิสฺสาย วิหฺรามาติ วทฺสี ฯ อิมฺสฺส ๑ โภ อานนฺทฺ
ภาสิตฺสฺส กถํ อตฺโถ ทฏฺฐพฺโพติ ฯ

[๑๑๓] อตฺถิ โข พุราหฺมณฺ เตนฺ ภควตา ชานตา ปสฺสตา
อรหฺตา สมฺมาสมฺพฺพุเชนฺ ทสฺ ปสฺทานิยา ฐมฺมา อกฺขาตา ยสฺมี
โน เต ๒ ฐมฺมา สํวิขฺชนฺติ ตํ มยฺ เอตฺรหิ สฺกฺกโรมฺ คฺรฺกฺโรมฺ
มาเนมฺ ปุชฺเชมฺ สฺกฺกตฺวา คฺรฺกฺตฺวา อุปฺนิสฺสาย วิหฺรามฺ กตฺเม ทส
อิชฺ พุราหฺมณฺ ภิกฺขุ สึลฺวา โหติ ปาติโมกฺขสํวรํสฺวโต วิหฺรติ
อาจารโคจรสมฺปนฺโน อณฺมตฺเตสฺ วชฺเชสฺ ภัยทสฺสาวิ สฺมาทาย
สิกฺขติ สิกฺขาปเทสฺ ฯ พหุสฺสฺวโต โหติ สุตฺตรโร สุตฺตสนฺนิจโย
เย เต ฐมฺมา อาทิกฺลฺยาณา มชฺเชกฺลฺยาณา ปรีโยสานกฺลฺยาณา
สาตฺถา ๓ สพฺยณฺชนา เกวลปฺริปฺญณฺ ปรีสุทฺธํ พุรหฺมจฺริยํ อภิวทฺนฺติ
#๑ ม. ย. อิมฺสฺส ปนฺ โภ ฯ ๒ ม. ย. อิม ฯ ๓ ม. ย. สาตฺถํ สพฺยณฺชนํ ฯ

ตถารูปาสส ธมฺมา พหุสฺสุตา โหนฺติ ธตา ๑ วจสา ปริจิตา
 มนฺसानุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยา สุปฏิวิทฺธา ฯ สนนฺตุจฺโจะ โหติ
 จีวรปิณฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยภสฺสชฺชปริกฺขารเหติ ฯ จตฺตุนฺนํ ฌานานํ
 อภิเจตสิกานํ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารานํ นิแกมลาภี โหติ อภิจฺฉลาภี
 อภิสฺรลาภี อนเนกวิหิตํ อิทฺธิวิธํ ปจฺจनुโกติ เอโกปี หุตฺวา
 พหุชา โหติ พหุชาปี หุตฺวา เอโก โหติ อาวิทฺถาวํ ตโรภาวํ
 ตโรกฺขทฺทํ ตโรปกาการํ ตโรปพพตํ อสชฺชมาโน ๒ กจฺฉติ เสยฺยถาปี
 อากาเส ปจฺวิยาปี อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรติ เสยฺยถาปี อุตฺเท
 อุตฺเทปี อภิชฺชมาเน กจฺฉติ เสยฺยถาปี ปจฺวิยํ อากาเสปี ปลฺลนฺเกน
 กมฺมิ เสยฺยถาปี ปกฺกจี สกฺกณฺเ อิมฺปิ จนนฺติมสุริเย เอวฺมวิทฺธิเก
 เอวฺมหานุกาเว ปาณินา ปริมสฺติ ๓ ปริมชฺชติ ยาว พุรฺหมโลกาปี
 กาเยน วสํ วคฺเตติ ฯ ทิพฺพาย สโตธชาตฺถยา วิสฺสุทฺธาย อติกฺกนฺตมานุสสิกาเย
 อุกฺโก สทฺเท สฺสณฺาติ ทิพฺเพ จ มานุเส จ เย ทูเร
 สนนฺติเก จ ฯ ปรสฺตตฺตานํ ปรปฺกคฺคฺลานํ เจตฺสา เจโต ปริจฺจ
 ปชานาติ ฯ สรารํ วา จิตฺตํ สรารํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาติ วิตฺตรารํ
 วา จิตฺตํ วิตฺตรารํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาติ ฯ สโทสํ วา จิตฺตํ
 สโทสํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาติ วิตฺโทสํ วา จิตฺตํ วิตฺโทสํ จิตฺตฺนฺติ
 ปชานาติ ฯ สโมหํ วา จิตฺตํ สโมหํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาติ วิตฺโมหํ
 วา จิตฺตํ วิตฺโมหํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาติ ฯ สจฺจจิตฺตํ วา จิตฺตํ
 สจฺจจิตฺตํ จิตฺตฺนฺติ ปชานาติ วิกฺกจิตฺตํ วา จิตฺตํ วิกฺกจิตฺตํ จิตฺตฺนฺติ
 #๑ ม. ธาตา ฯ ๒ กตฺถจิจิ อสชฺชมาโนติปี ปาโจะ ทิสฺสฺสติ ฯ ๓ กตฺถจิจิ ปรามสฺตีติปี
 #ปาโจะ ทิสฺสฺสติ ฯ

ปชานาติ ฯ มหคัคคํ วา จิตฺตํ มหคัคคํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ
อมหคัคคํ วา จิตฺตํ อมหคัคคํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ สอตุตฺตรํ
วา จิตฺตํ สอตุตฺตรํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ อนุตฺตรํ วา จิตฺตํ
อนุตฺตรํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ สสมาหิตํ วา จิตฺตํ สสมาหิตํ
จิตฺตุนฺติ ปชานาติ อสมาหิตํ วา จิตฺตํ อสมาหิตํ จิตฺตุนฺติ
ปชานาติ ฯ วิมุตฺตํ วา จิตฺตํ วิมุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ
อวิมุตฺตํ วา จิตฺตํ อวิมุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ อนเนกวิหิตํ
ปฺพุเพณิวาสํ อนุสฺสรติ เสยฺยถิทํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปี ชาติโย
ติสฺโสปี ชาติโย จตฺสโสปี ชาติโย ปญฺจปี ชาติโย ทสปี ชาติโย
วิสมฺปิ ชาติโย คีสมฺปิ ชาติโย จตฺตาศีสมฺปิ ชาติโย ปญฺจาสมฺปิ
ชาติโย ชาตีสตมฺปิ ชาตีสหสฺสมฺปิ ชาตีสตสหสฺสมฺปิ อนเนเกปี
สํวณฺณกปฺเป อนเนเกปี วิวณฺณกปฺเป อนเนเกปี สํวณฺณวิวณฺณกปฺเป
อมุตฺราสี เอวํนาโม เอวํโกตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํ
สุขทุกฺขปฺภิสฺสเวทึ เอวํมายฺยุปรียนฺโต โส ตโต จโต อมฺตฺร อฺทปาที
ตฺตฺราปาสี เอวํนาโม เอวํโกตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํ
สุขทุกฺขปฺภิสฺสเวทึ เอวํมายฺยุปรียนฺโต โส ตโต จโต อธิฐฺปนฺโนติ ฯ
อิตฺติ สาการํ สอฺทฺทเทสํ อนเนกวิหิตํ ปฺพุเพณิวาสํ อนุสฺสรติ ฯ ทิพฺเพน
จกฺขุณา วิสฺสุทฺเชน อตฺติกฺกนฺตมานุสฺสเกน สตฺเต ปสฺสติ จวฺมานเ
อฺปฺปชฺชฺมานเ หีเน ปณฺเฑ สฺวณฺเฑ ทฺพฺพณฺเฑ สฺกเต ทฺกฺกเต
ฯเปฯ ยถากมฺมฺูปเค สตฺเต ปชานาติ ฯ อาสวานํ ขยา อนาสวํ

เจโตวิมุตติ ปณฺณวิมุตติ ทิฏฺฐเจว ชมฺเม สยฺ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ อิม โข พุราหฺมณฺ เตน ภควตาD
ชานตา ปสฺสตา อรหฺตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน ทส ปสาทนียา ชมฺมา
อกุขาตา ยสฺมี โน อิม ชมฺมา สํวิชฺชนฺติ ตํ มยฺ เอตฺรหิ
สกกโรมฺ ครุกโรมฺ มาเนม ปุเชม สกฺกตฺวา ครุกตฺวา อุปนิสฺสาย
วิหฺรามตี ฯ

[๑๑๔] เอวํ วุตฺเต วสฺสกาโร พุราหฺมโณ มคฺชมฺหามตฺโต
อุปนฺนํ สฺเนาปตี อามนฺเตสิ ตํ กิํ มณฺณสิ เอวํ สฺเนาปตี
ยทิเม โภณฺโต สกฺกาทพฺพิ สกฺกโรนฺติ ครุกาทพฺพิ ครุกโรนฺติ
มานตพฺพิ มาเนนฺติ ปุเชตพฺพิ ปุเชนฺติ ตคฺฉิม โภณฺโต สกฺกาทพฺพิ
สกฺกโรนฺติ ครุกาทพฺพิ ครุกโรนฺติ มาเนตพฺพิ มาเนนฺติ ปุเชตพฺพิ
ปุเชนฺติ อิมลฺจ หิ เต โภณฺโต น สกฺกเรยฺยํ น ครุกเรยฺยํ น
มานเรยฺยํ น ปุเชยฺยํ อถ กิลฺจฺรหิ เต โภณฺโต สกฺกเรยฺยํ ครุกเรยฺยํ
มานเรยฺยํ ปุเชยฺยํ สกฺกตฺวา ครุกตฺวา [๑] อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยฺนฺติ ฯ

[๑๑๕] อถ โข วสฺสกาโร พุราหฺมโณ มคฺชมฺหามตฺโต
อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทวโจ กหิ ปน [๒] อานนฺโท เอตฺรหิ
วิหฺรตีติ ฯ เวพฺพนฺ ชฺวาทํ พุราหฺมณฺ เอตฺรหิ วิหฺรามีติ ฯ กจฺฉิ
ปน โภ อานนฺท เวพฺพนํ รมณฺียลฺเจว อปฺปสทฺทลฺลจฺ อปฺปนิกฺโขสลฺลจ
วิชนฺวตํ มนุสฺสราหเสยฺยํ ปฏิสลฺลลานสสารูปนฺติ ฯ ตคฺฉม
พุราหฺมณฺ เวพฺพนํ รมณฺียลฺเจว อปฺปสทฺทลฺลจฺ อปฺปนิกฺโขสลฺลจ
#๑ ม. เอตฺถนฺตเร มาเนตฺวา ปุเชตฺวาติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ม. ย. เอตฺถนฺตเร ภวฺนฺติ
#ทิสฺสติ ฯ

วิชนวาท มนุสสุราหเสยยก ปฏิสถลานสารูปปี ยถาคัม มหาทิสเสหิ
รกุขเกหิ ๑ โคปเกหิตี ๑

[๑๑๖] ตคฺฆ โภ อานนฺท เวพฺพนํ รมณียญฺเจว อปฺปสทฺทญฺจ
อปฺปนิคฺโขสญฺจ วิชนวาท มนุสสุราหเสยยก ปฏิสถลานสารูปปี
ยถาคัม ภวนฺเตหิ ฉายีหิ ฉานสึเลหิ ๒ ฉายีโน เจว ภวนฺโต
ฉานสึลิโน จ เอกมิตาหํ โภ อานนฺท สมยํ โส ภวํ โคตโม
เวสาลียํ วิหฺรติ มหาเวเน กุฎฺฐาคารสาลา ยํ อถ ขฺวาทํ โภ
อานนฺท เยน มหาเวเน กุฎฺฐาคารสาลา เยน โส ภวํ โคตโม
เตนุสสงฺกมึ ตตฺร จ ปน โส ภวํ โคตโม อนนฺกปริยาเยน
ฉานกถํ กเถสิ ฉายี เจว โส ภวํ โคตโม อโหสิ ฉานสึโล ๓ จ
สพฺพญฺจ ปน โส ภวํ โคตโม ฉานํ วมฺณเณสึตี ๑

[๑๑๗] น โข พุราหฺมณฺ โส ภควา สพฺพํ ฉานํ วมฺณเณสิ
นาปี โส ภควา สพฺพํ ฉานํ น วมฺณเณสิ น ๔ กถํรูปญฺจ พุราหฺมณ
โส ภควา ฉานํ น วมฺณเณสิ ๑ อธิ พุราหฺมณฺ เอกจฺโจ
กามราคปริยฺญุจฺเจเตน เจตสา วิหฺรติ กามราคปฺเรเตน อฺปฺปนฺนสฺส จ
กามราคสฺส นิสฺสรณํ ยถากฺกุตํ นปฺปชานาติ โส กามราคํเยว
อนฺตรํ กริตฺวา ฉายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อปชฺฌายติ ๑
พฺยาปาทปริยฺญุจฺเจเตน เจตสา วิหฺรติ พฺยาปาทปฺเรเตน อฺปฺปนฺนสฺส จ
พฺยาปาทสฺส นิสฺสรณํ ยถากฺกุตํ นปฺปชานาติ โส พฺยาปาทํเยว
อนฺตรํ กริตฺวา ฉายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อปชฺฌายติ ๑

#๑ ม. รกุขเกหิ ๑ ย. รกุขเหหิ ๑ ๒ ฉานสึลิตี ๑ ๓ ฉานสึลิตี ๑

#๔ โป. ม. ย. นสทโท นตฺถิ ๑

ถีนมิทฐปริยญฺจิตน เจตสา วิหริถิ ถีนมิทฐปรเตน อุปฺปนฺนสฺส จ
ถีนมิทฐสฺส นิสฺสรณฺ์ ยถาภูถิ นปฺปชานาติ โส ถีนมิทฐฺเยว
อนฺตรํ กริตฺวา ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ อปชฺฌายติ ฯ
อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจปริยญฺจิตน เจตสา วิหริถิ อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจปรเตน
อุปฺปนฺนสฺส จ อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจสฺส นิสฺสรณฺ์ ยถาภูถิ นปฺปชานาติ
โส อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจเยว อนฺตรํ กริตฺวา ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ
อปชฺฌายติ ฯ วิจิจฺจนาปริยญฺจิตน เจตสา วิหริถิ วิจิจฺจนาปรเตน
อุปฺปนฺนาย จ วิจิจฺจนาย นิสฺสรณฺ์ ยถาภูถิ นปฺปชานาติ
โส วิจิจฺจนฺ์เยว อนฺตรํ กริตฺวา ฌายติ ปชฺฌายติ นิชฺฌายติ
อปชฺฌายติ ฯ น เอรูปํ โข พุราหฺมณฺ์ โส ภควา ฌานํ
วณฺฺณเสถิ ฯ กถึรูปฺลยจ พุราหฺมณฺ์ โส ภควา ฌานํ วณฺฺณเสถิ ฯ
อิช พุราหฺมณฺ์ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฐมฺเมหิ
สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกฺขํ ปีติสฺสุขํ ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺบฺพชฺช วิหริถิ
วิตกฺกวิจารานํ ฐปสมมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิกภาวํ
อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมาริชฺชํ ปีติสฺสุขํ ทฺุติยํ ฌานํ ... ตติยํ ฌานํ ...
จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺบฺพชฺช วิหริถิ ฯ เอรูปํ โข พุราหฺมณฺ์ โส
ภควา ฌานํ วณฺฺณเสถิติ ฯ

[๑๑๘] การยฺหํ กิร โภ อานนฺท โส ภวํ โคตโม ฌานํ ครหิ
ปาสฺสํ ปัสสิ นนฺท จทานิ มยํ โภ อานนฺท กจฺณาม พหุภิกฺจจา
มยํ พหุภกรณฺ์ยาติ ฯ ยสฺสทานิ ตฺวํ พุราหฺมณฺ์ กาลํ มณฺฺยเสถิติ ฯ อถ

โฆ วสุสกาโร พุราหุมโณ มคธมหามตโต อายสุมโต อานนทสสุ
ภาสิตติ อภินนุทิตวา อนุโมทิตวา อัญญาสาสนา ปกุกามิ ฯ

[๑๑๕] อถ โฆ โคปกโมคคูลลาโน พุราหุมโณ อจิริปกุกนเต
วสุสกาเร พุราหุมणे มคธมหามตเต อายสุมนุตติ อานนุทิต เอตทโวจ
ยิ โน มยิ ภวนุตติ อานนุทิต อปฺจุณิมุหา ตติ โน ภวิ อานนุโท
น พุยาภาสิตติ ฯ นนุ ๑ เต พุราหุมणे อโวจุมุหา นตฺถิ โฆ
พุราหุมणे เอกภิกฺขุปี เตหิ ชมเมหิ สพุเพน สพุพิ สพุพธา สพุพิ
สมนฺนาคโต เยหิ ชมเมหิ สมนฺนาคโต โส ภควา อโหสิ อรหิ
สมฺมาสมพุทฺโธ โส หิ พุราหุมणे ภควา อนุปฺปนฺนสฺส มคฺคสฺส
อฺปปาเทตา อสฺสชาตสฺส มคฺคสฺส สฺสชานเตา อนกฺขาตสฺส มคฺคสฺส
อกฺขาตา มคฺคณฺณ มคฺควิฑู มคฺคโกวิทฺโถ มคฺคานุกา จ ปน
เอตฺรหิ สวากา วิหรนฺติ ปจฺจนา สมนฺนาคตาติ ฯ

โคปกโมคคูลลานสฺสุตติ นิฏฺฐิตติ อญฺจัม ฯ

#๑ ย. อปฺปนุ ฯ

มหาปัญญาสมสูตร

[๑๒๐] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริติ
 ปุพฺพพาราเม มิคารมาตุ ปาสาเท ฯ เตเน โข ปน สมเยเน ภควา
 ตทหุโปสเถ ปณฺณเรเส ปุณฺณาย ปุณฺณมาย รตฺติยา ภิกฺขุสงฺฆมปริวูโต
 อพฺุโภกาเส นิสินฺโน โหติ ฯ อถ โข อถฺยตโร ภิกฺขุ
 อฏฺฐายาสนา เอกังสิ จีวรํ กตฺวา येเน ภควา เตเนชฺชติมฺปณาเมตฺวา
 ภควนฺตํ เอตทโวจ ปุจฺเจยฺยาหํ ภนฺเต ภควนฺตํ กิณฺจิทฺเว เทสิ
 สเจ เม ภควา โอกาสิ กโรติ ปณฺหสฺส เวยฺยากรณายาติ ฯ
 เตเนหิ ตฺวํ ภิกฺขุ สเก อาสเน นิสีทิตฺวา ปุจฺจ ยทาถฺขสิตี ฯ

[๑๒๑] อถ โข โส ภิกฺขุ สเก อาสเน นิสีทิตฺวา ภควนฺตํ
 เอตทโวจ อิมे นุ โข ภนฺเต ปณฺจูปาทานกฺขนฺธา เสยฺยถิทํ
 รูปูปาทานกฺขนฺโธ เวทฺฐูปาทานกฺขนฺโธ สลฺยูปาทานกฺขนฺโธ
 สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธติ ฯ อิมे โข ภิกฺขุ
 ปณฺจูปาทานกฺขนฺธา เสยฺยถิทํ รูปูปาทานกฺขนฺโธ เวทฺฐูปาทานกฺขนฺโธ
 สลฺยูปาทานกฺขนฺโธ สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธติ ฯ
 สาธุ ภนฺเตติ โข โส ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา
 อนฺุโมทิตฺวา ภควนฺตํ อุตฺตริ ปณฺหํ ปุจฺฉิ อิมे ปน ภนฺเต
 ปณฺจูปาทานกฺขนฺธา กิณฺุลกาติ ฯ อิมे โข ภิกฺขุ ปณฺจูปาทานกฺขนฺธา
 ฉนฺุทฺมุลกาติ ฯ ตถฺยเณว นุ โข ภนฺเต อูปาทานํ เต ปณฺจูปาทานกฺขนฺธา

อุทาหุ อณฺตฺร ปญฺจุปาทานกฺขนฺเชหิ อุปาทานนฺติ ฯ น
โฆ ภิกฺขุ ตณฺเฏว อุปาทานํ เต ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา นาปี
อณฺตฺร ปญฺจุปาทานกฺขนฺเชหิ อุปาทานํ โย โฆ ภิกฺขุ
ปญฺจุปาทานกฺขนฺเชสุ ฉนฺทราโค ตํ ตตฺถ อุปาทานนฺติ ฯ

[๑๒๒] สียา ปน ฆนฺเต สฺวา ๑ ปญฺจุปาทานกฺขนฺเชสุ
ฉนฺทราควมตฺตตฺตาติ ฯ สียา ภิกฺขุติ ภควา อโวจ อิทฺ ภิกฺขุ เอกจฺจสฺส
เอวํ โหติ เอวํรูโป สียํ อนาคตมทฺธานํ เอวํเวทโน สียํ อนาคตมทฺธานํ
เอวํสณฺโณ สียํ อนาคตมทฺธานํ เอวํสงฺขาโร สียํ อนาคตมทฺธานํ
เอวํ วิญฺญาโณ สียํ อนาคตมทฺธานนฺติ เอวํ โฆ ภิกฺขุ
สียา ๒ ปญฺจุปาทานกฺขนฺเชสุ ฉนฺทราควมตฺตตฺตาติ ฯ

[๑๒๓] กิตฺตาวตฺตา ปน ฆนฺเต ขนฺธานํ ขนฺธาธิวจนํ โหตีติ ฯ
ยงฺกิลฺลิจิ ภิกฺขุ รูปี อตีตนาทคปฺจฺจุปฺปนํ อชฺฉตฺตํ วา พหิทฺธา
วา โອพาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณฺตีตํ วา ยํ ทฺเว สนฺติเก
วา อยํ รุปกฺขนฺโธ ยากาจิ เวทนา ... ยากาจิ สณฺเณ ... เยเกจิ
สงฺขารา ... ยงฺกิลฺลิจิ วิญฺญาณํ อตีตนาทคปฺจฺจุปฺปนํ อชฺฉตฺตํ
วา พหิทฺธา วา โອพาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณฺตีตํ วา ยํ
ทฺเว สนฺติเก วา อยํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ เอตฺตาวตฺตา โฆ ภิกฺขุ
ขนฺธานํ ขนฺธาธิวจนํ โหตีติ ฯ

[๑๒๔] โโก นฺุ โฆ ฆนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโย รุปกฺขนฺธสฺส
ปญฺญาปนาย โโก เหตุ โโก ปจฺจโย เวทนากฺขนฺธสฺส ปญฺญาปนาย

#๑ ม. ยฺ. สฺวา อิติ น ทิสฺสตี ฯ ๒ ยฺ. สียาติ นตฺถิ ฯ

โก เหตุ โภ ปจฺจโย สลฺลาภกฺขนฺธสฺส ปญฺญาปนาย
โก เหตุ โภ ปจฺจโย สงฺขารกฺขนฺธสฺส ปญฺญาปนาย โภ เหตุ
โก ปจฺจโย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส ปญฺญาปนายาติ ฯ จตฺตารโ โข
ภิกฺขุ มหาภูตา เหตุ จตฺตารโ มหาภูตา ปจฺจโย รุปกฺขนฺธสฺส
ปญฺญาปนาย ผลฺโส เหตุ ผลฺโส ปจฺจโย เวทนากฺขนฺธสฺส
ปญฺญาปนาย ผลฺโส เหตุ ผลฺโส ปจฺจโย สลฺลาภกฺขนฺธสฺส
ปญฺญาปนาย ผลฺโส เหตุ ผลฺโส ปจฺจโย สงฺขารกฺขนฺธสฺส
ปญฺญาปนาย นามรูปิ โข ภิกฺขุ เหตุ นามรูปิ ปจฺจโย
วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส ปญฺญาปนายาติ ฯ

[๑๒๕] กถิ ปน ภนฺเต สกฺกายทิกฺขุจิ โหตีติ ฯ อธิ ภิกฺขุ
อสฺสจฺจวา ปุณฺณชฺชโน อริยานิ อทฺตสาวี อริยธมฺมสฺส อโกวิทโ
อริยธมฺเม อวินิตฺโต สปฺปริสฺสานิ อทฺตสาวี สปฺปริสฺสธมฺมสฺส อโกวิทโ
สปฺปริสฺสธมฺเม อวินิตฺโต รูปิ อตฺตโต สมนฺุสฺสตี รูปวนฺตํ วา
อตฺตทานิ อตฺตนิ วา รูปิ รูปสฺมี วา อตฺตทานิ เวทนิ อตฺตโต
สมนฺุสฺสตี เวทนาวนฺตํ วา อตฺตทานิ อตฺตนิ วา เวทนิ เวทนาย วา
อตฺตทานิ สลฺลํ อตฺตโต สมนฺุสฺสตี สลฺลาวนฺตํ วา อตฺตทานิ
อตฺตนิ วา สลฺลํ สลฺลนาย วา อตฺตทานิ สงฺขารเ อตฺตโต
สมนฺุสฺสตี สงฺขารวนฺตํ วา อตฺตทานิ อตฺตนิ วา สงฺขารเ สงฺขารสฺ
วา อตฺตทานิ วิญฺญาณิ อตฺตโต สมนฺุสฺสตี วิญฺญาณวนฺตํ วา
อตฺตทานิ อตฺตนิ วา วิญฺญาณิ วิญฺญาณสฺมี วา อตฺตทานิ เอว

โฆ ภิกขุ สกกายทิฏฐิ โหตีติ ฯ

[๑๒๖] ถถั ปน ภนเต สกกายทิฏฐิ น โหตีติ ฯ อธิ ภิกขุ
สุตวา อริยสาวโก อริยานั ทสสาวิ อริยชมมุตส โกวิทอ อริยชมเม
สุวินีโต สปุริสถานั ทสสาวิ สปุริสชมมุตส โกวิทอ สปุริสชมเม
สุวินีโต น รูปั อตตโต สมนุปลุตติ น รูปวนตั วา อตตานัน น
อตตนิ วา รูปั น รูปสมิ วา อตตานัน น เวทนั อตตโต
สมนุปลุตติ น เวทนานตั วา อตตานัน น อตตนิ วา เวทนั
น เวทนาย วา อตตานัน น สลณั อตตโต สมนุปลุตติ น
สลณวานตั วา อตตานัน น อตตนิ วา สลณั น สลณาย วา
อตตานัน น สงขารอ อตตโต สมนุปลุตติ น สงขารวนตั วา
อตตานัน น อตตนิ วา สงขารอ น สงขารอสู วา อตตานัน น
วิญญาณั อตตโต สมนุปลุตติ น วิญญาณวนตั วา อตตานัน น
อตตนิ วา วิญญาณั น วิญญาณสมิ วา อตตานัน เอวั โฆ
ภิกขุ สกกายทิฏฐิ น โหตีติ ฯ

[๑๒๗] โโก นุ โฆ ภนเต รูปอ สุตสาโท โโก อาทินโว ก็
นิสสรณั โโก เวทนาย อุตสาโท โโก อาทินโว ก็ นิสสรณั
โก สลณาย อุตสาโท โโก อาทินโว ก็ นิสสรณั โโก สงขารอสู
อุตสาโท โโก อาทินโว ก็ นิสสรณั โโก วิญญาณอ อุตสาโท
โก อาทินโว ก็ นิสสรณนติ ฯ ยั โฆ ภิกขุ รูปั ปฏิจจ
อุปปชชติ สุกั โสมนสสิ อัย รูปอ อุตสาโท ยั รูปอ อนิจจ

ทุกข์ วิปริณามธรรมมํ อัย รูป อาทีนโว โย รูป ฆนุทราควินโย
 ฆนุทราควปหานํ อิทํ รูป นิสฺสรณํ ยถจ ๑ ภิกฺขุ เวทนํ
 ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สฺขํ โสมนสฺสํ อัย เวทนาย อสฺสาโท ยา
 เวทนา อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามธมฺมา อัย เวทนาย อาทีนโว
 โย เวทนาย ฆนุทราควินโย ฆนุทราควปหานํ อิทํ เวทนาย
 นิสฺสรณํ ยถจ ภิกฺขุ สลฺลาณํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สฺขํ โสมนสฺสํ
 อัย สลฺลาณาย อสฺสาโท ยา สลฺลาณา อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามธมฺมา
 อัย สลฺลาณาย อาทีนโว โย สลฺลาณาย ฆนุทราควินโย
 ฆนุทราควปหานํ อิทํ สลฺลาณาย นิสฺสรณํ ยถจ ภิกฺขุ สงฺขารา
 ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สฺขํ โสมนสฺสํ อัย สงฺขาราเสฺ อสฺสาโท เย
 สงฺขารา อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามธมฺมา อัย สงฺขาราเสฺ อาทีนโว
 โย สงฺขาราเสฺ ฆนุทราควินโย ฆนุทราควปหานํ อิทํ สงฺขาราเสฺ
 นิสฺสรณํ ยถจ ภิกฺขุ วิญฺญาณํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สฺขํ โสมนสฺสํ
 อัย วิญฺญาณา อสฺสาโท ยํ วิญฺญาณํ อนิจฺจํ ทุกฺข์ วิปริณามธมฺมํ
 อัย วิญฺญาณา อาทีนโว โย วิญฺญาณา ฆนุทราควินโย
 ฆนุทราควปหานํ อิทํ วิญฺญาณา นิสฺสรณนฺติ ฯ

[๑๒๘] กถิ ปน ภนฺเต ชานโต กถิ ปสฺสโต อิมสฺมิญฺจ
 สวิญฺญาณเก กาเย พหิทฺธา จ สพฺพนิมิตฺเตสุ อหฺงการมมฺงการ-
 มานานุสฺยา น โหนตฺตีติ ฯ ยงฺกิลฺลิจิ ภิกฺขุ รูปิ อตีตนาคตปฺจฺจูปฺปนฺนํ
 อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอพาริกิ วา สฺขมํ วา หีนํ วา ปณฺตีตํ
 #๑ ม. ย. ยํ โข ฯ

วา ยั ทูเร สนฺติเก วา สพฺพํ รูปํ เนตํ มม เนโสทมสมฺมิ
น เมโส อตฺตาทิ เอวเมตํ ยถากฺกุตํ สมฺมปฺปญฺญา ย ปสฺสตี
ยากาจิ เวทนา ... ยากาจิ สญฺญา ... เยเกจิ สงฺขารา ... ยงฺกิญฺจิ
วิญฺญาณํ อตีตนาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา
โอฟาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณฺีตํ วา ยั ทูเร สนฺติเก
วา สพฺพํ วิญฺญาณํ เนตํ มม เนโสทมสมฺมิ น เมโส อตฺตาทิ
เอวเมตํ ยถากฺกุตํ สมฺมปฺปญฺญา ย ปสฺสตี เอวํ โข ภิกฺขุ ชานโต
เอวํ ปสฺสโต อิมสมฺมิจฺจ สวิญฺญาณเก กาเย พหิทฺธา จ
สพฺพนิมิตฺเตสุ อหํการมมฺงการมานานุสยา น โหนตฺตีติ ฯ

[๑๒๕] อถ โข อณฺฺตรสฺส ภิกฺขุโน เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก
อุทฺปาที อิติ กิร โภ รูปํ อนตฺตา เวทนา อนตฺตา สญฺญา
อนตฺตา สงฺขารา อนตฺตา วิญฺญาณํ อนตฺตา อนตฺตกตฺตานี
กมฺมานี กมตฺตานํ ๑ สฺสตีสนฺตีติ ฯ อถ โข ภควา ตสฺส ภิกฺขุโน
เจตสา เจโต ปริวิตกฺกมญฺญา ย ภิกฺขุ อามนฺเตสิ จานํ โข
ปเนตํ ภิกฺขเว วิชฺชตี ยั อีเชกฺจฺโจ โมฆปฺริโส อวิทฺธา อวิชฺชาคโต
ตณฺฺหาริปเตยฺเยน เจตสา สตฺถุ สาสนํ อธิชาวิทพฺพํ ๒ มลฺลเยยฺย
อิติ กิร โภ รูปํ อนตฺตา เวทนา อนตฺตา สญฺญา อนตฺตา
สงฺขารา อนตฺตา วิญฺญาณํ อนตฺตา อนตฺตกตฺตานี กมฺมานี
กมตฺตานํ สฺสตีสนฺตีติ ปฏฺิพฺุจฺจามิ ๓ วินีตา โข เม ตุมฺเห 8
#๑ โป. กตมตฺตานํ ฯ ๒ ม. ย. อธิชาวิทพฺพํ ฯ โป. อธิชาวิทพฺพํ ฯ
#๓ สี. ปฏฺิพฺุจฺจ ฯ ม. ปฏฺิพฺุจฺจ ฯ

ภิกขเว ตตฺร ตตฺร ชมฺเมสุ ตํ ก็ มลฺลธ ภิกขเว รูปํ นิจฺจํ
วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ฆนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา
ตํ สฺขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ฆนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามชมฺมํ
กลฺลํ นุ ตํ สมฺนุสฺสิตฺตุ เอตํ มม เอโสหฺมสมฺมิ เอโส
เม อตฺตาทิ ฯ โน เหนฺติ ฆนฺเต ฯ ตํ ก็ มลฺลธ ภิกขเว
เวทนา ฯเปฯ สลฺลยา ... สงฺขารา ... วิญฺญาณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ
วาติ ฯ อนิจฺจํ ฆนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ฯ
ทุกฺขํ ฆนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามชมฺมํ กลฺลํ นุ ตํ
สมฺนุสฺสิตฺตุ เอตํ มม เอโสหฺมสมฺมิ เอโส เม อตฺตาทิ ฯ โน
เหนฺติ ฆนฺเต ฯ ตสฺมาติห ภิกขเว ยงฺกิลฺลิจิ รูปํ อตีตानาคตปฺจฺจฺปฺนํ
อหฺมตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอปาริกํ วา สฺขมฺมํ วา
หีนํ วา ปณฺตีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา สพฺพํ รูปํ เนตํ มม
เนโสหฺมสมฺมิ น เมโส อตฺตาทิ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา
ทฏฺฐพฺพํ ฯ ยากาจิ เวทนา ... ยากาจิ สลฺลยา ... เยเกจิ สงฺขารา ...
ยงฺกิลฺลิจิ วิญฺญาณํ อตีตानาคตปฺจฺจฺปฺนํ อหฺมตฺตํ วา พหิทฺธา วา
โอปาริกํ วา สฺขมฺมํ วา หีนํ วา ปณฺตีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา
सพฺพํ วิญฺญาณํ เนตํ มม เนโสหฺมสมฺมิ น เมโส อตฺตาทิ เอวเมตํ
ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอวํ ปสฺสํ ภิกขเว สุตฺวา
อริยสาวโก รูปสฺมีปปี นินฺพินฺนทติ เวทนายปี นินฺพินฺนทติ สลฺลยาปี
นินฺพินฺนทติ สงฺขารสฺมีปปี นินฺพินฺนทติ วิญฺญาณสฺมีปปี นินฺพินฺนทติ นินฺพินฺนท

วิรัชติ วิจารณ์ วิมุตติ วิมุตตสมิ วิมุตตมิตี ฌาน โหติ
จีณา ชาติ วุสตี พุรหุมจริย กต กรณีย นาปริ อิตถตตยาติ
ปชานาตีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตตมณา เต ภิกขุ ภควโต ภาสีตี
อภินนุทนต์ิ ๑ ฯ อิมสมิณจ ๒ ปน เวยยากรณสมิ ภณณมาน
สภูจิมตตานิ ภิกขุณฺ ออนุปาทาย อาสเวหิ จิตตานิ วิมูจีสสูติ ฯ
มหาปญฺณมสฺสตุตฺติ นิฏฺฐิตํ นวมํ ฯ

#๑ ที. อภินนุทนต์ิ อิติ ทิสฺสตี ฯ ๒ โป. ย. อิมสมิ โข ปน ฯ

จูพปัญญาสูตร

[๑๓๐] เอวมเม สุตฺ เอกํ สมยํ ภควา สาวตถึยํ วิหริตี
ปฺพพารามะ มิคารมาตุ ปาสาเท ฯ เตน โข ปน สมเยน ภควา
ตทหุโปสเถ ปณฺณเรเส ปณฺณาย ปณฺณมาย รตฺติยา ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต
อพฺโลกาเส นิสินฺโน โหตี ฯ

[๑๓๑] อถ โข ภควา ตฺถุหิฏฺฐํ ๑ ภิกฺขุสงฺฆํ อนุวิโลเกตฺวา
ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ชาเนยฺย นฺุ โข ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส อสฺปฺปริสํ
อสฺปฺปริโส อยมฺภวนฺติ ฯ โน เหติ ฆนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขเว
อฏฺฐานเมตฺติ ภิกฺขเว อนวกาโส ยํ อสฺปฺปริโส อสฺปฺปริสํ ชาเนยฺย
อสฺปฺปริโส อยมฺภวนฺติ ชาเนยฺย ปน ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส สฺปฺปริสํ
สฺปฺปริโส อยมฺภวนฺติ ฯ โน เหติ ฆนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขเว
เอตมฺปิ ๒ ภิกฺขเว อฏฺฐานํ อนวกาโส ยํ อสฺปฺปริโส สฺปฺปริสํ ชาเนยฺย
สฺปฺปริโส อยมฺภวนฺติ ฯ

[๑๓๒] อสฺปฺปริโส ภิกฺขเว อสทฺธมฺมสมนฺนาคโต โหตี
อสฺปฺปริสภตฺตี โหตี อสฺปฺปริสจินฺตี โหตี อสฺปฺปริสมนฺตี โหตี
อสฺปฺปริสวาโจ โหตี อสฺปฺปริสภมฺมฺนโต โหตี อสฺปฺปริสทฺธิฏฺฐิ โหตี
อสฺปฺปริสทานํ เทตี ฯ

[๑๓๓] กถญจ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส อสทฺธมฺมสมนฺนาคโต โหตี ฯ
อิธ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส อสทฺธโร โหตี อหิริโก โหตี อนนฺตคฺคปฺปิ
#๑ ม. ย. ตฺถุหิฏฺฐํ ตฺถุหิฏฺฐํ ฯ ๒ ม. ย. เอตมฺปิ โข ฯ

โหติ อปฺปสฺสุโต โหติ กุสฺสโต โหติ มฺภูจฺจสฺสตี โหติ ทฺวปฺปญฺโญ
โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส อสฺสทฺทมฺมสมฺนฺนาคโต โหติ ฯ

[๑๓๔] กถญจ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส อสฺปฺปริสภคฺคตี โหติ ฯ
อิธ ภิกฺขเว อสฺปฺปริสสฺส เย เต สมณพฺรหฺมณา อสฺสทฺธา อหิริกา
อโนตฺตปฺปิโน อปฺปสฺสุตา กุสฺสตา มฺภูจฺจสฺสตีโน ทฺวปฺปญฺญา ตฺยสฺส
मितฺตา โหนฺติ เต สหยา เอวํ โข ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส
อสฺปฺปริสภคฺคตี โหติ ฯ

[๑๓๕] กถญจ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส อสฺปฺปริสจินฺตี โหติ ฯ
อิธ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส อตฺตพฺยาพาชายปี เจเตติ ปฺรพฺยาพาชายปี
เจเตติ อุกฺยพฺยาพาชายปี เจเตติ เอวํ โข ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส
อสฺปฺปริสจินฺตี โหติ ฯ

[๑๓๖] กถญจ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส อสฺปฺปริสมนฺตี โหติ ฯ
อิธ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส อตฺตพฺยาพาชายปี มนฺเตติ ปฺรพฺยาพาชายปี
มนฺเตติ อุกฺยพฺยาพาชายปี มนฺเตติ เอวํ โข ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส
อสฺปฺปริสมนฺตี โหติ ฯ

[๑๓๗] กถญจ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส อสฺปฺปริสวาโจ โหติ ฯ
อิธ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส มุสวาที โหติ ปิสุณฺวาโจ โหติ ผรุสฺวาโจ
โหติ สมฺพปฺปลาปี โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส
อสฺปฺปริสวาโจ โหติ ฯ

[๑๓๘] กถญจ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส อสฺปฺปริสกมฺมนฺโต โหติ ฯ

อิธ ภิกขเว อสปุริโส ปาณาติปาตี โหติ อทินนาทายี โหติ
กามสุมิจจาจารี โหติ เอวံ โข ภิกขเว อสปุริโส อสปุริสกมฺมนฺโต
โหติ ฯ

[๑๓๕] กถญจ ภิกขเว อสปุริโส อสปุริสทิฏฐี โหติ ฯ อิธ
ภิกขเว อสปุริโส เอวံทิฏฐิโก ๑ โหติ นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ ยิฏฺฐํ
นตฺถิ หุตํ นตฺถิ สุกตทุกกฺขานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก นตฺถิ อัย
โลโก นตฺถิ ปโร โลโก นตฺถิ มาตา นตฺถิ ปิตา นตฺถิ สตุตา
โอปปาติกา นตฺถิ โลเก สมณพฺรหฺมณา สมมฺกุกตา
สมฺมาปฏิปนฺนา ये อิมญจ โลกํ ปรญจ โลกํ สยํ อภิญญา
สจฺจิกถฺวา ปเวเทนฺตฺติ เอวံ โข ภิกขเว อสปุริโส อสปุริสทิฏฐี
โหติ ฯ

[๑๔๐] กถญจ ภิกขเว อสปุริโส อสปุริสทานํ เทติ ฯ
อิธ ภิกขเว อสปุริโส อสกุจฺจํ ทานํ เทติ อสหตุธา ทานํ
เทติ อจิตฺตํ กถฺวา ทานํ เทติ อปวิฏฺฐํ ทานํ เทติ อนาคมนทิฏฺฐิโก/
ทานํ เทติ เอวံ โข ภิกขเว อสปุริโส อสปุริสทานํ
เทติ ฯ

[๑๔๑] ส ๒ โข โส ภิกขเว อสปุริโส เอวํ อสทฺธมฺมสมฺนฺนาคโต
เอวํ อสปุริสกตฺตํ เอวํ อสปุริสจินฺตํ เอวํ อสปุริสมนฺตํ เอวํ
อสปุริสวาโจ เอวํ อสปุริสกมฺมนฺโต เอวํ อสปุริสทิฏฺฐี เอวํ
อสปุริสทานํ ทถฺวา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา ยา อสปุริสทานํ
#๑ ม. ย. เอวံทิฏฺฐี ฯ ๒ ม. ส โขติ นตฺถิ ฯ

คติ ตตถ อุปฺปชฺชติ ฯ กา จ ภิกฺขเว อสฺสปรุสฺสํ คติ นริโย
วา ตริจฺจนโยนิ วา ฯ

[๑๔๒] ชานเยยฺ นฺ โข ภิกฺขเว สฺสปรุสฺสํ สฺสปรุสฺสํ สฺสปรุสฺสํ
อยมฺภวนฺติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขเว จานเมตฺติ ภิกฺขเว
วิชฺชติ ยํ สฺสปรุสฺสํ สฺสปรุสฺสํ ชานเยยฺ สฺสปรุสฺสํ อยมฺภวนฺติ
ชานเยยฺ ปน ภิกฺขเว สฺสปรุสฺสํ อสฺสปรุสฺสํ อสฺสปรุสฺสํ
อยมฺภวนฺติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ สาธุ ภิกฺขเว เอตมฺปิ โข ภิกฺขเว จานํ
วิชฺชติ ยํ สฺสปรุสฺสํ อสฺสปรุสฺสํ ชานเยยฺ อสฺสปรุสฺสํ อยมฺภวนฺติ ฯ

[๑๔๓] สฺสปรุสฺสํ ภิกฺขเว สทฺธมฺมสมนฺนาคโต โหติ
สฺสปรุสฺสภคฺติ โหติ สฺสปรุสฺสจินฺติ โหติ สฺสปรุสฺสมนฺติ โหติ
สฺสปรุสฺสวาโจ โหติ สฺสปรุสฺสภมฺมโนโต โหติ สฺสปรุสฺสทิกฺกุจฺจิ โหติ
สฺสปรุสฺสทานํ เทติ ฯ

[๑๔๔] กถญจ ภิกฺขเว สฺสปรุสฺสํ สทฺธมฺมสมนฺนาคโต โหติ ฯ
อิธ ภิกฺขเว สฺสปรุสฺสํ สทฺธโร โหติ หิริมา โหติ โอตฺตปฺปิ โหติ
พหุสฺสุโต โหติ อารทฺธวิริโย โหติ อุปฺภูจิตฺตตี โหติ ปญฺญวา
โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว สฺสปรุสฺสํ สทฺธมฺมสมนฺนาคโต โหติ ฯ

[๑๔๕] กถญจ ภิกฺขเว สฺสปรุสฺสํ สฺสปรุสฺสภคฺติ โหติ ฯ อิธ
ภิกฺขเว สฺสปรุสฺสสฺส
โอตฺตปฺปิโน พหุสฺสุตา อารทฺธวิริยา อุปฺภูจิตฺตติโน ปญฺญวานฺโต
ตฺยสฺส มิตฺตา โหนฺติ เต สหายา เอวํ โข ภิกฺขเว สฺสปรุสฺสํ

สปรุสภคตตี โหติ ฯ

[๑๔๖] กถญจ ภิกขเว สปรุสโ สปรุสจันตี โหติ ฯ อธิ
ภิกขเว สปรุสโ เนวคตพยาพาทาย เจเตติ น พรพยาพาทาย
เจเตติ น อุภยพยาพาทาย เจเตติ เอวํ โข ภิกขเว สปรุสโ
สปรุสจันตี โหติ ฯ

[๑๔๗] กถญจ ภิกขเว สปรุสโ สปรุสมนตี โหติ ฯ อธิ
ภิกขเว สปรุสโ เนวคตพยาพาทาย มนเตติ น พรพยาพาทาย
มนเตติ น อุภยพยาพาทาย มนเตติ เอวํ โข ภิกขเว สปรุสโ
สปรุสมนตี โหติ ฯ

[๑๔๘] กถญจ ภิกขเว สปรุสโ สปรุสวาจิ โหติ ฯ อธิ
ภิกขเว สปรุสโ มุสาวาทา ปฏิวโรโต โหติ ปิสุณาย วาจา
ปฏิวโรโต โหติ ผรุสาย วาจา ปฏิวโรโต โหติ สมผลปลาปา
ปฏิวโรโต โหติ เอวํ โข ภิกขเว สปรุสโ สปรุสวาจิ โหติ ฯ

[๑๔๙] กถญจ ภิกขเว สปรุสโ สปรุสภมมฺโต โหติ ฯ
อธิ ภิกขเว สปรุสโ ปาณาติปาตา ปฏิวโรโต โหติ อทินฺนาทานา
ปฏิวโรโต โหติ กามสมฺมิจฺจจาธา ปฏิวโรโต โหติ เอวํ โข ภิกขเว
สปรุสโ สปรุสภมมฺโต โหติ ฯ

[๑๕๐] กถญจ ภิกขเว สปรุสโ สปรุสทิกฺขี โหติ ฯ อธิ
ภิกขเว สปรุสโ เอวํ ทิกฺขีโก โหติ อตฺถิ ทินฺนํ อตฺถิ ยิกฺขํ
อตฺถิ หุตํ อตฺถิ สุกตทุกกฺขานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก อตฺถิ อัย

โลโก อตฺถิ ปโร โลโก อตฺถิ มาตา อตฺถิ ปิตา อตฺถิ สุตฺตา
โอปปาตिका อตฺถิ โลเก สมณพฺรหฺมณา สมฺมกฺคตา สมฺมาปฏฺิปปนฺนา
เย อิมญฺจ โลกัํ ปฺรณฺจ โลกัํ สยั อภิญฺญา สจฺจนิกตฺวา
ปเวเทนฺตฺติ เหวํ โข ภิกฺขเว สປฺปุริโส สປฺปุริสทฺธิจฺจ
โหติ ฯ

[๑๕๑] กถญฺจ ภิกฺขเว สປฺปุริโส สປฺปุริสทานัํ เทติ ฯ อธิ
ภิกฺขเว สປฺปุริโส สกฺกจฺจ ทานัํ เทติ ๑ จิตฺตึ กตฺวา ทานัํ เทติ
ปฺริสฺทุทฺธั ๒ ทานัํ เทติ อากมฺนทฺธิจฺจโก ทานัํ เทติ เหวํ โข ภิกฺขเว
สປฺปุริโส สປฺปุริสทานัํ เทติ ฯ

[๑๕๒] ส โข โส ภิกฺขเว สປฺปุริโส เหวํ สทฺธมฺมสมฺนฺนาคโต
เอวํ สປฺปุริสกตฺติ เหวํ สປฺปุริสจฺินฺตฺติ เหวํ สປฺปุริสมนฺตฺติ เหวํ สປฺปุริสวาโจ
เอวํ สປฺปุริสกมฺมฺนโต เหวํ สປฺปุริสทฺธิจฺจ เหวํ สປฺปุริสทานัํ
ทตฺวา กายสฺส เกทา ปฺรมมฺรณา ยา สປฺปุริสทานัํ คติ ตตฺถ
อุປฺปชฺชติ กา จ ภิกฺขเว สປฺปุริสทานัํ คติ เทวมหตฺตตา วา
มนุสฺสสมหตฺตตา วาติ ฯ

อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตฺติ
อภินฺนทฺนฺติ ฯm

จฺุพฺพญฺณมฺมสฺสคฺคัํ นิฏฺฐิตัํ ทสฺมိ ฯ

เทวทฺทวคฺโค ปจฺโม ฯ

#๑ ไป. ม. สหตฺถา ทานัํ เทติ ฯ ๒ ม. อนุปฺวิฏฺฐั ฯ

ตสุสุททานั

เทวทหปญจตตยกัณต

นัคนุโถ อณตเวยยากรโณ

กुरुคณกโคปกั ปุณณมโย

เทวทหคคโม ปจโม ปวโร ฯ

อนุประทกโก

อนุประทก

[๑๕๓] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
เชตวนเ อนาถปิณฑกิสส อารามเ ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนุเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ กถนุเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๑๕๔] ภควา เอตทโวจ ปณฺทิตุ ภิกฺขเว สาริปฺพุโต
มหาปณฺโณ ภิกฺขเว สาริปฺพุโต ปุณฺณปณฺโณ ภิกฺขเว สาริปฺพุโต
หาสปณฺโณ ภิกฺขเว สาริปฺพุโต ชวนปณฺโณ ภิกฺขเว สาริปฺพุโต
ติกฺขปณฺโณ ภิกฺขเว สาริปฺพุโต นิพฺเพธิกปณฺโณ ภิกฺขเว สาริปฺพุโต
สาริปฺพุโต ภิกฺขเว อทฺธมมาสี อนุประทมฺมวิปฺสฺสนัน วิปฺสฺสี ฯ ตตฺริทํ
ภิกฺขเว สาริปฺพุตฺตสฺส อนุประทมฺมวิปฺสฺสนาย โหติ ฯ

[๑๕๕] อึช ภิกฺขเว สาริปฺพุโต วิวิจฺเจว กามะหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ
ธมฺมะหิ สวิตกฺกั สวิจาร์ วิเวกั ปิตีสุขั ปจฺม ฌานัน อฺุปสมฺปชฺช
วิหริตี ฯ เย จ ปจฺเม ฌานเ ธมฺมา วิตกฺโก จ วิจาร์ จ
ปิตี จ สุขณฺจ จิตฺเตกคฺคตา จ ผสฺโส เวทนา สณฺญา เจตนา
วิญฺญาณัน ๑ ฉนฺโท อธิโมกฺโข วิริยั สติ อฺุเปกฺขา มนสิกาโร ตฺยสฺส
ธมฺมา อนุประทวตฺถิตา โหนติ ตฺยสฺส ธมฺมา วิทิตา อฺุปฺปชฺชนฺติ
วิทิตา อฺุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา อฺุพฺกตฺถัน คจฺฉนฺติ ฯ โส เอว ปชานาติ
#๑ ไป. ม. ย. จิตฺตํ ฯ

เอวํ กิรเม ฌมมา อหุตฺวา สมโภณฺติ หุตฺวา ปติเวณฺตีติ ๑ ฯ โส
เตสุ ฌมเมสุ อนฺปาโย อนฺปาโย อนิสฺสึโต อปฺปฏิพฺทฺโธ
วิปฺปมฺตฺโต วิสํยุตฺโต วมิริยาทิกเตน เจตฺสา วิหฺรติ ฯ โส อตฺถิ
อุตฺตริ นิสฺสรณฺนฺติ ปชานาติ ตพฺพหุสิการา อตฺถิ เตวฺวสฺส โหติ ฯ

[๑๕๖] ปุณ จปริ ภิกฺขเว สาริปฺตฺโต วิตกฺกวิจฺจารนํ รูปสฺมา
อชฺฉตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตฺโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมาริขํ
ปีติสฺขํ ทฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ เย จ ทฺติเย ฌานเ
ฌมมา อชฺฉตฺตํ สมฺปสาโท จ ปีติ จ สุขญจ จิตฺเตกคฺคตา จ
ผลฺโส เวทนา สลฺยา เจตนา วิญฺญาณํ ฆนฺโท อธิโมกฺโข วิริยํ
สติ อุเปกฺขา มนสิกาโร คฺยสฺส ฌมมา อนฺปทวตฺถิตา โหนฺติ
คฺยสฺส ฌมมา วิทิตา อุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา อุปฺภูจฺหนฺติ วิทิตา อพฺภตฺถิ
กจฺจนฺติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ เอวํ กิรเม ฌมมา อหุตฺวา
สมโภณฺติ หุตฺวา ปติเวณฺตีติ ฯ โส เตสุ ฌมเมสุ อนฺปาโย
อนฺปาโย อนิสฺสึโต อปฺปฏิพฺทฺโธ วิปฺปมฺตฺโต วิสํยุตฺโต วมิริยาทิกเตน
เจตฺสา วิหฺรติ ฯ โส อตฺถิ อุตฺตริ นิสฺสรณฺนฺติ ปชานาติ ฯ
ตพฺพหุสิการา อตฺถิ เตวฺวสฺส โหติ ฯ

[๑๕๗] ปุณ จปริ ภิกฺขเว สาริปฺตฺโต ปีติยา จ วิราคา
อุเปกฺขโก จ วิหฺรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญจ กาเยน
ปฺภิสํเวเทติ ฆนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ
ตฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ เย จ ตฺติเย ฌานเ ฌมมา
#๑ ไป. ย. ปฏฺิเวเทณฺตีติ ฯ

อุเปกขา จ สุขญจ สติ จ สมปชณณญจ จิตฺเตกคฺคตา จ ผสฺโส
เวทนา สณฺญา เจตนา วิญฺญาณํ ฌนฺโท อธิโมกฺโข วิริยํ สติ
อุเปกขา มนสิกาโร คฺยสฺส ฌมฺมา อนุปทวตฺถิตฺตา โหนฺติ คฺยสฺส
ฌมฺมา วิทิตา อุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา อุปฺภูจฺจนฺติ วิทิตา อพฺภคฺถํ
คจฺจนฺติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ เอวํ กิรเม ฌมฺมา อหุตฺวา
สมฺโภจนฺติ หุตฺวา ปติเวณฺตีติ ฯ โส เตสฺส ฌมฺเมสฺส อนฺปาโย อนฺปาโย
อนิสฺสึโต อปฺปฏิพฺพฺโธ วิปฺปมฺตฺโต วิสฺยฺตฺโต วิมฺริยาทิกเตน เจตฺสา
วิหฺรติ ฯ โส อตฺถิ อตฺถรี นิสฺสรณฺนฺติ ปชานาติ ฯ ตพฺพหฺฤตีการา
อตฺถิ เตววสฺส โหติ ฯ

[๑๕๕] ปฺน จปฺริ ภิกฺขเว สารีปฺตฺโต สุขสฺส จ ปหานา
ทฺกขสฺส จ ปหานา ปฺพเพว โสมนสฺสโทมนสฺसानํ อตฺถงฺคมา
อทฺกขมสฺสํ อุเปกฺขาสติปาริสฺสฺหิ จตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ
เย จ จตฺถเถ ฌานเ ฌมฺมา อุเปกฺขา อทฺกขมสฺสา เวทนา
ปฺริสฺสฺหิตฺตา ๑ เจตฺโส อนาโภโค สติปาริสฺสฺหิ จิตฺเตกคฺคตา จ
ผสฺโส เวทนา สณฺญา เจตนา วิญฺญาณํ ฌนฺโท อธิโมกฺโข
วิริยํ สติ อุเปกฺขา มนสิกาโร คฺยสฺส ฌมฺมา อนุปทวตฺถิตฺตา
โหนฺติ คฺยสฺส ฌมฺมา วิทิตา อุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา อุปฺภูจฺจนฺติ
วิทิตา อพฺภคฺถํ คจฺจนฺติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ เอวํ กิรเม
ฌมฺมา อหุตฺวา สมฺโภจนฺติ หุตฺวา ปติเวณฺตีติ ฯ โส เตสฺส ฌมฺเมสฺส
อนฺปาโย อนฺปาโย อนิสฺสึโต อปฺปฏิพฺพฺโธ วิปฺปมฺตฺโต วิสฺยฺตฺโต
#๑ ไป. ปสฺสิตฺตา ฯ ม. ปสฺสิตฺตา ฯ

วิมรียาทิกเตน เจตสา วิหริติ ฯ โส อตฺถิ อุตฺตริ นิสฺสรณฺนติ
ปชานาติ ฯ ตพฺพหุสฺสีการา อตฺถิ เตวฺวสฺส โหติ ฯ

[๑๕๕] ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว สาริปฺตุโต สพฺพโส รุปสณฺณานํ
สมตฺติกฺกมา ปฏฺิฆสณฺณานํ อตฺถจฺจมา นานตฺตสณฺณานํ อมฺนสฺสีการา
อนนฺโต อากาโสติ อากาसानญายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ ฯ เย
จ อากาसानญายตฺเน ชมฺมา อากาसानญายตฺนสณฺณา จ
จิตฺเตกคฺคตา จ ผสฺโส เวทนา สณฺณา เจตนา วิญฺญาณํ ญฺโ
อธิโมกฺโข วิริยํ สติ อุกฺเขมา มนสฺสีการो ตยสฺส ชมฺมา
อนุปทวตฺถิตฺตา โหนฺติ ตยสฺส ชมฺมา วิทิตา อุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา
อุปฺปชฺชนฺติ วิทิตา อพฺภตฺถิ คจฺจนฺติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ เอวํ
กิริเม ชมฺมา อหุตฺวา สมฺโภณฺติ หุตฺวา ปติเวณฺตีติ ฯ โส เตสุ
ชมฺเมสุ อนฺปาโย อนฺปาโย อนิสฺสีโต อปฺปฏฺิพฺพโร วิปฺปมฺตุโต
วิสฺขุโต วิมรียาทิกเตน เจตสา วิหริติ ฯ โส อตฺถิ อุตฺตริ
นิสฺสรณฺนติ ปชานาติ ฯ ตพฺพหุสฺสีการา อตฺถิ เตวฺวสฺส โหติ ฯ

[๑๖๐] ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว สาริปฺตุโต สพฺพโส อากาसानญายตฺนํ
สมตฺติกฺกมม ๑ อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญายตฺนํ อุปสมฺปชฺช
วิหริติ ฯ เย จ วิญฺญาณญายตฺเน ชมฺมา วิญฺญาณญายตฺนสณฺณา
จ จิตฺเตกคฺคตา จ ผสฺโส เวทนา สณฺณา เจตนา
วิญฺญาณํ ญฺโ อธิโมกฺโข วิริยํ สติ อุกฺเขมา มนสฺสีการो ตยสฺส
ชมฺมา อนุปทวตฺถิตฺตา โหนฺติ ตยสฺส ชมฺมา วิทิตา อุปฺปชฺชนฺติ
#๑ ย. สมตฺติกฺกมา ฯ

วิทิตา อุปัญจนนติ วิทิตา อพุกตถั กจจณนติ ฯ โส เอวံ ปชานาติ
เอวံ กิรเม ชมมา อหุตฺวา สมโภนฺติ หุตฺวา ปติเวณฺตีติ ฯ โส
เตสุ ชมเมสุ อนฺปาโย อนปาโย อนิสฺสึโต อปฺปฏิพฺทฺโธ วิปฺปมุตฺโต
วิสัยุตฺโต วิมฺริยาทิกเตน เจตฺสา วิหฺรติ ฯ โส อตฺถิ อุตฺตรี
นิสฺสรณนฺติ ปชานาติ ฯ ตพฺพหุสึการา อตฺถิ เตววสฺส โหติ ฯ

[๑๖๑] ปฺน จปฺริ ภิกฺขเว สารีปฺตฺโต สพฺพโส วิญฺญาณญายตฺนํ
สมตฺติกมฺม นตฺถิ กิลฺยจฺจิตฺติ อากิลฺยจฺญายตฺนํ อุปสมฺปชฺช
วิหฺรติ ฯ เย จ อากิลฺยจฺญายตฺเน ชมมา อากิลฺยจฺญายตฺนสญฺญา
จ จิตฺเตกคฺคตา จ ผสฺโส เวทนา สญฺญา เจตนา
วิญฺญาณํ ฉนฺโท อธิโมกฺโข วิริยํ สติ อฺเปกฺขา มนฺสิกาโร ตยสฺส
ชมมา อนฺปทวตฺถิตฺตา โหนฺติ ตยสฺส ชมมา วิทิตา อุปฺปชฺชนฺติ
วิทิตา อุปัญจนนติ วิทิตา อพุกตถั กจจณนติ ฯ โส เอวံ ปชานาติ
เอวံ กิรเม ชมมา อหุตฺวา สมโภนฺติ หุตฺวา ปติเวณฺตีติ ฯ โส
เตสุ ชมเมสุ อนฺปาโย อนปาโย อนิสฺสึโต อปฺปฏิพฺทฺโธ วิปฺปมุตฺโต
วิสัยุตฺโต วิมฺริยาทิกเตน เจตฺสา วิหฺรติ ฯ โส อตฺถิ อุตฺตรี
นิสฺสรณนฺติ ปชานาติ ฯ ตพฺพหุสึการา อตฺถิ เตววสฺส โหติ ฯ

[๑๖๒] ปฺน จปฺริ ภิกฺขเว สารีปฺตฺโต สพฺพโส อากิลฺยจฺญายตฺนํ
สมตฺติกมฺม เนวสญฺยานาสญฺญายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ
โส ตาย สฺมาปตฺติยา สโต ฐฏฺฐาติ ฯ โส ตาย สฺมาปตฺติยา
สโต ฐฏฺฐหิตฺวา เย ชมมา อตีตา นิรฺุทฺธา วิปฺริณฺตา เต ชมเม

สมนุปลสฺสติ เอวํ กิรเม ฌมฺมา อหุตฺวา สมฺโภนฺติ หุตฺวา
ปติเวณฺตีติ ฯ โส เตสุ ฌมฺเมสุ อนฺปาโย อนฺปาโย อนิสฺสึโต
อปฺปฏิพฺทฺโธ วิปฺปมฺตฺโต วิสฺขุตฺโต วิมฺริยาทิกเตน เจตฺสา วิหฺรติ ฯ
โส อตฺถิ อุตฺตรึ นิสฺสรณฺนฺติ ปชานาติ ฯ ตพฺพหุสิการา อตฺถิ
เตวฺวสฺส โหติ ฯ

[๑๖๓] ปฺน จปฺริ ภิกฺขเว สาริปฺตฺโต สพฺพโส เนวสญฺญานาสนญฺญาตํ
สมตฺติกมฺม สญฺญาเวทิตนฺโรธํ อุปสมฺบฺชฺช วิหฺรติ ฯ
ปญฺญาปสฺส ๑ ทิสฺวา อาสฺวา ปฺริกฺขิณา โหณฺติ ฯ โส ตาย
สมาปตฺติยา สโต วุฏฺฐาติ ๒ ฯ โส ตาย สมาปตฺติยา สโต วุฏฺฐหิตฺวา
เย ฌมฺมา อตีตา นิสฺสึตา วิปฺริณฺตา เต ฌมฺเม สมนุปลสฺสติ เอวํ
กิรเม ฌมฺมา อหุตฺวา สมฺโภนฺติ หุตฺวา ปติเวณฺตีติ ฯ โส เตสุ
ฌมฺเมสุ อนฺปาโย อนฺปาโย อนิสฺสึโต อปฺปฏิพฺทฺโธ วิปฺปมฺตฺโต
วิสฺขุตฺโต วิมฺริยาทิกเตน เจตฺสา วิหฺรติ ฯ โส อตฺถิ ๓ อุตฺตรึ
นิสฺสรณฺนฺติ ปชานาติ ฯ ตพฺพหุสิการา อตฺถิ ๔ เตวฺวสฺส โหติ ฯ

[๑๖๔] ยํ โข ตํ ภิกฺขเว สมฺมา วทฺมานํ วทฺเขย วสิปฺตฺโต
ปารมิปฺตฺโต อริยสฺมี สีลสฺมี วสิปฺตฺโต ปารมิปฺตฺโต อริยสฺมี
สมาธิสฺมี วสิปฺตฺโต ปารมิปฺตฺโต อริยาย ปญฺญา วสิปฺตฺโต
ปารมิปฺตฺโต อริยาย วิมุตฺติยาติ สาริปฺตฺตเมว ตํ สมฺมา วทฺมานํ
วทฺเขย วสิปฺตฺโต ปารมิปฺตฺโต อริยสฺมี สีลสฺมี วสิปฺตฺโต
ปารมิปฺตฺโต อริยสฺมี สมาธิสฺมี วสิปฺตฺโต ปารมิปฺตฺโต อริยาย
#๑ ม. ย. ปญฺญาจสฺส ฯ ๒ วุฏฺฐหิตฺวา ๓-๔ โป. ม. ย. นตฺถิ ฯ

ปถุณาย วสิปุตโต ปารมิปุตโต อริยาย วิมุตติยาติ ฯ

[๑๖๕] ยัม โข ตัม ภิกขเว สมนฺมา วทมาโน วเทยฺย ภควโต
ปุตฺโต โอรโส มุขโต ชาโต ชมฺมุโข ชมฺมณิมฺมิโต ชมฺมทายาโท
โน อามิสทายาโทติ สารีปุตฺตเมว ตัม สมนฺมา วทมาโน วเทยฺย
ภควโต ปุตฺโต โอรโส มุขโต ชาโต ชมฺมุโข ชมฺมณิมฺมิโต
ชมฺมทายาโท โน อามิสทายาโทติ ฯ สารีปุตฺโต ภิกขเว
ตถาคเตน อนุตฺตรัม ชมฺมจกุกัม ปวตฺติต्तัม สมนฺนทเว อนุปฺปวตฺเตตฺติติ ฯ
อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกขุ ภควโต ภาสีตัม
อภินนฺทุนฺติ ฯ

อนุปทสฺสุตฺตัม นิฏฺฐจิต्तัม ปจฺจมัม ฯ

ฉวิโสธนสุตต์ ๑

[๑๖๖] เอวมุเม สุตฺ เอกั สมยั ภควา สาวตฺถิยั วิหริติ
เชตวนเ อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขุไวติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๑๖๗] ภควา เอตทโวจ อึช ภิกฺขเว ภิกฺขุ อณฺณํ พุยากรโรติ
ชีณา ชาติ วุสิตํ พุรหุมจริยํ กตํ กรณียํ นาปรี อิตฺถตฺตยาติ
ปชานามิติ ฯ ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ภาสิตํ เนว อภินนุทิตพฺพ
น ปฏิกโกสิตพฺพ ฯ อนภินนุทิตวา อปฺปฏิกโกสิตวา ปโยห
ปฺจฺฉิตพฺโพ จตฺตารอเม อาวุโส โวหารา เตน ภควตา ชานตา
ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สมฺมทกฺขาตา กตเม จตฺตารอ
ทิกฺกุเจ ทิกฺกุจวาทิตา สุเต สุตฺวาทิตา มุเต มุตฺวาทิตา วิญญาเต
วิญญาตฺวาทิตา อึเม โข อาวุโส จตฺตารอ โวหารา เตน ภควตา
ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สมฺมทกฺขาตา ฯ กถิ
ชานโต ปนายสมฺโต กถิ ปสฺสโต อึเมสุ จตฺตารอ โวหาราเรสุ
อนฺุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุตฺตฺนฺติ ฯ

[๑๖๘] ชีณาสวสุส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน วุสิตฺวโต กตกรณียสฺส
โอหิตการสฺส อนฺุปรตฺตสทตฺถสฺส ปริกฺขินภวสญฺโฆชนสฺส
สมฺมทญฺญาวิมุตฺตสฺส อยมนฺุชฺมโม โหติ เวยฺยากรณาย ทิกฺกุเจ โข
#๑ ยู. ฉพฺพิโสธนสุตฺตฺนฺติ ทิสฺสตี ฯ

อหัง อาวุโส อนุปาโย อนปาโย อนิสฺสิตโต อปฺปฏิพฺทฺโธ วิปฺปมุตฺโต
 วิสํยุตฺโต วมริยาทิกเตน เจตสา วิหรามิ สฺเต โข อหัง อาวุโส ...
 มฺเต โข อหัง อาวุโส ... วิณฺณาเต โข อหัง อาวุโส อนุปาโย
 อนปาโย อนิสฺสิตโต อปฺปฏิพฺทฺโธ วิปฺปมุตฺโต วิสํยุตฺโต วมริยาทิกเตน
 เจตสา วิหรามิ เอวํ โข เม อาวุโส ชานโต เอวํ ปสฺสโต อิมสฺ
 จตฺตฺส วโหเรสฺส อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วมุตฺตฺนฺตฺติ ฯ ตสฺส
 ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สาธฺตฺติ ภาสิตํ อภินฺนุทิตฺตพฺพํ อนุโมทิตฺตพฺพํ ฯ สาธฺตฺติ
 ภาสิตํ อภินฺนุทิตฺตวา อนุโมทิตฺตวา อุตฺตริ ปโยห ปฺจฺจิตฺตพฺโพ ปญฺจ
 โข อิมํ อาวุโส อฺปาทานกฺขนฺธา เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา
 อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สมฺมทกฺขาตา กตฺเม ปญฺจ เสยฺยถิํ
 รฺูปฺปาทานกฺขนฺโธ เวทฺฐฺปาทานกฺขนฺโธ สลฺยญฺปาทานกฺขนฺโธ
 สงฺขารฺูปฺปาทานกฺขนฺโธ วิณฺญาญฺปาทานกฺขนฺโธ อิมํ โข อาวุโส
 ปญฺจฺปาทานกฺขนฺธา เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน
 สมฺมทกฺขาตา ฯ กถํ ชานโต ปนายสฺมโต กถํ ปสฺสโต
 อิมสฺ ปญฺจสฺปาทานกฺขนฺเธสฺส อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วมุตฺตฺนฺตฺติ ฯ
 [๑๖๕] ชินฺนํสาสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน วุสิตฺวโต กตฺกฺรณฺียสฺส
 โอิหิตการสฺส อนุปฺปตฺตสทตฺถสฺส ปฺริกฺขินฺนํภวสฺสโยชนสฺส
 สมฺมทญฺญาวิมุตฺตสฺส อยมฺนุชฺชโม โหติ เวยฺยากรณาย รฺูปํ โข
 อหัง อาวุโส อพฺลํ วิจารณ์ํ ๑ อนสฺสาสิกฺกนฺติ ๒ วิทิตฺวา เย รฺูเป
 อฺปาทายฺปาทานา ๓ เจตฺโส อธิญฺจานาภินิเวसानุสฺยา เตสํ ขยา วิจารณ์ํ
 #๑ ยฺ. วิจารณ์ํ ๒ อติสทฺโธ นตฺถิ ฯ ๓ ม. ยฺ. อฺปาทายฺปาทานา ฯ

นิโรธา จากา ปฏินิสฺสคฺคา วิมุตฺตํ เม จิตฺตฺนฺติ ปชานามิ เวทณํ
โห อหํ อาวุโส ... สณฺณํ โห อหํ อาวุโส ... สงฺขารे โห อหํ
อาวุโส ... วิญฺญาณํ โห อหํ อาวุโส อพลํ วิวราคุณํ อนฺนสฺสาสิกฺกนฺติ
วิทิตฺวา เย วิญฺญาเน อุปาทายูปาทานา เจตฺโต อธิญฺจนาภินิเวसानุสฺยา
เตสํ ขยา วิวราคา นิโรธา จากา ปฏินิสฺสคฺคา วิมุตฺตํ เม
จิตฺตฺนฺติ ปชานามิ เอวํ โห เม อาวุโส ชานโต เอวํ ปสฺสโต
อิมสฺส ปณฺจสฺสูปาทานกฺขนฺเรสฺส อนฺนูปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุตฺตฺนฺติ ฯ
ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สาทฺฐติ ภาสิตํ อภินนฺทิตพฺพํ อนฺนโมทิตพฺพํ ฯ
สาทฺฐติ ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนฺนโมทิตฺวา อุตฺตริ ปโยห ปุจฺฉิตพฺโพ
นยิมาวุโส ชาตุโย เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเชน
สมฺมทกฺขาตา กตฺมา น ปจฺวีชาตุ อาโปชาตุ เตชฺชาตุ
วาโยชาตุ อากาสชาตุ วิญฺญาณชาตุ อีมา โห อาวุโส น
ชาตุโย เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเชน
สมฺมทกฺขาตา ฯ กถํ ชานโต ปนายสฺมโต กถํ ปสฺสโต อีมาสุ
นฺสุ ชาตุสุ อนฺนูปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุตฺตฺนฺติ ฯ

[๑๗๐] ชีณาสวสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน วุสิตฺวโต กตกรณียสฺส
โอหิตถารสฺส อนฺนุปตฺตสทตฺถสฺส ปริกฺขิณภวสฺสโยชนสฺส
สมฺมทญฺญาวิมุตฺตสฺส อยมนฺนุชฺชโม โหติ เวยฺยากรณาย ปจฺวีชาตุ โห
อหํ อาวุโส อนตฺตโต อุปกจฺฉิ น จ ปจฺวีชาตุนิสฺสิตํ อตฺตानํ เย จ
ปจฺวีชาตุนิสฺสิตา อุปาทายูปาทานา เจตฺโต อธิญฺจนาภินิเวसानุสฺยา

เตสั ขยา วิราคา นิโรธา จาคา ปฏินิสฺสคฺคา วิมุตฺตํ เม จิตฺตฺนฺติ
 ปชานามิ อาโปธาตุ โข อหิ อวฺโส ... เตโฆธาตุ โข อหิ
 อวฺโส ... วาโยธาตุ โข อหิ อวฺโส ... อากาสธาตุ โข อหิ
 อวฺโส ... วิญฺญาณธาตุ โข อหิ อวฺโส อนตฺตโต อุปฺคจฺณี น
 จ วิญฺญาณธาตฺนินฺสฺสิติ อตฺตานิ เย จ วิญฺญาณธาตฺนินฺสฺสิตา
 อุปาทายฺปาทานา เจตฺโส อธิญฺจนาภินิเวसानุสฺยา เตสั ขยา วิราคา
 นิโรธา จาคา ปฏินิสฺสคฺคา วิมุตฺตํ เม จิตฺตฺนฺติ ปชานามิ เอว
 โข เม อวฺโส ชานโต เอว ปสฺสโต อิมาสฺ ฌสฺ ฐาตฺตฺสฺ อนุปาทาย
 อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุตฺตฺนฺติ ฯ ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สาทฺฐติ ภาสิตํ
 อภินนฺทิตพฺพํ อนุโมทิตพฺพํ ฯ สาทฺฐติ ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา
 อุตฺตริ ปโยห ปุจฺฉิตพฺโพ ฌ โข ปนิมานิ อวฺโส อชฺฉตฺติกานิ
 พาหิรานิ อายตฺนานิ เตน ภควฺตา ชานตา ปสฺสตา อรหฺตา
 สมฺมาสมฺพุทฺเธน สมฺมทกฺขาตานิ กตฺมานิ ฌ จกฺขุ เจว รูปา จ
 โสตํ จ สทฺทา จ ฆานํ จ คนฺธา จ ชิวฺหา จ รสา จ กาโย จ
 โสภฺจพฺพา จ มโน จ ฌมฺมา จ อิมานิ โข อวฺโส ฌ
 อชฺฉตฺติกานิ พาหิรานิ อายตฺนานิ เตน ภควฺตา ชานตา ปสฺสตา
 อรหฺตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สมฺมทกฺขาตานิ ฯ กถิ ชานโต
 ปนายสมฺโต กถิ ปสฺสโต อิมสฺ ฌสฺ อชฺฉตฺติกพาหิเรสฺ อายตฺเนสฺ
 อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุตฺตฺนฺติ ฯ

[๑๗๑] ชีณาสวสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน วุสฺสิตฺวโต กตฺกรณียสฺส

โอहितการสสุ อนุปุตตสทตถสสุ ปริกขีณภวสญโทยชนสสุ สมม-
ทญญาวิมุตตสสุ อยมนุชมโม โหติ เวยยากรณาย จกขุสุมิ
อาวุโส รูปเ จกขุวิญญาณเ จกขุวิญญาณวิญญาตพเพสุ ชมเมสุ
โย ฉนุโท โย ราโค ยา นนุทิ ยา ตณหา เย อุปาทายูปาทานา
เจตโส อธิญจนาภินิเวसानุสยา เตสั ขยา วิราคา นิโรธา จาคา
ปฏินิสสคคา วิมุตติ เม จิตตุนติ ปชานามิ โสตสุมิ อาวุโส
สทเท โสตวิญญาณเ ... ฆานสุมิ อาวุโส คนุเช ฆานวิญญาณเ ...
ชีวหาย อาวุโส รเส ชิวหาวิญญาณเ ... กายสุมิ อาวุโส โผฏฐพเพ
กายวิญญาณเ ... มนสุมิ อาวุโส ชมเม มโนวิญญาณเ
มโนวิญญาณวิญญาตพเพสุ ชมเมสุ โย ฉนุโท โย ราโค ยา นนุทิ
ยา ตณหา เย [๑] อุปาทายูปาทานาเจตโส อธิญจนาภินิเวसानุสยา
เตสั ขยา วิราคา นิโรธา จาคา ปฏินิสสคคา วิมุตติ เม จิตตุนติ
ปชานามิ เอวั โข เม อาวุโส ชานโต เอวั ปสฺสโต อิมสุ
นสุ อชฺฌตติกพาหิเรสุ आयตเนสุ อนุปาทาย आसवेहि จิต्तं
วิมุตตุนติ ๑ ตสฺส ภิกขเว ภิกขุโน สาธฺฐติ ภาสิตํ อภินนุทิตพพิ
อนุโมทิตพพิ ๑ สาธฺฐติ ภาสิตํ อภินนุทิตวา อนุโมทิตวา อุตฺตริ
ปโญห ปุจฺฉิตพโพ กถิ ชานโต ปนายสมโต กถิ ปสฺสโต
อิมสมิณจ สวิญญาณเ กายเ พหิทฺธา จ สพพนิमितเตสุ
อหังการมมङ्การमानานุสยา สุตมูหตาติ ๑

[๑๗๒] ขีณาสวสสุ ภิกขเว ภิกขุโน วุตฺตวโต กตกรณียสฺส
#๑ ไป. ม. เอตฺถนฺตเร จสทฺโท อตฺถิ ๑

โอहितการสส อนุปปตตสทตสส ปริกขีณภวสญโชนสส
สมมทญญาวิมุตตสส อยมนุชโม โหติ เวยยากรณาย ปุพเพ โข
อหิ อวูโส อคาริยญโต สมานโน อวิททสุ อโหสี ตสส เม
ตถาคโต วา ตถาคตสาวโก วา ชมมัม เทเสติ ตาหิ ชมมัม สุตวา
ตถาคเต สทฺฐิ ปฏิลลิกิ ๑ โส เตเน สทฺฐาปฏิลลาเนน สมมุนาคโต อิติ
ปฏิสลยจิกขี สมพพาโธ ชรราวาโส รชาปโถ อพฺพโลกาโส ปพฺพชฺชา
นยิทํ สุกฺริ อการิ อชฺชวาสตา เอกนตปริปัญญาณํ เอกนตปริสุทฺฐิ
สงฺขลิจิตํ พุรหุมจริยิ จริตุํ ชนฺนุนาหิ เกสมสฺสุํ โโอหารेतฺวา
กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนการิยิ ปพฺพชฺชเยนฺติ ๑
โส โข อหิ อวูโส อปเรน สมเยน อปปี วา โภคกฺขนฺธํ ปหาย
มหนฺตํ วา โภคกฺขนฺธํ ปหาย อปปี วา ฉาติปริวญฺญํ ปหาย
มหนฺตํ วา ฉาติปริวญฺญํ ปหาย เกสมสฺสุํ โโอหารेतฺวา กาสายานิ
วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนการิยิ ปพฺพชฺชี ๑ โส เอวํ
ปพฺพชฺชิตฺโต สมานโน ภิกฺขุณฺโณ สิกฺขาสาชิวสมาปนฺโน ปาณาติปาตํ
ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวีโรโต อโหสี นินิตทณฺโฑ นินิตสตุโถ
ลชฺชชี ทยาปนฺโน สพฺพปาณญุตฺทิตานุกมฺปิ อโหสี ๑ ๑ อทินฺนาทานํ
ปหาย อทินฺนาทานา ปฏิวีโรโต อโหสี ทินฺนาทายิ ทินฺนปาฏิกงฺขิ
อเถเนน สฺวจิณฺเณน อตฺตนา วิหาสี ๑ อพุรหุมจริยิ ปหาย พุรหุมจริ
อโหสี อาราจาริ วีโรโต เมถุนา คามชฺชมา ๑ มุสาวาทํ ปหาย
มุสาวาทา ปฏิวีโรโต อโหสี สจฺจวาที สจฺจสนฺโธ เตโต ปจฺจยิโก
#๑ ม. ย. วิหาสี ๑

อวิสวาทโก โลกสุส ฯ ปิสฺถึ วาจิ ปหาย ปิสฺถาย วาจา
ปฏิวิโรโต อโหสิ อโหสิ สุตฺวา น อมฺตฺร อกฺขาตา อิมํ
เกทาย อมฺตฺร วา สุตฺวา น อิมํ อกฺขาตา อมฺตฺร เกทาย อติ
ภินฺนํ วา สนฺชาตา สหิตานํ วา อนฺุปรปทาตา สมคฺคคาราโม
สมคฺครโต สมคฺคนนฺที สมคฺคกรณิ วาจิ ภาสิตา อโหสิ ฯ ปรุสฺ
วาจิ ปหาย ปรุสฺยา วาจา ปฏิวิโรโต อโหสิ ยา สา วาจา
เนลา กณฺณสุขา เปมณิยา หทยงฺคมา โปริ พหุชนกนฺดา
พหุชนมฺนาปา ตถารูปี วาจิ ภาสิตา อโหสิ ฯ สมฺพปฺลาปี ปหาย
สมฺพปฺลาปา ปฏิวิโรโต อโหสิ กาลวาที ภูตวาที อตฺถวาที
ชฺมมฺวาที วินยวาที นิชานวตี วาจิ ภาสิตา อโหสิ กาลนฺ สาลฺเทสฺ
ปรียนฺตวตี อตฺถสณฺหิตํ ฯ โส พิชคามภูตคามสมารมฺภา ปฏิวิโรโต
อโหสิ เอกภตฺติโก อโหสิ รตฺตฺปรโต วิโรโต ๑ วิกาลโกชฺนา
นจฺจิตฺวาทิตฺวิสุทฺทสุสนา ปฏิวิโรโต อโหสิ มาลาคนฺธวิเลปน-
ธารณมณฺฑนวิภูสนฺภูจฺจนา ปฏิวิโรโต อโหสิ อฺจฺจาสนนฺ มหาสนนา
ปฏิวิโรโต อโหสิ ชาตฺรปรชตฺปฏิกฺคหณา ปฏิวิโรโต อโหสิ
อามกฺชนฺตปฏิกฺคหณา ปฏิวิโรโต อโหสิ อามกมฺสปฏิกฺคหณา ปฏิวิโรโต
อโหสิ อิตฺถิกุมาริกาปฏิกฺคหณา ปฏิวิโรโต อโหสิ ทาสีทาสปฏิกฺคหณา
ปฏิวิโรโต อโหสิ อเชพกปฏิกฺคหณา ปฏิวิโรโต อโหสิ
กุกฺกฺกฺสุกรปฏิกฺคหณา ปฏิวิโรโต อโหสิ หตฺถิกฺวาสุสวลา-
ปฏิกฺคหณา ปฏิวิโรโต อโหสิ เขตฺตวตฺตฺตฺปฏิกฺคหณา ปฏิวิโรโต อโหสิ
#๑ ยู. ปฏิวิโรโต ฯ

ทุเตยฺย ปหิณคมนานุโยคา ปฏิวิโรโต อโหสิ กยวิกุกยา ปฏิวิโรโต
อโหสิ ตฺลาภูฏกัสมุฏฺฐมานภูฏา ปฏิวิโรโต อโหสิ อุกโกฏฺฐนวลฺจนนิกติ
สาวโยคา ปฏิวิโรโต อโหสิ เจทฺทวพฺพนุชนวิปฺราโมสอาโลปสหาการา
ปฏิวิโรโต อโหสิ ฯ โส สนฺต
จิวเรน กุจฺฉิปฺริหาริเกน ปิณฺฑทฺปาเตน [๑] เยน เยนว
ปกฺกมฺมี สฺมาทาเยว ปกฺกมฺมี ฯ เสยฺยถาปิ นาม ปกฺกมฺมี สกฺกมฺมี
เยน เยนว เทติ สปตฺต
สนฺต
ปิณฺฑทฺปาเตน [๒] เยน เยนว ปกฺกมฺมี สฺมาทาเยว ปกฺกมฺมี ฯ

[๑๗๓] โส อิมินา อริเณน สึลฺกขฺนุเชน สมนฺนาคโต อชฺฉตฺตํ
อนวชฺชสฺสํ ปฏฺฐิตฺเวเทสิ ฯ โส จกฺขฺนา รูปี ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหิ
อโหสิ นานุพฺยลฺลชนคฺคาหิ ยตฺวาธิกรณเมณํ จกฺขฺนุทฺริยํ อสํวตฺติ
วิหรนฺตํ อภิขฺฉมาโทมนสฺสา ปาปกฺกา อกฺสลา ฌมฺมา อนฺวาสุสเวยฺยํ
ตสฺส สํวราเยว ปฏฺฐิพฺชชฺชํ รกฺกมฺมี จกฺขฺนุทฺริยํ จกฺขฺนุทฺริเย สํวริ อปฺชชฺชํ
โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน กนฺธํ ฆายิตฺวา ... จิวฺหาย รสํ
สายิตฺวา ... กาเยน โสภฺจฺจพฺพํ สฺมุสฺสิตฺวา ... มนฺสา ฌมฺมํ วิญฺญาเย
น นิมิตฺตคฺคาหิ อโหสิ นานุพฺยลฺลชนคฺคาหิ ยตฺวาธิกรณเมณํ
มนินฺนุทฺริยํ อสํวตฺติ วิหรนฺตํ อภิขฺฉมาโทมนสฺสา ปาปกฺกา อกฺสลา
ฌมฺมา อนฺวาสุสเวยฺยํ ตสฺส สํวราเยว ปฏฺฐิพฺชชฺชํ รกฺกมฺมี มนินฺนุทฺริยํ
มนินฺนุทฺริเย สํวริ อปฺชชฺชํ ฯ

#๑-๒ ม. เอตฺถนฺตเร โส อิติ ทิสฺสตี ฯ

[๑๗๔] โส อิมินา อริเยน อินุทริยสัวเรน สมนุณาคโต อชมตต์
อพยาเสกสุขัง ปฏิสัเวเทสี ฯ [๑] อภิกกนุเต ปฏิกกนุเต สมุปชานการี
อโหสี อาโลกิเต วิโลกิเต สมุปชานการี อโหสี สมมิณชิตะ
ปสาร์เต สมุปชานการี อโหสี สงุฆาฏิปตตจิวรชารणे สมุปชานการี
อโหสี อสิเต ปิตะ ขายิตะ สายิตะ สมุปชานการี อโหสี
อุจจารปสัสาวกมมุเม สมุปชานการี อโหสี คเต จิตะ นิสินุเน
สุตเต ชาคริตะ ภาสิเต ตุณ्हีภาเว สมุปชานการี อโหสี ฯ

[๑๗๕] โส อิมินา จ อริเยน สี่ลกขนุเชน สมนุณาคโต อิมินา
จ อริเยน อินุทริยสัวเรน สมนุณาคโต อิมินา จ อริเยน
สดีสมุปชณุणेณ สมนุณาคโต วิวิตต์ เสนาสนัน ภาชี อรณณัน รุกขมุตต์
ปพพตต์ กนุทริ คิริคุหัง สุสานัน วนปตต์ อพุโภกาสิ ปลาลปุลุชัง ฯ
โส ปจฉาภตต์ ปินุชปาตปฏิกกนุโต นิสีที ปลตงกั อากุชิตวา อุชु
กาบิ ปณิชาย ปริมุขัง สดี อุปภูจเปตวา ฯ โส อภิชุณ्हี โลเก ปหาย
วิกตาทิชุणेณ เจตสา วิหาสี อภิชุณ्हาย จิตต์ ปริโสเชสี พยาปาทปโทสั
ปหาย อพยาปนุณจิตโต วิหาสี สพพปาณภูตहितานุกมปิ
พยาปาทปโทสา จิตต์ ปริโสเชสี ถินมิทุชั ปหาย วิกตถินมิทุชั
วิหาสี อาโลกสณุณิ สโต สมุปชานโน ถินมิทุชั จิตต์ ปริโสเชสี
อุทุชจุกุกุจจัน ปหาย อนุทุชโต วิหาสี อชมตต์ วุปสนุตจิตโต
อุทุชจุกุกุจจา จิตต์ ปริโสเชสี วิจิกจัน ปหาย ตินุณ्हวิจิกจโน
วิหาสี ออกถักถัก กุสเสสุ ชมมุเมสุ วิจิกจุนาย จิตต์ ปริโสเชสี ฯ

#๑ ม. ยู. โส ฯ

[๑๗๖] โส [๑] ปณจ นีวรณ ปหาย เจตโส อุปกุกิเลส ปณณาย
ทพพลักรณ วิวิจเจว กามเห วิวิจจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกุกั
สวิจารั วิเวกขั ปิติสุขั ปจมฺ ฌานั อุปสมฺปชช วิหาสี วิตกุกิจารานั
วูปสมมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนั เจตโส เอโกทิกาวั อวิตกุกั
อวิจารั สมาริขั ปิติสุขั ทุตฺติยํ ฌานั ... ตติยํ ฌานั ... จตฺตํ
ฌานั อุปสมฺปชช วิหาสี ฯ

[๑๗๗] โส เอวํ สมาริเต จิตฺเต ปริสุทฺเต ปรีโยทาเต อนงฺกณ
วิกตูปกุกิเลส มุทฺทนต์ กมฺมนิเย จิตฺเต อาเนลชปฺตเต อาสวานั
ชยณณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมสี ฯ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาญฺตํ
อพฺภณฺณาสี อัยํ ทุกฺขสมฺทโยติ ยถาญฺตํ อพฺภณฺณาสี อัยํ
ทุกฺขนิโรชฺติ ยถาญฺตํ อพฺภณฺณาสี อัยํ ทุกฺขนิโรชคามินิ ปฏฺิพทาติ
ยถาญฺตํ อพฺภณฺณาสี อิเม อาสวาติ ยถาญฺตํ อพฺภณฺณาสี อัยํ
อาสวสมฺทโยติ ยถาญฺตํ อพฺภณฺณาสี อัยํ อาสวนิโรชฺติ
ยถาญฺตํ อพฺภณฺณาสี อัยํ อาสวนิโรชคามินิ ปฏฺิพทาติ ยถาญฺตํ
อพฺภณฺณาสี ฯ ตสฺส เม เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี
จิตฺตํ วิมฺจฺจิตฺตํ ภาวสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจิตฺตํ อวิหฺชาสวาปี จิตฺตํ
วิมฺจฺจิตฺตํ วิมฺตฺตสมฺมึ วิมฺตฺตมิตฺติ ฌานั อโหสี จิณฺนา ชาติ วุสฺสิตํ
พฺรหฺมจริยํ กตํ กรณฺมึ นปรี อิตฺตตฺตยาติ อพฺภณฺณาสี ฯ เอวํ
โฆ เม อาวุโส ชานโต เอวํ ปสฺสโต อิมฺสมฺมึจ สวิณฺณณเก
กาเย พหิทฺธา จ สพฺพนิมิตฺเตสุ อหฺงการมมฺงการมานานุสยา
#๑ ไป. ม. อิเม ฯ

สมุหตาดิ ๑ ๑ ตสส ภิกขเว ภิกขุโน สาธุติ ภาสิตํ อภินนุทิตพพิ
อนุโมทิตพพิ ๑ สาธุติ ภาสิตํ อภินนุทิตวา อนุโมทิตวา เอวมสฺส
วณฺเฑโย ตาภา โน อาวุโส สุตหุํ โน อาวุโส เย มยฺ आयสมนฺตํ
ตาทิสํ สพฺรหฺมจารี สมนุปลฺสสามาติ ๑

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกขุ ภควโต ภาสิตํ
อภินนุทิตติ ๑

ฉวิโสชนสูตรํ ๒ นิฏฺฐิตํ ทฺติยํ ๑

#๑ ไป. ม. สมุหตาดิ ๑ ๒ ม. ย. ฉพฺพิโสชนสูตรํ ๑

สปรุสสุตติ

[๑๗๘] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริติ
เขตวนเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภาทฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสุโสสุํ ฯ
ภควา เอตทโวจ สปรุสฺสธมฺมญจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ
อสปรุสฺสธมฺมญจ ตัง สุณฺณถ สาธุกั มนสิกโรถ ภาสิสฺสามีติ ฯ
เอวํ ภาทฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสุโสสุํ ฯ

[๑๗๙] ภควา เอตทโวจ กตโม จ ภิกฺขเว อสปฺรุสฺสธมฺโม ฯ
อิธ ภิกฺขเว อสปฺรุสฺส อจฺจจากุลา ปพฺพชิตฺโต โหติ ฯ โส อิติ
ปฏฺิสถฺยจิกฺขติ อหัง โขมฺหิ อจฺจจากุลา ปพฺพชิตฺโต อิมे ปนฺณเเว
ภิกฺขุ น อจฺจจากุลา ปพฺพชิตฺตาติ ฯ โส ตาย อจฺจจากุลีนตาย อตฺตทานุกุํเสติ
ปริ วมฺเภติ อัย ๑ ภิกฺขเว อสปฺรุสฺสธมฺโม ฯ สปรุสฺส
จ โข ภิกฺขเว อิติ ปฏฺิสถฺยจิกฺขติ น โข อจฺจจากุลีนตาย โลกธมฺมา
วา ปริกฺขยั คจฺจนฺติ โทสธมฺมา วา ปริกฺขยั คจฺจนฺติ โมหธมฺม
วา ปริกฺขยั คจฺจนฺติ โน เจปิ อจฺจจากุลา ปพฺพชิตฺโต โหติ โส
จ โหติ ธมฺมานุสฺสมฺมปฏฺิปนฺโน สามิจิปฏฺิปนฺโน อนุสฺสมฺมจาริ โส
ตตฺถ ปุชฺโซ โส ตตฺถ ปาสฺโสติ ฯ โส ปฏฺิปปทฺิเยว อนฺตรํ กริตฺวา
ตาย อจฺจจากุลีนตาย เนวตฺตทานุกุํเสติ น ปริ วมฺเภติ อัย ภิกฺขเว
สปรุสฺสธมฺโม ฯ

#๑ ยู. อยมปี ฯ

[๑๘๐] ปุณ จปรี ภิกขเว อสปุริโส महाकुला पपुषितो होति
महाभोककुला पपुषितो होति उपारभोककुला पपुषितो होति च
सो इति प्रुसलुजिखति ओहं खोमहि उपारभोककुला पपुषितो
ओमे पननुणे न उपारभोककुला पपुषिताति च सो दाय
उपारभोकदाय ओदतानुकुंसेति प्रि वमणेति ओयमपी भिखवे
ओसपुसिस्त्रमो च सपुसिओ ज खो भिखवे इति प्रुसलुजिखति
न खो उपारभोकदाय लोभत्रममा वा प्रिखयं कजुनुति तोस्त्रममा वा
प्रिखयं कजुनुति मोहत्रममा वा प्रिखयं कजुनुति नो जेपी
उपारभोककुला पपुषितो होति सो ज होति त्रममानुत्रमपुपुनो
सामीजिपुपुनो अनुत्रमजारी सो तदुद पुखो सो तदुद पासोसति च
सो पुपुपुतेव ओनुत्री कतिवुवा दाय उपारभोकदाय नेवदतानुकुंसेति
न प्रि वमणेति ओयमपी भिखवे सपुसिस्त्रमो च

[๑๘๑] ปุณ จปรี ภิกขเว อสปุริโส णातो होति यस्सुत्ति च
सो इति प्रुसलुजिखति ओहं खोमहि णातो यस्सुत्ति ओमे पननुणे
भिखु ओपुपुताता ओपुपुเสखाति च सो तेन णातदुतेन ๑ ओदतानुकुंसेति
प्रि वमणेति ओयमपी भिखवे ओसपुसिस्त्रमो च सपुसिओ ज खो
भिखवे इति प्रुसलुजिखति न खो णातदुतेन लोभत्रममा वा
प्रिखयं कजुनुति तोस्त्रममा वा प्रिखयं कजुनुति मोहत्रममा
वा प्रिखयं कजुनुति नो जेपी णातो होति यस्सुत्ति सो ज
होति त्रममानुत्रमपुपुनो सामीजिपुपुनो अनुत्रमजारी सो तदुद
#๑ पो. णातेन च म. लदुतेन च

ปุชฺโซ โส ตตฺถ ปาสัโสติ ฯ โส ๑ เตน ฌาตฺตเตน เนวตฺตานุกัเสติ
น ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกฺขเว สปุปริสฺสมโม ฯ

[๑๘๒] ปุณ จปรี ภิกฺขเว อสปุปริโส ลาภี โหติ
จิวรปิณฑฺวปาตเสนาสนคิลานปฺจยภเสชฺชปริกฺขารานั ฯ โส อิติ
ปฺฐิสฺสญฺจิกฺขติ อหิ โขมฺหิ ลาภี จิวรปิณฑฺวปาตเสนาสนคิลานปฺจย-
ภเสชฺชปริกฺขารานั อิม ปนญฺเณ ภิกฺขุ น ลาภีโน จิวรปิณฑฺวปาต-
เสนาสนคิลานปฺจยภเสชฺชปริกฺขารานนฺติ ฯ โส เตน ลาเภน
อตฺตานุกัเสติ ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกฺขเว อสปุปริสฺสมโม ฯ
สปุปริโส จ โข ภิกฺขเว อิติ ปฺฐิสฺสญฺจิกฺขติ น โข ลาเภน
โลภธมฺมา วา ปริกฺขยั คจฺจนฺติ โทสธมฺมา วา ปริกฺขยั คจฺจนฺติ
โมหธมฺมา วา ปริกฺขยั คจฺจนฺติ โน เจปี ลาภี โหติ
จิวรปิณฑฺวปาตเสนาสนคิลานปฺจยภเสชฺชปริกฺขารานั โส จ โหติ
ธมฺมานุสฺสมปฺฐิปนฺโน สามีจิปฺฐิปนฺโน อนุสฺสมจารี โส ตตฺถ ปุชฺโซ โส
ตตฺถ ปาสัโสติ ฯ โส ปฺฐิปปทฺเยว อนุตฺตรํ กริตฺวา เตน ลาเภน
เนวตฺตานุกัเสติ น ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกฺขเว สปุปริสฺสมโม ฯ

[๑๘๓] ปุณ จปรี ภิกฺขเว อสปุปริโส พหุสฺสุโต โหติ ฯ โส
อิติ ปฺฐิสฺสญฺจิกฺขติ อหิ โขมฺหิ พหุสฺสุโต อิม ปนญฺเณ ภิกฺขุ
น พหุสฺสุตาติ ฯ โส เตน พาหุสฺสจฺเณน อตฺตานุกัเสติ ปรี วมฺเภติ
อยมฺปิ ภิกฺขเว อสปุปริสฺสมโม ฯ สปุปริโส จ โข ภิกฺขเว อิติ
ปฺฐิสฺสญฺจิกฺขติ น โข พาหุสฺสจฺเณน โลภธมฺมา วา ปริกฺขยั
#๑ ม. ย. โส ปฺฐิปปทฺเยว อนุตฺตรํ กริตฺวา ฯ

คจฺจนฺตึ โทสธมฺมา วา ปริกฺขยั คจฺจนฺตึ โมหธมฺมา วา ปริกฺขยั
คจฺจนฺตึ โน เจปิ พหุสฺสุโต โหติ โส จ โหติ ธมฺมานุชฺชมฺมปฏิปฺนฺโน
สํมิจิปฺปฏิปฺนฺโน อนุชฺชมฺมจํริ โส ตตฺถ ปุชฺโซ โส
ตตฺถ ปาสัโสติ ฯ โส ปฏิปทึเยว อนุตฺตรึ กริตฺวา เตน พหุสฺสจฺเจน
เนวตฺตานุกฺกัเสติ น ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ กิกฺขเว สปฺปุริสธมฺโม ฯ

[๑๘๔] ปฺน จปรี กิกฺขเว อสฺปฺปุริโส วินยธโร โหติ ฯ โส
อิตฺติ ปฺนฺนฺตฺถจิกฺขติ อหึ โขมฺหิ วินยธโร อิม ปนฺนฺเถ กิกฺข
น วินยธราติ ฯ โส เตน วินยธรรตฺเตน อตฺตานุกฺกัเสติ ปรี วมฺเภติ
อยมฺปิ กิกฺขเว อสฺปฺปุริสธมฺโม ฯ สปฺปุริโส จ โข กิกฺขเว อิตฺติ
ปฺนฺนฺตฺถจิกฺขติ น โข วินยธรรตฺเตน โลกธมฺมา วา ปริกฺขยั คจฺจนฺตึ
โทสธมฺมา วา ปริกฺขยั คจฺจนฺตึ โมหธมฺมา วา ปริกฺขยั คจฺจนฺตึ
โน เจปิ วินยธโร โหติ โส จ โหติ ธมฺมานุชฺชมฺมปฏิปฺนฺโน สํมิจิปฺปฏิปฺนฺโน
อนุชฺชมฺมจํริ โส ตตฺถ ปุชฺโซ โส ตตฺถ ปาสัโสติ ฯ
โส ปฏิปทึเยว อนุตฺตรึ กริตฺวา เตน วินยธรรตฺเตน เนวตฺตานุกฺกัเสติ
น ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ กิกฺขเว สปฺปุริสธมฺโม ฯ

[๑๘๕] ปฺน จปรี กิกฺขเว อสฺปฺปุริโส ธมฺมกถิกโก โหติ ฯ
โส อิตฺติ ปฺนฺนฺตฺถจิกฺขติ อหึ โขมฺหิ ธมฺมกถิกโก อิม ปนฺนฺเถ
กิกฺข น ธมฺมกถิกกาติ ฯ โส เตน ธมฺมกถิกตฺเตน อตฺตานุกฺกัเสติ
ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ กิกฺขเว อสฺปฺปุริสธมฺโม ฯ สปฺปุริโส จ
โข กิกฺขเว อิตฺติ ปฺนฺนฺตฺถจิกฺขติ น โข ธมฺมกถิกตฺเตน โลกธมฺมา

วา ปริกขยั คจฺจนฺติ โทสธมฺมา วา ปริกขยั คจฺจนฺติ โมหธมฺมา
วา ปริกขยั คจฺจนฺติ โน เจปิ ธมฺมกถิโก โหติ โส จ โหติ
ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน สามิจิปฏิปนฺโน อนุธมฺมจารี โส ตตฺถ
ปฺชฺโซ โส ตตฺถ ปาสัโสติ ฯ โส ปฏิปทฺเยว อนุตฺตรํ กริตฺวา
เตน ธมฺมกถิกตฺเตน เนวตฺตานุกกัเสติ น ปริ วมฺเภติ อยมฺปิ
ภิกฺขเว สปฺปริสธมฺโม ฯ

[๑๘๖] ปฺน จปริ ภิกฺขเว อสฺปฺริโส อารญฺณโก ๑ โหติ ฯ
โส อิติ ปฏิสฺถจิกฺขติ อหํ โขมฺหิ อารญฺณโก อิเม ปนฺนฺเย
ภิกฺขุ น อารญฺณกาติ ฯ โส เตน อารญฺณกตฺเตน อตฺตานุกกัเสติ
ปริ วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกฺขเว อสฺปฺริสธมฺโม ฯ สปฺปริโส จ โข
ภิกฺขเว อิติ ปฏิสฺถจิกฺขติ น โข อารญฺณกตฺเตน โลกธมฺมา
วา ปริกขยั คจฺจนฺติ โทสธมฺมา วา ปริกขยั คจฺจนฺติ โมหธมฺมา
วา ปริกขยั คจฺจนฺติ โน เจปิ อารญฺณโก โหติ โส จ โหติ
ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน สามิจิปฏิปนฺโน อนุธมฺมจารี โส ตตฺถ
ปฺชฺโซ โส ตตฺถ ปาสัโสติ ฯ โส ปฏิปทฺเยว อนุตฺตรํ กริตฺวา
เตน อารญฺณกตฺเตน เนวตฺตานุกกัเสติ น ปริ วมฺเภติ อยมฺปิ
ภิกฺขเว สปฺปริสธมฺโม ฯ

[๑๘๗] ปฺน จปริ ภิกฺขเว อสฺปฺริโส ปัสฺสูลิโก โหติ ฯ โส
อิติ ปฏิสฺถจิกฺขติ อหํ โขมฺหิ ปัสฺสูลิโก อิเม ปนฺนฺเย ภิกฺขุ
น ปัสฺสูลิกาติ ฯ โส เตน ปัสฺสูลิกตฺเตน อตฺตานุกกัเสติ ปริ
#๑ ไป. ม. อารญฺณโก ฯ

วมุเกติ อยมปิ ภิกขเว อสปุริสทมโม ฯ สปุริโส จ โข
ภิกขเว อติ ปฏิสณฺจิกฺขติ น โข ปัสสูทิกตฺเตน โลกทมฺมา วา
ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ โทสทมฺมา วา ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ โมหทมฺมา วา
ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ โน เจปิ ปัสสูทิกโก โหติ โส จ โหติ ทมฺมานุทมฺมปฏิปนฺโน
สามิจิปฏิปนฺโน อนุทมฺมจาริ โส ตตฺถ ปุชฺไซ โส
ตตฺถ ปาสฺโสติ ฯ โส ปฏิปทฺเยว อนุตฺริ กริตฺวา เตน ปัสสูทิกตฺเตน
เนวตฺตานุกกัเสติ น ปริ วมุเกติ อยมปิ ภิกขเว สปุริสทมโม ฯ

[๑๘๘] ปุณ จปริ ภิกขเว อสปุริโส ปิณฺฑปาติโก โหติ ฯ
โส อติ ปฏิสณฺจิกฺขติ อหิ โขมฺหิ ปิณฺฑปาติโก อิเม ปนฺณฺเณ
ภิกฺขุ น ปิณฺฑปาติกาติ ฯ โส เตน ปิณฺฑปาติกตฺเตน อตฺตานุกกัเสติ
ปริ วมุเกติ อยมปิ ภิกขเว อสปุริสทมโม ฯ สปุริโส จ
โข ภิกขเว อติ ปฏิสณฺจิกฺขติ น โข ปิณฺฑปาติกตฺเตน
โลกทมฺมา วา ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ โทสทมฺมา วา ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ
โมหทมฺมา วา ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ โน เจปิ ปิณฺฑปาติโก โหติ
โส จ โหติ ทมฺมานุทมฺมปฏิปนฺโน สามิจิปฏิปนฺโน อนุทมฺมจาริ
โส ตตฺถ ปุชฺไซ โส ตตฺถ ปาสฺโสติ ฯ โส ปฏิปทฺเยว อนุตฺริ
กริตฺวา เตน ปิณฺฑปาติกตฺเตน เนวตฺตานุกกัเสติ น ปริ วมุเกติ
อยมปิ ภิกขเว สปุริสทมโม ฯ

[๑๘๙] ปุณ จปริ ภิกขเว อสปุริโส รุกฺขมฺูลิกโก โหติ ฯ โส
อติ ปฏิสณฺจิกฺขติ อหิ โขมฺหิ รุกฺขมฺูลิกโก อิเม ปนฺณฺเณ ภิกฺขุ

น รุกขมูติกาคติ ๑ โส เตน รุกขมูติกตฺเตน อุตฺตานุกฺกเสติ ปริ
วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกฺขเว อสฺปฺปริสฺสชฺโม ๑ สฺปฺปริโส จ โข
ภิกฺขเว อิติ ปฺภิสฺสจฺจิกฺขติ น โข รุกขมูติกตฺเตน โลกฺษมฺมา วา
ปริกฺขยฺ คจฺจนฺติ โทสฺสชฺมา วา ปริกฺขยฺ คจฺจนฺติ โมหฺสชฺมา วา
ปริกฺขยฺ คจฺจนฺติ โน เจปิ รุกฺขมูติโก โหติ โส จ โหติ
ชฺมฺมานุชฺมฺมปฺปฏิปนฺโน สามีจิปฺปฏิปนฺโน อนุชฺมฺมจารี โส ตตฺถ ปุชฺโซ โส
ตตฺถ ปาสฺโสติ ๑ โส ปฺปฏิปฺทฺเยว อนุตรํ กริตฺวา เตน รุกฺขมูติกตฺเตน
เนวตฺตานุกฺกเสติ น ปริ วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกฺขเว สฺปฺปริสฺสชฺโม ๑

[๑๕๐] ปฺน จปริ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส โสสฺนิโก โหติ ...
อพฺโปกาสฺโก โหติ ... เนสฺชฺชฺโก โหติ ... ยถาสฺนฺถติโก โหติ ...
เอกาสฺนิโก โหติ ๑ โส อิติ ปฺภิสฺสจฺจิกฺขติ อหํ โขมฺหิ เอกาสฺนิโก
อิเม ปนฺณเว ภิกฺขุ น เอกาสฺนิกาคติ ๑ โส เตน เอกาสฺนิกตฺเตน
อุตฺตานุกฺกเสติ ปริ วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกฺขเว อสฺปฺปริสฺสชฺโม ๑
สฺปฺปริโส จ โข ภิกฺขเว อิติ ปฺภิสฺสจฺจิกฺขติ น โข เอกาสฺนิกตฺเตน
โลกฺษมฺมา วา ปริกฺขยฺ คจฺจนฺติ โทสฺสชฺมา วา ปริกฺขยฺ คจฺจนฺติ
โมหฺสชฺมา วา ปริกฺขยฺ คจฺจนฺติ โน เจปิ เอกาสฺนิโก โหติ
โส จ โหติ ชฺมฺมานุชฺมฺมปฺปฏิปนฺโน สามีจิปฺปฏิปนฺโน อนุชฺมฺมจารี
โส ตตฺถ ปุชฺโซ โส ตตฺถ ปาสฺโสติ ๑ โส ปฺปฏิปฺทฺเยว อนุตรํ
กริตฺวา เตน เอกาสฺนิกตฺเตน เนวตฺตานุกฺกเสติ น ปริ วมฺเภติ
อยมฺปิ ภิกฺขเว สฺปฺปริสฺสชฺโม ๑

[๑๕๑] ปุณ จปริ ภิกขเว อสปุริโส วิวิจเจว กามะหิ วิวิจ
อกุสเลหิ ชมเมหิ สวิตกั สวิจาร์ วิเวกั ปิติสุขั ปจัม ฉานัน
อุปสมุชช วิหระติ ฯ โส อิติ ปุสฺสณจิกุขติ อหิ โขมฺหิ
ปจฺมชฺชฌานสมาปตฺติยา ลากิ อิเม ปนญฺเณ ภิกฺขู ปจฺมชฺชฌานสมาปตฺติยา
น ลากิโนติ ฯ โส ตาย ปจฺมชฺชฌานสมาปตฺติยา
อตฺตานุกัเสติ ปริ วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกฺขเว อสปุริสชฺชโม ฯ
สปุริโส จ โข ภิกฺขเว อิติ ปุสฺสณจิกุขติ ปจฺมชฺชฌานสมาปตฺติยาปี
โย อกมฺมยตา ๑ วุตฺตา ภควตา เยน เยน หิ
มญฺญนฺติ ตโต ตั โหติ อญฺญถาติ ฯ โส อกมฺมยตญฺเณว
อนฺตริ กริตฺวา ตาย ปจฺมชฺชฌานสมาปตฺติยา เนวตฺตานุกัเสติ น
ปริ วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกฺขเว สปุริสชฺชโม ฯ

[๑๕๒] ปุณ จปริ ภิกขเว อสปุริโส วิคกัวิจารานัน วุสฺมา
อชฺชตฺตัม สฺมปฺสาทณัน เจตฺโส เอโกทิกาวัน อวิตกั อวิจาร์ สมาริขัน
ปีติสุขัน ทุติยัม ฉานัน ... ตติยัม ฉานัน ... จตฺตถัม ฉานัน อุปสมุชช
วิหระติ ฯ โส อิติ ปุสฺสณจิกุขติ อหิ โขมฺหิ จตฺตถฺชฌานสมาปตฺติยา
ลากิ อิเม ปนญฺเณ ภิกฺขู จตฺตถฺชฌานสมาปตฺติยา
น ลากิโนติ ฯ โส ตาย จตฺตถฺชฌานสมาปตฺติยา อตฺตานุกัเสติ
ปริ วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกฺขเว อสปุริสชฺชโม ฯ สปุริโส จ
#๑ ย. อตมฺมยตาติ ทิสฺสติ ฯ ลี. อกมฺมยทา อกมฺมยตาตี ทฺวิเรน ทิสฺสติ ฯ
#ม. อตมฺมยตาติ ทิสฺสติ ฯ

โฆ ภิกขเว อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ จตุตฺถชฺฌานสมาปตฺติยาปิ โฆ
อคมฺมยตา วุตฺตา ภควตา เยน เยน หิ มลฺลนฺติ ตโต ตํ
โหติ อลฺลนฺตาติ ฯ โส อคมฺมยตฺตลฺลเว อนฺตรํ กริตฺวา ตาย
จตุตฺถชฺฌานสมาปตฺติยา เนวตฺตานุกฺกเสติ น ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ
ภิกขเว สปฺปรีสธมฺโม ฯ

[๑๕๓] ปุณ จปรี ภิกขเว อสปฺปรีโส [๑] รูปสญฺญานํ
สมตฺตีกฺกมา ปฏฺฐิมสญฺญานํ อตฺตงฺกมา นานตฺตสญฺญานํ อมนสิการา
อนนฺโต อากาโสติ อากาसानลฺยจายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ โส อิติ
ปฏิสญฺจิกฺขติ อหํ โขมฺหิ อากาसानลฺยจายตฺนสมาปตฺติยา ลากิ
อิม ปนลฺลเว ภิกฺขุ อากาसानลฺยจายตฺนสมาปตฺติยา น ลากิโนติ ฯ
โส ตาย อากาसानลฺยจายตฺนสมาปตฺติยา อตฺตานุกฺกเสติ ปรี วมฺเภติ
อยมฺปิ ภิกขเว อสปฺปรีสธมฺโม ฯ สปฺปรีโส จ โฆ ภิกขเว อิติ
ปฏิสญฺจิกฺขติ อากาसानลฺยจายตฺนสมาปตฺติยาปิ โฆ อคมฺมยตา
วุตฺตา ภควตา เยน เยน หิ มลฺลนฺติ ตโต ตํ โหติ อลฺลนฺตาติ ฯ
โส อคมฺมยตฺตลฺลเว อนฺตรํ กริตฺวา ตาย อากาसानลฺยจายตฺนสมาปตฺติยา
เนวตฺตานุกฺกเสติ น ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกขเว
สปฺปรีสธมฺโม ฯ

[๑๕๔] ปุณ จปรี ภิกขเว อสปฺปรีโส สพฺพโส อากาसानลฺยจายตฺนํ
สมตฺตีกฺกมม ๒ อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณลฺยจายตฺนํ อุปสมฺปชฺช
วิหฺรติ ฯ โส อิติ ปฏิสญฺจิกฺขติ อหํ โขมฺหิ วิญฺญาณลฺยจายตฺนสมาปตฺติยา
#๑ ม. เอตฺถนฺตเร สพฺพโสติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ย. สมตฺตีกฺกมา ฯ

ลาภี อิม ปนญเณ ภิกขุ วิญญาณญายตนสมาปตติยา
น ลาภินนติ ฯ โส ตาย วิญญาณญายตนสมาปตติยา
อตุตตานุกกัเสติ ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกขเว อสปรุสฺสรมฺโม ฯ
สปรุสฺริโส จ โข ภิกขเว อิติ ปฏิสลฺยจิกฺขติ วิญญาณญายตนสมาปตติยาปี
โฆ อคมฺมยตา วุตฺตา ภควตา เยน เยน หิ
มญฺญนฺติ ตโต ตํ โหติ อญฺญถาติ ฯ โส อคมฺมยตญฺเณว อนนฺตรํ
กริตฺวา ตาย วิญญาณญายตนสมาปตติยา เนวตฺตานุกกัเสติ น
ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกขเว สปรุสฺริสฺสรมฺโม ฯ

[๑๕๕] ปุณ จปรี ภิกขเว อสปรุสฺริโส สพฺพโส วิญญาณญายตนํ
สมตฺกัสมฺม นตฺถิ กิลฺยจิติ อากิลฺยจญฺญาตณฺํ อุปสมฺบชฺช
วิหฺรติ ฯ โส อิติ ปฏิสลฺยจิกฺขติ อหํ โขมฺหิ อากิลฺยจญฺญาตณฺสมาปตติยา
ลาภี อิม ปนญเณ ภิกขุ อากิลฺยจญฺญาตณฺสมาปตติยา
น ลาภินนติ ฯ โส ตาย อากิลฺยจญฺญาตณฺสมาปตติยา
อตุตตานุกกัเสติ ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกขเว อสปรุสฺริสฺสรมฺโม ฯ
สปรุสฺริโส จ โข ภิกขเว อิติ ปฏิสลฺยจิกฺขติ อากิลฺยจญฺญาตณฺสมาปตติยาปี
โฆ อคมฺมยตา วุตฺตา ภควตา เยน เยน หิ
มญฺญนฺติ ตโต ตํ โหติ อญฺญถาติ ฯ โส อคมฺมยตญฺเณว
อนนฺตรํ กริตฺวา ตาย อากิลฺยจญฺญาตณฺสมาปตติยา เนวตฺตานุกกัเสติ
น ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกขเว สปรุสฺริสฺสรมฺโม ฯ

[๑๕๖] ปุณ จปรี ภิกขเว อสปรุสฺริโส [๑] อากิลฺยจญฺญาตณฺํ
#๑ เอตฺถนฺตเร สพฺพโสติ ทิสฺสติ ฯ

สมตักกมม เนวสญญานาสญญายตนํ อุปสมปชช วิหริติ ฯ โส อิติ
ปฏิสญญิกขติ อหํ โจมฺหิ เนวสญญานาสญญายตนสมาปตฺติยา
ลาภี อิม ปนญเณ ภิกขุ เนวสญญานาสญญายตนสมาปตฺติยา
น ลาภินฺติ ฯ โส ตาย เนวสญญานาสญญายตนสมาปตฺติยา
อตฺตานุกัสมฺเต ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกขเว อสฺปฺปริสฺสมฺโม ฯ
สฺปฺปริโส จ โข ภิกขเว อิติ ปฏิสญญิกขติ เนวสญญานาสญญายตนสมาปตฺติยาปิ
โฆ อคมฺมยตา วุตฺตา ภควตา เยน เยน หิ
มญฺญนฺติ ตโต ตํ โหติ อญฺญถาติ ฯ โส อคมฺมยตญฺเฆว อนฺตรํ
กิริตฺวา ตาย เนวสญญานาสญญายตนสมาปตฺติยา เนวอตฺตานุกัสมฺเต
น ปรี วมฺเภติ อยมฺปิ ภิกขเว สฺปฺปริสฺสมฺโม ฯ

[๑๕๗] ปุณ จปรี ภิกขเว สฺปฺปริโส สพฺพโส เนวสญญานาสญญายตนํ
สมตักกมม สญฺญาเวทยิตฺถโรธํ อุปสมปชช วิหริติ ฯ
ปญฺญาปสฺส ๑ ทิสฺวา อาสวา ปริกฺขิณา ๒ โหนฺติ ฯ อัย โข ภิกขเว
ภิกขุ น กิณฺจि มญฺญนฺติ น กุหิณฺจิ มญฺญนฺติ น เกนฺจि มญฺญนฺตีติ ฯ
อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกขุ ภควโต ภาสีตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

สฺปฺปริสฺสฺสฺสฺสํ นิฏฺฐิตํ ตติยํ ฯ

#๑ ไป. ม. ย. ปญฺญาปสฺส ๑ ๒ ย. ปริกฺขยาเปนฺติ ฯ

เสวิตพพาเสวิตพพสุตต์

[๑๕๔] เอวมเม สุตฺ เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริตี
เขตวนเน อนาถปิณฑิกิสฺส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขุไวตี ฯ ภาทฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ
ภควา เอตทโวจ เสวิตพพาเสวิตพพํ โว ภิกฺขเว ฌมฺมปริยายํ
เทเสสฺสามิ ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาตฺติสฺสามีติ ฯ เอวํ
ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๑๕๕] ภควา เอตทโวจ กายสมาจาริปหํ ๑ ภิกฺขเว ทฺวิเรน
วทามิ เสวิตพพมฺปิ อเสวิตพพมฺปิ ตถจ อญฺณมญฺณํ
กายสมาจาริ วจีสมาจาริปหํ ภิกฺขเว ทฺวิเรน วทามิ เสวิตพพมฺปิ
อเสวิตพพมฺปิ ตถจ อญฺณมญฺณํ วจีสมาจาริ มโนสมาจาริปหํ
ภิกฺขเว ทฺวิเรน วทามิ เสวิตพพมฺปิ อเสวิตพพมฺปิ ตถจ
อญฺณมญฺณํ มโนสมาจาริ จิตฺตฺปปาหํภหํ ภิกฺขเว ทฺวิเรน วทามิ
เสวิตพพมฺปิ อเสวิตพพมฺปิ ตถจ อญฺณมญฺณํ จิตฺตฺปปาหํ
สญฺญาปฏฺฐิลาภํภหํ ภิกฺขเว ทฺวิเรน วทามิ เสวิตพพมฺปิ อเสวิตพพมฺปิ
ตถจ อญฺณมญฺณํ สญฺญาปฏฺฐิลาภํ ทิฏฺฐิปปฏฺฐิลาภํภหํ ภิกฺขเว
ทฺวิเรน วทามิ เสวิตพพมฺปิ อเสวิตพพมฺปิ ตถจ อญฺณมญฺณํ
ทิฏฺฐิปปฏฺฐิลาภํ อตฺตภาวปฏฺฐิลาภํภหํ ภิกฺขเว ทฺวิเรน วทามิ
เสวิตพพมฺปิ อเสวิตพพมฺปิ ตถจ อญฺณมญฺณํ อตฺตภาวปฏฺฐิลาภนฺติ ฯ
#๑ ม. กายสมาจาริปาหํ ฯ

[๒๐๐] เอวั วุตเต อายสฺมา สารีปฺตุโต ภควนฺตํ เอตทโวจ
อิมสฺส โข อหิ ฆนฺเต ภควตา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตุถาเรน
อตุถิ อวิภตฺตสฺส เอวั วิตุถาเรน อตุถิ อาชานามิ กายสมาจาริปปหิ
ภิกฺขเว ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิ ตถจ
อญฺญมญฺญิ กายสมาจารนฺติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ ภควตา
ภิกฺขเจตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ ฯ ยถารูปี ฆนฺเต กายสมาจาริ เสวโต
อกุสลา ฆมฺมา อภิวทฺถนฺติ กุสลา ฆมฺมา ปริหายนฺติ เอวรูโป
กายสมาจาโร น เสวิตพฺโพ ฯ ยถารูปญจ โข ฆนฺเต กายสมาจาริ
เสวโต อกุสลา ฆมฺมา ปริหายนฺติ กุสลา ฆมฺมา อภิวทฺถนฺติ
เอวรูโป กายสมาจาโร เสวิตพฺโพ ฯ

[๒๐๑] กถึรूपิ ฆนฺเต กายสมาจาริ เสวโต อกุสลา ฆมฺมา
อภิวทฺถนฺติ กุสลา ฆมฺมา ปริหายนฺติ ฯ อิธ ฆนฺเต เอกจฺโจ
ปาณาติปาตี โหติ ลฺลทฺโท โลหิตปาณิ หตฺปหเต นิวิฏฺโจะ
อทฺยาปนฺโน ปาณญฺเตสฺส อทินฺนาทฺยาณี โข ปน โหติ ยนฺตํ ปฺรสุส
ปฺรวิตุตฺตปกรณํ คามกตฺตํ วา อรญฺญกตฺตํ วา ตํ อทินฺนํ เถยฺยสงฺฆาตํ
อาทาทา โหติ กามสฺสุ มิจฺฉาจารี โข ปน โหติ ยา ตา
มาตฺรภฺกิตา ปิตฺรภฺกิตา มาตาปิตฺรภฺกิตา ภาตฺรภฺกิตา ภคินิรภฺกิตา
ฌาตริภฺกิตา [๑] สสฺสามิกา สปริทฺนฺทา อนฺตมโส มาลาคุณฺปฺรภฺกิตาปี
ตถารูปาสุ จาริตฺตํ อापฺชชิตา โหติ ฯ เอวรूपิ ฆนฺเต กายสมาจาริ
เสวโต อกุสลา ฆมฺมา อภิวทฺถนฺติ กุสลา ฆมฺมา ปริหายนฺติ ฯ
#๑ ม. เอตฺถนฺตเร โคตฺตฺรภฺกิตา ฆมฺมรภฺกิตาติ ทิสฺสตี ฯ

[๒๐๒] กัณฐปี่ ฆนเต กายสมาจารี เสวโต อกุสลา ฆมมา
ปรีหานนุติ กุสลา ฆมมา อภิวทฺตุนนุติ ฯ อิธ ฆนเต เอกจฺโจ
ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺวีริโต โหติ นินฺหิตทณฺโฑ
นินฺหิตสตุโถ ลชฺชี่ ทยาปนฺโน สพฺพปาณญฺหิตานุกมฺปี่ วิหฺรติ
อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏฺวีริโต โหติ ынฺตํ ปฺรสุส
ปฺรวิตฺตูปกรณํ คามคตํ วา อรณฺยคตํ วา ตํ อทินฺนํ เถยฺยสงฺขาตํ
น อาทาตา โหติ กามสฺสุ มิจฺฉาจารี ปหาย กามสฺสุ มิจฺฉาจारा
ปฏฺวีริโต โหติ ยา ตา มาตฺรภฺกขิตา ปิตฺรภฺกขิตา มาตาปิตฺรภฺกขิตา
ภฺกขิตา ภฺกขิตา ฌาตฺรภฺกขิตา สสฺสามิกา สปริทณฺฑา
อนฺตมโส มาลาคุณฺปรีภฺกขิตาปี ตถารูปาสฺสุ จาริตฺตํ น อापชฺชิตา
โหติ ฯ เอวรูปี่ ฆนเต กายสมาจารี เสวโต อกุสลา ฆมมา
ปรีหานนุติ กุสลา ฆมมา อภิวทฺตุนนุติ ฯ กายสมาจารีปหิ ภิกฺขเว
ทฺวิเรน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิ ตถจฺจ อญฺณมญฺณํ
กายสมาจารนฺนุติ อิติ ынฺตํ วุตฺตํ ภควตา อิทเมตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ ฯ

[๒๐๓] วจีสมาจารีปหิ ภิกฺขเว ทฺวิเรน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ
อเสวิตพฺพมฺปิ ตถจฺจ อญฺณมญฺณํ วจีสมาจารนฺนุติ อิติ โข ปเนตํ
วุตฺตํ ภควตา กิณฺเจตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ ฯ ยถารูปี่ ฆนเต วจีสมาจารี
เสวโต อกุสลา ฆมมา อภิวทฺตุนนุติ กุสลา ฆมมา ปรีหานนุติ
เอวรูปี่ วจีสมาจาโร น เสวิตพฺพโโป ฯ ยถารูปฺถจฺจ โข ฆนเต
วจีสมาจารี เสวโต อกุสลา ฆมมา ปรีหานนุติ กุสลา ฆมมา

อภิวทนต์ติ เอวรูป วิสมาจาโร เสวิตพุโพ ฯ

[๒๐๔] กักรูปั ฆนเต วิสมาจาโร เสวโต อกฺขลา ฆมมา
อภิวทนต์ติ กุสลา ฆมมา ปริหาณติ ฯ อิธ ฆนเต เอกจฺโจ
มุสวาที โหติ สกฺกโต ๑ วา ปริสฺกโต วา ฅาติมฆณฺกโต
วา ปุคฺมฆณฺกโต วา ราชกฺลุมฆณฺกโต วา อภินิโต สกฺกึ
ปฺกฺุโจ เอหฺมฺโก ปุริส ยั ฆานาสิ ตั วเทหิติ ฯ โส อฆานั
วา อาห ฆานามีติ ฆานั วา อาห น ฆานามีติ อปฺสฺสั วา
อาห ปฺสฺสามิติ ปฺสฺสั วา อาห น ปฺสฺสามิติ อิติ อตฺตเหตุ
วา ปฺรเหตุ วา อามิสฺกิลฺกฺขเหตุ วา สมฺปฆานมุสา ภาสิตา
โหติ ปิสุฆวาโจ โข ปน โหติ อิตฺ สุตฺวา อมฺตร อกฺขาตา
อิมลั ฆทาย อมฺตร วา สุตฺวา อิมลั อกฺขาตา อมฺลั ฆทาย
อิติ สมกฺกานั วา ฆเทตา ๒ ฆินฺนानั วา อนุปฺปาตาตา ๓ วคฺคาราโม
วคฺครโต วคฺคนนฺที วคฺกกรณึ วาจิ ภาสิตา โหติ ผรุสฺวาโจ โข
ปน โหติ ยา สา วาจา อณฺฑกา ๔ กกฺกสา [๕] กฏฺกา ปฺราภิสฺซฺชนึ
โกธฺสามนฺตา อสมาริสฺสวตฺตนิกา ตถารูปี วาจิ ภาสิตา โหติ
สมฺพปฺลาปี โข ปน โหติ อกาลวาที อฏฺตวาที อนตฺถวาที
อฆมฺวาที อวินยวาที อนิฆานวตี วาจิ ภาสิตา โหติ อกาเลน
อนปฺปเทลั อปฺริยนฺตวตี อนตฺถสณฺหิตั ฯ เอวรูปั ฆนเต วิสมาจาโร
เสวโต อกฺขลา ฆมมา อภิวทนต์ติ กุสลา ฆมมา ปริหาณติ ฯ

[๒๐๕] กักรูปั ฆนเต วิสมาจาโร เสวโต อกฺขลา ฆมมา
#๑ ม. ย. สภาคโต วา ปริสาคโต วา ฯ ๒ ม. ย. ฆตฺตา ฯ ๓ ย. อนุปฺปาตาตา ฯ
#๔ ม. กณฺฏกา ฯ ๕ โป. ม. เอตฺถนฺตเร ผรุสฺวาติ ทิสฺสตี ฯ

ปริหานนุติ กุสลา ฐมา อภิวัตตุนุติ ฯ อิธ ภูเต เอกจโจ
มุสวาทำ ปหาย มุสวาทา ปฏิวิโรโต โหติ สกคโต वा
ปริสคโต वा ฌาติมชฌคโต वा ปุคมชฌคโต वा
ราชकुलमชฌคโต वा อภินิโต สกชี ปุญโจ เอหมโก ปุริส ย
ชานาสี ตัม วเทหิตี ฯ โส อชานัม वा আহ न चानामिति चानं
वा আহ चानामिति अपसुत्ति वा আহ न पसुत्तमित्ति पसुत्ति वा
आह पसुत्तमित्ति इति अत्तहेतु वा प्रहेतु वा आमिस्सिज्जिक्खहेतु वा
न सम्पचानमुसा णासिता โหति पिसुच्चं वाजं पहाय पिसुच्चाय
वाजाय ปฏิविरोโต โหति इतो सुत्तवा न अमुत्तर अक्खत्ता इमेत्त
एत्ताय अमुत्तर वा सुत्तवा न इमेत्त अक्खत्ता अमुत्त एत्ताय
इति णिनुनानं वा सनुत्ता सहितानं वा अनुत्तपत्ता सम्भकारामो
सम्भकरतो सम्भकनन्ति सम्भककर्म्म वाजं णासिता โหति षरुत्त
वाजं पहाय षरुत्ताय वाजाय ปฏิविरोโต โหति या सा वाजा नेत्ता
कण्ठसुखा पेम्मनिया हत्थजुक्का पोरी พุชชนกนฺตา พุชชนมนนาปา
ตถารूपी वाजं णासिता โหति सम्भत्तปลาपं पहाय सम्भत्तปลาपा
प्रातिविरोโต โหति कालवाती गुत्तवाती अत्तवाती चम्मवाती विनยवाती
निचानवत्ती वाजं णासिता โหति कालेन सापत्तेत्तं प्रियनुत्तवत्ती
अत्तसत्तहितं ฯ ऐवरूपं ภูते वजिस्समाजारं सेवतो अकुसลา ฐมา
ปริหานนุติ กุสลา ฐมา อภิวัตตุนุติ ฯ วजिस्समाजारंपहि णिक्खเว
ทुวิเชน วทามิ सेवितพุम्मपी असेवितพุम्मपी तच्च अण्णम्मण्णं

วสีสมาจารนติ อิติ ยนต์ วุตติ ภควตา อิทเมตัม ปฏิจจ วุตติ ฯ

[๒๐๖] มโนสมาจารปหิ ภิกขเว ทูริเชน วทามิ เสวิตพพมปิ
อเสวิตพพมปิ ตถจ อญญมณณัม มโนสมาจารนติ อิติ โข
ปเนตัม วุตติ ภควตา กิณเจตัม ปฏิจจ วุตติ ฯ ยถารูปั ฆนเต
มโนสมาจารี เสวโต อกุสลา ชมฺมา อภิวทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปริหาณนติ เอวรูปโป มโนสมาจารโร น เสวิตพพโป ฯ ยถารูปญจ
โข ฆนเต มโนสมาจารี เสวโต อกุสลา ชมฺมา อภิวทฺตฺตฺตฺตฺต
กุสลา ชมฺมา ปริหาณนติ เอวรูปโป มโนสมาจารโร น เสวิตพพโป ฯ

[๒๐๗] กถัรูปั ฆนเต มโนสมาจารี เสวโต อกุสลา ชมฺมา
อภิวทฺต
อภิชฺฌมาลฺ โหติ ยนต์ฺ ปรสฺส ปรวิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
โหติ อโห วัต ยั ปรสฺส ตั มม อสฺสาคิ พุยาปนฺนจิตฺโต
โข ปน โหติ ปทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺท
ภิชฺชนฺตฺ วา อจฺฉิชนฺตฺ วา วินสฺสนฺตฺ วา มา อหฺสิ วาติ ฯ
เอวรูปั ฆนเต มโนสมาจารี เสวโต อกุสลา ชมฺมา อภิวทฺตฺตฺต
กุสลา ชมฺมา ปริหาณนติ ฯ

[๒๐๘] กถัรูปั ฆนเต มโนสมาจารี เสวโต อกุสลา ชมฺมา
ปริหาณนติ กุสลา ชมฺมา อภิวทฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อภิชฺฌมาลฺ โหติ ยนต์ฺ ปรสฺส ปรวิตฺตฺตฺต
โหติ อโห วัต ยั ปรสฺส ตั มม อสฺสาคิ อพุยาปนฺนจิตฺโต

โฆ ปน โหติ อปฺปทญฺจนสงกปโป อิม สตุตา [๑] อพฺยาปชฺฉมา
อนินฺมา สุจี อุตฺตานํ ปฺริหรนฺตุติ ฯ เอวรูปํ ฆนฺเต มโนสมาจารี
เสวโต อกุสลา ฆมฺมา ปฺริหายนฺติ กุสลา ฆมฺมา อภิวทฺตฺนฺติ ฯ
มโนสมาจารีปหิ ภิกฺขเว ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิ
ตลฺลจ อลฺลณมลฺลณํ มโนสมาจารนฺติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ ฆควตา
อิทเมตํ ปฺฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ

[๒๐๕] จิตฺตฺปฺปาทํปหิ ภิกฺขเว ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ
อเสวิตพฺพมฺปิ ตลฺลจ อลฺลณมลฺลณํ จิตฺตฺปฺปาทนฺติ อิติ โฆ ปเนตํ
วุตฺตํ ฆควตา กิลฺยเจตํ ปฺฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ ยถารูปํ ฆนฺเต จิตฺตฺปฺปาทํ
เสวโต อกุสลา ฆมฺมา อภิวทฺตฺนฺติ กุสลา ฆมฺมา ปฺริหายนฺติ
เอวรูปํ จิตฺตฺปฺปาโท น เสวิตพฺโพ ฯ ยถารูปลฺลจ โฆ ฆนฺเต
จิตฺตฺปฺปาทํ เสวโต อกุสลา ฆมฺมา ปฺริหายนฺติ กุสลา ฆมฺมา
อภิวทฺตฺนฺติ เอวรูปํ จิตฺตฺปฺปาโท เสวิตพฺโพ ฯ

[๒๑๐] ถลฺลรูปํ ฆนฺเต จิตฺตฺปฺปาทํ เสวโต อกุสลา ฆมฺมา
อภิวทฺตฺนฺติ กุสลา ฆมฺมา ปฺริหายนฺติ ฯ อิธ ฆนฺเต เอกฺจฺโจ
อภิชฺฉมาลฺล โหติ อภิชฺฉมาสทฺทเคน เจตฺสา วิหฺรติ พฺยาปาทวา
โหติ พฺยาปาทสทฺทเคน เจตฺสา วิหฺรติ วิหฺสวา โหติ
วิหฺสวสทฺทเคน เจตฺสา วิหฺรติ ฯ เอวรูปํ ฆนฺเต จิตฺตฺปฺปาทํ เสวโต
อกุสลา ฆมฺมา อภิวทฺตฺนฺติ กุสลา ฆมฺมา ปฺริหายนฺติ ฯ

[๒๑๑] ถลฺลรูปํ ฆนฺเต จิตฺตฺปฺปาทํ เสวโต อกุสลา ฆมฺมา
#๑ ม. ยฺ. เอตฺถนฺตเร อเวราติ ทิสฺสตี ฯ

ปริหาณนุติ กุสลา ฆมมา อภิวัตตุนนุติ ฯ อิธ ฆนเต เอกจโจ
อนภิขุณฺณาลุ โหติ อนภิขุณฺณาสหคเตน เจตสา วิหริติ อပ္พยาปาทวา
โหติ อပ္พยาปาทสหคเตน เจตสา วิหริติ อวิหเสวา โหติ
อวิหเสาสหคเตน เจตสา วิหริติ ฯ เอวรูปั ฆนเต จิตฺตูปฺปาทำ
เสวโต อกุสลา ฆมมา ปริหาณนุติ กุสลา ฆมมา อภิวัตตุนนุติ ฯ
จิตฺตูปฺปาทำปหิ ภิกฺขเว ทฺวิเรน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิ
ตลฺลจ อณฺณมณฺณลลํ จิตฺตูปฺปาทนุติ อิติ ฆนตํ วุตฺตํ ฆควตา
อิทเมตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ ฯ

[๒๑๒] สลฺลญาปฏฺิจลาภปหิ ภิกฺขเว ทฺวิเรน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ
อเสวิตพฺพมฺปิ ตลฺลจ อณฺณมณฺณลลํ สลฺลญาปฏฺิจลาภนุติ อิติ โข
ปนตํ วุตฺตํ ฆควตา กิณฺเจตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ ฯ ยถารูปั ฆนเต
สลฺลญาปฏฺิจลาภํ เสวโต อกุสลา ฆมมา อภิวัตตุนนุติ กุสลา ฆมมา
ปริหาณนุติ เอวรูปั สลฺลญาปฏฺิจลาโภ น เสวิตพฺโพ ฯ ยถารูปฺลจ
โข ฆนเต สลฺลญาปฏฺิจลาภํ เสวโต อกุสลา ฆมมา ปริหาณนุติ
กุสลา ฆมมา อภิวัตตุนนุติ เอวรูปั สลฺลญาปฏฺิจลาโภ เสวิตพฺโพ ฯ

[๒๑๓] กถัรูปั ฆนเต สลฺลญาปฏฺิจลาภํ เสวโต อกุสลา ฆมมา
อภิวัตตุนนุติ กุสลา ฆมมา ปริหาณนุติ ฯ อิธ ฆนเต เอกจโจ
อนภิขุณฺณาลุ โหติ อนภิขุณฺณาสหคตาย สลฺลญา วิหริติ พฺยาปาทวา
โหติ พฺยาปาทสหคตาย สลฺลญา วิหริติ วิหเสวา โหติ
วิหเสาสหคตาย สลฺลญา วิหริติ ฯ เอวรูปั ฆนเต สลฺลญาปฏฺิจลาภํ

เสวโต อกุสลา ฐมมา อภิวัตตุนนติ กุสลา ฐมมา ปริหาณนติ ฯ

[๒๑๔] กถัรूपั ฆนุเต สลญาปฏิลากั เสวโต อกุสลา ฐมมา
ปริหาณนติ กุสลา ฐมมา อภิวัตตุนนติ ฯ อิธ ฆนุเต เอกจโจ
อนภิขุณฺณาลุ โหติ อนภิขุณฺณาสหคตาย สลญา ย วิหริติ อพฺยาปาทวา
โหติ อพฺยาปาทสหคตาย สลญา ย วิหริติ อวิหเสวา โหติ
อวิหเสาสหคตาย สลญา ย วิหริติ ฯ เอวรูปั ฆนุเต สลญาปฏิลากั
เสวโต อกุสลา ฐมมา ปริหาณนติ กุสลา ฐมมา อภิวัตตุนนติ ฯ
สลญาปฏิลากัปหิ ภิกขเว ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมปิ อเสวิตพฺพมปิ
ตลฺลจ อณฺณมณฺณลลํ สลญาปฏิลากนฺติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ ภควตา
อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ

[๒๑๕] ทิฏฺฐิจฺปิฏิลากัปหิ ภิกขเว ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมปิ
อเสวิตพฺพมปิ ตลฺลจ อณฺณมณฺณลลํ ทิฏฺฐิจฺปิฏิลากนฺติ อิติ โข ปเนตํ
วุตฺตํ ภควตา กิณฺเจะตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ ยถารูปั ฆนุเต
ทิฏฺฐิจฺปิฏิลากั เสวโต อกุสลา ฐมมา อภิวัตตุนนติ กุสลา ฐมมา
ปริหาณนติ เอวรูปั ทิฏฺฐิจฺปิฏิลากโ ฆนุเต เสวิตพฺพโ ๑ ยถารูปลฺลจ
โฆ ฆนุเต ทิฏฺฐิจฺปิฏิลากั เสวโต อกุสลา ฐมมา ปริหาณนติ กุสลา
ฐมมา อภิวัตตุนนติ เอวรูปั ทิฏฺฐิจฺปิฏิลากโ เสวิตพฺพโ ๑

[๒๑๖] กถัรूपั ฆนุเต ทิฏฺฐิจฺปิฏิลากั เสวโต อกุสลา ฐมมา
อภิวัตตุนนติ กุสลา ฐมมา ปริหาณนติ ฯ อิธ ฆนุเต เอกจโจ
เอวทิฏฺฐิจโก โหติ นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ ยญฺจํ นตฺถิ หุตํ นตฺถิ

สูกตทุกกฏานัน กมมานัน ผลั วิปาโก นตติ อัย โลโก นตติ
ปโร โลโก นตติ มาตา นตติ ปิตา นตติ สตุตา โอปปาติกา
นตติ โลเก สมณพราหฺมณา สมมคฺคตา สมมาปฏิปนฺนา เย
อิมลฺจ โลกั ปฺรลฺย โลกั สยั อภิลฺลว สจฺฉนิกตฺวา ปเวเทนฺตตี ๕
เอวรूपั ฆนฺเต ทิฏฺฐิปฏฺฐิตาภั เสวโต อกฺุสลา ฆมฺมา อภิวทฺตฺนตฺติ
กฺุสลา ฆมฺมา ปฺริหายนตฺติ ๕

[๒๑๗] กถัรूपั ฆนฺเต ทิฏฺฐิปฏฺฐิตาภั เสวโต อกฺุสลา ฆมฺมา
ปฺริหายนตฺติ กฺุสลา ฆมฺมา อภิวทฺตฺนตฺติ ๕ อีธ ฆนฺเต เอกจฺโจ
เอวทิฏฺฐิโก โหติ อตฺถิ ทินฺนํ อตฺถิ ยิฏฺฐิ อตฺถิ หุตํ อตฺถิ
สูกตทุกกฏานัน กมมานัน ผลั วิปาโก อตฺถิ อัย โลโก อตฺถิ
ปโร โลโก อตฺถิ มาตา อตฺถิ ปิตา อตฺถิ สตุตา โอปปาติกา
อตฺถิ โลเก สมณพราหฺมณา สมมคฺคตา สมมาปฏิปนฺนา เย
อิมลฺจ โลกั ปฺรลฺย โลกั สยั อภิลฺลว สจฺฉนิกตฺวา ปเวเทนฺตตี ๕
เอวรूपั ฆนฺเต ทิฏฺฐิปฏฺฐิตาภั เสวโต อกฺุสลา ฆมฺมา ปฺริหายนตฺติ
กฺุสลา ฆมฺมา อภิวทฺตฺนตฺติ ๕ ทิฏฺฐิปฏฺฐิตาภัปหิ ภิกฺขเว ทฺวิเรน
วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิ ตลฺย อลฺลยมลฺลนํ
ทิฏฺฐิปฏฺฐิตาภนตฺติ อิติ ฆนฺตํ วุตฺตํ ภควตา อิทเมตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ ๕

[๒๑๘] อตฺตภาวปฏิลาภปหิ ภิกฺขเว ทฺวิเรน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ
อเสวิตพฺพมฺปิ ตลฺย อลฺลยมลฺลนํ อตฺตภาวปฏิลาภนตฺติ อิติ โข
ปนฺตํ วุตฺตํ ภควตา กิณฺเจตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ ๕ ฆถารूपั ฆนฺเต

อตุตถาวปฏิลาภํ เสวโต อกุสลา ชมฺมา อภิวัตฺตุนฺติ กุสลา
ชมฺมา ปริหาณฺติ เอวฺรูปฺ อตุตถาวปฏิลาโภ น เสวิตพุโป ฯ
ยถารูปญจ โข ฆนฺเต อตุตถาวปฏิลาภํ เสวโต อกุสลา ชมฺมา
ปริหาณฺติ กุสลา ชมฺมา อภิวัตฺตุนฺติ เอวฺรูปฺ อตุตถาวปฏิลาโภ
เสวิตพุโป ฯ

[๒๑๕] ถึรึปี ฆนฺเต อตุตถาวปฏิลาภํ เสวโต อกุสลา ชมฺมา
อภิวัตฺตุนฺติ กุสลา ชมฺมา ปริหาณฺติ ฯ สพุยาปชฌํ ฆนฺเต
อตุตถาวปฏิลาภํ อภินิพฺพุตฺตสฺส ๑ ยโต อปรินิฏฺฐิตถาวาย อกุสลา
ชมฺมา อภิวัตฺตุนฺติ กุสลา ชมฺมา ปริหาณฺติ ฯ

[๒๒๐] ถึรึปี ฆนฺเต อตุตถาวปฏิลาภํ เสวโต อกุสลา ชมฺมา
ปริหาณฺติ กุสลา ชมฺมา อภิวัตฺตุนฺติ ฯ อพุยาปชฌํ ฆนฺเต
อตุตถาวปฏิลาภํ อภินิพฺพุตฺตสฺส ยโต ปรินิฏฺฐิตถาวาย อกุสลา
ชมฺมา ปริหาณฺติ กุสลา ชมฺมา อภิวัตฺตุนฺติ ฯ อตุตถาวปฏิลาภํปหิ
ภิกฺขเว ทฺวิเรน วทามิ เสวิตพุพฺมปี อเสวิตพุพฺมปี ตญฺจ
อญฺณมญฺญํ อตุตถาวปฏิลาภนฺติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ ภควตา อิทเมตํ
ปฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ อิมสฺส โข [๒] ฆนฺเต ภควตา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส
วิตถารเณ อตฺถํ อวิกตฺตสฺส เอวํ วิตถารเณ อตฺถํ อาชานามิติ ฯ

[๒๒๑] สาธุ สาธุ สาริปฺุตฺต สาธุ [๓] ตฺวํ สาริปฺุตฺต อิมสฺส
มยา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตถารเณ อตฺถํ อวิกตฺตสฺส เอวํ
วิตถารเณ อตฺถํ อาชานาสี ฯ กายสมาจารปหิ ภิกฺขเว ทฺวิเรน
#๑ โป. ม. ย. อภินิพฺพุตฺตยโต ฯ ๒ โป. ม. ย. อุหํ ฯ ๓ ม. ย. เอตฺถนฺตเร
#โฆสทฺโท อตฺถิ ฯ

วทามิ เสวิตพพมปิ อเสวิตพพมปิ ตถจ อญณมณณัม
กายสมาจารนุติ อิติ โข ปเนตัม วุตตัม มยา กิณเจตัม ปฏิจ
วุตตัม ฯ ยถารูปํ สารีปุตต กายสมาจารํ เสวโต อกุสลา ชมมา
อภิวทณนุติ กุสลา ชมมา ปริหายนุติ เอวรูปโ กายสมาจาโร
น เสวิตพุโพ ฯ ยถารูปญจ โข สารีปุตต กายสมาจารํ เสวโต
อกุสลา ชมมา ปริหายนุติ กุสลา ชมมา อภิวทณนุติ เอวรูปโ
กายสมาจาโร เสวิตพุโพ ฯ

[๒๒๒] กถัมรูปํ สารีปุตต กายสมาจารํ เสวโต อกุสลา ชมมา
อภิวทณนุติ กุสลา ชมมา ปริหายนุติ ฯ อิธ สารีปุตต เอกจโจ
ปาณาติปาตี โหติ ลุทโท โลहितปาณิ หตปหเต นิวิฏโ
อทยาปนโน ปาณญเตสุ อทินนาทายิ โข ปน โหติ ยนตัม
ปรสสุ ปรวิตุตูปกรณัม คามกตัม วา อรณญกตัม วา ตัม อทินนัม
เอยยสงฆาตัม อาทาทา โหติ กามesu มิจฺฉาจาริ โข ปน โหติ ยา
ตา มาตฺรภุชิตา ปิตฺรภุชิตา มาตาปีตฺรภุชิตา ภาตฺรภุชิตา
ภคินีรภุชิตา ฌาตริรภุชิตา สสุสามิกา สปริทญฺหา อนุตมโส
มาลาคุณฺปริภุชิตตาปี ตถารูปาสู จาริตตัม อาปชฺชิตา โหติ ฯ
เอวรูปํ สารีปุตต กายสมาจารํ เสวโต อกุสลา ชมมา อภิวทณนุติ
กุสลา ชมมา ปริหายนุติ ฯ

[๒๒๓] กถัมรูปํ สารีปุตต กายสมาจารํ เสวโต อกุสลา ชมมา
ปริหายนุติ กุสลา ชมมา อภิวทณนุติ ฯ อิธ สารีปุตต เอกจโจ

ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวิโรโต โหติ นินิตทณฺโฑ
นินิตสตฺโถ ลชฺชํ ทยาปนฺโน สพฺพปาณญฺหิตานุกมฺปิ วิหฺรติ
อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏิวิโรโต โหติ ยนฺตํ ปรสฺส
ปรวิตุตฺตปรกรณํ คามคตํ วา อรณฺยคตํ วา ตํ อทินฺนํ เถยฺยสงฺฆาตํ
น อาทาทา โหติ กามสฺสุ มิจฺฉาจารํ ปหาย กามสฺสุ มิจฺฉาจารา
ปฏิวิโรโต โหติ ยา ตา มาตฺรภฺจिता ปิตฺรภฺจिता มาตาปิตฺรภฺจिता
ภฺจิตฺรภฺจिता ภคิณฺรภฺจिता ฉาตฺรภฺจिता สสฺสามิกา สปริทญฺหา
อนฺตมโส มาลาคุณฺปรภฺจิตฺตปปี ตถารูปาสุ น จาริตฺตํ อาปชฺชิตา
โหติ ฯ เอวรูปํ สาริปฺตฺต กายสมาจารํ เสวโต อกุสลา ฌมฺมา
ปริหายนฺติ กุสลา ฌมฺมา อภิวทฺตฺตฺนฺติ ฯ กายสมาจารํปหิ ภิกฺขเว
ทฺวิเรน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิ ตลฺยจ อญฺณมณฺณํ
กายสมาจารนฺติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ มยา อิทเมตํ ปญฺ्ञจ วุตฺตํ ฯ

[๒๒๔] วจิสมาจารํปหิ ภิกฺขเว ... มโนสมาจารํปหิ ภิกฺขเว
... จิตฺตฺตฺปทาปหิ ภิกฺขเว ... สลฺยณาปญฺ्ञิลาภํปหิ ภิกฺขเว ...
ทฺวิจิปญฺ्ञิลาภํปหิ ภิกฺขเว ... อตฺตภาวปญฺ्ञิลาภํปหิ ภิกฺขเว ทฺวิเรน
วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิ ตลฺยจ อญฺณมณฺณํ
อตฺตภาวปญฺ्ञิลาภนฺติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ มยา กิณฺเจตํ ปญฺ्ञจ
วุตฺตํ ฯ ยถารูปํ สาริปฺตฺต อตฺตภาวปญฺ्ञิลาภํ เสวโต อกุสลา
ฌมฺมา อภิวทฺตฺตฺนฺติ กุสลา ฌมฺมา ปริหายนฺติ เอวรูปํ
อตฺตภาวปญฺ्ञิลาภํ น เสวิตพฺโพ ฯ ยถารูปญฺจ โข สาริปฺตฺต

อตุตถภาวปฏิลาภัง เสวโต อกุสลา ชมฺมา ปริหาณนฺติ กุสลา
ชมฺมา อภิวัฑฒนฺติ เอวฺรุโป อตุตถภาวปฏิลาโภ เสวิตพุโฬ ฯ

[๒๒๕] กถํรูปํ สาริปุตฺต อตุตถภาวปฏิลาภัง เสวโต อกุสลา
ชมฺมา อภิวัฑฒนฺติ กุสลา ชมฺมา ปริหาณนฺติ ฯ สพฺยาปชฌํ
สาริปุตฺต อตุตถภาวปฏิลาภัง อภินิพฺพตฺตสฺส ยโต อปรินิฉฺฐิตภาวาย
อกุสลา ชมฺมา อภิวัฑฒนฺติ กุสลา ชมฺมา ปริหาณนฺติ ฯ

[๒๒๖] กถํรูปํ สาริปุตฺต อตุตถภาวปฏิลาภัง เสวโต อกุสลา
ชมฺมา ปริหาณนฺติ กุสลา ชมฺมา อภิวัฑฒนฺติ ฯ อพฺยาปชฌํ
สาริปุตฺต อตุตถภาวปฏิลาภัง อภินิพฺพตฺตสฺส ยโต ปรีนินิฉฺฐิตภาวาย
อกุสลา ชมฺมา ปริหาณนฺติ กุสลา ชมฺมา อภิวัฑฒนฺติ ฯ อตุตถภาวปฏิลาภัง
ภิกฺขเว ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิ
ตณฺจ อณฺณมณฺณํ อตุตถภาวปฏิลาภนฺติ อิติ ชนฺตํ วุตฺตํ มยา
อิทเมตํ ปญฺ्ञิจฺจ วุตฺตํ ฯ อิมสฺส โข สาริปุตฺต มยา สงฺขิตฺเตน
ภาสิตสฺส [๑] วิตุถาเรน อตุถํ อภิวัฑฒนฺติ เอวํ วิตุถาเรน อตุถโถ
ทญฺจพุโฬ ฯ

[๒๒๗] จกฺขุวิญญฺเอยฺยํ รุปํปหิ สาริปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ
เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิ โสตฺวิญญฺเอยฺยํ สทํปหิ สาริปุตฺต
ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิ ฉานวิญญฺเอยฺยํ คนฺธํปหิ
สาริปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิ ชิวฺหาวิญญฺเอยฺยํ
รสํปหิ สาริปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิ
#๑ โป. ม. ย. เอตฺถนฺตเร เอวํสทฺโท อตุถิ ฯ

กายวิญญูญัย โผฏฐัพพหิ สาริปุตฺต ทฺวึเรน วทามิ เสวิตพฺพมปิ
อเสวิตพฺพมปิ มโนวิญญูญัย ฌมฺมปหิ สาริปุตฺต ทฺวึเรน วทามิ
เสวิตพฺพมปิ อเสวิตพฺพมปิ ฯ

[๒๒๘] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา สาริปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทวโจ
อิมสฺส โจ ภนฺเต ภควตา สงฺฆิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ
อวิภตฺตสฺส เอวํ วิตุถาเรน อตฺถํ อาชานามิ จกฺขุวิญญูญัย รุปฺปหิ
สาริปุตฺต ทฺวึเรน วทามิ เสวิตพฺพมปิ อเสวิตพฺพมปิติ อิติ โจ
ปเนตํ วุตฺตํ ภควตา กิณฺเจตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ ฯ ยถารูปํ ภนฺเต
จกฺขุวิญญูญัย รุปํ เสวโต อกฺสลา ฌมฺมา อภิวทฺตฺตฺนติ กุสลา
ฌมฺมา ปริหายนฺติ เอวรूपํ จกฺขุวิญญูญัย รุปํ น เสวิตพฺพํ ฯ
ยถารูปญจ โจ ภนฺเต จกฺขุวิญญูญัย รุปํ เสวโต อกฺสลา ฌมฺมา
ปริหายนฺติ กุสลา ฌมฺมา อภิวทฺตฺตฺนติ เอวรूपํ จกฺขุวิญญูญัย
รูปํ เสวิตพฺพํ ฯ จกฺขุวิญญูญัย รุปฺปหิ สาริปุตฺต ทฺวึเรน วทามิ
เสวิตพฺพมปิ อเสวิตพฺพมปิติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ ภควตา อิทเมตํ
ปฏฺิจจ วุตฺตํ ฯเปฯ เอวรूपํ โสตฺวิญญูญโย สทฺโท น เสวิตพฺพโ
ฯเปฯ เอวรूपํ โสตฺวิญญูญโย สทฺโท เสวิตพฺพโ ฯเปฯ เอวรूपํ
ฌมานวิญญูญโย คนฺโธ น เสวิตพฺพโ ฯเปฯ เอวรूपํ
ฌมานวิญญูญโย คนฺโธ เสวิตพฺพโ ฯเปฯ เอวรूपํ ชิวฺหาวิญญูญโย
รโส น เสวิตพฺพโ ฯเปฯ เอวรूपํ ชิวฺหาวิญญูญโย เสวิตพฺพโ
ฯเปฯ เอวรूपํ กายวิญญูญโย โผฏฐพฺพโ น เสวิตพฺพโ ฯเปฯ

เอวรูปโ กายวิญญะโย โสภุจพุโพ เสวิตพุโพ ฯเปฯ มโนวิญญะโย
ชมัมปหิ สาริปุตต ทูริเชน วทามิ เสวิตพุมปิ อเสวิตพุมปิ
อติ โข ปเนต วุตตัม ภควตา กิณเจตัม ปฏิจจ วุตตัม ฯ
ยถารูปิ ภนเต มโนวิญญะโย ชมัม เสวโต อกุสลา ชมมา
อภิวทณนติ กุสลา ชมมา ปริหาณนติ เอวรูปโ มโนวิญญะโย
ชมัมโม น เสวิตพุโพ ฯ ยถารูปญจ โข ภนเต มโนวิญญะโย ชมัม
เสวโต อกุสลา ชมมา ปริหาณนติ กุสลา ชมมา อภิวทณนติ
เอวรูปโ มโนวิญญะโย ชมัมโม เสวิตพุโพ ฯ มโนวิญญะโย
ชมัมปหิ สาริปุตต ทูริเชน วทามิ เสวิตพุมปิ อเสวิตพุมปิติ อติ
ยนตัม วุตตัม ภควตา อิทเมตัม ปฏิจจ วุตตัม ฯ อิมสส โข
ภนเต ภควตา สงฆิตเตน ภาสิตสส วิตุถาเรน อตถัม อวิกตตสส
เอว วิตุถาเรน อตถัม อาชานามิติ ฯ

[๒๒๕] สาธุ สาธุ สาริปุตต สาธุ โข ตวํ สาริปุตต อิมสส
มยา สงฆิตเตน ภาสิตสส วิตุถาเรน อตถัม อวิกตตสส เอว
วิตถาเรน อตถัม อาชานาสิ ฯ จกขุวิญญะโย รูปปหิ สาริปุตต
ทูริเชน วทามิ เสวิตพุมปิ อเสวิตพุมปิติ อติ โข ปเนต วุตตัม
มยา กิณเจตัม ปฏิจจ วุตตัม ฯ ยถารูปิ สาริปุตต จกขุวิญญะโย
รูปิ เสวโต อกุสลา ชมมา อภิวทณนติ กุสลา ชมมา ปริหาณนติ
เอว จกขุวิญญะโย รูปิ น เสวิตพุโพ ฯ ยถารูปญจ โข สาริปุตต
จกขุวิญญะโย รูปิ เสวโต อกุสลา ชมมา ปริหาณนติ กุสลา

ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ เอวฺรฺรูปํ จกฺขุวิญญฺเอยฺมํ รูปํ เสวิตพฺพํ ฯ จกฺขุวิญญฺเอยฺมํ
รูปํปหิ สารีปฺตฺตํ ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิตฺติ
อิตฺติ ยนฺตํ วุคฺคํ มยา อิทเมตํ ปฏฺิจฺจ วุคฺคํ ฯเปฯ
เอวฺรฺรูปํ โสตฺวิญญฺเอยฺโย สทฺโท น เสวิตพฺพํ ฯเปฯ เอวฺรฺรูปํ
โสตฺวิญญฺเอยฺโย สทฺโท เสวิตพฺพํ ฯเปฯ เอวฺรฺรูปํ ฆานวิญญฺเอยฺโย
คณฺโธ น เสวิตพฺพํ ฯเปฯ เอวฺรฺรูปํ ฆานวิญญฺเอยฺโย คณฺโธ
เสวิตพฺพํ ฯเปฯ เอวฺรฺรูปํ ชิวฺหาวิญญฺเอยฺโย รโส น เสวิตพฺพํ
ฯเปฯ เอวฺรฺรูปํ ชิวฺหาวิญญฺเอยฺโย รโส เสวิตพฺพํ ฯเปฯ เอวฺรฺรูปํ
กายวิญญฺเอยฺโย โผฏฺฐพฺพํ น เสวิตพฺพํ ฯเปฯ เอวฺรฺรูปํ
กายวิญญฺเอยฺโย โผฏฺฐพฺพํ เสวิตพฺพํ ฯเปฯ มโนวิญญฺเอยฺมํ ธมฺมํปหิ
สารีปฺตฺตํ ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิตฺติ อิตฺติ โข ปเนตํ
วุคฺคํ มยา กิณฺเจตํ ปฏฺิจฺจ วุคฺคํ ฯ ยถารูปํ สารีปฺตฺตํ
มโนวิญญฺเอยฺมํ ธมฺมํ เสวโต อกฺสลา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ กฺสลา
ธมฺมา ปรีหายนฺติ เอวฺรฺรูปํ มโนวิญญฺเอยฺโย ธมฺโม น เสวิตพฺพํ ฯ
ยถารูปญฺจ โข สารีปฺตฺตํ มโนวิญญฺเอยฺมํ ธมฺมํ เสวโต อกฺสลา ธมฺมา
ปรีหายนฺติ กฺสลา ธมฺมา อภิวฑฺฒนฺติ เอวฺรฺรูปํ มโนวิญญฺเอยฺโย
ธมฺโม เสวิตพฺพํ ฯ มโนวิญญฺเอยฺมํ ธมฺมํปหิ สารีปฺตฺตํ ทฺวิเชน
วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิตฺติ อิตฺติ ยนฺตํ วุคฺคํ มยา อิทเมตํ
ปฏฺิจฺจ วุคฺคํ ฯ อิมสฺส โข สารีปฺตฺตํ มยา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส
เอวํ วิตุถาเรณ อตฺถ โท ทฺฐพฺพํ ฯ

[๒๓๐] จีวรปหิ สาริปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ
อเสวิตพฺพมฺปิ ปิณฑปาตปหิ สาริปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ
อเสวิตพฺพมฺปิ เสนาสนปหิ สาริปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ
อเสวิตพฺพมฺปิ คามปหิ สาริปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ
อเสวิตพฺพมฺปิ นิคมปหิ สาริปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ
อเสวิตพฺพมฺปิ นครปหิ สาริปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ
อเสวิตพฺพมฺปิ ชนปทปหิ สาริปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ
อเสวิตพฺพมฺปิ ปุคฺคปหิ สาริปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ
อเสวิตพฺพมฺปิติ ฯ

[๒๓๑] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา สาริปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ
อิมสฺส โข อหิ ฆนฺเต ภควตา สงฺฆิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตุถาเรน
อตุถิ อวิภตฺตสฺส เอวํ วิตุถาเรน อตุถิ อาชานามิ จีวรปหิ
สาริปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิติ อิติ โข
ปเนตํ วุตฺตํ ภควตา กิณฺเจตํ ปญฺ्ञิจฺจ วุตฺตํ ฯ ยถารูปํ ฆนฺเต
จีวรํ เสวโต อกุสลา ฆมฺมา อภิวทฺตมนฺติ กุสลา ฆมฺมา ปริหายนฺติ
เอวรูปํ จีวรํ น เสวิตพฺพํ ฯ ยถารูปญฺจ โข ฆนฺเต จีวรํ เสวโต
อกุสลา ฆมฺมา ปริหายนฺติ กุสลา ฆมฺมา อภิวทฺตมนฺติ เอวรูปํ
จีวรํ เสวิตพฺพํ ฯ จีวรปหิ สาริปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ
อเสวิตพฺพมฺปิติ อิติ ฆนฺตํ วุตฺตํ ภควตา อิทเมตํ ปญฺ्ञิจฺจ วุตฺตํ
ฯเปฯ เอวรูปํ ปิณฑปาโต น เสวิตพฺโพ ฯเปฯ เอวรูปํ

ปิณฑปาโต เสวิตพุโพ ๗เปฯ เอรูปี เสนาสนัน น เสวิตพุพิ ๗เปฯ
เออรูปี เสนาสนัน เสวิตพุพิ ๗เปฯ เอรูโป คาโม น เสวิตพุโพ
๗เปฯ เอรูโป คาโม เสวิตพุโพ ๗เปฯ เอรูโป นิคโม น
เสวิตพุโพ ๗เปฯ เอรูโป นิคโม เสวิตพุโพ ๗เปฯ เอรูปี
นกรัน น เสวิตพุพิ ๗เปฯ เอรูปี นกรัน เสวิตพุพิ ๗เปฯ
เออรูโป ชนปโท น เสวิตพุโพ ๗เปฯ เอรูโป ชนปโท
เสวิตพุโพ ๗เปฯ ปุคคัลปหิ สาริปุตต ทูวิเชน วทามิ เสวิตพุมปิ
อเสวิตพุมปิติ อิติ โข ปเนตัง วุตตัง ภควตา กิณเจตัง ปฏิจจ
วุตตัง ๗ ยถารูปี ฆนเต ปุคคัล เสวโต อกุสลา ฆมมา อภิฆทณนติ
กุสลา ฆมมา ปริหาณนติ เอรูโป ปุคคโล น เสวิตพุโพ ๗
ยถารูปณจ โข ฆนเต ปุคคัล เสวโต อกุสลา ฆมมา ปริหาณนติ
กุสลา ฆมมา อภิฆทณนติ เอรูโป ปุคคโล เสวิตพุโพ ๗
ปุคคัลปหิ สาริปุตต ทูวิเชน วทามิ เสวิตพุมปิ อเสวิตพุมปิติ
อิติ ฆนตัง วุตตัง ภควตา อิทเมตัง ปฏิจจ วุตตนติ ๗ อิมสฺส
โฆ อหิ ฆนเต ๑ สงฺฆิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตุถาเรน อตฺถิ อวิกตฺตสฺส
เอว วิตุถาเรน อตฺถิ อาชานามิติ ๗

[๒๓๒] สาธุ สาธุ สาริปุตต สาธุ โข ตวํ สาริปุตต อิมสฺส
มยา สงฺฆิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตุถาเรน อตฺถิ อวิกตฺตสฺส เอว
วิตฺถาเรน อตฺถิ อาชานาสี ๗ จีวรปหิ สาริปุตต ทูวิเชน วทามิ
เสวิตพุมปิ อเสวิตพุมปิติ อิติ โข ปเนตัง วุตตัง มยา กิณเจตัง
#๑ ม. ย. ภควตา ๗

ปฏิจจ วุตตัม ฯ ยถารूपं สารีปุตฺต จีวรํ เสวโต อกุສลา ฐมฺมา
อภิวทฺตฺตฺตํ กุສลา ฐมฺมา ปรีหายนฺติ เอวรูปํ จีวรํ น
เสวิตพฺพํ ฯ ยถารูปญจ โข สารีปุตฺต จีวรํ เสวโต อกุສลา ฐมฺมา
ปรีหายนฺติ กุສลา ฐมฺมา อภิวทฺตฺตฺตํ เอวรูปํ จีวรํ เสวิตพฺพํ ฯ
จีวรํปหิ สารีปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิติ
อิตติ ยนฺตํ วุตตัม มยา อิทฺเมตํ ปฏิจจ วุตตัม ฯเปฯ เอวรูปํ
ปิณฑปาโต น เสวิตพฺโพ ฯเปฯ เอวรูปํ ปิณฑปาโต
เสวิตพฺโพ ฯเปฯ เอวรูปํ เสนาสนํ น เสวิตพฺพํ ฯเปฯ เอวรูปํ
เสนาสนํ เสวิตพฺพํ ฯเปฯ เอวรูปํ กาโม น เสวิตพฺโพ ฯเปฯ
เอวรูปํ กาโม เสวิตพฺโพ ฯเปฯ เอวรูปํ นิคโม น เสวิตพฺโพ
ฯเปฯ เอวรูปํ นิคโม เสวิตพฺโพ ฯเปฯ เอวรูปํ ชนปโท น
เสวิตพฺโพ ฯเปฯ เอวรูปํ ชนปโท เสวิตพฺโพ ฯเปฯ ปุคฺคัลปหิ
สารีปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิติ อิตติ โข
ปเนตํ วุตตัม มยา กิณฺเจตํ ปฏิจจ วุตตัม ฯ ยถารूपं สารีปุตฺต
ปุคฺคัลลํ เสวโต อกุສลา ฐมฺมา อภิวทฺตฺตฺตํ กุສลา ฐมฺมา
ปรีหายนฺติ เอวรูปํ ปุคฺคัลโล น เสวิตพฺโพ ฯ ยถารูปญจ โข
สารีปุตฺต ปุคฺคัลลํ เสวโต อกุສลา ฐมฺมา ปรีหายนฺติ กุສลา
ฐมฺมา อภิวทฺตฺตฺตํ เอวรูปํ ปุคฺคัลโล เสวิตพฺโพ ฯ ปุคฺคัลปหิ
สารีปุตฺต ทฺวิเชน วทามิ เสวิตพฺพมฺปิ อเสวิตพฺพมฺปิติ อิตติ ยนฺตํ
วุตตัม มยา อิทฺเมตํ ปฏิจจ วุตตัม ฯ อิมสฺส โข สารีปุตฺต

มยา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส เอวํ วิตุถาเรน อตุโถ ทฎฺฐพฺโพ ฯ

[๒๓๓] สพฺเพปี เจ สาริปฺพุตฺต ขตุติยา อิมสฺส มยา สงฺขิตฺเตน
ภาสิตสฺส เอวํ วิตุถาเรน อตุถิ อชานเนยฺยํ สพฺเพสานนฺปสฺส ๑ ขตุติยานนํ
ทิจฺจเรตฺติ หิตาย สุขาย ฯ สพฺเพปี เจ สาริปฺพุตฺต พุราหุมนฺนา ...
สพฺเพปี เจ สาริปฺพุตฺต เวสฺสา ... สพฺเพปี เจ สาริปฺพุตฺต สุกฺกาทา
อิมสฺส มยา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส เอวํ วิตุถาเรน อตุถิ อชานเนยฺยํ
สพฺเพสานนฺปสฺส สุกฺกาทานนํ ทิจฺจเรตฺติ หิตาย สุขาย ฯ สเทวโก เจปี
สาริปฺพุตฺต โลกโก สมารโก สพุรหฺมโก สสฺสมณฺนพุราหุมนฺนิ ปช
สเทวมนุสฺสา อิมสฺส มยา สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส เอวํ วิตุถาเรน
อตุถิ อชานเนยฺยํ สเทวกสฺสปสฺส โลกสฺส สมารกสฺส สพุรหฺมกสฺส
สสฺสมณฺนพุราหุมนฺนียา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ทิจฺจเรตฺติ หิตาย
สุขายาติ ฯ

อิทฺมโวจ ภควา อตุตฺมโน อายสฺมา สาริปฺพุตฺโต ภควโต
ภาสิตํ อภินนฺนุทิติ ฯ

เสวิตพฺพาเสวิตพฺพสฺสตุตฺตํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํ ฯ

#๑ ม. สพฺเพสานนฺปสฺส ฯ

พหุชาตูกสูตร

[๒๓๔] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวคฺคิยั วิหฺรติ
เชตวนเ อนาถปิณฺฑิกิสฺส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขวโติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโติ ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๒๓๕] ภควา เอตทโวจ ยานิกานิจิ ภิกฺขเว ภยานิ
อุปฺปชฺชนฺติ สพฺพานิ ตานิ พาลโติ อุปฺปชฺชนฺติ โน ปณฺฑิตโติ
เยเกจิ อุปฺปชฺชนฺติ สพฺเพ เต พาลโติ อุปฺปชฺชนฺติ โน
ปณฺฑิตโติ เยเกจิ อุปฺปชฺชนฺติ สพฺเพ เต พาลโติ
อุปฺปชฺชนฺติ โน ปณฺฑิตโติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว นพาคารา วา
ติณาคารา วา อคฺคิ มฺคฺโติ กุฎาคารานิปี ทฺหติ อุลลิตฺตาวลิตฺตานิ ๑
มุสิตคฺคพานิ ปิหิตวาทปานานิ เอวมเว โข ภิกฺขเว ยานิกานิจิ
ภยานิ อุปฺปชฺชนฺติ สพฺพานิ ตานิ พาลโติ อุปฺปชฺชนฺติ โน ปณฺฑิตโติ
เยเกจิ อุปฺปชฺชนฺติ สพฺเพ เต พาลโติ อุปฺปชฺชนฺติ โน
ปณฺฑิตโติ เยเกจิ อุปฺปชฺชนฺติ สพฺเพ เต พาลโติ
อุปฺปชฺชนฺติ โน ปณฺฑิตโติ ฯ อิติ โข ภิกฺขเว สปปญฺญิโกโย
พาลโติ อปฺปญฺญิโกโย ปณฺฑิตโติ สอุปฺปทโว พาลโติ อนุปฺปทโว
ปณฺฑิตโติ สอุปฺปสฺสโกโค พาลโติ อนุปฺปสฺสโกโค ปณฺฑิตโติ ฯ นตฺถิ
ภิกฺขเว ปณฺฑิตโติ ภยํ นตฺถิ ปณฺฑิตโติ อุปฺปทโว นตฺถิ
ปณฺฑิตโติ อุปฺปสฺสโกโค ฯ ตสมฺมาติห ภิกฺขเว ปณฺฑิตตา ภวิสฺสามาติ
เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ

#๑ ม. ยู. วาทานิ ฯ

[๒๓๖] เอวํ วุตเต อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ
กิตฺตาวตํ นุ โข ภูเต ปณฺทิตํ ภิกฺขุ วิมฺสโกติ อลํ วจนายตี ฯ
ยโต โข อานนฺท ภิกฺขุ ชาตฺถุสโล จ โหติ อายตฺนกุสโล จ
โหติ ปฏิจฺจสมุปฺปาทกุสโล จ โหติ จานาจानกุสโล จ โหติ
เอตฺตาวตํ โข อานนฺท ปณฺทิตํ ภิกฺขุ วิมฺสโกติ อลํ วจนายตี ฯ

[๒๓๗] กิตฺตาวตํ ปน ภูเต ชาตฺถุสโล ภิกฺขุติ อลํ
วจนายตี ฯ อฏฺฐารส โข อีมา อานนฺท ชาตฺถุโย จกฺขุชาตฺ
รูปฺชาตฺ จกฺขุวิญฺญาณชาตฺ โสตฺชาตฺ สทฺทฺชาตฺ โสตฺวิญฺญาณชาตฺ
ฆานชาตฺ คนฺธชาตฺ ฆานวิญฺญาณชาตฺ ชิวฺหาชาตฺ รสชาตฺ
ชิวฺหาวิญฺญาณชาตฺ กายชาตฺ โผฏฺฐพฺพชาตฺ กายวิญฺญาณชาตฺ มโนชาตฺ
ชมฺมชาตฺ มโนวิญฺญาณชาตฺ อีมา โข อานนฺท อฏฺฐารส ชาตฺถุโย
ยโต ชานาติ ปสฺสตี เอตฺตาวตํปิ โข อานนฺท ชาตฺถุสโล
ภิกฺขุติ อลํ วจนายตี ฯ

[๒๓๘] สียา ปน ภูเต อญฺโหลปี ปริยาโย ยถา ชาตฺถุสโล
ภิกฺขุติ อลํ วจนายตี ฯ สียา อานนฺท นยิมา อานนฺท ชาตฺถุโย
ปจฺวีชาตฺ อาโปชาตฺ เตโชชาตฺ วาโยชาตฺ อากาสชาตฺ วิญฺญาณชาตฺ
อีมา โข อานนฺท น ชาตฺถุโย ยโต ชานาติ ปสฺสตี
เอตฺตาวตํปิ โข อานนฺท ชาตฺถุสโล ภิกฺขุติ อลํ วจนายตี ฯ

[๒๓๙] สียา ปน ภูเต อญฺโหลปี ปริยาโย ยถา ชาตฺถุสโล
ภิกฺขุติ อลํ วจนายตี ฯ สียา อานนฺท นยิมา อานนฺท ชาตฺถุโย

สุขธาตุ ทุกขธาตุ โสมนัสสธาตุ โทมนัสสธาตุ อุpekขาธาตุ
อวิหฐาธาตุ อีมา โข อานนุท ฉ ธาตุโย ยโต ชานาติ ปสฺสติ
เอตฺตาวตปิ โข อานนุท ธาตุกฺสโล ภิกฺขุติ อลั วจนายาติ ฯ

[๒๔๐] สียา ปน ฆนฺเต อญฺโณปิ ปริยาโย ยถา ธาตุกฺสโล
ภิกฺขุติ อลั วจนายาติ ฯ สียา อานนุท ฉยิมา อานนุท ธาตุโย
กามธาตุ เนกขมฺมธาตุ พยาปาทธาตุ อพฺยาปาทธาตุ วิหีสธาธาตุ
อวิหีสธาธาตุ อีมา โข อานนุท ฉ ธาตุโย ยโต ชานาติ ปสฺสติ
เอตฺตาวตปิ โข อานนุท ธาตุกฺสโล ภิกฺขุติ อลั วจนายาติ ฯ

[๒๔๑] สียา ปน ฆนฺเต อญฺโณปิ ปริยาโย ยถา ธาตุกฺสโล
ภิกฺขุติ อลั วจนายาติ ฯ สียา อานนุท ติสฺโส อีมา อานนุท
ธาตุโย กามธาตุ รูปธาตุ อรูปธาตุ อีมา โข อานนุท ติสฺโส
ธาตุโย ยโต ปชานาติ ปสฺสติ เอตฺตาวตปิ โข อานนุท
ธาตุกฺสโล ภิกฺขุติ อลั วจนายาติ ฯ

[๒๔๒] สียา ปน ฆนฺเต อญฺโณปิ ปริยาโย ยถา ธาตุกฺสโล
ภิกฺขุติ อลั วจนายาติ ฯ สียา อานนุท เทว อีมา อานนุท ธาตุโย
สงฺขตาธาตุ ๑ อสงฺขตาธาตุ อีมา โข อานนุท เทว ธาตุโย ยโต
ชานาติ ปสฺสติ เอตฺตาวตปิ โข อานนุท ธาตุกฺสโล ภิกฺขุติ อลั
วจนายาติ ฯ

[๒๔๓] กิตฺตาวตทา ปน ฆนฺเต อายตฺนกฺสโล ภิกฺขุติ อลั
วจนายาติ ฯ ฉ โข ปนินานิ อานนุท อชฺฌตฺติกพาหิรานิ อายตฺนानิ
#๑ ย. สงฺขตา จ ธาตุ อสงฺขตา จ ธาตุ ฯ

จกฺขุ เจว รูปา ๑ จ โสตถจ สหฺทา จ ฆานถจ คนฺธา จ
ชิวฺหา จ รธา จ กาโย จ โฝฏฺฐพฺพา จ มโน จ ธมฺมา จ
อิมานิ โข อานนฺท ฆ อชฺมตฺติกาหิรานิ อายตฺนานิ ยโต
ชานาติ ปสฺสตี เอตฺตาวตา โข ปน อานนฺท อายตฺนกุสโล ภิกฺขุติ
อลํ วจฺนยาตี ฯ

[๒๔๔] กิตฺตาวตา ปน ฆนฺเต ปฏฺิจฺจสมุปฺปาตกุสโล ภิกฺขุติ
อลํ วจฺนยาตี ฯ อิธ อานนฺท ภิกฺขุ เอวํ ชานาติ อิมสฺมี
สตี อิทํ โหตี อิมสฺสุปฺปาทา อิทํ อุปฺปชฺชตี อิมสฺมี อสตี
อิทํ น โหตี อิมสฺส นิโรธา อิทํ นิรุชฺชตี ยทิตํ อวิชฺชาปจฺจยา
สงฺขารธา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปํ
นามรูปปจฺจยา สพฺยตฺนํ สพฺยตฺนปจฺจยา ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา
เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ
อุปาทานปจฺจยา ภโว ภวปจฺจยา ชาตี ชาตีปจฺจยา ชรามรณํ
โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปฺปายาธา สมภฺวานฺติ เอวเมตฺสฺส เภวลสฺส
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหตี อวิชฺชาย เตวฺว อเสสวिरาคนิโรธา
สงฺขารนิโรโธ สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ วิญฺญาณนิโรธา
นามรูปนิโรโธ นามรูปนิโรธา สพฺยตฺนนิโรโธ สพฺยตฺนนิโรธํ
ผสฺสนิโรโธ ผสฺสนิโรธา เวทฺนานิโรโธ เวทฺนานิโรธา ตณฺหานิโรโธ
ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ
ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสภปริเทวทุกฺข-
โทมนสฺสุปฺปายาธา นิรุชฺชนฺติ เอวเมตฺสฺส เภวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส
#๑ ยฺ. รูปถจ ฯ

นิโรธ โหติ เอตดาวตา โข อานนุท ปฏิจฺจสมฺปปาทกุสโล
ภิกฺขุติ อลั วณายาติ ฯ

[๒๔๕] กิตฺตาวตา ปน ฆนฺเต จานาจानกุสโล ภิกฺขุติ อลั
วณายาติ ฯ อิธานนุท ภิกฺขุ อฏฺฏจานเมตฺตํ อนวกาโส ยํ
ทิกฺขุจิสฺมปฺนโน ปุคฺคโล กิณฺจิ สงฺขารํ นิจฺจโต อุปคฺจฺเจยฺย เนตฺตํ
จानํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ จานญฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ ปุณฺณชฺชโน
กิณฺจิ สงฺขารํ นิจฺจโต อุปคฺจฺเจยฺย จานเมตฺตํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ
อฏฺฏจานเมตฺตํ อนวกาโส ยํ ทิกฺขุจิสฺมปฺนโน ปุคฺคโล กิณฺจิ สงฺขารํ
สุขโต อุปคฺจฺเจยฺย เนตฺตํ จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ จานญฺจ โข
เอตํ วิชฺชติ ยํ ปุณฺณชฺชโน กิณฺจิ สงฺขารํ สุขโต อุปคฺจฺเจยฺย
จานเมตฺตํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ อฏฺฏจานเมตฺตํ อนวกาโส ยํ ทิกฺขุจิสฺมปฺนโน
ปุคฺคโล กิณฺจิ ฆมฺมํ อตฺตโต อุปคฺจฺเจยฺย เนตฺตํ จานํ วิชฺชตีติ
ปชานาติ ฯ จานญฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ ปุณฺณชฺชโน กิณฺจิ ฆมฺมํ
อตฺตโต อุปคฺจฺเจยฺย จานเมตฺตํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ อฏฺฏจานเมตฺตํ
อนวกาโส ยํ ทิกฺขุจิสฺมปฺนโน ปุคฺคโล มาตฺรํ ชีวิตา โวโรเปยฺย เนตฺตํ
จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ จานญฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ ปุณฺณชฺชโน
มาตฺรํ ชีวิตา โวโรเปยฺย จานเมตฺตํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ อฏฺฏจานเมตฺตํ
อนวกาโส ยํ ทิกฺขุจิสฺมปฺนโน ปุคฺคโล ปีตฺรํ ชีวิตา โวโรเปยฺย
เนตฺตํ จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ จานญฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ

ปุณฺธุชฺชโน ปิตฺรํ จีวิตา โวโรเปยฺย ๗เปฯ อรหนฺตํ จีวิตา โวโรเปยฺย
จानเมตํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ๗ อญฺ्ञจानเมตํ อนวกาโส ยํ ทิฏฺฐิสฺสมฺปนฺโน
ปุคฺคโล ทฺฐจฺจิตฺโต ตถาคตฺตสฺส โลหิตํ อุปฺปาเทยฺย เนตํ
จानํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ๗ จานญฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ
ปุณฺธุชฺชโน ทฺฐจฺจิตฺโต ตถาคตฺตสฺส โลหิตํ อุปฺปาเทยฺย จานเมตํ
วิชฺชตีติ ปชานาติ ๗ อญฺ्ञจानเมตํ อนวกาโส ยํ ทิฏฺฐิสฺสมฺปนฺโน
ปุคฺคโล สงฺฆํ ภินฺนํเทยฺย เนตํ จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ๗ จานญฺจ
โข เอตํ วิชฺชติ ยํ ปุณฺธุชฺชโน สงฺฆํ ภินฺนํเทยฺย จานเมตํ วิชฺชตีติ
ปชานาติ ๗ อญฺ्ञจानเมตํ อนวกาโส ยํ ทิฏฺฐิสฺสมฺปนฺโน ปุคฺคโล
อลฺลํ สตฺถารํ อุทฺทิสฺเสยฺย เนตํ จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ๗ จานญฺจ
โข เอตํ วิชฺชติ ยํ ปุณฺธุชฺชโน อลฺลํ สตฺถารํ อุทฺทิสฺเสยฺย จานเมตํ
วิชฺชตีติ ปชานาติ ๗ อญฺ्ञจानเมตํ อนวกาโส ยํ เอกิสฺสา โลกธาตุยา
เทว อรหนฺโต สฺมฺมาสมฺพุทฺธา อปุพฺพิ อจฺริมํ อุปฺปชฺเชยฺย
เนตํ จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ๗ จานญฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ
เอกิสฺสา โลกธาตุยา เอโก อรหํ สฺมฺมาสมฺพุทฺโธ อุปฺปชฺเชยฺย
จानเมตํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ๗ อญฺ्ञจानเมตํ อนวกาโส ยํ เอกิสฺสา
โลกธาตุยา เทว ราชาโน จกฺกวตฺติโน อปุพฺพิ อจฺริมํ อุปฺปชฺเชยฺย
เนตํ จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ๗ จานญฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ
เอกิสฺสา โลกธาตุยา เอโก ราชา จกฺกวตฺติ อุปฺปชฺเชยฺย จานเมตํ
วิชฺชตีติ ปชานาติ ๗ อญฺ्ञจानเมตํ อนวกาโส ยํ อิตฺถิ อรหํ อสฺส

สมมาสมพุทฺโธ เนตฺ จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ จานญจ โข
เอตํ วิชฺชติ ยํ ปุริโส อรหํ อสฺส สมมาสมพุทฺโธ จานเมตํ
วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ อญฺ्ञจานเมตํ อนวกาโส ยํ อิตฺถิ ราชา
อสฺส จกฺกวัตฺติ เนตฺ จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ จานญจ โข
เอตํ วิชฺชติ ยํ ปุริโส ราชา อสฺส จกฺกวัตฺติ จานเมตํ วิชฺชตีติ
ปชานาติ ฯ อญฺ्ञจานเมตํ อนวกาโส ยํ อิตฺถิ สกฺกตฺตํ กาเรยฺย ...
มารตฺตํ กาเรยฺย ... พุรหฺมตฺตํ กาเรยฺย เนตฺ จานํ วิชฺชตีติ
ปชานาติ ฯ จานญจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ ปุริโส สกฺกตฺตํ กาเรยฺย ๑ ...
มารตฺตํ กาเรยฺย ... พุรหฺมตฺตํ กาเรยฺย จานเมตํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ
อญฺ्ञจานเมตํ อนวกาโส ยํ กายทฺวจฺจริตฺสฺส อญฺ्ञโจ กนฺโถ
มณาโป วิปาโก นิพฺพตฺเตยฺย เนตฺ จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ
จานญจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ กายทฺวจฺจริตฺสฺส อญฺ्ञโจ อกนฺโถ
อมณาโป วิปาโก นิพฺพตฺเตยฺย จานเมตํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ
อญฺ्ञจานเมตํ อนวกาโส ยํ วจิทฺฺวจฺจริตฺสฺส ... ยํ มโนทฺวจฺจริตฺสฺส
อญฺ्ञโจ กนฺโถ มณาโป วิปาโก นิพฺพตฺเตยฺย เนตฺ จานํ วิชฺชตีติ
ปชานาติ ฯ จานญจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ วจิทฺฺวจฺจริตฺสฺส ... ยํ
มโนทฺวจฺจริตฺสฺส อญฺ्ञโจ อกนฺโถ อมณาโป วิปาโก นิพฺพตฺเตยฺย
จานเมตํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ อญฺ्ञจานเมตํ อนวกาโส ยํ กายสฺวจฺจริตฺสฺส
อญฺ्ञโจ อกนฺโถ อมณาโป วิปาโก นิพฺพตฺเตยฺย เนตฺ
จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ จานญจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ
#๑ ม. ย. สพุทฺถก กเรยฺย ฯ

กายสุจริตสุส อัญโธ กนุโต มนาโป วิปาโก นิพพุตเตยฺย จานเมตํ
วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ อญฺจานเมตํ อนวกาโส ยํ วจีสฺสุจริตสุส ...
ยํ มโนสุจริตสุส อนัญโธ อกนุโต อมนาโป วิปาโก นิพพุตเตยฺย
เนตํ จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ จานญจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ
วจีสฺสุจริตสุส ... ยํ มโนสุจริตสุส อัญโธ กนุโต มนาโป วิปาโก
นิพพุตเตยฺย จานเมตํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ อญฺจานเมตํ อนวกาโส
ยํ กายทฺวจฺจริตสมงฺคี ตํนิทานา ตปฺปจฺจยา กายสุส เกทา ปรมฺมรณา
สุคฺคี สคฺคํ โลกํ อุตฺตชฺเชยฺย เนตํ จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ
จานญจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ กายทฺวจฺจริตสมงฺคี ตํนิทานา ตปฺปจฺจยา
กายสุส เกทา ปรมฺมรณา อปายํ ทฺวคฺคตี วินิปาตํ นิริยํ อุตฺตชฺเชยฺย
จานเมตํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ อญฺจานเมตํ อนวกาโส ยํ วจีสฺสุจริตสมงฺคี
ตํนิทานา ตปฺปจฺจยา กายสุส เกทา ปรมฺมรณา สุคฺคี
สคฺคํ โลกํ อุตฺตชฺเชยฺย เนตํ จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ
จานญจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ วจีสฺสุจริตสมงฺคี ... ยํ มโนทฺวจฺจริตสมงฺคี
ตํนิทานา ตปฺปจฺจยา กายสุส เกทา ปรมฺมรณา อปายํ
ทฺวคฺคตี วินิปาตํ นิริยํ อุตฺตชฺเชยฺย จานเมตํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ
อญฺจานเมตํ อนวกาโส ยํ กายสุจริตสมงฺคี ตํนิทานา ตปฺปจฺจยา
กายสุส เกทา ปรมฺมรณา อปายํ ทฺวคฺคตี วินิปาตํ นิริยํ อุตฺตชฺเชยฺย
เนตํ จานํ วิชฺชตีติ ปชานาติ ฯ จานญจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ
กายสุจริตสมงฺคี ตํนิทานา ตปฺปจฺจยา กายสุส เกทา ปรมฺมรณา

สุคตีสสุคัม โลกัม อุปปชเชยฺย จานเมตัม วิชชตีสติ ปชานาติ ฯ
อญฺจจานเมตัม อนวกาโส ยัม วีสฺสุจฺจิตสมงฺกีสฺสิ ... ยัม มโนสฺสุจฺจิตสมงฺกีสฺสิ
ตํนิทานา ตปฺปจฺจยา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทฺวคฺคตีสฺสิ
วินิปาตํ นิสฺสํ อุปปชเชยฺย เนตํ จานันํ วิชชตีสติ ปชานาติ ฯ
จानญฺจ โข เอตํ วิชชติ ยัม วีสฺสุจฺจิตสมงฺกีสฺสิ ... ยัม มโนสฺสุจฺจิตสมงฺกีสฺสิ
ตํนิทานา ตปฺปจฺจยา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา สฺวคฺคตีสฺสิ สฺวคฺคัม โลกัม
อุปปชเชยฺย จานเมตัม วิชชตีสติ ปชานาติ ฯ เอตฺตาวตา โข
อานนฺท จานาจानกฺุสโล ภิกฺขุติ อลํ วจนายาติ ฯ

[๒๔๖] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ
อจฺฉริยํ ภนฺเต อพฺภุตํ ภนฺเต โโก นามายํ ภนฺเต ชมฺมปฺริยาโยติ ฯ
ตสฺมาติห ตวํ อานนฺท อิมํ ชมฺมปฺริยายํ พหุชาตุโกติปิ นํ ชาเรหิ
จตุปฺริวญฺโณติปิ นํ ชาเรหิ ชมฺมาทาโสติปิ นํ ชาเรหิ อมตพฺนฺทฺภิติปิ
นํ ชาเรหิ อนุตฺตโร สงฺคามวิชโยติปิ นํ ชาเรหิติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนฺโท ภควโต
ภาสิตํ อภินนฺทิติ ฯ

พหุชาตุกสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจมํ ฯ

อิติลิลิตสุตติ

[๒๔๗] เอวมเม สุตติ เอกัม สมยํ ภควา ราชคเห วิหริตี
อิติลิลิตสุตตี ปพพเต ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ภิกฺขโวตี ฯ
ภทฺนเตตี เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺโสสุ ฯ

[๒๔๘] ภควา เอตทโวจ ปสฺสธ โน ตุมฺเห ภิกฺขเว เอตํ
เวภารํ ปพพตฺนตี ฯ เอวมฺภนฺเต ฯ เอตสฺส โข ภิกฺขเว เวภารสฺส
ปพพตสฺส อญฺฉาว สมณฺญา อโหสิ อญฺฉา ปญฺฉตฺตี ฯ ปสฺสธ
โน ตุมฺเห ภิกฺขเว เอตํ ปญฺฉทวํ ปพพตฺนตี ฯ เอวมฺภนฺเต ฯ
เอตสฺสปี โข ภิกฺขเว ปญฺฉทวสฺส ปพพตสฺส อญฺฉาว สมณฺญา
อโหสิ อญฺฉา ปญฺฉตฺตี ฯ ปสฺสธ โน ตุมฺเห ภิกฺขเว เอตํ
เวปฺปลลํ ปพพตฺนตี ฯ เอวมฺภนฺเต ฯ เอตสฺสปี โข ภิกฺขเว เวปฺปลลสฺส
ปพพตสฺส อญฺฉาว สมณฺญา อโหสิ อญฺฉา ปญฺฉตฺตี ฯ ปสฺสธ
โน ตุมฺเห ภิกฺขเว เอตํ กิษฺณกุญฺ্ณํ ปพพตฺนตี ฯ เอวมฺภนฺเต ฯ
เอตสฺสปี โข ภิกฺขเว กิษฺณกุญฺสฺส ปพพตสฺส อญฺฉาว สมณฺญา
อโหสิ อญฺฉา ปญฺฉตฺตี ฯ ปสฺสธ โน ตุมฺเห ภิกฺขเว อิมํ
อิติลิลิตํ ปพพตฺนตี ฯ เอวมฺภนฺเต ฯ อิมสฺส โข ปน ภิกฺขเว
อิติลิลิตสฺส ปพพตสฺส เอสาว สมณฺญา อโหสิ เอสา ปญฺฉตฺตี ฯ

[๒๔๙] ภูตปฺพพํ ภิกฺขเว ปญฺจ ปจฺเจกพฺพุทฺธสฺตานิ อิมสฺมี
อิติลิลิตสุตตี ปพพเต จิรนิวาสิโน อเหตุํ ฯ เต อิมํ ปพพตํ ปวิสนฺตา

ทิสฺสนฺติ ปวิฏฺฐา น ทิสฺสนฺติ ฯ ตเมนนฺ มนุสฺสา ทิสฺวา เอวมาหฺสู
อัยํ ปพฺพโต อิมํ อีสึ คิลตฺตี อีสึคิลิ อีสึคิลิเตวว สมณฺญา
อุทปาติ ฯ อัจฺจขิสฺสามิ ภิกฺขเว ปจฺเจกพฺพุทฺธานํ นามานิ กิตฺตยิสฺสามิ
ภิกฺขเว ปจฺเจกพฺพุทฺธานํ นามานิ เทลิสฺสามิ ภิกฺขเว ปจฺเจกพฺพุทฺธานํ
นามานิ ตํ สุณาท สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามิตี ฯ
เอวมนฺเตติ โช เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๒๕๐] ภควา เอตทวโจ อริฏฺฐโจ นาม ภิกฺขเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ ๑
อิมสฺมี อีสึคิลิสฺมี ปพฺพเต จิรนิวาสี อโหสิ ฯ อุปริฏฺฐโจ
นาม ภิกฺขเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ อิมสฺมี อีสึคิลิสฺมี ปพฺพเต จิรนิวาสี
อโหสิ ฯ ตกรสิขี นาม ภิกฺขเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ อิมสฺมี อีสึคิลิสฺมี
ปพฺพเต จิรนิวาสี อโหสิ ฯ ยสฺสฺสี นาม ภิกฺขเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ
อิมสฺมี อีสึคิลิสฺมี ปพฺพเต จิรนิวาสี อโหสิ ฯ สุตฺสฺสโน นาม
ภิกฺขเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ อิมสฺมี อีสึคิลิสฺมี ปพฺพเต จิรนิวาสี
อโหสิ ฯ ปยทฺสฺสี นาม ภิกฺขเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ อิมสฺมี อีสึคิลิสฺมี
ปพฺพเต จิรนิวาสี อโหสิ ฯ คนฺธาโร นาม ภิกฺขเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ
อิมสฺมี อีสึคิลิสฺมี ปพฺพเต จิรนิวาสี อโหสิ ฯ ปณฺโฑโล นาม
ภิกฺขเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ อิมสฺมี อีสึคิลิสฺมี ปพฺพเต จิรนิวาสี
อโหสิ ฯ อุปาสโก นาม ภิกฺขเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ อิมสฺมี อีสึคิลิสฺมี
ปพฺพเต จิรนิวาสี อโหสิ ฯ นิโถ นาม ภิกฺขเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ
อิมสฺมี อีสึคิลิสฺมี ปพฺพเต จิรนิวาสี อโหสิ ฯ ตโถ นาม ภิกฺขเว
#๑ ย. สพฺพตฺถ ปจฺเจกพฺพุทฺโธ ฯ

ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ อิมสฺมี อิติคิลิสมฺมี ปพฺพเต จิรนิวาสี อโหสิ ฯ
สุตฺวา นาม ภิกฺขเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ อิมสฺมี อิติคิลิสมฺมี ปพฺพเต
จิรนิวาสี อโหสิ ฯ ภาวิตฺตโต นาม ภิกฺขเว ปจฺเจกสมฺพุทฺโธ
อิมสฺมี อิติคิลิสมฺมี ปพฺพเต จิรนิวาสี อโหสิ ฯ

[๒๕๑] เย สตฺตสํวรา อนิฆา นิรํสา

ปจฺเจกเมวชฺฌคम्म สุโพธิ
เตสํ วิสฺลฺลํ นรุตฺตมํ
นามานิ เม กิตฺตยโต สุณฺณ
อริญฺโง อุปริญฺโง ตกรฺตึชึ ยสฺสตี
สุทฺสฺสโน ปิยทฺสฺสี จ พุทฺโธ ๑
กนฺธาโร ปิณฺโฑโล อุปาสโก จ
นิโถ ตโถ สุตฺวา ภาวิตฺตโต
สมฺโภ สฺโภ เมถฺโล ๒ อญฺจโม จ
อดฺสฺสเมโฆ อนิโฆ สุทาโง
ปจฺเจกพุทฺธา ภาวนตฺตึชึณา
หิงฺกู จ หิงฺโก จ มหํภาวา
เทว ชาลิโน มฺุณิโน อญฺจโก จ
อด โกสฺลโล ๓ พุทฺโธ อโถ สุพาหุ
อุปเนมิโส เนมิโส สนฺตจิตฺโต
สจฺโจ ตโถ วิโรช ปญฺจิติโต จ

#๑ ม. สุตฺมพุทฺโธ ฯ ๒ มตฺถโล ฯ ๓ โป. ย. โกสฺลโล ฯ

กาฬุปกาพา วิชิต ชิต จ
องโค จ ปงโค จ คุดิจุติโต ๑ จ
ปสสี ชหิ อุปธี ทุกขมุล
อปราชิต มารพล อเชติ
สตถา ปวตถา สรภงโค โลมหโต
อุจจุงคมาโย อสิโต อนาสโว
มโนมโย มานจุนิโท จ พนุฐมา
ตทาทิมุตโต วิมโต จ เกตุมา
เกตุมพราโค จ มาตงโค อริโย
อดจुโต อจจुकคามพยามโก
สุมงคโล ทพพิโล สุปติฎฐิต
อสโยห เขมาภิริโต จ โสรโต
ทุรนนโย สงโฆ อโถปี อุชชโย
อปโร มุณี สโยห อโนมนิกุขโม ๒
อานนุท นนุโท อุปนนุโท ทวาทส
ภารทวาโซ อนุตติมเทหฐาริ
โพธิ มหاناโม อโถปี อุตตุโร
เกสี สีชี สุนุทโร ภารทวาโซ

#๑ ยู. คุดิซุชิตติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ยู. อโนมนิกุขโม ฯ ๓ ยู. ภารทวาชา ฯ

ติสุสุปติสุสา ภวพฺพนจฺจิททา

อุปสีทรี ๑ ตณฺหจฺจิทโท จ สีทรี ๑
 พุทฺโท อหุ มงฺคโล วีตฺราโค
 อุตฺตจฺจิททา ชาลีนี ทฺกฺขมฺมถํ
 สนฺตํ ปทํ อชฺฌคมฺปณฺโธ
 อุโปสโถ สุนฺทโร สจฺจนาโม
 เซโต ชยฺนโต ปทฺโม อุปฺปโล จ
 ปทฺมุตฺตโร รกฺขิตฺโต ปพฺพโต จ
 มานตฺถทฺโท โสภิตฺโต วีตฺราโค
 กโณห จ พุทฺโท สุวิมฺตฺตจิตฺโต
 เอเต จ อณฺเณ จ มหานุภาวา
 ปจฺเจกพุทฺธา ภวเนตฺติจิณฺา
 เต สพฺพสงฺคาธิกเต มहेสี
 ปรินิพฺพุเต วนฺทถ อปฺปเมยฺยเต ๑
 อิติคิตีสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ฌฏฺฐํ ๑

#๑ ม. อุปสีทิ ๑ สีขริ ๑

มหาจตุตถาริสกสุตต์

[๒๕๒] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา สาวตถึยฺย วิหริติ
เชตวนเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ ตตฺตร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขวโถติ ฯ ภาทนฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโถ ปจฺจสฺสโสสุ ฯ
ภควา เอตทวโจ อริยํ โว ภิกฺขเว สมฺมาสมาริํ เทสิสฺสามิ
สอฺปนฺนิตฺถํ สปริกฺขารํ ตํ สุณฺณถ สาทฺฐกํ มนฺสิกโรถ ภาสิสฺสามิตีติ ฯ
เอวมภฺนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโถ ปจฺจสฺสโสสุ ฯ

[๒๕๓] ภควา เอตทวโจ กตโม จ ภิกฺขเว อริโย
สมฺมาสมาริํ สอฺปนฺนิตฺถํ สปริกฺขารโ สยฺยถิํทํ สมฺมาทิฏฺฐิ
สมฺมาสงฺกปโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมฺนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวาชาโม
สมฺมาสติ ยา โข ภิกฺขเว อิมหิ สตตฺตงฺเกหิ จิตฺตสุส เอกกฺคตา
ปริกฺขตา อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อริโย สมฺมาสมาริํ สอฺปนฺนิตฺถํ อิติปี
สปริกฺขารโ อิติปีตีติ ๑ ฯ

[๒๕๔] ตตฺตร ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ ปุพฺพงฺคมา โหติ ฯ กถญจ
ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ ปุพฺพงฺคมา โหติ ฯ มิจฺจนาทิฏฺฐิ มิจฺจนาทิฏฺฐิติ
ปชานาติ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาทิฏฺฐิติ ปชานาติ ฯ สาสฺส โหติ
สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ

[๒๕๕] กตมา จ ภิกฺขเว มิจฺจนาทิฏฺฐิ ฯ นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ
ยิฏฺฐิ นตฺถิ หุตํ นตฺถิ สุกตทกฺกญฺยานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก
#๑ ม. ย. อิติปี ฯ

นตฺถิ อัย โลโก นตฺถิ ปโร โลโก นตฺถิ มาตา นตฺถิ ปิตา
นตฺถิ สตุตา โอปปาดิกา นตฺถิ โลเก สมณพฺราหฺมณา สมฺมกฺคตา
สมฺมาปฏิปนฺนา เย อิมญจ โลกํ ปรญจ โลกํ สยํ อภิญญา
สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตํติ อัย ภิกฺขเว มิจฺฉาทิฏฺฐิ ฯ

[๒๕๖] กตมา จ ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิํปหิ
ภิกฺขเว ทฺวํ ยํ วทามิ อตฺถิ ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ สาสวา
ปฺลฺลณภาคิยา อุปฺธิเวปกฺกา อตฺถิ ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ อริยา
อนาสวา โลกุตฺตรามคฺคํกา ฯ

[๒๕๗] กตมา จ ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ สาสวา ปฺลฺลณภาคิยา
อุปฺธิเวปกฺกา ฯ อตฺถิ ทินฺนํ อตฺถิ ยิฏฺฐิ อตฺถิ หุตํ อตฺถิ
สฺกตทฺกกฺกฺกานํ กมฺมานํ ฬลํ วิปาโก อตฺถิ อัย โลโก อตฺถิ ปโร
โลโก อตฺถิ มาตา อตฺถิ ปิตา อตฺถิ สตุตา โอปปาดิกา อตฺถิ
โลเก สมณพฺราหฺมณา สมฺมกฺคตา สมฺมาปฏิปนฺนา เย อิมญจ
โลกํ ปรญจ โลกํ สยํ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตํติ อัย
ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ สาสวา ปฺลฺลณภาคิยา อุปฺธิเวปกฺกา ฯ

[๒๕๘] กตมา จ ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ อริยา อนาสวา โลกุตฺตรา
มคฺคํกา ฯ ยา โข ภิกฺขเว อริยจิตฺตสฺส อนาสวจิตฺตสฺส
อริยมคฺคสมฺภุคิโน อริยมคฺคํ ภาวยโต ปญฺญา ปญฺณินฺนทฺริยํ ปญฺญาฬลํ
ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโก สมฺมาทิฏฺฐิ มคฺคํกํ อัย ภิกฺขเว
สมฺมาทิฏฺฐิ อริยา อนาสวา โลกุตฺตรามคฺคํกา ฯ โส ๑ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา
#๑ ยู. โย ฯ

ปหานาย วายมตี สมมาทิฏฐิยา อุปสมปทาย ฯ สุวาสุส โหติ
สมมวายาโม ฯ โส สโต มิจฺฉาทิฏฐิ ปชหติ สโต สมมาทิฏฐิ
อุปสมปชช วิหริติ ฯ สาสฺส โหติ สมมาสติ ฯ อิตฺตฺสิเม ตโย
ชฺมมา สมมาทิฏฐิ อนุปริชานนฺติ อนุปริวัตตฺตฺนฺติ เสยฺยถิทํ
สมมาทิฏฐิ สมมวายาโม สมมาสติ ฯ

[๒๕๕] ตตฺร ภิกฺขเว สมมาทิฏฐิ ปุพฺพงฺคมา โหติ ฯ กถญจ
ภิกฺขเว สมมาทิฏฐิ ปุพฺพงฺคมา โหติ ฯ มิจฺฉาสงฺกปฺปี
มิจฺฉาสงฺกปฺโปติ ปชานาติ สมมาสงฺกปฺปี สมมาสงฺกปฺโปติ ปชานาติ ฯ
सासुसु โหति สมมาทิฏฐิ ฯ

[๒๖๐] กตโม จ ภิกฺขเว มิจฺฉาสงฺกปฺโป ฯ กามสงฺกปฺโป
พฺยาปาทสงฺกปฺโป วิหีสาสงฺกปฺโป อัย ภิกฺขเว มิจฺฉาสงฺกปฺโป ฯ

[๒๖๑] กตโม จ ภิกฺขเว สมมาสงฺกปฺโป ฯ สมมาสงฺกปฺปํ
ภิกฺขเว ทฺวํ วทามิ อตฺถิ ภิกฺขเว สมมาสงฺกปฺโป สาสโว
ปุณฺณภาคิโย อุปฺธิเวปกฺโก อตฺถิ ภิกฺขเว สมมาสงฺกปฺโป อริโย
อนาสโว โลกุตฺตโร มคฺคจฺโค ฯ

[๒๖๒] กตโม จ ภิกฺขเว สมมาสงฺกปฺโป สาสโว ปุณฺณภาคิโย
อุปฺธิเวปกฺโก ฯ เนกฺขมฺมสงฺกปฺโป อพฺยาปาทสงฺกปฺโป อวิหีสาสงฺกปฺโป
อัย ภิกฺขเว สมมาสงฺกปฺโป สาสโว ปุณฺณภาคิโย
อุปฺธิเวปกฺโก ฯ

[๒๖๓] กตโม จ ภิกฺขเว สมมาสงฺกปฺโป อริโย อนาสโว

โลกุตตโร มคฺคงฺโก ๑ โย โข ภิกฺขเว อริยจิตฺตสฺส อนาสวจิตฺตสฺส
อริยมคฺคสมงฺคิโน อริยมคฺคํ ภาวโต ตกฺโก วิตกฺโก
สงฺกปฺโป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตฺโต อภินิโรปฺนา วจีสงฺขารो ๑
อัย ภิกฺขเว สมฺมาสงฺกปฺโป อริโย อนาสโว โลกุตฺตโร มคฺคงฺโก ๑
โส มิจฺฉาสงฺกปฺปสฺส ปหานาย วายมตี สมฺมาสงฺกปฺปสฺส
อุปสมฺปทาย ๑ สุวาสุส โหตี สมฺมาวายาโม ๑ โส สโต
มิจฺฉาสงฺกปฺปี ปชหตี สโต สมฺมาสงฺกปฺปี อุปสมฺปชช วิหฺรตี ๑
สาสุส โหตี สมฺมาสติ ๑ อิตฺติเม ๒ ตโย ชฺมมา สมฺมาสงฺกปฺปี
อนุปริชานนฺตี อนุปริวตฺตนฺตี เสยฺยถิํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาวายาโม
สมฺมาสติ ๑

[๒๖๔] ตตฺร ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ ปุพฺพงฺกมา โหตี ๑ กถญจ
ภิกฺขเว สมฺมาทิฏฺฐิ ปุพฺพงฺกมา โหตี ๑ มิจฺฉาวาจํ มิจฺฉาวาจาตี
ปชานาตี สมฺมาวาจํ สมฺมาวาจาตี ปชานาตี ๑ สาสุส โหตี
สมฺมาทิฏฺฐิ ๑

[๒๖๕] กตฺมา จ ภิกฺขเว มิจฺฉาวาจา ๑ มุสาวาทो ปิสุณา
วาจา ผรุสา วาจา สมฺปฺปลาโป อัย ภิกฺขเว มิจฺฉาวาจา ๑

[๒๖๖] กตฺมา จ ภิกฺขเว สมฺมาวาจา ๑ สมฺมาวาจํปหิ ภิกฺขเว
ทฺวํยํ วทามิ อตฺถิ ภิกฺขเว สมฺมาวาจา สาสวา ปุณฺณภากิยา
อุปฺธิเวปฺกกา อตฺถิ ภิกฺขเว สมฺมาวาจา อริยา อนาสวา โลกุตฺตรา
มคฺคงฺกา ๑

#๑ ยู. วาจาสงฺขารो ๑ ๒ ม. อิตฺติเม ๑

[๒๖๗] กตมา จ ภิกขเว สมุมวาจา สาสวา ปุณฺณภาคิยา
อุปฺธิเวปกฺกา ฯ มุสาวาทา เวรมณิ ปิสุณาย วาจา เวรมณิ
พรุสาย วาจา เวรมณิ สมุพฺปลาปา เวรมณิ อัย ภิกขเว
สมุมวาจา สาสวา ปุณฺณภาคิยา อุปฺธิเวปกฺกา ฯ

[๒๖๘] กตมา จ ภิกขเว สมุมวาจา อริยา อนาสวา โลกุตฺตรา
มกฺกุงฺกา ฯ ยา โข ภิกขเว อริยจิตฺตสฺส อนาสวจิตฺตสฺส อริยมกฺกสมฺมุคฺคิโน
อริยมกฺกํ ภาวยโต จตฺตหิปี วจิทฺตจฺริเตหิ อารติ วิรติ
ปฏฺวิรติ เวรมณิ อัย ภิกขเว สมุมวาจา อริยา อนาสวา โลกุตฺตรา
มกฺกุงฺกา ฯ โส มิจฺฉาวาจา ปหานาย วายมฺติ สมุมวาจา
อุปฺสมฺปทาย ฯ สฺวาสุส โหติ สมุมวาจาโม ฯ โส สโต มิจฺฉาวาจํ
ปชฺหติ สโต สมุมวาจํ อุปฺสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ สาสฺส โหติ
สมุมาสติ ฯ อิตฺติสฺสิเม ตโย ฐมฺมา สมุมวาจํ อนุปฺริธาณฺติ
อนุปฺริวตฺตณฺติ เสยฺยถิทํ สมุมาทิฏฺฐิ สมุมวาจาโม สมุมาสติ ฯ

[๒๖๙] ตตฺร ภิกขเว สมุมาทิฏฺฐิ ปุพฺพุงฺกมา โหติ ฯ กถณฺจ
ภิกขเว สมุมาทิฏฺฐิ ปุพฺพุงฺกมา โหติ ฯ มิจฺฉากมฺมนฺตํ
มิจฺฉากมฺมนฺโตติ ปชานาติ สมุมากมฺมนฺตํ สมุมากมฺมนฺโตติ
ปชานาติ ฯ สาสฺส โหติ สมุมาทิฏฺฐิ ฯ

[๒๗๐] กตโม จ ภิกขเว มิจฺฉากมฺมนฺโต ฯ ปาณาติปาโต
อทินฺนาทานํ กามสฺมุจฺฉาจาโร อัย ภิกขเว มิจฺฉากมฺมนฺโต ฯ

[๒๗๑] กตโม จ ภิกขเว สมุมากมฺมนฺโต ฯ สมุมากมฺมนฺตํปหิ

ภิกขเว ทวํ วทามิ อตฺถิ ภิกขเว สมฺมากมฺมนฺโต สาสโว
ปฺญญภาคิโย อุปฺธิเวปกฺโก อตฺถิ ภิกขเว สมฺมากมฺมนฺโต อริโย
อนาสโว โลกุตฺตโร มคฺคฺจโค ฯ

[๒๗๒] กตโม จ ภิกขเว สมฺมากมฺมนฺโต สาสโว
ปฺญญภาคิโย อุปฺธิเวปกฺโก ฯ อตฺถิ ภิกขเว ปาณาติปาตา เวรมณี
อทินฺนาทานา เวรมณี กาเมสุมิจฺจจารา เวรมณี อํยํ ภิกขเว
สมฺมากมฺมนฺโต สาสโว ปฺญญภาคิโย อุปฺธิเวปกฺโก ฯ

[๒๗๓] กตโม จ ภิกขเว สมฺมากมฺมนฺโต อริโย อนาสโว
โลกุตฺตโร มคฺคฺจโค ฯ ยา โข ภิกขเว อริยจิตฺตสฺส อนาสวจิตฺตสฺส
อริยมคฺคสมฺมุคฺคิโน อริยมคฺคํ ภาวฺยโต ตีหิปี กายทฺวจฺจเรเตหิ
อารตี วิรตี ปฏฺวิรตี เวรมณี อํยํ ภิกขเว สมฺมากมฺมนฺโต อริโย
อนาสโว โลกุตฺตโร มคฺคฺจโค ฯ โส มิจฺจกมฺมนฺตสฺส ปหานาย
วายมตี สมฺมากมฺมนฺตสฺส อุปสมฺปทาย ฯ สุวาสฺส โหตี
สมฺมาวาชาโม ฯ โส สโต มิจฺจกมฺมนฺตํ ปชฺหตี สโต
สมฺมากมฺมนฺตํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรตี ฯ สาสฺส โหตี สมฺมาสตี ฯ
อิตฺติสฺสิเม ตโย ฐมฺมา สมฺมากมฺมนฺตํ อนุปริชฺวานฺตี อนุปริวตฺตฺนฺตี
เสยฺยถิํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาวาชาโม สมฺมาสตี ฯ

[๒๗๔] ตตฺถ ภิกขเว สมฺมาทิฏฺฐิ ปุพฺพํคฺมา โหตี ฯ กถญจ
ภิกขเว สมฺมาทิฏฺฐิ ปุพฺพํคฺมา โหตี ฯ มิจฺจกาอาชีวํ
มิจฺจกาอาชีวตี ปชานาตี สมฺมาอาชีวํ สมฺมาอาชีวตี ปชานาตี ฯ

สาสุส โหติ สมมาทิญฺจิจิ ฯ

[๒๓๕] กตโม จ ภิกฺขเว มิจฺฉาอาชีโว ฯ กุหนา ลปนา
เนมิตฺตกตา นิปุเปตฺกตา ตาณน ตาภํ นิชิคฺชีสนตา อัย ภิกฺขเว
มิจฺฉาอาชีโว ฯ

[๒๓๖] กตโม จ ภิกฺขเว สมมาอาชีโว ฯ สมมาอาชีวํปหิ
ภิกฺขเว ทวยํ วทามิ อตฺถิ ภิกฺขเว สมมาอาชีโว ปุณฺณภาคิโย
อุปฺธิเวปกฺโก อตฺถิ ภิกฺขเว สมมาอาชีโว อริโย อนาสโว โลกุตฺตโร
มคฺคจฺโกล ฯ

[๒๓๗] กตโม จ ภิกฺขเว สมมาอาชีโว สาสโว ปุณฺณภาคิโย
อุปฺธิเวปกฺโก ฯ อิช ภิกฺขเว อริยสาวโก มิจฺฉาอาชีวํ ปหาย
สมมาอาชีเวน ชิวิภํ กปฺเปติ อัย ภิกฺขเว สมมาอาชีโว สาสโว
ปุณฺณภาคิโย อุปฺธิเวปกฺโก ฯ

[๒๓๘] กตโม จ ภิกฺขเว สมมาอาชีโว อริโย อนาสโว โลกุตฺตโร
มคฺคจฺโกล ฯ ยา โข ภิกฺขเว อริยจิตฺตสฺส อนาสวจิตฺตสฺส
อริยมคฺคสมฺมุคฺคิโน อริยมคฺคํ ภาวยโต มิจฺฉาอาชีวา อารติ วิรติ
ปฏฺวิรติ เวรมณิ อัย ภิกฺขเว สมมาอาชีโว อริโย อนาสโว โลกุตฺตโร
มคฺคจฺโกล ฯ โส มิจฺฉาอาชีวสฺส ปหานาย วายมติ สมมาอาชีวสฺส
อุปสมฺปทาย ฯ สุวาสุส โหติ สมมาวายาโม ฯ โส สโต
มิจฺฉาอาชีวํ ปชหติ สโต สมมาอาชีวํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ สาสุส
โหติ สมมาสติ ฯ อิตฺติสฺสิเม ตโย ฐมฺมา สมมาอาชีวํ

อนุปริชาวนติ อนุปริวัตตุนติ เสยยถิทํ สมมาทิฏฺฐิ สมมาวาชาโม
สมมาสตี ฯ

[๒๙๕] ตตฺร ภิกฺขเว สมมาทิฏฺฐิ ปุพฺพงฺคมา โหติ ฯ กถญจ
ภิกฺขเว สมมาทิฏฺฐิ ปุพฺพงฺคมา โหติ ฯ สมมาทิฏฺฐิสฺส ภิกฺขเว
สมมาสงฺกปโป ปโหติ สมมาสงฺกปฺปสฺส สมมาวาจา ปโหติ
สมมาวาจสฺส สมมากมฺมนฺโต ปโหติ สมมากมฺมนฺตสฺส
สมมาอาชีโว ปโหติ สมมาอาชีวสฺส สมมาวาชาโม ปโหติ
สมมาวายมสฺส สมมาสตี ปโหติ สมมาสตีสฺส สมมาสมาธิ ปโหติ
สมมาสมาธิสฺส สมมาฌานํ ปโหติ สมมาฌานสฺส สมมาวิมุตฺติ
ปโหติ ฯ อิติ โข ภิกฺขเว อฏฺฐงฺกสมนฺนาคโต เสโ [๑]
ทสทงฺกสมนฺนาคโต อรหา โหติ ฯ [๒]

[๒๙๖] ตตฺร ภิกฺขเว สมมาทิฏฺฐิ ปุพฺพงฺคมา โหติ ฯ กถญจ
ภิกฺขเว สมมาทิฏฺฐิ ปุพฺพงฺคมา โหติ ฯ สมมาทิฏฺฐิสฺส ภิกฺขเว
มิจฺฉาทิฏฺฐิ นิชฺชินฺณา โหติ ฯ เย จ มิจฺฉาทิฏฺฐิปจฺจยา อนเนเก
ปาปกา อกฺขลา ฐมฺมา สมฺภวนฺติ เต จสฺส นิชฺชินฺณา โหนฺติ
สมมาทิฏฺฐิปจฺจยา จ อนเนเก กฺขลา ฐมฺมา ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ
สมมาสงฺกปฺปสฺส ภิกฺขเว มิจฺฉาสงฺกปโป นิชฺชินฺโณ โหติ ฯ เปฯ
สมมาวาจสฺส ภิกฺขเว มิจฺฉาวาจา นิชฺชินฺณา โหติ ... สมมากมฺมนฺตสฺส
ภิกฺขเว มิจฺฉากมฺมนฺโต นิชฺชินฺโณ โหติ ... สมมาอาชีวสฺส
ภิกฺขเว มิจฺฉาอาชีโว นิชฺชินฺโณ โหติ ... สมมาวายมสฺส
#๑ ย. ปฏฺธิปโท ฯ ๒ โป. ม. ตตฺรปิ สมมาฌานเนน อนเนเก ปาปกา อกฺขลา ฐมฺมา
#วิคฺคา ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ

ภิกขเว มิจฺฉาวายาโม นิชฺชินฺโณ โหติ ... สมนฺนาสตีสุส ภิกขเว
มิจฺฉาสติ นิชฺชินฺณา โหติ ... สมนฺนาสมาธิสุส ภิกขเว มิจฺฉาสมาธิ
นิชฺชินฺโณ โหติ ... สมนฺนาถาณสุส ภิกขเว มิจฺฉาถาณํ นิชฺชินฺณํ
โหติ ... สมนฺนาวิมุตตสุส ภิกขเว มิจฺฉาวิมุตติ นิชฺชินฺณา โหติ ฯ
เย จ มิจฺฉาวิมุตติปจฺจยา อเนเก ปาปกา อกฺุสลา ชมฺมา สมนฺนา
เต จสุส นิชฺชินฺณา โหนฺติ สมนฺนาวิมุตติปจฺจยา จ อเนเก
กฺุสลา ชมฺมา ภาวนาปาริปุรี คจฺฉนฺติ ฯ อิติ โข ภิกขเว วีสติ
กฺุสลปฺกฺุชา วีสติ อกฺุสลปฺกฺุชา ฯ มหาจตฺตารีสโก ชมฺมปริยาโย
ปวตฺติโต อปฺปฏฺิวตฺติโย สมนฺเนน วา พฺุราหฺมณฺเนน วา เทวเณน วา
มารเณน วา พฺุรหฺมฺนา วา เกณจิ วา โลกสุมฺินฺติ ฯ

[๒๘๑] โย หิ โกจิ ภิกขเว สมนฺโณ วา พฺุราหฺมโณ วา อิมํ
มหาจตฺตารีสกํ ชมฺมปริยาโย คฺรหิตพฺพิ ปฏฺิกโกสิตพฺพิ มณฺเณยฺย
ตสุส ทิฏฺฐเจว ชมฺเม ทส สหชฺมมิกา วาทานฺวาทา คารยฺหฺญจฺฉานํ
อาคจฺฉนฺติ ฯ สมนฺนาทิฏฺฐิณฺเจ ภวํ คฺรหติ เย จ มิจฺฉาทิฏฺฐิ
สมนฺนพฺุราหฺมณา เต โภโต ปุชฺชาเต โภโต ปาสฺสา ฯ สมนฺนาสงฺกปฺปญฺเจ
ภวํ คฺรหติ เย จ มิจฺฉาสงฺกปฺปา สมนฺนพฺุราหฺมณา
เต โภโต ปุชฺชาเต โภโต ปาสฺสา ฯ สมนฺนาวจฺฉนฺเจ ภวํ
คฺรหติ ... สมนฺนากมฺมฺนตฺถเจ ภวํ คฺรหติ ... สมนฺนาอาชีวณฺเจ ภวํ
คฺรหติ ... สมนฺนาวายนฺเจ ภวํ คฺรหติ ... สมนฺนาสติณฺเจ ภวํ
คฺรหติ ... สมนฺนาสมาธิณฺเจ ภวํ คฺรหติ ... สมนฺนาถาณณฺเจ ภวํ

ครหติ ... สมมาวิมุตติเย ภาว ครหติ เย [๑] มิจฺฉาวิมุตฺติ
สมณพฺราหฺมณา เต โภโต ปุชฺชา เต โภโต ปาสํสา ฯ เยเกจิ ๒
ภิกฺขเว สมณา วา พฺราหฺมณา วา อิมํ มหัจฺฉตาริสกํ
ชฺมมปริยาขํ ครหิตพฺพํ ปฏิกฺโกสิตพฺพํ มณฺเณยฺยํ ตสฺส ทิกฺขเจว ชฺมเม
อิมे ทส สหชฺมมิกา วาทานูวาทา คารยฺหญฺจัน อัจฺฉนฺติ ฯ
เยปี เต ภิกฺขเว อเหตุ อุกฺกลา ๓ วสฺสภณฺณา ๔ อเหตุวาทา
อภิกฺขวาทา นตฺถิกวาทา เตปี มหัจฺฉตาริสกํ ชฺมมปริยาขํ น
ครหิตพฺพํ น ปฏิกฺโกสิตพฺพํ มณฺเณยฺยํ ตํ กิสฺส เหตุ
นินฺทาพฺยาโรสอุปารมฺภภยาติ ฯ

อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

มหัจฺฉตาริสกสูตรํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ ฯ

#๑ ย. เหตุณฺตเร จสฺสโท อตฺถิ ฯ ๒ ย. โย หิ โภจิ ฯ โป. ม. โย

#โภจิ ฯ ๓ ม. ย. โอกฺกลา ฯ ๔ ม. วยภินฺณา ฯ

อานาปานสติสูตร

[๒๘๒] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
ปุปฺพพารามะ มิคารมาตุ ปาสาเท สมฺพหุเลหิ อภิญญาเตหิ อภิญญาเตหิ
เถเรหิ สาวเกหิ สทฺฐี อายสุมตา จ สารีปุตฺเตน อายสุมตา จ
มหาโมคฺคัลลานะน อายสุมตา จ มหากัสสเปเน อายสุมตา จ
มหากัจจายเนน อายสุมตา จ มหาโกฏฺฐิเตน อายสุมตา จ
มหากปฺปิเนน อายสุมตา จ มหาจุนฺเทน อายสุมตา จ เรเวเตน
อายสุมตา จ อานนฺเทน อญฺเฬหิ จ อภิญญาเตหิ อภิญญาเตหิ
เถเรหิ สาวเกหิ สทฺฐี ๑ เตน โข ปน สมเยน เถรา ภิกฺขุ [๑] โอวทฺตติ
อนุสาสนฺติ ๑ อปฺเปกฺกเจ เถรา ภิกฺขุ ทสปี ภิกฺขุ โอวทฺตติ
อนุสาสนฺติ อปฺเปกฺกเจ เถรา ภิกฺขุ วิสมปี ภิกฺขุ โอวทฺตติ
อนุสาสนฺติ อปฺเปกฺกเจ เถรา ภิกฺขุ ตีสมปี ภิกฺขุ โอวทฺตติ
อนุสาสนฺติ อปฺเปกฺกเจ เถรา ภิกฺขุ จตฺตافیสมปี ภิกฺขุ โอวทฺตติ
อนุสาสนฺติ ๑ เต จ นวา ภิกฺขุ เถเรหิ ภิกฺขุหิ โอวทฺตติมานา
อนุสาสิยมานา โอพาริ ปุพฺพเพนาปริ วิเสสํ ปชานนฺติ ๑

[๒๘๓] เตน โข ปน สมเยน ภควา ตทฺหุโปสเถ ปญฺเฐเส
ปวารณาย ปุณฺณาย ปุณฺณมาย รตฺติยา ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต
อพฺโภกาเส นิสินฺโน โหติ ๑ อถ โข ภควา ตฺถุหิภฺภูตัง ๒ ภิกฺขุสงฺฆํ
#๑ ม. ย. นเว ภิกฺขุ ๑ ๒ ย. ตฺถุหิภฺภูตัง ตฺถุหิภฺภูตฺตติ ทิสฺสติ ๑

อนวิโลเกตวา ภิกขุ อามนุเตสิ อารทุโศสมิ ภิกขเว อิมาย
ปฏิบัติทาย อารทุจติโตสมิ ภิกขเว อิมาย ปฏิปัตทาย ตสฺมาติห
ภิกขเว ภิกขุโยโส มตฺตตาย วิริยํ อารภถ อปฺปตฺตสฺส ปตฺติยา
อนริคตสฺส อริคมาย อสจฺจนิคตสฺส สจฺจนิกริยา ย อิเชวหํ สวาคฺคิยํ
โกมุทํ จาคฺคฺมาสินี อากเมสฺสํมิตฺติ ฯ อสฺสโสตฺถุ โข ชานปทา ภิกขุ
ภควา กิร ตตฺถเว สวาคฺคิยํ โคมุทํ จาคฺคฺมาสินี อากเมสฺสํมิตฺติ ฯ
เต ชานปทา ภิกขุ สวาคฺคิยํ โอสรรนฺติ ภควนฺตํ ทสฺสนาย ฯ เต จ [๑]
เถรา ภิกขุ ภิกขุโยโส มตฺตตาย นเว ภิกขุ โฉวทนฺติ อนฺุสาสนฺติ ฯ
อปฺเปกฺกเจ เถรา ภิกขุ ทสฺปิ ภิกขุ โฉวทนฺติ อนฺุสาสนฺติ
อปฺเปกฺกเจ เถรา ภิกขุ วิสฺมปฺปิ ภิกขุ โฉวทนฺติ อนฺุสาสนฺติ อปฺเปกฺกเจ
เถรา ภิกขุ ทิสฺมปฺปิ ภิกขุ โฉวทนฺติ อนฺุสาสนฺติ อปฺเปกฺกเจ เถรา
ภิกขุ จตฺตทาพีสฺมปฺปิ ภิกขุ โฉวทนฺติ อนฺุสาสนฺติ ฯ เต จ นวา
ภิกขุ เถเรหิ ภิกขุหิ โฉวทิมานา อนฺุสาสิยมานา โฉพาริ ๒
ปฺพุเพนาปริ วิเสสํ ปชานนฺติ ฯ

[๒๘๔] เตน โข ปน สมเยน ภควา ตทหุโปสเถ ปณฺณรเส
โกมุทิยา จาคฺคฺมาสินิยา ปฺณณาย ปฺณณมาย รตฺติยา ภิกขุสงฺฆปริวฺโต
อพฺุภิกกาเส นิสินฺโน โหติ ฯ อถ โข ภควา คฺคฺมฺหิณฺตํ
ภิกขุสงฺฆํ อนฺุวิโลเกตวา ภิกขุ อามนุเตสิ อปฺลาปายํ ภิกขเว
ปริสา นิปฺปลาปายํ ภิกขเว ปริสา สฺุทฺทสาเร ๓ ปตฺติจฺจิตา ฯ
ตถารุโป อํยํ ภิกขเว ภิกขุสงฺโฆ ตถารุปายํ ภิกขเว ปริสา
#๑ ม. เอตฺถนฺตเร โขสทฺุโท อตฺถิ ฯ ๒ ม. ย. อุพาริ ฯ
#๓ ม. ย. สฺุทฺทสาเร ฯ

ยถารูปา ปริสา อาหุเนยฺยา ๑ ปาหุเนยฺยา ทกฺขิณฺเณยฺยา
อณฺชติกรณฺเณยฺยา อนุตฺตรํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ โลกสฺส ฯ ตถารูโป อัยํ ภิกฺขเว
ภิกฺขุสงฺฆโม ตถารูปายํ ภิกฺขเว ปริสา ยถารูปายํ ปริสายํ อปฺปํ
ทินฺนํ พหุ โหติ พหุ ทินฺนํ พหุตฺรํ ฯ ตถารูโป อัยํ ภิกฺขเว
ภิกฺขุสงฺฆโม ตถารูปายํ ภิกฺขเว ปริสา ยถารูปา ปริสา ทลฺลภา
ทสฺสนายํ โลกสฺส ฯ ตถารูโป อัยํ ภิกฺขเว ภิกฺขุสงฺฆโม ตถารูปายํ
ภิกฺขเว ปริสา ยถารูปํ ปริตํ อถํ โยชนคณฺณานิ ทสฺสนายํ คนฺตุ
ปุณฺเณนาปี ๒ ฯ

[๒๘๕] สนฺติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมสฺมี ภิกฺขุสงฺฆเม อรหฺนโตะ
ชีณาสวา วุสิตวฺนโตะ กตกรณฺเณยฺยา โอิหิตถารุตา อนุปฺปตฺตสทฺตถา
ปริกฺขิณฺทวสฺสโยชนา สมฺมทลฺลภา วิมุตฺตา เอวฺรูปาปี ภิกฺขเว
สนฺติ ภิกฺขุ อิมสฺมี ภิกฺขุสงฺฆเม ฯ สนฺติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมสฺมี
ภิกฺขุสงฺฆเม ปณฺจณฺนํ โอรมภากิยานํ สลฺโยชนานํ ปริกฺขยา
โอปฺปาตिका ตตฺถ ปรีนินฺทพฺยาโยโน อนาวตฺตธิรมฺมา ตสฺมา โลกา
เอวฺรูปาปี ภิกฺขเว สนฺติ ภิกฺขุ อิมสฺมี ภิกฺขุสงฺฆเม ฯ สนฺติ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ อิมสฺมี ภิกฺขุสงฺฆเม ตินฺนํ สลฺโยชนานํ ปริกฺขยา
ราคโทสโมหานํ ตนฺตฺตา สกทาคามิโน สกิทเว อิมํ โลกํ อากนฺตฺวา
ทุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสนฺติ เอวฺรูปาปี ภิกฺขเว สนฺติ ภิกฺขุ อิมสฺมี
#๑ ย. อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณฺเณยฺโย อณฺชติกรณฺเณยฺโยติ ทิสฺสติ ฯ
#๒ ม. ย. ปุณฺเณนาปีติ ทิสฺสติ ฯ ส. ปุณฺเณนาติ อิติ ทิสฺสติ ฯ

ภิกขุสงฆเม ๑ สนฺติ ภิกขเว ภิกขุ อิมสฺมี ภิกขุสงฆเม ตินฺณํ
สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โสตาปนฺนา อวินิปาตมฺมา นียตา
สมุโพธิปรายนา เอวรูปาปี ภิกขเว สนฺติ ภิกขุ อิมสฺมี ภิกขุสงฆเม ๑
สนฺติ ภิกขเว ภิกขุ อิมสฺมี ภิกขุสงฆเม จตฺนุนํ สติปญฺจานานํ
ภาวานาญโยคมนุยฺยตฺตา วิหรนฺติ เอวรูปาปี ภิกขเว สนฺติ ภิกขุ
อิมสฺมี ภิกขุสงฆเม ๑

[๒๘๖] สนฺติ ภิกขเว ภิกขุ อิมสฺมี ภิกขุสงฆเม จตฺนุนํ สมมปฺปชานานํ
ภาวานาญโยคมนุยฺยตฺตา วิหรนฺติ ... จตฺนุนํ อิทฺธิปาทานํ ...
ปญฺจนํ อินฺทฺริยานํ ... ปญฺจนํ พลานํ ... สตฺตฺนุนํ โพชฌงฺคานํ ...
อริยสฺส อญฺจกิกสฺส มคฺคสฺส ภาวานาญโยคมนุยฺยตฺตา วิหรนฺติ
เอวรูปาปี ภิกขเว สนฺติ ภิกขุ อิมสฺมี ภิกขุสงฆเม ๑ สนฺติ ภิกขเว
ภิกขุ อิมสฺมี ภิกขุสงฆเม เมตฺตาภาวานาญโยคมนุยฺยตฺตา วิหรนฺติ ...
กรุณาภาวานาญโยคมนุยฺยตฺตา วิหรนฺติ ... มุทิตาภาวานาญโยคมนุยฺยตฺตา
วิหรนฺติ ... อุเปกฺขาภาวานาญโยคมนุยฺยตฺตา วิหรนฺติ ... อสุภภาวานาญ-
โยคมนุยฺยตฺตา วิหรนฺติ ... อนิจฺจสญฺญาภาวานาญโยคมนุยฺยตฺตา
วิหรนฺติ เอวรูปาปี ภิกขเว สนฺติ ภิกขุ อิมสฺมี ภิกขุสงฆเม ๑

[๒๘๗] สนฺติ ภิกขเว ภิกขุ อิมสฺมี ภิกขุสงฆเม
อานาปานสติภาวานาญโยคมนุยฺยตฺตา วิหรนฺติ ๑ อานาปานสติ ภิกขเว
ภาวิตา พหุลีกตา มหปฺผลา โหติ มหานิสฺสา ๑ อานาปานสติ ภิกขเว
ภาวิตา พหุลีกตา จตฺตารโ สติปญฺจานเน ปรีปฺเรนฺติ ๑ ๑ จตฺตารโ
#๑ ไป. ย. ปรีปฺเรติ ๑

สตฺติปฏฺจนา ภาวิตา พหุลิกฺตา สตฺต โพชนฺงฺเก ปริปุเรนฺติ ฯ สตฺต
โพชนฺงฺกา ภาวิตา พหุลิกฺตา วิชฺชาวิมุตฺตี ปริปุเรนฺติ ฯ

[๒๘๘] กถั ภาวิตา จ ภิกฺขเว อานาปานสตฺติ กถั พหุลิกฺตา
มหฺปผลา โหติ มหานิสฺสา ฯ อิทฺ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อรณฺณคโต วา
รุกฺขมูลคโต วา สฺถวนาคารคโต วา นิสฺหติ ปรตฺถงฺกั อานฺชิตฺวา
อฺหุํ กายั ปณฺิชาย ปริมฺขั สตี อฺปฏฺจเปตฺวา ฯ โส สโตว
อสฺสสตฺติ สโต ปรตฺสสตฺติ ฯ ที่นฺม วา อสฺสสนฺโต ที่นฺม อสฺสสามิตี
ปฺชานาติ ที่นฺม วา ปรตฺสสนฺโต ที่นฺม ปรตฺสสามิตี ปฺชานาติ ฯ
รสฺสั วา อสฺสสนฺโต รสฺสั อสฺสสามิตี ปฺชานาติ รสฺสั วา
ปรตฺสสนฺโต รสฺสั ปรตฺสสามิตี ปฺชานาติ ฯ สพฺพกายปฏฺฐิเสวที
อสฺสสิสฺสสามิตี สิกฺขติ สพฺพกายปฏฺฐิเสวที ปรตฺสสิสฺสสามิตี สิกฺขติ ฯ
ปรตฺสสมฺภยั กายสงฺขารั อสฺสสิสฺสสามิตี สิกฺขติ ปรตฺสสมฺภยั กายสงฺขารั
ปรตฺสสิสฺสสามิตี สิกฺขติ ฯ ปิตฺติปฏฺฐิเสวที อสฺสสิสฺสสามิตี สิกฺขติ
ปิตฺติปฏฺฐิเสวที ปรตฺสสิสฺสสามิตี สิกฺขติ ฯ สุขฺปฏฺฐิเสวที อสฺสสิสฺสสามิตี
สิกฺขติ สุขฺปฏฺฐิเสวที ปรตฺสสิสฺสสามิตี สิกฺขติ ฯ จิตฺตสงฺขารปฏฺฐิเสวที
อสฺสสิสฺสสามิตี สิกฺขติ จิตฺตสงฺขารปฏฺฐิเสวที ปรตฺสสิสฺสสามิตี สิกฺขติ ฯ
ปรตฺสสมฺภยั จิตฺตสงฺขารั อสฺสสิสฺสสามิตี สิกฺขติ ปรตฺสสมฺภยั จิตฺตสงฺขารั
ปรตฺสสิสฺสสามิตี สิกฺขติ ฯ จิตฺตปฏฺฐิเสวที อสฺสสิสฺสสามิตี
สิกฺขติ จิตฺตปฏฺฐิเสวที ปรตฺสสิสฺสสามิตี สิกฺขติ ฯ อภิปปโมทยั
จิตฺตํ อสฺสสิสฺสสามิตี สิกฺขติ อภิปปโมทยั จิตฺตํ ปรตฺสสิสฺสสามิตี

สิกขติ ฯ สมาทห จิตตํ อสฺสสิสฺสามิติ สิกขติ สมาทห จิตตํ
ปสฺสสิสฺสามิติ สิกขติ ฯ วิโมจย จิตตํ อสฺสสิสฺสามิติ สิกขติ
วิโมจย จิตตํ ปสฺสสิสฺสามิติ สิกขติ ฯ อนิจฺจานุปสฺสี อสฺสสิสฺสามิติ
สิกขติ อนิจฺจานุปสฺสี ปสฺสสิสฺสามิติ สิกขติ ฯ วิราคานุปสฺสี
อสฺสสิสฺสามิติ สิกขติ วิราคานุปสฺสี ปสฺสสิสฺสามิติ สิกขติ ฯ
นิโรธานุปสฺสี อสฺสสิสฺสามิติ สิกขติ นิโรธานุปสฺสี ปสฺสสิสฺสามิติ
สิกขติ ฯ ปฏฺนิสฺสคฺคานุปสฺสี อสฺสสิสฺสามิติ สิกขติ ปฏฺนิสฺสคฺคานุปสฺสี
ปสฺสสิสฺสามิติ สิกขติ ฯ เอวํ ภาวิตา โข ภิกฺขเว อานาปานสติ
เอวํ พหุลีกตา มหปผลา โหติ มหานิสฺสา ฯ

[๒๘๕] กถํ ภาวิตา จ ภิกฺขเว อานาปานสติ กถํ พหุลีกตา
จตุตฺตารโ สติปฏฺจฺจเน ปริปุเรตฺติ ๑ ฯ ยสฺมี สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุ
ทึฆํ วา อสฺสสนฺโต ทึฆํ อสฺสสามิติ ปชานาติ ทึฆํ วา
ปสฺสสนฺโต ทึฆํ ปสฺสสามิติ ปชานาติ รสฺสํ วา อสฺสสนฺโต รสฺสํ
อสฺสสามิติ ปชานาติ รสฺสํ วา ปสฺสสนฺโต รสฺสํ ปสฺสสามิติ
ปชานาติ สพฺพกายปฏฺฐิสฺสเวทึ อสฺสสิสฺสามิติ สิกขติ สพฺพกายปฏฺฐิสฺสเวทึ
ปสฺสสิสฺสามิติ สิกขติ ปสฺสมุภยํ กายสงฺขารํ อสฺสสิสฺสามิติ
สิกขติ ปสฺสมุภยํ กายสงฺขารํ ปสฺสสิสฺสามิติ สิกขติ กาย
กายนุปสฺสี ภิกฺขเว ตสฺมี สมเย ภิกฺขุ วิหฺรติ อาตปิ สมฺปชาน
สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ กายสฺส กายญฺจตฺราหํ
ภิกฺขเว เอตํ วทามิ ยทึทํ อสฺสาสปสฺสาสํ ๒ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว
#๑ โป. ม. ย. ปริปุเรตฺติ ฯ ๒ โป. ม. อสฺสาสปสฺสาสา ฯ

กาเย กายานุปัสสี ตสฺมี สมเย ภิกฺขุ วิหฺรติ อาตปิ สมฺปชาโน
สติมา วิเนยฺย โลเก อภิขฺฌาโทมนสฺสั ๑ ยสฺมี สมเย ภิกฺขเว
ภิกฺขุ ปีติปฏิสัเวที อสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ ปีติปฏิสัเวที
ปสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ สุขปฏิสัเวที อสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ สุขปฏิสัเวที
ปสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ จิตฺตสฺขารปฏิสัเวที อสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ
จิตฺตสฺขารปฏิสัเวที ปสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ ปสฺสมภฺยั จิตฺตสฺขารั
อสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ ปสฺสมภฺยั จิตฺตสฺขารั ปสฺสสิสฺสามิติ
สิกฺขติ เวทนาสุ เวทนานุปัสสี ภิกฺขเว ตสฺมี สมเย ภิกฺขุ วิหฺรติ
อาตปิ สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิขฺฌาโทมนสฺสั ๑
เวทนาสุ เวทนาณฺณตฺรารั ภิกฺขเว เอตํ วทามิ ยทิตํ อสฺสาสฺปสฺสาสํ
สาธุกั มนสิการั ๑ ตสฺมาติห ภิกฺขเว เวทนาสุ เวทนานุปัสสี
ตสฺมี สมเย ภิกฺขุ วิหฺรติ อาตปิ สมฺปชาโน สติมา
วิเนยฺย โลเก อภิขฺฌาโทมนสฺสั ๑ ยสฺมี สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุ
จิตฺตปฏิสัเวที อสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ จิตฺตปฏิสัเวที ปสฺสสิสฺสามิติ
สิกฺขติ อภิปปโมทຍั จิตฺตํ อสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ อภิปปโมทຍั
จิตฺตํ ปสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ สฺมาทหํ จิตฺตํ อสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ
สฺมาทหํ จิตฺตํ ปสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ วิโมจຍั จิตฺตํ อสฺสสิสฺสามิติ
สิกฺขติ วิโมจຍั จิตฺตํ ปสฺสสิสฺสามิติ สิกฺขติ จิตฺเต จิตฺตานุปัสสี
ภิกฺขเว ตสฺสึ สมเย ภิกฺขุ วิหฺรติ อาตปิ สมฺปชาโน สติมา
วิเนยฺย โลเก อภิขฺฌาโทมนสฺสั ๑ นารั ภิกฺขเว มฺภูจฺจติสฺส

อสมฺปนฺชานสฺส อานาปานสตี วทามิ ฯ ตสฺมาติห ภิกฺขเว จิตฺเต
จิตฺตานุปฺสฺสี ตสฺมี สมเย ภิกฺขุ วิหฺรติ อาตapi สมฺปชาโน สติมา
วิเนยฺย โลกํ อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ ยสฺมี สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อนิจฺจานุปฺสฺสี อสฺสตีสุตฺตมิตฺติ สิกฺขติ อนิจฺจานุปฺสฺสี ปฺสฺสตีสุตฺตมิตฺติ
สิกฺขติ วิราคานุปฺสฺสี อสฺสตีสุตฺตมิตฺติ สิกฺขติ วิราคานุปฺสฺสี ปฺสฺสตีสุตฺตมิตฺติ
สิกฺขติ นิโรธานุปฺสฺสี อสฺสตีสุตฺตมิตฺติ สิกฺขติ นิโรธานุปฺสฺสี
ปฺสฺสตีสุตฺตมิตฺติ สิกฺขติ ปฺฐินิสฺสคฺคานุปฺสฺสี อสฺสตีสุตฺตมิตฺติ สิกฺขติ
ปฺฐินิสฺสคฺคานุปฺสฺสี ปฺสฺสตีสุตฺตมิตฺติ สิกฺขติ ชฺมเมสฺสุ ชฺมมานุปฺสฺสี
ภิกฺขเว ตสฺมี สมเย ภิกฺขุ วิหฺรติ อาตapi สมฺปชาโน สติมา
วิเนยฺย โลกํ อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ โส ยนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสํ
ปหานํ [๑] ปญฺญา ยทิสฺวา สาธุกํ อชฺฌเปกฺขิตา โหติ ฯ ตสฺมาติห
ภิกฺขเว ชฺมเมสฺสุ ชฺมมานุปฺสฺสี ตสฺมี สมเย ภิกฺขุ วิหฺรติ อาตapi
สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลกํ อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เอวํ ภาวิตา
โฆ ภิกฺขเว อานาปานสตี เอวํ พหุสฺสีกตา จตฺตาริ สติปญฺ्ञานา
ปฺริปฺุเรนฺติ ๒ ฯ

[๒๕๐] กถํ ภาวิตา จ ภิกฺขเว จตฺตาริ สติปญฺ्ञานา กถํ
พหุสฺสีกตา สุตฺตํ โภชฺฌนฺเจ ปฺริปฺุเรนฺติ ฯ ยสฺมี สมเย ภิกฺขเว
ภิกฺขุ กายเย กายานุปฺสฺสี วิหฺรติ อาตapi สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย
โลกํ อภิชฺฌาโทมนสฺสํ อฺปฺญฺจิตฺตสฺส ตสฺมี สมเย สติ โหติ
อฺปฺปมฺมุจฺจา ๓ ฯ ยสฺมี สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อฺปฺญฺจิตฺตา สติ
#๑ โป. ม. ยฺ. เอตฺถนฺตเร ตนฺติ ทิสฺสตี ฯ ๒ โป. ม. ยฺ. ปฺริปฺุเรตี ฯ
#๓ ม. ยฺ. อสมฺมุจฺจา ฯ

โหติ อปฺปมฺมุจฺจา สติสมฺโพชฺฌงฺโก ตสฺมี สมเย ภิกฺขุโน
อารทฺโธ โหติ สติสมฺโพชฺฌงฺกั ตสฺมี สมเย ภิกฺขุ ภาเวติ
สติสมฺโพชฺฌงฺโก ตสฺมี สมเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ
โส ตถาสโต วิหรนฺโต ตั ฌมฺมํ ปญฺญา ย ปวิจฺจนฺติ ปวิจฺรติ ๑
ปริวิมฺสั อปฺชฺชติ ฯ ยสฺมี สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตถาสโต
วิหรนฺโต ตั ฌมฺมํ ปญฺญา ย ปวิจฺจนฺติ ปวิจฺรติ ปริวิมฺสั อปฺชฺชติ
ฌมฺมวិยสมฺโพชฺฌงฺโก ตสฺมี สมเย ภิกฺขุโน อารทฺโธ โหติ ฌมฺมวិย-
สมฺโพชฺฌงฺกั ตสฺมี สมเย ภิกฺขุ ภาเวติ ฯ ฌมฺมวิยสมฺโพชฺฌงฺโก
ตสฺมี สมเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ ตสฺส ตั ฌมฺมํ
ปญฺญา ย ปวิจฺจนฺโต ปวิจฺรโต ปริวิมฺสั อปฺชฺชโต อารทฺธั โหติ
วิริยํ อสฺสฺสัณฺ ๑ ยสฺมี สมเย ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ตั ฌมฺมํ ปญฺญา
ย ปวิจฺจนฺโต ปวิจฺรโต ปริวิมฺสั อปฺชฺชโต อารทฺธั โหติ วิริยํ
อสฺสฺสัณฺ วิริยสมฺโพชฺฌงฺโก ตสฺมี สมเย ภิกฺขุโน อารทฺโธ โหติ
วิริยสมฺโพชฺฌงฺกั ตสฺมี สมเย ภิกฺขุ ภาเวติ วิริยสมฺโพชฺฌงฺโก
ตสฺมี สมเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ อารทฺธวิริยสฺส
อุปฺปชฺชติ ปีติ นีรามิสฺสา ฯ ยสฺมี สมเย ภิกฺขุโน อารทฺธวิริยสฺส
อุปฺปชฺชติ ปีติ นีรามิสฺสา ปีติสมฺโพชฺฌงฺโก ตสฺมี สมเย
ภิกฺขุโน อารทฺโธ โหติ ปีติสมฺโพชฺฌงฺกั ตสฺมี สมเย ภิกฺขุ
ภาเวติ ปีติสมฺโพชฺฌงฺโก ตสฺมี สมเย ภิกฺขุโน ภาวนาปาริปุรี
คจฺจนฺติ ฯ ปีติมนสฺส กายปิ ปสฺสมุภฺตติ จิตฺตมฺปิ ปสฺสมุภฺตติ ฯ
#๑ ม. ปวิจฺยติ ฯ

ยสมัย สมเย ภิกขเว ภิกขุโน ปีติมนสฺส กาโยปี ปสฺสมภติ
จิตฺตมฺปิ ปสฺสมภติ ปสฺสทฺธิสมฺโพชฌงฺโก ตสฺมี สมเย ภิกขุโน
อารทฺโธ โหติ ปสฺสทฺธิสมฺโพชฌงฺกํ ตสฺมี สมเย ภิกขุ ภาเวติ
ปสฺสทฺธิสมฺโพชฌงฺโก ตสฺมี สมเย ภิกขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจติ ฯ
ปสฺสทฺธกายนสฺส สฺวชิโน จิตฺตํ สมာธิยติ ฯ ยสมัย สมเย ภิกขเว
ภิกขุโน ปสฺสทฺธกายนสฺส สฺวชิโน จิตฺตํ สมาธิยติ สมာธิสมฺโพชฌงฺโก
ตสฺมี สมเย ภิกขุโน อารทฺโธ โหติ สมာธิสมฺโพชฌงฺกํ
ตสฺมี สมเย ภิกขุ ภาเวติ สมာธิสมฺโพชฌงฺโก ตสฺมี สมเย
ภิกขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจติ ฯ โส ตถาสมาหิตํ จิตฺตํ สาธุกํ
อชฺฉนฺนเปกฺกชิตา โหติ ฯ ยสมัย สมเย ภิกขเว ภิกขุ ตถาสมาหิตํ จิตฺตํ
สาธุกํ อชฺฉนฺนเปกฺกชิตา โหติ อุเปกฺกขาสมฺโพชฌงฺโก ตสฺมี สมเย
ภิกขุโน อารทฺโธ โหติ อุเปกฺกขาสมฺโพชฌงฺกํ ตสฺมี สมเย ภิกขุ
ภาเวติ อุเปกฺกขาสมฺโพชฌงฺโก ตสฺมี สมเย ภิกขุโน ภาวนาปาริปุรี
คจฺจติ ฯ ยสมัย สมเย ภิกขเว ภิกขุ เวทนาสุ ... จิตฺเต ...
ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหฺรติ อาตปิ สมฺปชาโน สติมา วินยฺย
โลเก อภิชฌาโทมนสฺสํ อุปญฺจจิตฺตสฺส ตสฺมี สมเย สติ โหติ
อปฺปมฺมุจฺจา ฯ ยสมัย สมเย ภิกขเว ภิกขุโน อุปญฺจจิตา สติ
โหติ อปฺปมฺมุจฺจา สติสมฺโพชฌงฺโก ตสฺมี สมเย ภิกขุโน
อารทฺโธ โหติ สติสมฺโพชฌงฺกํ ตสฺมี สมเย ภิกขุ ภาเวติ
สติสมฺโพชฌงฺโก ตสฺมี สมเย ภิกขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจติ ฯ

โส ตถาสโต วิหรนุโต ตัม ชมัม ปณณาย ปวิจันติ ปวิจระติ
ปรีวิมลั อปาชชติ ฯ ยสุมิ สมเย ภิกขเว ภิกขุ ตถาสโต
วิหรนุโต ตัม ชมัม ปณณาย ปวิจันติ ปวิจระติ ปรีวิมลั อปาชชติ
ชมมวิจยสมโพชฌงฺโก ตสุมิ สมเย ภิกขุโน อารทฺโธ โหติ
ชมมวิจยสมโพชฌงฺกั ตสุมิ สมเย ภิกขุ ภาเวติ ชมมวิจยสมโพชฌงฺโก
ตสุมิ สมเย ภิกขุโน ภาวนาปารีปุรี คจฺจติ ฯ
ตสฺส ตัม ชมัม ปณณาย ปวิจันโต ปวิจระโต ปรีวิมลั อปาชชโต
อารทฺธั โหติ วิริยั อสฺลฺลันนั ฯ ยสุมิ สมเย ภิกขเว ภิกขุโน
ตัม ชมัม ปณณาย ปวิจันโต ปวิจระโต ปรีวิมลั อปาชชโต
อารทฺธั โหติ วิริยั อสฺลฺลันนั วิริยสมโพชฌงฺโก ตสุมิ สมเย
ภิกขุโน อารทฺโธ โหติ วิริยสมโพชฌงฺกั ตสุมิ สมเย ภิกขุ
ภาเวติ วิริยสมโพชฌงฺโก ตสุมิ สมเย ภิกขุโน ภาวนาปารีปุรี
คจฺจติ ฯ อารทฺธวิริยสฺส อุปฺปชชติ ปีติ นีรามิสสา ฯ ยสุมิ
สมเย ภิกขเว ภิกขุโน อารทฺธวิริยสฺส อุปฺปชชติ ปีติ นีรามิสสา
ปีติสมโพชฌงฺโก ตสุมิ สมเย ภิกขุโน อารทฺโธ โหติ ปีติสมโพชฌงฺกั
ตสุมิ สมเย ภิกขุ ภาเวติ ปีติสมโพชฌงฺโก ตสุมิ สมเย
ภิกขุโน ภาวนาปารีปุรี คจฺจติ ฯ ปีติมนสฺส กาโยปี ปสฺสมภฺติ
จิตฺตมฺปิ ปสฺสมภฺติ ฯ ยสุมิ สมเย ภิกขเว ภิกขุโน ปีติมนสฺส
กาโยปี ปสฺสมภฺติ จิตฺตมฺปิ ปสฺสมภฺติ ปสฺสทฺธิสมโพชฌงฺโก
ตสุมิ สมเย ภิกขุโน อารทฺโธ โหติ ปสฺสทฺธิสมโพชฌงฺกั ตสุมิ

สมเย ภิกขุ ภาวติ ปสฺสทฺธิสมฺโพชฌงฺโก ตสฺมี สมเย ภิกขุโน
ภาวนาปาริปุรี คจฺจติ ฯ ปสฺสทฺธกายสฺส สฺขิโน จิตฺตํ สมာธิยติ ฯ
ยสฺมี สมเย ภิกขเว ภิกขุโน ปสฺสทฺธกายสฺส สฺขิโน จิตฺตํ สมာธิยติ
สมာธิสมฺโพชฌงฺโก ตสฺมี สมเย ภิกขุโน อารทฺโธ โหติ สมာธิสมฺโพชฌงฺกํ
ตสฺมี สมเย ภิกขุ ภาวติ สมာธิสมฺโพชฌงฺโก ตสฺมี
สมเย ภิกขุโน ภาวนาปาริปุรี คจฺจติ ฯ โส ตถาสมาหิตํ จิตฺตํ
สาธุกํ อชฺฌเปกฺขิตา โหติ ฯ ยสฺมี สมเย ภิกขเว ภิกขุ ตถาสมาหิตํ
จิตฺตํ สาธุกํ อชฺฌเปกฺขิตา โหติ อุเปกฺขาสมฺโพชฌงฺโก
ตสฺมี สมเย ภิกขุโน อารทฺโธ โหติ อุเปกฺขาสมฺโพชฌงฺกํ ตสฺมี
สมเย ภิกขุ ภาวติ อุเปกฺขาสมฺโพชฌงฺโก ตสฺมี สมเย ภิกขุโน
ภาวนาปาริปุรี คจฺจติ ฯ เอวํ ภาวิตา โข ภิกขเว จตฺตารโ
สตีปฏฺจานา เอวํ พหุสฺสีกตา สตฺต โพชฌงฺเก ๑ ปริปุเรนฺติ ฯ

[๒๕๑] กถิ ภาวิตา จ ภิกขเว สตฺต โพชฌงฺกา กถิ พหุสฺสีกตา
วิชฺชาวิมุตฺตี ปริปุเรนฺติ ฯ อิธ ภิกขเว ภิกขุ สติสมฺโพชฌงฺกํ
ภาวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิจารณ์ฺสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ วัสฺสคฺคปริณามิ ฯ
ธมฺมวិยสมฺโพชฌงฺกํ ภาวติ ... วิริยสมฺโพชฌงฺกํ ภาวติ ...
ปีติสมฺโพชฌงฺกํ ภาวติ ... ปสฺสทฺธิสมฺโพชฌงฺกํ ภาวติ ... สมာธิ
สมฺโพชฌงฺกํ ภาวติ ... อุเปกฺขาสมฺโพชฌงฺกํ ภาวติ วิเวกนิสฺสิตํ
วิจารณ์ฺสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ วัสฺสคฺคปริณามิ ฯ เอวํ ภาวิตา โข
ภิกขเว สตฺต โพชฌงฺกา เอวํ พหุสฺสีกตา วิชฺชาวิมุตฺตี ปริปุเรนฺตีติ ฯ

#๑ ม. ย. สมฺโพชฌงฺเก ฯ

สุตต ม. อุปริปณาสกั - หน้าที่ 202

อิทมโวจ ภควา อตตมณา เต ภิกขุ ภควโต ภาสีติ
อภินนุทนต์ิ ฯ

อานาปานสติสุตตัม นิฏฐิตัม อภุจมั ฯ

กายคตาสติสูตร

[๒๕๒] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
เขตวเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ๑ อถ โข สมพหุลานัน ภิกขุณัน
ปจฺจนาภคตัง ปิณฑพาทปฏิกุกนฺตานัน อุปฺภูจฺจานสาลาयั สนฺนินฺสินฺนานัน
สนฺนินฺปิตฺตานัน อยมนฺตรากถา อุทปาที อจฺจริยั อวฺโส อพฺภูตัง
อวฺโส ยาวลฺลิจิหิ เตเน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา
สมฺมาสมฺพุทฺเธเน กายคตา สติ ภาวิตา พหุลีกตา มหฺปผลา
วุตฺตา มหานิสฺสาตี ๑ อยลฺลจ โข ๑ หิหิ เตสฺส ภิกขุณัน อนฺตรากถา
วิปฺปกตา โหตี ๑

[๒๕๓] อถ โข ภควา สายณฺหสมยั ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิตเ
เยเน อุปฺภูจฺจานสาลา เตเนปฺสงฺกมิ อุปฺสงฺกमितฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน
นินฺสีหิ ๑ นิสชฺช โข ภควา ภิกขุ อามนฺเตสิ กาย นฺตถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺสินฺนา กา จ ปน โว อนฺตรากถา วิปฺปกตาตี ๑
อิช ภนฺเต อมฺหากัง ปจฺจนาภคตัง ปิณฑพาทปฏิกุกนฺตานัน อุปฺภูจฺจานสาลาयั
สนฺนินฺสินฺนานัน สนฺนินฺปิตฺตานัน อยมนฺตรากถา อุทปาที อจฺจริยั
อวฺโส อพฺภูตัง อวฺโส ยาวลฺลิจิหิ เตเน ภควตา ชานตา ปสฺสตา
อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธเน กายคตา สติ ภาวิตา พหุลีกตา มหฺปผลา
วุตฺตา มหานิสฺสาตี อย โน ภนฺเต อนฺตรากถา วิปฺปกตา อถ
ภควา อนฺุปฺปตฺโตตี ๑

#๑ ม. ย. โขสทฺโท นตฺถิ ๑

[๒๕๔] กถิ ภาวิตา จ ภิกขเว กายคตา สติ กถิ พหุลีกตา
มหปผลา โหติ มหานิสัสา ฯ อธิ ภิกขเว ภิกขุ อรณณคโต वा
รुक्ขมุลคโต वा सुญณาการคโต वा นิสิตติ ปลุลงกั อากุชิตวา
อุหัง กายั ปณิชาय परिมุขัง สตี อุปลุจเปตวา ฯ โส สโตว
อสุสสตี สโต ปลสสสตี ฯ ที่งัม वा असुसनโต ที่งัम असुसामिति
पञ्चानाति ที่งัम वा ปลससनโต ที่งัम ปลससामिति पञ्चानाति ฯ
रसुत्तं वा असुसनतो रसुत्तं असुसामिति पञ्चानाति रसुत्तं वा
प्लससनतो रसुत्तं प्लससामिति पञ्चानाति ฯ सपुपकायपुत्तिवेति
असुसत्तिसामिति तिगुत्ति सपुपकायपुत्तिवेति प्लसत्तिसामिति तिगुत्ति ฯ
प्लसुसमुग्घं कायसुखारि असुसत्तिसामिति तिगुत्ति प्लसुसमुग्घं कायसुखारि
प्लसत्तिसामिति तिगुत्ति ฯ तसुस ऐवं उपप्लमतसुस आतापीनो
पहिततसुस विहरतो ये केहसिता सरसुगप्लपा ते पहियनुत्ति ฯ
เตत्ति पหाना अम्मत्तमेव जित्तं सनुत्तिगुत्ति सनुत्तिनिसित्ति ऐโกत्तिโกत्ति ॑
समाचियत्ति ऐवमुपी भิกขवे भิกขु कายकत्तं สตี भाเวत्ति ฯ

[๒๕๕] ปุณ จปรี ภิกขเว ภิกขุ กจจุนโต वा กจจามिति
पञ्चानाति จित्तो वा จित्तमुत्ति पञ्चानาति นिसินโน वा นिसिनโนมุตติ
पञ्चानाति स्याโน वा स्याโนมุตติ पञ्चानाति ฯ यถา यถा
वा पनसुส काโย ปณ्हितो โหติ ตถा ตถा नं पञ्चानाति ฯ
तसुस ऐवं उपप्लमतसुस आतापीनो पहिततसुस विहरतो ये
केहसिता सरसुगप्लपा ते पहियनुत्ति ฯ เตत्ति पหाना अम्मत्तमेव
#๑ ม. ย. ऐโกत्ति โหติ ฯ

จิตต์ สนฺติญฺจติ สนฺนีสีทติ เอโกทโกติ สมาริยติ เอวมปิ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ กายคคํ สตี ภาเวติ ฯ

[๒๕๖] ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อภิกฺกนฺเต ปฏิกฺกนฺเต สมฺปชานการิ
โหติ อาโลกิตะ วิโลกิตะ สมฺปชานการิ โหติ สมฺมิณฺชิตะ
ปสาริตะ สมฺปชานการิ โหติ สงฺฆาปฏิปตฺตจิวรชารณะ สมฺปชานการิ
โหติ อสิตะ ปีเต ขายิตะ สายิตะ สมฺปชานการิ โหติ
อุจฺจารปสฺสาวกมฺเม สมฺปชานการิ โหติ คเต จิตะ นิสินฺเน
สุตฺเต ชากริตะ ภาสิตะ ตฺถุหิภาเว สมฺปชานการิ โหติ ฯ ตสฺส
เอวํ อปฺปมตฺตสฺส อาตปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหโรโต เย เกหสิตา
สรสฺงกปฺปา เต ปหियนฺติ ฯ เตสํ ปหานา อชฺฉตฺตเมว จิตต์
สนฺติญฺจติ สนฺนีสีทติ เอโกทโกติ สมาริยติ เอวมปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
กายคคํ สตี ภาเวติ ฯ

[๒๕๗] ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายํ อุทฺธํ ปาทตลา
อโธ เกสมตฺตกา ตจฺปรियนฺตํ ปุรฺนฺนानปฺปการสฺส อสุจโน
ปจฺจเวกฺขติ อคฺคิ อิมสฺมี กายะ เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ
มัสํ นหารุ อญฺจิสํ อญฺจิมิณฺชํ วกฺกํ หทยํ ยกนํ กิโลมกํ ปิหํ
ปปฺผาสํ อนนฺตํ อนนฺตคฺคณฺณํ อุทฺธิยํ กริสํ ปิตตํ เสมฺหํ ปุพฺโพ โลหิตํ
เสโท เมโท อสฺสุ วสา เขโพ สิงฺฆาณิกา ลสิกา มุตฺตนฺติ ฯ
เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อุภโตมุขา มูโตลีสึ ๑ ปุรา นานาวิหิตสฺส ฐณฺณสฺส
เสยฺยถิทํ สาลีนํ วิหีนํ มุคฺคานํ มาसानํ ติลานํ ตณฺฑุลานํ
#๑ โป. ม. ปุโตฬิ ฯ

ตเมน จกขุมา ปุริโส มุญจิตฺวา ปจฺจเวกฺเขยฺย อิม สาลี อิม
วี่หี่ อิม มุคฺคา อิม มาสา อิม ตีลา อิม ตณฺฑุลาติ เอวเมว
โฆ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายํ อุทฺธํ ปาทตลา อโธ เกสมตฺถกา
ตจฺปรียนฺตํ ปุรณฺณานปฺปการสฺส อสุจฺฉิโน ปจฺจเวกฺขติ อตฺถิ อิมสฺมี
กาเย เกสา โลมา นขา ทนฺดา ตโจ มัสํ นหารุ อญฺฺจ อญฺฺจิมิณฺขํ
วกฺกํ ททฺยํ ยกนฺํ กิโถมกํ ปิหํกํ ปปฺผาสํ อนฺตํ อนฺตคฺคณฺํ อุทฺธิยํ
กรีสํ ปิตฺตํ เสมฺหํ ปุพฺโพ โลหิตํ เสโท เมโท อสฺสุ วสา
เขโฬ สิงฺฆาณิกา ลลิกา มุตฺตนฺติ ฯ ตสฺส เอวํ อปฺปมตฺตสฺส
อาตปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหฺรโต ยะ เกหสิตา สรสงฺกปฺปา เต
ปหฺยิณฺติ ฯ เตสํ ปหานา อชฺฉตฺตเมว จิตฺตํ สนฺติญฺจติ
สนฺนิสํสํติ เอโกทิกฺกิตฺติ สมาริยติ เอวมปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายคฺคํ
สตี ภาเวติ ฯ

[๒๕๘] ปุณ จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายํ ยถาจิตฺตํ
ยถาปณฺหิตํ ธาตุโส ปจฺจเวกฺขติ อตฺถิ อิมสฺมี กาเย ปจฺจวิธาตุ
อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ทกฺโข
โคฆาตโก วา โคฆาตกนฺเตวาสิ วา คาวิ วธิตุวา จาคุมฺมหาปเถ
วิลโส ๑ ปฏฺวิวิชิตฺวา นิสินฺโน อสฺส เอวเมว โฆ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อิมเมว กายํ ยถาจิตฺตํ ยถาปณฺหิตํ ธาตุโส ปจฺจเวกฺขติ อตฺถิ
อิมสฺมี กาเย ปจฺจวิธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุติ ฯ
ตสฺส เอวํ อปฺปมตฺตสฺส อาตปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหฺรโต ยะ
#๑ โป. ม. พิลโส วิชิตฺวา ฯ

เคหสิตา สรสงกปฺปา เต ปหิยฺนติ ฯ เตสั ปหานา อชฺฉตฺตเมว
จิตฺตํ สนฺติภูจฺติ สนฺนีสีหติ เอโกทิกฺโกติ สฺมาชฺยติ เอวมฺปิ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ กายคตฺ สตี ภาเวติ ฯ

[๒๕๕] ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสยฺยถาปิ ปสฺเสยฺย สรริ
สึวติกาย ฉฯฑิตฺตํ เอกาหมตฺ ภา ทูวิหมตฺ ภา ตีหมตฺ ภา อุทฺธูมาตกั
วินิลกั วิปฺพุพฺกชาตฺ ฯ โส อิมเมว กายั อุปสัหฺรติ
อยมฺปิ โข กาโย เอวํมฺโม เอวํภาวิ เอวํอนตฺโตติ ฯ ตสฺส
เอวํ อปฺปมตฺตสฺส อาตาปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหฺรโต เย เคหสิตา
สรสงกปฺปา เต ปหิยฺนติ ฯ เตสั ปหานา อชฺฉตฺตเมว จิตฺตํ
สนฺติภูจฺติ สนฺนีสีหติ เอโกทิกฺโกติ สฺมาชฺยติ เอวมฺปิ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ กายคตฺ สตี ภาเวติ ฯ

[๓๐๐] ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสยฺยถาปิ ปสฺเสยฺย สรริ
สึวติกาย ฉฯฑิตฺตํ กาเกหิ ภา ขชฺชมานัน กิษฺฌเอหิ ภา ขชฺชมานัน
กุลเลหิ ภา ขชฺชมานัน สุวาณเอหิ ภา ขชฺชมานัน สิงฺคาลเอหิ ภา
ขชฺชมานัน วิวิเชหิ ภา ปาณกชาเตหิ ขชฺชมานัน ฯ โส อิมเมว
กายั อุปสัหฺรติ อยมฺปิ โข กาโย เอวํมฺโม เอวํภาวิ
เอวํอนตฺโตติ ฯ ตสฺส เอวํ อปฺปมตฺตสฺส ฯเปฯ เอวมฺปิ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ กายคตฺ สตี ภาเวติ ฯ

[๓๐๑] ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสยฺยถาปิ ปสฺเสยฺย สรริ
สึวติกาย ฉฯฑิตฺตํ อฏฺฐิสงฺขลิกั สมนฺสโลหิตฺตํ นหารุสมฺพนฺธั ...

อฏฺฐิสงฺขลิกั นิมมํสโลหิตมกฺขิตํ นหารุสมฺพนุชั ... อฏฺฐิสงฺขลิกั
อปคตมํสโลหิตํ นหารุสมฺพนุชั ... อฏฺฐิกานิ อปคตนหารุสมฺพนุชานิ
ทิสา วิทิสา วิกฺขิตฺตานิ อณฺเณน หตฺถฏฺฐิกั อณฺเณน ปาทฏฺฐิกั
อณฺเณน ชงฺฆฏฺฐิกั อณฺเณน อูรฺฏฺฐิกั อณฺเณน กฏฺฐิกั อณฺเณน
ปิฏฺฐิกณฺฏฺฐิกั ... อณฺเณน สีสกฺฎาหิ ๑ โส อิมเมว กายั อุปสัหฺรติ
อยมฺปิ โข กาโย เอวํมฺโม เอวํภาวิ เอวํอนตฺโตติ ๑ ตสฺส
เอวํ อปฺปมตฺตสฺส ๑เป๑ เอวมฺปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายคตํ สตี
ภาเวติ ๑

[๓๐๒] ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสยฺยถาปิ ปสฺเสยฺย สรริ
สีวลิกาย ฉทฺทิตํ อฏฺฐิกานิ เสตานิ สงฺขวณฺณฺปนิกานิ ๑ ... อฏฺฐิกานิ
ปฺลชกิตานิ ๒ เตโรวสฺสติกานิ ... อฏฺฐิกานิ ปุตฺตินิ จุณฺณกษาทานิ ๑
โส อิมเมว กายั อุปสัหฺรติ อยมฺปิ โข กาโย เอวํมฺโม
เอวํภาวิ เอวํอนตฺโตติ ๑ ตสฺส เอวํ อปฺปมตฺตสฺส ๑เป๑
เอวมฺปิ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายคตํ สตี ภาเวติ ๑

[๓๐๓] ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเหิ วิวิจฺจ
อกุสเลหิ ชมฺเมหิ สวิตกฺกั สวิจาร์ วิเวกซ์ ปิตฺตฺสขํ ปจฺมํ ฉานัน
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ๑ โส อิมเมว กายั วิเวกฺเชน ปิตฺตฺสฺเชน อภิสนฺเนติ
ปฺริสนฺเนติ ปฺริปุเรติ ปฺริปฺพรติ นาสฺส กิณฺจิ สพฺพาวโต กายสฺส
วิเวกฺเชน ปิตฺตฺสฺเชน อปฺพุตฺโต โหติ ๑ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ทกฺโข
นหาปโก วา นหาปกนฺเตวาสิ วา กัสมฺมเต นหานิยฺจฺจณฺณานิ
#๑ โป. ม. สงฺขวณฺณฺปฏฺฐิกานิ ๑ ๒ ย. ปฺลชกษาทานิ ๑

อาภีริตฺวา อุทเคน ปริปฺโผสกั ปริปฺโผสกั สนนฺนุยฺย ฯ สาสุส ๑
นหานียปิณฺฑิ เสนฺหานุคฺคตา เสนฺหปฺเรตา สนนฺตรพาหิรา ผุฏฺฐา
เสนฺเหน [๒] จ ปคฺคฺขณฺนี เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายํ
วิเวกเขน ปิตีสุเขน อภิสนฺนเณติ ปริสนฺนเณติ ปริปฺปุเรติ ปริปฺปุพฺรติ
นาสุส กิณฺณจิ สพฺพาวโต กายสุส วิเวกเขน ปิตีสุเขน อปฺมุตฺติ
โหติ ฯ ตสุส เอวํ อปฺปมตฺตสุส ฯเปฯ เอวมฺปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
กายคตฺติ สตี ภาเวติ ฯ

[๓๐๔] ปฺน จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิตฺถกฺกวิจฺจารานํ วุปฺสมา ฯเปฯ
ทฺุติยํ ฌานํ อุปฺสมฺมุขชฺช วิหฺรติ ฯ โส อิมเมว กายํ สฺมาธิเขน
ปิตีสุเขน อภิสนฺนเณติ ปริสนฺนเณติ ปริปฺปุเรติ ปริปฺปุพฺรติ นาสุส กิณฺณจิ
สพฺพาวโต กายสุส สฺมาธิเขน ปิตีสุเขน อปฺมุตฺติ โหติ ฯ เสยฺยถาปิ
ภิกฺขเว อุทกรหฺโท อุพฺพิโททโก [๓] เนวสุส ปฺรตฺถิมา ย ทิสาย
อุทกฺสุสายมฺขํ น ปจฺฉิมา ย ทิสาย อุทกฺสุสายมฺขํ น อุตฺตราย
ทิสาย อุทกฺสุสายมฺขํ น ทกฺขิณาย ทิสาย อุทกฺสุสายมฺขํ ฯ เทโว
จ [๔] กาเลน กาลํ สฺมมาชาโร อนุปฺปเวจฺเจยฺย ฯ อถ โข ตสุมา [๕]
อุทกรหฺทา สีตา วาโรชารฺา อุพฺพิชฺชิตฺฺวา ตเมว อุทกรหฺทำ สีเตน
วารินา อภิสนฺนุยฺย ปริสนฺนุยฺย ปริปฺปุเรยฺย ปริปฺปุพฺรยฺย นาสุส
กิณฺณจิ สพฺพาวโต อุทกรหฺทสุส สีเตน วารินา อปฺมุตฺติ อสุส เอวเมว
โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิมเมว กายํ สฺมาธิเขน ปิตีสุเขน อภิสนฺนเณติ
ปริสนฺนเณติ ปริปฺปุเรติ ปริปฺปุพฺรติ นาสุส กิณฺณจิ สพฺพาวโต กายสุส
#๑ โป. ม. สายํ ฯ ๒ ม. ย. เอตฺถนฺนฺตเร นสฺสทฺโท อตฺถิ ฯ ๓ โป. อสุส ฯ
#ม. ย. ตสุส ฯ ๔ ม. นสฺสทฺโท อตฺถิ ฯ ๕ ม. ย. วสฺสทฺโท อตฺถิ ฯ

สมาธิเชน ปิติสุเชน อปฺมุตฺโต โหติ ฯ ตสฺส เอวํ อปฺปมตฺตสฺส
ฯเปฯ เอมฺปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กายคตฺตํ สตี ภาเวติ ฯ

[๓๐๕] ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปิตฺติยา จ วิราคา ฯเปฯ
ตฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ โส อิมเมว กายํ นิปฺปิตฺติเกน
สุเชน อภิสนฺเนติ ปฺริสนฺเนติ ปฺริปฺุเรติ ปฺริปฺฺรติ นาสฺส กิณฺจ
สพฺพาวโต กายสฺส นิปฺปิตฺติเกน สุเชน อปฺมุตฺโต โหติ ฯ เสยฺยถาปี
ภิกฺขเว อุปฺปลินฺนํ วา ปทุมินฺนํ วา ปุณฺฑริกีนฺนํ วา อปฺเปกฺจฺจานี
อุปฺปลานี วา ปทุมานี วา ปุณฺฑริกานี วา อุตฺเท ชาตานิ อุตฺเท
สมฺพนฺธานี ๑ อุตฺทกานุกฺคตานิ อนฺโตนิมฺมุคฺคโปกฺกิตฺตานี ๒ ยาว จ อุกฺคา
ยาว จ มฺูลา สีเตน วารินา อภิสนฺนานิ ปฺริสนฺนานิ ปฺริปฺุรานี
ปฺริปฺฺตานิ นาสฺส กิณฺจ สพฺพาวตํ อุปฺปลานํ วา ปทุมานํ วา
ปุณฺฑริกานํ วา สีเตน วารินา อปฺมุตฺโต อสฺส เอวเมว โข ภิกฺขเว
ภิกฺขุ อิมเมว กายํ นิปฺปิตฺติเกน สุเชน อภิสนฺเนติ ปฺริสนฺเนติ ปฺริปฺุเรติ
ปฺริปฺฺรติ นาสฺส กิณฺจ สพฺพาวโต กายสฺส นิปฺปิตฺติเกน สุเชน
อปฺมุตฺโต โหติ ฯ ตสฺส เอวํ อปฺปมตฺตสฺส ฯเปฯ เอมฺปิ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ กายคตฺตํ สตี ภาเวติ ฯ

[๓๐๖] ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ
จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ โส อิมเมว กายํ ปฺริสฺุทฺเชน
เจตฺสา ปฺริโยทาเตน ผริตฺวา นิสินฺโน โหติ ตสฺส ๓ กิณฺจ สพฺพาวโต
กายสฺส ปฺริสฺุทฺเชน เจตฺสา ปฺริโยทาเตน อปฺมุตฺโต โหติ ฯ เสยฺยถาปี
#๑ ม. ยฺ. ลั้วทฺฏานี ฯ ๒ ม. ยฺ. ... โปกฺกิตฺตานี ฯ ๓ โป. ม. นาสฺส ฯ

ภิกขเว ปุริโส โอทาทน วตถน สลีล ปารูปิตวา นิสินโน อสส
นาสส กิลจิจิ สพุพาวโต กายสส โอทาทน วตถน อปฺผุตฺ อสส
เอวเมว โข ภิกขเว ภิกขุ อิมเมว กายํ ปริสุทฺเทน เจตสา ปรีโยทาเตน
ผริตวา นิสินโน โหติ นาสส กิลจิจิ สพุพาวโต กายสส
ปริสุทฺเทน เจตสา ปรีโยทาเตน อปฺผุตฺ โหติ ฯ ตสฺส เอวํ อปฺปมตฺตสฺส
อาตปิโน ปหิตตฺตสฺส วิหโรโต เย เคหสิตา สรสงฺกปฺปา
เต ปหีนฺติ ฯ เตลฺล ปหานา อชฺชตฺตเมว จิตฺตํ
สนฺติภูจฺติ สนฺนีสีหติ เอโกทิกฺกิตฺติ สมาริยติ เอวมปี ภิกขเว ภิกขุ
กายคตฺ สตี ภาเวติ ฯ

[๓๐๗] ยสฺส กสฺสจิจิ ภิกขเว กายคตา สตี ภาวิตา พหุลีกตา
อนฺโตคธา ตสฺส ๑ กุสลา ฌมฺมา เยเกจิจิ วิชฺชาภาคิยา ฯ เสยฺยถาปี
ภิกขเว ยสฺส กสฺสจิจิ มหาสมฺมุทโท เจตสา ฌุญฺเฐ อนฺโตคธา ตสฺส
กุนฺนทโย ยากาจิ สมฺมุทฺตมา เอวเมว โข ภิกขเว ยสฺส กสฺสจิจิ
กายคตา สตี ภาวิตา พหุลีกตา อนฺโตคธา ตสฺส กุสลา ฌมฺมา
เยเกจิจิ วิชฺชาภาคิยา ฯ

[๓๐๘] ยสฺส กสฺสจิจิ ภิกขเว กายคตา สตี อภาวิตา อพหุลีกตา
ลภติ ตสฺส มาโร โอตารํ ลภติ ตสฺส มาโร อารมฺมณํ ฯ
เสยฺยถาปี ภิกขเว ปุริโส ครุกํ สีลาคุพฺโป อลฺลมตฺติกาปฺญฺเช
ปภฺจิปฺเปยฺย ฯ ตํ กิํ มณฺณถ ภิกขเว อปี นุ ตํ ครุกํ สีลาคุพฺโป
อลฺลมตฺติกาปฺญฺเช ลภถ โอตารนฺติ ฯ เอวํ ภาเนเต ฯ เอวเมว

#๑ ม. วาสส ฯ

โฆ ภิกขเว ยสฺสทสฺสจฺจ กายคตา สติ อภาวิตา อพหุสีกตา ลภติ
ตสฺส มาโร โอตาริ ลภติ ตสฺส มาโร อารมฺมณิ ฯ

[๓๐๕] เสยฺยถาปี ภิกขเว สุกฺขิ กญฺจ โโกพาปี ฯ อถ ปุริโส
อาคจฺเจยฺย อุตฺตรารณิ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตสฺสามิ เตโชธาตุํ ๑
กริสฺสามิติ ฯ ตํ กิ มลฺลนถ ภิกขเว อปี นฺุ โส ปุริโส อมฺุ สุกฺขิ กญฺจ
โกพาปี อุตฺตรารณิ อาทาย อภิมตฺถนฺุโต ๒ อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตยฺย
เตโชธาตุํ กรยฺยาติ ฯ เอวํ ฆนฺุเต ฯ เอวเมว โฆ ภิกขเว
ยสฺสทสฺสจฺจ กายคตา สติ อภาวิตา อพหุสีกตา ลภติ ตสฺส มาโร
โอตาริ ลภติ ตสฺส มาโร อารมฺมณิ ฯ

[๓๑๐] เสยฺยถาปี ภิกขเว อุตฺถกมณฺิโก ริตฺโต ตฺวจฺฉนฺุ อาชาเร
จปีโต ฯ อถ ปุริโส อาคจฺเจยฺย อุตฺถกการิ อาทาย ฯ ตํ กิ
มลฺลนถ ภิกขเว อปี นฺุ โส ปุริโส ลภถ อุตฺถทสฺส นิกฺเขปนฺนติ ฯ
เอวํ ฆนฺุเต ฯ เอวเมว โฆ ภิกขเว ยสฺสทสฺสจฺจ กายคตา
สติ อภาวิตา อพหุสีกตา ลภติ ตสฺส มาโร โอตาริ ลภติ
ตสฺส มาโร อารมฺมณิ ฯ

[๓๑๑] ยสฺสทสฺสจฺจ ภิกขเว กายคตา สติ ภาวิตา พหุสีกตา
น ตสฺส ลภติ มาโร โอตาริ น ตสฺส ลภติ มาโร อารมฺมณิ ฯ
เสยฺยถาปี ภิกขเว ปุริโส ลหุํ สุตฺตคฺคฺพิ สพฺพसारมเย อคฺคผลเก
ปฺกฺขิเปยฺย ฯ ตํ กิ มลฺลนถ ภิกขเว อปี นฺุ โส ปุริโส
ตํ ลหุํ สุตฺตคฺคฺพิ สพฺพसारมเย อคฺคผลเก ลภถ โอตารนฺุติ ฯ
#๑ ม. ย. เตโชปาทุกริสฺสามิติ ฯ ๒ ม. อภิมนฺุถนฺุโต ฯ

โน เหติ ภนฺเต ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺสทสฺสจฺจ กายคตา สติ
ภาวิตา พหุลีกตา น ตสฺส ลภติ มาโร โอตาริ น ตสฺส ลภติ
มาโร อารมฺมณิ ฯ

[๓๑๒] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อลฺลํ กญฺจํ สเสฺนหิ ฯ อถ ปุริโส
อากฺขณฺเอยฺย อุตฺตรารณิ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตสฺสามิ เตโชธาตุํ
กริสฺสามิติ ฯ ตํ ก็ มณฺเณถ ภิกฺขเว อปี นุ โส ปุริโส
อมฺมํ อลฺลํ กญฺจํ สเสฺนหิ อุตฺตรารณิ อาทาย อภิมตฺถนุโต อคฺคิ
อภินิพฺพตฺเตยฺย เตโชธาตุํ กรยฺยยาติ ฯ โน เหติ ภนฺเต ฯ เอวเมว
โข ภิกฺขเว ยสฺสทสฺสจฺจ กายคตา สติ ภาวิตา พหุลีกตา น ตสฺส
ลภติ มาโร โอตาริ น ตสฺส ลภติ มาโร อารมฺมณิ ฯ

[๓๑๓] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อุทกมณฺโณ ปุโร อุทกสฺส สมตฺติคฺคิโก
กาคเปยฺโย อาชาเร จปีโต ฯ อถ ปุริโส อากฺขณฺเอยฺย อุทกภาโร
อาทาย ฯ ตํ ก็ มณฺเณถ ภิกฺขเว อปี นุ โส ปุริโส ลภถ
อุทกสฺส นิกฺเขปนฺนติ ฯ โน เหติ ภนฺเต ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว
ยสฺสทสฺสจฺจ กายคตา สติ ภาวิตา พหุลีกตา น ตสฺส ลภติ
มาโร โอตาริ น ตสฺส ลภติ มาโร อารมฺมณิ ฯ

[๓๑๔] ยสฺสทสฺสจฺจ ภิกฺขเว กายคตา สติ ภาวิตา พหุลีกตา
โส ยสฺส ยสฺส อภิญฺญาสจฺจนิกรณิยสฺส ฐมฺมสฺส จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ
อภิญฺญาสจฺจนิกริยาย ตตฺร ตเตฺรว สกฺขิพฺพตํ ๑ ปาปุณาติ
สติ สติอายตเน ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อุทกมณฺโณ ปุโร อุทกสฺส
#๑ ไป. สกฺขิตพฺพตํ ฯ ม. สกฺขิภพฺพตํ ฯ

สมตติตติโก กากเปโยโย อาชาเร จปีโต ฯ ตเมนนํ พลวา ปุริโส
ยโต ยโต อาปชฺเชยฺย ๑ อากจฺเจยฺย อุทกนฺติ ฯ เอวํ ฆนฺเต ฯ
เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺส กสฺสจฺจ กายคตา สติ ภาวิตา พหุลีกตา
โส ยสฺส ยสฺส อภิญญาสจฺฉิกรณียสฺส ฆมฺมสฺส จิตฺตํ
อภินินฺนาเมติ อภิญญาสจฺฉิกริยาย ตตฺตร ตเตฺรว สกฺขิพฺยตํ
ปาปฺณาติ สติ สติอายตเน ฯ

[๓๑๕] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว สเม ภูมิกายจฺจ จตฺตรสฺสา โปกฺขรณิ [๒]
อาฬิพฺพธา ปุรา อุทกสฺส สมตติตติกา กากเปยฺยา ฯ ตเมนนํ พลวา
ปุริโส ยโต ยโต อาฬิ ปจฺเจยฺย ๑ อากจฺเจยฺย อุทกนฺติ ฯ เอวํ
ฆนฺเต ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺส กสฺสจฺจ กายคตา สติ ภาวิตา
พหุลีกตา โส ยสฺส ยสฺส อภิญญาสจฺฉิกรณียสฺส ฆมฺมสฺส
จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ อภิญญาสจฺฉิกริยาย ตตฺตร ตเตฺรว สกฺขิพฺยตํ
ปาปฺณาติ สติ สติอายตเน ฯ

[๓๑๖] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว สุภุมิยฺย จาคฺคฺมมหาปเถ อาชฺฉนฺนโร
ยฺตุโต อสฺส จิโต อุทกนฺตรปฺภฺโท ๔ ฯ ตเมนนํ ทกฺโข โยคฺคาจฺริโย
อสฺสทฆมฺมสารถิ อภิรฺุหิตฺวา วาเมเน หตฺถเนเน รสฺมิโย คเหตุวา
ทกฺขิณฺเนเน หตฺถเนเน ปฺภฺโท คเหตุวา ยทิจฺฉกํ ๕ ยทิจฺฉกํ สาเรยฺย ๖
เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺส กสฺสจฺจ กายคตา สติ ภาวิตา พหุลีกตา
โส ยสฺส ยสฺส อภิญญาสจฺฉิกรณียสฺส ฆมฺมสฺส จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ
#๑ โป. อาฬิมุปจฺเจยฺย ฯ ม. อาฬิมุเจยฺย ฯ ย. อาฬิมุเจยฺย ฯ ๒ ม. เอตฺถนฺตเร
#อสฺสชาติ ทิสฺสติ ฯ ๓ ส. มุญฺเจยฺย ฯ ๔ ส. โอรสฺตปฺภฺโท ฯ
#๕ โป. ม. เยนิจฺฉกํ ฯ ๖ โป. สาเรยฺยาติ ฯ ม. สาเรยฺยาปี ปจฺจาสาเรยฺยาปี ฯ

อภิญาสาจุนิกริยาย ตตร ตเตรว สกขิพยตัม ปาปณาติ สติ
สติอายตเน ฯ

[๓๑๗] กายคตตาย ภิกขเว สติยา อาเสวิตาย ภาวิตาย พหุลีกตตาย
ยานีกตตาย วตถุกตตาย อนุญจิตาย ปริจิตาย สุตมารทชาย
อิเม ทสานิสังสา ปาฏิกงขา [๑] อรติรสโ หิติ น จ ตัม อรติ
สหติ อุปปนัน อรตี อภิภุช วิหริติ ฯ กยเกรวสโ หิติ น
จ ตัม กยเกรว สหติ อุปปนัน กยเกรว อภิภุช วิหริติ ฯ-
ขโม โหติ สีตสส อุณหสส ชิมจฉาย ปีปาสาย ทัมสมกสวาตาดปสิริสพสมผลสถาน
ทुरुตตานิ ทูราคตานิ วจนปถานัน อุปปนนานัน
สารีริกานัน เวทนานัน ทุกขานัน ติปปานัน ขรานัน กฏูกานัน อสาดานัน
อมนาปานัน ปาณหรานัน อธิวาสิกชาติโก โหติ ฯ จตุนัน ฉานานัน
อาภิเจตสิกานัน ทิฏฐชมมสุขวิหารานัน นิกามลาภี โหติ อภิจณลาภี โหติ
อกสิรลาภี โหติ ฯ โส อนเนกวิหิตัม อิทุธีวิธัม ปจจันุโกติ เอโกปิ
หุตตวา พหุชา โหติ พหุชาปี หุตตวา เอโก โหติ อาวิภาว
ฯเปฯ ยาว พุรหุมโลกาปี กายเนน [๒] สัมตเตติ ฯ ทิพพาย
โสตธชาตยา วิสุทชาย อติกนตมานุสีกาย อูโภ สทเท สุตตติ ทิพเพ
จ มานุเส จ เย พุเร สนตติเก ฯ ประตตตตานิ ประปุกคตานิ เจตสา
เจโต ปริจจ ปชานาติ สราคัม วา จิตตัม สราคัม จิตตนตติ
ปชานาติ วิตราคัม วา จิตตัม ฯเปฯ สโทสั วา จิตตัม ... วิตโทสั
วา จิตตัม ... สโมหัม วา จิตตัม ... วิตโมหัม วา จิตตัม ... สจจจิตตัม
#๑ ยู. เอตถนตเร กตเม ทสาดิ ทิสฺสนตติ ฯ ๒ ม. วสั วตเตติ ฯ

วา จิตต์ ... วิกจิตต์ วา จิตต์ ... มหุคคตฺ วา จิตต์ ... อมหุคคตฺ
วา จิตต์ ... สอุตฺตรํ วา จิตต์ ... อนุตฺตรํ วา จิตต์ ... สสมาหิตํ
วา จิตต์ ... อสมาหิตํ วา จิตต์ ... วิมุตฺตํ วา จิตต์ ... อวิมุตฺตํ
วา จิตต์ อวิมุตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานาติ ฯ โส อเนกวิหิตํ
ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสเรติ เสยฺยถิทํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปี ชาติโย
ฯเปฯ อิติ สาการํ สอุทฺเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสเรติ ฯ
ทิพฺพเพณ จกฺขุณา วิสุทฺเชน อติกฺกนฺตมานุสเกน สตุเต ปสฺสตี จวมาเน
อุปชชฺชมาเน หีเน ปณฺเฑ สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกเต ทุคฺคเต
ฯเปฯ ยถากมฺมุเปเค สตุเต ปชานาติ ฯ อาสวานํ ขยา อนาสวํ
เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา
อุปสมฺปชช วิหเรตีติ ฯ กายคตฺยา ภิกฺขเว สติยา อาเสวิตฺยา
ภาวิตฺยา พหุลีกตฺยา ยานีกตฺยา วตฺถุกตฺยา อนุญฺจิตฺยา ปริจิตฺยา
สุสมารทฺธาย อิเม ทสานิสฺสา ปาฎิกงฺขาติ ฯ

อิทมวโจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสีตํ
อภินนฺทุนฺติ ฯ

กายคตาสตฺยสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ นวมํ ฯ

สงขารูปปตติสูตร

[๓๑๘] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
เขตวนเน อนาถปิณฑิกัสส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ
ภควา เอตทโวจ สงขารูปปตฺตี โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ๑ ตัง สุณนถ
สาธุกัง มนสิกรโธ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ
ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๓๑๙] ภควา เอตทโวจ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธาย
สมนฺนาคโต โหติ สีเลน สมนฺนาคโต โหติ สุตฺเตน สมนฺนาคโต โหติ
จาเคน สมนฺนาคโต โหติ ปญฺญาย สมนฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส
เอวํ โหติ อโห วตทํ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา ขตฺติยมหาสาลานํ
วา ๒ สหพฺยตัง อุปฺปชฺเชยฺยนฺติ ฯ โส ตัง จิตฺตํ ปทฺหติ ๓ ตัง
จิตฺตํ อธิฏฺฐาติ ตัง จิตฺตํ ภาเวติ ฯ ตสฺส เต สงฺขารา จ วิหารา
จ เอวํ ภาวิตา เอวํ พหุลิกฺคา ตตฺตรูปปตฺติยา สํวตฺตฺนฺติ ฯ อัย
ภิกฺขเว มคฺโค อัย ปฏิปทา ตตฺตรูปปตฺติยา สํวตฺตฺติ ฯ

[๓๒๐] ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธาย สมนฺนาคโต โหติ
สีเลน สมนฺนาคโต โหติ สุตฺเตน สมนฺนาคโต โหติ จาเคน
สมนฺนาคโต โหติ ปญฺญาย สมนฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส เอวํ โหติ
อโห วตทํ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา พุราหุมนฺมหาสาลานํ วา ๔ ...
#๑ โป. ม. เทสิสฺสามิ ฯ ๒ ม. ย. วาสทฺโท นตฺถิ ฯ ๓ โป. ม. ย. ทฺหติ ฯ
#๔ ม. วาสทฺโท นตฺถิ ฯ

คหปติมหาศาลานัน วา ๑ สหพยุตติ อุปปชเชยฺยุนฺติ ฯ โส ตัง จิตฺตํ
ปทหติ ตัง จิตฺตํ อธิญฺจชาติ ตัง จิตฺตํ ภาเวติ ฯ ตสฺส เต
สงฺขารา จ วิหารา จ เอวํ ภาวิตา เอวํ พหุลีกตา
ตตรูปปตฺติยา สํวตฺตุนฺติ ฯ อัยํ ภิกฺขเว มคฺโค อัยํ ปฏฺฐิปทา
ตตรูปปตฺติยา สํวตฺตติ ฯ

[๑๒๑] ปุณ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธาย สมฺนฺนาคโต โหติ
สีเลน สมฺนฺนาคโต โหติ สุเตน สมฺนฺนาคโต โหติ จาเคน
สมฺนฺนาคโต โหติ ปญฺญาย สมฺนฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส สุตํ โหติ
จาตุมฺมหาราชิกา เทวา ทีฆายุกา วณฺณวฺนฺโต สุขพฺพลาติ ฯ ตสฺส
เอวํ โหติ อโห วตาคํ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา จาตุมฺมหาราชิกานํ
เทวานํ สหพยุตติ อุปปชเชยฺยุนฺติ โส ตัง จิตฺตํ ปทหติ ตัง จิตฺตํ
อธิญฺจชาติ ตัง จิตฺตํ ภาเวติ ฯ ตสฺส เต สงฺขารา จ วิหารา จ
เอวํ ภาวิตา เอวํ พหุลีกตา ตตรูปปตฺติยา สํวตฺตุนฺติ ฯ อัยํ ภิกฺขเว
มคฺโค อัยํ ปฏฺฐิปทา ตตรูปปตฺติยา สํวตฺตติ ฯ ปุณ จปริ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ สทฺธาย สมฺนฺนาคโต โหติ สีเลน สมฺนฺนาคโต โหติ สุเตน
สมฺนฺนาคโต โหติ จาเคน สมฺนฺนาคโต โหติ ปญฺญาย สมฺนฺนาคโต
โหติ ตสฺส สุตํ โหติ ตาวตีสฺสา เทวา ฯเปฯ ยามา เทวา ...
ตฺถิสฺสา เทวา ... นิมฺมานรตี เทวา ... ปรมฺมิตฺตวสฺสวตฺตี เทวา
ทีฆายุกา วณฺณวฺนฺโต สุขพฺพลาติ ฯ ตสฺส เอวํ โหติ อโห
วตาคํ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา ปรมฺมิตฺตวสฺสวตฺตีนํ เทวานํ สหพยุตติ
#๑ ม. วาสทฺโท นคฺถิ ฯ

อุปฺปนฺนุเชยฺยนฺติ ฯ โส ตํ จิตฺตํ ปทหติ ตํ จิตฺตํ อธิฏฺฐาติ ตํ
จิตฺตํ ภาเวติ ฯ ตสฺส เต สงฺขารา จ วิหารา จ เอวํ ภาวิตา
เอวํ พหุลีกตา ตตฺตรูปปตฺตติยา สํวตฺตฺตนิ ฯ อัยฺ ภิกฺขเว มคฺโค
อัยฺ ปฏิปทา ตตฺตรูปปตฺตติยา สํวตฺตฺตนิ ฯ

[๓๒๒] ปุณฺ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทุชฺชาย สมฺนฺนาคโต โหติ
สีเลน สมฺนฺนาคโต โหติ สฺสฺเตน สมฺนฺนาคโต โหติ จาเคน สมฺนฺนาคโต
โหติ ปณฺณาย สมฺนฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส สฺสฺโต โหติ สหสฺโส
พฺรหฺมา ทีฆายุกิ วนฺณวฺวา สฺขพฺหุโลติ ฯ สหสฺโส ภิกฺขเว พฺรหฺมา
สหสฺสีโลกธาคุํ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ ฯ เยปิ ตตฺถ สตฺตา
อุปฺปนฺนา ๑ เตปิ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว
จกฺขุมา ปฺริโส เอกิ อามณฺฑํ หตฺถे กริตฺวา ปจฺจเวกฺเขยฺย
เอวเมว โข ภิกฺขเว สหสฺโส พฺรหฺมา สหสฺสีโลกธาคุํ ฝริตฺวา
อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ ฯ เยปิ ตตฺถ สตฺตา อุปฺปนฺนา เตปิ ฝริตฺวา
อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ ฯ ตสฺส เอวํ โหติ อโห วตฺถํ กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณฺา สหสฺสพฺรหฺมฺโน สหพฺยตฺติ อุปฺปนฺนุเชยฺยนฺติ ฯ
โส ตํ จิตฺตํ ปทหติ ตํ จิตฺตํ อธิฏฺฐาติ ตํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ
ตสฺส เต สงฺขารา จ วิหารา จ เอวํ ภาวิตา เอวํ พหุลีกตา
ตตฺตรูปปตฺตติยา สํวตฺตฺตนิ ฯ อัยฺ ภิกฺขเว มคฺโค อัยฺ ปฏิปทา
ตตฺตรูปปตฺตติยา สํวตฺตฺตนิ ฯ

#๑ โป. ม. ยุ. อุปฺปนฺนา ฯ

[๑๒๓] ปุณ จปรี ภิกขเว ภิกขุ สทฺชาย สมฺนฺนาคโต โหติ
สีเลน สมฺนฺนาคโต โหติ สุเตน สมฺนฺนาคโต โหติจาเคน สมฺนฺนาคโต
โหติ ปญฺญาय สมฺนฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส สุตฺโต โหติ
ทฺวิสหัสโส พุรฺหุมา ฯเปฯ ติสหัสโส พุรฺหุมา ... จตุสหัสโส
พุรฺหุมา ... ปญฺจสหัสโส พุรฺหุมา ทีฆายุกอ วณฺณวา สุขพฺหุโลติ ฯ
ปญฺจสหัสโส ภิกขเว พุรฺหุมา ปญฺจสหัสสีโลกธาคู
ผริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ ฯ เยปี ตตฺถ สตฺตา อุปฺปนฺนา
เตปี ผริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ ฯ เสยฺยถาปี ภิกขเว จกฺขุมา
ปฺริโส ปญฺจ อามณฺฑานิ หตฺถे กริตฺวา ปจฺจเวกฺเขยฺย เอวเมว
โฆ ภิกขเว ปญฺจสหัสโส พุรฺหุมา ปญฺจสหัสสีโลกธาคู ผริตฺวา
อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ ฯ เยปี ตตฺถ สตฺตา อุปฺปนฺนา เตปี
ผริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ ฯ ตสฺส เอว โหติ อโห วตฺถํ
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา ปญฺจสหัสสพุรฺหุมนฺอ สหพฺยตฺ
อุปฺปชฺเชยฺยนฺติ ฯ โส ตํ จิตฺตํ ปทฺหติ ตํ จิตฺตํ อธิญฺจฺจติ ตํ จิตฺตํ
ภาเวติ ฯ ตสฺส เต สงฺขารฺา จ วิหารฺา จ เอว ภาวิตฺา
เอว พฺหุลิกฺกา ตตฺตรูปฺตฺติยา สํวตฺตฺนฺติ ฯ อัยฺ ภิกขเว มคฺโค
อัยฺ ปฺฏิปฺทา ตตฺตรูปฺตฺติยา สํวตฺตฺติ ฯ

[๑๒๔] ปุณ จปรี ภิกขเว ภิกขุ สทฺชาย สมฺนฺนาคโต โหติ
สีเลน สมฺนฺนาคโต โหติ สุเตน สมฺนฺนาคโต โหติจาเคน สมฺนฺนาคโต
โหติ ปญฺญาय สมฺนฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส สุตฺโต โหติ

ทสสหัสโส พุรหุมา ทีฆายุกั วณณวา สุขพหุโลติ ฯ ทสสหัสโส
 ภิกขเว พุรหุมา ทสสหัสสีโลกชาตุั ผริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ ฯ
 เขปี ตตฺถ สตฺตา อุปฺปนฺนา เตปี ผริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ ฯ
 เสยฺยถาปี ภิกขเว มณิ เวพฺุริโย สุโก โชติมา ๑ อฏฺฐังโส
 สุปริกมฺมกโต ปณฺทกมฺพเล นิกฺขิตฺโต ภาสติ ๒ จ ตปติ จ วิโรจติ
 จ เอวเมว โข ภิกขเว ทสสหัสโส พุรหุมา ทสสหัสสีโลกชาตุั
 ผริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ ฯ เขปี ตตฺถ สตฺตา อุปฺปนฺนา
 เตปี ผริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ ๓ ฯ ตสฺส เอวํ โหติ อโห
 วตาหํ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา ทสสหัสสพฺุรหฺมโน สหพฺุยตํ
 อุปฺปชฺเชยฺยนฺติ ฯ โส ตํ จิตฺตํ ปทหติ ตํ จิตฺตํ อธิฏฺฐาติ ตํ
 จิตฺตํ ภาเวติ ฯ ตสฺส เต สงฺขารา จ วิหารา จ เอวํ ภาวิตา
 เอวํ พหุลิกตา ตตฺตฺรูปตฺตติยา สํวตฺตนฺติ ฯ อยํ ภิกขเว มกฺโก
 อยํ ปฏฺิปปทา ตตฺตฺรูปตฺตติยา สํวตฺตติ ฯ

[๓๒๕] ปุณฺ จปริ ภิกขเว ภิกขุ สทฺชาย สมฺนฺนาคโต โหติ
 สีเลน สมฺนฺนาคโต โหติ สฺุเตน สมฺนฺนาคโต โหติ จาเคน
 สมฺนฺนาคโต โหติ ปญฺญา ย สมฺนฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส สุตํ โหติ
 สตสหัสโส พุรหุมา ทีฆายุกั วณณวา สุขพหุโลติ ฯ สตสหัสโส
 ภิกขเว พุรหุมา สตสหัสสีโลกชาตุั ผริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ ฯ
 เขปี ตตฺถ สตฺตา อุปฺปนฺนา เตปี ผริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ ฯ
 เสยฺยถาปี ภิกขเว เนกฺขํ ๔ ชมฺโพทนํ ทกฺขกมฺมารปฺตฺตอฏฺฐกามฺเข
 #๑ โป. ม. ย. ชาติมา ฯ ๒ โป. ภาสเต จ ปภสฺสเต จ ฯ ม. ภาสเต ตปเต
 #๓ โป. วิหรนฺติ ฯ ๔ ม. นิกฺขํ ฯ

สุกฺสสสมฺปหฺนุจฺ ญญกฺกมฺพล นิกฺขิตฺตํ ภาสติ จ ตปติ จ วิโรจติ
จ เอวเมว โข ภิกฺขเว สตสฺสสฺสโส พุรฺพฺมา สตสฺสสฺสโสโลกธาคู
ผริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ ฯ เยปี ตตฺถ สุตฺตา อุปฺปนฺนา
เตปี ผริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ ฯ ตสฺส เอว โหติ อโ
วตาคี กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา สตสฺสสฺสพุรฺพฺมโน สหพฺยตํ
อุปฺปชฺเชยฺยนฺติ ฯ โส ตํ จิตฺตํ ปทหติ ตํ จิตฺตํ อธิญฺจติ ตํ
จิตฺตํ ภาเวติ ฯ ตสฺส เต สงฺขารา จ วิหารา จ เอว ภาวิตา
เอว พหุลิกฺกา ตตฺตรูปรตฺติยา สํวตฺตฺนฺติ ฯ อยฺม ภิกฺขเว มคฺโค
อยฺม ปฏฺิปรทา ตตฺตรูปรตฺติยา สํวตฺตฺติ ฯ

[๑๒๖] ปุณฺ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธาย สมฺนฺนาคโต โหติ
สีเลน สมฺนฺนาคโต โหติ สฺวเตน สมฺนฺนาคโต โหติ จาเคน
สมฺนฺนาคโต โหติ ปญฺญาย สมฺนฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส สุตฺ โหติ
อาภา เทวา ฯเปฯ ปริตฺตาภา เทวา ... อุปฺปมาณาภา เทวา ...
อาภสฺสรฺา เทวา ทิฆายุกา วณฺณวฺนฺโต สุขพฺพฺลาติ ฯ ตสฺส เอว
โหติ อโ วตาคี กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อาภสฺสรานํ
เทวานํ สหพฺยตํ อุปฺปชฺเชยฺยนฺติ ฯ โส ตํ จิตฺตํ ปทหติ ตํ จิตฺตํ
อธิญฺจติ ตํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ ตสฺส เต สงฺขารา จ วิหารา จ
เอว ภาวิตา เอว พหุลิกฺกา ตตฺตรูปรตฺติยา สํวตฺตฺนฺติ ฯ อยฺม
ภิกฺขเว มคฺโค อยฺม ปฏฺิปรทา ตตฺตรูปรตฺติยา สํวตฺตฺติ ฯ

[๑๒๗] ปุณฺ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธาย สมฺนฺนาคโต โหติ

สีเลน สมณฺนาคโต โหติ สุเตน สมณฺนาคโต โหติ จาเคน สมณฺนาคโต
โหติ ปญฺญา สมณฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส สุตฺ โหติ สุภา
เทวา ฯเปฯ ปริตฺตสุภา เทวา ... อปฺปมาณฺสุภา เทวา ... สุกฺกิณฺหา
เทวา ทีฆายุกา วณฺณวนฺโต ฯเปฯ ตตฺรฺรูปตฺติยา
สํวตฺตติ ฯ

[๑๒๘] ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธาเย สมณฺนาคโต โหติ
สีเลน สมณฺนาคโต โหติ สุเตน สมณฺนาคโต โหติ จาเคน
สมณฺนาคโต โหติ ปญฺญา สมณฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส สุตฺ
โหติ เวหฺปฺผลา เทวา ... อวิหา เทวา ... อตฺปฺปา เทวา ...
สุทฺตฺสา เทวา ... สุตฺตฺสี เทวา ... อกฺนิญฺจา เทวา ทีฆายุกา
วณฺณวนฺโต สุขพฺหุลาติ ฯ ตสฺส เอวํ โหติ อโห วตาหํ
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อกฺนิญฺจานํ เทวานํ สหพฺยตํ
อุปฺชฺเชยฺยนฺติ ฯ โส ตํ จิตฺตํ ปทฺหติ ตํ จิตฺตํ อธิญฺจาติ ตํ จิตฺตํ
ภาเวติ ฯ ตสฺส เต สงฺขารา จ วิหารา จ เอวํ ภาวิตา เอวํ
พหุสิกฺตา ตตฺรฺรูปตฺติยา สํวตฺตนฺติ ฯ อยํ ภิกฺขเว มคฺโค อยํ
ปฺฏิปฺทา ตตฺรฺรูปตฺติยา สํวตฺตติ ฯ

[๑๒๙] ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธาเย สมณฺนาคโต โหติ
สีเลน สมณฺนาคโต โหติ สุเตน สมณฺนาคโต โหติ จาเคน
สมณฺนาคโต โหติ ปญฺญา สมณฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส สุตฺ
โหติ อากาसानฺนฺจายตฺนฺูปคา เทวา ทีฆายุกา จิรฺญฺจิตฺติกา

สุขพหุลาติ ฯ ตสฺส เอว โหติ อโห วตาคํ กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณา อากาसानญายตฺนูปคานํ เทวานํ สหพฺยตํ
อุปฺปชฺเชยฺยนฺติ ฯเปฯ อัย ภิกฺขเว มคฺโค อัย ปฏฺิปปทา
ตตฺรฺรูปตฺตติยา สํวตฺตติ ฯ

[๓๓๐] ปุณ จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธาย สมฺนฺนาคโต โหติ
สีเลน สมฺนฺนาคโต โหติ สฺเตน สมฺนฺนาคโต โหติจาเคน สมฺนฺนาคโต
โหติ ปญฺญาय สมฺนฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส สุตํ โหติ
วิญฺญาณญายตฺนูปคา เทวา ทีฆายุกา จิรญฺจิตฺติกา สุขพหุลาติ
ตสฺส เอว โหติ อโห วตาคํ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
วิญฺญาณญายตฺนูปคานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปฺปชฺเชยฺยนฺติ ฯเปฯ
อัย ภิกฺขเว มคฺโค อัย ปฏฺิปปทา ตตฺรฺรูปตฺตติยา สํวตฺตติ ฯ

[๓๓๑] ปุณ จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธาย สมฺนฺนาคโต โหติ
สีเลน สมฺนฺนาคโต โหติ สฺเตน สมฺนฺนาคโต โหติจาเคน สมฺนฺนาคโต
โหติ ปญฺญาय สมฺนฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส สุตํ โหติ
อากิญจญฺญาตฺนูปคา เทวา ... เนวสญฺญานาสญฺญาตฺนูปคา เทวา
ทีฆายุกา จิรญฺจิตฺติกา สุขพหุลาติ ฯ ตสฺส เอว โหติ อโห วตาคํ
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา เนวสญฺญานาสญฺญาตฺนูปคานํ เทวานํ
สหพฺยตํ อุปฺปชฺเชยฺยนฺติ ฯ โส ตํ จิตฺตํ ปทฺหติ ตํ จิตฺตํ อธิญฺจติ
ตํ จิตฺตํ ภาเวติ ฯ ตสฺส เต สงฺขารา จ วิหารา จ เอวํ ภาวิตา
เอวํ พหุลิกฺตา ตตฺรฺรูปตฺตติยา สํวตฺตติ ฯ อัย ภิกฺขเว มคฺโค
อัย ปฏฺิปปทา ตตฺรฺรูปตฺตติยา สํวตฺตติ ฯ

[๓๓๒] ปุณ จปรี ภิกขเว ภิกขุ สทฺธาย สมฺนาคโต โหติ
สีเลน สมฺนาคโต โหติ สุเตน สมฺนาคโต โหติ จาเคน
สมฺนาคโต โหติ ปญฺญาย สมฺนาคโต โหติ ฯ ตสฺส เอว โหติ
อโห วตาคิ อสวานิ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี
ทิกฺขุเจว ชมฺเม สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยนฺติ ฯ
โส อสวานิ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิกฺขุเจว
ชมฺเม สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริติ ฯ อยิ ภิกขเว
ภิกขุ น กตฺถจิจิ อุปปชฺชตีติ ๑ ฯ

อิทมวโจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกขุ ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

สงฺขารูปตฺตติสฺสตฺตํ นิฏฺฐิจิตฺติ ทสมํ ฯ

อนุปทวคฺโค ทฺติโย ฯ

_____ □

ตสฺสทฺทานิ

อนุปทโสธฺนโปริสชฺโม เสวิตพฺพพฺพชฺชาตฺวิภตฺติ

พฺพชฺส กิตฺติ นาม จตฺตารีเสน อานาปาโน

กายคโต จ ตโตปตฺติ จนฺทเก วิมเล ปริสุทฺเท

ปฺญฺณสํปฺญฺณสมฺทนี นิสสมตฺตโน รทฺธา

พฺพชนเสวิตชฺมมวริ ยิ อนุปทํ วคฺควริ ทฺติยิ ฯ

#๑ ไป. ม. ย. อุปปชฺชตีติ ฯ

สุณตวคโค

จพสุณตสูตร

[๓๓๓] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยั วิหริตี
ปุพฺพพาราเม มิคารมาตุ ปาสาเท ฯ อถ โข อายสฺมา อานนุโท
สายนุหสมยั ปฏิสถลานา วุฏฺฐิตอ ยน ภควา เตนุปลงฺกมิ
อุปลงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึ ฯ เอกมนฺตํ
นินฺนโน โข อายสฺมา อานนุโท ภควนฺตํ เอตทโวจ เอกมิตํ
ภนฺเต สมยั ภควา สกฺเกสุ วิหริตี นกรกั นาม สกฺยานัน นิกโม
ตตฺถ เม ภนฺเต ภควโต สมฺมุขา สุตํ สมฺมุขา ปฏิกฺคหิตํ สุณฺตวา
วิหาเรนาหัง อานนุท เอตฺรหิ พหุลลํ วิหารามิตี กจฺจึ เมตํ ภนฺเต
สุสฺสุตํ สุกฺหิตํ สุมฺนลิกิตํ สุปฺชาริตนฺติ ฯ

[๓๓๔] ตคฺขม เต เอตัง อานนุท สุสฺสุตํ สุกฺหิตํ สุมฺนลิกิตํ
สุปฺชาริตํ ๑ ฯ ปุพฺเพ จาหัง ๒ อานนุท เอตฺรหิ จ สุณฺตวาวิหาเรน
พหุลลํ วิหารามิ ฯ เสยฺยถาปี อานนุท อัย มิคารมาตุ ปาสาโท
สุณฺโฆ หตฺถิ ควาสฺสวเลน สุณฺโฆ ชาตฺรฺพฺรชเตน สุณฺโฆ
อิตฺถิปฺริสสนฺนินฺปาเตน ฯ อตฺถิ เจวิทํ อสุณฺตํ ยทิตํ ภิกฺขุสงฺฆมฺ ปฏิจฺจ
เอกตฺตํ เอวมเว โข อานนุท ภิกฺขุ อมนฺสิกริตฺวา คามสฺสยลฺลํ
อมนฺสิกริตฺวา มนุสฺสสฺสยลฺลํ อรณฺยสฺสยลฺลํ ปฏิจฺจ มนฺสิกรโธตี
#๑ ม. ย. สุปฺชาริตํ ฯ ๒ ม. ปาหัง ฯ

เอกตตํ ๑ ตสฺส อรณฺณสณฺณาย จิตฺตํ ปกฺขนฺนทติ ปสึทติ สนนฺติญฺจติ
อริมฺมจฺจติ ๑ ๑ โส เอวํ ปชานาติ เย อสฺสุ ทรธา ความสณฺณํ
ปฺปฏิจฺจ เตช น สนนฺติ เย อสฺสุ ทรธา มนุสฺสสณฺณํ ปฺปฏิจฺจ เตช
น สนนฺติ อตฺถิ เจวายํ ทรธมตฺตา ยทิตฺถํ อรณฺณสณฺณํ ปฺปฏิจฺจ
เอกตฺตฺนฺติ ๑ โส สฺสณฺณมิตฺถํ สณฺณาคตฺถํ ความสณฺณายาติ ปชานาติ
สฺสณฺณมิตฺถํ สณฺณาคตฺถํ มนุสฺสสณฺณายาติ ปชานาติ ๑ อตฺถิ เจวิทฺถํ
อสฺสณฺณตฺถํ ยทิตฺถํ อรณฺณสณฺณํ ปฺปฏิจฺจ เอกตฺตฺนฺติ ๑ อิติ ยํ หิ
โฆ ตตฺถ น โหติ เตน ตํ สฺสณฺณํ สมนฺนปฺสฺสติ ยํ ปน ตตฺถ
อวสฺสิญฺจํ โหติ ตํ สนนํ อิทมตฺถิตฺติ ปชานาติ ๑ เอวมฺปิสฺส เอสา
อานนฺท ยถาภฺจจา อวิปฺลลตฺถา ปฺริสฺสุทฺธา สฺสณฺณตาวกฺกนฺติ ภวติ ๑

[๓๓๕] ปฺน จปฺริ อานนฺท ภิกฺขุ อมนสิกริตฺวา มนุสฺสสณฺณํ
อมนสิกริตฺวา อรณฺณสณฺณํ ปฺจวิสณฺณํ ปฺปฏิจฺจ มนสิกริตฺวา เอกตฺตํ ๑
ตสฺส ปฺจวิสณฺณาย จิตฺตํ ปกฺขนฺนทติ ปสึทติ สนนฺติญฺจติ อริมฺมจฺจติ ๑
เสยฺยธาปึ อานนฺท อาสภจมฺมํ ๒ สงฺกฺสเตน สฺวิหตฺถํ วิคตฺวลิคํ
เอวเมว โฆ อานนฺท ภิกฺขุ ยํ อิมิสฺสา ปฺจวิยา อุกฺกฺลวิกฺกํ นทิวทฺถคํ
ขานฺนุกฺกนฺทกาธานํ ๓ ปพฺพตฺวิสมํ ตํ สพฺพํ อมนสิกริตฺวา ปฺจวิสณฺณํ
ปฺปฏิจฺจ มนสิกริตฺวา เอกตฺตํ ๑ ตสฺส ปฺจวิสณฺณาย จิตฺตํ ปกฺขนฺนทติ
ปสึทติ สนนฺติญฺจติ อริมฺมจฺจติ ๑ โส เอวํ ปชานาติ เย อสฺสุ
ทรธา มนุสฺสสณฺณํ ปฺปฏิจฺจ เตช น สนนฺติ เย อสฺสุ ทรธา
#๑ ย. วิมฺมจฺจติ ๑ ๒ ย. อสภจมฺมํ ๑ ๓ ย. ขานฺนุกฺกนฺทกาธานฺติ ทิสฺสติ ๑
#สี่. ขานฺนุกนฺตกฺกนฺติ ทิสฺสติ ๑

อรณฺณสณฺณํ ปฏิจฺจ เตช น สนฺติ อตฺถิ เจวํยํ ทรณฺมตฺตา
ยทิทํ ปจฺวีตฺถนํ ปฏิจฺจ เอกตฺตฺนฺติ ฯ โส สฺสณฺณมิตํ สณฺณาคตํ
มนุสฺสสณฺณายาติ ปชานาติ สฺสณฺณมิตํ สณฺณาคตํ อรณฺณสณฺณายาติ
ปชานาติ ฯ อตฺถิ เจวิทํ อสฺสณฺณตํ ยทิทํ ปจฺวีตฺถนํ
ปฏิจฺจ เอกตฺตฺนฺติ ฯ อิติ ยํ หิ โข ตตฺถ น โหติ เตน
ตํ สฺสณฺณํ สมนุปฺสฺสติ ยํ ปน ตตฺถ อวสฺสิญฺจํ โหติ ตํ สนฺตํ
อิทฺมตฺถิตฺติ ปชานาติ ฯ เอวมฺปิสฺส เอสา อานนฺท ขถากุจฺจา
อวิปลฺลตฺถา ปริสฺสุทฺธา สฺสณฺณตาวกฺกนฺติ ภาวติ ฯ

[๓๓๖] ปุณ จปฺริ อานนฺท ภิกฺขุ อมนฺตฺกิริตฺวา อรณฺณสณฺณํ
อมนฺตฺกิริตฺวา ปจฺวีตฺถนํ อากาसानฺนฺจายตฺนสณฺณํ ปฏิจฺจ
มนฺตฺกโรติ เอกตฺตํ ฯ ตสฺส อากาसानฺนฺจายตฺนสณฺณาย จิตฺตํ
ปกฺขนฺทติ ปสฺสิทติ สนฺตฺธิญฺจติ อธิมฺุจฺจติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ
เย อสฺสุ ทรธา อรณฺณสณฺณํ ปฏิจฺจ เตช น สนฺติ เย อสฺสุ
ทรธา ปจฺวีตฺถนํ ปฏิจฺจ เตช น สนฺติ อตฺถิ เจวํยํ
ทรณฺมตฺตา ยทิทํ อากาसानฺนฺจายตฺนสณฺณํ ปฏิจฺจ เอกตฺตฺนฺติ ฯ โส
สฺสณฺณมิตํ สณฺณาคตํ อรณฺณสณฺณายาติ ปชานาติ สฺสณฺณมิตํ
สณฺณาคตํ ปจฺวีตฺถนฺายาติ ปชานาติ ฯ อตฺถิ เจวิทํ อสฺสณฺณตํ
ยทิทํ อากาसानฺนฺจายตฺนสณฺณํ ปฏิจฺจ เอกตฺตฺนฺติ ฯ อิติ ยํ หิ
โข ตตฺถ น โหติ เตน ตํ สฺสณฺณํ สมนุปฺสฺสติ ยํ ปน ตตฺถ
อวสฺสิญฺจํ โหติ ตํ สนฺตํ อิทฺมตฺถิตฺติ ปชานาติ ฯ เอวมฺปิสฺส เอสา

อานนุท ขถากุจจา อวิปลลตถา ปริสุทฐา สุลลตาวกุกนุติ ภาวติ ฯ

[๓๓๗] ปุณ จปรี อานนุท ภิกขุ อมนสิกริตฺวา ปจวิสลลณํ
อมนสิกริตฺวา อากาसानญายตนสลลณํ วิญญาณญายตนสลลณํ
ปฏิจฺจ มนสิกริตฺวา เอกตฺตํ ฯ ตสฺส วิญญาณญายตนสลลณาย
จิตฺตํ ปกฺขนุทติ ปสิทติ สนฺติภูจฺติ อธิมุจฺติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ
เย อสฺสุ ทรธา ปจวิสลลณํ ปฏิจฺจ เตช น สนฺติ เย อสฺสุ ทรธา
อากาसानญายตนสลลณํ ปฏิจฺจ เตช น สนฺติ อตฺถิ เจวํ
ทรธมตฺตา ยทิตฺถิ วิญญาณญายตนสลลณํ ปฏิจฺจ เอกตฺตนฺติ ฯ
โส สุลลณมิตฺถิ สลลณาคตฺตํ ปจวิสลลณายาติ ปชานาติ สุลลณมิตฺถิ
สลลณาคตฺตํ อากาसानญายตนสลลณายาติ ปชานาติ ฯ อตฺถิ เจวํ
อสุลลณตฺตํ ยทิตฺถิ วิญญาณญายตนสลลณํ ปฏิจฺจ เอกตฺตนฺติ ฯ
อิตฺติ ยํ หิ โข ตตฺถ น โหติ เตน ตํ สุลลณํ สมนุสฺสตี
ยํ ปน ตตฺถ อวสิญฺจํ โหติ ตํ สนฺตํ อิทมตฺถิตฺติ ปชานาติ ฯ
เอวมปิสฺส เอสา อานนุท ขถากุจจา อวิปลลตถา ปริสุทฐา
สุลลตาวกุกนุติ ภาวติ ฯ

[๓๓๘] ปุณ จปรี อานนุท ภิกขุ อมนสิกริตฺวา อากาसानญายตนสลลณํ
อมนสิกริตฺวา วิญญาณญายตนสลลณํ อากิณฺจญายตนสลลณํ
ปฏิจฺจ มนสิกริตฺวา เอกตฺตํ ฯ ตสฺส อากิณฺจญายตนสลลณาย
จิตฺตํ ปกฺขนุทติ ปสิทติ สนฺติภูจฺติ อธิมุจฺติ ฯ โส เอวํ
ปชานาติ เย อสฺสุ ทรธา อากาसानญายตนสลลณํ ปฏิจฺจ เตช

น สนฺติ เย อสฺสุ ทรธา วิญญาณญายตนสฺสณฺณํ ปฏิจฺจ เทร
 น สนฺติ อตฺถิ เจวายํ ทรธมตฺตา ยทิตฺถํ อากิณฺญจฺญายตนสฺสณฺณํ
 ปฏิจฺจ เอกตฺตฺตฺตฺติ ฯ โส สฺสณฺณมิตฺถํ สฺสณฺณาคตฺถํ อากาสาณญายตนสฺสณฺณายาทิ
 ปฺชานาติ สฺสณฺณมิตฺถํ สฺสณฺณาคตฺถํ วิญญาณญายตนสฺสณฺณายาทิ
 ปฺชานาติ ฯ อตฺถิ เจวิตฺถํ อสฺสณฺณตฺถํ ยทิตฺถํ
 อากิณฺญจฺญายตนสฺสณฺณํ ปฏิจฺจ เอกตฺตฺตฺตฺติ ฯ อิติ ยํ หิ โข
 ตตฺถ น โหติ เตน ตํ สฺสณฺณํ สมนฺนุปฺสฺสติ ยํ ปน ตตฺถ
 อวสิญฺจํ โหติ ตํ สนฺตํ อิทมตฺถิตฺติ ปฺชานาติ ฯ เอวมฺปิสฺส เอสา
 อานนฺท ยถาภฺจจา อวิปลลตฺถา ปฺริสฺสุทฺธา สฺสณฺณตาวกฺกนฺติ ภวติ ฯ
 [๓๓๕] ปฺน จปฺริ อานนฺท ภิกฺขุ อมนฺสิกฺริตฺวา วิญญาณญายตนสฺสณฺณํ
 อมนฺสิกฺริตฺวา อากิณฺญจฺญายตนสฺสณฺณํ เนวสฺสณฺณานาสฺสณฺณายตนสฺสณฺณํ
 ปฏิจฺจ มนฺสิกโรติ เอกตฺถํ ฯ ตสฺส
 เนวสฺสณฺณานาสฺสณฺณายตนสฺสณฺณาย จิตฺตํ ปกฺขนฺนฺทติ ปฺสิทฺติ สนฺติญฺจติ
 อธิมฺุจฺจติ ฯ โส เอวํ ปฺชานาติ เย อสฺสุ ทรธา วิญญาณญายตนสฺสณฺณํ
 ปฏิจฺจ เทร น สนฺติ เย อสฺสุ ทรธา อากิณฺญจฺญายตนสฺสณฺณํ
 ปฏิจฺจ เทร น สนฺติ อตฺถิ เจวายํ ทรธมตฺตา
 ยทิตฺถํ เนวสฺสณฺณานาสฺสณฺณายตนสฺสณฺณํ ปฏิจฺจ เอกตฺตฺตฺตฺติ ฯ
 โส สฺสณฺณมิตฺถํ สฺสณฺณาคตฺถํ วิญญาณญายตนสฺสณฺณายาทิ ปฺชานาติ
 สฺสณฺณมิตฺถํ สฺสณฺณาคตฺถํ อากิณฺญจฺญายตนสฺสณฺณายาทิ ปฺชานาติ ฯ อตฺถิ
 เจวิตฺถํ อสฺสณฺณตฺถํ ยทิตฺถํ เนวสฺสณฺณานาสฺสณฺณายตนสฺสณฺณํ ปฏิจฺจ

เอกตฺตุนฺติ ฯ อิติ ยํ หิ โข ตตฺถ น โหติ เตน ตํ สุลฺลํ
สมนฺุปฺสฺสติ ยํ ปน ตตฺถ อวสิญฺจํ โหติ ตํ สนฺุตํ อิทมตฺถิติ
ปฺชานาติ ฯ เอวมฺปิสุส เอสา อานนฺุท ขถาญฺจา อวิปลฺลตฺถา
ปฺริสุทฺธา สุลฺลตาวกฺกนฺุติ ภาวติ ฯ

[๓๔๐] ปฺน จปฺริ อานนฺุท ภิกฺขุ อมนสิกริตฺวา อากิณฺุจณฺุฬายตฺนสฺลฺลํ
อมนสิกริตฺวา เนวสฺลฺลณานาสฺลฺลยตฺนสฺลฺลํ อนิมิตฺตํ
เจโตสมาริํ ปฺฏิจฺจ มนสิกโรติ เอกตฺตํ ฯ ตสฺส อนิมิตฺเต
เจโตสมาริมฺหิ จิตฺตํ ปกฺขนฺุทติ ปฺสึทติ สนฺุติญฺจติ อธิมฺุจฺจติ ฯ โส เอวํ
ปฺชานาติ เย อสฺสุ ทรธา อากิณฺุจณฺุฬายตฺนสฺลฺลํ ปฺฏิจฺจ เตช
น สนฺุติ เย อสฺสุ ทรธา เนวสฺลฺลณานาสฺลฺลยตฺนสฺลฺลํ ปฺฏิจฺจ
เตช น สนฺุติ อตฺถิ เจวํ ยํ ทรธมตฺถา ยทิตํ อิมเมว กายํ
ปฺฏิจฺจ สพายตฺนิกํ จีวิตปฺจฺจยาติ ฯ โส สุลฺลมิมํ สลฺลวาคตํ
อากิณฺุจณฺุฬายตฺนสฺลฺลยยาติ ปฺชานาติ สุลฺลมิมํ สลฺลวาคตํ
เนวสฺลฺลณานาสฺลฺลยตฺนสฺลฺลยยาติ ปฺชานาติ ฯ อตฺถิ เจวิทํ อสฺลฺลยตํ
ยทิตํ อิมเมว กายํ ปฺฏิจฺจ สพายตฺนิกํ จีวิตปฺจฺจยาติ ฯ อิติ ยํ หิ
โข ตตฺถ น โหติ เตน ตํ สุลฺลํ สมนฺุปฺสฺสติ ยํ ปน ตตฺถ
อวสิญฺจํ โหติ ตํ สนฺุตํ อิทมตฺถิติ ปฺชานาติ ฯ เอวมฺปิสุส เอสา
อานนฺุท ขถาญฺจา อวิปลฺลตฺถา ปฺริสุทฺธา สุลฺลตาวกฺกนฺุติ ภาวติ ฯ

[๓๔๑] ปฺน จปฺริ อานนฺุท ภิกฺขุ อมนสิกริตฺวา อากิณฺุจณฺุฬายตฺนสฺลฺลํ
อมนสิกริตฺวา เนวสฺลฺลณานาสฺลฺลยตฺนสฺลฺลํ อนิมิตฺตํ

เจโตสมาธิ ปฏิจฺจ มนสิกโรติ เอกคฺคํ ฯ ตสฺส อนิมิตฺเต
เจโตสมาธิมฺหิ จิตฺตํ ปกฺขนฺนทติ ปสฺสีทติ สนนฺติญฺจติ อธิมฺจฺจติ ฯ โส
เอวํ ปชานาติ อัยฺ หิ โข อนิมิตฺโต เจโตสมาธิ อภิสงฺขโต
อภิสญฺเจตยิตฺโต ฯ ยํ โข ปน กิณฺณิ อภิสงฺขตํ อภิสญฺเจตยิตํ
ตทณฺิจํ นิโรธธมฺมฺนฺติ ปชานาติ ฯ ตสฺส เอวํ ชานโต เอวํ
ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจติ ภวาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจติ
อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจติ วิมุตฺตสฺมี วิมุตฺตมิตฺติ ฌาณํ โหติ
จีณา ชาติ วุสฺสิตํ พุรฺหมจฺริยํ กตํ กรรมิยํ นาปริ อิตฺถตฺตยาตติ
ปชานาติ ฯ โส เอวํ ปชานาติ เย อสฺสุ ทรธา กามาสวํ
ปฏิจฺจ เตช น สนนฺติ เย อสฺสุ ทรธา ภวาสวํ ปฏิจฺจ เตช น
สนนฺติ เย อสฺสุ ทรธา อวิชฺชาสวํ ปฏิจฺจ เตช น สนนฺติ อตฺถิ
เจวายํ ทรธมฺมฺคฺตา ยทิตํ อิมฺเมว กายํ ปฏิจฺจ สพายตฺนิกํ
ชีวิทฺตฺตฺตยาตติ ฯ โส สฺสญฺณมิตํ สญฺญาคตํ กามาสเวนาติ ปชานาติ
สฺสญฺณมิตํ สญฺญาคตํ ภวาสเวนาติ ปชานาติ สฺสญฺณมิตํ สญฺญาคตํ
อวิชฺชาสเวนาติ ปชานาติ ฯ อตฺถิ เจวิทํ อสฺสญฺณตํ ยทิตํ อิมฺเมว
กายํ ปฏิจฺจ สพายตฺนิกํ ชีวิทฺตฺตฺตยาตติ ฯ อิติ ยํ หิ โข ตตฺถ น
โหติ เตน ตํ สฺสญฺณํ สมนฺุปสฺสติ ยํ ปน ตตฺถ อวสฺสิญฺจํ โหติ
ตํ สนนํ อิทมฺคฺคิตฺติ ปชานาติ ฯ เอวมฺปิสฺส เอสา อานนฺท ยถาญฺจจา
อวิปลฺลตฺตฺตา ปริสฺสุทฺธา ปรมานฺุตฺตรา สฺสญฺณตาวกฺกนฺติ ภวติ ฯ

[๓๔๒] เยปี ๑ หิ เกจิ อานนฺท อตีตมฺทฺธานํ สมณา วา
#๑ ยฺ. สพฺพตฺถ เย ฯ ปิสฺสุทฺโท นตฺถิ ฯ

พราหฺมณา วา ปริสุทฺธิ ปริมาณตุตฺถิ สุลฺลตํ อุปสมฺปชฺช วิหริสุ
สพฺเพ เต อิมฺเวย ปริสุทฺธิ ปริมาณตุตฺถิ สุลฺลตํ อุปสมฺปชฺช
วิหริสุ ๑ เยปี หิ เกจิ อานนฺท อนาคตมทฺธานํ สมณา วา
พราหฺมณา วา ปริสุทฺธิ ปริมาณตุตฺถิ สุลฺลตํ อุปสมฺปชฺช
วิหริสุสนฺติ สพฺเพ เต อิมฺเวย ปริสุทฺธิ ปริมาณตุตฺถิ สุลฺลตํ
อุปสมฺปชฺช วิหริสุสนฺติ ๑ เยปี หิ เกจิ อานนฺท เอตฺรหิ สมณา
วา พราหฺมณา วา ปริสุทฺธิ ปริมาณตุตฺถิ สุลฺลตํ อุปสมฺปชฺช
วิหฺรณฺติ สพฺเพ เต อิมฺเวย ปริสุทฺธิ ปริมาณตุตฺถิ สุลฺลตํ
อุปสมฺปชฺช วิหฺรณฺติ ๑ ตสฺมาติห อานนฺท ปริสุทฺธิ ปริมาณตุตฺถิ
สุลฺลตํ อุปสมฺปชฺช วิหริสุสามาติ ๑ เอวณฺหิ โว อานนฺท
สิกฺขิตพฺพนฺติ ๑

อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนฺโท ภควโต
ภาสิตํ อภินฺนุทีติ ๑

จฺพสุลฺลตสฺสตุตํ นิฏฺฐิตํ ปรมํ ๑

#๑ ย. วิหริสุสามีติ ๑

มหาสุณตสูตร

[๑๔๑] เอวมเม สูตริ เอกิ สมยิ ภควา สกฺเกสุ วิหฺรติ
กปิลวตฺถุสมิ นิโครธาราเม ฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยิ
นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทาย กปิลวตฺถุ ปิณฺฑาย ปาวีสี ฯ
กปิลวตฺถุสมิ ปิณฺฑาย จริตฺวา ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต เยน
กาพฺเขมกสฺส สกฺกสฺส วิหาโร เตนฺอุปสงฺกมิ ทิวาวิหาราย ฯ เตน
โฆ ปน สมเยน กาพฺเขมกสฺส สกฺกสฺส วิหาเร สมฺพหฺลานิ
เสนาสนานิ ปญฺจตฺตานิ โหนฺติ ฯ อทฺทสา โข ภควา กาพฺเขมกสฺส
สกฺกสฺส วิหาเร สมฺพหฺลานิ เสนาสนานิ ปญฺจตฺตานิ ฯ
ทิสฺวาน ภควโต เอตทโหสี สมฺพหฺลานิ โฆ กาพฺเขมกสฺส
สกฺกสฺส วิหาเร เสนาสนานิ ปญฺจตฺตานิ สมฺพหฺลา นฺ โฆ
อิช ภิกฺขุ วิหฺรณฺตีติ ฯ

[๑๔๔] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อานนฺโท สมฺพหฺเลหิ
ภิกฺขุหิ สทฺธี ฆญฺจาตฺถกสฺส วิหาเร จิวฺรกมฺมํ กโรติ ฯ อถ โข
ภควา สายณฺหสมยิ ปฏิสฺถลานา วุฏฺฐิตฺโต เยน ฆญฺจาตฺถกสฺส
วิหาโร เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺจตฺเต อาสเน นิสีหิ ฯ
นินฺชชฺช โข ภควา อายสฺมณฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสี สมฺพหฺลานิ โฆ
อานนฺท กาพฺเขมกสฺส สกฺกสฺส วิหาเร เสนาสนานิ ปญฺจตฺตานิ
สมฺพหฺลา [๑] เอตถ ภิกฺขุ วิหฺรณฺตีติ ฯ สมฺพหฺลานิ ภนฺเต
#๑ ม. ยฺ. เอตถนฺตเร นฺ โขติ อตฺถิ ฯ

กาพเขมกสฺส สกฺกสฺส วิหารเ เสนาสนานิ ปญฺจตฺตานิ สมฺพหฺลทา
ภิกฺขุ เอตฺถ วิหรนฺติ จีวรกาลสมโย โน ภนฺเต วตฺตตีติ ฯ

[๒๔๕] น โข อานนฺท ภิกฺขุ โสภติ สงฺคณิการาโม สงฺคณิกโรโต
สงฺคณิการามตํ อนุยฺตุโต คณาราโม คณโรโต คณสมฺมุติโต
โส วตฺตานนฺท ภิกฺขุ สงฺคณิการาโม สงฺคณิกโรโต สงฺคณิการามตํ
อนุยฺตุโต คณาราโม คณโรโต คณสมฺมุติโต ยนฺตํ เนกฺขมฺมสุขํ
ปวิเวกฺสุขํ อุปสมฺมสุขํ สมฺโพธิสุขํ ๑ ตสฺส สุขสฺส นิกามลาภี ภวิสฺสติ
อภิจฺฉลาภี อภิสฺสลาภีติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ โย จ โข โส
อานนฺท ภิกฺขุ เอโก คณสฺมา วูปกฺกฺโข วิหรติ ตสฺเสตํ ภิกฺขุโน
ปาฎิกงฺขํ ยนฺตํ เนกฺขมฺมสุขํ ปวิเวกฺสุขํ อุปสมฺมสุขํ สมฺโพธิสุขํ
ตสฺส สุขสฺส นิกามลาภี ภวิสฺสติ อภิจฺฉลาภี อภิสฺสลาภีติ
จฺานเมตํ วิชฺชติ ฯ โส วตฺตานนฺท ภิกฺขุ สงฺคณิการาโม สงฺคณิกโรโต
สงฺคณิการามตํ อนุยฺตุโต คณาราโม คณโรโต คณสมฺมุติโต
สํมายิกํ วา กนฺตํ เจโตวิมุตฺตี อุปสมฺบฺพชฺช วิหริสฺสติ อสํมายิกํ
วา อกฺุปฺปนฺติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ โย จ โข โส อานนฺท
ภิกฺขุ เอโก คณสฺมา วูปกฺกฺโข วิหรติ ตสฺเสตํ ภิกฺขุโน ปาฎิกงฺขํ
สํมายิกํ วา กนฺตํ เจโตวิมุตฺตี อุปสมฺบฺพชฺช วิหริสฺสติ อสํมายิกํ
วา อกฺุปฺปนฺติ จฺานเมตํ วิชฺชติ ฯ นานํ อานนฺท เอกํ รุปฺปี
สมนฺุปฺสฺสามิ ยตฺถ รตฺตสฺส ยถาภิรตฺตสฺส รุปฺสฺส วิปริณามญฺญถา-
ภาวา น อุปฺปชฺเชยฺยํ โสภปฺริเทวทฺทุกฺชโทมนสฺสุปายาสา ฯ

#๑ ไป. ย. สัมโพธิสุขํ ฯ

[๓๔๖] อัย โข ปนानนุท วิหาโร ตตุถ ตถาคเตน
อภิสมฺพุทฺโธ ยทิตฺ สพุพนิมิตฺตานิ อมนสิการา อชฺฉตฺตํ สุลฺลตฺ
อุปสมฺปชฺช วิหริติ ฯ ตตุถ เจ อานนุท ตถาคตฺ อิมินา วิหารเณ
วิหรนฺตํ ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตาโร ภิกฺขุ ภิกฺขุณีโย อุปาสกา
อุปาสิกาโย ราชานโน ราชมหามตฺตา ติตฺถิยา ติตฺถิยสาวกา ตตฺรานนุท
ตถาคโต วิเวกนินฺเนว จิตฺเตน วิเวกโปณฺเณ วิเวกปฺพการเณ
วูปกฺกฺเขน เนกฺขมฺมาภิรเตน พุยนฺตฺถิเณ สพุพฺโโส อาสวฺกฺขานิเยหิ
ชฺมเมหิ อลฺลทตฺถุ อฺยุโยชนิกปฺปฏิสฺยตฺตฺเยว ๑ กถํ กตฺตา โหติ ฯ
ตสฺมาติหานนุท ภิกฺขุ เจปี อากงฺเขยฺย อชฺฉตฺตํ สุลฺลตฺ
อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยนฺติ เตनानนุท ภิกฺขุณา อชฺฉตฺตเมว จิตฺตํ
สณฺจเปตพฺพํ สนฺนิสาเทตพฺพํ เอโกทิกาทพฺพํ สમાทหตพฺพํ ฯ

[๓๔๗] กถญฺจานนุท ภิกฺขุ อชฺฉตฺตเมว จิตฺตํ สณฺจเปติ
สนฺนิสาเทติ เอโกทิกโรติ สમાทหติ ฯ อิทานนุท ภิกฺขุ วิวิจฺเจว
กามเมหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ชฺมเมหิ สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกขํ ปิตฺสฺขํ
ปจฺมํ ฉานํ ... ทฺติยํ ฉานํ ... ตฺติยํ ฉานํ ... จตฺตฺถิ ฉานํ
อุปสมฺปชฺช วิหริติ ฯ เอวํ โข อานนุท ภิกฺขุ อชฺฉตฺตเมว จิตฺตํ
สณฺจเปติ สนฺนิสาเทติ เอโกทิกโรติ สમાทหติ ฯ โส อชฺฉตฺตํ
สุลฺลตฺ มนสิกโรติ ฯ ตสฺส อชฺฉตฺตํ สุลฺลตฺ มนสิกโรโต
อชฺฉตฺตํ สุลฺลตฺตาย จิตฺตํ น ปกฺขนฺทติ น ปสฺสีทติ น สนฺติฏฺจติ
นาธิมุจฺจติ ๒ ฯ เอวํ สนฺตเมตํ อานนุท ภิกฺขุ เอวํ ปชานาติ
#๑ ยฺ. อฺยุโยชฺยปฺปฏิสฺยตฺตฺเยว ฯ ๒ ม. ยฺ. น วิมุจฺจติ ฯ

อชฺมตฺตํ สุณฺณตํ โข เม มนสิกโรโต อชฺมตฺตํ สุณฺณตาย
จิตฺตํ น ปกฺขนฺทติ น ปสฺสีทติ น สนฺตฺติญฺจติ นาริมุจฺจตีติ ฯ
อิตฺติห ตตฺถ สมฺปชาโน โหติ ฯ โส พหิทฺธา สุณฺณตํ มนสิกโรติ ฯ
โส อชฺมตฺตพหิทฺธา สุณฺณตํ มนสิกโรติ ฯ โส อานนฺยํ
มนสิกโรติ ฯ ตสฺส อานนฺยํ มนสิกโรโต อานนฺยชย จิตฺตํ น
ปกฺขนฺทติ น ปสฺสีทติ น สนฺตฺติญฺจติ นาริมุจฺจติ ฯ เอวํ สนฺตเมตํ
อานนฺท ภิက္ขุ เอวํ ปชานาติ อานนฺยํ โข [๑] มนสิกโรโต
อานนฺยชย จิตฺตํ น ปกฺขนฺทติ น ปสฺสีทติ น สนฺตฺติญฺจติ
นาริมุจฺจตีติ ฯ อิตฺติห ตตฺถ สมฺปชาโน โหติ ฯ เตนานนฺท ภิက္ขุนา
ตสฺมีเยว ปุริมสฺมี สมาริณิมีตฺเต อชฺมตฺตเมว จิตฺตํ สณฺจเปตพฺพิ
สนฺนิสาเทตพฺพิ เอโกทิกาทพฺพิ สมาริหาคพฺพิ ฯ โส อชฺมตฺตํ
สุณฺณตํ มนสิกโรติ ฯ ตสฺส อชฺมตฺตํ สุณฺณตํ มนสิกโรโต อชฺมตฺตํ
สุณฺณตาย จิตฺตํ ปกฺขนฺทติ ปสฺสีทติ สนฺตฺติญฺจติ วิมุจฺจติ ฯ เอวํ
สนฺตเมตํ อานนฺท ภิက္ขุ เอวํ ปชานาติ อชฺมตฺตํ สุณฺณตํ โข
เม มนสิกโรโต อชฺมตฺตํ สุณฺณตาย จิตฺตํ ปกฺขนฺทติ ปสฺสีทติ
สนฺตฺติญฺจติ วิมุจฺจตีติ ฯ อิตฺติห ตตฺถ สมฺปชาโน โหติ ฯ โส
พหิทฺธา สุณฺณตํ มนสิกโรติ ฯ โส อชฺมตฺตพหิทฺธา สุณฺณตํ
มนสิกโรติ ฯ โส อานนฺยํ มนสิกโรติ ฯ ตสฺส อานนฺยํ มนสิกโรโต
อานนฺยชย ๒ จิตฺตํ ปกฺขนฺทติ ปสฺสีทติ สนฺตฺติญฺจติ วิมุจฺจติ ฯ
เอวํ สนฺตเมตํ อานนฺท ภิက္ขุ เอวํ ปชานาติ อานนฺยํ โข

#๑ ม. ย. เอตฺถนฺตเร เมติ อตฺถิ ฯ

#๒ ย. อานนฺยเชติ ทิสฺสตีติ ฯ อิตฺโต ปรี อีทิสเมว ฯ

เม มนสิกโรโต อานนุชชาย จิตต์ ปกขนุทติ ปสัทธิ สนฺติฏฺฐติ
วิมุจฺจติติ ฯ อติห ตตฺถ สมฺปชาโน โหติ ฯ

[๓๔๘] ตสฺส เจ อานนุท ภิกฺขุโน อิมินา วิหารเณ วิหฺรโต
จกฺกมาย จิตฺตํ นมฺติ ฯ โส จกฺกมฺติ เอวํ มํ จกฺกมฺนฺตํ
นาภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสลา ฆมฺมา อนฺวาสฺสวีสฺสนฺตฺติติ ฯ
อติห ตตฺถ สมฺปชาโน โหติ ฯ ตสฺส เจ อานนุท ภิกฺขุโน
อิมินา วิหารเณ วิหฺรโต จานาย จิตฺตํ นมฺติ ฯ โส ติฏฺฐติ เอวํ
มํ จิตฺตํ นาภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสลา ฆมฺมา อนฺวาสฺสวีสฺสนฺตฺติติ ฯ
อติห ตตฺถ สมฺปชาโน โหติ ฯ ตสฺส เจ อานนุท
ภิกฺขุโน อิมินา วิหารเณ วิหฺรโต นิสฺชชชชชช จิตฺตํ นมฺติ ฯ โส
นีสัทธิ เอวํ มํ นิสินฺนํ นาภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสลา
ฆมฺมา อนฺวาสฺสวีสฺสนฺตฺติติ ฯ อติห ตตฺถ สมฺปชาโน โหติ ฯ
ตสฺส เจ อานนุท ภิกฺขุโน อิมินา วิหารเณ วิหฺรโต สยนาย
จิตฺตํ นมฺติ ฯ โส สยติ เอวํ มํ สยนฺตํ นาภิชฺฌาโทมนสฺสา
ปาปกา อกฺุสลา ฆมฺมา อนฺวาสฺสวีสฺสนฺตฺติติ ฯ อติห ตตฺถ สมฺปชาโน
โหติ ฯ ตสฺส เจ อานนุท ภิกฺขุโน อิมินา วิหารเณ วิหฺรโต
ภาสาย จิตฺตํ นมฺติ ฯ โส ยายํ กถา หีนา คมฺมา โปถุชฺชนิกา
อนรียา อนตฺถสฺสฺหิตา น นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรธาย น
อุปฺสมาย น อภิญฺฌาย น สมฺโพธาย น นิพฺพานาย สัวตฺตติ
เสยฺยถิํ ราชกถา โจรกถา มหามตฺตกถา เสนากถา ภยกถา

ยทุทกถา อนนกถา ปานกถา วตถกถา สยนกถา มาลากถา
คนุทธกถา ชาติกถา ยานกถา ความกถา นิคมกถา นครกถา ชนปทกถา
อิตถีกถา สุรกถา วิสาขากถา กุมภฏจกถา ปุพพเปตกถา นานตตกถา
โลกกษาयิกา สมุททุกษาयิกา อิติทวาทกถา อิติ วา เอวรูปี ๑ กถิ
น กถเอสสามิติ ฯ อิติห ตตถ สมปชาโน โหติ ฯ ยา จ อัย
อานนท กถา อภิสลเลชีกา เจโตวิจารณ์สปปายา เอกนตนิพพิทาย
วिरากาย นิโรธาย อุปสมาย อภิญญาย สมโพธาย นิพพานาย
สัจจตติ เสขยถิติ อปปีจกถา สนนตถุจกถา ปวีเวกถา
อัสสคคกถา วิริยารมกถา สีลกถา สมารีกถา ปญญากถา
วิมุตติกถา วิมุตติญาณทสสนกถา อิติ เอวรูปี กถิ กถเอสสามิติ ฯ
อิติห ตตถ สมปชาโน โหติ ฯ ตสส เจ อานนท ภิกขุโน
อิมินา วิหารเณ วิหโรโต วิตกกาย จิตติ นมติ ฯ โส เยเม
วิตกกา หีนา คมมา โปถุชชนิกา อนรียา อนตถสยหิตา น
นิพพิทาย น วิราคาย น นิโรธาย น อุปสมาย น อภิญญาย น
สมโพธาย น นิพพานาย สัจจตตติ เสขยถิติ กามวิตกโก พยาปาทวิตกโก
วิหีสาวิตกโก อิติ เอวรูเป วิตกเก น วิตกเกสสามิติ ฯ
อิติห ตตถ สมปชาโน โหติ ฯ ยะ จ โข [๒] อานนท วิตกกา
อรียา นิยยานีกา นิยยนติ ตกกรสส สมมา ทุกุกกชยาย เสขยถิติ
เนกขम्मวิตกโก อพยาปาทวิตกโก อวิหีสาวิตกโก ฯ อิติ เอวรูเป
วิตกเก วิตกเกสสามิติ ฯ อิติห ตตถ สมปชาโน โหติ ฯ ถ
#๑ ม. ย. อิติ เอวรูปี ฯ ๒ ม. ย. เอตถนตเร อิมติ ทิสสตี ฯ

[๑๔๙] ปณฺจ โข อิมํ อานนฺทํ กามคฺฌา กตเม ปณฺจ จกฺขุวิญญฺเยยฺยา
รูปา อิกฺขฺชา กนฺธา มนาปํ ปิยฺรูปํ กามุปฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
โสทฺวิญญฺเยยฺยา สทฺททา ... ฆานวิญญฺเยยฺยา กนฺธา ... ชิวฺหาวิญญฺเยยฺยา
รสฺสา ... กายวิญญฺเยยฺยา โฝฏฺจพฺพฺพา อิกฺขฺชา กนฺธา มนาปํ ปิยฺรูปํ
กามุปฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส อิมํ โข อานนฺทํ ปณฺจ กามคฺฌา ฯ
ยตฺถ ภิกฺขุณา อภิกฺขณฺณํ สกั จิตฺตํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ อตฺถิ นฺ โข
เม อิมํสุ ปณฺจสุ กามคฺฌํสุ อลฺลตฺรสมิํ วา อลฺลตฺรสมิํ วา
อายตเน อูปฺปชฺชติ เจตโส สมฺมทาจฺจโรติ ฯ สเจ อานนฺทํ ภิกฺขุ
ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ปชานาติ อตฺถิ โข เม อิมํสุ ปณฺจสุ
กามคฺฌํสุ อลฺลตฺรสมิํ วา อลฺลตฺรสมิํ วา อายตเน อูปฺปชฺชติ
เจตโส สมฺมทาจฺจโรติ ฯ เอวํ สนฺตเมตฺตํ อานนฺทํ ภิกฺขุ เอวํ
ปชานาติ โย โข อิมํสุ ปณฺจสุ กามคฺฌํสุ ฉนฺทราโค โส เม
อูปฺปทฺธิโนติ [๑] สเจ ปนฺนํ นนฺทํ ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ปชานาติ
นตฺถิ โข เม อิมํสุ ปณฺจสุ กามคฺฌํสุ อลฺลตฺรสมิํ วา
อลฺลตฺรสมิํ วา อายตเน อูปฺปชฺชติ เจตโส สมฺมทาจฺจโรติ ฯ เอวํ
สนฺตเมตฺตํ อานนฺทํ ภิกฺขุ เอวํ ปชานาติ โย โข อิมํสุ ปณฺจสุ
กามคฺฌํสุ ฉนฺทราโค โส เม ปทฺธิโนติ ฯ อิตฺถิ ตตฺถ
สมฺปชานโน โหติ ฯ

[๑๕๐] ปณฺจ โข อิมํ อานนฺทํ อูปาทานกฺขณฺธา ฯ ยตฺถ
ภิกฺขุณา อุกฺทยพฺพยฺยานุปฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส อิตฺถิ รูปํ อิตฺถิ รูปฺสฺส
#๑ ม. ย. เอตฺถนฺตเร อิตฺถิ ตตฺถ สมฺปชานโน โหติติ ทิสฺสนฺติ ฯ

สมุทโย อิติ รูปสฺส อตฺถงฺกโม อิติ เวทนา ... อิติ สญฺญา ...
 อิติ สงฺขารรา ... อิติ วิญฺญาณํ อิติ วิญฺญาณสฺส สมุทโย อิติ
 วิญฺญาณสฺส อตฺถงฺกโมติ ฯ ตสฺส อิมสฺส ปญฺจสฺส อุปาทานกฺขนฺเชสฺส
 อุทฺยพฺพยานุปลสฺสีโน วิหฺรโต โย ปญฺจสฺส อุปาทานกฺขนฺเชสฺส อสฺมิมานโน
 โส ปหียติ ฯ เอวํ สนฺตเมตํ อานนฺท ภิกฺขุ เอวํ ปชานาติ โย
 โข เม ปญฺจสฺส อุปาทานกฺขนฺเชสฺส อสฺมิมานโน โส เม ปหีนฺติ ฯ
 อิติห ตตฺถ สมฺปชาโน โหติ ฯ อิม โข เต อานนฺท ชมฺมา
 เอกนฺตกฺสลาติกา อริยา โลกุตฺตฺรา อนวกฺกนฺตา ปาปมฺตา ฯ ตํ
 ก็ มณฺวลี อานนฺท ก็ อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานโน อรหฺติ สาวโก
 สตฺถาริ อานุพนฺธิตฺถุ อปิยฺชชฺมาโนติ ฯ ภควํมฺลกา โน ฆนฺเต
 ชมฺมา ภควํเนตฺติกา ภควํปฏิสฺรณา สาธุ วต ฆนฺเต ภควนฺตํเยว
 ปฏิภาตฺถุ เอตสฺส ภาสิตสฺส อตฺถโถ ภควโต สุตฺวา ภิกฺขุ
 ชาเรสฺสสนฺตีติ ฯ

[๓๕๑] น โข อานนฺท อรหฺติ สาวโก สตฺถาริ อานุพนฺธิตฺถุยทิตํ
 สุตฺตเคยฺยเวยฺยากรณสฺส โสคํ ๑ ตํ กิสฺส เหตุ ทิฆมฺตตสฺส หิ
 โว อานนฺท ชมฺมา สุตฺตา ธตา วจฺสา ปริจิตา มนฺसानุเปกฺขิตา
 ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธา ฯ ยา จ โข อัย อานนฺท กถา อภิสฺสเลชิกา
 เจโตวิจฺจรณสฺปฺปายา เอกนฺตนิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย อุปสมาย
 อภิญฺจาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ เสยฺยถิตํ อปฺปิจฺจกถา
 สนฺตญฺจิกถา ปวิเวกถา อสํสคฺคกถา วิริยารมฺภกถา สीलกถา
 #๑ ม. สุตฺตํ เคยฺย เวยฺยากรณํ ตสฺส เหตุ ฯ ย. สุตฺตํ เคยฺย เวยฺยากรณสฺส
 #เหตุ ฯ

สมาธิกา ปณณากถา วิมุตติกา วิมุตติญาณทสนกถา เอวรูปยา
โฆ อานนท กถาย โสตุ ๑ อรหติ สาวโก สตุถาริ อุนพนุชิตุ
อปิยชชมาโนติ ๑ เอวิ สนเต อานนท อัจริยูปททโว โหติ
เอวิ สนเต อนเตवासูปททโว โหติ เอวิ สนเต พุรหุมจารูปททโว ๒
โหติ ๑

[๑๕๒] กถณจानนท อัจริยูปททโว โหติ ๑ อิทานนท เอกจโจ
สตุถา วิวิตติ สেনาสนั ภชติ อรณณั รุกขมุลั ปพพตติ กนุทริ คิริคูนั
สุสานั วนปตติ อพุโภกาสั ปลาลปุลลชั ๑ ตสส ตถาวูปกฏจสส
วิหโรโต อุนวาวกฏญนุติ พุราหุมณคหปติกา เนคมา เจว ชานปทา จ ๑
โส อุนวาวกฏญนุเต ๑ พุราหุมณคหปติเกสุ เนคเมสุ เจว ชานปเทสุ
จ มุจจัน ๔ นิกามยติ เคธึ อापชชติ อวากฏญติ พาลุลลาย ๑
อัย วุจจทานนท อุปททโว ๕ อัจริโย อัจริยูปททเวเน ๑ อวธีสู นั
ปาปกา อกุตลา ชมมา สงกิลเสสิกา โปโนพุกวิกา สทรา
ทุกขวิปากา आयตี ชาติชรามรณียา ๑ เอวิ โฆ อานนท
อัจริยูปททโว โหติ ๑

[๑๕๓] กถณจानนท อนเตवासูปททโว โหติ ๑ ตสเสว โฆ
ปนानนท สตุถุ สาวโก ตสส สตุถุ วิเวกมनुพुरुหยาโน วิวิตติ
สেনาสนั ภชติ อรณณั รุกขมุลั ปพพตติ กนุทริ คิริคูนั สุสานั
วนปตติ อพุโภกาสั ปลาลปุลลชั ๑ ตสส ตถาวูปกฏจสส วิหโรโต
อุนวาวกฏญนุติ พุราหุมณคหปติกา เนคมา เจว ชานปทา จ ๑ โส
#๑ ม. ย. เหตุ ๑ ๒ พุรหุมจริยูปททโว ๑ ๓ ม. อุนวาวกฏญนุเตสุ ๑
#๔ ย. มุจจติ ๑ ๕ ย. อุปททโต ๑

อนวาวฏฺเฐสุ พุราหุมนคหปติเกสุ เนคเมสุ เจว ชานปเทสุ จ
มฺจันนิ นิกามยติ เคธึ อาปชฺชติ อวฏฺฐติ พาหุลลาเย ฯ อัย
วฺจจตฺตานนฺท อุปทฺทโว อนฺเตวาสิ อนฺเตวาสุปทฺทเวเน ฯ อวธึสู นํ
ปฺปาภา อกฺขลา ชมฺมา สงฺกิลลิกา โปโนพฺภวิกา สทฺธา
ทฺกฺขวิปาภา อายตี ชาติชฺรามรณียา ฯ เอวํ โข อานนฺท
อนฺเตวาสุปทฺทโว โหติ ฯ

[๑๕๔] กถณฺจจฺจานนฺท พุราหุมนจฺจรูปทฺทโว โหติ ฯ อิทฺธานนฺท
ตถาคโต โลเก อุปชฺชติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจฺรณสมฺปนฺโน
สุคโต โลกวิทู อนฺตฺตโร ปุริสทฺมฺมสารถิ สตฺถา
เทวมฺนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควา ฯ โส วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภชฺติ อรณฺถํ
รฺกฺขมฺมัลลํ ปพฺพตฺตํ กนฺทํ คิริคูหํ สฺसानํ วณฺปตฺถํ อพฺโปกกาถํ
ปฺลาลปฺปฺเช ฯ ตสฺส ตถาวุปกฏฺฐสฺส วิหฺรโต อนวาวฏฺฐนฺติ
พุราหุมนคหปติกา เนคมา เจว ชานปทา จ ฯ โส อนวาวฏฺเฐสุ
พุราหุมนคหปติเกสุ เนคเมสุ เจว ชานปเทสุ จ น มฺจันนิ นิกามยติ น
เคธึ อาปชฺชติ น อวฏฺฐติ พาหุลลาเย ฯ ตสฺเสว โข ปนฺนानนฺท สตฺถ
สาวโก ตสฺส สตฺถ วิเวกมฺนุพฺรุหฺยมาโน ๑ วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภชฺติ
อรณฺถํ รฺกฺขมฺมัลลํ ปพฺพตฺตํ กนฺทํ คิริคูหํ สฺसानํ วณฺปตฺถํ อพฺโปกกาถํ
ปฺลาลปฺปฺเช ฯ ตสฺส ตถาวุปกฏฺฐสฺส วิหฺรโต อนวาวฏฺฐนฺติ
พุราหุมนคหปติกา เนคมา เจว ชานปทา จ ฯ โส อนวาวฏฺเฐสุ
พุราหุมนคหปติเกสุ เนคเมสุ เจว ชานปเทสุ จ มฺจันนิ นิกามยติ
#๑ ยฺ. วิเวกมฺนุยฺยฺตฺโต พฺรุหฺยมาโน ฯ

เคธั อปาซุชติ อวัญญติ พาหุลลาเย ๑ อัย วุจติ อานนทอุปททโว
พฺรหฺมจารี พฺรหฺมจารูปททเวเน ๑ อวธีสุ นั ปาปกกา อกุสลา ชฺมมา
สงฺกิลเสสิกา โปโนพฺภวิกา สทฺรา ทฺกฺขวิปากา อายตี ชาติชฺรามาธณียา ๑
เอวั โข อานนท พฺรหฺมจารูปททโว โหติ ๑ ตตฺรानนท
โย เจว อจฺริยูปททโว โย จ อนฺเตวาสุปททโว อัย เตหิ
พฺรหฺมจารูปททโว ทฺกฺขวิปากตโร เจว กฺกฺขวิปากตโร จ อปีจ
วินิปาตาย สัวตฺตติ ๑ ตสฺมาติห มั อานนท มิตฺตวตฺตาย สมฺทาจรธ
มา สปตฺตวตฺตาย ตั โว ภวิสฺสติ ที่จฺมรตฺตํ หิตาย สฺขาย ๑

[๑๕๕] กถณฺจानนท สตฺถาริ สวากา สปตฺตวตฺตาย สมฺทาจรนฺติ
โน มิตฺตวตฺตาย ๑ อีชานนท สตฺถา สวากานั ชฺมมึ เทเสติ
อนฺุกมฺปโก หิเตสี อนฺุกมฺปํ อฺปาทาย อิทํ โว หิตาย อิทํ
โว สฺขายาติ ๑ ตสฺส สวากา น สฺสฺสฺสนฺติ ๑ น โสตํ โอทหนฺติ
น อญฺญา จิตฺตํ ๒ อฺปฺภฺจเปนฺติ โวกฺกมฺม จ สตฺถุ สาสนั ๑
วตฺตนฺติ ๑ เอวั โข อานนท สตฺถาริ สวากา สปตฺตวตฺตาย
สมฺทาจรนฺติ โน มิตฺตวตฺตาย ๑

[๑๕๖] กถณฺจानนท สตฺถาริ สวากา มิตฺตวตฺตาย สมฺทาจรนฺติ
โน สปตฺตวตฺตาย ๑ อีชานนท สตฺถา สวากานั ชฺมมึ เทเสติ
อนฺุกมฺปโก หิเตสี อนฺุกมฺปํ อฺปาทาย อิทํ โว หิตาย อิทํ โว
สฺขายาติ ๑ ตสฺส สวากา สฺสฺสฺสนฺติ โสตํ โอทหนฺติ อญฺญา
#๑ โป. ม. ย. สฺสฺสฺสนฺติ ๑ ๒ ย. อญฺญํ จิตฺตนฺติ ทิสฺสติ ๑ น อิติ น ทิสฺสติ ๑
#๓ ม. ย. สาสนาติ ทิสฺสติ ๑

จิตต์ ๑ อุปัญจนเพนติ น จ โวกุมมม สตถุ สาสนั วตตุนติ ฯ
เอวั โข อานนุท สตถาริ สากกา มิตตวตตาย สมุทาจรณติ โน
สปรตตวตตาย ฯ ตสมตติห มั อานนุท มิตตวตตาย สมุทาจรธ มา
สปรตตวตตาย ตั โว ภวิสสติ ทิมรตตัม หิตาย สุขายาติ ฯ น
เต ๒ อหิ อานนุท ตถา ปรรกุกมิตฺตสามิ ยถา กุมภกาโร อามเก
อามกมตฺเต ฯ นิคฺคยฺหนิคฺคยฺหาหิ อานนุท วกฺขามิ ปวยฺหปวยฺหาหิ
อานนุท วกฺขามิ โย สาโร โส จสฺสตีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนุโท ภควโต
ภาสีตํ อภินนุทีติ ฯ

มหาสุณฺณตสฺสตํ นิฏฺฐิตํ ทุตฺติยํ ฯ

#๑ ย. น อณฺณํ จิตฺตุนติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ม. ย. โว ฯ

อจฺจริยพฺภุตทมฺมสุตฺตํ

[๓๕๗] เอวมฺเม สุตฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ
เขตวเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ อถ โข สมพฺพหุลานํ ภิกฺขุณฺโณ
ปจฺจภทฺตํ ปิณฑปาตปฏิกฺกนฺตานํ อุปญฺจนาสาลาโย สนนฺนินฺนนานํ
สन्नฺนิปตฺตานํ อยมนฺตรากถา อุทปาที อจฺจริยํ อวฺวโส อพฺภุตฺตํ
อวฺวโส ตถาคตสุส มหิทฺธิกตา มหानุภาวกตา ยตฺร หิ นาม
ตถาคโต อตีเต พุทฺเธ ปรีนฺนพฺพเต ฉินฺนปฺปลยเจ ฉินฺนนวฏฺฏเม
ปรียาทีนฺนวฏฺฏเฐ สพฺพพฺภุขวีตีวตฺเต ชานิสฺสตี เอวฺชจฺจา เต
ภควนฺโต อเหตุํ อิตฺปิ เอวฺนมา เต ภควนฺโต อเหตุํ อิตฺปิ
เอวฺโกตฺตา เต ภควนฺโต อเหตุํ อิตฺปิ เอวฺสีลา เต ภควนฺโต
อเหตุํ อิตฺปิ เอวฺมมา เต ภควนฺโต อเหตุํ อิตฺปิ เอวฺปญฺญา
เต ภควนฺโต อเหตุํ อิตฺปิ เอวฺวิหารี เต ภควนฺโต อเหตุํ อิตฺปิ
เอวฺวิมุตฺตา เต ภควนฺโต อเหตุํ อิตฺปิตี ๑ เอวฺ วุตฺเต อายสฺมา
อานนฺโท เต ภิกฺขุ เอตทโวจ อจฺจริยา เจว อวฺวโส ตถาคตา
อจฺจริยทมฺมสมนฺนาคตา จ อพฺภุตา เจว อวฺวโส ตถาคตา
อพฺภุตทมฺมสมนฺนาคตา จาตี ๑ อยญฺจ หิทฺเต สฺสํ ภิกฺขุณฺโณ อโย ๑
อนฺตรากถา วิปฺปกตา โหตี ๑

[๓๕๘] อถ ภควา สายณฺหสมยํ ปฏฺฐิสฺสลาณา วุฏฺฐิตฺโต
เยนฺอุปญฺจนาสาลา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน
#๑ อโยสทฺโท สพฺพตฺถ นตฺถิ ๑

นีสํหิ ๑ นิสซช โข ภควา ภิกขุ อามนฺเตสิ กาย นฺตถ ภิกขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนา กา จ ปน โว อนฺตรากถา วิปฺปกตาติ ๑
อิธ ฆนฺเต อมฺหากํ ปจฺจนาภตฺตํ ปิณฺฑปาทปฏิกฺกนฺตานิ อฺปฺภูจฺานสาธาเย
สนนฺนินฺนานิ สนนฺนิตฺตานิ อยมนฺตรากถา อฺทปาติ อจฺฉริยํ
อาวุโส อพฺภูตํ อาวุโส ตถาคตฺตสฺส มหิตฺธิกตา มหานุภาวกตา
ยตฺร หิ นาม ตถาคโต อตีเต พุทฺเธ ปรีนฺนิพฺพุเต ฉินฺนปฺปญฺเจ
ฉินฺนวฏฺฏเม ปรียาทินฺนวฏฺฏเฐ สพฺพทฺทฺขวิตฺตวตฺเต ชานิสฺสตี ๑ เอวํชจฺา
เต ภควนฺโต อเหตุํ อิตฺปิ เอวํนามา ... เอวํโกตฺตา ...
เอวํสีลา ... เอวํธมฺมา ... เอวํปญฺญา ... เอวํวิหารี ... เอวํวิมุตฺตา
เต ภควนฺโต อเหตุํ อิตฺปิติ เอวํ วุตฺเต ฆนฺเต อายสฺมา อานนฺโท
อมฺเห เอตทโวจ อจฺฉริยา เจว อาวุโส ตถาคตา อจฺฉริยธมฺมสมนฺนาคตา
จ อพฺภูตา เจว อาวุโส ตถาคตา อพฺภูตธมฺมสมนฺนาคตา
จาติ อโย โข โน ฆนฺเต อนฺตรากถา วิปฺปกตา
อถ ภควา อนฺุปฺตฺโตติ ๑

[๑๕๕] อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ
ตสฺมาติห ตํ อานนฺท ภิโยโยโส มตฺตาย ปฏิกฺกนฺตุ ตถาคตฺตสฺส
อจฺฉริยา อพฺภูตธมฺมาติ ๑

[๑๖๐] สมฺมุขา เมตํ ฆนฺเต ภควโต สุตํ สมฺมุขา ปฏิกฺกนฺตํ
สโต สมฺปชาโน อานนฺท โพธิสฺสโต ตฺสิตํ กายํ อฺปฺปชฺชิตี ๑
ยมฺปิ ฆนฺเต สโต สมฺปชาโน โพธิสฺสโต ตฺสิตํ กายํ อฺปฺปชฺชิตี
#๑ ไป. อนฺุสฺสริสฺสตี ๑

อิทปหิ ฆนเต ภควโต อจฺฉริยิ อพฺภูตธมฺมิ ฆาเรมิ ฯ

[๓๖๑] สมฺมุขา เมตฺติ ฆนเต ภควโต สุตฺติ สมฺมุขา ปฏิกฺคหิตฺติ
สโต สมฺปชาโน อานนฺท โปธิสฺสโต ตฺสึเต กายเ อญฺจาสีติ ฯ
ยมฺปิ ฆนเต สโต สมฺปชาโน โปธิสฺสโต ตฺสึเต กายเ อญฺจาสี
อิทปหิ ฆนเต ภควโต อจฺฉริยิ อพฺภูตธมฺมิ ฆาเรมิ ฯ

[๓๖๒] สมฺมุขา เมตฺติ ฆนเต ภควโต สุตฺติ สมฺมุขา ปฏิกฺคหิตฺติ
ยวตายุกฺกึ อานนฺท โปธิสฺสโต ตฺสึเต กายเ อญฺจาสีติ ฯ ยมฺปิ
ฆนเต ยวตายุกฺกึ โปธิสฺสโต ตฺสึเต กายเ อญฺจาสี อิทปหิ
ฆนเต ภควโต อจฺฉริยิ อพฺภูตธมฺมิ ฆาเรมิ ฯ

[๓๖๓] สมฺมุขา เมตฺติ ฆนเต ภควโต สุตฺติ สมฺมุขา ปฏิกฺคหิตฺติ
สโต สมฺปชาโน อานนฺท โปธิสฺสโต ตฺสึตา กายา จวิตฺวา มาตุ
กฺจฺฉิ โอกฺกมิตฺติ ฯ ยมฺปิ ฆนเต สโต สมฺปชาโน โปธิสฺสโต
ตฺสึตา กายา จวิตฺวา มาตุ กฺจฺฉิ โอกฺกมิตฺติ อิทปหิ ฆนเต
ฯเปฯ ฆาเรมิ ฯ

[๓๖๔] สมฺมุขา เมตฺติ ฆนเต ภควโต สุตฺติ สมฺมุขา ปฏิกฺคหิตฺติ
ยทา อานนฺท โปธิสฺสโต ตฺสึตา กายา จวิตฺวา มาตุ กฺจฺฉิ
โอกฺกมิตฺติ อถ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณฺพฺราหฺมณฺนิยา
ปชาย สเทวมฺนุสฺสาय อปฺปมาโณ โอปาโร โอภาโส
ปาตุภวติ อติกฺกมฺเมว เทวานํ เทวานุภาวํ ยปิ ตา โลกนฺตริกา
อฆา อสฺสูตา อนฺชการา อนฺชการตฺมิสา ยตฺถปิเม จนฺทิมสฺสุริยา [๑]
#๑ เอิว มหิตฺธิกา ฯ

เอวมหานุกาว่า อากาย นานุกอนุติ ตตถปิ อปฺปมาโณ โอปาโร
โองาสโต ปาตุภวติ อติกกมฺเมว เทวานํ เทวานุกาว่า เยปิ ตตถ
สตุตา อุปฺปนา เตปิ เตโนภาเสน อญฺญมญฺญสฺส ๑ ชานนฺติ
อญฺญเยปิ กิร โภ สนฺติ สตุตา อิธูปฺปนาติ อยญจ ทสฺสทสฺสี
โลกธาคู สกฺกมฺปติ สมฺปกมฺปติ สมฺปเวรติ อปฺปมาโณ จ โอปาโร
โองาสโต โลก ปาตุภวติ อติกกมฺเมว เทวานํ เทวานุกาว่านฺติ ฯ ยมฺปิ
ภนฺเต ฯ เป ฯ อิทมฺปหิ ภนฺเต ภควโต อจฺจริยํ อพฺภูตธมฺมํ ชาเรมิ ฯ

[๓๖๕] สมฺมุขา เมตฺติ ภนฺเต ภควโต สุตฺติ สมฺมุขา ปฏิกฺคหิตฺติ
ยथा อานนฺท โพธิสตุโต มาตุ กุจฺฉิ โอกฺกนฺโต โหติ จตุตาโร
นํ เทวปฺตุตา จตุทฺทิสารกฺขาย ๒ อุปฺกจฺฉนฺติ มา นํ ๓ โพธิสตุตฺติ
วา โพธิสตุตฺตมาตฺริ วา มนฺุสฺโส วา อมฺนฺุสฺโส วา โกจิ วา
วิเหเสตีติ ๔ ฯ ยมฺปิ ภนฺเต ฯ เป ฯ อิทมฺปหิ ภนฺเต ภควโต
อจฺจริยํ อพฺภูตธมฺมํ ชาเรมิ ฯ

[๓๖๖] สมฺมุขา เมตฺติ ภนฺเต ภควโต สุตฺติ สมฺมุขา ปฏิกฺคหิตฺติ
ยथा อานนฺท โพธิสตุโต มาตุ กุจฺฉิ โอกฺกนฺโต โหติ ปกฺคิยา
สีลวตี โพธิสตุตฺตมาตา โหติ วิรตา ปาณาติปาตา วิรตา
อทินฺนาทานา วิรตา กาเมสุมิจฺฉาจารา วิรตา มุสาวาธา วิรตา
สุราเมรยมฺชฺชปมาทญฺ्ञานาติ ฯ ยมฺปิ ภนฺเต ฯ เป ฯ อิทมฺปหิ ภนฺเต
ภควโต อจฺจริยํ อพฺภูตธมฺมํ ชาเรมิ ฯ

[๓๖๗] สมฺมุขา เมตฺติ ภนฺเต ภควโต สุตฺติ สมฺมุขา ปฏิกฺคหิตฺติ
#๑ สพฺพตฺถ อญฺญมญฺญํ สลฺยชานนฺติ ฯ ๒ โป. ม. จาตุทฺทิสํ อารกฺขาย ฯ
#๓ ย. มา นํ โข ฯ ๔ สพฺพตฺถ วิเหเสตีติ ฯ

ยทา อานนุท โพธิสตโต มาตุ กุจณี โอกกนโต โหติ น
โพธิสตตมาตุ ปุริเสสุ มานส์ อุปปชชติ ๑ กามคุโณปสยหิต
อนตีกกมนิยา จ โพธิสตตมาตา โหติ เกนจิ ปุริเสน รตตจิตเตนาติ ฯ
ยมปี ฆนเต ฯเปฯ ภควโต อจฺฉริยํ อพฺภูตธมฺมํ ชาเรมิ ฯ

[๓๖๘] สมมุขา เมตฺ ฆนเต ภควโต สุตฺ สมมุขา ปฏิกุคฺคหิตฺ
ยทา อานนุท โพธิสตโต มาตุ กุจณี โอกกนโต โหติ ลาภินี
โพธิสตตมาตา โหติ ปญฺจนัน กามคุณานํ สทา ปญฺจหิ
กามคุณเหติ สมปปีตา สมงฺคีฎฺฐตา ปรีจาเรตฺตีติ ฯ ยมปี ฆนเต ฯเปฯ
อิทมฺปหํ ฆนเต ภควโต อจฺฉริยํ อพฺภูตธมฺมํ ชาเรมิ ฯ

[๓๖๙] สมมุขา เมตฺ ฆนเต ภควโต สุตฺ สมมุขา ปฏิกุคฺคหิตฺ
ยทา อานนุท โพธิสตโต มาตุ กุจณี โอกกนโต โหติ น
โพธิสตตมาตุ โภจิทเวว อาพาโธ อุปปชชติ สุจินี โพธิสตตมาตา
โหติ อกิลนฺตกายา โพธิสตตตฺถจฺจ โพธิสตตมาตา ตโรกฺกจฺฉริกตํ ปสฺสตี
สพฺพวงฺคปจฺจจกํ อหิณฺนินฺทริยํ ๒ ฯ เสยฺยถาปี อานนุท มณฺเฑ เวพฺุริโย
สุโก โชติมา ๑ อฏฺุจฺโส สุปฺริกมฺมกโต ฯ ตตฺรสุสฺส สุตฺตํ อวฺุตฺ
นึลฺลํ วา ปีตํ วา โลหิตกํ วา โอทาทํ วา ปญฺุสุตฺตํ วา ฯ
ตเมนฺ จกฺขุมา ปุริโส หตฺเถ กริตฺฐวา ปจฺจเวกฺเขยฺเย อัย โข
มณฺเฑ เวพฺุริโย สุโก โชติมา ๑ อฏฺุจฺโส สุปฺริกมฺมกโต ฯ ตตฺริทํ
สุตฺตํ อวฺุตฺ นึลฺลํ วา ปีตํ วา โลหิตกํ วา โอทาทํ วา ปญฺุสุตฺตํ
วาติ เอวเมว โข อานนุท ยทา โพธิสตโต มาตุ กุจณี โอกกนโต
#๑ โป. ม. อุปปชชติ ฯ ๒ ย. อภินินฺทริยํ ฯ ๓ โป. ม. ย. ชาติมา ฯ

โหติ น โหริสตุตมาตุ โภจิทเว อาพาโธ อุปฺปชฺชติ สุขินิ
โหริสตุตมาตา โหติ อภินนฺตกายา โหริสตุตตญจ โหริสตุตมาตา
ติโรกุญฺจิกคํ ปสฺสติ สพฺพงฺกปจฺจงฺคํ อหิณฺนิตฺริยฺนฺติ ๑ ฯ ยมฺปิ ฆนฺเต
ฯเปฯ อิทมฺปหิ ฆนฺเต ภควโต อจฺจริยิ อพฺภูตธมฺมํ ชาเรมิ ฯ

[๓๗๐] สมฺมุขา เมตฺติ ฆนฺเต ภควโต สุตฺติ สมฺมุขา ปฏิกุคฺคหิตฺติ
สตุตทาหิ ชาเต อานนฺท โหริสตุเต โหริสตุตมาตา กาลิ กโรติ
ตุสฺสิตกาเย อุปฺปชฺชตีติ ฯ ยมฺปิ ฆนฺเต ฯเปฯ อิทมฺปหิ ฆนฺเต
ภควโต อจฺจริยิ อพฺภูตธมฺมํ ชาเรมิ ฯ

[๓๗๑] สมฺมุขา เมตฺติ ฆนฺเต ภควโต สุตฺติ สมฺมุขา ปฏิกุคฺคหิตฺติ
ยถา โข ปนानนฺท อณฺเฐ อิตฺถิกา นว วา ทส วา มาเส
คพฺภิ กุญฺจินา ปฺริหริตฺวา วิชายนฺติ น เหวํ โหริสตุตฺติ
โหริสตุตมาตา วิชยติ ทเสว มาसानิ โหริสตุตฺติ โหริสตุตมาตา
กุญฺจินา ปฺริหริตฺวา วิชยตีติ ฯ ยมฺปิ ฆนฺเต ฯเปฯ อิทมฺปหิ
ฆนฺเต ภควโต อจฺจริยิ อพฺภูตธมฺมํ ชาเรมิ ฯ

[๓๗๒] สมฺมุขา เมตฺติ ฆนฺเต ภควโต สุตฺติ สมฺมุขา ปฏิกุคฺคหิตฺติ
ยถา โข ปนानนฺท อณฺเฐ อิตฺถิกา นิสินฺนา วา นิปนฺนา วา
วิชายนฺติ น เหวํ โหริสตุตฺติ โหริสตุตมาตา วิชยติ จิตาว
โหริสตุตฺติ โหริสตุตมาตา วิชยตีติ ฯ ยมฺปิ ฆนฺเต ฯเปฯ อิทมฺปหิ
ฆนฺเต ภควโต อจฺจริยิ อพฺภูตธมฺมํ ชาเรมิ ฯ

[๓๗๓] สมฺมุขา เมตฺติ ฆนฺเต ภควโต สุตฺติ สมฺมุขา ปฏิกุคฺคหิตฺติ
#๑ ยู. อภินนฺตฺริยิ ฯ

ยทา อานนุท โพธิสตโต มาตุ กุจณิมหา นิกุมมติ เทวา ปจัม
ปฏิคคณหนติ ปจญา มนุสสาติ ฯ ยมปี ภาเนเต ฯเปฯ อิทมปหิ
ภาเนเต ภาควโต อจฺจริยิ อพฺภูตธมฺมึ ชาเรมิ ฯ

[๓๗๔] สมมุขา เมตฺ ภาเนเต ภาควโต สุตฺ สมมุขา ปฏิคคหิตฺ
ยทา อานนุท โพธิสตโต มาตุ กุจณิมหา นิกุมมติ อปฺปตฺโตว
โพธิสตโต ปจวี โหติ จตฺตาริ นํ เทวปฺปตฺตา ปฏิคคเหตฺวา
มาตุ ปฺรโตว จเปนฺติ อตฺตมฺนา เทวี โหตุ ๑ มฺหเสกฺโข เต
ปฺปตฺโต อฺปฺปนฺโนติ ฯ ยมปี ภาเนเต ฯเปฯ อิทมปหิ ภาเนเต
ภาควโต อจฺจริยิ อพฺภูตธมฺมึ ชาเรมิ ฯ

[๓๗๕] สมมุขา เมตฺ ภาเนเต ภาควโต สุตฺ สมมุขา ปฏิคคหิตฺ
ยทา อานนุท โพธิสตโต มาตุ กุจณิมหา นิกุมมติ อถ
วิสฺสุทฺโธว ๒ นิกุมมติ อมกฺขิตโต อฺทฺเทน อมกฺขิตโต เสเมฺहन อมกฺขิตโต
รฺหิเรน อมกฺขิตโต ปฺพฺเพน อมกฺขิตโต เกนจิ อสุจฺินา สฺุทฺโธ
วิสฺสุทฺโธ ๒ ฯ เสยฺยถาปี อานนุท มณฺริตฺนํ กาสิกวตฺถे นิกฺขิตฺตํ
เนว มณฺริตฺนํ กาสิกวตฺถํ มกฺখেติ นาปี กาสิกวตฺถํ มณฺริตฺนํ
มกฺখেติ ตํ กิสฺส เหตุ อฺภินฺนํ สฺุทฺธตฺตา เอวเมว โข
อานนุท ยทา โพธิสตโต มาตุ กุจณิมหา นิกุมมติ วิสฺสุทฺโธ
นิกุมมติ อมกฺขิตโต อฺทฺเทน อมกฺขิตโต เสเมฺहन ฯเปฯ อมกฺขิตโต
เกนจิ อสุจฺินา สฺุทฺโธ วิสฺสุทฺโธติ ฯ ยมปี ภาเนเต ฯเปฯ อิทมปหิ
ภาเนเต ภาควโต อจฺจริยิ อพฺภูตธมฺมึ ชาเรมิ ฯ

#๑ ม. ย. โหหิ ฯ ๒ ม. ย. วิสฺโทว ฯ

[๑๗๖] สมมุขมา เมตฺ ฆนฺเต ฆควโต สุตฺ สมมุขมา ปฏิกุคฺคหิตฺ
ยทา อานนฺท โพธิสตุโต มาตุ กุจฺฉิมฺหา นิกฺขมฺติ เทว อุตฺทสฺส
ชารา อนฺตลิกฺขา ปาตุภวฺนฺติ เอกา สีตสฺส เอกา อุณฺหสฺส เยน
โพธิสตุตฺส อุตฺทกฺกจฺจํ กโรติ ๑ มาตุ จาติ ฯ ยมฺปี ฆนฺเต ฯเปฯ
อิทฺมฺปหิ ฆนฺเต ฆควโต อจฺฉริยํ อพฺภูตฺตมฺมํ ชารมฺมิ ฯ

[๑๗๗] สมมุขมา เมตฺ ฆนฺเต ฆควโต สุตฺ สมมุขมา ปฏิกุคฺคหิตฺ
สมฺปติชาโต อานนฺท โพธิสตุโต สเมหิ ปาเทหิ ปจฺฉวิยํ ๒ ปติฏฺฐหิตฺวา
อฺตุตฺตราภิมฺโข สตุตฺตปทวิทฺติหาเรณ กจฺฉติ เสตมฺหิ ฉตฺเต อนฺุหิรฺมานเณ ๓
สพฺพา จ ทิสฺวา วิโลเกติ อาสภินฺจ วาจํ ภาสฺติ อคฺโคหฺมสฺมิ
โลกสฺส เซฏฺโฐหฺมสฺมิ โลกสฺส เสฏฺโฐหฺมสฺมิ โลกสฺส อยมนฺฺติมา
ชาติ นตฺถิทานิ ปฺนพฺภโวติ ฯ ยมฺปี ฆนฺเต ฯเปฯ อิทฺมฺปหิ
ฆนฺเต ฆควโต อจฺฉริยํ อพฺภูตฺตมฺมํ ชารมฺมิ ฯ

[๑๗๘] สมมุขมา เมตฺ ฆนฺเต ฆควโต สุตฺ สมมุขมา ปฏิกุคฺคหิตฺ
ยทา อานนฺท โพธิสตุโต มาตุ กุจฺฉิมฺหา นิกฺขมฺติ อถ สเทวเก
โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณฺพฺราหฺมณฺนิยา ปชาย
สเทวมนฺุสฺสา ยปฺปมาโณ โอปาโร โอภาโส โลเก ปาตุภวฺติ
อติกฺกมฺเมว เทวานํ เทวานุภาวํ ยปิ ตา โลกนฺฺตริกา อฆา อสฺวฺตา
อนฺุชการา อนฺุชการตฺมิสา ยตฺถปีเม จนฺุทิมฺสุริยา เอวํหิทฺธิกา
เอวํหานุภาวา อากาย นานุโณนฺฺติ ตตฺถปี อปฺปมาโณ โอปาโร
โอภาโส โลเก ปาตุภวฺติ อติกฺกมฺเมว เทวานํ เทวานุภาวํ ยปี
#๑ ม. ย. กโรนฺฺติ ฯ ๒ ย. ปจฺฉินฺฺตีสทฺโท นตฺถิ ฯ ๓ โป. อนฺุหิรฺมานเณ
#ม. อนฺุชาริยฺมานเณ ฯ ย. อนฺุภิรฺมานเณ ฯ

ตตถ สตตทา อุปปนา เตปี เตโนภาเสน อณณณณณ สณชานนุติ
อณณณณณ กิร โภ สนุติ สตตทา อธิอุปปนาติ อัย โข ทสสทสสิ
โลกธาคู สกมปติ สมปมปติ สมปเวธติ อุปปมาโณ จ โอปาโร
โอภาโส โลก ปาตุภาติ อติกกมเมว เทวานัน เทวานุภาวนุติ ฯ
ยมปี ภนเต ฯเปฯ อิมปหิ ภนเต ภควโต อจณริย อพภูตมมัม
ธารมีติ ฯ

[๓๗๕] ตสมาคีห ตวั อานนุท อิมปี ตถาคตสส อจณริย
อพภูตมมัม ธาเรหิติ ฯ อิชานนุท ตถาคตสส วิทิตา เวทนา
อุปชชชชช วิทิตา อุปภูจหนุติ วิทิตา อพภตถิ กจณนุติ วิทิตา
สณณ ... วิทิตา วิตกกา อุปชชชชช วิทิตา อุปภูจหนุติ วิทิตา
อพภตถิ กจณนุติ ฯ อิมปี โข ตวั อานนุท ตถาคตสส อจณริย
อพภูตมมัม ธาเรหิติ ฯ ยมปี ภนเต ภควโต วิทิตา เวทนา
อุปชชชชช วิทิตา อุปภูจหนุติ วิทิตา อพภตถิ กจณนุติ ฯ วิทิตา
สณณ ... วิทิตา วิตกกา อุปชชชชช วิทิตา อุปภูจหนุติ วิทิตา
อพภตถิ กจณนุติ ฯ อิมปหิ ภนเต ภควโต อจณริย อพภูตมมัม
ธารมีติ ฯ

อิมโวจ อายสุมมา อานนุโท ฯ สมนนุณโย สตถา อโหสิ ฯ
อตุตมมา เต ภิกขุ อายสมโต อานนุทสส ภาสิตัม อภินนุทติ ฯ

อจณริยพภูตมมมสุตัม นิฏฐิตัม ตติยัม ฯ

พทกุกตเตจรจกรียพทกุกตตติ ๑

[๑๘๐] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั อายสุมมา พทกุกโต ๒ ราชคเห
วิหริติ เวพฺพเวเน กลนฺทกนิวาเป ฯ อถ โข อเจโถ กสฺสโป
อายสุมโต พทกุกตสฺส ปุราณคิหิสหาโย เยนายสุมมา พทกุกโต
เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสุมตา พทกุกเตน สทฺธี สมฺโมทิ
สมฺโมทนิยฺยํ กถํ สาราณียํ วิติสารเตจฺวา เอกมฺนุตํ นิสีทิ ฯ
เอกมฺนุตํ นิสินฺโน โข อเจโถ กสฺสโป อายสุมนุตํ พทกุกถํ เอตทโวจ
กิวจิริ ปพฺพชิตฺสสชาติ อวฺวโส พทกุกตาติ ฯ อสีติ เม อวฺวโส วสฺसानิ
ปพฺพชิตฺสสชาติ ฯ อิมเห ปน เต อวฺวโส พทกุก อสีติยา วสฺเสหิ
กติกฺขตฺตํ เมถุนอ ฌมฺโม ปฏฺฐเสวิโตติ ฯ

[๑๘๑] น โข มํ อวฺวโส กสฺสป เอวํ ปุจฺฉิตพฺพํ อิมเห ปน
เต อวฺวโส พทกุก อสีติยา วสฺเสหิ กติกฺขตฺตํ เมถุนอ ฌมฺโม
ปฏฺฐเสวิโตติ เอวญจ โข มํ อวฺวโส กสฺสป ปุจฺฉิตพฺพํ อิมเห ปน
เต อวฺวโส พทกุก อสีติยา วสฺเสหิ กติกฺขตฺตํ กามสญฺญา
อุปฺปนฺนปฺพพาทิ ฯ [๑] อสีติ เม อวฺวโส ๔ วสฺसानิ ปพฺพชิตฺส
นาภิขานามิ กามสญฺญํ อุปฺปนฺนปฺพพนฺติ ฯ ยมฺปายสุมมา พทกุกโต
อสีติยา วสฺเสหิ นาภิขานาติ กามสญฺญํ อุปฺปนฺนปฺพพํ อิทมฺปิ มยฺย
อายสุมโต พทกุกตสฺส อจฺจกรียํ อพทกุกตมฺมํ ฐาเรม ฯ อสีติ เม
#๑ ย. พทกุกตตฺตฺนฺติ ทิสฺสติ ฯ ๒ โป. พทกุกโต ม. พทกุกโต ฯ ๓ ย. เอตฺถนฺตเร
#อิมเห ปน เต อวฺวโส พทกุก อสีติยา วสฺเสหิ กติกฺขตฺตํ กามสญฺญา
#อุปฺปนฺนปฺพพาทิตฺติ ทิสฺสติ ฯ ๔ กสฺสป ฯ

อาวโโส วสุธานี ปพพชิตส นานานามิ พยาปาตสณฺ ...
วิหีสถณฺ อูปนฺนปฺพ อมฺปายสฺมา พกฺกโล อสฺติยา วสุเสหิ
นานานาติ วิหีสถณฺ อูปนฺนปฺพ อิทมฺปิ มยฺ อายสฺมโต
พกฺกสฺส อจฺฉริยํ อพฺภูตธมฺมํ ชาเรม ฯ

[๓๘๒] อสฺติ เม อาวโโส วสุธานี ปพพชิตส นานานามิ
กามวิตกฺกํ อูปนฺนปฺพ ฯ อมฺปายสฺมา พกฺกโล อสฺติยา วสุเสหิ
นานานาติ กามวิตกฺกํ อูปนฺนปฺพ อิทมฺปิ มยฺ อายสฺมโต
พกฺกสฺส อจฺฉริยํ อพฺภูตธมฺมํ ชาเรม ฯ อสฺติ เม อาวโโส
วสุธานี ปพพชิตส นานานามิ พยาปาตวิตกฺกํ ... วิหีสถณฺ
อูปนฺนปฺพ ฯ อมฺปายสฺมา พกฺกโล อสฺติยา วสุเสหิ นานานาติ
วิหีสถณฺ อูปนฺนปฺพ อิทมฺปิ มยฺ อายสฺมโต พกฺกสฺส
อจฺฉริยํ อพฺภูตธมฺมํ ชาเรม ฯ

[๓๘๓] อสฺติ เม อาวโโส วสุธานี ปพพชิตส นานานามิ
คหฺปติจิวฺรํ สาทิตา ฯ อมฺปายสฺมา พกฺกโล อสฺติยา วสุเสหิ
นานานามิ คหฺปติจิวฺรํ สาทิตา อิทมฺปิ มยฺ อายสฺมโต พกฺกสฺส
อจฺฉริยํ อพฺภูตธมฺมํ ชาเรม ฯ อสฺติ เม อาวโโส วสุธานี ปพพชิตส
นานานามิ สตฺถณฺ จิวฺรํ ฉินฺทิตา ... นานานามิ สฺวจฺยา จิวฺรํ
สฺพิพิตา ... นานานามิ รชฺนาย จิวฺรํ รชิตา ... นานานามิ กจฺเ
จิวฺรํ สฺพิพิตา ... นานานามิ สพฺรหฺมจฺริณํ ๑ จิวฺรกมฺมํ วิจฺริตา ...
นานานามิ นิมนฺตณฺํ สาทิตา ... นานานามิ เอวฺรูปํ จิตฺตํ อูปนฺน-
#๑ อ. สพฺรหฺมจฺริ จิวฺรกมฺเม พยาปาริตา ฯ

ปุปฺพ อโห วัต มํ โภจิ นิมฺนเตยฺยาติ ฯเปฯ นานิกานามิ
อนฺตรมเร นิสีทิตา ... นานิกานามิ อนฺตรมเร ภูณฺชิตา ... นานิกานามิ
มาตฺคามสฺส อนฺุพฺยณฺชนโส นิมิตฺตํ กเหตา ... นานิกานามิ มาตฺคามสฺส
ชฺมมํ เทลิตา อนฺตมโส จตฺตฺปทฺมปี คากํ ... นานิกานามิ
ภิกฺขุณฺุปลสฺสยํ อุปลสฺสํมิตา ... นานิกานามิ ภิกฺขุณฺิยา ชฺมมํ เทลิตา ...
นานิกานามิ สิกฺขมานาย ชฺมมํ เทลิตา ... นานิกานามิ สามณฺเณราย
ชฺมมํ เทลิตา ... นานิกานามิ ปพฺพพาเซตา ... นานิกานามิ
อุปลสมฺปาเทตา ... นานิกานามิ นิสฺสยํ เทตา ... นานิกานามิ สามณฺเณริ
อุปลฺุจฺจาเปตา ... นานิกานามิ ชนฺตมเร นหายิตา ... นานิกานามิ
จฺณฺเณน นหายิตา ... นานิกานามิ สพฺรหฺมจาริกตฺตปริกมมํ ๑
สาทิตา ... นานิกานามิ อาพาธํ อุปลนฺุณฺุพฺพํ อนฺตมโส กทฺทฺทฺหนมตฺตมฺปี ...
นานิกานามิ เกสชฺชํ ปฺริหริตา ๒ อนฺตมโส หริตฺทิกฺขณฺทฺมปี ...
นานิกานามิ อปลฺุเสนํ อปลฺุยิตา ๓ ... นานิกานามิ
เสยฺยํ กปฺเปตา ฯ ยมฺปายสฺมา พกฺกุโล อสีตฺติยา วสฺเสหิ
นานิกานามิ เสยฺยํ กปฺเปตา อิทฺมปี มยฺ อายสฺมโต พกฺกุลสฺส
อจฺฉริยํ อพฺุฏฺตชฺมมํ ชาเรม ฯ

[๓๘๔] อสีติ เม อาวุโส วสฺसानิ ปพฺพชิตสฺส นานิกานามิ
คามนฺตเสนาสเน วสฺสํ อุปลนฺุตา ฯ ยมฺปายสฺมา พกฺกุโล อสีตฺติยา
วสฺเสหิ นานิกานาติ คามนฺตเสนาสเน วสฺสํ อุปลนฺุตา อิทฺมปี มยฺ
อายสฺมโต พกฺกุลสฺส อจฺฉริยํ อพฺุฏฺตชฺมมํ ชาเรม ฯ สุตฺตาหเมว
#๑ ยฺ. กมฺเม พฺยาปชฺชิตา ฯ ม. วิจาริตา ฯ ๒ ม. อุปฺหริตา ฯ ๓ ยฺ. อปลฺุเสตา ฯ

โฆ อหัง อาวุโส สารโณ ๑ รกฺขปฺปิณฺฑํ ภูณฺชิ อถ อญฺจมิมฺย อณฺณา
อุทฺปาที ฯ ยมฺปายสุมา พกฺกุโล สดฺดาหเมว สารโณ รกฺขปฺปิณฺฑํ
ภูณฺชิ อถ อญฺจมิมฺย อณฺณา อุทฺปาที อิทฺมปิ มยฺ อายสุมโต
พกฺกุลสฺส อจฺฉริยฺ อพฺภูตธมฺมํ ฐาเรม ฯ

[๓๘๕] ลเภฺยยาหัง อาวุโส พกฺกุล อิมสฺมี ธมฺมวินเย ปพฺพชฺชํ
ลเภฺยยํ อุปสมฺปทฺนฺติ ฯ อลตฺถ โฆ อเจโล กสฺสโป อิมสฺมี
ธมฺมวินเย ปพฺพชฺชํ อลตฺถ อุปสมฺปทํ ฯ อจฺริปสมฺปนฺโน โฆ
ปนายสุมา กสฺสโป เอโก วูปกฺกุโ จ อุปปมฺตโต อาตปิ ปหิตฺตโต
วิหรนฺโต น จิสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อการสุมา
อนการิยํ ปพฺพชฺชนฺติ ตทฺนฺตฺตรํ พุรหฺมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเวย ธมฺเม
สยฺ อภิญฺญา สจฺฉนฺตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสี จินฺนา ชาตี วุสฺสิตํ
พุรหฺมจฺริยํ กตฺติ กรณฺมิมฺย นาปริ อิตฺถตฺตฺตฺยาตี อพฺภณฺณาตี ฯ
อณฺณตโร โฆ ปนายสุมา กสฺสโป อรหฺตํ อโหสี ฯ

[๓๘๖] อถ โฆ อายสุมา พกฺกุโล อุปเรน สมเยน อปาปุรณฺ
อาทาย วิหารเณ วิหารํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมาห อภิกฺกมถายสมฺนฺโต
อภิกฺกมถายสมฺนฺโต อชฺช เม ปรีนฺนิพฺพานํ ภวิสฺสตีติ ฯ ยมฺปายสุมา
พกฺกุโล อุปปาปุรณฺ อาทาย วิหารเณ วิหารํ อุปสงฺกมิตฺวา
เอวมาห อภิกฺกมถายสมฺนฺโต อภิกฺกมถายสมฺนฺโต อชฺช เม
ปรีนฺนิพฺพานํ ภวิสฺสตีติ อิทฺมปิ มยฺ อายสุมโต พกฺกุลสฺส อจฺฉริยฺ
อพฺภูตธมฺมํ ฐาเรมาตี ฯ

#๑ ไป. ม. สารโณ ฯ ยู. สารโณ ฯ อโธ ปรี อิทฺสเมว ฯ

[๒๘๘] อถ โข อายสุมา พกุกุโล มชเณ ภิกขุสงฆสส
นินฺนโก ปรีนุพพายี ฯ ยมฺปายสุมา พกุกุโล มชเณ ภิกขุสงฆสส
นินฺนโก ปรีนุพพายี อิทมฺปี มยฺ อายสุมโต พกุกุสส อจฺจริย
อพฺภูตทมฺมํ ชาเรมาติ ฯ

พกุกุสสเถรจฺจริยพฺภูตสุตฺตํ นินฺนุจิตฺตํ จตฺตํ ฯ

ทนต์ภูมิสุตต์

[๑๘๘] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพฺพเน
กลนฺทกนิวาเป ฯ เตน โข ปน สมเยน อจิรวโต สมณฺฑเทโส
อรณฺเณ ๑ กุฎิกายํ วิหริติ ฯ อถ โข ชยเสโน ราชกุมารโ ฆงฺฆาวิหารี
อนุจฺจนฺมาโน อนุวิจฺจมาโน เยน อจิรวโต สมณฺฑเทโส
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อจิรวเตน สมณฺฑเทเสน สทฺธิํ สมฺโมทิตฺ
สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ ฯ

[๑๘๙] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ชยเสโน ราชกุมารโ อจิรวตํ
สมณฺฑเทสํ เอตทโวจ สุตฺติ เมตํ โภ อคฺคิเวสฺสน อิท ภิกฺขุ
อปฺปมตฺโต อาตปปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต ผุเสยฺย จิตฺตสฺส
เอกกฺคตฺนฺติ ฯ เอวเมตํ ราชกุมาร เอวเมตํ ราชกุมาร อิท ภิกฺขุ
อปฺปมตฺโต อาตปปี ปหิตตฺโต วิหรนฺโต ผุเสยฺย จิตฺตสฺส
เอกกฺคตฺนฺติ ฯ สาธุ เม ภวํ อคฺคิเวสฺสนโน ยถาสุตฺติ ยถาปริยตฺตํ
ธมฺมํ เทเสตฺตฺติ ฯ

[๑๙๐] น โข เต อหํ ราชกุมาร สกโกมิ ยถาสุตฺติ ยถาปริยตฺตํ
ธมฺมํ ทสฺเสตฺตุ ๒ อหฺนฺจรหิ เต ราชกุมาร ยถาสุตฺติ ยถาปริยตฺตํ
ธมฺมํ เทเสยฺยํ ทวณฺจ เม ภาสิตสฺส อตฺถํ น อาชานเยยฺยาสี
โส มมสฺส กิลมโถ สว มมสฺส วิหเสตฺติ ฯ เทเสตฺตุ เม ภวํ
อคฺคิเวสฺสนโน ยถาสุตฺติ ยถาปริยตฺตํ ธมฺมํ อปฺเปวณามหํ โภโต
#๑ โป. ม. ย. อรณฺณกุฎิกายํ ฯ ๒ โป. ม. ย. เทเสตฺตุ ฯ

อภิกิเวสสนสฺส ภาสิตสฺส อตุถิ อชานนยฺยุนฺติ ฯ เทเสยฺยิ โข
เต อหิ ราชกุมาร ยถาสุตฺติ ยถาปริยตฺติ ฌมฺมํ สเจ เม ตฺวํ
ภาสิตสฺส อตุถิ อชานนยฺยาสี อิจฺเจตฺติ กุสลํ โน เจ เม ตฺวํ
ภาสิตสฺส อตุถิ อชานนยฺยาสี ยถาสเก ติญฺญเจยฺยาสี น มํ ตตฺถ
อตุตฺตริ ปญฺ्ञิปุจฺเจยฺยาสีติ ฯ เทเสตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ยถาปริยตฺติ ฌมฺมํ สเจ อหิ โภโต อภิกิเวสสนสฺส ภาสิตสฺส
อตุถิ อชานนยฺยามี อิจฺเจตฺติ กุสลํ โน เจ อหิ โภโต
อภิกิเวสสนสฺส ภาสิตสฺส อตุถิ อชานนยฺยาสี ยถาสเก ติญฺญจิสฺสामी
นํหํ ตตฺถ ภาวนตฺติ อภิกิเวสสนํ อตุตฺตริ ปญฺ्ञิปุจฺเจยฺยาสีติ ฯ

[๓๕๑] อถ โข อจิรวโต สมณฺฑทฺเทโส ชยเสนสฺส ราชกุมารสฺส
ยถาสุตฺติ ยถาปริยตฺติ ฌมฺมํ เทเสติ ฯ เอวํ วุตฺเต ชยเสนโน ราชกุมารโ
อจิรวตฺติ สมณฺฑทฺเทสํ เอตทโวจ อญฺ्ञานเมตฺติ โภ อภิกิเวสสน
อนวกาโส ยํ ภิกฺขุ อปฺปมตฺโต อาตปิ ปหิตตฺโต วิหรนฺโต
มุเสยฺย จิตฺตสฺส เอกกคฺคนฺติ ฯ อถ โข ชยเสนโน ราชกุมารโ
อจิรวตฺตสฺส สมณฺฑทฺเทสสฺส อญฺ्ञานตฺตตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อนวกาตฺตตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต ปเวเทตฺวา
อญฺ्ञาชาสนา ปกฺกามิ ฯ อถ โข อจิรวโต สมณฺฑทฺเทโส อจิรปฺกนฺเต
ชยเสน ราชกุมารเ เยน ภควา เตนฺนปฺสงฺกมิ อฺปฺสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺติ นิสีทิ ฯ เอกมฺนตฺติ นิสินฺโน โข อจิรวโต
สมณฺฑทฺเทโส ยาวตโก อโหสิ ชยเสนน ราชกุมารน สทฺธี
กถาสลฺลาไป ตํ สพฺพิ ภควโต อาโรเจสิ ฯ

[๑๕๒] เอวํ วุตฺเต ภควา อจิริวตํ สมณฺฑเทสํ เอตทโวจ
ตํ กุเตตฺถ อคฺคิเวสฺสน ลพฺภา ยํ ตํ เนกขมฺเมน ฅาตพฺพํ
เนกขมฺเมน ทฎฺฐพฺพํ เนกขมฺเมน ปตฺตพฺพํ เนกขมฺเมน สจฺฉิกาตพฺพํ
ตํ วต ชยเสโน ราชกุมารโ กามมชฺเฌ วสนฺโต กาม
ปรีกฺขณฺโต กามวิตกฺเกหิ ขชฺชมาโน กามปรีพาเหน ปรีทฺยหมาโน
กามปรีเยสนาย อุตฺตโก ฅสฺสติ วา ทกฺขติ วา สจฺฉิ วา
กริสฺสตีตี เนตํ ฅานํ วิชฺชติ ฯ

[๑๕๓] เสยฺยถาปีสฺสุ อคฺคิเวสฺสน เทว หตฺถิทมฺมา วา
อสฺสทมฺมา วา โคทมฺมา วา สฺทนต์ตา สฺวินีตา ฯ เทว หตฺถิทมฺมา
วา อสฺสทมฺมา วา โคทมฺมา วา อทนต์ตา อวินีตา ฯ ตํ กิ
มณฺณสิ อคฺคิเวสฺสน เย เต เทว หตฺถิทมฺมา วา อสฺสทมฺมา
วา โคทมฺมา วา สฺทนต์ตา สฺวินีตา อปี นฺ เต ทนต์ตา ทนต์การณํ
คจฺเจยฺยํ ทนต์ตา ทนต์ภูมिํ สมฺปาปุณฺเณยฺยุนฺติ ฯ เอวํ ฅนฺเต ฯ
เย ปเนเต เทว หตฺถิทมฺมา วา อสฺสทมฺมา วา โคทมฺมา วา
อทนต์ตา อวินีตา อปี นฺ เต อทนต์ตา ทนต์การณํ คจฺเจยฺยํ
อทนต์ตา ทนต์ภูมिํ สมฺปาปุณฺเณยฺยํ เสยฺยถาปี เต เทว หตฺถิทมฺมา
วา อสฺสทมฺมา วา โคทมฺมา วา สฺทนต์ตา สฺวินีตาติ ฯ โน หนฺติ
ฅนฺเต ฯ เอวเมว โข อคฺคิเวสฺสน ยํ ตํ เนกขมฺเมน ฅาตพฺพํ
เนกขมฺเมน ทฎฺฐพฺพํ เนกขมฺเมน ปตฺตพฺพํ เนกขมฺเมน สจฺฉิกาตพฺพํ
ตํ วต ชยเสโน ราชกุมารโ กามมชฺเฌ วสนฺโต กาม

ปริกฤษณโต กามวิตกเกหิ ขชชมาโน กามปริพาหนे परिท्यหมาโน
กามปริเยสนาย อุตฺตูกโก ฌสฺสติ वा ทกฺขติ वा สจฺฉิ वा
กริสฺสตีติ เนตं जानं विवृत्ति ५

[๓๕๔] เสยฺยถาปี อคฺคิเวสฺสน คามสฺส वा นิคมสฺส वा
อวิทฺเฐ มหาปฺพโต ५ ตเมนนํ เทว สหายกา ตมฺหา คามา वा
นิกมา वा นิกฺขมิตฺวา หตฺถวิลฺงฺมเกน เยน โส ปฺพโต เตนฺอุปสงฺกเมยฺย
อุปสงฺกมิตฺวา เอโก สหายโก เหฏฺฐาปฺพตฺปาเท ติฏฺฐเยยฺย เอโก
สหายโก อุปริปฺพตฺ อารโหเยย ५ ตเมนนํ เหฏฺฐาปฺพตฺปาเท
จิตฺ สหายโก อุปริปฺพเต จิตฺ สหายกํ เอวํ วเทยฺย
ยํ สมฺม กิํ ตวํ ปสฺสสิ อุปริปฺพเต จิตฺติ ५ โส
เอวํ วเทยฺย ปสฺสามิ โข อหํ สมฺม อุปริปฺพเต จิตฺ
อารามรามณฺเยยํ วนรามณฺเยยํ ภูมिरามณฺเยยํ
ไปกฺขรณฺนิรามณฺเยยกนฺติ ५ โส เอวํ วเทยฺย อฏฺฐจानं โข เอตํ สมฺม
อนวกาโส ยํ ตวํ อุปริปฺพเต จิตฺ ปสฺเสยฺยาสิ อารามรามณฺเยยํ
วนรามณฺเยยํ ภูมिरามณฺเยยํ ไปกฺขรณฺนิรามณฺเยยกนฺติ ५
ตเมนนํ อุปริปฺพเต จิตฺ สหาโย เหฏฺฐิมปฺพตฺปาทำ อโรหิตฺวา
ตํ สหายกํ พาหาย คเหตฺวา อุปริปฺพตฺ อโรเปตฺวา มฺหุคฺตํ
อสฺสาเสตฺวา เอวํ วเทยฺย ยํ สมฺม กิํ ตวํ ปสฺสสิ อุปริปฺพเต
จิตฺติ ५ โส เอวํ วเทยฺย ปสฺสามิ โข อหํ สมฺม อุปริปฺพเต
จิตฺ อารามรามณฺเยยํ วนรามณฺเยยํ ภูมिरามณฺเยยํ ไปกฺขรณ-

รามณฺเษยกนฺติ ฯ โส เอวံ วเทยฺย อิทาเนว โข เต สมฺม
ภาสิตํ มยฺ เอิวํ อาชานาม อฏฺฐจันํ โข เอตํ สมฺม อนวกาโส
ยิ ตฺวํ อุปริปพฺพเต จิโต ปสฺสเสยฺยาสี อารามรามณฺเษยํ
วนรามณฺเษยํ ภูมिरามณฺเษยํ โปกฺขรณฺนิรามณฺเษยกนฺติ ฯ อิทาเนว
จ ปน เต ภาสิตํ มยฺ เอิวํ อาชานาม ปสฺสสามิ โข อหํ
สมฺม อุปริปพฺพเต จิโต อารามรามณฺเษยํ วนรามณฺเษยํ
ภูมिरามณฺเษยํ โปกฺขรณฺนิรามณฺเษยกนฺติ ฯ โส เอวံ วเทยฺย
ตถา หิ ปนาหํ สมฺม อิมินา มหตา ปพฺพเตน อาวุญฺเณ ๑ ทิฏฺฐเจยฺย
นาทฺทสนฺติ ฯ เอวเมว โข อโต มหนตฺตเรน โข อคฺคิเวสฺสน
อวิชฺชา กุขนฺเชน ชยเสโน ราชกุมารโ อวุญฺเณ นิวุญฺเณ โอยูญฺเณ
ปริโยนทฺโธ ฯ โส วต ยนฺตํ เนกขมฺเมเนน ฅาตพฺพิ เนกขมฺเมเนน
ทฏฺฐพฺพิ เนกขมฺเมเนน ปตฺตพฺพิ เนกขมฺเมเนน สจฺฉนิกาตพฺพิ ตํ วต
ชยเสโน ราชกุมารโ กามมชฺเฌ วสนฺโต กามे ปรีกฺขณฺโต
กามวิตกฺเกหิ ขชฺชมาโน กามปรีพาเหเน ปรีทฺยหฺมาโน กามปรีเสนายน
อุสฺสกุโก ฅสฺสตี วา ทกฺขตี วา สจฺฉนินิ วา กริสฺสตีตี
เนตํ จานํ วิชฺชตีตี ฯ สเจ โข ตํ อคฺคิเวสฺสน ชยเสนสฺส
ราชกุมารสฺส อีมา เทว อุปมา ปฏฺฐิภาเสยฺยํ อนจฺฉริยฺนเต
ชยเสโน ราชกุมารโ ปสฺสีเทยฺย ปสนฺโน จ เต ปสนฺนาการิ
กเรยฺยตี ฯ กุโต ปน มํ ภาเนเต ชยเสนสฺส ราชกุมารสฺส
อีมา เทว อุปมา ปฏฺฐิภาสิสฺสนฺติ อนจฺฉริยา ปุพฺเพ อสฺสุตฺปุพฺพา
#๑ ยู. อาวุญฺเณ ฯ

เสยยถาปี ภควนตุนติ ฯ

[๑๕๕] เสยยถาปี อคฺคิเวสุสน ราชา ขตฺติโย มุทฺทาวสิตฺโต
นาควนิกั อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ สมฺม นาควนิก ญโณ นาคั
อภฺรฺหิตฺวา นาควนั ปวิสิตฺวา อารญฺณนาคั อติปฺสฺสิตฺวา ญโณ
นาคสุส คีวายั อุปนิพฺนฐาหิติ ฯ เอวํ เทวาทิ โข อคฺคิเวสุสน
นาควนิกโ ญโณ ขตฺติยสุส มุทฺทาวสิตฺตสุส ปฏฺฐิสฺสุตฺวา ญโณ
นาคั อภฺรฺหิตฺวา นาควนั ปวิสิตฺวา อารญฺณนาคั อติปฺสฺสิตฺวา
ญโณ นาคสุส คีวายั อุปนิพฺนฐติ ฯ ตเมนนํ ญโณ นาโค
อพฺุโภกาสั นีหฺรติ ฯ เอตฺตาวตฺตา โข อคฺคิเวสุสน อารญฺณโก
นาโค อพฺุโภกาสกฺโต โหติ ฯ เอตฺถ ๑ เกชา หิ อคฺคิเวสุสน
อารญฺณกา นาคา ยทิตฺถํ นาควนั ฯ ตเมนนํ นาควนิกโ ญโณ
ขตฺติยสุส มุทฺทาวสิตฺตสุส อาโรเจสิ อพฺุโภกาสกฺโต โข เต ๒
เทว อารญฺณโก นาโคติ ฯ ตเมนนํ ราชา ขตฺติโย มุทฺทาวสิตฺโต
หตฺถิทมกั อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ สมฺม หตฺถิทมก อารญฺณกั นาคั
ทมายาหิ อารญฺณกานญฺเจว สีลานัน อภินิมฺมทนาย อารญฺณกานญฺเจว
สรสฺงกปฺปานัน อภินิมฺมทนาย อารญฺณกานญฺเจว ทฺรถกิลมถปฺริพาหานัน
อภินิมฺมทนาย คามนฺเต อภิรมาปฺนาย มนฺุสฺสกนฺเตสุ
สีเลสุ สฺมาทปฺนายาติ ฯ เอวํ เทวาทิ โข อคฺคิเวสุสน
หตฺถิทมโก ญโณ ขตฺติยสุส มุทฺทาวสิตฺตสุส ปฏฺฐิสฺสุตฺวา มหฺนตฺถั
ถมกั ปจฺวียัน นิกฺขนิตฺวา อารญฺณกสุส นาคสุส คีวายั อุปนิพฺนฐติ
#๑ สี่. ยฺ. เอตฺตเกชา ฯ ๒ ม. ยฺ. เตติ น ทิสฺสติ ฯ

อารณฺณกานณฺเจว สีลานํ อภินิมฺมทนาย อารณฺณกานณฺเจว
สรสฺสกปฺปานํ อภินิมฺมทนาย อารณฺณกานณฺเจว ทรณฺณกิลมณฺณปริพาหานํ
อภินิมฺมทนาย คามนฺเต อภิรมาปนาย มนุสฺสกนฺเตสุ สีเลสุ
สมาทปนาย ฯ ตเมนนํ หตฺถิมโก ยา สา วาจา เนลา กณฺณสุขา
เปมฺนินยา หทยํคฺมา โปรี พุชฺชนกนฺตา พุชฺชนมฺนาปา ตถารูปาหิ
วาจาหิ สมฺมาจเรติ ฯ ยโต โข อคฺคิเวสฺสน อารณฺณโก นาโค
หตฺถิมกสฺส ยา สา วาจา เนลา กณฺณสุขา เปมฺนินยา หทยํคฺมา
โปรี พุชฺชนกนฺตา พุชฺชนมฺนาปา ตถารูปาหิ วาจาหิ สมฺมาจเรติมาโน
สุสฺสฺสตี โสตี โอทหตี อณฺณา จิตฺตี อุปฺภูจเปตี ฯ ตเมนนํ
หตฺถิมโก อุตฺตริ ตินฺฉมาโสทกั อนฺนุปฺปเวจฺฉตี ฯ ยโต โข
อคฺคิเวสฺสน [๑] อารณฺณโก นาโค หตฺถิมกสฺส ตินฺฉมาโสทกั ปฏิกฺคณฺหาตี ฯ
ตตฺร หตฺถิมกสฺส เอวํ โหตี จีวิสฺสตี โขทานิ [๒]
อารณฺณโก นาโคตี ฯ ตเมนนํ หตฺถิมโก อุตฺตริ การณํ กारेตี
อาทิสฺส ๓ โภ นิกฺขิป โภตี ฯ ยโต โข อคฺคิเวสฺสน รณฺโณ
นาโค หตฺถิมกสฺส อาทานนิกฺเขเป วจนฺกโร โหตี โอวาทปฏิกโรตี ฯ
ตเมนนํ หตฺถิมโก อุตฺตริ การณํ กारेตี อภิกฺกม โภ
ปฏิกฺกม โภตี ฯ ยโต โข อคฺคิเวสฺสน รณฺโณ นาโค
หตฺถิมกสฺส อภิกฺกมปฏิกฺกเม วจนฺกโร โหตี โอวาทปฏิกโรตี ฯ
ตเมนนํ หตฺถิมโก อุตฺตริ การณํ กारेตี อฏฺฐห โภ นิปชช ๔
โภตี ฯ ยโต โข อคฺคิเวสฺสน รณฺโณ นาโค หตฺถิมกสฺส
#๑ ยฺ. รณฺโณ ฯ ๒ สี. ยฺ. รณฺโณ ฯ ๓ โป. ม. อาทิสฺส ฯ ๔ ม. ยฺ. นิสฺส ฯ

อุฏฐานนิปชชาย ๑ วจนกโร โหติ โอวาทปฏิกโรติ ฯ ตเมนน
หตุถิมโก อุตตรี อานณชั นาม การณั การติ มหนุตสุส ผลกั
โสณทาย อุปนิพนุติ โตมรหตุโถ จ ปุริโส อุปริศัวาย นิสินโน
โหติ สมนุตโต จ โตมรหตุถา ปุริสา ปริวาทะวาทา จิตา โหนติ
หตุถิมโก จ ที่นั โตมรยญุฉิ กเหตุวา ปุริโต จิตโ โหติ ฯ
โส อานณชการณั การิยามาโน เนว ปุริเม ปาทะ โจเปติ น
ปัจฉิเม ปาทะ โจเปติ น ปุริมั กายั โจเปติ น ปัจฉิมั
กายั โจเปติ น สีสั โจเปติ น กณณเ โจเปติ น ทนุเต
โจเปติ น นงกุญจั โจเปติ น โสณทั โจเปติ ฯ โส โหติ
รณโธ นาคิ ขโม สตุติปหารานั อติปหารานั อุตูปหารานั
ปรสตุตูปหารานั เกรปนทวสงขทิมนิณนาทสททานั ๒
สพพวงกโทสนิหตนิณนิตกสาโว ราชารโห ราชโกกโค รณโธ องคนเตว
สงขั กจจติ ฯ

[๑๕๖] เอวเมว โข อกุกิเวสุสน อิธ ตถาคโต โลเก อุปุชชติ
อรหั สมมาสมพุทโธ วิชชาจรณสมปนโน สุกโต โลกวินู อนุตโตโร
ปุริสทมมสารถิ สตุถา เทวมนุสุสานั พุทโธ ภควา โส อิมั
โลกั สเทวกั สมารกั สพุรหมกั สสุสมณพราหมณิ ปชั สเทวมนุสุสั
สยั อภิญญา สจจิกถวา ปเวเทติ โส ฌมมั เทเสติ
อาทิกถยานั มชฌกถยานั ปริโยसानกถยานั สาคถั สพยถชนั
เกวลปริญณั ปริสุทธี พุรหมจริยิ ปกาเสติ ฯ ตั ฌมมั สุตถาติ
#๑ ม. ย. อุฏฐานนิชชชาย ฯ ๒ ย. เกรปนทวสงขตินวนิณนาทสททานั ฯ

คหปติ วา คหปติปุตโต วา อณฺเวยตรสฺมี วา กุเล ปจฺจชาโต ๑
โส ตํ ฆมฺมํ สุตฺวา ตถาคเต สทฺธึ ปฏฺฐิตภตฺติ ฯ โส เตน สทฺธาปฏฺฐิตาเกน
สมนฺนาคโต อิติ ปฏฺฐิสถฺยจฺกฺขติ สมฺพาโฆ ฆรราวาโส ราชปโถ
อพฺโพกาโส ปพฺพชฺชา นยิทํ สุกฺริ อคาริ อชฺฌาวสตา
เอกนฺตปริปฺพณฺณํ เอกนฺตปริสฺสุทฺธึ สงฺขลิจิตฺตํ พุรหฺมจฺริยํ จริตฺตํ
ยนฺนุนาหิ เกสมสฺสุํ โโอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชเยยฺยนฺติ ฯ โส อปฺเรน สมเยน อปฺปี
วา โภกฺกขนฺธึ ปหาย มหนฺตํ วา โภกฺกขนฺธึ ปหาย อปฺปี วา
ฉาติปริวฏฺฐํ ปหาย มหนฺตํ วา ฉาติปริวฏฺฐํ ปหาย เกสมสฺสุํ
โโอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชฺชิ ๒ ฯ เอตฺตาวตฺตา โข อคฺคิเวสฺสณ อริยสาวโก อพฺโพกาสกโต
โหติ ฯ เอตฺถ เกธา หิ อคฺคิเวสฺสณ เทวมนุสฺสสา ยทิทํ
ปญฺจกามกฺุณา ฯ ตเมนนํ ตถาคโต อุตฺตริ วิเนติ เอหิ ตฺวํ
ภิกฺขุ สีลวา โหหิ ปาติโมกฺขสํวรํสฺสุโต วิหฺราหิ อจฺจารโคจรสมฺปนฺโน
อณฺุมตฺเตสฺสุ วชฺเชสฺสุ ภยทสฺสาวี สมาทาย สิกฺขสฺสุ
สิกฺขาปเทสฺสุติ ฯ ยโต โข อคฺคิเวสฺสณ อริยสาวโก สีลวา โหติ
ปาติโมกฺขสํวรํสฺสุโต วิหฺรติ อจฺจารโคจรสมฺปนฺโน อณฺุมตฺเตสฺสุ
วชฺเชสฺสุ ภยทสฺสาวี สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสฺสุ ฯ ตเมนนํ ตถาคโต
อุตฺตริ วิเนติ เอหิ ตฺวํ ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสฺสุ คฺคตฺทฺวาโร โหหิ จกฺขุนา
รूपํ ทิสฺวาน มา นิมิตฺตคฺคาคาหิ ฯเปฯ โส อิเม ปญฺจ นีวรเณ
#๑ ม. ปจฺจชาโตฯ ๒ โป. ม. ย. ปพฺพชฺติฯ

ปหาย เจตโส อุปกภิเสเส ปญญาช พุพพลีกรณเ กายเ กายานุปสุสี
วิหริ อาตาลี สมุชานโน สติมา วินยโย โลเก อภิชฌาโทมนสุสี ฯ
เวทนาสุ ฯเปฯ จิตเต ... ฌมเมสุ ฌมมานุปสุสี วิหริ
อาตาลี สมุชานโน สติมา วินยโย โลเก อภิชฌาโทมนสุสี ฯ

[๑๕๖] เสยฺยถาปี อคฺคิเวสุสน หตฺถิมโก มหนตฺ ฌมฺภึ ปจฺวิย
นิกฺขนิตฺวา อารญฺณกสุส นาคสุส คีวํยฺ อุปนิพนฺชติ อารญฺณกานญฺเจว
สีลานํ อภินิมฺมทนาย อารญฺณกานญฺเจว สรสงฺกปฺปานํ ๑ อภินิมฺมทนาย
อารญฺณกานญฺเจว ทรตฺถิมถปฺริพาหานํ อภินิมฺมทนาย คามนฺเต
อภิรมาปนาย มนุสฺสกนฺเตสุ สีเสสุ สมากปนาย เอวเมว
โฆ อคฺคิเวสุสน อริยสาวกสุส อิมเ จตฺตาริ สติปฺญฺจานา
เจตโส อุปนิพนฺชานา นาม โหนฺติ เภหสิตฺตานญฺเจว สีลานํ อภินิมฺมทนาย
เภหสิตฺตานญฺเจว สรสงฺกปฺปานํ อภินิมฺมทนาย เภหสิตฺตานญฺเจว
ทรตฺถิมถปฺริพาหานํ อภินิมฺมทนาย ฉายสุส อธิคฺมาย
นิพฺพานสุส สจฺฉนิกิริยาช ฯ

[๑๕๗] ตเมนํ ตถาคโต อุตฺตริ วิเนติ เอหิ ตฺวํ ภิกฺขุ กายเ
กายานุปสุสี วิหราหิ มา จ กายฺยปฺสยฺหิตํ วิตกฺกํ วิตกฺเกสิ ฯ
เวทนาสุ ... จิตเต ... ฌมเมสุ ฌมมานุปสุสี วิหราหิ มา จ
ฌมฺมฺปฺสยฺหิตํ วิตกฺกํ วิตกฺเกสิติ ฯ โส วิตกฺกวิจฺจารานํ รุปฺสมา
อชฺฉตฺตํ สมุชานนํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์
สมาธิชฺ ปริตฺตํ ทฺติย ฌานํ ฯเปฯ ตติย ฌานํ ... จตฺตํ
#๑ ย. สงฺกปฺปานํ ฯ

ณานํ อุปสมปชช วิหริติ ฯ

[๓๕๕] โส เอวํ สมหิตเต จิตฺเต ปริสฺสุทฺเต ปริโยทาเต อนงฺกณ
วิกฺคฺอุปฺกิเลสเส มุทฺทฺเต กมฺมนิเย จิตฺเต อานนฺชปฺตฺเต
ปฺพฺเพนิวาสนุสฺสตีถาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อนกฺวิหิตํ
ปฺพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรตี เสยฺยถิํ เอกมฺปิ ชาตี เทวปี ชาติโย
ฯเปฯ อิติ สาการิ สอฺทฺเทสํ อนกฺวิหิตํ ปฺพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรตี ฯ

[๔๐๐] โส เอวํ สมหิตเต จิตฺเต ปริสฺสุทฺเต ปริโยทาเต อนงฺกณ
วิกฺคฺอุปฺกิเลสเส มุทฺทฺเต กมฺมนิเย จิตฺเต อานนฺชปฺตฺเต สตฺตํ
จฺจฺปฺตฺตํ จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส ทิพฺเพน จกฺขฺนา
วิสฺสุทฺเทน อติกฺกนฺตฺมานุสฺเสน สตฺเต ปสฺสตี จวฺมานเ อฺปฺชชฺมาน
หิเน ปณฺเฑ สุวณฺเฑ ทฺพฺพณฺเฑ สฺกเต ทฺกฺกเต ฯเปฯ ยถากมฺมฺปเค
สตฺเต ปชานาติ ฯ

[๔๐๑] โส เอวํ สมหิตเต จิตฺเต ปริสฺสุทฺเต ปริโยทาเต อนงฺกณ
วิกฺคฺอุปฺกิเลสเส มุทฺทฺเต กมฺมนิเย จิตฺเต อานนฺชปฺตฺเต อาสวานํ
ชยถาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อิทํ ทฺกฺขฺนฺติ ยถากฺตํ
ปชานาติ อัยํ ทฺกฺขฺสมฺทโยติ ยถากฺตํ ปชานาติ อัยํ ทฺกฺขฺนิโรโรติ
ยถากฺตํ ปชานาติ อัยํ ทฺกฺขฺนิโรธคามินิํ ปฺปฏิปทาติ ยถากฺตํ
ปชานาติ ฯ อิเม อาสวาติ ยถากฺตํ ปชานาติ อัยํ
อาสวสมฺทโยติ ยถากฺตํ ปชานาติ อัยํ อาสวนิโรโรติ ยถากฺตํ
ปชานาติ อัยํ อาสวนิโรธคามินิํ ปฺปฏิปทาติ ยถากฺตํ ปชานาติ ฯ

ตสฺส เอวฺ ชาโนโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจติ
ภวาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจติ อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ วิมุจฺจติ วิมุตฺตสมึ
วิมุตฺตมิตฺติ ฌานํ โหติ จีณา ชาติ วุสฺสิตํ พุรฺหมจฺริยํ กตํ
กรณียํ นาปรํ อิตฺถตฺตยาตติ ปชานาติ ฯ

[๔๐๒] โส ภิกฺขุ ขโม สีสฺสฺส อุนฺหสฺส ชิมฺจฺฉาย ปิปาสา
ทํสมกสฺวาตตปสิริสฺสพสมฺพสฺสานํ ทฺรุตฺตํ ทฺรุตฺตํ วจนฺปถานํ
อุปฺปนฺนํ สารีริกานํ เวทนํ ทฺกฺขณํ ติปฺปํ ขรณํ กฺกฺกานํ
อสาตํ อมฺนาปํ ปาณฺหารณํ อธิวาสิกชาติโก โหติ ฯ
สพฺพฺรากลโสมฺหานิหิต นินฺนิตกสฺวา อหฺนฺยโย ปาหฺนฺยโย ทฺกฺจฺณฺยโย
อณฺชฺลิกฺรณฺยโย อนฺตฺตฺริ ปฺลฺลณฺกฺเขตฺตํ โลกสฺส ฯ

[๔๐๓] มหฺลฺลโก เจปิ อคฺคิเวสฺสน รณฺโณ นาโค อทฺนฺโต
อวิณีโต กาลํ กโรติ อทฺนฺตมฺรณํ มหฺลฺลโก รณฺโณ นาโค
มโต ๑ กาลกโตเตวฺว สงฺขํ คจฺจติ ฯ มชฺฌิมโ เจปิ อคฺคิเวสฺสน
रणฺโณ นาโค ... ทฺทโร เจปิ อคฺคิเวสฺสน รณฺโณ นาโค อทฺนฺโต
อวิณีโต กาลํ กโรติ อทฺนฺตมฺรณํ ทฺทโร รณฺโณ นาโค มโต
กาลกโตเตวฺว สงฺขํ คจฺจติ เอวฺเมว โข อคฺคิเวสฺสน เถโร
เจปิ ภิกฺขุ อธิณฺาสโว กาลํ กโรติ อทฺนฺตมฺรณํ เถโร ภิกฺขุ
มโต กาลกโตเตวฺว สงฺขํ คจฺจติ ฯ มชฺฌิมโ เจปิ อคฺคิเวสฺสน
ภิกฺขุ ... นโว เจปิ อคฺคิเวสฺสน ภิกฺขุ อธิณฺาสโว กาลํ กโรติ
อทฺนฺตมฺรณํ นโว ภิกฺขุ มโต กาลกโตเตวฺว สงฺขํ คจฺจติ ฯ

#๑ ม. ย. มโตติ น ทิสฺสติ ฯ

[๔๐๔] มหุลโลเก เจปิ อคฺคิเวสฺสน รณฺโณ นาคิ สฺสทฺนุโต
สฺวินีโต กาลํ กโรติ ทนฺตมรณํ มหุลโลเก รณฺโณ นาคิ
มโต กาลกโตเตวฺว สงฺขํ คจฺจติ ฯ มชฺฌิมิ เจปิ อคฺคิเวสฺสน
रणฺโณ นาคิ ... ททโร เจปิ อคฺคิเวสฺสน รณฺโณ นาคิ สฺสทฺนุโต
สฺวินีโต กาลํ กโรติ ทนฺตมรณํ ททโร รณฺโณ นาคิ มโต
กาลกโตเตวฺว สงฺขํ คจฺจติ เอวเมว โข อคฺคิเวสฺสน เถโร
เจปิ ภิกฺขุ จีณาสโว กาลํ กโรติ ทนฺตมรณํ เถโร ภิกฺขุ
มโต กาลกโตเตวฺว สงฺขํ คจฺจติ ฯ มชฺฌิมิ เจปิ อคฺคิเวสฺสน
ภิกฺขุ ... นโว เจปิ อคฺคิเวสฺสน ภิกฺขุ จีณาสโว กาลํ กโรติ
ทนฺตมรณํ นโว ภิกฺขุ มโต กาลกโตเตวฺว สงฺขํ คจฺจตีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อจิริวโต สมณฺฑเทโส ภควโต
ภาสีติ อภินนฺทีติ ฯ

ทนฺตภูมิสฺสตุตฺติ นินฺนิจิตฺติ ปญฺจมํ ฯ

ภูมิขสุตต์

[๔๐๕] เอวมเม สุตฺติ เอกั สมยั ภควา ราชคเห วิหริติ
เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป ฯ อถ โข อายสฺมา ภูมิโข ปุพฺพณฺหสมยั
นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย เยน ชยเสนสฺส ราชกุมารสฺส นิเวสนั
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺจตฺเต อาสเน นิสีทิ ฯ อถ โข
ชยเสน โข ราชกุมารโ ยเณายสฺมา ภูมิโข เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
อายสฺมาตฺตา ภูมิเชน สทฺธี สมฺโมทิตฺติ สมฺโมทนียั กถั สาราณียั
วีสิตฺวาเรตฺวาเอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ

[๔๐๖] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ชยเสน ราชกุมารโ อายสฺมนฺตํ
ภูมิขั เอตทวโจ สนฺติ โภ ภูมิข เอเก สมณพฺรหฺมณา
เอวํวาทีโน เอวํทีฏฺฐิโน อาสณฺเจปี กริตฺวา พฺรหฺมจริยั จรณฺติ ๑
อกพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย อนาสณฺเจปี กริตฺวา พฺรหฺมจริยั จรณฺติ
อกพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย อาสณฺจ อนาสณฺเจปี กริตฺวา
พฺรหฺมจริยั จรณฺติ อกพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย เนวาสํนํนาสณฺเจปี
กริตฺวา พฺรหฺมจริยั จรณฺติ อกพฺพา ผลสฺส อธิคฺมายาติ อิท
โภโต ภูมิขสฺส สตฺถา กิว่าที กิทีฏฺฐิ ๒ กิมกฺขายีติ ฯ

[๔๐๗] น โข เมตฺตํ ราชกุมาร ภควโต สมฺมุขา สุตฺติ สมฺมุขา
ปฏิกฺกหิตฺติ จานญฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยั ภควา เอวํ พฺยากรเยย
อาสณฺเจปี กริตฺวา อโยนิโส พฺรหฺมจริยั จรณฺติ อกพฺพา ผลสฺส
#๑ ย. สพฺพตฺถ จรติ อกพฺโพติ ทิสฺสติ ฯ ๒ โป. ม. ย. กิทีฏฺฐิตฺติ
#อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

อธิคมาย อนาสถเจปี กริตฺวา อโยนิโส พุรหุมจริยั จรฺนติ
อกพฺพา ผลสฺส อธิคมาย อาสถจ อนาสถเจปี กริตฺวา อโยนิโส
พุรหุมจริยั จรฺนติ อกพฺพา ผลสฺส อธิคมาย เนวาสัณานาสถเจปี
กริตฺวา อโยนิโส พุรหุมจริยั จรฺนติ อกพฺพา ผลสฺส อธิคมาย
อาสถเจปี กริตฺวา โยนิโส พุรหุมจริยั จรฺนติ อกพฺพา ผลสฺส
อธิคมาย อนาสถเจปี กริตฺวา โยนิโส พุรหุมจริยั จรฺนติ
อกพฺพา ผลสฺส อธิคมาย อาสถจ อนาสถเจปี กริตฺวา โยนิโส
พุรหุมจริยั จรฺนติ อกพฺพา ผลสฺส อธิคมาย เนวาสัณานาสถเจปี
กริตฺวา โยนิโส พุรหุมจริยั จรฺนติ อกพฺพา ผลสฺส อธิคมายาติ
น โข เมตฺติ ราชกุมาร ภาควโต สมมุขา สุตฺติ สมมุขา ปฏิกุคฺคหิตฺติ
จฺานญจ โข เอตฺติ วิชฺชติ ยั ภาควา เอวํ พุยากรเยยฺยาติ ฯ สเจ [๑]

โกโต ภูมิชฺสสฺส สตุถา เอวํวาที เอวํทิฏฺฐี เอวมกฺขายี อทฺธา
โกโต ภูมิชฺสสฺส สตุถา สพฺเพสฺสเยว ปุณฺณสมณพฺราหฺมณานํ มุทฺธานํ
มณฺเณ อาหจฺจ ติฏฺฐตฺติติ ฯ อถ โข ชยเสโน ราชกุมารโ
อายสุมฺนตฺติ ภูมิชฺส สเกเนว ถาลิปาเคน ปรีวีสิ ฯ

[๔๐๘] อถ โข อายสุมฺมา ภูมิชฺส ปจฺจนาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกุคฺคกนฺโต
เยน ภาควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาทฺเตวา เอกมฺนตฺติ นิสฺสีติ ฯ เอกมฺนตฺติ นิสฺสินฺโน โข อายสุมฺมา
ภูมิชฺส ภควนฺตํ เอตทโวจ อิทฺถาหํ ภนฺเต ปุพฺพณฺ्हสมยํ นีวาเสตฺวา
ปตฺตจิวรมาทาย เยน ชยเสนสฺส ราชกุมารสฺส นีเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมึ
#๑ ม. ย. เอตฺถนฺนตฺเร โขสทฺโท อตฺถิ ฯ

อุปสงกมิตฺวา ปญฺจตฺเต อาสเน นิสีทึ ๑ อถ โข ภนฺเต ชยเสโน
ราชกุมารโ ยေနํ เตนฺอุปสงกมึ อุปสงกมิตฺวา มยา สทฺธิ สมฺโมทึ
สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึ ๑ เอกมนฺตํ
นินฺนโน โข ภนฺเต ชยเสโน ราชกุมารโ มํ เอตทวโจ สนฺติ โภ
ภูมิชฺช เอเก สมณพฺรหฺมณา เอวํวาทินฺ เอวํทิกฺขินฺ อาสณฺเจปี
กริตฺวา พฺรหฺมจริยํ จรฺนฺติ อภพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย
อนาสณฺเจปี กริตฺวา พฺรหฺมจริยํ จรฺนฺติ อภพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย
อาสณฺจ อนาสณฺเจปี กริตฺวา พฺรหฺมจริยํ จรฺนฺติ อภพฺพา ผลสฺส
อธิคฺมาย เนวาลํนํอนาสณฺเจปี กริตฺวา พฺรหฺมจริยํ จรฺนฺติ อภพฺพา
ผลสฺส อธิคฺมายาติ อิทฺ โภโต ภูมิชฺชสฺส สตฺถา กิว่าทึ กิทิกฺขินฺ
กิมกฺขายีติ ๑ เอวํ วุตฺเต อหํ ภนฺเต ชยเสนํ ราชกุมารํ เอตทวโจ
น โข เมตํ ราชกุมาร ภาวโต สมฺมุขา สุตํ สมฺมุขา ปฏิกฺคหิตํ
จानฺนฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ ภควา เอวํ พฺยากรเยยฺย อาสณฺเจปี
กริตฺวา อโยนิโส พฺรหฺมจริยํ จรฺนฺติ อภพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย
อนาสณฺเจปี กริตฺวา อโยนิโส พฺรหฺมจริยํ จรฺนฺติ อภพฺพา ผลสฺส
อธิคฺมาย อาสณฺจ อนาสณฺเจปี กริตฺวา อโยนิโส พฺรหฺมจริยํ
จรฺนฺติ อภพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย เนวาลํนํอนาสณฺเจปี กริตฺวา
อโยนิโส พฺรหฺมจริยํ จรฺนฺติ อภพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย อาสณฺเจปี
กริตฺวา โยนิโส พฺรหฺมจริยํ จรฺนฺติ ภาพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย
อนาสณฺเจปี กริตฺวา ... อาสณฺจ อนาสณฺเจปี กริตฺวา ... เนวาลํ-

นानาสถเจปี กริตฺวา โยนิโส พุรหฺมจริยํ จรฺนติ ภพฺพา ผลสฺส
อริคฺมายาติ น โข เมตํ ราชกฺุมาร ภควโต สมฺมุขา สุตํ สมฺมุขา
ปฏิกฺคหิตํ จานญจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ ภควา เอวํ พุยากรเยยาติ ฯ
สเจ โภโต ภูมิขสฺส สตุถา เอวํวาที เอวํทิกฺกุจี เอวมกฺขายี อทฺธา
โภโต ภูมิขสฺส สตุถา สพุเพสฺสเยว ปุถฺตสมณพฺราหฺมณานํ มุทฺธานํ
มณฺเณ อาหจฺจ ติกฺกุจฺจตีติ ฯ กจฺจหาหํ ภนฺเต เอวํ ปุถฺตโง เอวํ
พุยากรมาโน วุตฺตวาที เจว ภควโต โหมิ น จ ภควนฺตํ อฏฺเฐน
อพุภาจิกฺขามิ ฆมฺมสฺส จานฺุชฺมมํ พุยากรโรมิ น จ โกจฺจิ สหฺชมฺมิโก
วาทานฺุวาโท คารยฺหฺญจฺจานํ อากจฺจตฺตีติ ฯ

[๔๐๕] ตคฺขม ตวํ ภูมิข เอวํ ปุถฺตโง เอวํ พุยากรมาโน
วุตฺตวาที เจว เม ๑ โหสิ น จ มํ อฏฺเฐน อพุภาจิกฺขสิ ฆมฺมสฺส
จานฺุชฺมมํ พุยากรโรสิ น จ โกจฺจิ สหฺชมฺมิโก วาทานฺุวาโท
คารยฺหฺญจฺจานํ อากจฺจตฺติ ฯ เย หิ เกจฺจิ ภูมิข สมณา วา
พฺราหฺมณา วา มิจฺจนาทิกฺกุจฺจโน มิจฺจนาสงฺกปฺปา มิจฺจนาวาจา มิจฺจนาภมฺมฺนตา
มิจฺจนาอาชีวา มิจฺจนาวายามา มิจฺจนาสตี มิจฺจนาสมาธิโน
เต อาสถเจปี กริตฺวา พุรหฺมจริยํ จรฺนติ อภพฺพา ผลสฺส
อริคฺมาย อนาสถเจปี กริตฺวา พุรหฺมจริยํ จรฺนติ อภพฺพา
ผลสฺส อริคฺมาย อาสถจ อนาสถเจปี กริตฺวา พุรหฺมจริยํ
จรฺนติ อภพฺพา ผลสฺส อริคฺมาย เนวาสฺนํ นานาสถเจปี กริตฺวา
พุรหฺมจริยํ จรฺนติ อภพฺพา ผลสฺส อริคฺมาย ตํ กิสฺส เหตุ
#๑ ย. ภควโตติ ทิสฺสตี ฯ

อโยนิโส ๑ ภูมิข ผลสุส อธิคมาย ฯ

[๔๑๐] เสยฺยถาปี ภูมิข ปุริโส เตลตฺถโก เตลคเวสิน
เตลปฺริยเสนํ จรมาโน วาลิกํ โทณฺเีย อาเกิริตฺวา อุทเกน ปฺริปฺโผสํ
ปฺริปฺโผสํ ปิเพยฺย อาสณฺเจปี กริตฺวา วาลิกํ โทณฺเีย อาเกิริตฺวา
อุทเกน ปฺริปฺโผสํ ปฺริปฺโผสํ ปิเพยฺย อภพฺโป เตลสุส อธิคมาย
อนาสณฺเจปี กริตฺวา วาลิกํ โทณฺเีย อาเกิริตฺวา อุทเกน ปฺริปฺโผสํ
ปฺริปฺโผสํ ปิเพยฺย อภพฺโป เตลสุส อธิคมาย อาสณฺ
อนาสณฺเจปี กริตฺวา วาลิกํ โทณฺเีย อาเกิริตฺวา อุทเกน ปฺริปฺโผสํ
ปฺริปฺโผสํ ปิเพยฺย อภพฺโป เตลสุส อธิคมาย เนวาสํนํนาสณฺเจปี
กริตฺวา วาลิกํ โทณฺเีย อาเกิริตฺวา อุทเกน ปฺริปฺโผสํ
ปฺริปฺโผสํ ปิเพยฺย อภพฺโป เตลสุส อธิคมาย ตํ กิสฺส เหตุ
อโยนิโส ภูมิข เตลสุส อธิคมาย เอวเมว โข ภูมิข เย หิ
เกจิ สมณํ วา พุราหุมนํ วา มิจฺจํชาติภูจฺฉิโน มิจฺจํสาธุกฺปฺปา
มิจฺจํวาจา มิจฺจํกมฺมนฺตา มิจฺจํอาชีวา มิจฺจํวายา มิจฺจํสาตี
มิจฺจํสมาธิโน เต อาสณฺเจปี กริตฺวา พุรหุมนฺจิริยํ จรฺนฺติ
อภพฺพา ผลสุส อธิคมาย อนาสณฺเจปี กริตฺวา พุรหุมนฺจิริยํ
จรฺนฺติ อภพฺพา ผลสุส อธิคมาย อาสณฺจ อนาสณฺเจปี กริตฺวา
พุรหุมนฺจิริยํ จรฺนฺติ อภพฺพา ผลสุส อธิคมาย เนวาสํนํนาสณฺเจปี
กริตฺวา พุรหุมนฺจิริยํ จรฺนฺติ อภพฺพา ผลสุส อธิคมาย ตํ
กิสฺส เหตุ อโยนิโส ภูมิข ผลสุส อธิคมาย ฯ

#๑ ม. ย. สพฺพตฺถ อโยนิ เสาตี ทิสฺสตี ฯ

[๔๑๑] เสยฺยถาปี ภูมิข ปฺริโส จีรตฺถิโก จีรเวสี จีรปริเยสนนฺ
จรมานโน คาวี ตฺรณวจฺจํ วิสาณโต อาวิญฺเชยฺย อาสณฺเจปี กริตฺวา
คาวี ตฺรณวจฺจํ วิสาณโต อาวิญฺเชยฺย อภพฺโพ จีรตฺส อธิคฺมาย
อนาสณฺเจปี กริตฺวา ฯเปฯ เนวาสํนํนาสณฺเจปี กริตฺวา คาวี
ตฺรณวจฺจํ วิสาณโต อาวิญฺเชยฺย อภพฺโพ จีรตฺส อธิคฺมาย ตํ
กิสฺส เหตุ อโยนิโส ภูมิข จีรตฺส อธิคฺมาย เอวเมว โข ภูมิข
เย หิ เกจฺจ สมณฺา วา พฺราหฺมณฺา วา มิจฺฉาทิฏฺฐิโน ฯเปฯ
มิจฺฉาสมาธิโน เต อาสณฺเจปี กริตฺวา พฺรหฺมจริยํ จรณฺติ อภพฺพา
ผลตฺส อธิคฺมาย อนาสณฺเจปี กริตฺวา ... อาสณฺจ อนาสณฺเจปี
กริตฺวา ... เนวาสํนํนาสณฺเจปี กริตฺวา พฺรหฺมจริยํ จรณฺติ อภพฺพา
ผลตฺส อธิคฺมาย ตํ กิสฺส เหตุ อโยนิโส ภูมิข ผลตฺส อธิคฺมาย ฯ

[๔๑๒] เสยฺยถาปี ภูมิข ปฺริโส นวณิตตฺถิโก ๑ นวณิตคเวสี
นวณิตปริเยสนนฺ จรมานโน อุตฺถกํ กลเส อาสิญฺจิตฺวา มตฺถเนน อาวิญฺเชยฺย
อาสณฺเจปี กริตฺวา อุตฺถกํ กลเส อาสิญฺจิตฺวา มตฺถเนน อาวิญฺเชยฺย
อภพฺโพ นวณิตตฺส อธิคฺมาย อนาสณฺเจปี กริตฺวา ... อาสณฺจ
อนาสณฺเจปี กริตฺวา ... เนวาสํนํนาสณฺเจปี กริตฺวา อุตฺถกํ กลเส
อาสิญฺจิตฺวา มตฺถเนน อาวิญฺเชยฺย อภพฺโพ นวณิตตฺส อธิคฺมาย
ตํ กิสฺส เหตุ อโยนิโส โภ ภูมิข นวณิตตฺส อธิคฺมาย เอวเมว
โข ภูมิข เย หิ เกจฺจ สมณฺา วา พฺราหฺมณฺา วา มิจฺฉาทิฏฺฐิโน
ฯเปฯ มิจฺฉาสมาธิโน เต อาสณฺเจปี กริตฺวา พฺรหฺมจริยํ จรณฺติ
#๑ ยู. โนนิต ... ฯ

อกพุพา ผลสุส อธิคมาย อนาสณเจปี กริตฺวา ... อาสณจ
อนาสณเจปี กริตฺวา ... เนวาสันนानาสณเจปี กริตฺวา พุรหุมจริยั จรฺนุติ
อกพุพา ผลสุส อธิคมาย ตั กิสฺส เหตุ อโยนิโส โภ ภูมิช
ผลสุส อธิคมาย ฯ

[๔๑๓] เสยฺยถาปี ภูมิช ปุริโส อคฺคิตฺถโก อคฺคิตฺถเวสี
อคฺคิปฺริยเสนันิ จรฺมานิ อลฺลํ กฺกฺขัณฺตี สเสนันิ อุตฺตรารณินิ อาทาย
อภิมตฺถเยยฺย อาสณเจปี กริตฺวา อลฺลํ กฺกฺขัณฺตี สเสนันิ อุตฺตรารณินิ
อาทาย อภิมตฺถเยยฺย ๑ อกพุโพ อคฺคิสฺส อธิคมาย อนาสณเจปี
กริตฺวา ... อาสณจ อนาสณเจปี กริตฺวา ... เนวาสันนानาสณเจปี
กริตฺวา อลฺลํ กฺกฺขัณฺตี สเสนันิ อุตฺตรารณินิ อาทาย อภิมตฺถเยยฺย
อกพุโพ อคฺคิสฺส อธิคมาย ตั กิสฺส เหตุ อโยนิโส ภูมิช
อคฺคิสฺส อธิคมาย เอวเมว โข ภูมิช เย หิ เกจิ สมณฺหา
วา พุราหุมนฺหา วา มิจฺจาทิฏฺฐินิ ฯเปฯ มิจฺจาสมาธิโน เต
อาสณเจปี กริตฺวา พุรหุมจริยั จรฺนุติ อกพุพา ผลสุส อธิคมาย
อนาสณเจปี กริตฺวา ... อาสณจ อนาสณเจปี กริตฺวา ...
เนวาสันนानาสณเจปี กริตฺวา พุรหุมจริยั จรฺนุติ อกพุพา ผลสุส
อธิคมาย ตั กิสฺส เหตุ อโยนิโส ภูมิช ผลสุส อธิคมาย ฯ

[๔๑๔] เย จ ๒ โข เกจิ ภูมิช สมณฺหา วา พุราหุมนฺหา วา
สมฺมาทิฏฺฐินิ สมฺมาสงฺกปฺปา สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมฺนฺตา สมฺมาอาชีวา
สมฺมาวายามา สมฺมาสตี สมฺมาสมาธิโน เต อาสณเจปี กริตฺวา
#๑ ม. อภิมตฺถเยยฺย ฯ ๒ ม. ยฺ. เย หิ เกจิ ฯ

พฺรหฺมจริยํ จรฺนติ ภาพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย อนาสณฺเจปี กริตฺวา
พฺรหฺมจริยํ จรฺนติ ภาพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย อาสณฺจ
อนาสณฺเจปี กริตฺวา พฺรหฺมจริยํ จรฺนติ ภาพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย
เนवासฺนํอนาสณฺเจปี กริตฺวา พฺรหฺมจริยํ จรฺนติ ภาพฺพา ผลสฺส
อธิคฺมาย ตํ กิสฺส เหตุ โยนิโส ภูมิข ผลสฺส อธิคฺมาย ฯ

[๔๑๕] เสยฺยถาปี ภูมิข ปฺริโส เตลตฺถโก เตลคเวสี เตลปฺริยสนํ
จรมานอ ติลปฺภุจํ โทณฺนิยา อากีริตฺวา อุตฺเทน ปฺริปฺโสทํ
ปฺริปฺโสทํ ปิเพยฺย อนาสณฺเจปี กริตฺวา ติลปฺภุจํ โทณฺนิยา
อากีริตฺวา อุตฺเทน ปฺริปฺโสทํ ปฺริปฺโสทํ ปิเพยฺย ภาพฺโพ เตลสฺส
อธิคฺมาย อนาสณฺเจปี กริตฺวา ... อาสณฺจ อนาสณฺเจปี กริตฺวา ...
เนवासฺนํอนาสณฺเจปี กริตฺวา ติลปฺภุจํ โทณฺนิยา อากีริตฺวา อุตฺเทน
ปฺริปฺโสทํ ปฺริปฺโสทํ ปิเพยฺย ภาพฺโพ เตลสฺส อธิคฺมาย ตํ
กิสฺส เหตุ โยนิโส ภูมิข เตลสฺส อธิคฺมาย เอวเมว โช
ภูมิข ยะ หิ เกจิ สมณฺหา วา พฺรหฺมณฺหา วา สมฺมาทิฏฺฐิโน
ฯเปฯ สมฺมาสมานิโน เต อนาสณฺเจปี กริตฺวา พฺรหฺมจริยํ
จรฺนติ ภาพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย อนาสณฺเจปี กริตฺวา ... อาสณฺจ
อนาสณฺเจปี กริตฺวา ... เนवासฺนํอนาสณฺเจปี กริตฺวา พฺรหฺมจริยํ
จรฺนติ ภาพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย ตํ กิสฺส เหตุ โยนิโส ภูมิข
ผลสฺส อธิคฺมาย ฯ

[๔๑๖] เสยฺยถาปี ภูมิข ปฺริโส ชีรตฺถโก ชีรคเวสี ชีรปฺริยสนํ

จรมานโน คาวี ตรุณวจัน โถ อาวิญเชยฺย อาสณฺเจปิ กริตฺวา
คาวี ตรุณวจัน โถ อาวิญเชยฺย ภพฺโพ จีรสุส อธิคฺมาย
อนาสณฺเจปิ กริตฺวา ... อาสณฺจ อนาสณฺเจปิ กริตฺวา ...
เนवासฺนํอนาสณฺเจปิ กริตฺวา คาวี ตรุณวจัน โถ อาวิญเชยฺย ภพฺโพ
จีรสุส อธิคฺมาย ตํ กิสุส เหตุ โยนิโส ภูมิช จีรสุส อธิคฺมาย
เอวเมว โข ภูมิช เย หิ เกจิ สมณฺา วา พุราหุณฺณา วา
สมฺมาทิฏฺฐิโน ๆเป ๆ สมฺมาสมาธิโน เต อาสณฺเจปิ กริตฺวา ...
อาสณฺจ อนาสณฺเจปิ กริตฺวา ... เนवासฺนํอนาสณฺเจปิ กริตฺวา
พุรหุณฺจริยํ จรณฺติ ภพฺพา ผลสุส อธิคฺมาย ตํ กิสุส เหตุ
โยนิโส ภูมิช ผลสุส อธิคฺมาย ๆ

[๔๑๑] เสยฺยถาปี ภูมิช ปฺริโส นวณิิตตฺถิโก นวณิิตคเวสี
นวณิิตปริเยสนํ จรมานโน ทธี กลเส อาสิญฺจิตฺวา มตฺถเนน อาวิญเชยฺย
อาสณฺเจปิ กริตฺวา ทธี กลเส อาสิญฺจิตฺวา มตฺถเนน อาวิญเชยฺย
ภพฺโพ นวณิิตสุส อธิคฺมาย อนาสณฺเจปิ กริตฺวา ... อาสณฺจ
อนาสณฺเจปิ กริตฺวา ... เนवासฺนํอนาสณฺเจปิ กริตฺวา ทธี กลเส
อาสิญฺจิตฺวา มตฺถเนน อาวิญเชยฺย ภพฺโพ นวณิิตสุส อธิคฺมาย
ตํ กิสุส เหตุ โยนิโส ภูมิช นวณิิตสุส อธิคฺมาย เอวเมว
โข ภูมิช เย หิ เกจิ สมณฺา วา พุราหุณฺณา วา สมฺมาทิฏฺฐิโน
 ๆเป ๆ สมฺมาสมาธิโน เต อาสณฺเจปิ กริตฺวา พุรหุณฺจริยํ จรณฺติ
ภพฺพา ผลสุส อธิคฺมาย อนาสณฺเจปิ กริตฺวา ... อาสณฺจ อนาสณฺเจปิ

กริตฺวา ... เนวาสํนํนาสณฺเจปี กริตฺวา พุรหุมนฺจริยํ จรณฺติ
ภพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย ตํ กิสฺส เหตุ โยนิโส ภูมิข ผลสฺส
อธิคฺมาย ฯ

[๔๑๘] เสยฺยถาปี ภูมิข ปุริโส อคฺคิตฺถโก อคฺคิกเวสี
อคฺคิปริเยสนํ จรมาโน สุกุขํ กฏฺจํ โโกพาปี อุตฺตรารณฺี อาทาย
อภิมตฺถเอยฺย ภพฺโพ อคฺคิสฺส อธิคฺมาย อาสณฺเจปี กริตฺวา ...
อนาสณฺเจปี กริตฺวา ... อาสณฺจ อนาสณฺเจปี กริตฺวา ...
เนวาสํนํนาสณฺเจปี กริตฺวา สุกุขํ กฏฺจํ โโกพาปี อุตฺตรารณฺี อาทาย
อภิมตฺถเอยฺย ภพฺโพ อคฺคิสฺส อธิคฺมาย ตํ กิสฺส เหตุ โยนิโส
ภูมิข อคฺคิสฺส อธิคฺมาย เอวเมว โข ภูมิข เย หิ เกจฺจิ สมนฺนา
วา พุราหุมนฺนา วา สมนฺนาทิกฺกฺจโน สมนฺนาสงฺกปฺปา ฯเปฯ
สมนฺนาสมาธิโน เต อาสณฺเจปี กริตฺวา พุรหุมนฺจริยํ จรณฺติ ภพฺพา
ผลสฺส อธิคฺมาย อนาสณฺเจปี กริตฺวา พุรหุมนฺจริยํ จรณฺติ ภพฺพา
ผลสฺส อธิคฺมาย อาสณฺจ อนาสณฺเจปี กริตฺวา พุรหุมนฺจริยํ จรณฺติ
ภพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย เนวาสํนํนาสณฺเจปี กริตฺวา พุรหุมนฺจริยํ
จรณฺติ ภพฺพา ผลสฺส อธิคฺมาย ตํ กิสฺส เหตุ โยนิโส ภูมิข
ผลสฺส อธิคฺมาย ฯ

[๔๑๙] สเจ โข [๑] ภูมิข ชยเสนสฺส ราชกุมารสฺส อีมา จตฺสฺโส
อุปฺมา ปฏฺิภาเสยฺยํ อนจฺจริยํ เต ชยเสนโน ราชกุมารโ ปรสีเทยฺย
ปสนฺโน จ เต ปสนฺนาการํ กรเยฺยยาติ ฯ กุโธ ปน มํ ภนฺเต
#๑ ไป. ม. เหตุณฺตเร ตนฺติ อตฺถิ ฯ

สุตต ม. อุปริปณาสกั - หน้าที่ 283

ชยเสนสุต ราชกุมารสุต อีมา จตสุโส อุปมา ปฏิกาสิสุนติ

อนจกรिया ปุพเพ อสุตตปุพพา เสยฺยถาปิ ภควนฺตุนฺติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา ภูมิโช ภควโต ภาสิตํ

อภินนฺทิตี ฯ

ภูมิชฺสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ฌฏฺฐิํ ฯ

อนรุทฐสูตร

[๔๒๐] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
 เขตวเน อนาถปิณฑิกิสฺส อารามे ๑ อถ โข ปญจกงฺโก ๓ปติ
 อญฺจตรัง ปุริสํ อามนฺเตสิ เอहि ตวํ อมฺโก ปุริส เยนายสุมา
 อนรุทฺโธ เตนุสสงฺกม อุปสงฺกมิตฺวา มม วจเนน आयสุมโต
 อนรุทฺฐสฺส ปาเท สิริสา วนฺทาหิ [๑] ปญจกงฺโก ๓นฺเต ๓ปติ
 आयสุมโต อนรุทฺฐสฺส ปาเท สิริสา วนฺทิตฺติ เอวญจ วเทหิ
 อธิวาเสตุ กิร ๓นฺเต आयสุมา อนรุทฺโธ ปญจกงฺกสฺส ๓ปติสฺส
 สุวาทนาย อตฺตจตุตฺโต ๓ตฺตํ เยน จ กิร ๓นฺเต आयสุมา
 อนรุทฺโธ ปเควตรัง อากจฺเจยฺย ปญจกงฺโก ๓นฺเต ๒ ๓ปติ พหุกิจฺโจ
 พหุกรณีโย ราชกรณีเยนาติ ๑ เอวํ ๓นฺเตติ โข โส ปุริโส
 ปญจกงฺกสฺส ๓ปติสฺส ปญฺิสฺสตุวา เยนายสุมา อนรุทฺโธ เตนุสสงฺกมิ
 อุปสงฺกมิตฺวา आयสุมนฺตํ อนรุทฺธํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ ๑
 เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ปุริโส आयสุมนฺตํ อนรุทฺธํ เอตทโวจ
 ปญจกงฺโก ๓นฺเต ๓ปติ आयสุมโต อนรุทฺฐสฺส ปาเท สิริสา
 วนฺทติ เอวญจ วเทหิ อธิวาเสตุ กิร ๓นฺเต आयสุมา อนรุทฺโธ
 ปญจกงฺกสฺส ๓ปติสฺส สุวาทนาย อตฺตจตุตฺโต ๓ตฺตํ เยน จ
 กิร ๓นฺเต आयสุมา อนรุทฺโธ ปเควตรัง อากจฺเจยฺย ปญจกงฺโก
 ๓นฺเต ๓ปติ พหุกิจฺโจ พหุกรณีโย ราชกรณีเยนาติ ๑ อธิวาเสสิ
 #๑ ย. เอตฺถนฺตเร เอวญจ วเทหิตฺติ ทิสฺสติ ๑ ๒ ย. ๓นฺเตติ นตฺถิ ๑

โฆ อายสุมา อนุรุทุโธ คุณุหิภาเวน ฯ

[๔๒๑] อถ โฆ อายสุมา อนุรุทุโธ ตสุสา รตุติยา อจฺจเยน
ปฺพุพฺพหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย เยน ปญฺจกฺกสฺส
ถปฺตีสฺส นิเวสนํ เตนฺอุปฺสงฺกมิ อุปฺสงฺกมิตฺวา ปญฺจตฺเต อาสเน
นีสีทึ ฯ อถ โฆ ปญฺจกฺโก ถปฺติ อายสุมนฺตํ อนุรุทุธํ ปณฺเฑน
ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปสิ สมฺปวาเรสิ ฯ อถ โฆ
ปญฺจกฺโก ถปฺติ อายสุมนฺตํ อนุรุทุธํ ภูตฺตาวี โอนิถปตฺตปาณิ
อญฺจตรํ นิจํ อาสนํ กเหตุวา เอกมนฺตํ นีสีทึ ฯ เอกมนฺตํ
นินฺโน โฆ ปญฺจกฺโก ถปฺติ อายสุมนฺตํ อนุรุทุธํ เอตทโวจ
อิธ มํ ๑ ฆนฺเต เถรา ภิกฺขุ อุปฺสงฺกมิตฺวา เอวมาหฺสุ อปฺปมาณํ
คหฺปติ เจโตวิมฺตฺติ ภาเวหิตฺติ เอกจฺเจ เถรา เอวมาหฺสุ มหฺกคฺคํ
คหฺปติ เจโตวิมฺตฺติ ภาเวหิตฺติ ยา จายํ ฆนฺเต อปฺปมาณา
เจโตวิมฺตฺติ ยา จ มหฺกคฺคา เจโตวิมฺตฺติ อิม ฆมฺมา นานตฺถา เจว
นानาพฺยญฺชนา จ อุทาทุ เอกตฺถา พฺยญฺชนเมว นานนฺติ ฯ เตนฺหิ
คหฺปติ ตญฺเฆเวตฺถ ปฏฺิภาตฺ อุปฺณฺณกนฺเต อิตฺ ภาวิสฺสตีติ ฯ
มยฺหํ โฆ ฆนฺเต เอวํ โหติ ยา จายํ อปฺปมาณา เจโตวิมฺตฺติ
ยา จ มหฺกคฺคา เจโตวิมฺตฺติ อิม ฆมฺมา เอกตฺถา
พฺยญฺชนเมว นานนฺติ ฯ

[๔๒๒] ยา จายํ คหฺปติ อปฺปมาณา เจโตวิมฺตฺติ ยา จ
มหฺกคฺคา เจโตวิมฺตฺติ อิม ฆมฺมา นานตฺถา เจว นานาพฺยญฺชนา
#๑ ยู. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

จ ตทิมินาเปตัง คหปติ ปรียาเยน เวทิตพฺพํ ยถา ปนิเม ๑ ธมฺมา
นानตฺถา เจว นานาพฺยญฺชนา จ ๆ กตฺมา จ คหปติ อปฺปมาณา
เจโตวิมฺุตติ ๆ อธิ คหปติ ภิกฺขุ เมตฺตาสหคเตน เจตฺสา เอกัง
ทิสํ ฝริตฺวา วิหฺรติ ตถา ทฺุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตฺตุถํ อิติ
อุทฺทมโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตฺาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน
เจตฺสา วิปฺุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปฺชเณน
ฝริตฺวา วิหฺรติ ๆ กรฺุณาสหคเตน เจตฺสา ... มุทิตาสหคเตน
เจตฺสา ... อุเปกฺขาสหคเตน เจตฺสา เอกัง ทิสํ ฝริตฺวา
วิหฺรติ ตถา ทฺุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตฺตุถํ อิติ อุทฺทมโธ
ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตฺาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกฺขาสหคเตน
เจตฺสา วิปฺุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปฺชเณน
ฝริตฺวา วิหฺรติ อัย วุจฺจติ คหปติ อปฺปมาณา เจโตวิมฺุตติ ๆ

[๔๒๓] กตฺมา จ ๒ คหปติ มหคฺคตา เจโตวิมฺุตติ ๆ อธิ
คหปติ ภิกฺขุ ยาวตา เอกัง รุคฺขมุถฺถิ มหคฺคตฺนฺติ ฝริตฺวา
อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ อัย วุจฺจติ คหปติ มหคฺคตา เจโตวิมฺุตติ ๆ
อธิ ปน คหปติ ภิกฺขุ ยาวตา เทว วา ตีณิ วา รุคฺขมุถฺถานิ
มหคฺคตฺนฺติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ อัย ๓ วุจฺจติ คหปติ
มหคฺคตา เจโตวิมฺุตติ ๆ อธิ คหปติ ภิกฺขุ ยาวตา เอกัง กามกฺเขตฺตํ
มหคฺคตฺนฺติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ อัย วุจฺจติ
คหปติ มหคฺคตา เจโตวิมฺุตติ ๆ อธิ ปน คหปติ ภิกฺขุ ยาวตา
#๑ ม. ยฺ. ปนสทฺุโท นตฺถิ ๆ ๒ ยฺ. จสทฺุโท นตฺถิ ๆ ๓ ม. ยฺ. อยมฺปิ ๆ

เทว วา ตีณิ วา คามกเขตตานิ มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา
วิหฺรติ อัย วุจฺจติ คหปติ มหคคตา เจโตวิมุตฺติ ฯ อธิ คหปติ
ภิกฺขุ ยาวตา เอกิ มหารชฺชั มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา
วิหฺรติ อัย วุจฺจติ คหปติ มหคคตา เจโตวิมุตฺติ ฯ อธิ ปน
คหปติ ภิกฺขุ ยาวตา เทว วา ตีณิ วา มหารชฺชานิ มหคคตุนติ
ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ อัย วุจฺจติ คหปติ มหคคตา
เจโตวิมุตฺติ ฯ อธิ ปน คหปติ ภิกฺขุ ยาวตา สมุทฺทปริยन्द
ปจฺวี มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ อัย วุจฺจติ
คหปติ มหคคตา เจโตวิมุตฺติ ฯ อิมินา โข เอตํ คหปติ
ปริยาเยน เวทิตพฺพิ ยถา ปนิเม ฐมา นานตฺถา เจว
นानาพฺยณฺนาจ ฯ

[๔๒๔] จตฺสฺโส โข อีมา คหปติ ภาวปฺตฺติโย ฯ กตมา
จตฺสฺโส ฯ อธิ คหปติ เอกจฺโจ ปริตฺตภาณิ ๑ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา
วิหฺรติ ฯ โส กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา ปริตฺตภาณํ เทวานํ
สพฺพตํ อุปฺปชฺชติ ฯ อธิ ปน คหปติ เอกจฺโจ อปฺปมาณาภาณิ ๒
ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ ฯ โส กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา
อปฺปมาณาภาณํ เทวานํ สพฺพตํ อุปฺปชฺชติ ฯ อธิ คหปติ
เอกจฺโจ สงฺกิลิฏฺฐาภาณิ ๓ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ ฯ โส
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา สงฺกิลิฏฺฐาภาณํ เทวานํ สพฺพตํ
อุปฺปชฺชติ ฯ อธิ ปน คหปติ เอกจฺโจ ปริสฺสุทฺธาภาณิ ๔ ฝริตฺวา
#๑ ม. ยฺ. ปริตฺตภาตติ ฯ ๒ โป. ม. ยฺ. อปฺปมาณาภาตติ ฯ
#๓ โป. ม. ยฺ. สงฺกิลิฏฺฐาภาตติ ฯ ๔ โป. ม. ยฺ. ปริสฺสุทฺธาภาตติ ฯ

อธิมุจิจิตวา วิหริติ ฯ โส กายสุส เกทา ปรมมรณา ปริสุทธานัน
เทวานัน สหพุตติ อุปชชติ ฯ อิมมา โข คหปติ จตสุโส
ภวูปตติโย ฯ

[๔๒๕] โหติ โข โส คหปติ สมโย ยา ตา เทวตา เอกขณัม
สนุนิปตุนติ ตาสึ เอกขณัม สนุนิปติตานัน วณณนานตติ หิ โข
ปญญาติ โน จ อภานานตติ ฯ เสยฺยถาปี คหปติ ปุริโส
สมพหุลานิ เตลปทีปานิ เอกัง ฆริ ปเวเสยฺย เตสึ เอกัง ฆริ
ปเวสิตานัน อจฺจินานตติ หิ โข ปญญาเยถ โน จ อภานานตติ
เอวเมว โข คหปติ โหติ โข โส สมโย ยา ตา เทวตา
เอกขณัม สนุนิปตุนติ ตาสึ เอกขณัม สนุนิปติตานัน วณณนานตติ
หิ โข ปญญาติ โน จ อภานานตติ ฯ

[๔๒๖] โหติ โข โส คหปติ สมโย ยา ตา เทวตา ตโต
วิปกุมนนฺติ ตาสึ ตโต วิปกุมนนฺตินัน วณณนานตตฺตฺยเจว ปญญาติ
อภานานตตฺตฺยจ ฯ เสยฺยถาปี คหปติ ปุริโส ตานิ สมพหุลานิ
เตลปทีปานิ ตมฺหา ฆรา นีหเรยฺย เตสึ ตโต นีหฺรฺนฺตานัน
อจฺจินานตตฺตฺยเจว ปญญาเยถ อภานานตตฺตฺยจ เอวเมว โข
คหปติ โหติ โข โส สมโย ยา ตา เทวตา ตโต วิปกุมนนฺติ
ตาสึ ตโต วิปกุมนนฺตินัน วณณนานตตฺตฺยเจว ปญญาติ
อภานานตตฺตฺยจ ฯ

[๔๒๗] น โข คหปติ ตาสึ เทวตานัน เอว โหติ อิทฺมฺหากัง

นิจฺจนฺติ วา ฐวนฺติ วา สสุตฺตฺนฺติ วา อปีจฺ ยตฺถ ยตฺถฺเถว ตา
เทวตา อภินิวิสฺนฺติ ตตฺถ ตตฺถฺเถว ตา เทวตา อภิรมฺนฺติ ฯ
เสยฺยถาปี คหฺปติ มกฺขิกานํ กาชฺเนน วา ปิฏฺเฏน วา หริยมาณานํ
น เหวํ โหติ อิทฺมฺหากํ นิจฺจนฺติ วา ฐวนฺติ วา สสุตฺตฺนฺติ
วา อปีจฺ ยตฺถ ยตฺถฺเถว ตา มกฺขิกา อภินิวิสฺนฺติ ตตฺถ ตตฺถฺเถว
ตา มกฺขิกา อภิรมฺนฺติ เหวเมว โข คหฺปติ ตาสํ เทวตานํ
น เหวํ โหติ อิทฺมฺหากํ นิจฺจนฺติ วา ฐวนฺติ วา สสุตฺตฺนฺติ
วา อปีจฺ ยตฺถ ยตฺถฺเถว ตา เทวตา อภินิวิสฺนฺติ ตตฺถ ตตฺถฺเถว
ตา เทวตา อภิรมฺนฺตีติ ฯ

[๔๒๘] เหวํ วุคฺคเต อายสฺมา อภิโย กจฺจาโน อายสฺมฺนฺตํ
อนุรฺกฺขํ เอตทฺโวจฺ สาสฺว ฆนฺเต อนุรฺกฺข อตฺถิ จ เม เอตฺถ
อฺคฺคตฺรี ปฏฺิปฺจฺฉิตฺทํ พฺยา ตา ฆนฺเต เทวตา อาภา สพฺพา ตา
ปริตฺตภา อูทาหุ สนฺเตตฺถฺเถกจฺจา เทวตา อปฺปมาณาภาติ ฯ
ตทฺงฺเคน โข อาวุโส กจฺจาน สนฺเตตฺถฺเถกจฺจา เทวตา ปริตฺตภา
สนฺติ ปเนตฺถฺเถกจฺจา เทวตา อปฺปมาณาภาติ ฯ โโก นฺ โข ฆนฺเต
อนุรฺกฺข เหนฺ โโก ปจฺจโย เชน ตาสํ เทวตานํ เอกํ เทวณิกายํ
อฺปฺปนฺนํ สนฺเตตฺถฺเถกจฺจา เทวตา ปริตฺตภา สนฺติ ปเนตฺถฺเถกจฺจา
เทวตา อปฺปมาณาภาติ ฯ

[๔๒๙] เตนหาวิโส กจฺจาน ตณฺเณเวตฺถ ปฏฺิปฺจฺฉิสฺสามิ ยถา
เต ขเมยฺย ตถา นํ พฺยากรเยยฺยาสี ฯ ตํ ก็ มณฺณสิ อาวุโส

กัจจาน ยว้าย ภิกขุ ยาวตา เอก รุกขมุถิ มหคคตุนติ ฝริตฺวา
อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ โย จาย ภิกขุ ยาวตา เทว วา ตีณิ
วา รุกขมุถานิ มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ อิมาสํ
อุภินฺนํ จิตฺตภาวนานํ กตมา จิตฺตภาวนา มหคคตฺตราติ ฯ ยว้าย
ภนฺเต ภิกขุ ยาวตา เทว วา ตีณิ วา รุกขมุถานิ มหคคตุนติ
ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ อัย อิมาสํ อุภินฺนํ จิตฺตภาวนานํ
มหคคตฺตราติ ฯ

[๔๓๐] ตํ ก็ มณฺณสิ อาวุโส กัจจาน ยว้าย ภิกขุ ยาวตา
เทว วา ตีณิ วา รุกขมุถานิ มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา
วิหฺรติ โย จาย ภิกขุ ยาวตา เอก คามกฺเขตฺตํ มหคคตุนติ
ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ อิมาสํ อุภินฺนํ จิตฺตภาวนานํ กตมา
จิตฺตภาวนา มหคคตฺตราติ ฯ ยว้าย ภนฺเต ภิกขุ ยาวตา เอก
คามกฺเขตฺตํ มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ อัย อิมาสํ
อุภินฺนํ จิตฺตภาวนานํ มหคคตฺตราติ ฯ

[๔๓๑] ตํ ก็ มณฺณสิ อาวุโส กัจจาน ยว้าย ภิกขุ ยาวตา
เอก คามกฺเขตฺตํ มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ โย
จาย ภิกขุ ยาวตา เทว วา ตีณิ วา คามกฺเขตฺตานิ มหคคตุนติ
ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ อิมาสํ อุภินฺนํ จิตฺตภาวนานํ กตมา
จิตฺตภาวนา มหคคตฺตราติ ฯ ยว้าย ภนฺเต ภิกขุ ยาวตา เทว
วา ตีณิ วา คามกฺเขตฺตานิ มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา

วิหริติ อัย อิมาสั อุกินันัน จิตตภาวนานัน มหคคตตราติ ฯ

[๔๓๒] ตั กิ มณณสิ อาวุโส กจจัน ยวายั ภิกขุ ยาวตา เทว วา ตินิ วา คามกเขตตานิ มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ โย จายั ภิกขุ ยาวตา เอกั มหารชฺชั มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ อิมาสั อุกินันัน จิตตภาวนานัน กตมา จิตตภาวนา มหคคตตราติ ฯ ยวายั ฆนฺเต ภิกขุ ยาวตา เอกั มหารชฺชั มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ อัย อิมาสั อุกินันัน จิตตภาวนานัน มหคคตตราติ ฯ

[๔๓๓] ตั กิ มณณสิ อาวุโส กจจัน ยวายั ภิกขุ ยาวตา เอกั มหารชฺชั มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ โย จายั ภิกขุ ยาวตา เทว วา ตินิ วา มหารชฺชานิ มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ อิมาสั อุกินันัน จิตตภาวนานัน กตมา จิตตภาวนา มหคคตตราติ ฯ ยวายั ฆนฺเต ภิกขุ ยาวตา เทว วา ตินิ วา มหารชฺชานิ มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ อัย อิมาสั อุกินันัน จิตตภาวนานัน มหคคตตราติ ฯ

[๔๓๔] ตั กิ มณณสิ อาวุโส กจจัน ยวายั ภิกขุ ยาวตา เทว วา ตินิ วา มหารชฺชานิ มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ โย จายั ภิกขุ ยาวตา สมุทฺทปริยฺนตึ ปจวี มหคคตุนติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหริติ อิมาสั อุกินันัน จิตตภาวนานัน กตมา จิตตภาวนา มหคคตตราติ ฯ ยวายั ฆนฺเต ภิกขุ ยาวตา

สมุทฺทปริยนต์ ปจวี มหคฺคตฺตฺติ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ อัย
อิมาสี อุกฺกิณฺนํ จิตฺตภาวนานํ มหคฺคตฺตราติ ฯ อัย โข อาวุโส
กจฺจาน เหตุ อัย ปจฺจโย เยน ตาสี เทวตानํ เอกํ เทวณิกายํ
อุปฺปนฺนํ สนฺเตตฺเตกจฺจา เทวตา ปฺริตฺตาภา สนฺติ ปเนตฺเตกจฺจา
เทวตา อุปฺปมาณาภาติ ฯ

[๔๓๕] สาทฺฐ ฆนฺเต อนฺนฺรทฺธ อตฺถิ จ เม เอตฺถ อุตฺตริ
ปฺฏิปฺจฺจจิตฺตพฺพํ ยาวตา ฆนฺเต เทวตา อาภา สพฺพา ตา สงฺกิติฏฺฐาภา
อุทาทุ สนฺเตตฺเตกจฺจา เทวตา ปฺริสฺสุทฺธาภาติ ฯ ตทฺงเคน โข
อาวุโส กจฺจาน สนฺเตตฺเตกจฺจา เทวตา สงฺกิติฏฺฐาภา สนฺติ
ปเนตฺเตกจฺจา เทวตา ปฺริสฺสุทฺธาภาติ ฯ โก นฺ โข ฆนฺเต อนฺนฺรทฺธ
เหตุ โก ปจฺจโย เยน ตาสี เทวตानํ เอกํ เทวณิกายํ อุปฺปนฺนํ
สนฺเตตฺเตกจฺจา เทวตา สงฺกิติฏฺฐาภา สนฺติ ปเนตฺเตกจฺจา เทวตา
ปฺริสฺสุทฺธาภาติ ฯ

[๔๓๖] เตนหาวุโส กจฺจาน อุปฺมฺนฺเต กริสฺสามิ อุปฺมายปิเชกจฺเจ
วิญญู ปฺริสา ภาสิตฺตสฺส อตฺถิ อาชานนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ
อาวุโส กจฺจาน เตนปฺปทีปสฺส ฉายโต เตนมฺปิ อปฺริสฺสุทฺธึ วฏฺฐิปี
อปฺริสฺสุทฺธา ฯ โส เตนสฺสปี อปฺริสฺสุทฺธตฺตา วฏฺฐิยาปี อปฺริสฺสุทฺธตฺตา
อนฺนฺนฺธึ วิย ฉายติ เอวเมว โข อาวุโส กจฺจาน อิเชกจฺโจ
ภิกฺขุ สงฺกิติฏฺฐาภานิ ฝริตฺวา อธิมุจฺจิตฺวา วิหฺรติ ฯ ตสฺส
กายทฺฏฺฐลฺลมฺปิ น สฺปฺฏิปฺปสฺสทฺธึ โหติ ถินมิตฺทมฺปิ น สฺสมุหฺตํ

โหติ อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจมฺปี น สฺปฏฺฐิวิณีตํ โหติ ฯ โส ภายทฺฏฺฐลฺลสฺสปี
 น สฺปฏฺฐิปฺปสฺสทฺทตฺตา ถินมิทฺทสฺสปี น สฺสหมฺมทฺทตฺตา อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจสฺสปี
 น สฺปฏฺฐิวิณีตฺตฺตา อนฺนฺนํ วยิ ฉายติ ฯ โส ภายสฺส
 เกทา ปรมฺมรณฺนา สงฺกิลฺลิจฺจาณํ เทวานํ สหฺพฺยตํ อุปฺปชฺชติ ฯ
 เสยฺยถาปี อาวุโส กจฺจานฺ เทลปฺปทีปสฺส ฉายโต เทลมฺปี ปรีสุทฺทํ
 วฏฺฐิปี ปรีสุทฺธา ฯ โส เทลสฺสปี ปรีสุทฺทตฺตา วฏฺฐิยาปี ปรีสุทฺทตฺตา
 น อนฺนฺนํ วยิ ฉายติ เอวมฺว โข อาวุโส กจฺจานฺ อีเชกฺกโจ
 ภิกฺขุ ปรีสุทฺธาณานิ ผริตฺวา อธิมฺมจฺจิตฺวา วิหริติ ฯ ตสฺส
 ภายทฺฏฺฐลฺลมฺปี สฺปฏฺฐิปฺปสฺสทฺทํ โหติ ถินมิทฺทมฺปี สฺสหมฺมตํ โหติ
 อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจมฺปี สฺปฏฺฐิวิณีตํ โหติ ฯ โส ภายทฺฏฺฐลฺลสฺสปี
 สฺปฏฺฐิปฺปสฺสทฺทตฺตา ถินมิทฺทสฺสปี สฺสหมฺมทฺทตฺตา อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจสฺสปี
 สฺปฏฺฐิวิณีตฺตฺตา น อนฺนฺนํ วยิ ฉายติ ฯ โส ภายสฺส เกทา
 ปรมฺมรณฺนา ปรีสุทฺธาณํ เทวานํ สหฺพฺยตํ อุปฺปชฺชติ ฯ อัย โข
 อาวุโส กจฺจานฺ เหตุ อัย ปจฺจโย เยน ตาสํ เทวตานิ เอกํ
 เทวนิกายํ อุปฺปนฺนํ สนฺเตตฺเตกฺกจฺจา เทวตา สงฺกิลฺลิจฺจา
 สนฺเตตฺเตกฺกจฺจา เทวตา ปรีสุทฺธาภาติ ฯ

[๔๓๗] เอวํ วุคฺคเต อายสฺมา อภิโย กจฺจาโน อายสฺมฺนฺตํ
 อนฺนฺนํ เอตทโวจ สาธุ ฆนฺเต อนฺนฺนํ น ฆนฺเต อายสฺมา
 อนฺนฺนํ เอวมฺว เอวมฺเม สฺตฺนฺติ วา เอวํ อรหฺติ ภวิตฺถนฺติ
 วา อถ จ ปน ฆนฺเต อายสฺมา อนฺนฺนํ เอวมฺปี ตา

เทวดา อิติปี ตา เทวดาเตวว ภาสดี ตสฺส มยฺหิ ฆนฺเต เอว
โหติ อทฺธา อายสฺมา อนฺรุตฺเตน ตาหิ เทวดาหิ สทฺธี สนนฺิวตฺตปฺพุพฺพเจว
สลฺลปีตปฺพุพฺพเจว สากจฺฉา จ สฺมาปชฺชิตปฺพุพฺพาทิ ฯ
อทฺธา โข อຍ် อวฺโส กจฺจาน อาสชฺช อุปฺนียวาจา ภาสิตา
อปีจ เต อหิ พุยากริสฺสามิ ทีฆรตฺตํ โข เม อวฺโส กจฺจาน
ตาหิ เทวดาหิ สทฺธี สนนฺิวตฺตปฺพุพฺพเจว สลฺลปีตปฺพุพฺพเจว สากจฺฉา
จ สฺมาปชฺชิตปฺพุพฺพาทิ ฯ

[๔๓๘] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อภิโย กจฺจาโน ปญฺจกฺกํ
ถปฺตี เอตทโวจ ลาภา เต กหปฺติ สฺลทฺธี เต กหปฺติ ยํ
ตฺวณฺเจว ตํ กงฺขาธมฺมํ ปหาสิ ยมฺปิมี ฐมฺมปริยาโย อลตฺถมฺหา
สวานายาติ ฯ

อนฺรุตฺตสฺส ตํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ ฯ

อุปถัมภ์เลสสูตร

[๔๓๙] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา โสสมุพิยั วิหริตี
โฆสิตารามे ฯ เตन โข ปน สมเยน โสสมุพิยั ภิกขุ
ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญั มุขสตฺตีหิ
วิตฺถนฺตา วิหฺรณฺตี ฯ

[๔๔๐] อถ โข อญฺญตโร ภิกขุ येन ภควา เตนุปลสงฺกมิ
อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตัง อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตัง อญฺ्ञาสิ ฯ เอกมนฺตัง
จิตฺโต โข โส ภิกขุ ภควนฺตัง เอตทโวจ อธิ ภนฺเต โสสมุพิยั
ภิกขุ ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญั มุขสตฺตีหิ
วิตฺถนฺตา วิหฺรณฺตี สาธุ ภนฺเต ภควา येन เต ภิกขุ เตนุปลสงฺกมตุ
อนุกมฺปํ อุปาทายาตี ฯ อธิวาเสตี ภควา ตฺถนฺทึภาเวเน ฯ อถ
โฆ ภควา येन เต ภิกขุ เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา เต
ภิกขุ เอตทโวจ อลํ ภิกขเว มา ภณฺฑนํ มา กลหํ มา
วิกฺคหํ มา วิวาทนฺตี ฯ เอวํ วุคฺเต อญฺญตโร ภิกขุ ภควนฺตัง
เอตทโวจ อากเมตฺถ ภนฺเต ภควา ฐมฺมสุตฺตานิ อปฺโปสฺสุกฺโก
ภนฺเต ภควา ทิฏฺฐฐมฺมสุขวิหารี อนฺนุคฺคโต วิหฺรตุ มยฺเมเตน
ภณฺฑนเนน กลहेเนน วิกฺคहेเนน วิวาทเนน ปญฺญาธิสฺสามาตี ฯ

[๔๔๑] ทฺถิยมฺปิ โข ภควา เต ภิกขุ เอตทโวจ อลํ ภิกขเว
มา ภณฺฑนํ มา กลหํ มา วิกฺคหํ มา วิวาทนฺตี ฯ ทฺถิยมฺปิ โข

โส ภิกขุ ภควนตัม เอตทโวจ อากเมตฺต ฆนฺเต ภควา ฆมฺมสุตฺตานิ
อปฺปโปสฺสกุโก ฆนฺเต ภควา ทิฏฺฐฆมฺมสุทฺตวาทโร อนฺนุยฺตโต วิหฺรตฺต
มยเมเตน ฆนฺตเนน กฺลเหเนน วิคฺคเหเนน วิวาเทเนน ปญฺญาธิสฺสามาติ ฯ

[๔๔๒] ตติยมฺปิ โข ภควา เต ภิกขุ เอตทโวจ อลัม ภิกขเว
มา ฆนฺตานิ มา กฺลหิ มา วิคฺคหิ มา วิวาทฺตฺติ ฯ ตติยมฺปิ โข
โส ภิกขุ ภควนตัม เอตทโวจ อากเมตฺต ฆนฺเต ภควา ฆมฺมสุตฺตานิ
อปฺปโปสฺสกุโก ฆนฺเต ภควา ทิฏฺฐฆมฺมสุทฺตวาทโร อนฺนุยฺตโต วิหฺรตฺต
มยเมเตน ฆนฺตเนน กฺลเหเนน วิคฺคเหเนน วิวาเทเนน ปญฺญาธิสฺสามาติ ฯ

[๔๔๓] อถ โข ภควา ปุพฺพพฺนฺนสมฺมยํ นิวาเสตฺวา
ปตฺตจิวฺรมาทาย โกสมฺพิ ปิณฺฑาทาย ปาวิสิ ฯ โกสมฺพิยํ ปิณฺฑาทาย
จริตฺวา ปจฺจภทฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต เสนาสนํ ตํสาเมตฺวา
ปตฺตจิวฺโร อาทาย จิตฺโกว อีมา คาถา อภาสิ

ปุถุสทฺโท สมชโน น พาลโถ โกจิ มลฺลณถ
สงฺฆสมฺมิมิ ภิชฺชมานสมฺมิมิ นาลลณํ ภิชฺชโย อมฺลณถ ๑
ปริมฺภุจฺจา ปณฺฑิตา ภาสา วาจาโคจรภาณินโน
ยวิจฺจฺจนฺตฺติ มุขายามิ เยน นีตา น ตํ วิฑู
อกฺโกจฺจฺนิ มํ อวธิ มํ อชินิ มํ อหาสิ เม
เย จ ตํ อฺปนฺนยฺหนฺตฺติ เวรํ เตสํ น สมฺมตฺติ
อกฺโกจฺจฺนิ มํ อวธิ มํ อชินิ มํ อหาสิ เม

#๑ ไป. ม. ย. อมฺลณรฺรณฺตฺติ ทิสฺสตี ฯ

เย จ ตัม ญูปนยหนุตติ เวรํ เตสุปสมมตติ
น หิ เวเรน เวรานิ สมมุนตติช กุทาจนํ
อเวเรน จ สมมุนตติ เอส ฐมโม สนนตโน
ปเร จ น วิชานนตติ มยเมตถ ยมามุเส
เย จ ตตถ วิชานนตติ ตโต สมมุนตติ เมธกา
อญฺฉิฉนิตา ปาณหรา ภาวสุสธนหาริโย
รญฺฉิ วิลุมปมานานํ เตสมปิ โหติ สงคตติ
กสฺมา ตุมุหากํ โน สिया
สเจ ลเถถ นิปกํ สหายํ
สทฺธิจริ สาทฺฐวิหาริฉิ
อภิกฺขุย สพฺพานิ ปริสุสยานิ
จเรยฺย เตนตตมโน สติมา
โน เจ ลเถถ นิปกํ สหายํ
สทฺธิจริ สาทฺฐวิหาริฉิ
ราชาว รญฺฉิ วิชิตํ ปหาย
เอโก จเร มาตงฺครณฺเวยว นาโค
เอกสุส จริตํ เสยฺโย
นตฺถิ พาเล สหายตา
เอโก จเร น จ ปาปานิ กยิรา
อโปโปสุกุกโก มาตงฺครณฺเวยว นาโคติ ฯ

[๔๔๔] อถ โข ภควา จิตโถว อีมา คธา ภาสิตวา เยน
พาลกโณการคาโม เตนุปลสงุมิ ฯ เตน โข ปน สมเยน आयसुमा
ภकु พาลกโณการคาเม विहृति ฯ अतुत्सा โข आयसुमा भकु
ภकवनुत्तु तुरुत्तुव आकजुनुत्तु तिसुवान आसन्नं पलुणापेत्ति उतुकुज
पाथानं โขवनं ๑ ฯ निसिती भक्वा पलुनुत्ते आसने निसुซ पाते
पकुखालेत्ति ฯ आयसुमापि โข भकु भकवनुत्तु अगिवातेत्तुवा ऐकमनुत्तु
निसिती ฯ ऐकमनुत्तु निसिनुन्नं โข आयसुमनुत्तु भकค भक्वा ऐत्तुवोव
कजुจิ गिक्कु खम्मिन्नं कजुจิ यापनिन्नं कजुจิ पिणुत्तेणे न गिलमसिती ฯ
खम्मिन्नं भक्वा यापनिन्नं भक्वा न जात्तु गनुत्ते पिणुत्तेणे गिलमामिती ฯ
अथ โข भक्वा आयसुमनुत्तु भकक चम्मिया कथाय सनुत्तुसेत्तुवा
समात्तेत्तुवा समुत्तेत्तेत्तुवा सम्पत्तेत्तेत्तुवा उणुजायासना येन
पाजिन्विसथायो तेनुปลसुगुमि ฯ

[๔๔๕] เตน โข ปน สมเยน आयसुमा ज अनुरुत्तुओ आयसुमा
ज ननुत्तियो आयसुमा ज गิมพิโล पाजिन्विसथाये विहरनुत्ति ฯ अतुत्सा
โख थायपालโก भकवनुत्तु तुरुत्तुव आकजुनुत्तु तिसुवान भकवनुत्तु
ऐत्तुवोव मा सम्म ऐत्तु थाय पाविसि सनुत्तेत्तुत्तुत्तु
कुत्तुत्तुत्ता अत्तुत्तागरुपा विहरनुत्ति मा तेत्तु अพาสुमกาसिती ฯ
असुत्तुत्ति โข आयसुमा अनुरुत्तुओ थायपालसुत्तु भक्वत्ता सत्तु
मनुत्तियमानसुत्तु सुत्तुवान थायपाल ऐत्तुवोव मा आवुत्तु
थायपाल भकवनुत्तु वारेत्ति सत्तुत्ता โน भक्वा अनुत्तुत्तुत्तुत्ति ฯ
#๑ อุปัญญาपेत्ति กิริยาपत्ति गवेय्ये ฯ

อถ โข อายสุมา อนุรุทุโธ เยนายสุมา จ นนุทโย อายสุมา
จ กิมพิโล เตนุปลงุมมิ อุปลงุมมิตวา อายสุมนุตถจ นนุทีย
อายสุมนุตถจ กิมพิลั เอตทโวจ อภิกุมถายสุมนุโต
อภิกุมถายสุมนุโต สตุถา โน ภควา อนุปปตโตติ ฯ อถ โข
อายสุมา จ อนุรุทุโธ อายสุมา จ นนุทโย อายสุมา จ กิมพิโล
ภควนุตั ปจจุคนุตวา เอโก ภควโต ปตตจิวัริ ปฏิกุคเหสิ เอโก
อาสนั ปญญาเปสิ เอโก ปาโททกั อุปฏฐเปสิ ฯ นิสีทิ ภควา
ปญญตเต อาสเน นิสชช ปาเท ปกขาลสิ ฯ เตปี โข
อายสุมนุโต ภควนุตั อภิวาเทตวา เอกมนุตั นิสีทิสุ ฯ

[๔๔๖] เอกมนุตั นิสินัน โข อายสุมนุตั อนุรุทุธั ภควา
เอตทโวจ กจจิ โว อนุรุทุธา ขมนียั กจจิ ยาปนิยั กจจิ
ปิณฑเกน กิลมิตถาติ ฯ ขมนียั ภควา ยาปนิยั ภควา น มยั
ภนเต ปิณฑเกน กิลมามาติ ฯ กจจิ ปน โว อนุรุทุธา สมกคา
สมโมทมานา อวิวทมานา จีโรทกัฎฐา อญญมญญั ปยจกขุหิ
สมปสุสนตา วิหระธาติ ฯ ตคฺขม มยั ภนเต สมกคา สมโมทมานา
อวิวทมานา จีโรทกัฎฐา อญญมญญั ปยจกขุหิ สมปสุสนตา
วิหระธาติ ฯ ยถากถั ปน ตุมฺเห อนุรุทุธา สมกคา สมโมทมานา
อวิวทมานา จีโรทกัฎฐา อญญมญญั ปยจกขุหิ สมปสุสนตา
วิหระธาติ ฯ

[๔๔๗] อธิ มยหิ ภนเต เอวั โหติ ลาภา วต เม สุตทุธั

วต เม โยหํ เอวรูปะหิ สพุรหุมจารีหิ สพุธี วิหรามิตี ตสฺส
มยหํ ฆนฺเต อิมะสุ อายสฺมนฺเตสุ เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ
อาวี เจว รโห จ เมตฺตํ วจิกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ อาวี เจว
รโห จ เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ อาวี เจว รโห จ
ตสฺส มยหํ ฆนฺเต เอวํ โหติ ยนฺนุนาหํ สกํ จิตฺตํ นิกฺขิปปิตฺวา
อิมะสฺส อายสฺมนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน วตฺเตยฺยนฺติ โส โข
อหํ ฆนฺเต สกํ จิตฺตํ นิกฺขิปปิตฺวา อิมะสฺส อายสฺมนฺตานํ จิตฺตสฺส
วเสน วตฺตานิ นานา หิ โข โน ฆนฺเต กายา เอกญฺจ ปน
มณฺเณ จิตฺตนฺติ ฯ

[๔๔๘] อายสฺมาปี โข นนฺทียอ อายสฺมาปี โข กิมฺพิโล ภควนฺตํ
เอตทโวจ มยฺหมฺปิ โข ฆนฺเต เอวํ โหติ ลาภา วต เม
สฺสทฺธํ วต เม โยหํ เอวรูปะหิ สพุรหุมจารีหิ สพุธี วิหรามิตี
ตสฺส มยหํ ฆนฺเต อิมะสุ อายสฺมนฺเตสุ เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ
อาวี เจว รโห จ เมตฺตํ วจิกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ อาวี เจว
รโห จ เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฺภุจิตฺตํ อาวี เจว รโห จ
ตสฺส มยหํ ฆนฺเต เอวํ โหติ ยนฺนุนาหํ สกํ จิตฺตํ นิกฺขิปปิตฺวา
อิมะสฺส อายสฺมนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน วตฺเตยฺยนฺติ โส โข อหํ
ฆนฺเต สกํ จิตฺตํ นิกฺขิปปิตฺวา อิมะสฺส อายสฺมนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน
วตฺตานิ นานา หิ โข โน ฆนฺเต กายา เอกญฺจ ปน มณฺเณ
จิตฺตนฺติ ฯ เอวํ โข มยฺ ฆนฺเต สมกฺคา สมโมทมานา อวิทมานา

จีโรทกัฎฐตา อณฺณมณฺณํ ปิยจกฺขุหิ สมฺปสฺสนฺตา วิหฺรามาติ ฯ

[๔๔๘] สาธุ สาธุ อนฺรุทฺธา กจฺจิ ปน โว อนฺรุทฺธา
อปฺปมตฺตา อาตาปิโน ปหิตตฺตา วิหฺรธาติ ฯ ตคฺขม มยฺ ภนฺเต
อปฺปมตฺตา อาตาปิโน ปหิตตฺตา วิหฺรามาติ ฯ ยถากถํ ปน ตฺเมห
อนฺรุทฺธา อปฺปมตฺตา อาตาปิโน ปหิตตฺตา วิหฺรธาติ ฯ

[๔๕๐] อิธ ภนฺเต อมฺหากํ โย ปจฺมํ คามโต ปิณฺฑาย
ปฏิกฺกมฺติ โส อาสนานิ ปฺลญาเปติ ปานียํ ปรีโกชนียํ อฺปฺภูจฺเปติ
อวกฺการปาตี อฺปฺภูจฺเปติ โย ปจฺฉา คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมฺติ
สเจ โหติ ภูตฺตาวเสโส สเจ อากงฺขติ ภูตฺตชฺติ โน เจ อากงฺขติ
อปฺหริเต วา ฉทฺเทติ อปฺปฺลาณเก วา อฺทเก โอปีลาเปติ โส
อาสนานิ ปฏิสามฺเมติ ปานียํ ปรีโกชนียํ ปฏิสามฺเมติ อวกฺการปาตี
โธวิตฺวา ปฏิสามฺเมติ ภูตฺตคฺคํ สมฺมชฺชติ โย ปสฺสติ ปานียมฺภู
วา ปรีโกชนียมฺภู วา วจฺจมฺภู วา วิตฺตํ ตฺจจฺฉํ โส อฺปฺภูจฺเปติ
สจาสฺส โหติ อวิสยฺหํ หตฺถวิกาเรน ทฺตฺติยํ อามนฺเตตฺวา หตฺถวิลงฺมเกน
ปานียมฺภู วา ปรีโกชนียมฺภู วา อฺปฺภูจฺเปม น เตว มยฺ
ภนฺเต ตปฺปจฺจยา วาจํ ภูนฺทาม ปฺลญาหิํ โย ปน มยฺ ภนฺเต
สพฺพรตฺติยํ ฐมฺมียา กถาย สนฺนีสีทาม เหวํ โย มยฺ ภนฺเต
อปฺปมตฺตา อาตาปิโน ปหิตตฺตา วิหฺรามาติ ฯ

[๔๕๑] สาธุ สาธุ อนฺรุทฺธา อตฺถิ โย ปน โว อนฺรุทฺธา
เอวํ อปฺปมตฺตานํ ปหิตตฺตานํ วิหฺรตฺติ อุตฺตริ มนฺุสฺสฐมฺมา

อลมรียณาทสฺสนวิเสโส อธิคโต ฬาสฺวิหาโรติ ฯ อธิ มยั ฆนฺเต
อปฺปมตฺตา อาตปิโน ปหิตตฺตา วิหรนฺตา โสภาสญฺเจว สญฺชานาม
ทสฺสนนฺจ รูปานํ โส โข ปน โน โสภาโส นจิริสฺเสว อนฺตรชยติ
ทสฺสนนฺจ รูปานํ ตนฺจ นิมิตฺตํ อปฺปฏิวิชฺฌามาคิ ฯ

[๔๕๒] ตํ โข ปน โว อนฺรุตฺตา นิมิตฺตํ ปฏิวิชฺฌิตพฺพิ อหฺมปี
สฺสํ อนฺรุตฺตา ปุพฺเพว สมฺโพธา อนภิสฺมพฺพุโ โพธิสฺสโตว สมานो
โสภาสญฺเจว สญฺชานามิ ทสฺสนนฺจ รูปานํ ฯ โส โข ปน เม
โสภาโส นจิริสฺเสว อนฺตรชยติ ทสฺสนนฺจ รูปานํ ฯ ตสฺส มยฺหิ
อนฺรุตฺตา เอตทโหสิ โโก นฺุ โข เหตุ โโก ปจฺจโย เยน เม
โสภาโส อนฺตรชยติ ทสฺสนนฺจ รูปานนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหิ อนฺรุตฺตา
เอตทโหสิ วิจิจฺจมา โข เม อุทปาติ วิจิจฺจมาธิกรณนฺจ ปน เม
สมาริ จวิ สมาริมฺหิ จฺเต โสภาโส อนฺตรชยติ ทสฺสนนฺจ รูปานํ ฯ
โสหํ ตถา กริสฺสามิ ยถา เม ปฺน น วิจิจฺจมา อฺปฺปชฺชิสฺสตีติ ฯ

[๔๕๓] โส โข อหํ อนฺรุตฺตา อปฺปมตฺโต อาตปิ ปหิตตฺโต
วิหรนฺโต โสภาสญฺเจว สญฺชานามิ ทสฺสนนฺจ รูปานํ ฯ โส โข
ปน เม โสภาโส นจิริสฺเสว อนฺตรชยติ ทสฺสนนฺจ รูปานํ ฯ
ตสฺส มยฺหิ อนฺรุตฺตา เอตทโหสิ โโก นฺุ โข เหตุ โโก ปจฺจโย
เยน เม โสภาโส อนฺตรชยติ ทสฺสนนฺจ รูปานนฺติ ฯ ตสฺส
มยฺหิ อนฺรุตฺตา เอตทโหสิ อมนสิกาโร โข เม อุทปาติ
อมนสิการาธิกรณนฺจ ปน เม สมาริ จวิ สมาริมฺหิ จฺเต

โอภาโส อนุตระชาติ ทสฺสนนฺจ รูปานํ ฯ โสหํ ตถา กริสฺสามิ
ยถา เม ปฺน น วิจิจฺจนา อุปฺปชฺชิสฺสตี น อมนสิกาโรตี ฯ

[๔๕๔] โส โข อหํ อนฺรุตฺธา ฯเปฯ ตสฺส มยฺหํ อนฺรุตฺธา
เอตทโหสิ ถีนมิทฺธํ โข เม อุทปาที ถีนมิทฺธาธิกรณนฺจ ปน
เม สมาธิ จวิ สมาธิมฺหิ จูเต โอภาโส อนุตระชาติ ทสฺสนนฺจ
รูปานํ ฯ โสหํ ตถา กริสฺสามิ ยถา เม ปฺน น วิจิจฺจนา
อุปฺปชฺชิสฺสตี น อมนสิกาโร น ถีนมิทฺธนฺตี ฯ

[๔๕๕] โส โข อหํ อนฺรุตฺธา ฯเปฯ ตสฺส มยฺหํ อนฺรุตฺธา
เอตทโหสิ นฺนํภิตตฺตํ โข เม อุทปาที นฺนํภิตตฺตาธิกรณนฺจ
ปน เม สมาธิ จวิ สมาธิมฺหิ จูเต โอภาโส อนุตระชาติ
ทสฺสนนฺจ รูปานํ ฯ เสยฺยถาปี อนฺรุตฺธา ปฺริโส อทฺธานมคฺคปฏฺธิปนฺโน
ตสฺส อุทโตปสฺเส วรกา อุปฺปชฺชเยยฺยํ ตสฺส ตโตนิทานํ
นฺนํภิตตฺตํ อุปฺปชฺชเยยฺย เอวเมว โข เม อนฺรุตฺธา นฺนํภิตตฺตํ
อุทปาที นฺนํภิตตฺตาธิกรณนฺจ ปน เม สมาธิ จวิ สมาธิมฺหิ
จูเต โอภาโส อนุตระชาติ ทสฺสนนฺจ รูปานํ ฯ โสหํ ตถา
กริสฺสามิ ยถา เม ปฺน น วิจิจฺจนา อุปฺปชฺชิสฺสตี น อมนสิกาโร
น ถีนมิทฺธํ น นฺนํภิตตฺตฺนฺตี ฯ

[๔๕๖] โส โข อหํ อนฺรุตฺธา ฯเปฯ ตสฺส มยฺหํ อนฺรุตฺธา
เอตทโหสิ อุพฺพิลํ โข เม อุทปาที อุพฺพิลาธิกรณนฺจ ปน
เม สมาธิ จวิ สมาธิมฺหิ จูเต โอภาโส อนุตระชาติ ทสฺสนนฺจ

รูปานัน ๑ เสยฺยถาปี อนนฺรุตฺตา ปุริโส เอกํ นิธิมฺขํ คเวสนฺโต
สทฺธิทเว ปณฺจ นิธิมฺขานิ อธิคจฺเจยฺย ตสฺส ตโตนิทานํ อุพฺพิลํ
อุปฺปชฺเชยฺย เอวเมว โข เม อนนฺรุตฺตา อุพฺพิลํ อุทปาติ
อุพฺพิลาธิกรณณฺจ ปน เม สมาธิ จวิ สมาริหมฺหิ จูเต โອภาโส
อนนฺตรชายติ ทสฺสนณฺจ รูปานัน ๑ โสหํ ตถา กริสฺสामी ยถา เม
ปฺน น วิจิจฺจนา อุปฺปชฺชิสฺสติ น อมนสิกาโร น ถินมิทฺธํ น
นฺมกิตตฺตํ น อุพฺพิลนฺติ ๑

[๔๕๑] โส โข อหํ อนนฺรุตฺตา ๑เป๑ ตสฺส มยฺหํ อนนฺรุตฺตา
เอตทโหสิ ทฺฐจฺจุลํ โข เม อุทปาติ ทฺฐจฺจุลาธิกรณณฺจ ปน
เม สมาธิ จวิ สมาริหมฺหิ จูเต โອภาโส อนนฺตรชายติ ทสฺสนณฺจ
รูปานัน ๑ โสหํ ตถา กริสฺสामी ยถา เม ปฺน น วิจิจฺจนา
อุปฺปชฺชิสฺสติ น อมนสิกาโร น ถินมิทฺธํ น นฺมกิตตฺตํ น อุพฺพิลํ
น ทฺฐจฺจุลนฺติ ๑

[๔๕๒] โส โข อหํ อนนฺรุตฺตา ๑เป๑ ตสฺส มยฺหํ อนนฺรุตฺตา
เอตทโหสิ อจฺจารทฺฐวิริยํ โข เม อุทปาติ อจฺจารทฺฐวิริยาธิกรณณฺจ
ปน เม สมาธิ จวิ สมาริหมฺหิ จูเต โອภาโส
อนนฺตรชายติ ทสฺสนณฺจ รูปานัน ๑ เสยฺยถาปี อนนฺรุตฺตา ปุริโส
อุโภหิ หตฺถเอหิ วฏฺฏกํ กาพฺหํ คณฺเหยฺย โส ตตฺถเวว มตฺตเมยฺย ๑
เอวเมว โข เม ๒ อนนฺรุตฺตา อจฺจารทฺฐวิริยํ อุทปาติ
อจฺจารทฺฐวิริยาธิกรณณฺจ ปน เม สมาธิ จวิ สมาริหมฺหิ จูเต โອภาโส
#๑ โป. ม. ย. ปตฺตเมยฺยา ๑ ปตฺตเมยฺยาติ มเรยฺยาติ อุปกฺกิลเสสฺสตฺตวณฺณนา ๑
#๒ โป. ย. เมติ นตฺถิ ๑

อนนฺตรชายติ ทสฺสนนฺจ รูปานํ ฯ โสหํ ตถา กริสฺสามิ ยถา เม
ปฺน น วิจิกจฺจนา อุปฺปชฺชิสฺสติ น อมนสิกาโร น ถินมิทฺธํ น
ณฺมกิตตฺตํ น อุพฺพิลํ น ทฺฏฺจฺจลฺลํ น อจฺจารทฺทวิริยนฺติ ฯ

[๔๕๕] โส โข อหํ อนฺนฺรทฺทชา ฯเปฯ ตสฺส มยฺหํ อนฺนฺรทฺทชา
เอตทโหสิ อติลีนวิริยํ โข เม อุทปาติ อติลีนวิริยาธิกรณนฺจ ปน
เม สฺมาธิ จวิ สฺมาธิมฺหิ จูเต โอภาโส อนนฺตรชายติ ทสฺสนนฺจ
รูปานํ ฯ เสยฺยถาปี อนฺนฺรทฺทชา ปฺริโส วฏฺฏกํ สิถิลํ คณฺเฑหฺย โส
ตสฺส หตฺถโต อุปฺปเตยฺย เอวเมว โข เม อนฺนฺรทฺทชา อติลีนวิริยํ
อุทปาติ อติลีนวิริยาธิกรณนฺจ ปน เม สฺมาธิ จวิ สฺมาธิมฺหิ
จูเต โอภาโส อนนฺตรชายติ ทสฺสนนฺจ รูปานํ ฯ โสหํ ตถา
กริสฺสามิ ยถา เม ปฺน น วิจิกจฺจนา อุปฺปชฺชิสฺสติ น อมนสิกาโร
น ถินมิทฺธํ น ณฺมกิตตฺตํ น อุพฺพิลํ น ทฺฏฺจฺจลฺลํ น อจฺจารทฺทวิริยํ น
อติลีนวิริยนฺติ ฯ

[๔๖๐] โส โข อหํ อนฺนฺรทฺทชา ฯเปฯ ตสฺส มยฺหํ อนฺนฺรทฺทชา
เอตทโหสิ อภิชฺปฺปา โข เม อุทปาติ อภิชฺปฺปาธิกรณนฺจ
ปน เม สฺมาธิ จวิ สฺมาธิมฺหิ จูเต โอภาโส อนนฺตรชายติ
ทสฺสนนฺจ รูปานํ ฯ โสหํ ตถา กริสฺสามิ ยถา เม ปฺน น
วิจิกจฺจนา อุปฺปชฺชิสฺสติ น อมนสิกาโร น ถินมิทฺธํ น ณฺมกิตตฺตํ
น อุพฺพิลํ น ทฺฏฺจฺจลฺลํ น อจฺจารทฺทวิริยํ น อติลีนวิริยํ น
อภิชฺปฺปาติ ฯ

[๔๖๑] โส โข อหิ อนุรุธา ๗เปฯ ตสฺส มยฺหิ เอตทโหสิ
นानตฺตสฺสญา โข เม อุทปาติ นานตฺตสฺสญาธิกรณญจ ปน เม
สมาธิ จวิ สมาธิมฺหิ จูเต โอภาโส อนุตฺตรชาตติ ทสฺสสนญจ
รูปานํ ๗ โสหิ ตถา กริสฺสामी ยถา เม ปฺน น วิจิจฺจนา
อุปฺปชฺชิสฺสตี น อมนสิกาโร น ถินมิทฺธํ น ฌมฺภิตตฺตํ น อุพฺพิลํ
น ทฏฺฐลฺลํ น อจฺจารทฺทวิริยํ น อติลีนวิริยํ น อภิขปฺปา น
นानตฺตสฺสญาตี ๗

[๔๖๒] โส โข อหิ อนุรุธา อปฺปมตฺโต อาตปิ ปฺหิตตฺโต
วิหรนฺโต โอภาสญฺเจว สญฺชานามิ ทสฺสสนญจ รูปานํ ๗ โส โข
ปน เม โอภาโส นจิสฺสเสว อนุตฺตรชาตติ ทสฺสสนญจ รูปานํ ๗
ตสฺส มยฺหิ อนุรุธา เอตทโหสิ โก นฺ โข เหตุ โก ปจฺจโย
เยน เม โอภาโส อนุตฺตรชาตติ ทสฺสสนญจ รูปานนฺติ ๗ ตสฺส
มยฺหิ อนุรุธา เอตทโหสิ อตินิชฺฌายิตตฺตํ โข เม รูปานํ
อุทปาติ อตินิชฺฌายิตตฺตาธิกรณญจ ปน เม สมาธิ จวิ สมาธิมฺหิ
จูเต โอภาโส อนุตฺตรชาตติ ทสฺสสนญจ รูปานํ ๗ โสหิ ตถา
กริสฺสामी ยถา เม ปฺน น วิจิจฺจนา อุปฺปชฺชิสฺสตี น อมนสิกาโร
น ถินมิทฺธํ น ฌมฺภิตตฺตํ น อุพฺพิลํ น ทฏฺฐลฺลํ น อจฺจารทฺทวิริยํ
น อติลีนวิริยํ น อภิขปฺปา น นานตฺตสฺสญา น อตินิชฺฌายิตตฺตํ
รูปานนฺติ ๗

[๔๖๓] โส โข อหิ อนุรุธา วิจิจฺจนา จิตฺตสฺส

อุปกุเลโสติ อิติ วิทิตฺวา วิจิจฺจัน จิตฺตสฺส อุปกุเลโส ปชหี ฯ
อมนสิกาโร จิตฺตสฺส อุปกุเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อมนสิการํ
จิตฺตสฺส อุปกุเลโส ปชหี ฯ ถีนมิทฺธํ จิตฺตสฺส อุปกุเลโสติ
อิติ วิทิตฺวา ถีนมิทฺธํ จิตฺตสฺส อุปกุเลโส ปชหี ฯ นมฺภิตตฺตํ
จิตฺตสฺส อุปกุเลโสติ อิติ วิทิตฺวา นมฺภิตตฺตํ จิตฺตสฺส อุปกุเลโส
ปชหี ฯ อุพฺพิลํ จิตฺตสฺส อุปกุเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อุพฺพิลํ
จิตฺตสฺส อุปกุเลโส ปชหี ฯ ทุฏฺฐลลํ จิตฺตสฺส อุปกุเลโสติ อิติ
วิทิตฺวา ทุฏฺฐลลํ จิตฺตสฺส อุปกุเลโส ปชหี ฯ อจฺจารทฺธวิริยํ
จิตฺตสฺส อุปกุเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อจฺจารทฺธวิริยํ จิตฺตสฺส
อุปกุเลโส ปชหี ฯ อตฺถิณวิริยํ จิตฺตสฺส อุปกุเลโสติ อิติ วิทิตฺวา
อตฺถิณวิริยํ จิตฺตสฺส อุปกุเลโส ปชหี ฯ อภิขปฺปา จิตฺตสฺส
อุปกุเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อภิขปฺปํ จิตฺตสฺส อุปกุเลโส ปชหี ฯ น
นानตฺตสณฺณํ จิตฺตสฺส อุปกุเลโสติ อิติ วิทิตฺวา นานตฺตสณฺณํ
จิตฺตสฺส อุปกุเลโส ปชหี ฯ อตฺถินฺชฌายิตตฺตํ รูปานํ จิตฺตสฺส
อุปกุเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อตฺถินฺชฌายิตตฺตํ รูปานํ จิตฺตสฺส
อุปกุเลโส ปชหี ฯ

[๔๖๔] โส โข อหํ อนุรฺรทฺธา อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต
วิหรนฺโต โอภาสํ หิ โข สณฺชานามิ น จ รูปานิ ปสฺสามิ
รูปานิ หิ โข ปสฺสามิ น จ โอภาสํ สณฺชานามิ เกวลมฺปิ รตฺตี
เกวลมฺปิ ทิวสํ เกวลมฺปิ รตฺตินฺทิวํ ฯ ตสฺส มยฺหํ อนุรฺรทฺธา

เอตทโหสิ โโก นุ โข เหตุ โโก ปจฺจโย โยหิ โอภาสิ หิ โข
สฺลขานามิ น จ รูปานิ ปสฺสามิ รูปานิ หิ โข ปสฺสามิ น
จ โอภาสิ สฺลขานามิ เกวลมฺปิ รตฺตี เกวลมฺปิ ทิวสํ เกวลมฺปิ
รตฺตินฺทิวนฺติ ฯ ตสฺส มยฺหิ อนุรฺรทฺธา เอตทโหสิ ยสฺมี โข
อหิ สมเย รูปนินฺมิตฺตํ อมนสฺกิริตฺวา โอภาสนินฺมิตฺตํ มนสฺกโรมิ
โอภาสิ หิ โข ตสฺมี สมเย สฺลขานามิ น จ รูปานิ ปสฺสามิ ยสฺมี
ปนาหิ สมเย โอภาสนินฺมิตฺตํ อมนสฺกิริตฺวา รูปนินฺมิตฺตํ มนสฺกโรมิ
รูปานิ หิ โข ตสฺมี สมเย ปสฺสามิ น จ โอภาสิ สฺลขานามิ
เกวลมฺปิ รตฺตี เกวลมฺปิ ทิวสํ เกวลมฺปิ รตฺตินฺทิวนฺติ ฯ

[๔๖๕] โส โข อหิ อนุรฺรทฺธา อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต
วิหรนฺโต ปฺริตฺตลฺลเจว โอภาสิ สฺลขานามิ ปฺริตฺตานิ จ รูปานิ
ปสฺสามิ อปฺปมาณลฺลเจว โอภาสิ สฺลขานามิ อปฺปมาณานิ จ รูปานิ
ปสฺสามิ เกวลมฺปิ รตฺตี เกวลมฺปิ ทิวสํ เกวลมฺปิ รตฺตินฺทิวํ ฯ
ตสฺส มยฺหิ อนุรฺรทฺธา เอตทโหสิ โโก นุ โข เหตุ โโก ปจฺจโย
โยหิ ปฺริตฺตลฺลเจว โอภาสิ สฺลขานามิ ปฺริตฺตานิ จ รูปานิ ปสฺสามิ
อปฺปมาณลฺลเจว โอภาสิ สฺลขานามิ อปฺปมาณานิ จ รูปานิ
ปสฺสามิ เกวลมฺปิ รตฺตี เกวลมฺปิ ทิวสํ เกวลมฺปิ รตฺตินฺทิวนฺติ ฯ²
ตสฺส มยฺหิ อนุรฺรทฺธา เอตทโหสิ ยสฺมี โข สมเย ปฺริตฺโต เม
สมาริ โหติ ปฺริตฺตํ เม ตมฺหิ สมเย จกฺขุ โหติ โสหิ ปฺริตฺเตน
จกฺขุณา ปฺริตฺตลฺลเจว โอภาสิ สฺลขานามิ ปฺริตฺตานิ จ รูปานิ

ปสุสามิ ยสุมี ปน สมเย อปฺปมาโณ ๑ เม สมาริ โหติ
อปฺปมาณั เม ตมุหิ สมเย จกฺขุ โหติ โสหิ อปฺปมาเณน
จกฺขุณา อปฺปมาณญฺเจว โธภาสั สญฺชานามิ อปฺปมาณานิ จ รูปานิ
ปสุสามิ เกวลมฺปิ รตฺตี เกวลมฺปิ ทิวสั เกวลมฺปิ รตฺตินทิวนฺติ ฯ
ยโต โข เม อนฺรุทฺธา วิจิจฺจมา จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโสติ อิติ
วิทฺตฺวา วิจิจฺจมา จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโส ปหิโน อโหสิ ฯ อมนสิกาโร
จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโสติ อิติ วิทฺตฺวา อมนสิกาโร จิตฺตสฺส
อฺปกฺกิเลโส ปหิโน อโหสิ ฯ ถีนมิทฺธั จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโสติ
อิติ วิทฺตฺวา ถีนมิทฺธั จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโส ปหิโน อโหสิ ฯ
นฺมฺภิตตฺตํ จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโสติ อิติ วิทฺตฺวา นฺมฺภิตตฺตํ จิตฺตสฺส
อฺปกฺกิเลโส ปหิโน อโหสิ ฯ อฺพฺพิลลํ จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโสติ อิติ
วิทฺตฺวา อฺพฺพิลลํ จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโส ปหิโน อโหสิ ฯ ทฺฏฺจฺจลฺลํ
จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโสติ อิติ วิทฺตฺวา ทฺฏฺจฺจลฺลํ จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโส
ปหิโน อโหสิ ฯ อจฺจารทฺฐวิริยํ จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโสติ อิติ
วิทฺตฺวา อจฺจารทฺฐวิริยํ จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโส ปหิโน อโหสิ ฯ
อติลีนวิริยํ จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโสติ อิติ วิทฺตฺวา อติลีนวิริยํ จิตฺตสฺส
อฺปกฺกิเลโส ปหิโน อโหสิ ฯ อภิขปฺปา จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโสติ
อิติ วิทฺตฺวา อภิขปฺปา จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโส ปหิโน อโหสิ ฯ
นानตฺตสญฺญา จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโสติ อิติ วิทฺตฺวา นานตฺตสญฺญา
จิตฺตสฺส อฺปกฺกิเลโส ปหิโน อโหสิ ฯ อตินิชฺฌายิตตฺตํ รูปานํ
#๑ ย. อปฺปรีตฺโต ฯ

จิตตสฺส อุปฺกุกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อตินิชฌายิตตฺตํ รูปานํ จิตตสฺส
อุปฺกุกิเลโส ปหีนโน อโหสิ ฯ ตสฺส มยฺหํ อนฺนรฺรทฺธา เอตทโหสิ
เย โข เม จิตตสฺส อุปฺกุกิเลสา เต เม ปหีนา หนฺนททานาหํ
ติวิเชน สมาริ ภาเวสินฺติ ฯ

[๔๖๖] โส โข อหํ อนฺนรฺรทฺธา สวิตกฺกมฺปิ สฺวิจาร์ สมาริ
ภาเวสิ ฯ อวิตกฺกมฺปิ วิจาร์มตฺตํ สมาริ ภาเวสิ ฯ อวิตกฺกมฺปิ
อฺวิจาร์ สมาริ ภาเวสิ ฯ สบฺปีติกมฺปิ สมาริ ภาเวสิ ฯ นิบฺปีติกมฺปิ
สมาริ ภาเวสิ ฯ สาทสฺสทคฺตมฺปิ สมาริ ภาเวสิ ฯ อฺอุปฺกฺกขาสทคฺตมฺปิ
สมาริ ภาเวสิ ฯ ยโต โข เม อนฺนรฺรทฺธา สวิตกฺโกปี สฺวิจาร์
สมาริ ภาวิทอ อโหสิ ฯ อวิตกฺโกปี วิจาร์มตฺโต สมาริ ภาวิทอ
อโหสิ ฯ อวิตกฺโกปี อฺวิจาร์ สมาริ ภาวิทอ อโหสิ ฯ สบฺปีติโกปี
สมาริ ภาวิทอ อโหสิ ฯ นิบฺปีติโกปี สมาริ ภาวิทอ อโหสิ ฯ
สาทสฺสทคฺโตปี สมาริ ภาวิทอ อโหสิ ฯ อฺอุปฺกฺกขาสทคฺโตปี สมาริ
ภาวิทอ อโหสิ ฯ ฌาณญจ ปน เม ทสฺสนํ อฺทฺปาที อฺกฺุปฺปา
เม วิมฺมุตฺติ อฺยมนฺนุติมา ชาติ นคฺคฺธิทานิ ปฺนพฺภโวติ ฯ

อิทฺมวโจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อนฺนรฺรทฺโธ ภควโต
ภาสิตํ อภินฺนุทิติ ฯ

อุปฺกุกิเลสฺสสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

พาลปณฺทิตสูตฺตํ

[๔๖๗] เอวมฺเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริตี
เขตวนเณ อนาถปณฺทิตสูตฺส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขุโวลิตี ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสโสลฺลํ ฯ

[๔๖๘] ภควา เอตทโวจ ตีณฺนิมานิ ภิกฺขเว พาลสูตฺส
พาลลฺกฺษณานิ พาลนิมิตฺตานิ พาลาปทานานิ ฯ กตฺมานิ ตีณิ ฯ อิธ
ภิกฺขเว พาลो ทฺวจินฺติตฺตจินฺตํ จ โหติ ทฺพุภาสิตภาสี จ ทฺกกฺกมฺมการี
จ ฯ โน เจตฺติ ภิกฺขเว พาลอ ทฺวจินฺติตฺตจินฺตํ จ อภวิสฺส
ทฺพุภาสิตภาสี จ ทฺกกฺกมฺมการี จ ฯ เกน นํ ปณฺทิตา ชานนฺยฺยํ
พาลอ อยํ ภวํ อสฺปฺปริโสติ ฯ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว พาลอ
ทฺวจินฺติตฺตจินฺตํ จ โหติ ทฺพุภาสิตภาสี จ ทฺกกฺกมฺมการี จ
ตสฺมา นํ ปณฺทิตา ชานนฺติ พาลอ อยํ ภวํ อสฺปฺปริโสติ ฯ
ส โข โส ภิกฺขเว พาลอ ติวริํ ทฺกฺกเจว ชมฺเม ทฺกฺกํ โทมนสฺสํ
ปฏฺฐิตฺเวเทติ ฯ

[๔๖๙] สเจ ภิกฺขเว พาลอ สภายํ วา นิสินฺโน โหติ รติยาย ๑
วา นิสินฺโน โหติ สิงฺฆาญฺเเก วา นิสินฺโน โหติ ตตฺร [๒] ชโน
ตชฺชํ ตสฺสารูปํ กถํ มนฺเตติ ฯ สเจ ภิกฺขเว พาลอ ปาณาติปาตี
โหติ อทินฺนาทายี โหติ กามสฺมุจฺฉาจารี โหติ มุสาวาทิ โหติ
สุรามรยมชฺชปมาทญฺจาเย โหติ ตตฺร ภิกฺขเว พาลสูตฺส เอวํ
#๑ ม. รติกาย ฯ ๒ โป. ม. ย. เอตฺถนฺตเร เจสทฺโท ทิสฺสตี ฯ

โหติ ยํ โข ชโน ตชชํ ตสฺสารูปํ กถํ มนฺเตติ สํวิชฺชนฺเต
เต จ ๑ ฐมา มยิ อหฺยจ เตสุ ฐมเมสุ สนฺทิสฺสามิตี ๑
อิทํ ภิกฺขเว พาโล ปจฺมํ ทิฏฺฐเจว ฐมเม ทุกฺขํ โทมนสฺสํ
ปฏิสฺสเวเทตี ๑

[๔๗๐] ปุณ จปริ ภิกฺขเว พาโล ปสฺสตี ราชาโน โจริ
อาคฺจาริ คเหตุวา วิวิธา กมฺมการณา การนฺเต กสาหิปี ตาเพนฺเต
เวตฺเตหิปี ตาเพนฺเต อทฺททณฺฑเกหิปี ตาเพนฺเต หตฺถมฺปี นินฺทนฺเต
ปาทมฺปี นินฺทนฺเต หตฺถปาทมฺปี นินฺทนฺเต กณฺณมฺปี นินฺทนฺเต
นาสมฺปี นินฺทนฺเต กณฺณนาสมฺปี นินฺทนฺเต พิลฺงฺกถาลิกมฺปี กโรนฺเต
สงฺขมฺมณฺฑิกมฺปี กโรนฺเต ราหุขมฺปี กโรนฺเต โชติมาลิกมฺปี กโรนฺเต
หตฺถปชฺโชติกมฺปี กโรนฺเต เอรกาคฺคติกมฺปี กโรนฺเต จิรกวาสิกมฺปี
กโรนฺเต เอณฺชยกมฺปี กโรนฺเต พลิสฺมฺลิกมฺปี กโรนฺเต กหาปณฺกมฺปี
กโรนฺเต ขารปตฺตจฺฉิกมฺปี กโรนฺเต ปลิฆปฺริวตฺติกมฺปี กโรนฺเต
ปลาลปีจกมฺปี กโรนฺเต ตตฺเตนปี เตเลน โอสฺสิญฺจนฺเต สุนฺเขหิปี
ขาทาเปนฺเต จีวนฺตมฺปี สุเล อุตฺตาเสนฺเต อสินาปี สีสํ
นินฺทนฺเต ๑ ตตฺตร ภิกฺขเว พาลสฺส เอวํ โหติ ขถารูปานํ โข
ปาปกานํ กมฺมานํ เหตุ ราชาโน โจริ อาคฺจาริ คเหตุวา วิวิธา
กมฺมการณา การนฺติ กสาหิปี ตาเพนฺติ ๑เป๑ อสินาปี สีสํ
นินฺทนฺติ ๑ สํวิชฺชนฺเต เต จ ฐมา มยิ อหฺยจ เตสุ ฐมเมสุ
สนฺทิสฺสามิ ๑ มณฺเจปี ราชาโน ชานเญยฺยํ มมฺปี ราชาโน คเหตุวา
#๑ โป. ม. จสทฺโท น ทิสฺสตี ๑

วิวิธา กมุมการณา การเรยฺยํ กสาหิปี ตาเพยฺยํ ๑เป๑ ชีวนตุมปี
สุเถ อุตฺตาเสยฺยํ อสีนาปี สีสํ ฉินฺนเทยฺยุนฺติ ๑ อิทฺมปี ภิกฺขเว
พาโล ตฺติยํ ติฏฺฐเจว ฐมฺเม ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏฺฐิสฺวเทติ ๑

[๔๗๑] ปุณฺ จปริ ภิกฺขเว พาลํ ปิจฺจมารูพฺหิ วา มณฺจสฺมารูพฺหิ
วา ฉมายิ วา เสमानิ ยานิสฺส ปุพฺเพ ปาปกาณิ กมฺมานิ
กตานิ กาเยน ทฺวจฺจิตฺตานิ วาจาเย ทฺวจฺจิตฺตานิ มนฺสา ทฺวจฺจิตฺตานิ
ตานิสุส ตมฺหิ สมเย โอลมฺพฺนฺติ อชฺโฆลฺมฺพฺนฺติ อภิปลมฺพฺนฺติ ๑
เสยฺยถาปี ภิกฺขเว มหตํ ปพฺพตฺตฺกฺฎฺฏานํ ฉายา สายณฺหสมฺมยํ ปจฺวิยา
โอลมฺพฺนฺติ อชฺโฆลฺมฺพฺนฺติ อภิปลมฺพฺนฺติ เอวเมว โข ภิกฺขเว
พาลํ ปิจฺจมารูพฺหิ วา มณฺจสฺมารูพฺหิ วา ฉมายิ วา เสमानิ
ยานิสฺส ปุพฺเพ ปาปกาณิ กมฺมานิ กตานิ กาเยน ทฺวจฺจิตฺตานิ
วาจาเย ทฺวจฺจิตฺตานิ มนฺสา ทฺวจฺจิตฺตานิ ตานิสุส ตมฺหิ สมเย
โอลมฺพฺนฺติ อชฺโฆลฺมฺพฺนฺติ อภิปลมฺพฺนฺติ ๑ ตตฺร ภิกฺขเว
พาลสฺส เอว โหติ อกตํ วัต เม กลฺยาณํ อกตํ กุสลํ อกตํ
ภีรุตฺตฺตาณํ กตํ ปาปํ กตํ ลุทฺทํ กตํ กิพฺพิสํ ยาวตา โหติ
อกตกลฺยาณานํ อกตกุสลานํ อกตภีรุตฺตฺตาณานํ กตปาปานํ กตลุทฺทานํ
กตกิพฺพิสานํ กตติ ตํ กตตี เปจฺจ กจฺจามิตฺติ ๑ โส โสจติ
กิลมฺติ ปรีเทวติ อฺรตฺตาพี กนฺทติ สมฺโมหํ อापชฺชติ ๑ อิทํ
โข ภิกฺขเว พาโล ตฺติยํ ติฏฺฐเจว ฐมฺเม ทุกฺขํ โทมนสฺสํ
ปฏฺฐิสฺวเทติ ๑

[๔๗๒] ส โข โส ภิกขเว พาโล กาเยน ทุจจริตัง จริตวา
วาจาย ทุจจริตัง จริตวา มนสา ทุจจริตัง จริตวา กายสุส เกทา
ปรมมรรณา อปายั ทุคคตัสสิ วินิปาตัง นิรยัม อูปปชชติ ฯ ยัม โข
ตัง ภิกขเว สมมา วทมาโน วเทยเย เอกนุตัง อนิฏฐัง เอกนุตัง
เอกนุตัง เอกนุตัง อมณาปนุตัง นิรยเมว ตัง สมมา วทมาโน วเทยเย
เอกนุตัง อนิฏฐัง เอกนุตัง เอกนุตัง เอกนุตัง อมณาปนุตัง ฯ ยาวณัจจิหัง
ภิกขเว อูปมาปิ น สุกกรายาว ทุกขา นิรยاتي ฯ

[๔๗๓] เอวံ วุตเต อณฺเฏตโร ภิกขุ ภควนุตัง เอตทโวจ
สกุกา ปน ภนฺเต อูปมา กาทุนุตัง ฯ สกุกา ภิกขุติ ภควา อโวจ
เสยฺยถาปิ ภิกขเว โจริ อากุจारी กเหตุวา รณฺโณ ทสฺเสยฺยัม อัย
เต เทว โจโร อากุจारी อิมสฺส ยัม อิจฺฉสิ ตัง ทนฺทํ ปณฺเฑหิตัง ฯ
ตเมนนํ ราชาน เอวံ วเทยเย กจฺจถ โภ อิมํ ปุริสํ ปุพฺพณฺ्हสมยัม
สตุตฺติสเตน หนถาติ ฯ ตเมนนํ ปุพฺพณฺ्हสมยัม สตุตฺติสเตน หนเญยฺยัม ฯ
อถ ราชาน มชฺฌนฺตีกสมยัม เอวံ วเทยเย อมฺโภ กถัม โส ปุริโสติ ฯ
ตเถว เทว จีวตฺติติ ฯ ตเมนนํ ราชาน เอวံ วเทยเย กจฺจถ โภ
ตัง ปุริสํ มชฺฌนฺตีกสมยัม สตุตฺติสเตน หนถาติ ฯ ตเมนนํ มชฺฌนฺตีกสมยัม
สตุตฺติสเตน หนเญยฺยัม ฯ อถ ราชาน สายณฺ्हสมยัม เอวံ วเทยเย
อมฺโภ กถัม โส ปุริโสติ ฯ ตเถว เทว จีวตฺติติ ฯ ตเมนนํ ราชาน
เอวံ วเทยเย กจฺจถ โภ ตัง ปุริสํ สายณฺ्हสมยัม สตุตฺติสเตน
หนถาติ ฯ ตเมนนํ สายณฺ्हสมยัม สตุตฺติสเตน หนเญยฺยัม ฯ ตัง กิ

มณฺณถ ภิกฺขเว อปี นฺุ โส ปุริโส ตีหิ สตฺตีสเตหิ หณฺณมาโน
ตโตนิทานันํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวทียเถตติ ฯ เอกิสฺสาปี ฆนฺเต
สตฺตียา หณฺณมาโน โส ปุริโส ตโตนิทานันํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ
ปฏฺฐิสฺสเวทียเถ โก ปน วาโท ตีหิ สตฺตีสเตหิตติ ฯ

[๔๗๔] อถ โข ภควา ปริตฺตํ ปาณิมตฺตํ ปาสาณํ คเหตุวา
ภิกฺขุ อามนฺเตสึ ตํ ก็ มณฺณถ ภิกฺขเว กตโม นฺุ โข มหนฺตตโร
โย จายํ มยา ปริตฺโต ปาณิมตฺโต ปาสาโณ คหิตฺโต [๑]
หิมวา ปพฺพตฺตราชาติ ฯ อปฺปมตฺตโก อຍ ฆนฺเต ภควตา ปริตฺโต
ปาณิมตฺโต ปาสาโณ คหิตฺโต หิมวณฺตํ ปพฺพตฺตราชานันํ อุปนิชาย
สงฺขมฺปิ น อุเปติ กลภากมฺปิ น อุเปติ อุปนิชมฺปิ น อุเปตฺติ ฯ
เอวเมว ๒ ภิกฺขเว ยํ ๓ ปุริโส ตีหิ สตฺตีสเตหิ หณฺณมาโน ตโตนิทานันํ
ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวทียเถ ฯ ตํ นิรยสฺส ๔ ทุกฺขํ อุปนิชาย สงฺขมฺปิ
น อุเปติ กลภากมฺปิ น อุเปติ อุปนิชมฺปิ น อุเปติ ฯ

[๔๗๕] ตเมนนํ ภิกฺขเว นิรยปาลา ปญฺจวิชพฺพนฺชนันํ นาม การณฺณ
การณฺตติ ฯ ตตฺตํ อโยชิตฺถํ หตฺถเถ คเมนนฺตติ ตตฺตํ อโยชิตฺถํ ทฺตติเย
หตฺถเถ คเมนนฺตติ ตตฺตํ อโยชิตฺถํ ปาเท คเมนนฺตติ ตตฺตํ อโยชิตฺถํ
ทฺตติเย ปาเท คเมนนฺตติ ตตฺตํ อโยชิตฺถํ มชฺชเณ อฺรสุมี คเมนนฺตติ ฯ
โส ตตฺถ ทุกฺขา ติปฺปา กฏฺฐกา เวทนา เวทียเถ น จ ตาว
กาลํ กโรตฺติ ยาว น ตํ ปาปกมฺมํ พฺยณฺตฺติโหตฺติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว
#๑ ม. โย จ หิมวา ปพฺพตฺตราชาติ ฯ ๒ ม. ย. เอวเมว โชติ ทิสฺสติ ฯ
#๓ ม. ย. ยํ โส ปุริโส ตติ ทิสฺสติ ๔ ย. ตํ เนรยิกสฺส อุปนิชาย ฯ ม. ตํ นิรยกสฺส
#ทุกฺขสฺส อุปนิชาย ฯ

นिरยपालา สัเวเขตฺวา ๑ กุจาริหิ ตจฺจนฺติ ฯ โส ตตฺถ ทุกฺขา
ติปฺปา ฯเปฯ พุยนฺตีโหติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว นिरยपालา อุทฺธปาทำ
อโหสิริ คเหตุวา วาสีหิ ตจฺจนฺติ ฯ โส ตตฺถ ทุกฺขา ติปฺปา
ฯเปฯ พุยนฺตีโหติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว นिरยपालา รเถ โยเซตฺวา
อาทิตฺตตาย ปจฺวียา สมฺปชฺชติตาย สลฺยชฺโชติภูตตาย สาเรณฺติปิ
ปจฺจาสาเรณฺติปิ ฯ โส ตตฺถ ทุกฺขา ติปฺปา ฯเปฯ พุยนฺตีโหติ ฯ
ตเมนนํ ภิกฺขเว นिरยपालา มหนฺตํ อญฺคารปพฺพตํ อาทิตฺตํ สมฺปชฺชติ
สลฺยชฺโชติภูตํ อโรเปณฺติปิ อโรเปณฺติปิ ฯ โส ตตฺถ ทุกฺขา ติปฺปา
กฏฺฏกา เวทนา เวเทติ น จ ตาว กาลํ กโรติ ยาว น ตํ
ปาปกมฺมํ พุยนฺตีโหติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว นिरยपालา อุทฺธปาทำ อโหสิริ
คเหตุวา ตตฺตตาย โลหกฺกุภียา ปกฺขิปนฺติ อาทิตฺตตาย สมฺปชฺชติตาย
สลฺยชฺโชติภูตตาย ฯ โส ตตฺถ เผณฺทุเทหํ ปจฺจติ ฯ โส ตตฺถ
เผณฺทุเทหํ ปจฺจมาโน สกิมฺปิ อุทฺธํ กจฺจติ สกิมฺปิ อโห กจฺจติ
สกิมฺปิ ติริยํ กจฺจติ ฯ โส ตตฺถ ทุกฺขา ติปฺปา กฏฺฏกา เวทนา
เวเทติ น จ ตาว กาลํ กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมฺมํ พุยนฺตีโหติ ฯ
ตเมนนํ ภิกฺขเว นिरยपालา มหानิรเย ปกฺขิปนฺติ ฯ โส
โฆ ปน ภิกฺขเว มหानิรโย จตฺตुकฺกณฺโณ จตฺตฺวาโร วิภตฺโตช
ภากโส มิโต อโยปการปริยนฺโต อยสา ปฏิกฺกชฺชติ ตสฺส
อโยมยา ภูมิ ชลิตา เตชสา ยุตฺตา สมนฺตา โยชนสฺตํ ฝริตฺวา
#๑ โป. ม. ย. สัเวเขตฺวาติ ทิสฺสติ ฯ

ติฏฐติ สพพทา ฯ อนนทปริยาเยนปี โข อหิ ภิกขเว นริยถถิ
กเถยยิ ฯ ยาวณจิทิ ภิกขเว น สุกริ อกขานน ปาปฺณิตฺติ ยาว
ทุกขา นริยา ฯ

[๔๗๖] สนฺติ ภิกขเว ติริจฺจ
เต อลฺลทานิปี ๑ ตินฺนํ หนฺต
ติริจฺจ
มิกา เย วา ปนฺน
ส โข โส ภิกขเว พาโล อธิ ปุพฺพเพ รสาโท อธิ ปาปฺนํ กมฺมานิ
กริตฺวา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา เตสํ สตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
เยเต สตฺต

[๔๗๗] สนฺติ ภิกขเว ติริจฺจ
ทฺวโรโตว กฺก
กฺก
กฺก
กฺก
กฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
กฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
กฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
กฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
กฺกฺกฺกฺกฺกฺก
กฺกฺกฺก
กฺก
ก
#๑ ยฺ. เต อลฺลทานิปี ตินฺนํ สุกฺขานิ ฯ ม. เต อลฺลทานิปี ตินฺนํ สุกฺขานิปี
#ตินฺนํ ฯ ๒ ม. หตฺถิ อสฺสา ... ฯ

สหพยัค อูปปชชติ เย เต สตุตา กุณภกขา ฯ

[๔๗๘] สนฺติ ภิกฺขเว ตีรจฺฉานคตา ปาณา อนฺธการเ ชยฺชนฺติ
อนฺธการเ ชียฺชนฺติ อนฺธการเ มียฺชนฺติ ฯ กตเม จ ภิกฺขเว ตีรจฺฉานคตา
ปาณา อนฺธการเ ชยฺชนฺติ อนฺธการเ ชียฺชนฺติ อนฺธการเ มียฺชนฺติ
กัฏฐา [๑] ปฏฺฐกา คณฺหุปฺปาทา เย วา ปนฺนฺเยปิ เกจิ ตีรจฺฉานคตา
ปาณา อนฺธการเ ชยฺชนฺติ อนฺธการเ ชียฺชนฺติ อนฺธการเ มียฺชนฺติ ฯ
ส โข โส ภิกฺขเว พาโล อีธ ปุพฺเพ รสาโท อีธ ปาปานี
กมฺมานิ กริตฺวา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา เตสํ สตุตฺตานํ
สหพยัค อูปปชชติ เย เต สตุตา อนฺธการเ ชยฺชนฺติ อนฺธการเ
ชียฺชนฺติ อนฺธการเ มียฺชนฺติ ฯ

[๔๗๙] สนฺติ ภิกฺขเว ตีรจฺฉานคตา ปาณา อุทกสฺมี ชยฺชนฺติ
อุทกสฺมี ชียฺชนฺติ อุทกสฺมี มียฺชนฺติ ฯ กตเม จ ภิกฺขเว ตีรจฺฉานคตา
ปาณา อุทกสฺมี ชยฺชนฺติ อุทกสฺมี ชียฺชนฺติ อุทกสฺมี มียฺชนฺติ
มจฺฉา กจฺฉปา สสฺสูมารา เย วา ปนฺนฺเยปิ เกจิ ตีรจฺฉานคตา
ปาณา อุทกสฺมี ชยฺชนฺติ อุทกสฺมี ชียฺชนฺติ อุทกสฺมี มียฺชนฺติ ฯ
ส โข โส ภิกฺขเว พาโล อีธ ปุพฺเพ รสาโท อีธ ปาปานี
กมฺมานิ กริตฺวา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา เตสํ สตุตฺตานํ สหพยัค
อูปปชชติ เย เต สตุตา อุทกสฺมี ชยฺชนฺติ อุทกสฺมี ชียฺชนฺติ
อุทกสฺมี มียฺชนฺติ ฯ

[๔๘๐] สนฺติ ภิกฺขเว ตีรจฺฉานคตา ปาณา อสุจิสฺมี ชยฺชนฺติ
#๑ ม. ย. ปุพฺวา ฯ

อสุจิตฺตํ ชียนฺติ อสุจิตฺตํ มียนฺติ ฯ กตเม จ ภิกฺขเว ตีรจฺฉานคตา
 ปาณา อสุจิตฺตํ ชายนฺติ อสุจิตฺตํ ชียนฺติ อสุจิตฺตํ มียนฺติ ฯ
 เย เต ภิกฺขเว สตุตา ปุติมจฺเณ วา ชายนฺติ ปุติมจฺเณ วา
 ชียนฺติ ปุติมจฺเณ วา มียนฺติ ปุติกฺกมเป วา ... ปุติกฺกมมาเส
 วา ... จนนฺทิกาย วา ... โอฟิตฺตฺเล วา ชายนฺติ ฯเปฯ เย
 วา ปนฺณเณปี เกจิ ตีรจฺฉานคตา ปาณา อสุจิตฺตํ ชายนฺติ
 อสุจิตฺตํ ชียนฺติ อสุจิตฺตํ มียนฺติ ฯ ส โข โส ภิกฺขเว พาโล
 อธิ ปุพฺพเ รสาโท อธิ ปาปานิ กมฺมานิ กริตฺวา กายสฺส
 เกทา ปรมฺมรณา เตสํ สตุตฺตานํ สหพฺยตํ อูปฺปชฺชติ เย เต
 สตุตา อสุจิตฺตํ ชายนฺติ อสุจิตฺตํ ชียนฺติ อสุจิตฺตํ มียนฺติ ฯ
 อนेกปริยาเยนปี โข อหํ ภิกฺขเว ตีรจฺฉานโยนิกถํ กเถยฺยํ ฯ
 ยาวณฺจิทํ ภิกฺขเว น สฺกโร อกฺขานเนน ปาปฺณิตฺตุํ ยาว ทุกฺขา
 ตีรจฺฉานโยนิ ฯ

[๔๘๑] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปฺริโส เอกจฺฉิคฺคพฺพํ ยุกํ มหาสมฺพุทฺเท
 ปกฺขิเปยฺย ฯ ตเมนํ ปฺรตฺถิโม วาโต ปจฺฉิเมน สหเรยฺย ปจฺฉิโม
 วาโต ปฺรตฺถิเมน สหเรยฺย อุตฺตโร วาโต ทกฺขิเณน สหเรยฺย
 ทกฺขิเณ วาโต อุตฺตเรน สหเรยฺย ฯ ตตฺตราสฺส กาโณ กจฺฉโป
 โส วสฺสสฺส ๑ อจฺเจน สกึ อุมฺมุชฺเชยฺย ฯ ตํ กึ มณฺณถ
 ภิกฺขเว อปี นฺ โส กาโณ กจฺฉโป อมฺสุมึ เอกจฺฉิคฺคเพ ยฺเย
 คีวํ ปเวเสยฺยติ ฯ โน เหนฺตํ ฆนฺเต ยทิ นฺน ฆนฺเต กทาจิ
 #๑ ม. อาเมณฺทิตํ ฯ

กรหจิ ทิมสส อทฐโน อจฺเจนาติ ฯ จิปรฺตริ โข โส ภิกฺขเว
กาโณ กจฺจโป อมุสฺมี เอกจฺจิกฺคเพ ยฺยูเค คีวํ ปเวเสยฺย ฯ อโต
ทฺลลภตฺราหํ ภิกฺขเว มนุสฺสตฺตํ วทามิ สกึ วิณีปาตคเตน พาเลน
ตํ กิสฺส เหตุ น เหตุถ ภิกฺขเว อตฺถิ ฌมฺมจฺริยา สมจฺริยา
กุสฺลทฺริยา ปุณฺณทฺริยา อณฺณมณฺณชาทิกกา เอตฺถ ภิกฺขเว วตฺตติ
ทฺพฺพลมาริกา ๑ ฯ

[๔๘๒] ส โข โส ภิกฺขเว พาโล สเจ กทาจิ กรหจิ ทิมสส
อทฐโน อจฺเจเนน มนุสฺสตฺตํ อากจฺจติ ยานิ ตานิ นีจฺกุลานิ
จณฺฑาลกฺกั วา เนสาทกฺกั วา เวณฺณกฺกั ๒ วา รตฺถการกฺกั วา
ปุกฺกสฺสกฺกั วา ตถารูเป กฺกุล ปจฺจมา ชายติ ทฬิทฺเท อปฺปนฺนปานโกชเน
กสิรวตฺตติเก ยตฺถ กสิเรน ฆาสจฺจมาโท ลพฺภติ ฯ โส
จ โหติ ทฺพฺพณฺโณ ทฺพฺพทสิโก โอโกฏฺฐิมโก พหฺวาพาโธ กาโณ
วา กุณฺโณ วา ขณฺโธ วา ปกฺขหโต วา น ลากิ อนฺนสฺส ปานสฺส
วตฺตสฺส ยานสฺส มาลาคนฺธวิเลปนสฺส เสยฺยวสถปทีเปยฺยสฺส ฯ
โส กาเยน ทฺวจฺจริตํ จรติ วาจาเยน ทฺวจฺจริตํ จรติ มนฺสา ทฺวจฺจริตํ
จรติ ฯ โส กาเยน ทฺวจฺจริตํ จริตฺวา วาจาเยน ทฺวจฺจริตํ จริตฺวา
มนฺสา ทฺวจฺจริตํ จริตฺวา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทฺกคฺคิ
วิณีปาตํ นิริยํ อุปฺปชฺชติ ฯ

[๔๘๓] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อกฺขรฺตฺโต ปจฺเมเนว กสิคฺคเหน
ปฺตฺตมฺปิ ชีเยถ ทารมฺปิ ชีเยถ สพฺพิ์ สาปเตยฺยมฺปิ ชีเยถ อุตฺตริมฺปิ
#๑ สพฺพิ์ไปตฺถเกสฺส ทฺพฺพลชาทิกาทิ ทิสฺสติ ฯ ๒ ม. เวณฺณกฺกั ฯ ย. เวณฺณกฺกั ฯ

อทุพพณฺธิ ๑ นิคฺจฺเจยฺย ๑ อปฺปมตฺตโก โส ภิกฺขเว กฺลิตฺตโก โย โย
โส อภฺยชฺชโต ปจฺจเมเนว กฺลิตฺตเกเน ปฺมตฺตมฺปิ ชีเยถ ทารมฺปิ
ชีเยถ สพฺพํ สทาปเตยฺยมฺปิ ชีเยถ อุตฺตรมฺปิ อทุพพณฺธิ นิคฺจฺเจยฺย ๑
อถ โข อยเมว ตโต มหนตฺตโร กฺลิตฺตโก โย โส พาโล กาเยน
ทฺวจฺจริตํ จริตฺวา วาจาญ ทฺวจฺจริตํ จริตฺวา มนสา ทฺวจฺจริตํ จริตฺวา
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อปายํ ทฺกฺคฺตํ วินิปาตํ นิรยํ
อุปชฺชติ ๑ อโย ภิกฺขเว เกวลา ปฺริปุรา พาลภูมิติ ๑

[๔๘๔] ตีณิมาณิ ภิกฺขเว ปณฺฑิตสฺส ปณฺฑิตลฺกฺขณานิ
ปณฺฑิตนิมิตฺตานิ ปณฺฑิตาปทานานิ ๑ กตฺมานิ ตีณิ ๑ อิทฺ ภิกฺขเว
ปณฺฑิตโต สฺวจินฺติตฺตจินฺตํ จ โหติ สฺภาสิตภาสี จ สฺกตกมฺมการี จ ๑
โน เจตํ ภิกฺขเว ปณฺฑิตโต สฺวจินฺติตฺตจินฺตํ จ อภฺวิสฺส สฺภาสิตภาสี จ
สฺกตกมฺมการี จ ๑ เกเน นํ ปณฺฑิตา ชานเญยฺย ปณฺฑิตโต อโย
ภโว สฺปฺปริโสติ ๑ ยสฺมา จ โข ภิกฺขเว ปณฺฑิตโต สฺวจินฺติตฺตจินฺตํ
จ โหติ สฺภาสิตภาสี จ สฺกตกมฺมการี จ ตสฺมา ตํ ปณฺฑิตา
ชานนฺติ ปณฺฑิตโต อโย ภโว สฺปฺปริโสติ ๑ ส โข โส ภิกฺขเว
ปณฺฑิตโต ติวริชฺ ทิฏฺฐเชว ฐมฺเม สุขํ โสมนสฺสํ ปฏฺฐิสฺเวเทติ ๑

[๔๘๕] สเจ ภิกฺขเว ปณฺฑิตโต สภายํ วา นิสินฺโน โหติ
รติยาช วา นิสินฺโน โหติ สฺจฺจมาญฺเเก วา นิสินฺโน โหติ ตตร
ชโน ตชฺชํ ตสฺสารูปํ กถิ มนฺเตติ ๑ สเจ ภิกฺขเว ปณฺฑิตโต
#๑ ยู. อนุพพณฺธิ ทิสฺสติ ๑

ปาณาติปาตา ปฎิวีโรโต โหติ อทินนาทานา ปฎิวีโรโต โหติ
กาเมสุมิจจาจारा ปฎิวีโรโต โหติ มุสาวาทา ปฎิวีโรโต โหติ
สุรามेरหมชฺชปมาทญฺจानา ปฎิวีโรโต โหติ ตตฺตร ภิกฺขเว ปณฺชิตฺตสฺส
เอว โหติ ยั โข ชโน ตชฺชั ตสฺสารุปฺปํ กถํ มนฺเตติ สัวิชฺชนเต
เต ชมฺมา มยิ อหฺลจฺเจ เตสุ ชมฺเมสุ สนนฺทิสฺสามิตี ๑ อิทํ ภิกฺขเว
ปณฺชิตโต ปจฺมํ ทิฏฺฐเจว ชมฺเม สจฺจํ โสมนสฺสํ ปฎิสัเวเทตี ๑

[๔๘๖] ปุณฺ จปริ ภิกฺขเว ปณฺชิตโต ปสฺสตี ราชานो โจริ
อาคฺคจาริ คเหตุวา วิวิชา กมฺมการณา กาเรนฺเต กสาหิปี ตาเพนฺเต
เวตฺเตหิปี ตาเพนฺเต อทฺททณฺฑเกหิปี ตาเพนฺเต หตฺถมฺปิ ฉินฺทนฺเต
ปาทมฺปิ ฉินฺทนฺเต หตฺถปาทมฺปิ ฉินฺทนฺเต กณฺณมฺปิ ฉินฺทนฺเต
นาสมฺปิ ฉินฺทนฺเต กณฺณนาสมฺปิ ฉินฺทนฺเต พิลฺงฺกถาลิกมฺปิ กโรนฺเต
สงฺขมฺมุชฺชิกมฺปิ กโรนฺเต ราชุมฺขมฺปิ กโรนฺเต โชติมาลิกมฺปิ กโรนฺเต
หตฺถปชฺโชติกมฺปิ กโรนฺเต เอรกวคฺคติกมฺปิ กโรนฺเต จิรกวาสิกมฺปิ
กโรนฺเต เอณฺชยฺยกมฺปิ กโรนฺเต พพิสมฺสีกมฺปิ กโรนฺเต กหาปณฺกมฺปิ
กโรนฺเต ขารापตฺตจฺฉิกมฺปิ กโรนฺเต ปลิสมฺปรีวตฺตติกมฺปิ กโรนฺเต
ปลาลปีจกมฺปิ กโรนฺเต ตตฺเตนปี เตเลน โอสิตฺตจฺฉนฺเต สุนฺเชหิปี
ขาทาเพนฺเต ชีวนฺตมฺปิ สุเล อุตฺตทาเสนฺเต อสินาปี สีสํ ฉินฺทนฺเต ๑
ตตฺตร ภิกฺขเว ปณฺชิตฺตสฺส เอว โหติ ยถารูปานํ โข ปาปกานํ
กมฺมานํ เหตุ ราชานो โจริ อาคฺคจาริ คเหตุวา วิวิชา กมฺมการณา
กาเรนฺติ กสาหิปี ตาเพนฺติ อทฺททณฺฑเกหิปี ตาเพนฺติ หตฺถมฺปิ

ฉินฺทฺหนฺติ ปาทมฺปิ ฉินฺทฺหนฺติ หตฺถปาทมฺปิ ฉินฺทฺหนฺติ กณฺณมฺปิ ฉินฺทฺหนฺติ
นาสมฺปิ ฉินฺทฺหนฺติ กณฺณนาสมฺปิ ฉินฺทฺหนฺติ พิลงฺกถาติกมฺปิ กโรนฺติ
สงฺขมฺมุทฺติกมฺปิ กโรนฺติ ราหุขมฺปิ กโรนฺติ โชติมาติกมฺปิ กโรนฺติ
หตฺถปชฺโชติกมฺปิ กโรนฺติ เอรกาคติกมฺปิ กโรนฺติ จีรกวาติกมฺปิ
กโรนฺติ เอณฺเอยกมฺปิ กโรนฺติ พพิสมฺสีกมฺปิ กโรนฺติ ขาราทจฺฉิกมฺปิ
กโรนฺติ ปสฺสิมฺปฺริวตฺติกมฺปิ กโรนฺติ ปลาลปีจกมฺปิ กโรนฺติ
ตตฺเตนฺปิ เตเลน โอสฺถยฺจฺฉนฺติ สุนฺเขหฺปิ ขาทาเปนฺติ จีวนฺตมฺปิ
สฺสุเล อุตฺตาเสนฺติ อสฺตินาปี สีสํ ฉินฺทฺหนฺติ ฯ น เต ชฺมมา มยิ
ลํวิชฺชนฺติ อหฺลจฺ น เตสฺ ชฺมเมสฺ สนฺทิสฺสามีติ ฯ อิทมฺปิ
ภิกฺขเว ปณฺฑิโต ทฺมุขิยํ ทิฏฺฐเจว ชฺมเม สฺขํ โสมนสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวเทติ ฯ

[๔๘๗] ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว ปณฺฑิตํ ปิรฺสมารูพฺหํ วา
มณฺจสมารูพฺหํ วา ฉมายํ วา เสমানํ ยานิสฺส ปุพฺเพ กลฺยาณานิ
กมฺมานิ กตานิ กาเยน สุจฺริตานิ วาจา ยสุจฺริตานิ มนฺสา สุจฺริตานิ
ตานิสุส ตมฺหิ สมฺเย โอลมฺพนฺติ อชฺโฆลมฺพนฺติ อภิปฺปลมฺพนฺติ ฯ
เสยฺยถาปี ภิกฺขเว มหฺตํ ปพฺพตฺตญฺ्ञานํ ฉายา สายณฺหสมฺมํ ปจฺวิยา
โอลมฺพนฺติ อชฺโฆลมฺพนฺติ อภิปฺปลมฺพนฺติ เอวเมว โข ภิกฺขเว
ปณฺฑิตํ ปิรฺสมารูพฺหํ วา มณฺจสมารูพฺหํ วา ฉมายํ วา เสমানํ
ยานิสฺส ปุพฺเพ กลฺยาณานิ กมฺมานิ กตานิ กาเยน สุจฺริตานิ
วาจา ยสุจฺริตานิ มนฺสา สุจฺริตานิ ตานิสุส ตมฺหิ สมฺเย โอลมฺพนฺติ
อชฺโฆลมฺพนฺติ อภิปฺปลมฺพนฺติ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว ปณฺฑิตสฺส เอวํ

โหติ ออกตํ วัต เม ปาปี ออกตํ ลุฑทํ ออกตํ กิพพิสํ กตํ กลุยานํ
กตํ กุสลํ กตํ ภีรุตฺตานิ ยาวตา โหติ ออกตปาปานํ ออกตลุฑทานํ
ออกตกิพพิทานํ กตกลุยานํ กตกุสลาณํ กตภีรุตฺตานิ คติ ตํ
คตี เปจฺจ กจฺจามีติ ฯ โส น โสจติ น กิลมติ น ปริเทวติ
น อุตฺตทาปี กนฺทติ น สมฺโมหํ อาปชฺชติ ฯ อิทมฺปิ ภิกฺขเว
ปญฺหิตฺตํ คตฺถิ ติฏฺฐาเว ฐมฺเม สุขํ โสมนสฺสํ ปญฺหิตฺตเวเทติ ฯ

[๔๘๘] ส โข โส ภิกฺขเว ปญฺหิตฺตํ กาเยน สุจฺริตํ จริตฺวา
วาชาย สุจฺริตํ จริตฺวา มนสา สุจฺริตํ จริตฺวา กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณฺหา สุกฺตี สกฺกํ โลกํ อุปชฺชติ ฯ ยํ โข ตํ ภิกฺขเว
สมฺมา วทฺมานอ วทฺษย เอกนฺตํ อิกฺขจํ เอกนฺตํ กนฺตํ เอกนฺตํ
มฺนาปนฺติ สกฺกเมว ตํ สมฺมา วทฺมานอ วทฺษย เอกนฺตํ อิกฺขจํ
เอกนฺตํ กนฺตํ เอกนฺตํ มฺนาปนฺติ ฯ ยาวลฺลิจิํ ภิกฺขเว อุปมาปี
น สุกฺรายาว สุขฺา สกฺกาติ ฯ

[๔๘๙] เอวํ วุตฺเต อลฺลตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ
สกฺกา ปน ภาเนต อุปฺมา กาทฺตฺนฺติ ฯ สกฺกา ภิกฺขุติ ภควา อโวจ
เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ราชฺา จกฺกวคฺติ สคฺตฺหิ รตฺเนหิ สมฺนฺนาคโต
จตุหิ จ อิทฺธีหิ ตโตนิทานํ สุขํ โสมนสฺสํ ปญฺหิตฺตเวเทติ ฯ กตฺเมหิ
สคฺตฺหิ ฯ

[๔๙๐] อิทฺ ภิกฺขเว รมฺโถ ขตฺติยสฺส มุฑฺธาวสิตฺตสฺส ตทฺหุโปสเถ
ปญฺณเรเส สีสฺนฺหาตฺส อฺโปสติกสฺส อุปฺปาสาทวเรคตฺส

ทิพพ์ จกกรตน์ ปาตุภวติ สหสสารี สเนมิกั สนาภิกั สพพการปริปूरि ๑
ทิสวาน ๑ รมโย ษตติยสส มุทฐาวสิตตสส เอตทโหสิ สุต
โย ปน เมตติ ยสส รมโย มุทฐาวสิตตสส ตทหุโปสเถ
ปณณเรเส สีสนุหตสส อุโปสติกสส อุปริปาสาทวรคตสส ทิพพ์
จกกรตน์ ปาตุภวติ สหสสารี สเนมิกั สนาภิกั สพพการปริปूरि
โส โหติ ราชา จกกวตติ อสสิ นุ โข อหิ ราชา จกกวตติตี ๑
อถ โข ภิกขเว ราชา ษตติโย มุทฐาวสิตโต อุกุจายาสนา วาเมน
หตถเณ ภิกขาริ กเหตุวา ทกขิเณน หตถเณ จกกรตน์ อพุกีรติ
ปวตตตุ ภว จกกรตน์ อภिवินาตุ ภว จกกรตนนติ ๑ อถ โข
ตี ภิกขเว จกกรตน์ ปุรตติมิ ทิสั ปวตตติ อนุวเทว ราชา
จกกวตติ สทธี จตฺรงกนิยา เสนาย ๑ ยสฺมิ โข ปน ภิกขเว
ปเทเส จกกรตน์ ปติฏฐาติ ตตฺร ราชา จกกวตติ วาสि อุปติ
สทธี จตฺรงกนิยา เสนาย ๑ เย โข ปน ภิกขเว ปุรตติมาย
ทิสาย ปฏีราชาโน เต ราชานัง จกกวตติ อุปสงกमितฺวา เอวมาหุสุ
เอहि โข มหาราช สุวาคตี มหาราช สกนฺเต มหาราช
อนุสาส มหาราชาคิ ๑ ราชา จกกวตติ เอวมาห ปาโณ น
หนตฺตพฺโพ อทินฺนัง นาทาทพฺพิ กามสฺมุจฺฉา น จริตพฺพา มุสา
น ภาสิตพฺพา มชฺชัง น ปาตพฺพิ ยถาภูตญจ ภูณฺชถาติ ๑ เย
โย ปน ภิกขเว ปุรตติมาย ทิสาย ปฏีราชาโน เต รมโย
จกกวตติสส อนุยฺยตฺตา ๒ อเหตุ ๑ อถ โข ตัง ภิกขเว จกกรตน์
#๑ ม. ตัง ทิสวาน ๑ ๒ ม. อนุยฺยตฺตา ภวนฺติ ๑ ย. อนุยฺยตฺตา ภวนฺติ ๑

ปฺรตฺถิมํ สมฺมทํ อชฺโฆคเหตฺวา ปจฺจตุตฺตริตฺวา ทกฺขิณํ ทิสํ ปวตฺตติ
ฯเปฯ ทกฺขิณํ ทิสํ สมฺมทํ อชฺโฆคเหตฺวา ปจฺจตุตฺตริตฺวา ปจฺฉิมํ
ทิสํ ปวตฺตติ ฯเปฯ ปจฺฉิมํ ทิสํ สมฺมทํ อชฺโฆคเหตฺวา
ปจฺจตุตฺตริตฺวา อุตฺตรํ ทิสํ ปวตฺตติ อนฺวเทว ราชา จกฺกวัตฺติ สทฺธิ
จตฺตฺรํคินียา เสนาย ฯ ยสฺมี โข ปน ภิกฺขเว ปเทเส จกฺกรตฺนํ
ปตฺติจฺจาทิ ตตฺตฺร ราชา จกฺกวัตฺติ วาสํ อุเปติ สทฺธิ จตฺตฺรํคินียา
เสนาย ฯ เย โข ปน ภิกฺขเว อุตฺตราย ทิสาย ปฏฺฐิราชาโน เต
ราชานํ จกฺกวัตฺตี อุปสงฺกมิตฺวา เอวมาหํสุ เอहि โข มหาราช
สฺวาคตํ มหาราช สกนฺเต มหาราช อนฺุสาส มหาราชชาติ ฯ ราชา
จกฺกวัตฺติ เอวมาห ปาโณ น หนตฺตพฺโพ อทินฺนํ นาทาทพฺพํ
กามสฺสุ มิจฺฉา น จริตพฺพา มุสา น ภาสิตพฺพา มชฺชํ น ปาตพฺพํ
ยถาภูตญจ ญฺชชาติ ฯ เย โข ปน ภิกฺขเว อุตฺตราย ทิสาย
ปฏฺฐิราชาโน เต รณฺโณ จกฺกวัตฺติสฺส อนฺุยฺยตฺตา อหสิํ ฯ อถ โข
ตํ ภิกฺขเว จกฺกรตฺนํ สมฺมทฺทปฺริยฺนตํ ปจฺวี อภิวินิตฺวา ตเมนํ
ราชธานี ปจฺจาคนฺตฺวา รณฺโณ จกฺกวัตฺติสฺส อนฺุเตปฺรทฺวารे
อกฺขาทตํ มณฺเณ ติฏฺฐติ รณฺโณ จกฺกวัตฺติสฺส อนฺุเตปฺรทฺวาริ
อุปฺโสภยมานํ ฯ รณฺโณ ภิกฺขเว จกฺกวัตฺติสฺส เอวรूपํ จกฺกรตฺนํ
ปาตฺถวติ ฯ

[๔๕๑] ปุณ จปฺริ ภิกฺขเว รณฺโณ จกฺกวัตฺติสฺส หตฺถิรตฺนํ
ปาตฺถวติ ฯ สพฺพเสโต สตฺตปฺปตฺติจฺโจะ อิทฺธิมา เวหาสฺงคโม

อุโปสโถ นาม นาคราชา ฯ ทิสฺวาน รณฺโณ จกฺกวตฺติสฺส จิตฺตํ
ปสึทติ ภทฺทกั วต โภ หตฺถิยานั สเจ ทมถั อุเปยฺยาติ ฯ
อถ โข ตั ภิกฺขเว หตฺถิรตนั เสยฺยถาปี นาม ภทฺโท หตฺถาชาณีโย
ทิมฺรตฺตํ สุปรินฺทโต เอวเมว ทมถั อุเปติ ฯ ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว
ราชา จกฺกวตฺติ ตเมว หตฺถิรตนั วิมฺสมาโน ปุพฺพณฺหสมยั
อภิวฺหิตฺวา สมฺมทฺทปรินฺทํ ปจฺวี อนุปรียายิตฺวา ตเมว ราชธานี
ปจฺจาคนฺตฺวา ปาตฺราสมกาสิ ฯ รณฺโณ ภิกฺขเว จกฺกวตฺติสฺส
เอวรูปั หตฺถิรตนั ปาตฺถาวติ ฯ

[๔๕๒] ปุณฺ จปริ ภิกฺขเว รณฺโณ จกฺกวตฺติสฺส อสฺสรตนั
ปาตฺถาวติ ฯ สพฺพเสโต กากสิโส มฺลชฺเกโส อิทฺธิมา เวหาสงฺคโม
วลาหโก นาม อสฺสราชา ฯ ตั ทิสฺวาน รณฺโณ จกฺกวตฺติสฺส จิตฺตํ
ปสึทติ ภทฺทกั วต โภ อสฺสยานั สเจ ทมถั อุเปยฺยาติ ฯ อถ
โข ตั ภิกฺขเว อสฺสรตนั เสยฺยถาปี นาม ภทฺโท อสฺสาชาณีโย
ทิมฺรตฺตํ สุปรินฺทโต เอวเมว ทมถั อุเปติ ฯ ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว
ราชา จกฺกวตฺติ ตเมว อสฺสรตนั วิมฺสมาโน ปุพฺพณฺหสมยั
อภิวฺหิตฺวา สมฺมทฺทปรินฺทํ ปจฺวี อนุปรียายิตฺวา ตเมว ราชธานี
ปจฺจาคนฺตฺวา ปาตฺราสมกาสิ ฯ รณฺโณ ภิกฺขเว จกฺกวตฺติสฺส
เอวรูปั อสฺสรตนั ปาตฺถาวติ ฯ

[๔๕๓] ปุณฺ จปริ ภิกฺขเว รณฺโณ จกฺกวตฺติสฺส มณฺริตนั
ปาตฺถาวติ ฯ โส โหติ มณฺิ เวพฺุริโย สุโก โชติมา ๑ อฏฺฐัโส
#๑ ไป. ม. ย. ชาติมา ฯ

สุปริกมมกโต ๑ ตสฺส โข ปน ภิกฺขเว มณฺเฑรตนฺตสฺส อภา
สมนฺตนา โยชนํ ฌฎฺฐา โหติ ๑ ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว ราชา จกฺกวัตติ
ตเมว มณฺเฑรตํ วิมฺสมาโน จตุรํคินี เสนํ สนนฺยหิตฺวา มณฺเ
ชชคฺคํ อารोเปตฺวา รตฺตนฺชการตมิสาย ปายาสี ๑ เย โข ปน
ภิกฺขเว สมนฺตนา คามา อเหตุํ ๑ เต เตโนภาเสน กมฺมมฺเต
ปโยเชตฺถํ ทิวาติ มลฺลฺลมาณา ๑ รณฺโณ ภิกฺขเว จกฺกวัตติสฺส
เอวรูปํ มณฺเฑรตํ ปาตุภวติ ๑

[๔๕๔] ปุณฺ จปรี ภิกฺขเว รณฺโณ จกฺกวัตติสฺส อิตฺถิรตํ
ปาตุภวติ ๑ สวา อภิรฺฐปา ทสฺสนิยา ปาสาทิกา ปรมาย วนฺณโปกฺขรตาย
สมนฺนาคตา นาทิทิมา นาทิรตฺสา นาทิกิสา นาทิถฺฐตา
นาคิกาทิกา นาจโฆทาตา อติกฺกนฺตนา มานุสํ วนฺณํ อปฺปตฺตา
ทิพฺพํ วนฺณํ ๑ ตสฺส โข ปน ภิกฺขเว อิตฺถิรตนฺตสฺส เอวรูปํ
กายสมฺมสฺสโส โหติ เสยฺยถาปี นาม ตฺลปิจฺจโน วา กปฺปาสปิจฺจโน
วา ๑ ตสฺส โข ปน ภิกฺขเว อิตฺถิรตนฺตสฺส สีเต อุนฺหนานิ กตฺตานิ
โหนติ อุนฺหนํ สีตานิ กตฺตานิ โหนติ ๑ ตสฺส โข ปน ภิกฺขเว
อิตฺถิรตนฺตสฺส กายโต จนฺทนคฺคฺชโร วายติ มุขโต อปฺปตฺคฺคฺชโร
วายติ ๑ ตํ โข ปน ภิกฺขเว อิตฺถิรตํ จกฺกวัตติสฺส ปุพฺพภูจฺจายินิ
โหติ ปจฺจมานิปาตินิ กิการปฺภิสฺสาวินิ มนาปจฺจารินิ ปิยวาทีนินิ ๑ ตํ
โข ปน ภิกฺขเว อิตฺถิรตํ ราชานํ จกฺกวัตติ มนสาปี โน อติจฺจริ
กฺกโต ปน กายเนน ๑ รณฺโณ ภิกฺขเว จกฺกวัตติสฺส เอวรูปํ

อิติกรตน์ ปาตุภาวติ ฯ

[๔๕๕] ปุณ จปริ ภิกขเว รมุโณ จกุกวตติสฺส คหปติรตน์
ปาตุภาวติ ฯ ตสฺส กมฺมวิปากซ์ ทิพฺพํ จกฺขุ ปาตุภาวติ เยน
นินฺธี ปสฺสติ สสฺสามิกมฺปิ อสฺสามิกมฺปิ ฯ โส ราชานํ จกุกวตฺตี
อุปสงฺกमितฺวา เอวมหา อปฺโปสฺสกุโก ตฺวํ เทว โหหิ อหนฺเต
ธเนน ธนกรณียํ กริตฺสามิตี ฯ ภูตปุพฺพํ ภิกขเว จกุกวตฺติ ๑ ตเมว
คหปติรตน์ วิมฺสมานो นาวํ อภิรฺูหิตฺวา มชฺเฌ คงฺกาย นทียา
โสถํ โอคาทิตฺวา คหปติรตน์ เอตทโวจ อตฺโถ เม คหปติ
หิรณฺยสฺวณฺเณนาติ ฯ เตนหิ มหาราช เอกํ ตีรํ นาวา อุเปตฺติ ฯ
อิเชว เม คหปติ อตฺโถ หิรณฺยสฺวณฺเณนาติ ฯ อถ โข ตํ
ภิกขเว คหปติรตน์ อุโกหิ หตฺเถหิ อุตเท โอมสิตฺวา ปุริ๓
หิรณฺยสฺวณฺเณสฺส กุมฺภี อุตฺทริตฺวา ราชานํ จกุกวตฺตี เอตทโวจ
อลเมตฺตาวตา มหาราช กตเมตฺตาวตา มหาราช ปุชิตเมตฺตาวตา
มหาราชาคี ฯ ราชานํ จกุกวตฺตี เอวมหา อลเมตฺตาวตา คหปติ
กตเมตฺตาวตา คหปติ ปุชิตเมตฺตาวตา คหปตีติ ฯ รมุโณ ภิกขเว
จกุกวตฺติสฺส เอวรूपํ คหปติรตน์ ปาตุภาวติ ฯ

[๔๕๖] ปุณ จปริ ภิกขเว รมุโณ จกุกวตฺติสฺส ปรินายกรตน์
ปาตุภาวติ ฯ ปณฺหิโต พุยฺยโต เมธาวิ ปญฺญิโต ราชานํ จกุกวตฺตี
อุปญฺจเปตฺตพฺพํ อุปญฺจาเปตฺตุํ อปฺยาเปตฺตพฺพํ ๒ อปฺยาเปตฺตุํ จเปตฺตพฺพํ
จเปตฺตุํ ฯ โส ราชานํ จกุกวตฺตี อุปสงฺกमितฺวา เอวมหา อปฺโปสฺสกุโก
#๑ โป. ม. ย. ราชานํ จกุกวตฺตี ฯ ๒ โป. ม. อุปฺยาเปตฺตพฺพํ อุปฺยาเปตฺตุํ ฯ

ควั เทว โหหิ อหมนุสาสิสสามิติ ฯ ฤษโย ภิกขเว จกกวตฺติสฺส
เอวรูปั ปรินายกรตณั ปาตุภวติ ฯ ราชา ภิกขเว จกกวตฺติ
อิเมหิ ๑ รตเนหิ สมนฺนาคโต โหติ ฯ กตมาหิ จตฺตหิ อิทฺธีหิ ฯ

[๔๙๗] อิธ ภิกขเว ราชา จกกวตฺติ อภิรัฐโป โหติ ทสฺสนึโย
ปาสาทิกโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคโต อติวिय อญฺเณหิ
มนุสฺเสหิ ฯ ราชา ภิกขเว จกกวตฺติ อิมาย ปจฺมาย อิทฺธิยา
สมนฺนาคโต โหติ ฯ

[๔๙๘] ปุณ จปรี ภิกขเว ราชา จกกวตฺติ ทีฆายุกโก โหติ
จิรฎฺฐิติกโก อติวिय อญฺเณหิ มนุสฺเสหิ ฯ ราชา ภิกขเว จกกวตฺติ
อิมาย ทุตฺติยาย อิทฺธิยา สมนฺนาคโต โหติ ฯ

[๔๙๙] ปุณ จปรี ภิกขเว ราชา จกกวตฺติ อปฺปาปาโธ
โหติ อปฺปาตงฺโก สมเวปากินิยา คหณิยา สมนฺนาคโต นาคีสิตาย
นาจฺจุนฺหาย อติวिय อญฺเณหิ มนุสฺเสหิ ฯ ราชา ภิกขเว จกกวตฺติ
อิมาย ตตฺติยาย อิทฺธิยา สมนฺนาคโต โหติ ฯ

[๕๐๐] ปุณ จปรี ภิกขเว ราชา จกกวตฺติ พุราหุมนคหปตฺติกานั
ปิโย โหติ มนาโป ฯ เสยฺยถาปี ภิกขเว ปีตา ปุตฺตानัน ปิโย โหติ
มนาโป เอวเมว โข ภิกขเว ราชา จกกวตฺติ พุราหุมนคหปตฺติกานัน
ปิโย โหติ มนาโป ฯ ฤษโย ๒ ภิกขเว จกกวตฺติสฺส พุราหุมนคหปตฺติกา
ปียา โหนฺติ มนาปา ฯ เสยฺยถาปี ภิกขเว ปีตุ ปุตฺตา
ปียา โหนฺติ มนาปา เอวเมว โข ภิกขเว ฤษโย จกกวตฺติสฺส
#๑ โป. ม. ย. อิเมหิ สุตฺตหิ ฯ ๒ ม. ย. ฤษโยปี ฯ

พฺราหฺมณคหปติกา ปิยา โหนฺติ มนาปา ฯ ภูตปฺพุพฺพิ ภิกฺขเว ราชา
จกฺกวตฺติ จตฺรฺงคินิยา เสนาย อุยฺยานณฺมึ นิยุยาสิ ฯ อถ โข
ภิกฺขเว พฺราหฺมณคหปติกา ราชานํ จกฺกวตฺตี อุปสงฺกมิตฺวา เอวมาหํสุ
อตฺรมาโน เทว ยาหิ ยถา ตํ มยฺ จิรตฺรํ ปสฺสเสยฺยามาติ ฯ
ราชาปี ภิกฺขเว จกฺกวตฺติ สารถิ อามนฺเตสิ อตฺรมาโน สารถิ
เปเสหิ ยถาหํ พฺราหฺมณคหปติเก จิรตฺรํ ปสฺสเสยฺยณฺติ ฯ ราชา
ภิกฺขเว จกฺกวตฺติ อิมาย จตฺตถาย อิทฺธิยา สมนฺนาคโต โหติ ฯ
ราชา ภิกฺขเว จกฺกวตฺติ อิมาย จตฺตฺหิ อิทฺธิยา สมนฺนาคโต โหติ ฯ
ตํ กิ มลฺลถ ภิกฺขเว อปี นฺ โข ราชา จกฺกวตฺติ อิมาย
สจฺจตฺตฺหิ รตฺเนหิ สมนฺนาคโต อิมาย จตฺตฺหิ จ อิทฺธิยา ตโตนิทานํ
สฺขํ โสมนสฺสํ ปฏฺฐิตฺเวทียถาติ ฯ เอกเมเกนปี ฆนฺเต รตฺเนน
สมนฺนาคโต ราชา จกฺกวตฺติ ตโตนิทานํ สฺขํ โสมนสฺสํ ปฏฺฐิตฺเวทียถ
โก ปน วาโท สจฺจตฺตฺหิ รตฺเนหิ จตฺตฺหิ จ อิทฺธิยิตฺติ ฯ

[๕๐๑] อถ โข ภควา ปฺริตฺตํ ปาณิมตฺตํ ปาสาณํ คเหตุวา
ภิกฺขู อามนฺเตสิ ตํ กิ มลฺลถ ภิกฺขเว กตโม นฺ โข มหนฺตตโร
โย จายฺ มยา ปฺริตฺโต ปาณิมตฺโต ปาสาโณ คหิตฺโต หิมวา ๑
ปพฺพตฺตราชาติ ฯ อปฺปมตฺตโก อยฺ ฆนฺเต ภควตา ปฺริตฺโต
ปาณิมตฺโต ปาสาโณ คหิตฺโต หิมวณฺตํ ปพฺพตฺตราชานํ อุปฺนิชาย
สฺขมฺปิ น อุเปติ กลภากมฺปิ น อุเปติ อุปฺนิชมฺปิ น อุเปตีติ ฯ
เอวเมว โข ภิกฺขเว อยฺ ราชา จกฺกวตฺติ สจฺจตฺตฺหิ รตฺเนหิ
#๑ ม. โย หิมวา ฯ

สมนฺนาคโต จตฺตฺหิ จ อิทฺธิหิ ตโตนิทานํ สุขํ โสมนฺสฺสํ
ปฏฺฐิสฺสเวเทติ ฯ ตํ ทิพฺพสฺส สุขสฺส อุปนิชาย สงฺขมฺปิ น อุเปติ
กลภากมฺปิ น อุเปติ อุปนิชมฺปิ น อุเปติ ฯ

[๕๐๒] ส โข โส ภิกฺขเว ปณฺฑิตโต สเจ กทาจิ กรหจิ ทิมสฺส
อทฺฐโน อจฺเจเนน มนฺสฺสตฺตํ อากจฺฉติ ยานิ ตานิ อจฺจจากฺถานิ
ขตฺติยมหาสาลกฺกั วา พฺราหฺมณฺมมหาสาลกฺกั วา คหปติมหาสาลกฺกั
วา ตถารูเป กฺุเล ปจฺจมา ชายติ อทฺเต มหทฺชเนน มหาโกเค
ปฺหุตฺตชาตฺรฺพรชเต ปฺหุตฺตวิตฺต
โหติ อภิรฺูโป ทสฺสณฺิโย ปาสาทิโก ปรมาย วนฺณโปกฺขรตฺตาย
สมนฺนาคโต ลาภี อนฺนสฺส ปานสฺส วัตถสฺส ยานสฺส มาลาคนฺุชฺวิเลปนสฺส
เสยฺยาวสถปฺทีเปยฺยสฺส ฯ โส กายเนน สุจฺริตฺติ จฺริติ
วาจาย สุจฺริตฺติ จฺริติ มนฺสา สุจฺริตฺติ จฺริติ ฯ โส กายเนน สุจฺริตฺติ
จฺริตฺตฺวา วาจาย สุจฺริตฺติ จฺริตฺตฺวา มนฺสา สุจฺริตฺติ จฺริตฺตฺวา กายสฺส
ภทฺทา ปรมมฺรณฺา สฺสคฺคิ สคฺคิ โลกํ อุปฺปชฺชติ ฯ

[๕๐๓] เสยฺยธาปี ภิกฺขเว อกฺขรฺตฺโต ปจฺเมเนว กญฺจคฺคเหน
มหนฺตํ โภคกฺขนฺุชฺ อธิคฺจฺเจยฺย ฯ อปฺปมตฺตโก โส ภิกฺขเว
กญฺจคฺคโห ยํ โข โส อกฺขรฺตฺโต ปจฺเมเนว กญฺจคฺคเหน มหนฺตํ
โภคกฺขนฺุชฺ อธิคฺจฺเจยฺย ฯ อถ โข อยเมว ตโต มหนฺตตโร
กญฺจคฺคโห ยํ โส ปณฺฑิตโต กายเนน สุจฺริตฺติ จฺริตฺตฺวา วาจาย สุจฺริตฺติ
จฺริตฺตฺวา มนฺสา สุจฺริตฺติ จฺริตฺตฺวา กายสฺส ภทฺทา ปรมมฺรณฺา สฺสคฺคิ

สูตร ม. อุปริปัญญาสก - หน้าที่ 333

สคคํ โลกํ อุปชชติ ฯ อัยํ ภิกขเว เกวลา ปริปุรา ปญตุมมิตี ฯ

อิทมโวจ ภควา อตุตมना ते भिक्षु भक्वतो भासिता
अग्निननुत्ति ฯ

พาลปญตีสตุตํ นิภูจितํ นวมํ ฯ

เทวทูตสูตร

[๕๐๔] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
เขตวเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนุเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๕๐๕] ภควา เอตทโวจ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว เทว อคารา
สทฺวารา ฯ ตตฺร จกฺขมา ปุริโส มชฺเฌ จิโต ปสฺเสยฺย มนุสฺเส
เคหํ ปวิสฺนเตปี นิกฺขมฺนเตปี อนุสฺลยฺจฺรฺนเตปี ๑ อนุวิจฺรฺนเตปี เอวเมว
โฆ อหํ ภิกฺขเว ทิพฺเพน จกฺขนา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสฺเสน
สตุเต ปสฺสามิ จวฺมานे อุปฺปชฺชวฺมานे หีเน ปณฺีเต สุวณฺเฌ
ทพฺพณฺเฌ สุกฺเต ทุกฺคเต ยถากมฺมุปลเ สตุเต ปชานามิ อิเม
วต โภณฺโต สตุตา กายสุจฺริเตน สมฺนฺนาคตา วจีสุจฺริเตน สมฺนฺนาคตา
มโนสุจฺริเตน สมฺนฺนาคตา อริยํ อนุปวาทกา สมฺมาทิฏฺฐิกิ
สมฺมาทิฏฺฐิกิมฺสมาทานา เต กายสุส เกทา ปรมฺมรณฺา สุกฺตี
สคฺคํ โลกํ อุปฺปนฺนา อิเม วา ปน โภณฺโต สตุตา กายสุจฺริเตน
สมฺนฺนาคตา วจีสุจฺริเตน สมฺนฺนาคตา มโนสุจฺริเตน สมฺนฺนาคตา
อริยํ อนุปวาทกา สมฺมาทิฏฺฐิกิ สมฺมาทิฏฺฐิกิมฺสมาทานา เต
กายสุส เกทา ปรมฺมรณฺา มนุสฺเสสุ อุปฺปนฺนา อิเม วต โภณฺโต
สตุตา กายสุจฺริเตน สมฺนฺนาคตา วจีสุจฺริเตน สมฺนฺนาคตา
มโนสุจฺริเตน สมฺนฺนาคตา อริยํ อนุปวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกิ
#๑ ม. อนุจกฺกมฺนเตปี ฯ

มิจฺฉาทิฏฺฐิกมฺมุสฺมาทานา เต กายสุสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา ปิตฺติวิสยํ
อุปฺปนฺนา อิมํ วา ปน โภณฺโต สตุตา กายทฺวจฺจเรเตน
สมนฺนาคตา วจฺิตฺตฺวจฺจเรเตน สมนฺนาคตา มโนทฺวจฺจเรเตน สมนฺนาคตา
อริยานํ อุปฺวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกมฺมุสฺมาทานา เต
กายสุสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา ตีรจฺฉานโยนี อุปฺปนฺนา อิมํ วา
ปน โภณฺโต สตุตา กายทฺวจฺจเรเตน สมนฺนาคตา วจฺิตฺตฺวจฺจเรเตน
สมนฺนาคตา มโนทฺวจฺจเรเตน สมนฺนาคตา อริยานํ อุปฺวาทกา
มิจฺฉาทิฏฺฐิกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกมฺมุสฺมาทานา เต กายสุสฺส เกทา
ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทฺคฺคตฺตี วิณีปาตํ นิรยํ อุปฺปนฺนาติ ฯ

[๕๐๖] ตเมนนํ ภิกฺขเว นิรยปาตา นานาพาหาสุ คเหตุวา
ยมสุสฺส รลฺโล โทสฺเสนฺนติ อยํ เทว ปุริสํ อเมตฺเตยฺโย อสามลฺโล
อพฺรหฺมณฺโล น กุเล เชฏฺฐาปจายี อิมสุสฺส เทโว ทณฺท์
ปณฺณตฺติ ฯ

[๕๐๗] ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราชา ปจฺมํ เทวทูตํ สมฺนุญฺชติ
สมฺนุคฺคาหติ สมฺนุภาสติ อมฺโห ปุริสํ น ตฺวํ อทฺทสฺ มนุสฺเสสุ
ปจฺมํ เทวทูตํ ปาตุญฺตฺนติ ฯ โส เอวมาห นาทฺทสฺ ภาณฺเตติ ฯ
ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราชา เอวมาห อมฺโห ปุริสํ น ตฺวํ อทฺทส
มนุสฺเสสุ ทหฺริ กุมาริ มนุฑิ อุตฺตานเสยฺยํ สเก มุคฺตกริเส ปฺลิปฺนํ
เสมานนฺติ ฯ โส เอวมาห อทฺทสฺ ภาณฺเตติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว
ยโม ราชา เอวมาห อมฺโห ปุริสํ ตสฺส เต วิญฺญสุสฺส สโต

มหุลลกสฺส น เอตทโหสิ อหฺมปิ โขมฺหิ ชาตฺธิมฺโม ชาตี อนตีโต
หนฺทาทิ กฺลฺยาณิ กโรมิ กายน วาจาย มนสาติ ฯ โส เอวมาห
นาสกุขิสฺสั ฆนฺเต ปมาทสฺสั ฆนฺเตติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราช
เอวมาห อมฺโห ปุริส ปมาทวตฺตย น กฺลฺยาณมกาสิ กายน
วาจาย มนสา ตคฺขม ตฺวํ อมฺโห ปุริส ตถา กริสฺสฺสนฺติ ยถาคํ
ปมตฺตํ ตํ โข ปน เต เอตํ ปาปกมฺมํ เนว มาตรา กตํ
น ปิตฺธา กตํ น ภาตฺธา กตํ น ภคฺคินิยา กตํ น มิตฺตามจฺเจหิ
กตํ น ฉาตฺติสาโลหิเตหิ กตํ น สมณพฺรหฺมณฺเหหิ กตํ
น เทวตฺตาหิ กตํ ตยาเวตํ ปาปกมฺมํ กตํ ตฺวญฺเฒเวตสฺส วิปากํ
ปฏฺฐิสฺสเวทิสฺสสึตี ฯ

[๕๐๘] ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราช ปจฺจมํ เทวทฺตํ สมณฺญญชฺชิตฺวา
สมณฺญคฺคาหิตฺวา สมณฺญภาสิตฺวา ทฺตฺติยํ เทวทฺตํ สมณฺญญชฺชติ สมณฺญคฺคาหติ
สมณฺญภาสตี อมฺโห ปุริส น ตฺวํ อทฺทส มนฺุสฺเสสฺสุ ทฺตฺติยํ เทวทฺตํ
ปาตฺตุกฺกตฺตฺติ ฯ โส เอวมาห นาทฺทสฺสั ฆนฺเตติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว
ยโม ราช เอวมาห อมฺโห ปุริส น ตฺวํ อทฺทส มนฺุสฺเสสฺสุ
อิตฺถึ วา ปุริสํ วา อสิตฺถิกํ วา นวฺุคิกํ วา วสฺสสฺตฺถิกํ วา ชาตฺติยา
ชฺชินฺณํ โคปฺปานสิวํกํ โภคฺคํ ทนฺุชฺชปฺรายนํ ปเวชฺชมานํ กจฺจฺจฺจฺจ
อาตฺถุริ คคฺคโยพฺพนํ ขณฺุชฺชทนฺุตํ ปฺลิตฺถเกสฺสํ วิลฺุณฺุณํ ขลิตฺถิสฺสิริ วลฺิณฺุณํ
ตฺลิกาทคคฺคตฺต
๑ โส เอวมาห อทฺทสฺสั ฆนฺเตติ ฯ ตเมนนํ
ภิกฺขเว ยโม ราช เอวมาห อมฺโห ปุริส ตสฺส เต วิญฺญสฺส

สโต มหุลลกสฺส น เอตทโหสิ อหฺมปิ โขมฺหิ ชฺราชมฺโม ชฺริ
อนตฺโต หนฺทาหิ กฺลฺยาณํ กโรมิ กายเณ วาจาเย มนฺสาติ ฯ
โส เอวมาห นาสกฺขิสฺสํ ฆนฺเต ปมาทสฺสํ ฆนฺเตติ ฯ ตเมนนํ
ภิกฺขเว ยโม ราชา เอวมาห อมฺโภ ปุริส ปมาทวตฺตเย น
กฺลฺยาณมกาสิ กายเณ วาจาเย มนฺสา ตคฺขมํ ตฺวํ อมฺโภ ปุริส
ตถา กริสฺสนฺติ ยถา ตํ ปมตฺตํ ตํ โข ปน เต เอตํ ปาปกมฺมํ
เนว มาตรา กตํ น ปิตฺรา กตํ น ภาตฺรา กตํ น ภคินียา กตํ น
มิตฺตามจฺเจหิ กตํ น ฌาตีสาลโหหิตฺเตหิ กตํ น สมณฺพฺราหฺมณฺเหหิ
กตํ น เทวตฺาหิ กตํ ตยาเวตํ ปาปกมฺมํ กตํ ตวญฺเญเวตสฺส
วิปากํ ปญฺฐิสฺสเวทิสฺสสฺสึติ ฯ

[๕๐๕] ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราชา ทฺตฺิยํ เทวทฺตํ สมนฺนุญฺญชิตฺวา
สมนฺนุคฺคาหิตฺวา สมนฺนุภาสิตฺวา ตตฺิยํ เทวทฺตํ สมนฺนุญฺญชติ
สมนฺนุคฺคาหติ สมนฺนุภาสติ อมฺโภ ปุริส น ตฺวํ อทฺทส มนฺนุสฺเสสฺส
ตตฺิยํ เทวทฺตํ ปาตุกฺกตฺนฺติ ฯ โส เอวมาห นาทฺทสํ ฆนฺเตติ ฯ
ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราชา เอวมาห อมฺโภ ปุริส น ตฺวํ
อทฺทส มนฺนุสฺเสสฺส อิตฺถิ วา ปุริสํ วา อาพาธิกํ ทฺกฺขิตํ พาพฺพหฺกิลานํ
สเก มฺตฺตกริสฺเส ปฺลปิพนํ เสมานํ อญฺเญหิ วุฏฺฐาปิยมานํ
อญฺเญหิ ปเวสฺสิยมานนฺติ ๑ ฯ โส เอวมาห อทฺทสํ ฆนฺเตติ ฯ
ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราชา เอวมาห อมฺโภ ปุริส ตสฺส เต
วิญฺญสฺส สโต มหุลลกสฺส น เอตทโหสิ อหฺมปิ โขมฺหิ พฺยาธิ-
#๑ ม. ย. สํเวสฺสิยมานํ ฯ

ธมฺโม พุยาธิ อนตีโต หนฺทาหิ กลฺยาณั กโรมิ กาเยน วาจา
มนสาติ ฯ โส เอวมาห นาสกฺขิสฺสั ฆนฺเต ปมาทฺสฺสั ฆนฺเตติ ฯ
ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราชา เอวมาห อมฺโภ ปุริส ปมาทวตาย
น กลฺยาณมกาสิ กาเยน วาจา มนสา ตคฺขม ตฺวํ อมฺโภ
ปุริส ตถา กริสฺสนฺติ ยถาติ ปมตฺตํ ตํ โข ปน เต เอตํ
ปาปกมฺมํ เนว มาตรา กตํ น ปีตฺรา กตํ น ภาตฺรา กตํ น
ภคินิยา กตํ น มิตุตามจฺเจหิ กตํ น ฉาติสาลอหิตฺเทหิ กตํ น
สมณพฺุราหฺมณฺเหหิ กตํ น เทวตาทิ กตํ ตยาเวตํ ปาปกมฺมํ
กตํ ตวญฺเฒเวตสฺส วิปากํ ปฏฺฐิสฺสเวทิสฺสสึติ ฯ

[๕๑๐] ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราชา ตติยํ เทวทูตํ สมนฺยุญฺชิตฺวา
สมนฺยุคฺคาหิตฺวา สมนฺยุภาสิตฺวา จตุตฺถํ เทวทูตํ สมนฺยุญฺชติ
สมนฺยุคฺคาหติ สมนฺยุภาสติ อมฺโภ ปุริส น ตฺวํ อทฺทส มนฺุสฺเสสฺสุ
จตุตฺถํ เทวทูตํ ปาตุญฺตฺตฺนฺติ ฯ โส เอวมาห นาทฺทสฺสั ฆนฺเตติ ฯ
ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราชา เอวมาห อมฺโภ ปุริส น ตฺวํ
อทฺทส มนฺุสฺเสสฺสุ ราชานอ โจริ อากฺุจาริ คเหตุวา วิวิธา กมฺมการณา
กาเรนฺเต กสาหิปี ตาเพนฺเต เวตุเตหิปี ตาเพนฺเต อทฺททณฺฺชาเกหิปี
ตาเพนฺเต หตฺถมฺปิ ฉินฺทนฺเต ปาทมฺปิ ฉินฺทนฺเต หตฺถปาทมฺปิ
ฉินฺทนฺเต กณฺณมฺปิ ฉินฺทนฺเต นาสมฺปิ ฉินฺทนฺเต กณฺณนาสมฺปิ
ฉินฺทนฺเต พิลงฺกถาลิกมฺปิ กโรนฺเต สขฺยมุญฺฑทิกมฺปิ กโรนฺเต
ราหุญฺจมฺปิ กโรนฺเต โชติมาลิกมฺปิ กโรนฺเต หตฺถปชฺโชติกมฺปิ

กโรนุเต เอรกวตฺติกมฺปิ กโรนุเต จีรกวาสิกมฺปิ กโรนุเต เอณฺยยกมฺปิ
กโรนุเต พพิสมฺสีกมฺปิ กโรนุเต กหาปณกมฺปิ กโรนุเต
ขารापตฺตจฺฉิกมฺปิ กโรนุเต ปตฺธิมปริวตฺติกมฺปิ กโรนุเต ปลาตปิจกมฺปิ
กโรนุเต ตตฺเตนปิ เตเลน โอสิตฺยจฺจนฺเต สุนเขหิปี ขาทาเปนฺเต
ชีวนฺตมฺปิ สฺฐเล อุตฺตทาเสนฺเต อสินาปี สีสํ ฉินฺทนฺเตติ ฯ
โส เอวมาห อทฺทสํ ฆนฺเตติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราช
เอวมาห อมฺโห ปุริส ตสฺส เต วิญฺญสฺส สโต มหุลลกสฺส
น เอตทโหสิ ये กिर गो पापकानि कममानि कโรन्ति ते तिग्गुज्व
ชฺมเม เอวรुपा วิविชา कमकारणा क्रियन्ति किमङ्कं पन प्रतुठ
हनฺทาหํ กลฺยาณं กโรมิ กาเยน วาจาเย मनसाติ ฯ โส เอวมาห
นาสกฺขิสฺสํ ฆนฺเต ปมาทสฺสํ ฆนฺเตติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม
ราชา เอวมาห อมฺโห ปุริส ปมาทวตฺตเย น กลฺยาณมกาสิ
กาเยน วาจาเย मनसा ตคฺขมํ ต्वं อมฺโห ปุริส ตถา คริสฺสन्นฺติ
ยถาคํ ปมตฺตํ ตํ โข ปน เต เอตํ ปापकมฺมํ เนว มาตรา
กตํ น ปิตฺรา กตํ น ภาตฺรา กตํ น ภคินียา กตํ น มิตฺตามจฺเจहि
กตํ น ฌาตिसาลโหิตฺเทหิ กตํ น สมณพฺุราหฺมณฺเหหิ กตํ น
เทวตฺตาหิ กตํ ตยาเวตํ ปापกมฺมํ กตํ ตฺวญฺเญเวตสฺส วิปากํ
ปฏฺฐิสฺสเวทิสฺสสฺสตีติ ฯ

[๕๑๑] ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราชจตุคฺคํ เทวทูตํ สมนฺยุญฺชิตฺวา
สมนฺุภาสิตฺวา สมนฺุคฺคาหิตฺวา ปญฺจมํ เทวทูตํ สมนฺยุญฺชติ

สมนุคคาหติ สมนุภาสติ อมฺโง ปุริส น ตฺวํ อทฺทส
มนุสฺเสสฺส ปญฺจมี เทวทูตํ ปาตุญฺชนฺติ ฯ โส เอวมาห นาทุทส
ภนฺเตติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราชฯ เอวมาห อมฺโง ปุริส
น ตฺวํ อทฺทส มนุสฺเสสฺส อิตฺถิ วา ปุริสํ วา เอกาหมตํ วา
ทฺวิหมตํ วา ตีหมตํ วา อุตฺถมาตกํ วินีลกํ วิปฺพุพฺพกชาตฺนฺติ ฯ
โส เอวมาห อทฺทสํ ภนฺเตติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราชฯ
เอวมาห อมฺโง ปุริส ตสฺส เต วิญฺญสฺส สโต มหฺลลกสฺส
น เอตทโหสิ อหฺมปิ โขมฺหิ มรณฺธมฺโง มรณฺธํ อนตฺโต หนฺทาห
กลฺยาณํ กโรมิ กาเยน วาจาเยน มนฺสาติ ฯ โส เอวมาห นาสกฺขิสฺสํ
ภนฺเต ปมาทสฺสํ ภนฺเตติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราชฯ เอวมาห
อมฺโง ปุริส ปมาทวตฺตเยน น กลฺยาณมกาสิ กาเยน วาจาเยน มนฺสา
ตคฺขม ตฺวํ อมฺโง ปุริส ตถา กริสฺสนฺติ ยถาตํ ปมตฺตํ ตํ โข
ปน เต เอตํ ปาปกมฺมํ เนว มาตฺรา กตํ น ปิตฺรา กตํ น
ภาทฺรา กตํ น ภคินียา กตํ น มิตฺตตามจฺเจหิ กตํ น ฌาตีสาลโหิตฺเทหิ
กตํ น สมณฺพฺราหฺมณฺเหหิ กตํ น เทวตาหิ กตํ
ตยาเวตํ ปาปกมฺมํ กตํ ตฺวญฺญเวตสฺส วิปากํ ปฏฺฐิสฺสเวทิสฺสสึตฺติ ฯ
ตเมนนํ ภิกฺขเว ยโม ราชฯ ปญฺจมี เทวทูตํ สมฺนุญฺญชิตฺวา
สมนุคคาหิตฺวา สมนุภาสิตฺวา ตฺวญฺหิ โหติ ฯ

[๕๑๒] ตเมนนํ ภิกฺขเว นิริยปาลา ปญฺจวิธพฺนฺธนํ นาม กมฺมกรณํ
กโรนฺติ ตตฺตํ อโยจิลํ หตฺถเก กเมนฺติ ตตฺตํ อโยจิลํ

ทุดิเย หตุเถ กเมนฺติ ตตฺตํ อโยจิลํ ปาทะ กเมนฺติ ตตฺตํ อโยจิลํ
ทุดิเย ปาทะ กเมนฺติ ตตฺตํ อโยจิลํ มชฺเฌ อฺรสุมี กเมนฺติ ฯ
โส ตตฺถ ทุกฺขา ติปฺปา กฏฺกา เวทนา เวเทติ น จ ตาว
กาลํ กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมฺมํ พุยนฺตีโหติ ฯ

[๕๑๓] ตเมณํ ภิกฺขเว นิริยปาลา สํเวสิตฺวา กุจาริหิ ตจฺจนฺติ ฯ
ตเมณํ ภิกฺขเว นิริยปาลา อฺทฺธปาทํ อโรสิริ คเหตุวา วาสิหิ
ตจฺจนฺติ ฯ ตเมณํ ภิกฺขเว นิริยปาลา รเถ โยเชตฺวา ตตฺตตาย
ภุมิยา อาทิตฺตตาย สมฺปชฺชติตาย สลฺยฺชิตฺถิตฺตตาย สาเรณฺติปิ
ปจฺจาสาเรณฺติปิ ฯ ตเมณํ ภิกฺขเว นิริยปาลา มหนฺตํ องฺการปพฺพตํ
อาทิตฺตํ สมฺปชฺชติตํ สลฺยฺชิตฺถิตฺตํ อโรเปณฺติปิ อโรเปณฺติปิ ฯ
ตเมตํ ภิกฺขเว นิริยปาลา อฺทฺธปาทํ อโรสิริ คเหตุวา ตตฺตตาย
โลหกฺมฺภิยา ปกฺขิปนฺติ อาทิตฺตตาย สมฺปชฺชติตาย สลฺยฺชิตฺถิตฺตตาย ฯ
โส ตตฺถ เณฺนทฺเททฺทํ ปจฺจติ ฯ โส ตตฺถ เณฺนทฺเททฺทํ ปจฺจมาโน
สกิมฺปิ อฺทฺธํ กจฺจนฺติ สกิมฺปิ อโร กจฺจนฺติ สกิมฺปิ ติริยํ กจฺจนฺติ ฯ
โส ตตฺถ ทุกฺขา ติปฺปา กฏฺกา เวทนา เวเทติ น จ ตาว
กาลํ กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมฺมํ พุยนฺตีโหติ ฯ

[๕๑๔] ตเมณํ ภิกฺขเว นิริยปาลา มหานิริเย ปกฺขิปนฺติ ฯ โส
โฆ ปน ภิกฺขเว มหานิริโย จตฺตกฺกณฺโณ จตฺตวาโร วิภคฺโต ภาคโส
มิโต อโยปาการปริยนฺโต อยสา ปฏิกฺกชฺชิตฺโต ฯ ตสฺส ๑ อโยมยา
ภุมิ ชลิตา เตชสา ยุตฺตา สมนฺตา โยชนสฺตํ ฝริตฺวา ติฏฺจติ
#๑ อณฺณตฺถ ตตฺตา อโยมยาติปิ ทิสฺสติ ฯ

สพพทา ฯ ตสฺส โข ปน ภิกฺขเว มหानิรยสฺส ปฺรตฺถิมาย ภิตฺติยา
อจฺจि อญฺฺจหิตฺวา ปจฺฉิมาย ภิตฺติยา ปฏฺิหณฺณติ ฯ ปจฺฉิมาย
ภิตฺติยา อจฺจิ อญฺฺจหิตฺวา ปฺรตฺถิมาย ภิตฺติยา ปฏฺิหณฺณติ ฯ
อฺุตฺตราย ภิตฺติยา อจฺจิ อญฺฺจหิตฺวา ทกฺขิณาย ภิตฺติยา
ปฏฺิหณฺณติ ฯ ทกฺขิณาย ภิตฺติยา อจฺจิ อญฺฺจหิตฺวา อฺุตฺตราย ภิตฺติยา
ปฏฺิหณฺณติ ฯ เหนฺจฺจ อจฺจิ อญฺฺจหิตฺวา อฺุปริ ปฏฺิหณฺณติ อฺุปริโต
อจฺจิ อญฺฺจหิตฺวา เหนฺจฺจ ปฏฺิหณฺณติ ฯ โส ตตฺถ ทกฺขา ติปฺปา
กญฺฺกา เวทนา เวเทติ น จ ตาว กาลํ กโรติ ยาว น ตํ
ปาปกมฺมํ พุยนฺตีโหติ ฯ

[๕๑๕] โหติ โข โส ภิกฺขเว สมโย ยํ กทาจิ กรหฺจิ ทิฆสฺส
อทฺฐโน อจฺจเณน ตสฺส มหानิรยสฺส ปฺรตฺถิมทฺวาริ อปาปฺริยติ ฯ
โส ตตฺถ สีเมเนน ชเวเนน ชาวติ ฯ ตสฺส สีเมเนน ชเวเนน ชาวโต
นวิมฺปิ ทยฺหติ จมฺมมฺปิ ทยฺหติ มํสมฺปิ ทยฺหติ นหารมฺปิ ทยฺหติ
อญฺฺจนิปิ สมปฺรชฺฐมายนฺติ อฺุพฺภตํ ตาทิสเมว โหติ ฯ ยโต จ โข
โส ภิกฺขเว พหุสมฺปตฺโต โหติ อถ ตํ ทฺวาริ ปิถิยติ ฯ โส
ตตฺถ ทกฺขา ติปฺปา กญฺฺกา เวทนา เวเทติ น จ ตาว กาลํ
กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมฺมํ พุยนฺตีโหติ ฯ

[๕๑๖] โหติ โข โส ภิกฺขเว สมโย ยํ กทาจิ กรหฺจิ
ทิฆสฺส อทฺฐโน อจฺจเณน ตสฺส มหानิรยสฺส ปจฺฉิมทฺวาริ
อปาปฺริยติ ฯเปฯ อฺุตฺตรทฺวาริ อปาปฺริยติ ฯเปฯ ทกฺขิณทฺวาริ

อปาปรียติ ฯ โส ตตฺถ สีเมน ชเวน ชาวติ ฯ ตสฺส สีเมน
ชเวน ชาวโต ฉวิมฺปิ ทฺยฺหติ จมฺมมฺปิ ทฺยฺหติ มํสมฺปิ ทฺยฺหติ
นหารุมฺปิ ทฺยฺหติ อฏฺฐิณีปิ สมฺปฐฺมายนฺติ อุพฺภตฺติ ตาทิสเมว โหติ ฯ
ยโต จ โข โส ภิกฺขเว พหุสมฺปตฺโต โหติ อถ ตํ ทฺวาริ
ปีถียติ ฯ โส ตตฺถ ทุกฺขา ติปฺปา กฏฺกา เวทนา เวเทติ น
จ ตาว กาลิ กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมฺมํ พฺยฺนตีโหติ ฯ

[๕๑๗] โหติ โข โส ภิกฺขเว สมโย ยํ กทาจิ กรหจิ
ทิมฺสส อทฺฐโน อจฺเจน ตสฺส มหฺนริยสฺส ปฺรตฺถิมทฺวาริ
อปาปรียติ ฯ โส ตตฺถ สีเมน ชเวน ชาวติ ฯ ตสฺส สีเมน ชเวน
ชาวโต ฉวิมฺปิ ทฺยฺหติ จมฺมมฺปิ ทฺยฺหติ มํสมฺปิ ทฺยฺหติ นหารุมฺปิ
ทฺยฺหติ อฏฺฐิณีปิ สมฺปฐฺมายนฺติ อุพฺภตฺติ ตาทิสเมว โหติ ฯ
โส เตน ทฺวารเณ นิกฺขมตี ฯ ตสฺส โข ปน ภิกฺขเว มหฺนริยสฺส
สมนฺนตฺราสหิตเมว มหฺนโต กฺุณนริโย ฯ โส ตตฺถ
ปตตี ฯ ตสฺมี โข ปน ภิกฺขเว กฺุณนริเย สฺวจิมฺขา ปาณา ฉวี
ฉินฺทฺนฺติ ฉวี ฉฺเตวา จมฺมํ ฉินฺทฺนฺติ จมฺมํ ฉฺเตวา มํสํ ฉินฺทฺนฺติ
มํสํ ฉฺเตวา นหารุํ ฉินฺทฺนฺติ นหารุํ ฉฺเตวา อฏฺฐิ ฉินฺทฺนฺติ อฏฺฐิ
ฉฺเตวา อฏฺฐิมิณฺขํ ขาทฺนฺติ ฯ โส ตตฺถ ทุกฺขา ติปฺปา กฏฺกา
เวทนา เวเทติ น จ ตาว กาลิ กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมฺมํ
พฺยฺนตีโหติ ฯ

[๕๑๘] ตสฺส โข ปน ภิกฺขเว กฺุณนริยสฺส สมนฺนตฺราสหิตเมว

มหนุโต กุกกุณิรโย ฯ โส ตตุถ ปตติ ฯ โส ตตุถ ทุกุขา
ติปฺปา กุกกา เวทนา เวเทติ น จ ดาว กาลิ กโรติ ยาว
น ตํ ปาปกมมํ พุยนฺตีโหติ ฯ

[๕๑๕] ตสฺส โข ปน ภิกฺขเว กุกกุณิรยสฺส สมฺนนฺตฺราสหิตเมว
มหนฺตํ สิมฺพลีวณฺ อจฺจํ ๑ โยชนสมฺมุคฺคตํ โสพฺสงฺกุลิกณฺณกํ ๒ อาทิตฺตํ
สมฺปฺชชฺชิตํ สลฺลชฺชิตฺตํ ฯ ตํ ตตุถ อโรเปณฺติปิ อโรเปณฺติปิ ฯ
โส ตตุถ ทุกุขา ติปฺปา กุกกา เวทนา เวเทติ น จ
ดาว กาลิ กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมมํ พุยนฺตีโหติ ฯ

[๕๒๐] ตสฺส โข ปน ภิกฺขเว สิมฺพลีวณฺสฺส สมฺนนฺตฺราสหิตเมว
มหนฺตํ อสิปฺตควณฺ ฯ โส ตตุถ ปวิสฺติ ฯ ตสฺส วาเทริตานิ
ปฺตฺตานิ หตฺถมฺปิ ฉินฺทฺนฺติ ปาทมฺปิ ฉินฺทฺนฺติ หตฺถปาทมฺปิ ฉินฺทฺนฺติ
กณฺณมฺปิ ฉินฺทฺนฺติ นาสมฺปิ ฉินฺทฺนฺติ กณฺณนาสมฺปิ ฉินฺทฺนฺติ ฯ
โส ตตุถ ทุกุขา ติปฺปา กุกกา เวทนา เวเทติ น จ ดาว
กาลิ กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมมํ พุยนฺตีโหติ ฯ

[๕๒๑] ตสฺส โข ปน ภิกฺขเว อสิปฺตควณฺสฺส สมฺนนฺตฺราสหิตเมว
มหฺตี ขาโรทกา นที ฯ โส ตตุถ ปตติ ฯ โส ตตุถ
อนฺุโสตมฺปิ วุยฺหติ ปฺภฺติโสตมฺปิ วุยฺหติ อนฺุโสตปฺภฺติโสตมฺปิ วุยฺหติ ฯ
โส ตตุถ ทุกุขา ติปฺปา กุกกา เวทนา เวเทติ น จ ดาว
กาลิ กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมมํ พุยนฺตีโหติ ฯ

[๕๒๒] ตเมณฺํ ภิกฺขเว นิริยปาธา พพิเสน อฺุทฺธิริตฺวา ๓
#๑ โป. ม. ยฺ. อฺุทฺธิ ฯ ๒ ม. ยฺ. โสพฺสงฺกุลิกณฺณกํ ฯ

ปติฏฐาเปตฺวา เอวมาหํสุ อมฺโก ปุริส ก็ อิจฺฉสึติ ฯ โส
เอวมาห ชินฺฉฉนิโตสฺมิ ฆนฺเตติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว นิรยปาลา
ตตฺเตน อโยสฺสงฺกนา มุขํ วิวริตฺวา อาทิตฺเตน สมฺปชฺชลิเตน
สฺลยฺชิตฺถิเณ ตตฺตํ โลหฺกพฺหํ มุเข ปกฺขิปนฺติ อาทิตฺตํ สมฺปชฺชลิตํ
สฺลยฺชิตฺถิตํ ฯ โส ตสฺส โอฏฺฐมฺปิ ทยฺหติ มุขมฺปิ ทยฺหติ
กณฺฐมฺปิ ทยฺหติ อุทรมฺปิ ทยฺหติ อนฺตมฺปิ อนฺตคฺคณฺมฺปิ อาทาย
อโรภาคา นิกฺขมฺติ ฯ โส ตตฺถ ทุกฺขา ติปฺปา กญฺจกา เวทนา
เวเทติ น จ ตาว กาลํ กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมฺมํ
พฺยนฺตีโหติ ฯ

[๕๒๓] ตเมนนํ ภิกฺขเว นิรยปาลา เอวมาหํสุ อมฺโก ปุริส
ก็ อิจฺฉสึติ ฯ โส เอวมาห ปิปาสิโตสฺมิ ฆนฺเตติ ฯ ตเมนนํ
ภิกฺขเว นิรยปาลา ตตฺเตน อโยสฺสงฺกนา มุขํ วิวริตฺวา อาทิตฺเตน
สมฺปชฺชลิเตน สฺลยฺชิตฺถิเณ ตตฺตํ ตมฺพโลหํ มุเข อาสิณฺฉจฺฉนฺติ
อาทิตฺตํ สมฺปชฺชลิตํ สฺลยฺชิตฺถิตํ ฯ ตํ ตสฺส โอฏฺฐมฺปิ ทยฺหติ
มุขมฺปิ ทยฺหติ กณฺฐมฺปิ ทยฺหติ อุทรมฺปิ ทยฺหติ อนฺตมฺปิ อนฺตคฺคณฺมฺปิ
อาทาย อโรภาคา นิกฺขมฺติ ฯ โส ตตฺถ ทุกฺขา ติปฺปา
กญฺจกา เวทนา เวเทติ น จ ตาว กาลํ กโรติ ยาว น ตํ
ปาปกมฺมํ พฺยนฺตีโหติ ฯ ตเมนนํ ภิกฺขเว นิรยปาลา ปุณฺ มหานิรเย
ปกฺขิปนฺติ ฯ

[๕๒๔] ภูตฺปุพฺพํ ภิกฺขเว ยมสฺส รณฺโถ เอตทโหสิ เย

กิริ โภ โลเก ปาปกานิ กมฺมานิ กโรนฺติ เต เอวรูปา วิวิชาฯ
กมฺมการณา การิยนฺติ อโห วตาคํ มนุสฺสํ ตํ ลเภยฺยํ ตถาคโต
จ โลกํ อุปฺปชฺเชยฺย อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ตถจาหํ ภควนฺตํ
ปยิริปาเสยฺยํ โส จ เม ภควา ชมฺมํ เทเสยฺยํ ตสฺส จาหํ
ภควโต ชมฺมํ อาชานเยยฺย นฺติ ฯ ตํ โข ปนาคํ ภิกฺขเว นาณฺณสฺส
กสฺสจि สมณฺสสฺส วา พุราหฺมณฺสฺส วา สุตฺวา วทามิ อปิจ โข
ยเทว เม สามํ ฉาตํ สามํ ทิฏฺฐํ สามํ วิทิตํ ตเทวาคํ วทามิติ ฯ

[๕๒๕] อิทมโวจ ภควา อิทํ วตฺวาน สุกโต อถาปริ
เอตทโวจ สตฺถา

จิตฺตา เทวทูเตหิ เย ปมชฺชนฺติ มาณฺวา
เต ทิฆมฺมตฺตํ โสจฺนฺติ หีนกาเยปกา นรา
เย จ โข เทวทูเตหิ สนฺโต สปฺปริสา อิช
จิตฺตา นปฺปมชฺชนฺติ อริยชฺมเม กุทาจนํ
อุปาทานเน ภยํ ทิสฺวา ชาติมฺรณสมฺภเว
อนฺุปาทา วิมฺุจฺจนฺติ ชาติมฺรณสงฺขเย
เต เขมปฺปตฺตา สฺุชิโน ทิฏฺฐชฺมมาภินิพฺพุตา
สพฺพเวรภยาตีตา สพฺพทฺกขํ อุปฺจจฺจนฺติ ฯ
เทวทูตสฺสํ ตํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ ฯ
สุณฺณตวคฺโค ตติโย ฯ

ตสุสุททานั

อนุดตโร สุลลตพุกตมโม

พุกกุลวีรวโร มหินาโม

อนรุททกิลลสมปชชนุดา

ปลนุทิตฎุมิ เทวทูโต ฯ

วิภังคกุกุโ

ภทเทกรตตสุตตี

[๕๒๖] เอวมเม สุตตี เอกั สมยั ภควา สาวตุถียั วิหริตี
เซตวนเ อนาถปญจกิสส อารามเ ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนุเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ
ภควา เอตทโวจ ภทฺเทกรตตสุตตี โว ภิกฺขเว อุทฺเทสญจ วิภังคญจ
เทสิสฺสามิ ตั สฺจณาถ สาธุกั มนสิกโรถ ภาสิสฺสามิตี ฯ เอวั
ภทฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๕๒๗] ภควา เอตทโวจ

อตีตึ นานวาคเมยฺย นปฺปฏิงฺกเข อนาคตึ
ยทตีตมฺปหีนนตึ อปฺตตฺตญจ อนาคตึ
ปจฺจปฺปนฺนญจ โย ฐมฺมึ ตตฺถ ตตฺถ วิปฺสฺสติ
อสิหิรี อสงฺกฺปปี ตั วิทฺธา มนุฑฺรฺหเย
อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปี โโก ชญฺณา มรณฺ์ สุเว
น หิ โน สงฺกรนฺเตน มหาเสเนน มจฺจุนา
เอวัวิหาริมาตาปี อโหฺรตฺตมตฺนุทิตึ
ตั เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อากิขฺเต มุนีตี ฯ

[๕๒๘] กถญจ ภิกฺขเว อตีตึ อนวาคเมตี ฯ เอวัรุโป อโหสิ

อดีตมทธานนุติ ตตถ นนุที สมนฺวานเนติ เอวฺเวทโน อโหสี อตีต-
มทธานนุติ ตตถ นนุที สมนฺวานเนติ เอวฺสญฺโล อโหสี อตีต-
มทธานนุติ ตตถ นนุที สมนฺวานเนติ เอวฺสงฺขารอ อโหสี อตีต-
มทธานนุติ ตตถ นนุที สมนฺวานเนติ เอวฺวิญญาโณ อโหสี อตีต-
มทธานนุติ ตตถ นนุที สมนฺวานเนติ ฯ เอวฺ โข ภิกฺขเว อตีตํ
อนฺวาคเมติ ๕

[๕๒๕] กถญจ ภิกฺขเว อตีตํ นานฺวาคเมติ ฯ เอวฺรูโป อโหสี
อดีตมทธานนุติ ตตถ นนุที น สมนฺวานเนติ เอวฺเวทโน อโหสี
อดีตมทธานนุติ ตตถ นนุที น สมนฺวานเนติ เอวฺสญฺโล อโหสี
อดีตมทธานนุติ ตตถ นนุที น สมนฺวานเนติ เอวฺสงฺขารอ อโหสี
อดีตมทธานนุติ ตตถ นนุที น สมนฺวานเนติ เอวฺวิญญาโณ อโหสี
อดีตมทธานนุติ ตตถ นนุที น สมนฺวานเนติ ฯ เอวฺ โข ภิกฺขเว
อตีตํ นานฺวาคเมติ ฯ

[๕๓๐] กถญจ ภิกฺขเว อนาคตํ ปฏิกฺกษติ ฯ เอวฺรูโป สึยฺ
อนาคตมทธานนุติ ตตถ นนุที สมนฺวานเนติ เอวฺเวทโน สึยฺ
ฯเปฯ เอวฺสญฺโล สึยฺ ฯเปฯ เอวฺสงฺขารอ สึยฺ ฯเปฯ เอวฺ
วิญญาโณ สึยฺ อนาคตมทธานนุติ ตตถ นนุที สมนฺวานเนติ ฯ
เอวฺ โข ภิกฺขเว อนาคตํ ปฏิกฺกษติ ฯ

[๕๓๑] กถญจ ภิกฺขเว อนาคตํ นปฺปฏิกฺกษติ ฯ เอวฺรูโป สึยฺ
อนาคตมทธานนุติ ตตถ นนุที น สมนฺวานเนติ เอวฺเวทโน สึยฺ

ฯเปฯ เอวสญโณ สยิ ฯเปฯ เอวสงฆาโร สยิ ฯเปฯ เอว
วิญญาโณ สยิ อนาคตมทุธานนุติ ตตถ นนุที น สมนวาเนติ ฯ
เอว โข ภิกขเว อนาคตัน ปฏิกงขติ ฯ

[๕๓๒] กถญจ ภิกขเว ปจจุปปนเนสุ ฌมเมสุ สัหิริติ ฯ อิธ
ภิกขเว อสสุตวา ปุถุชฺชน อรียานัน อทสฺสาวิ อรียฌมมฺสฺส อโกวิท
อรียฌมเม อวินีโต สปุปรีสานัน อทสฺสาวิ สปุปรีสฌมมฺสฺส อโกวิท
สปุปรีสฌมเม อวินีโต รูปี อตฺตโต สมฺนุปลสฺสติ รูปวนฺตํ วา
อตฺตานัน อตฺตนิ วา รูปี รูปสฺมี วา อตฺตานัน เวทนํ ฯเปฯ
สญฺญํ ฯเปฯ สงฺฆาเร ฯเปฯ วิญญาณัน อตฺตโต สมฺนุปลสฺสติ
วิญญาณวนฺตํ วา อตฺตานัน อตฺตนิ วา วิญญาณัน วิญญาณสฺมี วา
อตฺตานัน ฯ เอว โข ภิกขเว ปจจุปปนเนสุ ฌมเมสุ สัหิริติ ฯ

[๕๓๓] กถญจ ภิกขเว ปจจุปปนเนสุ ฌมเมสุ น สัหิริติ ฯ
อิธ ภิกขเว สุตวา อรียสาวโก อรียานัน ทสฺสาวิ อรียฌมมฺสฺส
โกวิท อรียฌมเม สุวินีโต สปุปรีสานัน ทสฺสาวิ สปุปรีสฌมมฺสฺส
โกวิท สปุปรีสฌมเม สุวินีโต ๑ น รูปี อตฺตโต สมฺนุปลสฺสติ น
รูปวนฺตํ วา อตฺตานัน น อตฺตนิ วา รูปี น รูปสฺมี วา อตฺตานัน
น เวทนํ ฯเปฯ น สญฺญํ ฯเปฯ น สงฺฆาเร ฯเปฯ น
วิญญาณัน อตฺตโต สมฺนุปลสฺสติ น วิญญาณวนฺตํ วา อตฺตานัน
น อตฺตนิ วา วิญญาณัน น วิญญาณสฺมี วา อตฺตานัน ฯ เอว
โข ภิกขเว ปจจุปปนเนสุ ฌมเมสุ น สัหิริติ ฯ

#๑ ยู. วินีโต ฯ

[๕๓๔] อตีตํ นานวากเมยฺย นปฺปฏิงฺกฺเข อนาคตํ

ยทตีตมฺปหีนนฺตํ อปฺปตฺตญฺจ อนาคตํ

ปจฺจุปฺปนฺนญฺจ โย ชมฺมํ ตตฺถ ตตฺถ วิปฺสฺสตี

อัสสิหิ อสงฺกฺปป์ ตํ วิทฺธา มนฺุพฺรุหเย

อชฺเชว กิจฺมาตปฺปํ โโก ชญฺญา มรณํ สุเว

น หิ โน สงฺกรณฺฺเตน มหาเสเนน มจฺจุณา

เอวฺวiharimaตาปี อโหฺรตฺตมตฺนฺุทิตํ

ตํ เว ภทฺุเทกรตฺุโตตี สนฺุโต อจิกฺขเต มฺุณีตี

ภทฺุเทกรตฺุตฺุสฺส โว ภิกฺขเว อฺุทฺุเทสญฺจ วิภงฺกญฺจ เทสิสฺสามีตี ฯ

อิตี ขนฺุตํ วุตฺุตํ อิทเมตํ ปฏฺุิจฺจ วุตฺุตฺุนฺุตี ฯ

อิทมฺโวจ ภควา อตฺุตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสีตํ

อภินนฺุทฺุนฺุตี ฯ

ภทฺุเทกรตฺุตฺุสฺสตํ นิฏฺุิจิตํ ปจฺมํ ฯ

อานนุทภทเทกรตุตตุตตี

[๕๓๕] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
เขตวเน อนาถปิณฑิกิสส อารามे ๑ เตน โข ปน สมเยน
อายุสุมมา อานนุโท อุปัญจानสาลาयั ภิกขุ ชุมมिया กถาย สนนุทสุเสตี
สมาทเปตี สมุตเตเชตี สมุปหังเสตี ภทเทกรตุตตุตตี อุทเทสญจ
วิภงคญจ อภาสีตี ๑

[๕๓๖] อถ โข ภควา สายณหสมยั ปฏิสถลानา วุญจิติ
เยนุปัญจानสาลา เตนุปสงกมิ อุปสงกมิตุวา ปญจตุเต อาสเน
นีสีตี ๑ นิสชช โข ภควา ภิกขุ อามนุเตสี โโก นุ โข ภิกขเว
อุปัญจानสาลาयั ภิกขุ ชุมมिया กถาย สนนุทสุเสตี สมาทเปตี
สมุตเตเชตี สมุปหังเสตี ภทเทกรตุตตุตตี อุทเทสญจ วิภงคญจ
อภาสีตี ๑ อายุสุมมา ภนุเต อานนุโท อุปัญจानสาลาयั ภิกขุ
ชุมมिया กถาย สนนุทสุเสตี สมาทเปตี สมุตเตเชตี สมุปหังเสตี
ภทเทกรตุตตุตตี อุทเทสญจ วิภงคญจ อภาสีตี ๑ อถ โข ภควา
อายุสมนุตี อานนุทั อามนุเตสี ยถากถั ปน ตวั อานนุท ภิกขุ
ชุมมिया กถาย สนนุทสุเสตี สมาทเปตี สมุตเตเชตี สมุปหังเสตี
ภทเทกรตุตตุตตี อุทเทสญจ วิภงคญจ อภาสีตี ๑

[๕๓๗] เอวั โข อหิ ภนุเต ภิกขุ ๑ ชุมมिया กถาย สนนุทสุเสตี ๒
สมาทเปตี สมุตเตเชตี สมุปหังเสตี ภทเทกรตุตตุตตี อุทเทสญจ
วิภงคญจ อภาสี

#๑ ไป. ม. ภิกขุณั ๑ ๒ ม. ย. สนนุทสุเสตี สมาทเปตี สมุตเตเชตี สมุปหังเสตี ๑

อติตํ นานวากเมยฺย นปฺปฏิกงฺเข อนาคตํ
ยทิตฺตมฺปหีนนฺตํ อปฺปตฺตตฺตฺยจ อนาคตํ
ปจฺจุปฺปนฺนญจ โย ฌมฺมํ ตตฺถ ตตฺถ วิปฺสฺสตี
อถฺหิรํ อสงฺกฺปป์ ตํ วิทฺธา มนฺุพฺรุหเย
อชฺเชว กิจฺจมาตฺปป์ โโก ชลฺยว มรณฺํ สุเว
น หิ โน สงฺครนฺุเตน มหาเสเนน มจฺจุณา
เอวฺวiharimataपी ओह्रोत्तमत्तुति
त् वे ग्गत्तेरत्तुत्ति स्नुत्त ओजिग्गत्ते मुत्ति ५

[๕๓๘] กถญฺจาสุ อติตํ อนวากเมตี ๕ เอวฺวโรโป ๑ อโหสิ
อติตมฺทฺธานนฺตี ตตฺถ นนฺตี สมนฺวานตี เอวฺเวทโน อโหสิ
อติตมฺทฺธานนฺตี ตตฺถ นนฺตี สมนฺวานตี เอวฺสญฺโล อโหสิ
อติตมฺทฺธานนฺตี ตตฺถ นนฺตี สมนฺวานตี เอวฺสงฺขารอ อโหสิ
อติตมฺทฺธานนฺตี ตตฺถ นนฺตี สมนฺวานตี เอวฺวิญฺญาโณ อโหสิ
อติตมฺทฺธานนฺตี ตตฺถ นนฺตี สมนฺวานตี ๕ เอวฺ โย อวฺสุ
อติตํ อนวากเมตี ๕

[๕๓๙] กถญฺจาสุ อติตํ นานวากเมตี ๕ เอวฺวโรโป อโหสิ
อติตมฺทฺธานนฺตี ตตฺถ นนฺตี น สมนฺวานตี เอวฺเวทโน อโหสิ
อติตมฺทฺธานนฺตี ตตฺถ นนฺตี น สมนฺวานตี เอวฺสญฺโล อโหสิ
อติตมฺทฺธานนฺตี ตตฺถ นนฺตี น สมนฺวานตี เอวฺสงฺขารอ อโหสิ
อติตมฺทฺธานนฺตี ตตฺถ นนฺตี น สมนฺวานตี เอวฺวิญฺญาโณ
#๑ โป. ย. เอวฺวโรโป ๕

อโหสิ อตีตมทธานนุติ ตตถ นนุที น สมนฺวานเนติ ฯ เอวํ โข
อาวุโส อตีตํ นานฺวาคเมติ ฯ

[๕๔๐] กถญจาวิโส อนาคตํ ปฏิกฺกขติ ฯ เอวํรูปุ สยิ
อนาคตมทธานนุติ ตตถ นนุที สมนฺวานเนติ เอวํเวทโน สยิ ฯเปฯ
เอวํสญฺโล สยิ ฯเปฯ เอวํสงฺขารุ สยิ ฯเปฯ เอวํวิญฺญาณ
สยิ อนาคตมทธานนุติ ตตถ นนุที สมนฺวานเนติ ฯ เอวํ โข
อาวุโส อนาคตํ ปฏิกฺกขติ ฯ

[๕๔๑] กถญจาวิโส อนาคตํ นปฺปฏิกฺกขติ ฯ เอวํรูปุ สยิ
อนาคตมทธานนุติ ตตถ นนุที น สมนฺวานเนติ เอวํเวทโน สยิ
ฯเปฯ เอวํสญฺโล สยิ ฯเปฯ เอวํสงฺขารุ สยิ ฯเปฯ
เอวํวิญฺญาณ สยิ อนาคตมทธานนุติ ตตถ นนุที น สมนฺวานเนติ ฯ
เอวํ โข อาวุโส อนาคตํ นปฺปฏิกฺกขติ ฯ

[๕๔๒] กถญจาวิโส ปจฺจุปฺปนฺเนสุ ฐมฺเมสุ สํหิริติ ฯ อิธาวุโส
อสุสุตฺวา ปุณฺธุชฺชโน อริยานํ อทฺตฺสาวิ อริยฐมฺมสุส อโกวิโท
อริยฐมฺเม อวินีโต สปฺปฺริสํ สทฺตฺสาวิ สปฺปฺริสฐมฺมสุส อโกวิโท
สปฺปฺริสฐมฺเม อวินีโต รูปํ อตฺตโต สมฺนุสฺสติ รูปวนฺตํ วา
อตฺตํ อตฺตนิ วา รูปํ รูปฺสมี วา อตฺตํ เวทนํ ฯเปฯ
สญฺลํ ฯเปฯ สงฺขารุ ฯเปฯ วิญฺญาณํ อตฺตโต สมฺนุสฺสติ
วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตํ อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ วิญฺญาณฺสมี
วา อตฺตํ ฯ เอวํ โข อาวุโส ปจฺจุปฺปนฺเนสุ ฐมฺเมสุ สํหิริติ ฯ

[๕๔๓] กถจาฐโธ ปจฺจุปปนฺเนสุ ฐมฺเมสุ น สํหิริติ ฯ
อิฐาฐโธ สุตฺวา อริยสวโก อริยานํ ทสฺสาวิ อริยฐมฺมสฺส โภวิโท
อริยฐมฺเม สุวินีโต สปุริสถานํ ทสฺสาวิ สปุริสฐมฺมสฺส โภวิโท
สปุริสฐมฺเม สุวินีโต น รูปํ อตฺตโต สมนุสฺสติ น รูปวนฺตํ वा
อตฺตानํ น อตฺตนิ वा รูปํ น รูปสฺมี वा อตฺตानํ น เวทนํ
ฯเปฯ น สลฺยํ ฯเปฯ น สงฺขารे ฯเปฯ น วิญฺญาณํ
อตฺตโต สมนุสฺสติ น วิญฺญาณวนฺตํ वा อตฺตानํ น อตฺตนิ
วา วิญฺญาณํ น วิญฺญาณสฺมี वा อตฺตानํ ฯ เอวํ โข อาฐโธ
ปจฺจุปปนฺเนสุ ฐมฺเมสุ น สํหิริติ ฯ

[๕๔๔] อตีตํ นานวาคเมยฺย นปฺปฏิงฺเกฯ อนาคตํ
ยทิตฺตมฺปหีนนฺตํ อปฺปตฺตลฺย อนาคตํ
ปจฺจุปปนฺนลฺย โย ฐมฺมํ ตตฺถ ตตฺถ วิปฺสฺสติ
อสํหิริ อสงฺกุปฺปี ตํ วิทฺธา มนุพฺรุหเย
อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปี โโก ชลฺยวา มรณํ สุเว
น หิ โน สงฺครนฺเตน มหาเสเนน มจฺจุนา
เอวํวิหริมาตาปี อโหฺรตฺตมตฺนฺทิตํ
ตํ เว ภาทฺเทกรตฺตติ สนฺโต อาจิกฺขเต มุนีติ
เอวํ โข อหํ ภาณเต ภิกฺขุ ๑ ฐมฺมिया กถาย สนฺทสฺเสสี สมหาทเปสี
สมฺตเตเชสี สมนฺหํเสสี ภาทฺเทกรตฺตสฺส อุกฺกเทสลฺย วิภงฺกลฺย
อภาสินฺติ ฯ

#๑ ไป. ม. ภิกฺขุณฺํ ฯ

[๕๔๕] สาธุ สาธุ อานนุท สาธุ โข ตวั อานนุท ภิกขุ ๑
ชมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสติ สมากเปติ สมฺมุเตเชติ สมฺปหฺเสติ
ภทฺเทกรตฺตสฺส อุทฺเทสณฺจ วิภงฺกณฺจ อภาสิ

อตีตํ นานวาคเมยฺย ๑เปฯ

ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อากฺขเต มุนีติ ๑

[๕๔๖] กถณฺจานนุท อตีตํ อนวาคเมติ ๑เปฯ เอวั โข
อานนุท อตีตํ อนวาคเมติ ๑ กถณฺจานนุท อตีตํ นานวาคเมติ
๑เปฯ เอวั โข อานนุท อตีตํ นานวาคเมติ ๑ กถณฺจานนุท
อนาคตํ ปฏฺิกงฺขติ ๑เปฯ เอวั โข อานนุท อนาคตํ ปฏฺิกงฺขติ ๑
กถณฺจานนุท อนาคตํ นปฺปฏิงฺขติ ๑เปฯ เอวั โข อานนุท
อนาคตํ นปฺปฏิงฺขติ ๑ กถณฺจานนุท ปจฺจุปฺปนฺเนสุ ชมฺเมสุ
สํหิรติ ๑เปฯ เอวั โข อานนุท ปจฺจุปฺปนฺเนสุ ชมฺเมสุ สํหิรติ ๑
กถณฺจานนุท ปจฺจุปฺปนฺเนสุ ชมฺเมสุ น สํหิรติ ๑เปฯ เอวั โข
อานนุท ปจฺจุปฺปนฺเนสุ ชมฺเมสุ น สํหิรติ ๑

[๕๔๗] อตีตํ นานวาคเมยฺย ๑เปฯ

ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อากฺขเต มุนีติ ๑

อิทมวโจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนุโท ภควโต
ภาสิตํ อภินฺนุทีติ ๑

อานนุทภทฺเทกรตฺตสฺส ตํ นิฏฺฐิตํ ทุตฺติยํ ๑

มหากัจจानภทเทกรตตสุตต์

[๕๔๘] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริตี
ตโปทธาราเม ฯ อถ โข อายสฺมา สมิทฺธิ รตฺติยา ปจฺจุสสมยํ
ปจฺจุจฺจาย เยน ตโปโท เตนุปลสงฺกมิ คตฺตานิ ปริสฺสิญฺจิตฺติ ฯ
ตโปเท คตฺตานิ ปริสฺสิญฺจิตฺวา ปจฺจุตฺตริตฺวา เอกจิวโร อญฺจาสี
คตฺตานิ ปุพฺพปาทยมาโน ฯ อถ โข อณฺณตรา เทวตา อภิกฺกนฺตาย
รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺณา เกวลกปปี ตโปทํ โอภาเสตฺวา เยนายสฺมา
สมิทฺธิ เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา เอกมฺนตํ อญฺจาสี ฯ

[๕๔๙] เอกมฺนตํ จิตา โข สวา เทวตา อายสฺมฺนตํ สมิทฺธี
เอตทโวจ ชาเรตี ตฺวํ ภิกฺขุ ภทฺเทกรตตฺสฺส อุตฺเทสณฺจ วิภงฺกณฺจจาตี ฯ
น โข อหํ อาวุโส ชาเรมิ ภทฺเทกรตตฺสฺส อุตฺเทสณฺจ
วิภงฺกณฺจ ตฺวํ ปนาวุโส ชาเรตี ภทฺเทกรตตฺสฺส อุตฺเทสณฺจ
วิภงฺกณฺจจาตี ฯ อหฺมปี โข ภิกฺขุ น ชาเรมิ ภทฺเทกรตตฺสฺส
อุตฺเทสณฺจ วิภงฺกณฺจ ชาเรตี ปน ตฺวํ ภิกฺขุ ภทฺเทกรตฺติโย
คาถาตี ฯ น โข อหํ อาวุโส ชาเรมิ ภทฺเทกรตฺติโย คาถา
ตฺวํ ปนาวุโส ชาเรตี ภทฺเทกรตฺติโย คาถาตี ฯ อหฺมปี โข
ภิกฺขุ น ชาเรมิ ภทฺเทกรตฺติโย คาถา อุกฺกณฺหาหิ ตฺวํ ภิกฺขุ
ภทฺเทกรตตฺสฺส อุตฺเทสณฺจ วิภงฺกณฺจ ปรียาปฺณาหิ ตฺวํ ภิกฺขุ
ภทฺเทกรตตฺสฺส อุตฺเทสณฺจ วิภงฺกณฺจ ชาเรหิ ตฺวํ ภิกฺขุ ภทฺเทก-
รตตฺสฺส อุตฺเทสณฺจ วิภงฺกณฺจ อตฺถสณฺหิโต ภิกฺขุ ภทฺเทกรตตฺสฺส

อุทเทโส จ วิงฺโก จ อาทิพฺรหฺมจฺริยโกติ ฯ อิทมโวจ สาทเวตฺตา อิทํ วตฺตวา ตตฺตเถวนฺตรชาธิ ฯ

[๕๕๐] อถ โข อายสฺมา สมิทฺธิ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน
เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทเวตฺวา
เอกมนฺตํ นิสิตฺติ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา สมิทฺธิ ภควนฺตํ
เอตทโวจ อิทํ ฆนฺเต รตฺติยา ปจฺจสฺสมยฺม ปจฺจจฺญาย เยน
ตโปเท เตนฺอุปสงฺกมํ คตฺตานิ ปริสฺติจฺจิตฺตํ ฯ ตโปเท คตฺตานิ
ปริสฺติจฺจิตฺวา ปจฺจตฺตริตฺวา เอกจิวโร อจฺจาสี คตฺตานิ ปุพฺพปาปยมาโน ฯ
อถ โข ฆนฺเต อณฺณตฺรา ทเวตฺตา อภิกฺกนฺตาย
รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺณา เกวลกปฺปี ตโปทํ โอบาสเวตฺวา เยนาทํ
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เอกมนฺตํ อจฺจาสี เอกมนฺตํ จิตฺตา
โข สาทเวตฺตา มํ เอตทโวจ ชาเรสิ ตฺวํ ภิกฺขุ ภทฺเทกรตฺตสฺส
อุทฺเทสณฺจ วิงฺกคณฺจาทิ ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ฆนฺเต ตํ ทเวตฺตํ
เอตทโวจ น โข อหํ อาวุโส ชาเรมิ ภทฺเทกรตฺตสฺส อุทฺเทสณฺจ
วิงฺกคณฺจ ตฺวํ ปนาวุโส ชาเรสิ ภทฺเทกรตฺตสฺส อุทฺเทสณฺจ
วิงฺกคณฺจาทิ ฯ อหฺมปี โข ภิกฺขุ น ชาเรมิ ภทฺเทกรตฺตสฺส
อุทฺเทสณฺจ วิงฺกคณฺจ ชาเรสิ ปน ตฺวํ ภิกฺขุ ภทฺเทกรตฺติโย
คาคาติ ฯ น โข อหํ อาวุโส ชาเรมิ ภทฺเทกรตฺติโย คาคา
ตฺวํ ปนาวุโส ชาเรสิ ภทฺเทกรตฺติโย คาคาติ ฯ อหฺมปี โข
ภิกฺขุ น ชาเรมิ ภทฺเทกรตฺติโย คาคา อุกฺคณฺหาหิ ตฺวํ ภิกฺขุ

ภทฺเทกรตฺตสฺส อุทฺเทสณฺจ วิภฺงคณฺจ ปฺริยาปฺณาหิ ตฺวํ ภิกฺขุ
ภทฺเทกรตฺตสฺส อุทฺเทสณฺจ วิภฺงคณฺจ ชาเรหิ ตฺวํ ภิกฺขุ ภทฺเทกรตฺตสฺส
อุทฺเทสณฺจ วิภฺงคณฺจ อตฺถสณฺหิโต ภิกฺขุ ภทฺเทกรตฺตสฺส
อุทฺเทโส จ วิภฺงโก จ อาทิพฺรหฺมจฺริยโกติ ฯ อิทฺมโวจ ภนฺเต
สา เทวตา อิทํ วตฺวา ตตฺถewnฺตรชายิ ฯ สาธุ เม ภนฺเต
ภควา ภทฺเทกรตฺตสฺส อุทฺเทสณฺจ วิภฺงคณฺจ เทเสตฺถติ ฯ เตนฺหิ
ภิกฺขุ สุณาหิ สาธุกํ มนฺสิกโรหิ ภาสิสฺสามิติ ฯ เอวมฺภนฺเตติ
โฆ อายสฺมา สมิทฺธิ ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ฯ

[๕๕๑] ภควา เอตทโวจ

อติตํ นานวาคเมยฺย นปฺปฏิงฺกฺเข อนาคตํ
ยทิตฺตมฺปหิณฺนตํ อปฺปตฺตณฺจ อนาคตํ
ปจฺจปฺปนฺนณฺจ โย ฆมฺมํ ตตฺถ ตตฺถ วิปฺสฺสติ
อสิหิริ อสงฺกฺปป์ ตํ วิทฺธา มนฺุพฺรหฺมเย
อชฺเชว กิจฺจมาตปป์ โโก ชลฺณฺวา มรณฺํ สุเว
น หิ โน สงฺกฺรณฺเตน มหาเสเนน มจฺจุนา
เอววิหริมาตาปี อโหฺรตฺตมตฺนฺทิตํ
ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อาจิกฺขเต มุนีติ ฯ

อิทฺมโวจ ภควา อิทํ วตฺวาน สฺกโต อญฺญาสาสนา วิหริํ ปาวิสิ ฯ

[๕๕๒] อถ โฆ เตสํ ภิกฺขุณฺ อจิริปฺกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ

อิทํ โฆ โน อาวโส ภควา สงฺจิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตฺถาเรน

อตุถิ อวิกชิตฺวา อญฺญาเยสนา วิหาริ ปวิญฺโฐ
 อตีติ นานวาคเมยฺเย นปฺปฏิงฺเก อนาคติ
 ยทตีตมฺปหีนนฺติ อปฺปตฺตลฺลจฺ อนาคติ
 ปจฺจุปฺปนฺนลฺลจฺ โย ฐมฺมิ ตตฺถ ตตฺถ วิปฺสฺสตี
 อสฺสิหิ อสงฺกุปฺปี ตํ วิทฺธา มนฺุพฺุหเย
 อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปี โโก ชลฺลณา มรณฺิ สุเว
 น หิ โน สงฺกฺรณฺุเตน มหาเสเนน มจฺจุณา
 เอวฺวิหาริมาตาปี อโหฺรตฺตมตฺนฺุทิตฺติ
 ตํ เว ภาทฺุเทกรตฺโตติ สนฺุโต อจฺิกฺขเต มฺุณีตี

โโก ญฺ โข อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อฺุทฺเทสสฺส อฺุทฺทิญฺุจสฺส
 วิตุถาเรน อตุถิ อวิกตฺตสฺส วิตุถาเรน อตุถิ วิกเชยฺยาตี ฯ อถ โข
 เตสฺสิ ภิกฺขุณฺิ เอตทโหสิ อยฺ โข อายสฺมา มหาจฺจาโน สตฺถ
 เจว สํวณฺุณฺิโต สมฺภาวิโต จ วิณฺุญฺิ สพฺุรหฺมจฺารินฺิ ปโหติ
 จายสฺมา มหาจฺจาโน อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อฺุทฺเทสสฺส
 อฺุทฺทิญฺุจสฺส วิตุถาเรน อตุถิ อวิกตฺตสฺส วิตุถาเรน อตุถิ วิกชิตฺุ
 ยนฺุณฺุณฺุ มยฺิ เยนายสฺมา มหาจฺจาโน เตนฺุปฺสงฺกเมยฺยาม อฺุปฺสงฺกมิตฺวา
 อายสฺมณฺุติ มหาจฺจานฺิ เอตมตุถิ ปฺุญฺุเจยฺยามาตี ฯ

[๕๕๑] อถ โข เต ภิกฺขุ เยนายสฺมา มหาจฺจาโน เตนฺุปฺสงฺกมิตฺุ
 อฺุปฺสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา มหาจฺจาเนน สทฺุธี สมฺโมทิตฺุ
 สมฺโมทนฺิยฺิ กถิ สาราณฺิยฺิ วีติสาเรตฺวา เอกมณฺุติ นิสิตฺุทิตฺุ ฯ เอกมณฺุติ

นินนา โข เต ภิกขุ อายสมนตัม มหาจจัน เอตทโวจฺ อิทํ
โฆ โน อาวุโส กจจัน ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา
วิตถารเณ อตฺถํ อวิภชิตฺวา อฏฺฐายาสนา วิหาริ ปวิญฺโจ

อตีตํ นานวากเมยฺย ๆเปฯ

ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อจิกฺขเต มุนีติ
เตสนฺโน อาวุโส กจจัน อมฺหากํ อจิริปกกนฺตสฺส ภควโต
เอตทโหสิ อิทํ โฆ โน อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ
อุทฺทิสิตฺวา วิตถารเณ อตฺถํ อวิภชิตฺวา อฏฺฐายาสนา วิหาริ ปวิญฺโจ

อตีตํ นานวากเมยฺย ๆเปฯ

ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อจิกฺขเต มุนีติ
โก นฺุ โฆ อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิจฺจสฺส
วิตถารเณ อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตถารเณ อตฺถํ วิภเชยฺยาติ เตสนฺโน
อาวุโส กจจัน อมฺหากํ เอตทโหสิ อัย โฆ อายสฺมา มหาจจानโน
สत्ถุ เจว สํวณฺณิโต สมภาวิโต จ วิญฺญันํ สพุรหฺมจารินํ
ปโหติ จายสฺมา มหาจจानโน อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส
อุทฺทิจฺจสฺส วิตถารเณ อตฺถํ อวิภตฺตสฺส วิตถารเณ ... อตฺถํ
วิภชิตฺตุํ ฆนฺฺนุน มยฺย เยนายสฺมา มหาจจानโน เตนฺุปลสงฺกเมยฺยาม
อุปลสงฺกมิตฺวา อายสมนตัม มหาจจัน เอตมตฺถํ ปฏฺธิปฺุจฺเจยฺยามาติ
วิภชตฺตายสฺมา มหาจจานโนติฯ

[๕๕๔] เสยฺยถาปี อาวุโส ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสิ

สารปริเยสนนจรมาโน มหโต รุกขสฺส ตัญญโต สารวโต อติกกมฺเมว
มฺลํ อติกกมฺม ขนฺธํ สาขาปลาเส สารํ ปริเยสิตพฺพํ มณฺเฑยฺย
เอวํ สมฺปทมิทํ อายสฺมนฺตานํ สตุถริ สมฺมุขีญฺเต ตํ ภควนฺตํ
อติสิตฺวา ๑ อเมหฺ เอตมฺตถํ ปฏิปฺจุจฺฉิตพฺพํ มณฺเฑถ ๒ โส หาวุโส
ภควา ชานํ ชานาติ ปสฺสํ ปสฺสติ จกฺขุญฺโต ฅาณญฺโต ฅมฺมญฺโต
พฺรหฺมญฺโต วตฺตา ปวตฺตา อตฺถสฺส นินฺเนตา อมตฺสฺส ทาตา
ฅมฺมสามี ตถาคโต โส เจว ปเนตฺสฺส กาลอ อโหสิ ๓ ยํ
ภควนฺตํเยว เอตมฺตถํ ปฏิปฺจุจฺฉเยยถ ยถา โน ๔ ภควา พฺยากรเยย
ตถา นํ ฅาเรยฺยาถาติ ๕ อทฺฐาวุโส กจฺจํจํน ภควา ชานํ ชานาติ
ปสฺสํ ปสฺสติ จกฺขุญฺโต ฅาณญฺโต ฅมฺมญฺโต พฺรหฺมญฺโต วตฺตา
ปวตฺตา อตฺถสฺส นินฺเนตา อมตฺสฺส ทาตา ฅมฺมสามี ตถาคโต
โส เจว ปเนตฺสฺส กาลอ อโหสิ ยํ ภควนฺตํเยว เอตมฺตถํ
ปฏิปฺจุจฺฉเยยถ ยถา โน ภควา พฺยากรเยย ตถา นํ ฅาเรยฺยาม
อปีจายสฺมา มหากจฺจาโน สตุถฺ เจว สิวณฺณโต สมฺภาวโต จ
วิญฺญนํ สพฺรหฺมจฺารินํ ปโหติ จายสฺมา มหากจฺจาโน อิมสฺส
ภควตา สงฺขิตฺเตน อฺทฺทเทสฺส อฺทฺททัญฺจสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ
อวิภคฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภคฺตุํ วิภคฺตายสฺมา มหากจฺจาโน
อครุทริตฺวาติ ๕ เตนหาวุโส สฺฐณฺถ สารุทฺ มนสิทโรถ ภาสิสฺสามีติ ๕
เอวมาวุโสติ โข เต ภิกฺขุ อายสฺมโต มหากจฺจํนสฺส ปจฺจสฺสโสสุ ๕
#๑ โป. อติกกมิตฺวา ๕ ๒ ยฺ. มณฺเฑถ ๕ ๓ ยฺ. โหติ ๕ ๔ โป. ม. ยฺ. โว ๕

[๕๕๕] อายสฺมา มหาจฺจาโน เอตทวโจ ยํ โข โน อาวุโส
ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตุถาเรณ อตฺถํ อวิกฺขิตฺวา
อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิญฺโจะ

อตีตํ นานุวาคเมยฺย ๑เป๑

ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อาจิกฺขเต มฺนีติ

อิมสฺส โข อหํ อาวุโส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิจฺจสฺส
วิตุถาเรณ อตฺถํ อวิกฺคตสฺส เอวํ วิตุถาเรณ อตฺถํ อาชานามิ ๑

[๕๕๖] กถญฺจาวุโส อตีตํ อนุวาคเมติ ๑ อิติ เม จกฺขุ
อโหสิ อตีตมทฺธานํ อิติ รูปาติ ตตฺถ ฉนฺทราคปฺปฏิพทฺธํ โหติ
วิญฺญาณํ ฉนฺทราคปฺปฏิพทฺธตฺตา วิญฺญาณสฺส ตทฺทินนฺทติ
ตทฺทินนฺทนฺโต อตีตํ อนุวาคเมติ ๑ อิติ เม โสตํ อโหสิ อตีตมทฺธานํ
อิติ สทฺทาติ ... อิติ เม ฆานํ อโหสิ อตีตมทฺธานํ อิติ คนฺชาติ ...
อิติ เม ชิวฺหา อโหสิ อตีตมทฺธานํ อิติ รสาติ ... อิติ เม กาโย
อโหสิ อตีตมทฺธานํ อิติ โผฏฺฐพฺพาติ ... อิติ เม มโน อโหสิ
อตีตมทฺธานํ อิติ ฆมฺมาติ ตตฺถ ฉนฺทราคปฺปฏิพทฺธํ โหติ วิญฺญาณํ
ฉนฺทราคปฺปฏิพทฺธตฺตา วิญฺญาณสฺส ตทฺทินนฺทติ ตทฺทินนฺทนฺโต
อตีตํ อนุวาคเมติ ๑ เอวํ โข อาวุโส อตีตํ อนุวาคเมติ ๑

[๕๕๗] กถญฺจาวุโส อตีตํ นานุวาคเมติ ๑ อิติ เม จกฺขุ
อโหสิ อตีตมทฺธานํ อิติ รูปาติ ตตฺถ น ฉนฺทราคปฺปฏิพทฺธํ โหติ
วิญฺญาณํ น ฉนฺทราคปฺปฏิพทฺธตฺตา วิญฺญาณสฺส น ตทฺทินนฺทติ

น ตทกนินนุทนต์ อตีตํ นานวาคเมติ ฯ อิติ เม โสติ อโหสิ
อตีตมทุชานํ อิติ สทุทาทิ ... อิติ เม ฆานํ อโหสิ อตีตมทุชานํ
อิติ คนุชาทิ ... อิติ เม ชิวุหา อโหสิ อตีตมทุชานํ อิติ รสาทิ ...
อิติ เม กาโย อโหสิ อตีตมทุชานํ อิติ โผฏฐพุพาทิ ... อิติ เม
มโน อโหสิ อตีตมทุชานํ อิติ ฐมฺมาติ ตตถ น ฉนุทราคปฏิพทุช
โหติ วิญญานํ น ฉนุทราคปฏิพทุชตฺตา วิญญานสฺส
น ตทกนินนุทติ น ตทกนินนุทนต์ อตีตํ นานวาคเมติ ฯ เอวํ โข
อาวุโส อตีตํ นานวาคเมติ ฯ

[๕๕๔] กถญจาวุโส อนาคตํ ปฏิกงฺขติ ฯ อิติ เม จกฺขุ
สียา อนาคตมทุชานํ อิติ รูปาติ อปฺปฏิลทุชสฺส ปฏิลาภาย จิตฺตํ
ปณฺนิทฺติ เจตโส ปณฺนิชานปจฺจยา ตทกนินนุทติ ตทกนินนุทนต์
อนาคตํ ปฏิกงฺขติ ฯ อิติ เม โสติ สียา อนาคตมทุชานํ อิติ
สทุทาทิ ... อิติ เม ฆานํ สียา อนาคตมทุชานํ อิติ คนุชาทิ ...
อิติ เม ชิวุหา สียา อนาคตมทุชานํ อิติ รสาทิ ... อิติ เม กาโย
สียา อนาคตมทุชานํ อิติ โผฏฐพุพาทิ ... อิติ เม มโน สียา
อนาคตมทุชานํ อิติ ฐมฺมาติ อปฺปฏิลทุชสฺส ปฏิลาภาย จิตฺตํ
ปณฺนิทฺติ เจตโส ปณฺนิชานปจฺจยา ตทกนินนุทติ ตทกนินนุทนต์
อนาคตํ ปฏิกงฺขติ ฯ เอวํ โข อาวุโส อนาคตํ ปฏิกงฺขติ ฯ

[๕๕๕] กถญจาวุโส อนาคตํ นปฺปฏิกงฺขติ ฯ อิติ เม จกฺขุ
สียา อนาคตมทุชานํ อิติ รูปาติ อปฺปฏิลทุชสฺส ปฏิลาภาย จิตฺตํ

น ปณิหติ เจตโส อปณิธานปัจจยา น ตถกนินนุหติ น
ตถกนินนุหโต อนาคต นปปฏิกงขติ ฯ อติเม โสโต สียา อนาคตมทธานัน
อติ สททาติ ... อติ เม ฆานัน สียา อนาคตมทธานัน อติ
คนุชาติ ... อติ เม ชิวหา สียา อนาคตมทธานัน อติ รสาติ ...
อติ เม กาโย สียา อนาคตมทธานัน อติ โสฏฐพพาติ ... อติ เม
มโน สียา อนาคตมทธานัน อติ ฐมาติ อปปฏิททสส ปฏิตาภาย
จิตตํ น ปณิหติ เจตโส อปณิธานปัจจยา น ตถกนินนุหติ
น ตถกนินนุหโต อนาคต นปปฏิกงขติ ฯ เอวั โข อาวุโส
อนาคต นปปฏิกงขติ ฯ

[๕๖๐] กถจาวุโส ปจจุปปนเนสุ ฐมเมสุ สํหิริติ ฯ
ยถจาวุโส จกขุ เย จ รุปา อุกยเมตํ ปจจุปปนํ ตสฺมีเยว
ปจจุปปนเน ฉนุทราคปฏิพทฺธํ โหติ วิญญาณํ ฉนุทราคปฏิ-
พทฺธตฺตา วิญญาณสฺส ตถกนินนุหติ ตถกนินนุหโต ปจจุปปนเนสุ
ฐมเมสุ สํหิริติ ฯ ยถจาวุโส โสโต เย จ สททา ... ยถจาวุโส
ฆานัน เย จ คนุชา ... ยา จาวุโส ชิวหา เย จ รสา ... โย
จาวุโส กาโย เย จ โสฏฐพพา ... โย จาวุโส มโน เย จ
ฐมา อุกยเมตํ ปจจุปปนํ ตสฺมีเยว ปจจุปปนเน ฉนุทราค-
ปฏิพทฺธํ โหติ วิญญาณํ ฉนุทราคปฏิพทฺธตฺตา วิญญาณสฺส
ตถกนินนุหติ ตถกนินนุหโต ปจจุปปนเนสุ ฐมเมสุ สํหิริติ ฯ
เอวั โข อาวุโส ปจจุปปนเนสุ ฐมเมสุ สํหิริติ ฯ

[๕๖๑] กถญจาวุโส ปจจุปปนเนสุ ฌมเมสุ น สัมหิริติ ฯ
 ยถญจาวุโส จกขุ เย จ รุปา อุกยเมตัม ปจจุปปนณัม ตสฺมึเยว
 ปจจุปปนเน น ฉนฺทราคปฏิพทฺธั โหติ วิญญาณั น ฉนฺทราคปฏิพทฺธตฺตา
 วิญญาณสฺส น ตทกัณฺนทติ น ตทกัณฺนทนุโต
 ปจจุปปนเนสุ ฌมเมสุ น สัมหิริติ ฯ ยถญจาวุโส โสตัม เย จ
 สทฺทา ... ยถญจาวุโส ฆานันฺ เย จ คนฺธา ... ยา จาวุโส ชิวฺหา เย
 จ รสา ... โย จาวุโส กาโย เย จ โผฏฺฐพฺพา ... โย จาวุโส
 มโน เย จ ฌมฺมา อุกยเมตัม ปจจุปปนณัม ตสฺมึเยว ปจจุปปนเน น
 ฉนฺทราคปฏิพทฺธั โหติ วิญญาณั น ฉนฺทราคปฏิพทฺธตฺตา วิญญาณสฺส
 น ตทกัณฺนทติ น ตทกัณฺนทนุโต ปจจุปปนเนสุ ฌมเมสุ
 น สัมหิริติ ฯ เอวํ โข อวฺวโส ปจจุปปนเนสุ ฌมเมสุ น สัมหิริติ ฯ

[๕๖๒] ยัม โข โน อวฺวโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุตฺเทสํ อุตฺทิสิตฺวา
 วิตุถาเรน อตฺถํ อวิกชิตฺวา อฏฺฐายาสนา วิหารั ปวิฏฺโง

อตีตัม นานวาคเมยฺย ฯ เปฯ

ตัม เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อากัฏฺขเต มุนีติ

อิมสฺส โข อหัม อวฺวโส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุตฺเทสสฺส อุตฺทิสฺส
 วิตุถาเรน อตฺถํ อวิกตฺตสฺส เอวํ วิตุถาเรน อตฺถํ อาชานามิ
 อากงฺขมานา จ ปนฺ ตุมฺเห อายสฺมนฺโต ภควนฺตึเยว อุปสงฺกมิตฺวา
 เอตมตฺถํ ปฏิปฺจุญฺเญยฺยาถ ยถา โว ภควา พฺยากรโธติ ตถา นัน
 ธาเรยฺยาถาติ ฯ

[๕๖๗] อถ โข เต ภิกขุ อายสมโต มหาจจนสฺส ภาสิตํ
อภินนฺทิตฺวา อนฺโมทิตฺวา อฏฺฐายาสนา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมํ
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตํ ๑ เอกมนฺตํ
นินฺนนา โข เต ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทโวจํ ยํ โข โน ภนฺเต
ภควา สงฺขิตฺเตน อุตฺเทสํ อุตฺทิสิตฺวา วิตุถาเรน อตุถํ อวิภชิตฺวา
อฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโง

อตีตํ นานฺวาคเมยฺย ๑เป๑

ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อจิกฺขเต มุนีติ
เตสนฺโน ภนฺเต อมฺหากํ อจิริปกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ อิทํ
โข โน อวฺโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุตฺเทสํ อุตฺทิสิตฺวา วิตุถาเรน
อตุถํ อวิภชิตฺวา อฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโง

อตีตํ นานฺวาคเมยฺย นปฺปฏิงฺเก อนาคคํ
ยทิตฺตมฺปหิณฺนํ อปฺปตฺตลฺย อนาคคํ
ปจฺจุปฺปนฺนลฺย โย ฐมฺมํ ตตฺถ ตตฺถ วิปฺสฺสติ
อสิหิรํ อสงฺกปฺปี ตํ วิทฺธา มนฺุพฺรุหเย
อชฺเชว กิจฺจมาตฺปฺปี โโก ชลฺยมา มรณํ สุเว
น หิ โน สงฺกรนฺเตน มหาเสเนน มจฺจนา
เอวฺวิหาริมาตาปี อโหฺรตฺตมตฺนฺทิตฺย
ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อจิกฺขเต มุนีติ

โก นฺุ โข อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุตฺเทสสฺส อุตฺทิสฺส

วิตุถาเรน อตุถั อวิกตุตตุส วิตุถาเรน อตุถั วิกเซยยาติ เตสนุนโน
ภนุเต อมุหากั เอตทโทสิ อัย โข อายสุมา มหากจุจानโน
สตถุ เจว สัวณณิโต สมภาวิโต จ วิญญัน สพุรหุมจารินัน
ปโหติ จายสุมา มหากจุจानโน อิมสสุ ภควตา สงขิตเตน อุตุเทสสุส
อุตุทธิกุสสุส วิตุถาเรน อตุถั อวิกตุตตุส วิตุถาเรน อตุถั วิกชิตุ
ยनुนน มัย เยนายสุมา มหากจุจानโน เตनुปสงกเมยยาม
อูปสงกमितวา อายสมนุตติ มหากจุจानัน เอตมตุถั ปฏิปุจเจยยามาติ
อถ โข มัย ภนุเต เยนายสุมา มหากจุจानโน เตनुปสงกมิมุหา
อูปสงกमितวา อายสมนุตติ มหากจุจานัน เอตมตุถั ปฏิปุจจิมุหา
เตสนุนโน ภนุเต อายสมุตตา มหากจุจानเนน อิมะหิ อากาเรหิ อิมะหิ
ปเทหิ อิมะหิ พุยลชเนหิ อตุถโถ วิกตุโตติ ฯ

[๕๖๔] ปณชิโต ภิกขเว มหากจุจानโน มหาปญโล ภิกขเว
มหากจุจानโน มญเจปี [๑] ภิกขเว เอตมตุถั ปฏิปุจเจยยาถ อหมปี
ตุ เอวเมวั พุยากระยัยิ ยถาตุ มหากจุจานเนน พุยากรตุ เอโส
เจว ตตุส อตุถโถ เอวญจ นั ชาเรธาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตุตมณา เต ภิกขุ ภควโต ภาสิตุ
อภินนุทนต์ิ ฯ

มหากจุจานนภทเทกรตุตตุตตุตติ นิฏจิติ ตติยิ ฯ

#๑ ม. ย. เอตุถนุตเร ตุมะหติ ทิสสุติ ฯ

โลมสภกษิภทเทกรตตสตุต

[๕๖๕] เอวมเม สตุติ เอกั สมยั ภควา สาวตุถิยั วิหริติ
เขตวเน อนาถปิณฑิกสสุ อารามะ ๑ เตเน โข ปน สมเยน
อายุสุมมา โลมสภกษิโย สภกเส วิหริติ กปิลวตุถุสุมิ นิโครธารามะ ๑
อถ โข จนุทโน เทวปุตโต อภิกกนุตาย รตุติยา
อภิกกนุตวณเณ เกวลกปปี นิโครธารามั โอบาสตุวา เยนายสุมมา
โลมสภกษิโย เตนุปสงกมิ อุปสงกมิตุวา เอกมนตุ อญจาสิ ๑

[๕๖๖] เอกมนตุ จิโต โข จนุทโน เทวปุตโต อายุสมนตุ
โลมสภกษิยั เอตทโวจ ชาเรสิ ตวั ภิกขุ ภทเทกรตตสตุ
อุทเทสญจ วิภงคญจาทิ ๑ น โข อหิ อวูโส ชาเรมิ ภทเทกรตตสตุ
อุทเทสญจ วิภงคญจ ตวั ปนาวูโส ชาเรสิ ภทเทกรตตสตุ
อุทเทสญจ วิภงคญจาทิ ๑ อหมีปี โข ภิกขุ น ชาเรมิ ภทเทกรตตสตุ
อุทเทสญจ วิภงคญจ ชาเรสิ [๑] ตวั ภิกขุ ภทเทกรตติโย
คาถาติ ๑ น โข อหิ อวูโส ชาเรมิ ภทเทกรตติโย คาถา
ตวั ปนาวูโส ชาเรสิ ภทเทกรตติโย คาถาติ ๑ ชาเรมิ โข อหิ
ภิกขุ ภทเทกรตติโย คาถาติ ๑ ยถากถึ ปน ตวั อวูโส ชาเรสิ
ภทเทกรตติโย คาถาติ ๑

[๕๖๗] เอกมิตั ภิกขุ สมยั ภควา เทเวสุ ตาวตีเสสุ วิหริติ
ปาริจจตุตทกมุเล ปณทุกมุพลสิลาัย ๑ ตตุร โข ๒ ภควา เทวานัน
#๑ ม. ย. เอตถนุตเร ปนสทโท อตุถิ ๑ ๒ ม. ย. โขสทโท นตุถิ ๑

ดาวศีลานัน ภาทเทกรตตสส อุทเทสณจ วิงคณจ อภาสิ

อติตัง นานวาคเมยเย นปปฏิกขเ อนาคตัง

ยทตีตมปหีนนุตัง อปตตตณจ อนาคตัง

ปจจุปฺปนฺนณจ โย ฆมมํ ตตถ ตตถ วิปสฺสตี

อสิหิริ อสงฺกุปฺปี ตัง วิทฺธา มนฺุพฺรุหเย

อชฺเชว กิจฺจมาตปฺปํ โโก ชลฺลวามรณํ สุเว

น หิ โน สงฺครนฺเตน มหาเสเนน มจฺจุนา

เอววิหาริมตาปี อโหระตตมตฺนุทิตัง

ตัง เว ภาทเทกรตฺโตตี สนฺโต อาจิกฺขเต มฺุณีตี ฯ

[๕๖๘] เอว โข อหัง ภิกขุ ชารมิ ภาทเทกรตฺติโย คากา

อุคฺคณฺหาหิ ตวํ ภิกขุ ภาทเทกรตตสส อุทเทสณจ วิงคณจ

ปรียาปฺณาหิ ตวํ ภิกขุ ภาทเทกรตตสส อุทเทสณจ วิงคณจ

ชารหิ ตวํ ภิกขุ ภาทเทกรตตสส อุทเทสณจ วิงคณจ

อตุลสณฺหิตโต ภิกขุ ภาทเทกรตตสส อุทเทโส จ วิงฺโก จ

อาทิพฺรหฺมจฺริยโกตี ฯ อิทมโวจ จนฺทโน เทวปฺตฺโต อิทํ วตฺวา

ตตฺถเวณฺตรชาโย ฯ

[๕๖๙] อถ โข อายสุมา โลมสกฺกฺโข ตสฺสสารตฺติยา อจฺเจน

เสนาสณฺํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจิวริ อาทาย เยน สาวตฺถิ เตน จาริกํ

ปฏฺกามิ ฯ อนฺุพฺพุเพน จาริกณฺจรมานो เยน สาวตฺถิ เชตวนํ

อนาถปฺญทิกสฺสาราโม เยน ภควา เตนฺุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา

ภควนฺตํ อภิวัตตวา เอกมนฺตํ นิสีทึ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข
 อยสฺมา โลมสทฺกฺโข ภควนฺตํ เอตทวโจ เอกมิทาหิ ฆนฺเต
 สมฺมํ สกฺกเสฏฺฐ วิหฺรามี กปีสวตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 นิคฺโรชราราม อด โข
 ฆนฺเต อณฺตโร เทวปฺตฺโต อภิภฺกนฺตยา รตฺติยา อภิภฺกนฺตวณฺโณ
 เกวลกปฺปํ นิคฺโรชรารามํ โอบาสตฺวา เยนหิ เตนฺนฺปสงฺกมิ
 อุปสงฺกมิทฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ เอกมนฺตํ จิตฺโต โข ฆนฺเต โส
 เทวปฺตฺโต มํ เอตทวโจ ชารฺสสิ ตฺวํ ภิกฺขุ ฆทฺเทกรตฺตฺตฺส
 อฺทฺทฺเตสฺสจ วิภฺงฺกณฺจาทิ เอวํ วุตฺเต อหิ ฆนฺเต ตํ เทวปฺตฺตํ
 เอตทวโจ น โข อหิ อาวุโส ชารฺสมิ ฆทฺเทกรตฺตฺส อฺทฺทฺเตสฺสจ
 วิภฺงฺกณฺจ ตฺวํ ปนาวุโส ชารฺสสิ ฆทฺเทกรตฺตฺส อฺทฺทฺเตสฺสจ
 วิภฺงฺกณฺจาทิ อหฺมปี โข ภิกฺขุ น ชารฺสมิ ฆทฺเทกรตฺตฺส
 อฺทฺทฺเตสฺสจ วิภฺงฺกณฺจ ชารฺสสิ ปน ตฺวํ ภิกฺขุ ฆทฺเทกรตฺติโย
 คาถาติ น โข อหิ อาวุโส ชารฺสมิ ฆทฺเทกรตฺติโย คาถา ตฺวํ
 ปนาวุโส ชารฺสสิ ฆทฺเทกรตฺติโย คาถาติ ชารฺสมิ โข อหิ ภิกฺขุ
 ฆทฺเทกรตฺติโย คาถาติ ยถากถํ ปน ตฺวํ อาวุโส ชารฺสสิ ฆทฺเทกรตฺติโย
 คาถาติ เอกมิทํ ภิกฺขุ สมฺมํ ภควา เทเวสฺส ตาวตฺตีเสสฺส
 วิหฺรติ ปาโรจฺจตฺตกฺมุเล ปณฺญกฺกมฺพลสิลาถิ ตตร โข ภควา
 เทวานํ ตาวตฺตีสานํ ฆทฺเทกรตฺตฺส อฺทฺทฺเตสฺสจ วิภฺงฺกณฺจ อภาสิ

อตีตํ นานวาคเมยฺย ฯเปฯ

ตํ เว ฆทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อาจิกฺขเต มุนีติ

เอวํ โข อหํ ภิกขุ ชาเรมิ ภทฺเทกรตฺตสฺส คาลา อุกฺคณฺหาหิ
ตฺวํ ภิกขุ ภทฺเทกรตฺตสฺส อุตฺตสฺส วิภงฺกณฺจ ปรียาปฺปณาหิ
ตฺวํ ภิกขุ ภทฺเทกรตฺตสฺส อุตฺตสฺส วิภงฺกณฺจ ชาเรหิ ตฺวํ
ภิกขุ ภทฺเทกรตฺตสฺส อุตฺตสฺส วิภงฺกณฺจ อตฺถสฺสหิโต ภิกขุ
ภทฺเทกรตฺตสฺส อุตฺตสฺส จ วิภงฺโก จ อาทิจฺจพฺพหฺมจฺริยโกติ ๗
อิทฺมวโจ ภนฺเต โส เทวปฺตฺโต อิทํ วตฺวา ตตฺถเวณฺตรชายิ
สาธุ เม ภนฺเต ภควา ภทฺเทกรตฺตสฺส อุตฺตสฺส วิภงฺกณฺจ
เทเสตฺถติ ๗

[๕๖๐] ชานาติ ปน ตฺวํ ภิกขุ ตํ เทวปฺตฺตฺนฺติ ๗ น โข
อหํ ภนฺเต ชานามิ ตํ เทวปฺตฺตฺนฺติ ๗ จนฺทโน นามโส ภิกขุ
เทวปฺตฺโต จนฺทโน ภิกขุ เทวปฺตฺโต อฏฺฐิจฺจตฺวา มนสิกตฺวา
สพฺพํ เจตโส สมฺมุนาหริตฺวา โอิหิตโสโต ชมฺมํ สุณาติ เตนฺหิ
ภิกขุ สุณาหิ สาธุกํ มนสิกโรหิ ภาสิสฺสามิตี ๗ เอวมฺภนฺเตติ โข
โส ภิกขุ ๑ ภควโต ปจฺจสุโสสิ ๗

[๕๖๑] ภควาเอตทวโจ

อตีตํ นานฺวาคเมยฺย นปฺปฏิงฺกฺเข อนาคตํ
ยทตีตมฺปหีนฺนตํ อปฺปตฺตณฺจ อนาคตํ
ปจฺจุปฺปนฺนณฺจ โย ชมฺมํ ตตฺถ ตตฺถ วิปฺสฺสตี
อสิหิริ อสงฺกฺปป์ ตํ วิทฺธา มนฺุพฺรุหเย
อชฺเชว กิจฺจมาตฺปป์ โโก ชณฺณา มรณฺํ สุเว

#๑ ไป. ม. ย. เอวมภนฺเตติ โข อายสฺมา โลมสฺกฺกฺโย ๗

น หิ โน สงฺกรนฺเตน มหาเสเนน มจฺจนา

เอวํวหาริมตาปี อโหฺรตุตมตฺนุทิตํ

ตํ เว ภทฺเทกรตฺโตติ สนฺโต อจฺภิขเต มฺนิตี ฯ

[๕๗๒] กถญจ ภิกฺขุ อตีตํ อนฺวาคเมติ ฯ เอวํรูปโป อโหสิ
อตีตมทฺธานนฺติ ตตฺถ นนฺที สมนฺวานเนติ เอวํเวทโน อโหสิ
ฯเปฯ เอวํสญฺโล อโหสิ ฯเปฯ เอวํสงฺขารो อโหสิ ฯเปฯ
เอวํวิญฺญาโณ อโหสิ อตีตมทฺธานนฺติ ตตฺถ นนฺที สมนฺวานเนติ ฯ
เอวํ โข ภิกฺขุ อตีตํ อนฺวาคเมติ ฯ

[๕๗๓] กถญจ ภิกฺขุ อตีตํ นานฺวาคเมติ ฯ เอวํรูปโป อโหสิ
อตีตมทฺธานนฺติ ตตฺถ นนฺที น สมนฺวานเนติ เอวํเวทโน อโหสิ
ฯเปฯ เอวํสญฺโล อโหสิ ฯเปฯ เอวํสงฺขารो อโหสิ ฯเปฯ
เอวํวิญฺญาโณ อโหสิ อตีตมทฺธานนฺติ ตตฺถ นนฺที น สมนฺวานเนติ ฯ
เอวํ โข ภิกฺขุ อตีตํ นานฺวาคเมติ ฯ

[๕๗๔] กถญจ ภิกฺขุ อนาคตํ ปฏฺภิงฺขติ ฯ เอวํรูปโป สึยํ
อนาคตมทฺธานนฺติ ตตฺถ นนฺที สมนฺวานเนติ เอวํเวทโน สึยํ
ฯเปฯ เอวํสญฺโล สึยํ ฯเปฯ เอวํสงฺขารो สึยํ ฯเปฯ เอวํวิญฺญาโณ
สึยํ อนาคตมทฺธานนฺติ ตตฺถ นนฺที สมนฺวานเนติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขุ
อนาคตํ ปฏฺภิงฺขติ ฯ

[๕๗๕] กถญจ ภิกฺขุ อนาคตํ นปฺปฏฺภิงฺขติ ฯ เอวํรูปโป สึยํ
อนาคตมทฺธานนฺติ ตตฺถ นนฺที น สมนฺวานเนติ เอวํเวทโน สึยํ

ฯเปฯ เอวสญโณ สिय ฯเปฯ เอวสงขารโ สिय ฯเปฯ
เอววิญญาโณ สिय อนาคตมทธานนุติ ตตถ นนุที น สมนวาเนติ ฯ
เอว โข ภิกขุ อนาคตันนปปฏิกขติ ฯ

[๕๗๖] กถญจ ภิกขุ ปจจุปปนเนสุ ฌมเมสุ สัมหิตติ ฯ อิท
ภิกขุ อสุตวา ปุณฺชชโน อริยานัน อทสฺสาวิ อริยฌมฺมสฺส อโกวิท
อริยฌมฺเม อวินิตฺโต สปุปริสานัน อทสฺสาวิ สปุปริสฌมฺมสฺส อโกวิท
สปุปริสฌมฺเม อวินิตฺโต รูปี อตฺตโต สมฺนุสฺสติ รูปวณฺตํ วา
อตฺตานัน อตฺตนิ วา รูปี รูปสฺมี วา อตฺตานัน เวทนํ ฯเปฯ
สญฺญํ ฯเปฯ สงฺขารเ ฯเปฯ วิญฺญาณํ อตฺตโต สมฺนุสฺสติ
วิญฺญาณวณฺตํ วา อตฺตานัน อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ วิญฺญาณสฺมี
วา อตฺตานัน ฯ เอว โข ภิกขุ ปจจุปปนเนสุ ฌมฺเมสุ สัมหิตติ ฯ

[๕๗๗] กถญจ ภิกขุ ปจจุปปนเนสุ ฌมฺเมสุ น สัมหิตติ ฯ อิท
ภิกขุ สุตวา อริยสวากอ อริยานัน ทสฺสาวิ อริยฌมฺมสฺส โกวิท
อริยฌมฺเม สุวินิตฺโต สปุปริสานัน ทสฺสาวิ สปุปริสฌมฺมสฺส โกวิท
สปุปริสฌมฺเม สุวินิตฺโต น รูปี อตฺตโต สมฺนุสฺสติ น รูปวณฺตํ
วา อตฺตานัน น อตฺตนิ วา รูปี น รูปสฺมี วา อตฺตานัน น
เวทนํ ฯเปฯ น สญฺญํ ฯเปฯ น สงฺขารเ ฯเปฯ น วิญฺญาณํ
อตฺตโต สมฺนุสฺสติ น วิญฺญาณวณฺตํ วา อตฺตานัน น อตฺตนิ
วา วิญฺญาณํ น วิญฺญาณสฺมี วา อตฺตานัน ฯ เอว โข ภิกขุ
ปจจุปปนเนสุ ฌมฺเมสุ น สัมหิตติ ฯ

[๕๗๘] อตีตัง นานวาคเมยฺย ฯเปฯ

ตํ เว ภาทเทกรตฺโตติ สนฺโต อาจิกฺขเต มุนีติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา โลมสฺงฺกฺโย ภควโต
ภาสีตํ อภินฺนุทีติ ฯ

โลมสฺงฺกฺยภาทเทกรตฺตฺตฺตํ นิฏฺฐิตํ จตฺตํ ฯ

สาธุ เม ภว โคตโม ตตา ฐมัม เทเสตุ ยถาหิ อิมสฺส
โกโต โคตมสฺส สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตุถาเรน อตุถิ อวิกตฺตสฺส
วิตฺถาเรน อตุถิ อาชานะยฺยนฺติ ฯ เตนหิ มาณว สฺสณาหิ สาธุกั
มนสิทโรหิ ภาสิตฺตาสีติ ฯ เอว โภติ โข สุโภ มาณโว
โตะเทยฺยปฺจฺโต ภควโตะ ปจฺจสุโสสี ฯ

[๕๘๒] ภควา เอตทโวจ อิท มาณว เอกจฺโจ อิตฺถิ วา
ปุริโส วา ปาณาติปาตี โหติ ลุทฺโท โลหิตปาณี หตฺปหเต
นิวิฏฺโฐ อทฺยาปนฺโน ปาณญฺเตสุ ๑ ฯ โส เตน กมฺเมน เอว
สมตฺเตน เอว สฺมาทินฺเนน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา อปายั
ทฺคฺคฺตี วินิปาตึ นิริยํ อุปฺปชฺชติ โน เจ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
อปายั ทฺคฺคฺตี วินิปาตึ นิริยํ อุปฺปชฺชติ สเจ มนุสฺสตฺตํ อากจฺฉติ
ยตฺถ ยตฺถ ปจฺฉา ชายติ อปฺปายุโก โหติ ฯ อปฺปายุกสฺวตฺตนิกา
เอสา มาณว ปฏฺฐิทา ยทิทํ ปาณาติปาตี โหติ ลุทฺโท
โลหิตปาณี หตฺปหเต นิวิฏฺโฐ อทฺยาปนฺโน ปาณญฺเตสุ ๒ ฯ

[๕๘๓] อิท ปน มาณว เอกจฺโจ อิตฺถิ วา ปุริโส วา
ปาณาติปาตึ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ นินิตทณฺโท
นินิตสฺสโต ลชฺชิตฺติ ทฺยาปนฺโน สพฺพปาณญฺตฺตนิกาณํ กมฺปิ วิหริติ ฯ
โส เตน กมฺเมน เอว สมตฺเตน เอว สฺมาทินฺเนน กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณา สฺคฺคิ สกฺกํ โลกํ อุปฺปชฺชติ โน เจ กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณา สฺคฺคิ สกฺกํ โลกํ อุปฺปชฺชติ สเจ มนุสฺสตฺตํ
#๑-๒ โป. สพฺพปาณญฺเตสุ ฯ

อาคจฺจติ ยตฺถ ยตฺถ ปจฺจนา ชายติ ทีฆายุโก โหติ ฯ
ทีฆายุกส์วตฺตนิกา เอสา มาณว ปฏฺฐิปทา ยทิตฺถ ปาณาติปาดํ
ปหาย ปาณาติปาดา ปฏฺฐิวโรโต โหติ นินฺนิตทณฺโฑ นินฺนิตสตุโถ ลขฺชํ
ทยาปนฺโน สพฺพปาณญฺหิตานุกมฺปิ วิหริติ ฯ

[๕๘๔] อิทฺ มาณว เอกจฺจโ จ อิตฺถิ วา ปุริโส วา สตฺตทานํ
วิหเรจฺจชาติโก โหติ ปาณินา วา เลทฺทจฺจนา วา ทณฺเฑน วา
สตุเถน วา ฯ โส เตน กมฺเมเนน เอวํ สมตฺเตน เอวํ สมากินฺเนน
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อปายํ ทฺกคฺคิ วิณีปาดํ นิริยํ อฺปฺปชฺชติ
โน เจ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อปายํ ทฺกคฺคิ วิณีปาดํ นิริยํ
อฺปฺปชฺชติ สเจ มนุสฺสตฺตํ อาคจฺจติ ยตฺถ ยตฺถ ปจฺจนา ชายติ
พฺหฺวาพาโร โหติ ฯ พฺหฺวาพาธส์วตฺตนิกา เอสา มาณว ปฏฺฐิปทา
ยทิตฺถ สตฺตทานํ วิหเรจฺจชาติโก โหติ ปาณินา วา เลทฺทจฺจนา วา
ทณฺเฑน วา สตุเถน วา ฯ

[๕๘๕] อิทฺ ปน มาณว เอกจฺจโ จ อิตฺถิ วา ปุริโส วา
สตฺตทานํ อวิหเรจฺจชาติโก โหติ ปาณินา วา เลทฺทจฺจนา วา ทณฺเฑน
วา สตุเถน วา ฯ โส เตน กมฺเมเนน เอวํ สมตฺเตน เอวํ
สมากินฺเนน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา สฺกคฺคิ สคฺคํ โลกํ
อฺปฺปชฺชติ โน เจ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา สฺกคฺคิ สคฺคํ โลกํ
อฺปฺปชฺชติ สเจ มนุสฺสตฺตํ อาคจฺจติ ยตฺถ ยตฺถ ปจฺจนา ชายติ
อฺปฺปพาพาโร โหติ ฯ อฺปฺปพาพาธส์วตฺตนิกา เอสา มาณว ปฏฺฐิปทา

ยทิทํ สุตตานิ อวิหะรชชาติโก โหติ ปาณินา วา เลหุทฺฐนา วา
ทณฺฑเนน วา สตุเถน วา ฯ

[๕๘๖] อิธ มานว เอกจฺโจ อิตฺถิ วา ปุริโส วา โกธโน
โหติ อุปายาสพฺหุโล อปฺปมฺปิ วุตฺโต สมานอ อภิสชฺชติ กุปฺปติ
พฺยาปชฺชติ ปตฺติถียติ โกปฺลจฺจ โทสณฺจ อปฺปจฺจยณฺจ ปาตุกโรติ ฯ
โส เตน กมฺเมเนน เอวํ สมตฺเตเนน เอวํ สมากินฺเนเนน กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทฺถกฺคิ วิณีปาตํ นิรยํ อุปฺปชฺชติ โน เจ
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทฺถกฺคิ วิณีปาตํ นิรยํ อุปฺปชฺชติ
สเจ มนฺุสฺสตฺตํ อากจฺฉติ ยตฺถ ยตฺถ ปจฺฉา ชายติ ทฺถพฺพณฺโณ
โหติ ฯ ทฺถพฺพณฺณสํวตฺตนิกา เอสา มานว ปฏฺิปปทา ยทิทํ
โกธโน โหติ อุปายาสพฺหุโล อปฺปมฺปิ วุตฺโต สมานอ อภิสชฺชติ
กุปฺปติ พฺยาปชฺชติ ปตฺติถียติ โกปฺลจฺจ โทสณฺจ อปฺปจฺจยณฺจ
ปาตุกโรติ ฯ

[๕๘๗] อิธ ปน มานว เอกจฺโจ อิตฺถิ วา ปุริโส วา
อกุโกธโน โหติ อนฺุปายาสพฺหุโล พหฺมฺปิ วุตฺโต สมานอ
นภิสชฺชติ น กุปฺปติ น พฺยาปชฺชติ น ปตฺติถียติ น โกปฺลจฺจ
โทสณฺจ อปฺปจฺจยณฺจ ปาตุกโรติ ฯ โส เตน กมฺเมเนน เอวํ
สมตฺเตเนน เอวํ สมากินฺเนเนน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา สุกฺคิ สกฺคํ
โลกํ อุปฺปชฺชติ โน เจ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา สุกฺคิ สกฺคํ
โลกํ อุปฺปชฺชติ สเจ มนฺุสฺสตฺตํ อากจฺฉติ ยตฺถ ยตฺถ ปจฺฉา

ชายติ ปาสาทิกโก โหติ ฯ ปาสาทิกสวัตตนิกา เอสา มาณว
ปฏิบัติทา ยทิตฺ อุกุโธโน โหติ อนุปายาสพหุโต พหุมปี วุตฺโต
สมาโน นาสชชติ น กุปฺปติ น พุยาปชชติ น ปตฺติถียติ น
โกปณจ โทสณจ อุปฺปจฺจนจ ปาตุกโรติ ฯ

[๕๘๘] อธิ มาณว เอกจฺโจ อิตฺถิ วา ปุริโส วา
อิสฺสามนโก โหติ ปรลาภสฺกการกรฺการมานนฺนทฺนปฺชนาสุ อิตฺสติ
อุปฺทฺสฺสติ อิตฺสํ พนฺชติ ฯ โส เตน กมฺเมน เอวํ สมตฺเตน
เอวํ สมาทินฺเนน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา อปายํ ทฺกคฺคิ
วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปชชติ โน เจ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
อปายํ ทฺกคฺคิ วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปชชติ สเจ มนฺุสฺสตฺตํ
อากจฺจติ ยตฺถ ยตฺถ ปจฺจนา ชายติ อุปฺเปสฺกโข โหติ ฯ
อุปฺเปสฺกขสฺวัตตนิกา เอสา มาณว ปฏิปทา ยทิตฺ อิตฺสามนโก โหติ
ปรลาภสฺกการกรฺการมานนฺนทฺนปฺชนาสุ อิตฺสติ อุปฺทฺสฺสติ อิตฺสํ พนฺชติ ฯ

[๕๘๙] อธิ ปน มาณว เอกจฺโจ อิตฺถิ วา ปุริโส วา
อนิสฺสามนโก โหติ ปรลาภสฺกการกรฺการมานนฺนทฺนปฺชนาสุ น
อิตฺสติ น อุปฺทฺสฺสติ น อิตฺสํ พนฺชติ ฯ โส เตน กมฺเมน เอวํ
สมตฺเตน เอวํ สมาทินฺเนน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา สฺกคฺคิ
สฺกคํ โลกํ อุปฺปชชติ โน เจ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
สฺกคฺคิ สฺกคํ โลกํ อุปฺปชชติ สเจ มนฺุสฺสตฺตํ อากจฺจติ ยตฺถ
ยตฺถ ปจฺจนา ชายติ มฺหเสฺกโข โหติ ฯ มฺหเสฺกขสฺวัตตนิกา เอสา

มาณว ปฏิปทา ยทิทํ อนิสสามนโก โหติ ปรลาภสกุการ-
ครุการมานนนวนุททปชญาสู น อิสสติ น อุปทิสสติ น อีสสิ พนุชติ ฯ

[๕๕๐] อธิ มาณว เอกจฺโจ อิตฺถิ วา ปุริโส วา น ทาตา
โหติ สมณฺสฺส วา พุราหฺมณฺสฺส วา อนฺนํ ปานํ วตฺถํ ยานํ
มาลาคนฺธวิเลปนํ เสยฺยาวสถํ ปทีเปยฺยํ ฯ โส เตน กมฺเมน
เอวํ สมตฺเตน เอวํ สมากินฺเนน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
อปายํ ทุคฺคตี วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปชฺชติ โน เจ กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณา อปายํ ทุคฺคตี วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปชฺชติ สเจ มนุสฺสตฺตํ
อากจฺฉติ ยตฺถ ยตฺถ ปจฺฉา ชายติ อปฺปโกโค โหติ ฯ
อปฺปโกคสํวตฺตนิกา เอสา มาณว ปฏิปทา ยทิทํ น ทาตา โหติ
สมณฺสฺส วา พุราหฺมณฺสฺส วา อนฺนํ ปานํ วตฺถํ ยานํ มาลาคนฺธวิเลปนํ
เสยฺยาวสถํ ปทีเปยฺยํ ฯ

[๕๕๑] อธิ ปน มาณว เอกจฺโจ อิตฺถิ วา ปุริโส วา
ทาตา โหติ สมณฺสฺส วา พุราหฺมณฺสฺส วา อนฺนํ ปานํ วตฺถํ ยานํ
มาลาคนฺธวิเลปนํ เสยฺยาวสถํ ปทีเปยฺยํ ฯ โส เตน กมฺเมน เอวํ
สมตฺเตน เอวํ สมากินฺเนน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา สุกฺคิ สกฺคํ
โลกํ อุปฺปชฺชติ โน เจ กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา สุกฺคิ สกฺคํ
โลกํ อุปฺปชฺชติ สเจ มนุสฺสตฺตํ อากจฺฉติ ยตฺถ ยตฺถ ปจฺฉา
ชายติ มหาโกโค โหติ ฯ มหาโกคสํวตฺตนิกา เอสา มาณว
ปฏิปทา ยทิทํ ทาตา โหติ สมณฺสฺส วา พุราหฺมณฺสฺส วา

อนัน ปาน วตถัม ยาน มาลาคนฐวิเลปนั เสยยาวสถัม ปทีเปยัย ฯ

[๕๕๒] อิธ มานว เอกจโจ อิตถิ วา ปุริโส วา ถทุโธ
โหติ อติมานิ อภิวัตตพัพพ น อภิวัตติ ปจฺจุจฺจาทพัพพ น
ปจฺจุจฺเจติ อาสนารหสฺส อาสนัน น เทติ มคฺคารหสฺส มคฺคํ น
เทติ สกฺกาทพัพพ น สกฺกโรติ ครุจฺจาทพัพพ น ครุจฺจโรติ มาเนตพัพพ
น มาเนติ ปุชฺเชตพัพพ น ปุชฺเชติ ฯ โส เตน กมฺเมน เอว
สมตฺเตน เอว สฺมาทินฺเนน กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา อปายั
ทฺถคฺคิ วิณีปาตํ นิรยํ อุปฺปชฺชติ โน เจ กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณฺนา อปายั ทฺถคฺคิ วิณีปาตํ นิรยํ อุปฺปชฺชติ สเจ
มนุสฺสตฺตํ อากจฺฉติ ชฺชตฺถ ชฺชตฺถ ปจฺจฺฉา ชายติ นิจาภูถิโน
โหติ ฯ นิจาภูถินสํวตฺตนิกา เอสา มานว ปฏฺฐิปทา ยทิตฺถ
ถทุโธ โหติ อติมานิ อภิวัตตพัพพ น อภิวัตติ ปจฺจุจฺจาทพัพพ
น ปจฺจุจฺเจติ อาสนารหสฺส อาสนัน น เทติ มคฺคารหสฺส มคฺคํ น
เทติ สกฺกาทพัพพ น สกฺกโรติ ครุจฺจาทพัพพ น ครุจฺจโรติ มาเนตพัพพ
น มาเนติ ปุชฺเชตพัพพ น ปุชฺเชติ ฯ

[๕๕๓] อิธ ปน มานว เอกจโจ อิตถิ วา ปุริโส วา
อตฺถถทุโธ โหติ อนติมานิ อภิวัตตพัพพ อภิวัตติ ปจฺจุจฺจาทพัพพ
ปจฺจุจฺเจติ อาสนารหสฺส อาสนัน เทติ มคฺคารหสฺส มคฺคํ เทติ
สกฺกาทพัพพ สกฺกโรติ ครุจฺจาทพัพพ ครุจฺจโรติ มาเนตพัพพ มาเนติ
ปุชฺเชตพัพพ ปุชฺเชติ ฯ โส เตน กมฺเมน เอว สมตฺเตน เอว

สมาทินเนน กายสุส เกทา ปรมมรณา สุคตฺตี สคคํ โลกํ
อุปปชชติ โน เจ กายสุส เกทา ปรมมรณา สุคตฺตี สคคํ โลกํ
อุปปชชติ สเจ มนุสฺสสุตฺตํ อากจฺจติ ยตฺถ ยตฺถ ปจฺจนา
ชายติ อุจฺจากุลีโน โหติ ฯ อุจฺจากุลินสํวตฺตนิกา เอสา มาณว
ปฏฺธิปทา ยทิตฺถ อตฺถทุโธ โหติ อนติมานี อภิวาเทตพฺพํ อภิวาเทติ
ปจฺจจฺจฺจาทพฺพํ ปจฺจจฺจฺจเจติ อาสนารหฺสฺส อาสนํ เทติ มคฺคการหฺสฺส
มคฺคํ เทติ สกฺกาทพฺพํ สกฺกโรติ ครุคฺคาทพฺพํ ครุคฺคโรติ มาเนตพฺพํ
มานติ ปุชฺเชตพฺพํ ปุชฺเชติ ฯ

[๕๕๔] อิธ มาณว เอกจฺโจ อิตฺถิ วา ปฺริโส วา สมณํ
วา พุราหุณํ วา อุปสงฺกมิตฺวา น ปฺริปุจฺจिता โหติ ก็
ภนฺเต กุสลํ ก็ อกุสลํ ก็ สาวชฺชํ ก็ อนวชฺชํ ก็ เสวิตพฺพํ ก็
น เสวิตพฺพํ ก็ เม กรียมานํ ทิฆมฺมตฺตํ อหิตาย ทุกฺขาย โหติ
ก็ วา ปน เม กรียมานํ ทิฆมฺมตฺตํ หิตาย สุขาย โหติติ ฯ โส
เตน กมฺเมเน เอวํ สมตฺเตเน เอวํ สมาทินเนน กายสุส เกทา
ปรมมรณา อปายํ ทุกฺคตฺตี วินิปาตํ นิริยํ อุปปชชติ โน เจ
กายสุส เกทา ปรมมรณา อปายํ ทุกฺคตฺตี วินิปาตํ นิริยํ อุปปชชติ
สเจ มนุสฺสสุตฺตํ อากจฺจติ ยตฺถ ยตฺถ ปจฺจนา ชายติ ทุปฺปญฺญโล
โหติ ฯ ทุปฺปญฺญสํวตฺตนิกา เอสา มาณว ปฏฺธิปทา ยทิตฺถ สมณํ
วา พุราหุณํ วา อุปสงฺกมิตฺวา น ปฺริปุจฺจिता โหติ ก็ ภนฺเต
กุสลํ ก็ อกุสลํ ก็ สาวชฺชํ ก็ อนวชฺชํ ก็ เสวิตพฺพํ ก็ น

เสวิตพุพ ก็ เม กริยามานั ทิฆมรตุต อหิตาย ทุกุขาย โหติ ก็
วา ปน เม กริยามานั ทิฆมรตุต หิตาย สุขาย โหตีติ ฯ

[๕๕๕] อธิ ปน มาณว เอกจโจ อิตถิ วา ปุริโส วา สมณั
วา พุราหุณั วา อุปสงกมิตวา ปริปุจจिता โหติ ก็ ฆนเต
กุสลั ก็ อกุสลั ก็ สาวชุชั ก็ อนวชุชั ก็ เสวิตพุพ ก็ น
เสวิตพุพ ก็ เม กริยามานั ทิฆมรตุต อหิตาย ทุกุขาย โหติ ก็
วา ปน เม กริยามานั ทิฆมรตุต หิตาย สุขาย โหตีติ ฯ โส เตน
กมุเมน เอวั สมตเตน เอวั สมาทินุเนน กายสุส เกทา ปรมุมนรณา
สุคตี สกุกั โลกั อุปชชติ โน เจ กายสุส เกทา ปรมุมนรณา
สุคตี สกุกั โลกั อุปชชติ สเจ มนุสสุตตุ อากจจติ ยตถ
ยตถ ปจจนา ชายติ มหาปญโเว โหติ ฯ มหาปญญลลวตตุนิกา
เอสา มาณว ปฎิปทา ยทิทั สมณั วา พุราหุณั วา
อุปสงกมิตวา ปริปุจจिता โหติ ก็ ฆนเต กุสลั ก็ อกุสลั ก็
สาวชุชั ก็ อนวชุชั ก็ เสวิตพุพ ก็ น เสวิตพุพ ก็ เม กริยามานั
ทิฆมรตุต อหิตาย ทุกุขาย โหติ ก็ วา ปน เม กริยามานั ทิฆมรตุต
หิตาย สุขาย โหตีติ ฯ

[๕๕๖] อิติ โข มาณว อุปปายุกลลวตตุนิกา ปฎิปทา อุปปายุกตตุ
อุปเนติ ทิฆายุกลลวตตุนิกา ปฎิปทา ทิฆายุกตตุ อุปเนติ
พหุวาพารลลวตตุนิกา ปฎิปทา พหุวาพารตตุ อุปเนติ อุปปาพาร-
ลลวตตุนิกา ปฎิปทา อุปปาพารตตุ อุปเนติ ทุพพญญลลวตตุนิกา

ปฏิบัติ ทุพพณตฺตํ อุปเนติ ปาสาทิกสํวตฺตนิกา ปฏิบัติ
ปาสาทิกตฺตํ อุปเนติ อปฺเปสกุขสํวตฺตนิกา ปฏิบัติ อปฺเปสกุขตฺตํ
อุปเนติ มหเสกุขสํวตฺตนิกา ปฏิบัติ มหเสกุขตฺตํ อุปเนติ อปฺโปกสํวตฺตนิกา
ปฏิบัติ อปฺโปกตฺตํ อุปเนติ มหาโปกสํวตฺตนิกา
ปฏิบัติ มหาโปกตฺตํ อุปเนติ นีจากุสินสํวตฺตนิกา ปฏิบัติ
นีจากุสินตฺตํ อุปเนติ อจฺจากุสินสํวตฺตนิกา ปฏิบัติ อจฺจากุสินตฺตํ
อุปเนติ ทุปฺพลยสํวตฺตนิกา ปฏิบัติ ทุปฺพลยตฺตํ อุปเนติ
มหาปฺพลยสํวตฺตนิกา ปฏิบัติ มหาปฺพลยตฺตํ อุปเนติ ฯ กมฺมสุสกา
มาณว สตฺตา กมฺมทายาทา กมฺมโยนี กมฺมพนฺธุ กมฺมปฺปฐิสรณา
กมฺมํ สตฺเต วิภชตี ยทิตฺถํ หีนปฺปณฺนิตตยาติ ฯ

[๕๕๗] เอวํ วุตฺเต สฺสโภ มาณโว โตเทยฺยปฺตฺโต ภควนฺตํ
เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี
โภ โคตม นิกฺกษฺชิตฺถํ วา อุกฺกษฺเชยฺย ปฺปฐิณฺนํ วา วิวเรยฺย
มฺพฺหสุส วา มคฺคํ อจฺจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺชฺโชตฺถํ ชาเรยฺย
จกฺขุมนฺโต รุปานี ทกฺขนฺตฺติ ฯ เอวเมว โภตา โคตเมน อนกปฺริยาเยน
ธมฺโม ปกาสิโต เอสาหิ ภวณฺตํ โคตมํ สรณฺํ คจฺฉามิ
ธมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตฺตเค
ปาณฺุเปตฺถ สรณฺงคตฺตนิ ฯ

จฺพกมฺมวิภงฺกสฺส ตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปณฺจมํ ฯ

มหากมมวิภงกสูตร

[๕๕๘] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา ราชคเห วิหริตี
เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป ฯ เตเน โข ปน สมเยน आयสฺมา สมิตฺติ
อรณฺณกุฎิกายั วิหริตี ฯ อถ โข โปตฺติปฺตุโต ปริพฺพาชโก ชงฺฆมาวิหารี
อนฺุจกมฺมาโน อนฺุวจรฺมาโน येनाยสฺมา สมิตฺติ เตนฺุปลสฺงกมิ
อุปสฺงกมิตฺวา आयสฺมาตา สมิตฺตินา สทฺธิ สฺมโหมตี สฺมโหมทนียํ กถั
สाराณียํ วิตฺติสारेตฺวา เอกมฺนตํ นิสีตี ฯ

[๕๕๙] เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข โปตฺติปฺตุโต ปริพฺพาชโก
อายสฺมฺนตํ สมิตฺติ เอตทโวจ สฺมฺมุขา เมตัง อาวุโส สมิตฺติ
สมณฺสสฺส โคตมฺสสฺส สุตัง สฺมฺมุขา ปฏิกุคฺคหิตัง โมฆํ กายกมฺมํ
โฆฆํ วจิกมฺมํ มโนกมฺมเมว สจฺจนฺติ อตฺถิ จ สฺมาปตฺติ
ยํ สฺมาปตฺตี สฺมาปนฺโน น กิณฺจิ เวทียตฺติติ ฯ มา ๑ เอวํ อาวุโส
โปตฺติปฺตุต อวจ มา ภควนฺตํ อพฺภากิจฺข น หิ สฺมาฐุ ภควโต
อพฺภกฺขานํ น หิ ภควา เอวํ วเทยฺย โฆฆํ กายกมฺมํ โฆฆํ
วจิกมฺมํ มโนกมฺมเมว สจฺจนฺติ อตฺถิ จ โข สฺมา อาวุโส สฺมาปตฺติ
ยํ สฺมาปตฺตี สฺมาปนฺโน น กิณฺจิ เวทียตฺติติ ทิวจิริ ปพฺพชฺชิตฺติ
อาวุโส สมิตฺติติ ฯ น จิริ อาวุโส ตีณิ วสฺसानีติ ฯ เอตฺถทานิ
มยํ เถเร ภิกฺขุ ทึ วกฺขาม ยตฺร หิ นาม เอวํ นโว ภิกฺขุ
สตุถาริ ปริรกฺขิตพฺพิ มลฺลยฺสฺสตี สลฺยเจตฺนิกัง อาวุโส สมิตฺติ
#๑ ไป. ม. มา เหว ฯ

กมัม กตฺวา กาเยน วาจาเย มนสา กิ โส เวทียตีติ ฯ สญเจตนิกั
อาวุโส โปตฺลิตฺตํ กมัม กตฺวา กาเยน วาจาเย มนสา ทุกุขั
โส เวทียตีติ ฯ อถ โข โปตฺลิตฺตํ ปรีพฺพชโก อายสุมโต
สมิทฺติสฺส ภาสิตํ เนว อภินนฺทิตฺติ นปฺปฏิโกสิ อนภินนฺทิตฺวา
อปฺปฏิโกสิตฺวา อญฺญาสาสนา ปกฺกามิ ฯ

[๖๐๐] อถ โข อายสุมมา สมิทฺติ อจิริปกฺกนฺเต โปตฺลิตฺตํ
ปรีพฺพชเก เยนายสุมมา อานนฺโท เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
อายสุมตา อานนฺเทน สทฺธิ สมฺโมทิตฺติ สมฺโมทนิยํ กถํ สาราณียั
วิตฺติสเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสุมมา
สมิทฺติ ยาวตโก อโหสิ โปตฺลิตฺตํ ปรีพฺพชเกน สทฺธิ กถาสลฺลาโป
ถํ สพฺพํ อายสุมโต อานนฺตฺตฺเรสฺส อโรเจสิ ฯ เอวํ
วุตฺเต อายสุมมา อานนฺโท อายสุมนฺตํ สมิทฺติ เอตทโวจ อตฺถิ
โข อิทํ อาวุโส สมิทฺติ กถาปาภถํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย
อายามาวุโส สมิทฺติ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกเมยฺยยาม ๑ อุปสงฺกมิตฺวา
เอตมตฺถิ ภควโต อโรเจยฺยยาม ๒ ยถา โน ภควา พฺยากริสฺสตี
ตถา นํ ชาเรยฺยยามาติ ๓ ฯ เอวมาวุโสติ โข อายสุมมา สมิทฺติ
อายสุมโต อานนฺตฺสฺส ปจฺจสุโสสิ ฯ อถ โข อายสุมมา จ สมิทฺติ
อายสุมมา จ อานนฺโท ๔ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข
อายสุมมา อานนฺโท ยาวตโก อโหสิ อายสุมโต สมิทฺติสฺส
#๑ โป. ม. อุปสงฺกมิตฺตํ ฯ ๒ โป. ม. อโรเจสฺสํ ฯ ๓ ม. ชาเรสฺสามาติ ฯ
#๔ โป. ม. อ. อายสุมมา จ อานนฺโท อายสุมมา จ สมิทฺติ ฯ

โปตลิตุเตน ปริพพาชเคน สหุธิ กถาสลุตตาโป ตั สพพิ ภควโต
อาโรเจสิ ฯ

[๖๐๑] เอวั วุตเต ภควา อายสฺมนุตฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ
ทสฺสนมฺปิ โข อหิ อานนฺท โปตลิตุตฺตสฺส ปริพพาชกสฺส
นาภิชานามิ กุโธ ปเนวรूपิ กถาสลุตตาโป อิมินาว ๑ อานนฺท สมิตฺธินา
โมฆปริเสน โปตลิตุตฺตสฺส ปริพพาชกสฺส วิภชฺชยากรณฺมโโย ปโยห
เอกัเสน พุยาโกตฺติ ฯ เอวั วุตเต อายสฺมา อุทายิ ภควนฺตํ
เอตทโวจ สเจ ๒ ปน ฆนฺเต อายสฺมา สมิตฺธินา อิทํ สนฺชาย
ภาสิตํ ยงฺกิลฺลิจิ เวทิตํ ตํ ทุกฺขสมินฺนติ ฯ

[๖๐๒] เอวั วุตเต ๓ ภควา อายสฺมนุตฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ
ปสฺส โข ๔ ตวั อานนฺท อิมสฺส อุทายิสฺส โมฆปริสฺส อุมฺมกฺคํ ๕
อณฺณาสี โข อหิ อานนฺท อิทาเนวายิ อุทายิ โมฆปริโส
อุมฺมุชฺชมาโน อโยนิโส อุมฺมุชฺชิสฺสตี ๖ อาทิเยว อานนฺท โปตลิตุเตน
ปริพพาชเคน ติสฺโส เวทนา ปุจฺฉิตา สจายิ อานนฺท สมิตฺธิ
โมฆปริโส โปตลิตุตฺตสฺส ปริพพาชกสฺส เอวั ปุญฺโจ เอวั พุยากรเยย
สณฺเจตนิกํ อาวุโส โปตลิตุตฺต กมฺมํ กตฺวา กาเยน วาจา
มนสา สุขเวทนียํ สุขํ โส เวทียติ สณฺเจตนิกํ อาวุโส
โปตลิตุตฺต กมฺมํ กตฺวา กาเยน วาจา มนสา ทุกฺขเวทนียํ ทุกฺขํ
โส เวทียติ สณฺเจตนิกํ อาวุโส โปตลิตุตฺต กมฺมํ กตฺวา กาเยน
วาจา มนสา อทุกฺขมสุขเวทนียํ อทุกฺขมสุขํ โส เวทียตีติ เอวั
#๑ ม. อิมินา จ ฯ ๒ โป. ก็ ปน ฆนฺเต ฯ ๓ โป. ม. ย. อถ โข ฯ
#๔ ม. ปสฺสตี โน ตวั ฯ ๕ โป. ม. อุมฺมกฺคํ ฯ ๖ โป. ม. อุมฺมุชฺชิสฺสตีติ ฯ

พฺยากรมาโน โข อานนฺท สมิทฺธิ โมฆปริโส โปตฺติปฺตตฺส
ปริพฺพาทฺส สฺมา พฺยากรเยย อปฺจานนฺท เต ๑ อณฺตติตฺถิปริพฺพาทฺสกา
พาลา อพฺยตฺตา เก จ ตถาคตฺส มหากมฺมวิภังคิ
ชานิสฺสนฺติ สเจ ตฺเมห อานนฺท สฺนฺเยยถ ตถาคตฺส
มหากมฺมวิภังคิ วิภนฺตฺสชาติ ๒ ๑ เอตฺส ภควา กาโล เอตฺส
สฺกตฺ กาโล ยิ ภควา มหากมฺมวิภังคิ วิภเชยฺย ภควโต สฺตฺวา
ภิกฺขุ ชาเรสฺสนฺตฺติ ๑ เตนฺหานนฺท สฺนาหิ สาธุกั มนฺสิโรหิ
ภาสิสฺสามิตฺติ ๑ เอวมฺภนฺเตติ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต
ปริจฺจสฺโสสิ ๑

[๖๐๗] ภควา เอตทโวจ จตฺตาโรเม อานนฺท ปุคฺคฺลา สฺนฺโต
ลัวิชฺชมานา โลกสฺมี ๑ กตฺเม จตฺตาโร ๑ อิทานนฺท เอกจฺโจ
ปุคฺคฺโล อิท ปาณาติปาทิ โหติ อทินฺนาทายิ โหติ กามสฺ มิจฺฉาจาริ
โหติ มุสวาทิ โหติ ปิสฺสนฺวาโจ โหติ ผรุสฺวาโจ โหติ สมฺพปฺปลาปี
โหติ อภิชฺฉาลุ โหติ พฺยาปฺนฺนจิตฺโต โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ
โส กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อปายิ ทฺถคฺคิ วินิปาติ นฺริย
อุปฺปชฺชติ ๑ อิท ปนฺานนฺท เอกจฺโจ ปุคฺคฺโล อิท ปาณาติปาทิ
โหติ อทินฺนาทายิ โหติ กามสฺมิจฺฉาจาริ โหติ มุสวาทิ
โหติ ปิสฺสนฺวาโจ โหติ ผรุสฺวาโจ โหติ สมฺพปฺปลาปี โหติ
อภิชฺฉาลุ โหติ พฺยาปฺนฺนจิตฺโต โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ โส
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา สฺกตฺ สกฺกั โลกั อุปฺปชฺชติ ๑ อิทานนฺท
#๑ โป. เกจิ ๑ ม. ย. เก จ ๑ ๒ ย. ภนฺตฺสชาติ ๑

เอกจโจ ปุคคโล อธิ ปาณาติปาตา ปฏิวิริโต โหติ อทินนาทานา
ปฏิวิริโต โหติ กามะสุมิจจาจารา ปฏิวิริโต โหติ มุสาวาธา
ปฏิวิริโต โหติ ปิสุณาย วาจาเย ปฏิวิริโต โหติ ผรุสาย วาจาเย
ปฏิวิริโต โหติ สมุพปลปา ปฏิวิริโต โหติ อนภิชฌาลุ โหติ
อพยาปนุนจิตโต โหติ สมุมาทิกุจิจิ โหติ โส กายสุส เกทา
ปรมมรณา สุกคิ สุกคิ โลกั อุปปชชติ ฯ อธิ ปนानนุท เอกจโจ
ปุคคโล อธิ ปาณาติปาตา ปฏิวิริโต โหติ อทินนาทานา ปฏิวิริโต
โหติ กามะสุมิจจาจารา ปฏิวิริโต โหติ มุสาวาธา ปฏิวิริโต
โหติ ปิสุณาย วาจาเย ปฏิวิริโต โหติ ผรุสาย วาจาเย ปฏิวิริโต
โหติ สมุพปลปา ปฏิวิริโต โหติ อนภิชฌาลุ โหติ อพยาปนุนจิตโต
โหติ สมุมาทิกุจิจิ โหติ โส กายสุส เกทา ปรมมรณา อปายั
ทุกคคิ วินิปาตัง นิรยั อุปปชชติ ฯ

[๖๐๔] อธิชานนุท เอกจโจ สมโณ วา พุราหุมนโณ วา
อาตปฺปมนุวาย ปชานมนุวาย อญฺโยคมนุวาย อปฺปมาทมนุวาย
สมุมามนสิการมนุวาย ตถารูปั เจโตสมาริ สุกคิ ฯ ยถาสมาหิตะ
จิตเต ทิพเพน จกขุณา วิสุทฺเธน อติกุกนฺตมานุสเกน อมฺมุ ปุคคัลลํ ปสฺสตี
อธิ ปาณาติปาตี อทินนาทาเย กามะสุ มิจจาจาริ มุสาวาเท ปิสุณวาจึ ๑
ผรุสวาจึ สมุพปลปาเป อภิชฌาลล พยาปนุนจิตตัม มิจจาทิกุจิจิ
กายสุส เกทา ปรมมรณา ปสฺสตี อปายั ทุกคคิ วินิปาตัง นิรยั
อุปปนฺนํ ฯ โส เอวมาห อตุถิ กิร โภ ปาปกานิ กมฺมานิ
#๑ ไป. ม. ... วาจํ ฯ

อตุถิ ทุจจริตสุส วิปาโก อมาหิ ๑ ปุคคัลล อทุทลั อธิ ปาณาติปาตี
อทินฺนาทายี กามะสุมิจฺจาจารี ๗เป๗ มิจฺจาทิฏฺฐี กายสุส
เกทา ปรมฺมรณา ปสฺสามิ อปายิ ทุคฺคตี วินิปาติ นิริยิ อุปฺปนฺนติ ๗
โส เอวมหา โย กิริ โภ ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี ๗เป๗
มิจฺจาทิฏฺฐี สพุโป โส กายสุส เกทา ปรมฺมรณา อปายิ
ตุคฺคตี วินิปาติ นิริยิ อุปฺปชฺชติ ๗ เย เอวံ ชานนฺติ เต สมฺมา
ชานนฺติ ये อลฺลธา ชานนฺติ มิจฺจา เตลลํ ฉานนฺติ ๗ อิติ
โส ยเทว ตสุส สามิ ฉาติ สามิ ทิฏฺฐิ สามิ วิทิตฺตํ ตเทว
ตตุถ ถามสา ปรามาสา ๒ อภินิวิสุส โวหฺรติ อิทเมว สจฺจํ
โมฆมฺมณฺณติ ๗

[๖๐๕] อธิ ปนฺนินฺนท เอกจฺจโ จ สมโณ วา พุราหฺมโณ
วา อาตปฺปมนฺวาย ปชานมนฺวาย อนฺนโยคมนฺวาย อปฺปมาทมนฺวาย
สมฺมามนสิการมนฺวาย ตถารูปํ เจโตสมาริ สฺสติ ๗ ยถาสมาหิตะ
จิตฺเต ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเธน อติกฺกนฺตมานุสเกน อมฺํ ปุคคัลล
ปสฺสติ อธิ ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี ๗เป๗ มิจฺจาทิฏฺฐี กายสุส
เกทา ปรมฺมรณา ปสฺสติ สฺสคฺคิ ลลกํ อุปฺปนฺนํ ๗ โส
เอวมหา นตุถิ กิริ โภ ปาปกานิ กมฺมานิ นตุถิ ทุจจริตสุส
วิปาโก อมาหิ ปุคคัลล อทุทลั อธิ ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี
๗เป๗ มิจฺจาทิฏฺฐี กายสุส เกทา ปรมฺมรณา ปสฺสามิ สฺสคฺคิ
#๑ ลี. อปาหิ ๗ ๒ ลี. ย. ปรามสุส ๗ เอวํ สพุพตุถ ฉาตพุพิ ๗

สคฺคํ โลกํ อุปปนฺนุนฺติ ฯ โส เอวมาห โย กิร โภ
ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี ฯเปฯ มิจฺฉาทิฏฺฐี สพุโพ โส กายสุส
เกทา ปรมฺมรณฺนา สุคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติ ฯ เย เอว
ชานนฺติ เต สมฺมา ชานนฺติ เย อญฺญตา ชานนฺติ มิจฺฉา เตสํ
ฉานนฺติ ฯ อิติ โส ยทฺเว ตสุส สามํ ฉาตํ สามํ ทิฏฺฐํ สามํ
วิทิตํ ตทฺเว ตตฺถ ฅามสา ปรามาสา อภินิวิสฺส โวหฺรติ อิทเมว
สจฺจํ โมฆมณฺยณฺติ ฯ

[๖๐๖] อิชานนฺท เอกจฺโจ สมโณ วา พุราหฺมโณ วา
อาตปฺปนฺนุวาย ปชานมฺนุวาย อนุโยคมฺนุวาย อปฺปมาทมนฺนุวาย
สมฺมามนฺสิการมฺนุวาย ตถารูปํ เจโตสมาริํ สฺสติ ฯ ยถาสมาหิต
จิตฺเต ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสฺสุทฺเชน อติกฺกนฺตมานุสเกน อมฺํ ปุคฺคํ
ปสฺสติ อิธ ปาณาติปาตา ปฏฺวิริตํ อทินฺนาทานา ปฏฺวิริตํ
กามสฺสมิจฺฉาจารา ปฏฺวิริตํ มุสาวาทา ปฏฺวิริตํ ปิสุณาย วาจา
ปฏฺวิริตํ ฝรุสาย วาจา ปฏฺวิริตํ สมฺผปฺปลาปา ปฏฺวิริตํ อนภิชฺฉาลล
อพฺยาปนฺนจิตฺตํ สมฺมาทิฏฺฐี กายสุส เกทา ปรมฺมรณฺนา ปสฺสติ
สุคฺคํ โลกํ อุปปนฺนํ ฯ โส เอวมาห อตฺถิ กิร โภ
กฺลฺยาณานิ กมฺมานิ อตฺถิ สฺจริตสุส วิปาโก อมาหํ ปุคฺคํ
อทฺทสํ อิธ ปาณาติปาตา ปฏฺวิริตํ อทินฺนาทานา ปฏฺวิริตํ ฯเปฯ
สมฺมาทิฏฺฐี กายสุส เกทา ปรมฺมรณฺนา ปสฺสามิ สุคฺคํ โลกํ
อุปปนฺนุนฺติ ฯ โส เอวมาห โย กิร โภ ปาณาติปาตา

ปฏิวิโรโต อทินนาทานา ปฏิวิโรโต ฯเปฯ สมมาทิฏฐี สพุโพ
โส กายสุส เกทา ปรมมรณา สุกคิ สุกคิ โลกิ อุปชชติ ฯ
เย เอว ชานนติ เต สมมา ชานนติ เย อญญตา ชานนติ
มิจจนา เตสึ ฉาฉนนติ ฯ อิติ โส ยเทว ตสุส สามิ ฉาฉ
สามิ ทิฏฐิ สามิ วิทิติ ตเทว ตตุถ ฉามสา ปรามสา อภินิวิสุส
โวหริ อิทเมว สจจิมมฉฉนนติ ฯ

[๖๐๗] อิท ปนนานนุท เอกจโจ สมโณ วา พุราหุมโณ
วา อาตปฺปนนุวาย ปชานนุวาย อนุโยคณนุวาย อปฺปมาทณนุวาย
สมมามนสิการณนุวาย ตถารูปิ เจโตสมาริ สุกคิ ฯ ยถาสมาหิต
จิตเต ทิพฺเพน จกขุณา วิสุทฺเธน อติกณนุตมานุสเกน อมฺุ ปุคฺคลิ
ปสุสติ อิท ปาฉาติปาตา ปฏิวิโรติ อทินนาทานา ปฏิวิโรติ ฯเปฯ
สมมาทิฏฐี กายสุส เกทา ปรมมรณา ปสุสติ อปายิ ทุกคตี
วินิปาติ นิรยิ อุปปนฺนํ ฯ โส เอวมอาท นตุถิ กิริ โภ กลยาฉานนิ
กมฺมานิ นตุถิ สจจิริตสุส วิปาโก อมาหิ ปุคฺคลิ อทฺทสิ อิท
ปาฉาติปาตา ปฏิวิโรติ อทินนาทานา ปฏิวิโรติ ฯเปฯ สมมาทิฏฐี
กายสุส เกทา ปรมมรณา ปสุสามิ อปายิ ทุกคตี วินิปาติ นิรยิ
อุปปนฺนนนติ ฯ โส เอวมอาท โย กิริ โภ ปาฉาติปาตา ปฏิวิโรโต
อทินนาทานา ปฏิวิโรโต ฯเปฯ สมมาทิฏฐี สพุโพ โส กายสุส
เกทา ปรมมรณา อปายิ ทุกคตี วินิปาติ นิรยิ อุปชชติ ฯ
เย เอว ชานนติ เต สมมา ชานนติ เย อญญตา ชานนติ

มิจฉา เตสั ฉาณนุติ ฯ อิติ โส ยเทว ตสฺส สามั ฉาตัง
สามั ทิฏฺฐัง สามั วิทิตัง ตเทว ตตฺถ ฅามสา ปรามาสา อภินิวิสฺส
โวหฺรติ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนุติ ฯ

[๖๐๘] ตตฺรานนฺท ยวายั สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เอวมาห
อตุถิ กิร โภ ปาปกานิ กมฺมานิ อตุถิ ทุจฺจริตสฺส วิปาโกติ
อิทมฺสฺส อณฺุชานามิ ฯ ยมฺปิ โส เอวมาห อมาหิ ปุคฺคัลลํ
อทุทลั อิช ปาณาติปาตี อทินฺนาทาย ฯเปฯ มิจฉาทิฏฺฐัง กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณา ปสฺสามิ อปายั ทุคฺคตี วินิปาตัง นิริยํ อุปฺปนฺนนุติ
อิทมฺปิสฺส อณฺุชานามิ ฯ ยลฺลจ โข โส เอวมาห โย กิร โภ
ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี ฯเปฯ มิจฉาทิฏฺฐัง สพฺโพ โส กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณา อปายั ทุคฺคตี วินิปาตัง นิริยํ อุปฺปชฺชตีติ
อิทมฺสฺส นานฺุชานามิ ฯ ยมฺปิ โส เอวมาห เย เอวํ ชานนุติ
เต สมฺมา ชานนุติ เย อณฺุณฺณตา ชานนุติ มิจฉา เตสั ฉาณนุติ
อิทมฺปิสฺส นานฺุชานามิ ฯ ยมฺปิ โส ยเทว ตสฺส สามั ฉาตัง
สามั ทิฏฺฐัง สามั วิทิตัง ตเทว ตตฺถ ฅามสา ปรามาสา อภินิวิสฺส
โวหฺรติ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนุติ อิทมฺปิสฺส นานฺุชานามิ
ตัง กิสฺส เหตุ อณฺุณฺณตา หิ อานนฺท ตถาคตสฺส มหากมฺมวิภงฺเก
ฉาณํ โหติ ฯ

[๖๐๙] ตตฺรานนฺท ยวายั สมโณ วา พฺราหฺมโณ วา เอวมาห
นตุถิ กิร โภ ปาปกานิ กมฺมานิ นตุถิ ทุจฺจริตสฺส วิปาโกติ

อิทมสฺส นานุชานามิ ฯ ยถจ โข โส เอวมาห อมาหํ ปุคฺคํ
อทุทํ อธิ ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี ฯเปฯ มิจฺฉาทิฏฺฐี กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณา ปสฺสามิ สุกฺตี สกฺคํ โลกํ อุปฺปนฺนํ อิทมสฺส
อนุชานามิ ฯ ยถจ โข โส เอวมาห โย กิร โภ
ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี ฯเปฯ มิจฺฉาทิฏฺฐี สพุโพ โส กายสฺส
เกทา ปรมฺมรณา สุกฺตี สกฺคํ โลกํ อุปฺปชฺชตีติ อิทมสฺส
นานุชานามิ ฯ ยมฺปิ โส เอวมาห เย เอวํ ชานนฺติ เต สมฺมา
ชานนฺติ ये อลฺลดา ชานนฺติ มิจฺฉา เตสํ ฉานนฺติ อิทมฺปิสฺส
นานุชานามิ ฯ ยมฺปิ โส ยเทว ตสฺส สามํ ฉาตํ สามํ ทิฏฺฐํ
สามํ วิทิตํ ตเทว ตตฺถ งามสา ปรามาสา อภินฺวิสฺส โวหฺรติ
อิทเมว สจฺจํ โมฆมฺมณฺณํ อิทมฺปิสฺส นานุชานามิ ตํ กิสฺส เหตุ
อลฺลดา हि อานนฺท ตถาคตสฺส มหากมฺมวิภงฺเก ฉาณํ โหติ ฯ

[๖๑๐] ตตฺตรานนฺท ยฺวายํ สมโณ วา พุราหฺมโณ วา เอวมาห
อตุถิ กิร โภ กลฺยาณานิ กมฺมานิ อตุถิ สุจฺริตสฺส วิปาโกติ
อิทมสฺส อนุชานามิ ฯ ยมฺปิ ๑ โส เอวมาห อมาหํ ปุคฺคํ
อทุทํ อธิ ปาณาติปาตา ปฏฺฐิวิรตํ อทินฺนาทานา ปฏฺฐิวิรตํ ฯเปฯ
สมฺมาทิฏฺฐี กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา ปสฺสามิ สุกฺตี สกฺคํ
โลกํ อุปฺปนฺนํ อิทมฺปิสฺส อนุชานามิ ฯ ยถจ โข โส
เอวมาห โย กิร โภ ปาณาติปาตา ปฏฺฐิวิรโต อทินฺนาทานา
ปฏฺฐิวิรโต ฯเปฯ สมฺมาทิฏฺฐี สพุโพ โส กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา
#๑ ย. ยถจ โข โส ฯ

สุคตี สุกคั โลกั อุปชชตีติ อิทมสฺส นานุชานามิ ฯ
ยมปิ โส เอวมหา เย เอวั ชานนฺติ เต สมฺมา ชานนฺติ เย
อญฺญตา ชานนฺติ มิจฺฉา เตสํ ฌาณนฺติ อิทมฺปิสุส นานุชานามิ ฯ
ยมปิ โส ยเทว ตสฺส สามั ฌาตํ สามั ทิฏฺฐัง สามั วิทิตํ ตเทว
ตตฺถ ฌามสา ปรามาสา อภินิวิสุส โวหฺรติ อิทเมว สจฺจํ
โมฆมญฺญนฺติ อิทมฺปิสุส นานุชานามิ ตํ กิสุส เหตุ อญฺญตา
หิ อานนฺท ตถาคตสฺส มหากมฺมวิภงฺเก ฌาณั โหติ ฯ

[๖๑๑] ตตฺรานนฺท ยวายั สมฺโณ วา พุราหฺมโณ วา เอวมหา
นตฺถิ กิร โภ กลฺยาณานิ กมฺมานิ นตฺถิ สุจฺริตสฺส วิปาโกติ
อิทมสฺส นานุชานามิ ฯ ยลฺล จ โส เอวมหา อมาหํ ปุคฺคัลล
อทุทลํ อิท ปาณาติปาตา ปฏฺวิริตํ อทินฺนาทานา ปฏฺวิริตํ ฯเปฯ
สมฺมาทิฏฺฐี กายสฺส ฌาธา ปรมฺมรณฺา ปสฺสามิ อปายั ทฺคคฺตี
วินิปาตํ นิริยํ อุปนฺนฺนฺติ อิทมสฺส อนุชานามิ ฯ ยลฺล จ โส
เอวมหา โย กิร โภ ปาณาติปาตา ปฏฺวิริโต อทินฺนาทานา
ปฏฺวิริโต ฯเปฯ สมฺมาทิฏฺฐี สพุโป โส กายสฺส ฌาธา
ปรมฺมรณฺา อปายั ทฺคคฺตี วินิปาตํ นิริยํ อุปชชตีติ อิทมสฺส
นานุชานามิ ฯ ยมฺปิ โส เอวมหา เย เอวั ชานนฺติ เต สมฺมา
ชานนฺติ เย อญฺญตา ชานนฺติ มิจฺฉา เตสํ ฌาณนฺติ อิทมฺปิสุส
นานุชานามิ ฯ ยมฺปิ โส ยเทว ตสฺส สามั ฌาตํ สามั ทิฏฺฐัง
สามั วิทิตํ ตเทว ตตฺถ ฌามสา ปรามาสา อภินิวิสุส โวหฺรติ

อิทเมว สจจัม โหมมมณฺณนฺติ อิทมฺปิสุส นานุชานามิ ตัม กิสุส เหตุ
อณฺณธา หิ อานนฺท ตถาคตฺสุส มหากมฺมวิภงฺเก ฉานํ โหติ ฯ

[๖๑๒] ตตฺรานนฺท ยวายํ ปุคฺคโล อธิ ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี
ฯเปฯ มิจฺฉาทิฏฺฐี กายสุส เกทา ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทุคฺคตี 4
วินิปาตํ นิรยํ อุปฺปชฺชติ ปุพฺเพ วาสุส ตัม กตํ โหติ ปาปกมฺมํ
ทุกฺขเวทนียํ ปจฺฉา วาสุส ตัม กตํ โหติ ปาปกมฺมํ ทุกฺขเวทนียํ
มรณกาลฺล วาสุส โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐี สมตฺตา สมาทินฺนา เตน
โส กายสุส เกทา ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทุคฺคตี วินิปาตํ นิรยํ
อุปฺปชฺชติ ฯ ยถจ โข โส อธิ ปาณาติปาตี โหติ อทินฺนาทายี
โหติ ฯเปฯ มิจฺฉาทิฏฺฐี โหติ ฯ ตสุส ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม วิปากํ
ปฏฺฐิสฺสเวทติ อุปฺปชฺเช ๑ วา อปเร วา ปรียาเย ฯ

[๖๑๓] ตตฺรานนฺท ยวายํ ปุคฺคโล อธิ ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี
ฯเปฯ มิจฺฉาทิฏฺฐี กายสุส เกทา ปรมฺมรณฺนา สุคฺตี สกฺกํ โลกํ
อุปฺปชฺชติ ปุพฺเพ วาสุส ตัม กตํ โหติ กลฺยาณกมฺมํ สุขเวทนียํ
ปจฺฉา วาสุส ตัม กตํ โหติ กลฺยาณกมฺมํ สุขเวทนียํ มรณกาลฺล
วาสุส โหติ สมฺมาทิฏฺฐี สมตฺตา สมาทินฺนา เตน โส กายสุส
เกทา ปรมฺมรณฺนา สุคฺตี สกฺกํ โลกํ อุปฺปชฺชติ ฯ ยถจ ๒ โข
โส อธิ ปาณาติปาตี โหติ อทินฺนาทายี โหติ ฯเปฯ มิจฺฉาทิฏฺฐี
โหติ ฯ ตสุส ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม วิปากํ ปฏฺฐิสฺสเวทติ อุปฺปชฺเช
วา อปเร วา ปรียาเย ฯ

#๑ ไป. อุปฺปชฺชติ ฯ ม. อุปฺปชฺช ฯ ย. อุปฺปชฺชํ ฯ ๒ ย. สจจ โข ฯ

[๖๑๔] ตตฺรานนฺท ยวํ ปุคฺคโล อธิ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต
อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต ๆเปฯ สมฺมาทิฏฺฐิ กายสุส เกทา
ปรมฺมรณา สุคฺติ สกฺคํ โลกํ อุปฺปชฺชติ ปุพฺเพ วาสฺส
ตํ กตํ โหติ กลฺยาณกมฺมํ สุขเวทนียํ ปจฺจนา วาสฺส ตํ กตํ
โหติ กลฺยาณกมฺมํ สุขเวทนียํ มรณกาลे วาสฺส โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ
สมตฺตทา สมาทินฺนา เตน โส กายสุส เกทา ปรมฺมรณา สุคฺติ
สกฺคํ โลกํ อุปฺปชฺชติ ๆ ยถจ โข โส อธิ ปาณาติปาตา
ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ ๆเปฯ สมฺมาทิฏฺฐิ
โหติ ๆ ตสฺส ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม วิปากํ ปฏฺฐิเสวเทติ อุปฺปชฺเช
วา อปฺเร วา ปรียาเย ฯ

[๖๑๕] ตตฺรานนฺท ยวํ ปุคฺคโล อธิ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต
อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต ๆเปฯ สมฺมาทิฏฺฐิ กายสุส เกทา
ปรมฺมรณา อปายํ ทฺกคฺคฺติ วินิปาตํ นิรยํ อุปฺปชฺชติ ปุพฺเพ วาสฺส
ตํ กตํ โหติ ปาปกมฺมํ ทฺกขเวทนียํ ปจฺจนา วาสฺส ตํ กตํ โหติ
ปาปกมฺมํ ทฺกขเวทนียํ มรณกาลे วาสฺส โหติ มิจฺจนาทิฏฺฐิ สมตฺตทา
สมาทินฺนา เตน โส กายสุส เกทา ปรมฺมรณา อปายํ ทฺกคฺคฺติ
วินิปาตํ นิรยํ อุปฺปชฺชติ ๆ ยถจ โข โส อธิ ปาณาติปาตา
ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ ๆเปฯ สมฺมาทิฏฺฐิ
โหติ ๆ ตสฺส ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม วิปากํ ปฏฺฐิเสวเทติ อุปฺปชฺเช วา
อปฺเร วา ปรียาเย ฯ

[๖๑๖] อิติ โข อานนุท อตุถิ กมมึ อภพพิ อภพพาทาสึ
อตุถิ กมมึ อภพพิ ภพพาทาสึ อตุถิ กมมึ ภพพญเจว
ภพพาทาสญจ อตุถิ กมมึ ภพพิ อภพพาทาสนุติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตุตมโน อายสุมา อานนุโท ภควโต
ภาสิตึ อภินนุทีติ ฯ

มหากมมวิภงคสูตรตึ นิฏฐิตึ ฏฐิจึ ฯ

สพายนวิภังคสุตต์

[๖๑๗] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
เขตวนเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขุไวติ ฯ ภาทฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ
ภควา เอตทโวจ สพายนวิภังคัง โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ตัง
สุณฺหาถ สาธุกั มนสิกโรถ ภาสิสฺสามิตี ฯ เอวมภนฺเตติ โข เต
ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๖๑๘] ภควา เอตทโวจ น อชฺฉตฺติกานิ อายตฺนานิ
เวทิตพฺพานิ น พาทิรานิ อายตฺนานิ เวทิตพฺพานิ น วิญฺญาณกาเย
เวทิตพฺพา น ผสฺสกาเย เวทิตพฺพา อภฺจจารส มโนปวิจารา
เวทิตพฺพา นคฺคีสฺส สตฺตปทา เวทิตพฺพา ตตฺริทัง นิสฺสาย
อิทัง ปชฺหถ ตโย สติปฏฺจจฺจนา ยทริโย เสวติ ยทริโย เสวมาโน
สตุถา คณฺมนุสาสิคฺคฺมรหตี โส วุจฺจติ โยคฺคาจริยานัง อนุตฺตโร
ปฺริสทฺมมฺสารถิตฺติ อยมฺพุเทโส สพายนวิภังคสุส ฯ

[๖๑๙] น อชฺฉตฺติกานิ อายตฺนานิ เวทิตพฺพานีติ อิติ โข
ปเนตัง วุตฺตัง ฯ กิณฺเจตัง ปฏฺิจฺจ วุตฺตัง ฯ จกฺขุวายนัง โสตายตํ
ฆานายตํ ชิวฺหายตํ กายายตํ มนายนัง ฯ น อชฺฉตฺติกานิ
อายตฺนานิ เวทิตพฺพานีติ อิติ ยนฺตัง วุตฺตัง อิทเมตัง ปฏฺิจฺจ วุตฺตัง ฯ

[๖๒๐] น พาทิรานิ อายตฺนานิ เวทิตพฺพานีติ อิติ โข ปเนตัง

วตุตฺ ๑ กิณฺเจตฺ ปรุฏฺจ วตุตฺ ๑ รุปรายตฺนํ สทฺทหายตฺนํ คนฺธายตฺนํ
รสายตฺนํ โฝฏฺจพฺพายตฺนํ ฌมฺมายตฺนํ ๑ ฉ พาทิหรานิ อายตฺนานิ
เวทิตพฺพานิตี อิติ ยนฺตํ วตุตฺ อิทเมตฺ ปรุฏฺจ วตุตฺ ๑

[๖๒๑] ฉ วิญฺญาณกาเย เวทิตพฺพาทิ อิติ โข ปเนตฺ วตุตฺ ๑
กิณฺเจตฺ ปรุฏฺจ วตุตฺ ๑ จกฺขุวิญฺญาณํ โสตวิญฺญาณํ ฌานวิญฺญาณํ
ชิวิหาวิญฺญาณํ กายวิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณํ ๑ ฉ วิญฺญาณกาเย
เวทิตพฺพาทิ อิติ ยนฺตํ วตุตฺ อิทเมตฺ ปรุฏฺจ วตุตฺ ๑

[๖๒๒] ฉ ผสฺสกาเย เวทิตพฺพาทิ อิติ โข ปเนตฺ วตุตฺ ๑
กิณฺเจตฺ ปรุฏฺจ วตุตฺ ๑ จกฺขุสมผสฺโส โสตสมผสฺโส ฌานสมผสฺโส
ชิวิหาสมผสฺโส กายสมผสฺโส มโนสมผสฺโส ๑ ฉ
ผสฺสกาเย เวทิตพฺพาทิ อิติ ยนฺตํ วตุตฺ อิทเมตฺ ปรุฏฺจ วตุตฺ ๑

[๖๒๓] อฏฺฐารส มโนปวิจารา เวทิตพฺพาทิ อิติ โข ปเนตฺ
วตุตฺ ๑ กิณฺเจตฺ ปรุฏฺจ วตุตฺ ๑ จกฺขุณา รูปํ ทิสฺวา โสมนสฺสฏฺฐานียํ
รูปํ อฺปวิจฺรติ โทมนสฺสฏฺฐานียํ รูปํ อฺปวิจฺรติ อฺเปกฺขฏฺฐานียํ
รูปํ อฺปวิจฺรติ ๑ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฌานเนน คนฺธํ ฌายิตฺวา ...
ชิวิหาเย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน โฝฏฺจพฺพํ ผุสฺสิตฺวา ... มนฺสา ฌมฺมํ
วิญฺญาเย โสมนสฺสฏฺฐานียํ ฌมฺมํ อฺปวิจฺรติ โทมนสฺสฏฺฐานียํ ฌมฺมํ
อฺปวิจฺรติ อฺเปกฺขฏฺฐานียํ ฌมฺมํ อฺปวิจฺรติ ๑ อิติ ฉ โสมนสฺสอฺปวิจารา
ฉ โทมนสฺสอฺปวิจารา ฉ อฺเปกฺขอฺปวิจารา ๑ อฏฺฐารส มโนปวิจารา
เวทิตพฺพาทิ อิติ ยนฺตํ วตุตฺ อิทเมตฺ ปรุฏฺจ วตุตฺ ๑

[๖๒๔] ฉตฺตีส สตฺตปทา เวทิตพฺพาทิ อิติ โข ปเนตฺติ วุตฺตํ ฯ
กิลฺยเจตฺติ ปฏฺิจฺจ วุตฺตํ ฯ ฉ เคหสิตานิ โสมนสฺสทานิ ฉ เนกขมฺมสิตานิ
โสมนสฺสทานิ ฉ เคหสิตานิ โทมนสฺสทานิ ฉ เนกขมฺมสิตานิ
โทมนสฺสทานิ ฉ เคหสิตา อุเปกฺขา ฉ เนกขมฺมสิตา อุเปกฺขา ฯ

[๖๒๕] ตตฺถ กตฺมานิ ฉ เคหสิตานิ โสมนสฺสทานิ ฯ จกฺขุวิญญฺเอยยานํ
รูปานํ อิกฺกฺขานํ กนฺตฺตานํ มนาปานํ มโนรมานํ
โลกามิสปฏฺิจฺฉุตฺตฺตานํ ปฏฺิจฺฉากํ วา ปฏฺิจฺฉาทโต สมนฺุสฺสโต ปุพฺพเพ
วา ปฏฺิจฺฉทฺธปุพฺพํ อตฺติตํ นินฺรุทฺธํ วิปริณตํ สมนฺุสฺสรโต อุปฺปชฺชติ
โสมนสฺสํ ยํ เอวรूपํ โสมนสฺสํ อิทํ วุจฺจติ เคหสิตํ โสมนสฺสํ ฯ
โสตฺวิญญฺเอยยานํ สทฺทฺทานํ ... ฆานวิญญฺเอยยานํ กนฺธฺรานํ ... ชิวฺหา-
วิญญฺเอยยานํ รสานํ ... กายวิญญฺเอยยานํ โสณฺุจฺจพฺพานํ ... มโน-
วิญญฺเอยยานํ ฌมฺมานํ อิกฺกฺขานํ กนฺตฺตานํ มนาปานํ มโนรมานํ
โลกามิสปฏฺิจฺฉุตฺตฺตานํ ปฏฺิจฺฉากํ วา ปฏฺิจฺฉาทโต สมนฺุสฺสโต ปุพฺพเพ
วา ปฏฺิจฺฉทฺธปุพฺพํ อตฺติตํ นินฺรุทฺธํ วิปริณตํ สมนฺุสฺสรโต อุปฺปชฺชติ
โสมนสฺสํ ยํ เอวรूपํ โสมนสฺสํ อิทํ วุจฺจติ เคหสิตํ โสมนสฺสํ ฯ
อิมานิ ฉ เคหสิตานิ โสมนสฺสทานิ ฯ

[๖๒๖] ตตฺถ กตฺมานิ ฉ เนกขมฺมสิตานิ โสมนสฺสทานิ ฯ รูปานํ
เตวฺว อนิจฺจตํ วิทิตฺวา วิปริณามวิราคฺนิโรธํ ปุพฺพเพ เจว รูปา
เอตฺรหิ จ สพฺเพ เต รูปา อนิจฺจา ทฺกฺขา วิปริณามฌมฺมาติ
เอวเมตฺติ ยถาภูตํ สมนฺุสฺสปรฺปลฺลนฺาย ปสฺสโต อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสํ

ยั เอวรูป โสมนสฺสั อิทั วุจฺจติ เนกขมฺมสฺสิตั โสมนสฺสั ฯ
สทฺททานั เตวว ฯเปฯ กนฺธานั เตวว ... รสฺทานั เตวว ...
โผฏฺฐพฺพานั เตวว ... ชมฺมานั เตวว อนิจฺจตัง วิทิตฺวา
วิปริณามวิราคณิโรธั ปุพฺเพ เจว ชมฺมา เอตฺรหิ จ สพฺเพเต ชมฺมา
อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามชฺมาติ เอวเมตัง ยถาภูตัง สมฺมปฺปญฺญา
ปสฺสโต อุปฺปชฺชติ โสมนสฺสั ยั เอวรูป โสมนสฺสั อิทั วุจฺจติ
เนกขมฺมสฺสิตั โสมนสฺสั ฯ อิมานิ ฉ เนกขมฺมสฺสิตานิ โสมนสฺसानิ ฯ

[๖๒๗] ตตฺถ กตฺมานิ ฉ เคหสฺสิตานิ โทมนสฺसानิ ฯ จกฺขุวิญญฺเอยฺยานั
รูปานั อิกฺขานั กนฺदानั มนาปานั มโนรมานั โลกามิสปฺภิสฺสยฺยุตฺตานั
อปฺปฏฺฐิลาภั วา อปฺปฏฺฐิลาภโต สมฺนุสฺสโต ปุพฺเพ
วา อปฺปฏฺฐิตทฺรฺพฺพั อตฺตัง นินฺรุทฺธั วิปริณตัง สมฺนุสฺสรโต อุปฺปชฺชติ
โทมนสฺสั ยั เอวรูป โทมนสฺสั อิทั วุจฺจติ เคหสฺสิตั โทมนสฺสั ฯ
โสทฺวิญญฺเอยฺยานั สทฺททานั ... ฆานวิญญฺเอยฺยานั กนฺธานั ... ชิวหา-
วิญญฺเอยฺยานั รสฺทานั ... กายวิญญฺเอยฺยานั โผฏฺฐพฺพานั ... มโน-
วิญญฺเอยฺยานั ชมฺมานั อิกฺขานั กนฺदानั มนาปานั มโนรมานั
โลกามิสปฺภิสฺสยฺยุตฺตานั อปฺปฏฺฐิลาภั วา อปฺปฏฺฐิลาภโต สมฺนุสฺสโต
ปุพฺเพ วา อปฺปฏฺฐิตทฺรฺพฺพั อตฺตัง นินฺรุทฺธั วิปริณตัง สมฺนุสฺสรโต
อุปฺปชฺชติ โทมนสฺสั ยั เอวรูป โทมนสฺสั อิทั วุจฺจติ เคหสฺสิตั
โทมนสฺสั ฯ อิมานิ ฉ เคหสฺสิตานิ โทมนสฺसानิ ฯ

[๖๒๘] ตตฺถ กตฺมานิ ฉ เนกขมฺมสฺสิตานิ โทมนสฺसानิ ฯ

รูปานํ เตว อนิจจํ วิทิตฺวา วิปริณามวिरากนิโรธํ ปุพฺเพ
 เจว รูปา เอตฺรหิ จ สพฺเพ เต รูปา อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามชฺมมาติ
 เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปลนฺนํ ทิสฺวา อนฺตฺตเรสุ
 วิโมกฺขेषุ ปิหํ อุปฺภูจฺจาเปติ กทาสุสุ ๑ นามหํ ตทายตฺนํ อุปสมฺปชฺช
 วิหริสฺสามิ ยทฺรียา เอตฺรหิ อายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรณฺตีติ อิติ
 อนฺตฺตเรสุ วิโมกฺขेषุ ปิหํ อุปฺภูจฺจาปยโต อุปฺปชฺชติ ปิหฺปจฺจยา
 โทมนสฺสํ ยํ เอวรूपํ โทมนสฺสํ อิทํ วุจฺจติ เนกขมฺมสฺสิตํ
 โทมนสฺสํ ฯ สทฺททานํ เตว ... รสฺทานํ เตว ... โสญฺจพฺพานํ เตว ...
 ชฺมมานํ เตว อนิจจํ วิทิตฺวา วิปริณาม วิรค นิโรธํ ปุพฺเพ
 เจว ชฺมมา เอตฺรหิ จ สพฺเพ เต ชฺมมา อนิจฺจา ทุกฺขา
 วิปริณามชฺมมาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปลนฺนํ ทิสฺวา อนฺตฺตเรสุ
 วิโมกฺขेषุ ปิหํ อุปฺภูจฺจาเปติ กทาสุสุ ๒ นามหํ ตทายตฺนํ อุปสมฺปชฺช
 วิหริสฺสามิ ยทฺรียา เอตฺรหิ อายตฺนํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรณฺตีติ อิติ
 อนฺตฺตเรสุ วิโมกฺขेषุ ปิหํ อุปฺภูจฺจาปยโต อุปฺปชฺชติ ปิหฺปจฺจยา
 โทมนสฺสํ ยํ เอวรूपํ โทมนสฺสํ อิทํ วุจฺจติ เนกขมฺมสฺสิตํ
 โทมนสฺสํ ฯ อิมานิ ๓ เนกขมฺมสฺสิตานิ โทมนสฺसानิ ฯ

[๖๒๕] ตตฺถ กตฺมา ๓ เคหสิตา อุเปกฺขา ฯ จกฺขุณา รูปํ
 ทิสฺวา อุปฺปชฺชติ อุเปกฺขา พาลสฺส มฺพหฺสฺส [๓] ปุณฺชชนสฺส อโนธิชินสฺส
 อวิปากชินสฺส อนาทีนทสฺสาวิโน อสฺสฺตวโต ปุณฺชชนสฺส
 ยา เอวรูปา อุเปกฺขา รูปํ สา นาตีวตฺตติ ตสฺมา สา อุเปกฺขา
 #๑-๒ โป. ม. กุทาสุสุ ฯ ๓ โป. เอตฺถนฺตเร มนฺทสฺสาติ อตฺถิ ฯ

เคหสิตาติ วุจติ ฯ โสเตน สทุท สุตวา ... ฆาเนน คนุธิ
ฆายิตวา ... ชิวหาย รลั สายิตวา ... กาเยน โฝฏฐพัพพิ สุติตวา ...f
มนสา ฆมมึ วิญญาเย อุปปชชติ อุปเภกา พาลสส มุพหสส
[๑] ปุณฺชชนสส อโนธิชินสส อวิปากชินสส อนาทีนทสสาวิโน
อสุตวาโต ปุณฺชชนสส ยา เอวรูปา อุปเภกา ฆมมึ สา นาทิวตตติ
ตสฺมา สา อุปเภกา เคหสิตาติ วุจติ ฯ อีมา ฉ เคหสิตา
อุปเภกา ฯ

[๖๓๐] ตตฺถ กตมา ฉ เนกฺขมฺมสิตา อุปเภกา ฯ รูปานึ
เตวว อนิจฺจํ วิทิตฺวา วิปริณามวिरาคนิโรธิํ ปุพฺเพ เจว รูปา
เอตฺรหิ จ สพฺเพ เต รูปา อนิจฺจา ทฺกฺขา วิปริณามฆมฺมาติ
เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปลญฺยาเย ปสฺสโต อุปปชชติ อุปเภกา
ยา เอวรูปา อุปเภกา รูปึ สา นาทิวตตติ ตสฺมา สา อุปเภกา
เนกฺขมฺมสิตาติ วุจติ ฯ สทฺทานึ เตวว ... คนฺธานึ เตวว ...
รสานึ เตวว ... โฝฏฐพฺพานึ เตวว ... ฆมฺมานึ เตวว อนิจฺจํ
วิทิตฺวา วิปริณามวिरาคนิโรธิํ ปุพฺเพ เจว ฆมฺมา เอตฺรหิ จ
สพฺเพ เต ฆมฺมา อนิจฺจา ทฺกฺขา วิปริณามฆมฺมาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ
สมฺมปฺปลญฺยาเย ปสฺสโต อุปปชชติ อุปเภกา ยา เอวรูปา
อุปเภกา ฆมมึ สา นาทิวตตติ ตสฺมา สา อุปเภกา เนกฺขมฺมสิตาติ
วุจติ ฯ อีมา ฉ เนกฺขมฺมสิตา อุปเภกา ฯ ฉตฺตีส
สตุตฺตปา เวทิตฺตพฺพาติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ
#๑ ไป. เอตฺถนฺตเร มนฺทสฺสาติ อตฺถิ ฯ

[๖๓๑] ตตุรีทำ นิสฺสาย อิทํ ปชฺหาติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ ฯ
กิลฺยเจตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ ตตุร ภิฺกฺขเว ยานิ ฌ เนกฺขมฺมสฺสิตานิ
โสมนฺสฺसानิ ตานิ นิสฺสาย ตานิ อาคมฺม ยานิ ฌ เกลหฺสฺสิตานิ
โสมนฺสฺसानิ ตานิ ปชฺหา ตานิ สมตฺติกฺกมถ เอวเมเตสํ ปหานํ
โหติ เอวเมเตสํ สมตฺติกฺกโม โหติ ฯ ตตุร ภิฺกฺขเว ยานิ ฌ
เนกฺขมฺมสฺสิตานิ โทมฺนสฺसानิ ตานิ นิสฺสาย ตานิ อาคมฺม ยานิ ฌ
เกลหฺสฺสิตานิ โทมฺนสฺसानิ ตานิ ปชฺหา ตานิ สมตฺติกฺกมถ เอวเมเตสํ
ปหานํ โหติ เอวเมเตสํ สมตฺติกฺกโม โหติ ฯ ตตุร ภิฺกฺขเว
ยา ฌ เนกฺขมฺมสฺสิตา อุเปกฺขา ตา นิสฺสาย ตา อาคมฺม ยา ฌ
เกลหฺสฺสิตา อุเปกฺขา ตา ปชฺหา ตา สมตฺติกฺกมถ เอวเมเตสํ
ปหานํ โหติ เอวเมเตสํ สมตฺติกฺกโม โหติ ฯ ตตุร ภิฺกฺขเว ยานิ
ฌ เนกฺขมฺมสฺสิตานิ โสมนฺสฺसानิ ตานิ นิสฺสาย ตานิ อาคมฺม ยานิ
ฌ เนกฺขมฺมสฺสิตานิ โทมฺนสฺसानิ ตานิ ปชฺหา ตานิ สมตฺติกฺกมถ
เอวเมเตสํ ปหานํ โหติ เอวเมเตสํ สมตฺติกฺกโม โหติ ฯ ตตุร
ภิฺกฺขเว ยา ฌ เนกฺขมฺมสฺสิตา อุเปกฺขา ตา นิสฺสาย ตา อาคมฺม
ยานิ ฌ เนกฺขมฺมสฺสิตานิ โสมนฺสฺसानิ ตานิ ปชฺหา ตานิ สมตฺติกฺกมถ
เอวเมเตสํ ปหานํ โหติ เอวเมเตสํ สมตฺติกฺกโม โหติ ฯ

[๖๓๒] อตุถิ ภิฺกฺขเว อุเปกฺขา นานตฺตฺตา นานตฺตฺสฺสิตา อตุถิ
อุเปกฺขา เอกตฺตฺตา เอกตฺตฺสฺสิตา ฯ กตฺมา จ ภิฺกฺขเว อุเปกฺขา
นานตฺตฺตา นานตฺตฺสฺสิตา ฯ อตุถิ ภิฺกฺขเว อุเปกฺขา รุเปสฺสุ อตุถิ

สทฺทเสฏฺ อตฺถิ คนฺนเรสฺส อตฺถิ รเสสฺส อตฺถิ โฝฏฺจพฺเพสฺส [๑] ฯ
อัยฺ ภิกฺขเว อุเปกฺขา นานตฺตา นานตฺตสฺสิตา ฯ กตฺมา จ
ภิกฺขเว อุเปกฺขา เอกตฺตา เอกตฺตสฺสิตา ฯ อตฺถิ ภิกฺขเว อุเปกฺขา
อากาसानญายตฺนนิสฺสิตา อตฺถิ วิญฺญาณญายตฺนนิสฺสิตา อตฺถิ
อากิณฺจญายตฺนนิสฺสิตา อตฺถิ เนวสญฺยานาสญฺญายตฺนนิสฺสิตา ฯ
อัยฺ ภิกฺขเว อุเปกฺขา เอกตฺตา เอกตฺตสฺสิตา ฯ ตฺตฺร ภิกฺขเว ยายฺ
อุเปกฺขา เอกตฺตา เอกตฺตสฺสิตา ตํ นิสฺสาย ตํ อากมฺม ยายฺ อุเปกฺขา
นานตฺตา นานตฺตสฺสิตา ตํ ปชฺหถ ตํ สมตฺติกฺกมถ เอวเมตฺติสฺสา
ปหานํ โหติ เอวเมตฺติสฺสา สมตฺติกฺกโม โหติ ฯ อตฺมมฺยตํ ๒ ภิกฺขเว
นิสฺสาย อตฺมมฺยตํ อากมฺม ยายฺ อุเปกฺขา เอกตฺตา เอกตฺตสฺสิตา
ตํ ปชฺหถ ตํ สมตฺติกฺกมถ เอวเมตฺติสฺสา ปหานํ โหติ เอวเมตฺติสฺสา
สมตฺติกฺกโม โหติ ฯ ตฺตฺริทํ นิสฺสาย อิทํ ปชฺหถาติ อิติ ยนฺตํ
วฺจฺจํ อิทเมตํ ปญฺ्ञิจฺจ วฺจฺจํ ฯ

[๖๓๓] ตโย สติปญฺ्ञานา ยทฺริโย เสวติ ยทฺริโย เสวมาโน
สตุถา คณฺมนุสฺสาสิตฺตมฺรหฺตฺติ อิติ โข ปเนตํ วฺจฺจํ ฯ กิณฺเจตํ
ปญฺ्ञิจฺจ วฺจฺจํ ฯ

[๖๓๔] อิติ ๓ ภิกฺขเว สตุถา สาวกานํ ฃมฺมํ เทเสติ อนุกมฺปโก
หิเตสฺสิ อนุกมฺปํ อุปาทาย อิทํ โว หิตาย อิทํ โว สุขายาติ ฯ
ตสฺส สาวกา น สฺสสุยฺนฺติ ๔ น โสตํ โอทหนฺติ น อญฺญา จิตฺตํ
#๑ โป. เอกถนฺนเร อตฺถิ ฃมฺเมสฺสุติ ทิสฺสติ ฯ ๒ อนุปทวคฺคสฺส สปฺปริสฺสตุเต ปน
#อคมฺมยตาติ ทิสฺสติ ฯ ๓ ม. ย. อิตฺ. ฯ ๔ โป. ม. ย. สทฺทตฺถ สฺสสุยฺนฺติ ฯ

อุปฏฐาเปนฺติ โวกุณฺมม จ สตฺถุ สาสนา วตฺตฺนฺติ ฯ ตฺตร
ภิกฺขเว ตถาคโถ น เจว อนฺตฺตมโน โหติ น จ อนฺตฺตมณฺตํ
ปฏฺฐิสฺสเวเทติ อนวสฺสุโต จ วิหฺรติ สโต สมฺปชาโน อิทํ ภิกฺขเว
ปจฺมํ สติปฏฺฐจฺฉานํ ยทริโย เสวติ ยทริโย เสวมาโน สตฺถา
คณฺมณฺุสาสิตฺตฺมรหฺติ ฯ

[๖๓๕] ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว สตฺถา สวากานํ ฌมฺมํ เทเสติ
อนฺุณฺกมฺปโก หิเตสึ อนฺุณฺกมฺปํ อุปาทาย อิทํ โว หิตาย อิทํ โว
สุขายาติ ฯ ตสฺส เอกจฺเจ สวากา น สฺสุสฺสุยฺนฺติ น โสถํ
โธทหนฺติ น อณฺฺญา จิตฺตํ อุปฏฺฐาเปนฺติ โวกุณฺมม จ สตฺถุ
สาสนา วตฺตฺนฺติ ฯ เอกจฺเจ สวากา สฺสุสฺสุยฺนฺติ โสถํ โธทหนฺติ
อณฺฺญา จิตฺตํ อุปฏฺฐาเปนฺติ น จ โวกุณฺมม สตฺถุ สาสนา
วตฺตฺนฺติ ฯ ตฺตร ภิกฺขเว ตถาคโถ น เจว อนฺตฺตมโน ๑ โหติ
น จ อนฺตฺตมณฺตํ ปฏฺฐิสฺสเวเทติ น จ อนฺตฺตมโน โหติ น จ
อนฺตฺตมณฺตํ ปฏฺฐิสฺสเวเทติ อนฺตฺตมณฺตลฺลจฺจ อนฺตฺตมณฺตลฺลจฺจ ตทฺทุกฺยํ
อภินิวชฺเชตฺตวา อุเปกฺขโก วิหฺรติ สโต สมฺปชาโน อิทํ วุจฺจติ
ภิกฺขเว ทฺุคฺคิยํ สติปฏฺฐจฺฉานํ ยทริโย เสวติ ยทริโย เสวมาโน สตฺถา
คณฺมณฺุสาสิตฺตฺมรหฺติ ฯ

[๖๓๖] ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว สตฺถา สวากานํ ฌมฺมํ เทเสติ
อนฺุณฺกมฺปโก หิเตสึ อนฺุณฺกมฺปํ อุปาทาย อิทํ โว หิตาย อิทํ โว
สุขายาติ ฯ ตสฺส สวากา สฺสุสฺสุยฺนฺติ โสถํ โธทหนฺติ อณฺฺญา
#๑ ม. น เจว อนฺตฺตมโน โหติ น จ อนฺตฺตมณฺตํ ปฏฺฐิสฺสเวเทติ น จ อนฺตฺตมโน โหติ น
#จ อนฺตฺตมณฺตํ ปฏฺฐิสฺสเวเทติ อนฺตฺตมณฺตจฺจ อนฺตฺตมณฺตจฺจ ...

จิตต์ อุปฺภูจฺเปนฺติ น จ โวกุณฺมม สตุฏฺ สาสนา วตฺตฺนฺติ ฯ
ตฺตร ภิกฺขเว ตถาคโถ อตฺตมโน เจว โหติ อตฺตมฺนตฺถจ
ปฺฏิสฺสเวเตติ อนวสฺสุโต จ วิหฺรติ สโต สมฺปชาโน อิทํ วุจฺจติ
ภิกฺขเว ตตฺถิยํ สติปฺภฺจฺจํ ยทฺริโย เสวติ ยทฺริโย เสวมาโน สตุฏฺ
คณฺมนุสฺสาศิฑฺดมฺรหฺติ ฯ ตโย สติปฺภฺจฺจนา ยทฺริโย เสวติ ยทฺริโย
เสวมาโน สตุฏฺ คณฺมนุสฺสาศิฑฺดมฺรหฺตีติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ
ปฺฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ

[๖๓๗] โส วุจฺจติ โยคฺคาจฺริยานํ อนฺนตฺตโร ปุริสทมฺมสฺวาทิตฺติ
อิตฺติ โข ปเนตํ วุตฺตํ ฯ กิณฺเจตํ ปฺฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ หตฺถิทมฺเกน
ภิกฺขเว หตฺถิทมฺโม สารีโต เอกํเยว ทิสฺส ชาวติ ปุรตฺถิมํ วา
ปจฺฉิมํ วา อุตฺตรํ วา ทกฺขิณฺณํ วา ฯ อสฺสทมฺเกน ภิกฺขเว
อสฺสทมฺโม สารีโต เอกํเยว ทิสฺส ชาวติ ปุรตฺถิมํ วา ปจฺฉิมํ
วา อุตฺตรํ วา ทกฺขิณฺณํ วา ฯ โภทมฺเกน ภิกฺขเว โภทมฺโม
สารีโต เอกํเยว ทิสฺส ชาวติ ปุรตฺถิมํ วา ปจฺฉิมํ วา อุตฺตรํ
วา ทกฺขิณฺณํ วา ฯ ตถาคเตน [๑] ภิกฺขเว อรหฺตา สมฺมาสมฺพุทฺธา
ปุริสทมฺโม สารีโต อญฺจ ทิสฺสา วิชฺชาวติ รูปี รูปานิ ปสฺสตี
อัยํ ปจฺจมา ทิสฺสา ฯ อชฺฉตฺตํ อรูปสฺสณฺณิ พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี
อัยํ พุตฺติยา ทิสฺสา ฯ สุกฺกนฺเตว อธิมฺตฺโต โหติ อัยํ ตตฺติยา
ทิสฺสา ฯ สพุพฺโส รูปสฺสณฺณานํ สมตฺติกฺกมา ปฺฏิชฺสณฺณานํ อญฺจจฺจมา
นานตฺตสฺสณฺณานํ อมฺนสฺสิการา อนฺนโต อากาโสติ อากาसानญฺจายตฺนํ
#๑ ม. เอตฺถนฺตเร หิสฺสทฺโต อตฺถิ ฯ

อุปสมปชช วิหริติ อัย จตุตถา ๑ ทิสสา ๑ สพฺพโส
อากาสาณญายตน์ สมตักกมฺม อนนฺตํ วิญญาณนฺติ วิญญาณญายตน์
อุปสมปชช วิหริติ อัย ปญฺจมี ทิสสา ๑ สพฺพโส
วิญญาณญายตน์ สมตักกมฺม นตฺถิ กิณฺจิติ อากิณฺจญายตน์
อุปสมปชช วิหริติ อัย ฉฏฺฐา ทิสสา ๑ สพฺพโส อากิณฺจญายตน์
สมตักกมฺม เนวสญฺยานาสญฺญายตน์ อุปสมปชช วิหริติ
อัย สตฺตมี ทิสสา ๑ สพฺพโส เนวสญฺยานาสญฺญายตน์ สมตักกมฺม
สญฺญาเวทยิตฺตนิโรธํ อุปสมปชช วิหริติ อัย อฏฺฐมี ทิสสา ๑
ตถาคเตน ภิกฺขเว อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน ปุริสทมฺโม สารีโต
อิมา อฏฺฐ ทิสสา วิธวติ ๑ โส วุจฺจติ โยคฺคาจริยานํ อนฺตฺตโร
ปุริสทมฺมสารีตฺติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏฺิจจ วุตฺตนฺติ ๑
อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสีตํ
อภินนฺทฺนฺติ ๑
สพฺพายตฺตนิวํสฺสจฺจ นินฺจติ สตฺตมํ ๑

#๑ ม. จตุตถี ๑

อุทเทสวิภงกสูตรํ

[๖๓๘] เอวมเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตถึยํ วิหริตี
เขตวนเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขโวตี ฯ ภทฺนเตตี เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสุโสสุํ ฯ
ภควา เอตทโวจ อุทเทสวิภงกํ โว ภิกฺขเว เทสิสุสามิ ตํ
สุณฺหาถ สาธุกํ มนสิกรโธถ ภาสิสุสามิตี ฯ เอวมภนฺเตตี โข เต
ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสุโสสุํ ฯ

[๖๓๙] ภควา เอตทโวจ ตถา ตถา ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปริกฺเขยฺย
ยถา ยถาสฺส ๑ อุปฺปริกฺขโต พหิทฺธา จสุส วิญฺญาณํ
อวิภิจิตฺตํ อวิสภูํ อชฺฌตฺตํ อสณฺจิตฺตํ อนฺุปาทาย น ปฺริตฺสเสยฺย
พหิทฺธา ภิกฺขเว วิญฺญาเน อวิภิจิตฺเต อวิสภูเ สตี อชฺฌตฺตํ
อสณฺจิตเต อนฺุปาทาย อปฺริตฺสโต आयตี ชาดิชฺรามรณทฺกฺขสมฺภยสมฺภโว
น โหตีตี ฯ อิทมโวจ ภควา อิํ วัตฺวาน สุคโต
อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปาวิสี ฯ

[๖๔๐] อถ โข เตสํ ภิกฺขุณํ อจิริปกฺกนฺตสุส ภควโต เอตทโหตี
อิํ โข โน อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุทเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตุถาเรน
อตุถํ อวิภิจิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโฐ ตถา ตถา ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อุปฺปริกฺเขยฺย ยถา ยถาสฺส อุปฺปริกฺขโต พหิทฺธา จสุส วิญฺญาณํ
อวิภิจิตฺตํ อวิสภูํ อชฺฌตฺตํ อสณฺจิตฺตํ อนฺุปาทาย น ปฺริตฺสเสยฺย
#๑ ม. ยถา ยถา ฯ

พหิทฺธา ภิกฺขเว วิญญาเณ อวิกฺขิตฺเต อวิสฺฐเ สติ อชฺฉตฺตํ
อสนฺจิจฺเจ อนฺนปาทาย อปริตฺตสฺสโต आयตี ชาติชฺรามรณทฺกฺขสมุทฺยสมฺภโว
น โหตีติ โโก นฺ โข อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน
อุทฺเทสฺส อุทฺธิฏฺฐสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ อวิกฺคตฺสฺส วิตุถาเรน
อตฺถํ วิภเชยฺยาติ ฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขุณฺเ อेतทโหสี อัย โข
อายุสฺมา มหากจฺจาโน สตฺถุ เจว สํวณฺณโต สมฺภาวิทฺโต จ
วิญญฺนํ สพฺรหฺมจารีนํ ปโหติ จายสฺมา มหากจฺจาโน อิมสฺส
ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสฺส อุทฺธิฏฺฐสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ
อวิกฺคตฺสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ วิภชิตฺตุํ ยนฺนฺน มยฺเ ยเณายสฺมา
มหากจฺจาโน เตนฺนฺปสงฺกเมยฺยาม อุปสงฺกमितฺวา อายุสฺมนฺตํ มหากจฺจानํ
เอตมตฺถํ ปฏิปฺจุเจยฺยามาติ ฯ

[๖๔๑] อถ โข เต ภิกฺขุ เณายสฺมา มหากจฺจาโน เตนฺนฺปสงฺกมิตฺสุ
อุปสงฺกमितฺวา อายุสฺมตา มหากจฺจาเนน สทฺธิ สมฺโมทิตฺสุ
สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสารถฺวา เอกมฺนตฺตํ นิสิตฺตีสุ ฯ
เอกมฺนตฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขุ อายุสฺมนฺตํ มหากจฺจानํ
เอตทโวจฺจุ อิทํ โข โน อาวุโส กจฺจาน ภควา สงฺขิตฺเตน
อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตุถาเรน อตฺถํ อวิกฺขิตฺวา อฏฺฐจายาสนา วิหาริ
ปวิญฺโโจ ตถา ตถา ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปริกฺเขยฺย ยถา ยถาสฺส
อุปฺปริกฺขโต พหิทฺธา จสฺส วิญญาณํ อวิกฺขิตฺตํ อวิสฺฐํ อชฺฉตฺตํ
อสนฺจิจฺจํ อนฺนปาทาย น ปริตฺตสฺเสยฺย พหิทฺธา ภิกฺขเว วิญญาเณ

อวิภิชิตเต อวิสญฺเฐ สติ อชฺฌตฺตํ อสณฺจิตเต อนฺนุปาทาย อปริตสฺสโต
อายุตี ชาตฺติชฺรามรณทุกฺขสมุทฺยสมฺภโว น โหตีตี เตสนฺโน อาวุโส
กัจจาน อมฺหากํ อจิริปกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ อิทํ โข โน
อาวุโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุตฺเทสิ อุตฺทิสิตฺวา วิตุถาเรน อตฺถํ
อวิภิชิตฺวา อญฺญาสาสนา วิหาริ ปวิญฺโจะ ตถา ตถา ภิกฺขเว
ภิกฺขุ อุปฺปริกฺเขยฺย ยถา ยถาสฺส อุปฺปริกฺขโต พหิทฺธา จสฺส
วิญฺญาณํ อวิภิชิตฺตํ อวิสญฺเฐ อชฺฌตฺตํ อสณฺจิตฺตํ อนฺนุปาทาย น
ปริตสฺสเสยฺย พหิทฺธา ภิกฺขเว วิญฺญาณเ อวิภิชิตฺเต อวิสญฺเฐ สติ
อชฺฌตฺตํ อสณฺจิตเต อนฺนุปาทาย อปริตสฺสโต อายุตี ชาตฺติชฺรามรณ-
ทุกฺขสมุทฺยสมฺภโว น โหตีตี โโก นฺนุ โข อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน
อุตฺเทสฺส อุตฺทิกฺกุสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ อวิภคฺตสฺส วิตุถาเรน
อตฺถํ วิภเชยฺยชาติ เตสนฺโน อาวุโส กัจจาน อมฺหากํ เอตทโหสิ
อัย โข आयสฺมา มหากจฺจาโน สตฺถุ เจว สัวณฺณโต สมฺภาวโต จ
วิญฺญนํ สพฺรหฺมจาริณํ ปโหติ จายสฺมา มหากจฺจาโน อิมสฺส
ภควตา สงฺขิตฺเตน อุตฺเทสฺส อุตฺทิกฺกุสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ อวิภคฺตสฺส
วิตุถาเรน อตฺถํ วิภิชิตฺตุํ ยนฺนุน มยฺย เยนายสฺมา มหากจฺจาโน
เตนฺอุปฺสงฺกเมยฺยาม อุปฺสงฺกมิตฺวา आयสฺมนฺตํ มหากจฺจानํ
เอตมตฺถํ ปฏิปฺพุเจยฺยามาติ วิภชตฺายสฺมา มหากจฺจาโนติ ฯ

[๖๔๒] เสยฺยถาปี อาวุโส ปุริโส สารตฺถิโก สารคเวสี
สารปริเยสนฺนจฺรมาโน มหโต รุกฺขสฺส ติกฺกุจโต สารวโต อติภฺกมฺเมว

มูถิ อติกกมม ขนฐิ สาขาปลาเส สาริ ปรีเยสิตพุพิ มณฺเวยย
เอวิ สมฺปทมิทิ อายสมฺนตานิ สตุถริ สมฺมุขิภูเต ตั ภาควนฺตึ
อติสิตฺวา อเมหฺ เอตมตฺถึ ปฏิปฺจฺฉิตพุพิ มณฺเถถ โส หาวฺโส
ภควา ชานํ ชานาติ ปสฺสั ปสฺสติ จกฺขุภูโต ฉานฺภูโต ชมฺมภูโต
พุรหฺมภูโต วตฺตา ปวตฺตา อตฺถสฺส นินฺเนตา อมตฺสฺส ทาตา
ชมฺมสฺสามิ ตถาคโต โส เจว ปเนตฺสฺส กาลิ อโหสิ ยั ภาควนฺตึเยว
เอตมตฺถึ ปฏิปฺจฺฉเยยถ ขถา โน ๑ ภควา พุยากระยฺย ตถา
นั ชาเรยฺยถาติ ๑ อทฺฐาวฺโส กจฺจาน ภาควา ชานํ ชานาติ
ปสฺสั ปสฺสติ จกฺขุภูโต ฉานฺภูโต ชมฺมภูโต พุรหฺมภูโต วตฺตา
ปวตฺตา อตฺถสฺส นินฺเนตา อมตฺสฺส ทาตา ชมฺมสฺสามิ ตถาคโต
โส เจว ปเนตฺสฺส กาลิ อโหสิ ยั ภาควนฺตึเยว เอตมตฺถึ
ปฏิปฺจฺฉเยยถ ขถา โน ภาควา พุยากระยฺย ตถา นั ชาเรยฺยถ
อปิยาชฺสุมมา มหากจฺจานิ สตุถฺ จเว สัวณฺณิโต สมฺภาวิโต จ
วิญฺญันํ สพุรหฺมจารีณํ ปโหติ ยาชฺสุมมา มหากจฺจานิ อิมสฺส
ภควตา สงฺฆิตฺเตน อุตฺเทสฺส อุตฺทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถึ
อวิภคฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถึ วิภคฺตุ วิภคฺตยาชฺสุมมา มหากจฺจานิ
อครุทริตฺวาติ ๑ เตนหาวฺโส สฺฆณฺถ สาธุกิ มนสิทโรถ
ภาสิสฺสามิติ ๑ เอวมาวฺโสติ โข เต ภิกฺขุ อายสมฺโต
มหากจฺจานสฺส ปจฺจสฺโสสุ ๑

[๖๔๓] อายสมฺมา มหากจฺจานิ เอตทโวจ ยั โข โน อวฺโส
#๑ ไป. ม. ย. โว ๑

ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตุถาเรน อตฺถํ อวิกฺขิตฺวา
อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิญฺโจะ ตถา ตถา ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปริกฺเขยฺย
ยถา ยถาสฺส อุปฺปริกฺขโต พหิทฺธา จสฺส วิญฺญาณํ อวิกฺขิตฺตํ
อวิสฺฐํ อชฺฌตฺตํ อสณฺจิตฺตํ อนุปาทาย น ปฺริตฺสฺเสยฺย พหิทฺธา
ภิกฺขเว วิญฺญาเณ อวิกฺขิตฺเต อวิสฺฐเณ สติ อชฺฌตฺตํ อสณฺจิตฺเต
อนุปาทาย อปฺริตฺสฺสโต อายตี ชาติชฺรามรณทุกฺขสมุทฺยสมฺภโว
น โหตีติ อิมสฺส โข อหํ อาวุโส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสฺส
อุทฺทิจฺจสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ อวิกตฺตสฺส เอวํ วิตุถาเรน อตฺถํ
อาชานามิ ฯ

[๖๔๔] กถญฺจาวิโส พหิทฺธา วิญฺญาณํ วิกฺขิตฺตํ วิสฺถฺนฺติ
วฺจฺจติ ฯ อิทาวิโส ภิกฺขุโน จกฺขฺนา รูปี ทิสฺวา รูปรณิมีตฺตานุสาริ
วิญฺญาณํ โหติ รูปรณิมีตฺตสฺสาทคฺคิตี รูปรณิมีตฺตสฺสาทวินิพนฺธิ
รูปรณิมีตฺตสฺสาทสญฺโฆชนสํยฺยตฺตํ พหิทฺธา วิญฺญาณํ วิกฺขิตฺตํ วิสฺถฺนฺติ
วฺจฺจติ ฯ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธิ ฆายิตฺวา ...
ชิวิหฺย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน โสญฺจพฺพิ มฺสฺสิตฺวา ... มนสา ฆมฺมํ
วิญฺญาเย ฆมฺมณิมีตฺตานุสาริ วิญฺญาณํ โหติ ฆมฺมณิมีตฺตสฺสาทคฺคิตี
ฆมฺมณิมีตฺตสฺสาทวินิพนฺธิ ฆมฺมณิมีตฺตสฺสาทสญฺโฆชนสํยฺยตฺตํ พหิทฺธา
วิญฺญาณํ วิกฺขิตฺตํ วิสฺถฺนฺติ วฺจฺจติ ฯ เอวํ โข อาวุโส พหิทฺธา
วิญฺญาณํ วิกฺขิตฺตํ วิสฺถฺนฺติ วฺจฺจติ ฯ

[๖๔๕] กถญฺจาวิโส พหิทฺธา วิญฺญาณํ อวิกฺขิตฺตํ อวิสฺถฺนฺติ

วูจติ ฯ อิวาสุโส ภิกขุโน จกขุณา รูปํ ทิสฺวา น รูปนินิตฺตานุสาริ
วิญฺญาณํ โหติ น รูปนินิตฺตสุสฺสาทคฺคิํ น รูปนินิตฺตสุสฺสาทวินิพฺนุํ
น รูปนินิตฺตสุสฺสาทสญฺโฆชนสํยุตํ พหิทฺธา วิญฺญาณํ อวิกฺขิตฺตํ
อวิสฺกฺขนฺติ วูจติ ฯ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธี
ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน โฝฏฺจพฺพํ ผุสฺสิตฺวา ...
มนสา ฅมฺมํ วิญฺญาเย น ฅมฺมนินิตฺตานุสาริ วิญฺญาณํ โหติ น ฅมฺม-
นินิตฺตสุสฺสาทคฺคิํ น ฅมฺมนินิตฺตสุสฺสาทวินิพฺนุํ น ฅมฺมนินิตฺตสุสฺสาท-
สญฺโฆชนสํยุตํ พหิทฺธา วิญฺญาณํ อวิกฺขิตฺตํ อวิสฺกฺขนฺติ วูจติ ฯ
เอวํ โข อิวาสุโส พหิทฺธา วิญฺญาณํ อวิกฺขิตฺตํ อวิสฺกฺขนฺติ วูจติ ฯ

[๖๔๖] กถญฺจาวุโส อชฺฉตฺตํ จิตฺตํ สณฺจิตฺตฺนฺติ วูจติ ฯ
อิวาสุโส ภิกขุ วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฅมฺเมหิ สวิตกฺกํ
สฺวิจาร์ วิเวกขํ ปีติสฺขํ ปจฺมํ ฅมานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ ตสฺส
วิเวกขปีติสฺขานุสาริ วิญฺญาณํ โหติ วิเวกขปีติสฺขสุสฺสาทคฺคิํ วิเวกข-
ปีติสฺขสุสฺสาทวินิพฺนุํ วิเวกขปีติสฺขสุสฺสาทสญฺโฆชนสํยุตํ อชฺฉตฺตํ
จิตฺตํ สณฺจิตฺตฺนฺติ วูจติ ฯ ปุณฺ จปริ อิวาสุโส ภิกขุ วิตฺกฺกวิจาร์านํ
วูปสมฺมา อชฺฉตฺตํ สมฺปสฺทาหนํ เจตฺโส เอโกทิกฺภาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์
สมาริขํ ปีติสฺขํ ทฺุคฺคิยํ ฅมานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ ตสฺส สมาริข-
ปีติสฺขานุสาริ วิญฺญาณํ โหติ สมาริขปีติสฺขสุสฺสาทคฺคิํ สมาริข-
ปีติสฺขสุสฺสาทวินิพฺนุํ สมาริขปีติสฺขสุสฺสาทสญฺโฆชนสํยุตํ อชฺฉตฺตํ
จิตฺตํ สณฺจิตฺตฺนฺติ วูจติ ฯ ปุณฺ จปริ อิวาสุโส ภิกขุ ปีตฺติยา จ วิราคา

อุเปกขโก จ วิหริติ สโต จ สมปชาโน สุขญจ กาเยน ปฏิสเวเทติ
ยนุตฺติ อริยา อาจิกขนฺติ อุเปกขโก สติมา สุขวิหาริตี ตติยฺ ฌานํ
อุปสมปชช วิหริติ ฯ ตสฺส อุเปกขานุสาริ วิญญาณํ โหติ อุเปกขา-
สุขสุสาทกฺขิตฺติ อุเปกขาสุขสุสาทวินิพนฺธิ อุเปกขาสุขสุสาทสญฺโฆชน-
สํยุตฺติ อชฺฌตฺติ จิตฺติ สณฺนจิตฺตนิฺติ วุจฺจติ ฯ ปุณ จปฺริ อาวุโส
ภิกฺขุ สุขสุส จ ปหานา ทุกฺขสุส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺส-
โทมนสฺसानํ อตฺตงฺกมา อทุกฺขมสุํ อุเปกขาสติปาริสฺสุทฺธี จตฺตถํ
ฌานํ อุปสมปชช วิหริติ ฯ ตสฺส อทุกฺขมสุขานุสาริ วิญญาณํ โหติ
อทุกฺขมสุขสุสาทกฺขิตฺติ อทุกฺขมสุขสุสาทวินิพนฺธิ อทุกฺขมสุขสุสาท-
สญฺโฆชนสํยุตฺติ อชฺฌตฺติ จิตฺติ สณฺนจิตฺตนิฺติ วุจฺจติ ฯ เอวํ โข
อาวุโส อชฺฌตฺติ จิตฺติ สณฺนจิตฺตนิฺติ วุจฺจติ ฯ

[๖๔๗] กถญฺจาวุโส อชฺฌตฺติ จิตฺติ อสณฺนจิตฺตนิฺติ วุจฺจติ ฯ
อิทาวุโส ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเหติ ฯเปฯ ปจฺมํ ฌานํ อุปสมปชช
วิหริติ ฯ ตสฺส น วิเวกขปีตีสุขานุสาริ วิญญาณํ โหติ น
วิเวกขปีตีสุขสุสาทกฺขิตฺติ น วิเวกขปีตีสุขสุสาทวินิพนฺธิ น
วิเวกขปีตีสุขสุสาทสญฺโฆชนสํยุตฺติ อชฺฌตฺติ จิตฺติ อสณฺนจิตฺตนิฺติ วุจฺจติ ฯ
ปุณ จปฺริ อาวุโส ภิกฺขุ วิตกฺกวิจฺจารานํ วุปฺสมา ฯเปฯ ทุตฺติ
ฌานํ อุปสมปชช วิหริติ ฯ ตสฺส น สมาริขปีตีสุขานุสาริ วิญญาณํ
โหติ น สมาริขปีตีสุขสุสาทกฺขิตฺติ น สมาริขปีตีสุขสุสาทวินิพนฺธิ น
สมาริขปีตีสุขสุสาทสญฺโฆชนสํยุตฺติ อชฺฌตฺติ จิตฺติ อสณฺนจิตฺตนิฺติ

วุจติ ฯ ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ ปิตยา จ วิศวา ฯเปฯ
 ตติยิ ฉานัน อุปสมุชช วิหริ ฯ ตสฺส น อุปฺกขานุสริ
 วิญญานัน โหติ น อุปฺกขาสุขสฺสาทคฺคิตฺ น อุปฺกขาสุขสฺสาทวินิพนฺธ
 น อุปฺกขาสุขสฺสาทสณฺโฆชนสํยุตฺตํ อชฺฉตฺตํ จิตฺตํ
 อสณฺจิตฺตํ วุจติ ฯ ปุณ จปรี อาวุโส ภิกขุ สุขสฺส จ ปหานา
 ฯเปฯ จตฺตํ ฉานัน อุปสมุชช วิหริ ฯ ตสฺส น อทุกขมสุขานุสริ
 วิญญานัน โหติ น อทุกขมสุขสฺสาทคฺคิตฺ น อทุกขมสุขสฺสาทวินิพนฺธ
 น อทุกขมสุขสฺสาทสณฺโฆชนสํยุตฺตํ อชฺฉตฺตํ
 จิตฺตํ อสณฺจิตฺตํ วุจติ ฯ เอวํ โข อาวุโส อชฺฉตฺตํ จิตฺตํ
 อสณฺจิตฺตํ วุจติ ฯ

[๖๔๘] กถญจาวุโส อนุปาทา ปริตสฺสนา โหติ ฯ อิทาวุโส
 อสฺสควา ปุชฺชโน อริยานัน อทสฺสาวี อริยชฺมมสฺส อโกวิทโ
 อริยชฺมเม อวินิตฺโต สปุริสานัน อทสฺสาวี สปุริสชฺมมสฺส อโกวิทโ
 สปุริสชฺมเม อวินิตฺโต รูปํ อคฺคตโต สมนุสฺสตี รูปานุตฺตํ วา
 อคฺคตานัน อคฺคตนิ วา รูปํ รูปสฺมี วา อคฺคตานัน ฯ ตสฺส ตํ รูปํ
 วิปริณามตี อลฺลภา โหติ ฯ ตสฺส รูปวิปริณามลฺลภาภาวา
 รูปวิปริณามานุปริวตฺติ วิญญานัน โหติ ฯ ตสฺส รูปวิปริณามานุปริวตฺตชา
 ปริตสฺสนา ชฺมมสมุปาทา จิตฺตํ ปรียาทาย ติฏฺฐนฺติ ฯ
 เจตฺโส ปรียาทานา อคฺคตาสวา จ โหติ วิฆาตวา จ อเปกฺขวา จ
 อนุปาทาย จ ปริตสฺสตี ฯ เวทนํ ... สณฺณํ ... สงฺขารํ ...

วิญญาณั อตฺตโต สมนุปลสฺสตี วิญญาณวณฺตํ วา อตฺตานิ อตฺตนิ
วา วิญญาณั วิญญาณสฺมี วา อตฺตานิ ฯ ตสฺส ตํ วิญญาณั
วิปริณามตี อลฺลภา โหตี ฯ ตสฺส วิญญาณวิปริณามลฺลภาภาวา
วิญญาณวิปริณามานุปริวคฺติ วิญญาณั โหตี ฯ ตสฺส
วิญญาณวิปริณามานุปริวคฺตชา ปริตสฺสนา ชมฺมสมุปฺปาทา จิตฺตํ
ปริยาทาย ติฏฺฐนฺตี ฯ เจตโส ปริยาทานา อุตฺตาสวา จ โหตี
วิฆาตวา จ อเปกฺขวา จ อนุปาทาย จ ปริตสฺสตี ฯ เอวํ โข
อาวุโส อนุปาทา ปริตสฺสนา โหตี ฯ

[๖๔๕] กถญฺจาวุโส อนุปาทา อปริตสฺสนา โหตี ฯ อิทาวุโส
สฺตวา อริยสาวโก อริยานํ ทสฺสาวี อริยชฺมมฺสฺส โกวิทฺโ อริยชฺมเม
สฺวินีโต สปรฺริสฺสานํ ทสฺสาวี สปรฺริสฺสชฺมมฺสฺส โกวิทฺโ สปรฺริสฺสชฺมเม
สฺวินีโต น รูปี อตฺตโต สมนุปลสฺสตี น รูปนฺตํ วา อตฺตานิ
น อตฺตนิ วา รูปี น รูปลสฺมี วา อตฺตานิ ฯ ตสฺส ตํ รูปี
วิปริณามตี อลฺลภา โหตี ฯ ตสฺส รูปีวิปริณามลฺลภาภาวา น
รูปีวิปริณามานุปริวคฺติ วิญญาณั โหตี ฯ ตสฺส น รูปีวิปริณามานุปริวคฺตชา
ปริตสฺสนา ชมฺมสมุปฺปาทา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐนฺตี ฯ
เจตโส อปริยาทานา น เจว อุตฺตาสวา โหตี น จ วิฆาตวา
น จ อเปกฺขวา อนุปาทาย จ น ปริตสฺสตี ฯ น เวทนี ... น
สญฺญํ ... น สงฺขारे ... น วิญญาณั อตฺตโต สมนุปลสฺสตี น
วิญญาณวณฺตํ วา อตฺตานิ น อตฺตนิ วา วิญญาณั น วิญญาณสฺมี

วา อุตตานิ ๑ ตสฺส ตั วิญญาณั วิปริณามติ อญฺญถา
โหติ ๑ ตสฺส วิญญาณวิปริณามญฺญถาภาวา น วิญญาณวิปริณามานุปริวตฺติ
วิญญาณั โหติ ๑ ตสฺส น วิญญาณวิปริณามานุปริวตฺตชา
ปริตสฺสนา ฆมฺมสมุปฺปาทา จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐนฺติ ๑
เจตโส อปริยาทานา ๑ น เจว อุตฺตาสวา โหติ น จ วิมาตวา
น จ อเปกฺขวา อนุปาทาย จ น ปริตสฺสตี ๑ เอวํ โข อวูโส
อนุปาทา อปริตสฺสนา โหติ ๑

[๖๕๐] ยั โข โน อวูโส ภควา สงฺขิตฺเตน อุกฺกเทสํ อุกฺกทิสิตฺวา
วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิกฺขิตฺวา อุกฺกชายาสนา วิหาริ ปวิญฺโจ ตถา
ตถา ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปริกฺเขยฺย ยถา ยถาสฺส อุปฺปริกฺขโต พหิทฺธา
จสฺส วิญญาณั อวิกฺขิตฺตํ อวิสฺสุ อชฺฉตฺตํ อสณฺจิตฺตํ อนุปาทาย
น ปริตสฺเสยฺย พหิทฺธา ภิกฺขเว วิญญาณเ อวิกฺขิตฺเต อวิสฺสุ
สตี อชฺฉตฺตํ อสณฺจิตฺเต อนุปาทาย อปริตสฺสโต อายตี
ชาติชราวมรณทุกฺขสมุทฺथสมฺภโว น โหตีติ อิมสฺส โข อหํ อวูโส
ภควตา สงฺขิตฺเตน อุกฺกเทสสฺส อุกฺกทิฏฺฐสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ
อวิกฺคตสฺส เอวํ วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานามิ อากงฺขมานา จ ปน
ตุเมห อายสฺมนฺโต ภควนฺตฺเตว อุปฺสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ
ปฏฺธิปฺจุญฺเยยถ ยถา โน ๒ ภควา พุยาโกโรติ ตถา นํ ฐาเรยฺยาถาติ ๑

[๖๕๑] อถ โข เต ภิกฺขุ อายสฺมโต มหากจฺจานสฺส ภาสีตํ
อภินฺนทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุกฺกชายาสนา เยน ภควา เตนฺอุปฺสงฺกมิตฺสู
#๑ ม. ย. ปริยาทานา ๑ ๒ โป. ม. ย. โว. ๑

อุปสงกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ เอกมนฺตํ
นินินฺนา โข เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจํ ยํ โข โน ภนฺเต
ภควา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตุถาเรน อตฺถํ อวิกฺขิตฺวา
อุฏฺฐายาสนา วิหารํ ปวิฏฺโง ตถา ตถา ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อุปปริกฺขเขยฺย ยถา ยถาสฺส อุปปริกฺขโต พหิทฺธา จสฺส วิญฺญาณํ
อวิกฺขิตฺตํ อวิสฺฐํ อชฺฉตฺตํ อสณฺจิตฺตํ อนฺุปาทาย น ปฺริตฺสฺเสยฺย
พหิทฺธา ภิกฺขเว วิญฺญาณเ อวิกฺขิตฺเต อวิสฺฐเ สติ อชฺฉตฺตํ
อสณฺจิตเ อนฺุปาทาย อปฺริตฺสฺสโต आयตี ชาตฺชิรามรณทฺกฺขสมฺภวสมภโว
น โหตีตี เตสนฺโน ภนฺเต อมฺหากํ อจฺริปกฺกนฺตสฺส
ภควโต เอตทโหสิ อิทํ โข โน อาวฺโส ภควา สงฺขิตฺเตน
อุทฺเทสํ อุทฺทิสิตฺวา วิตุถาเรน อตฺถํ อวิกฺขิตฺวา อุฏฺฐายาสนา วิหารํ
ปวิฏฺโง ตถา ตถา ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปปริกฺขเขยฺย ยถา ยถาสฺส
อุปปริกฺขโต พหิทฺธา จสฺส วิญฺญาณํ อวิกฺขิตฺตํ อวิสฺฐํ อชฺฉตฺตํ
อสณฺจิตฺตํ อนฺุปาทาย น ปฺริตฺสฺเสยฺย พหิทฺธา ภิกฺขเว วิญฺญาณเ
อวิกฺขิตฺเต อวิสฺฐเ สติ อชฺฉตฺตํ อสณฺจิตเ อนฺุปาทาย อปฺริตฺสฺสโต
आยตี ชาตฺชิรามรณทฺกฺขสมฺภวสมภโว น โหตีตี โโก นฺุ โข
อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสสฺส อุทฺทิสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ
อวิกฺขิตฺตสฺส วิตุถาเรน อตฺถํ วิภเขยฺยาตี เตสนฺโน ภนฺเต อมฺหากํ
เอตทโหสิ อयํ โข आयสฺมา มหากจฺจาโน สत्ถุ เจว สํวณฺณโต
สมภาวิตो จ วิญฺญนํ สพฺรหฺมจารินํ ปโหตี จายสฺมา

มหากัจจानโน อิมสฺส ภควตา สงฺขิตฺเตน อุทฺเทสฺส อุทฺทิฏฺฐสฺส
วิตฺถาเรน อตฺถํ อวิกตฺตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ วิภิชิตฺตํ ยนฺนุน
มยฺยํ เยนายสุมา มหากัจจानโน เตนฺอุปฺสงฺกเมยฺยาม อุปฺสงฺกมิตฺวา
อายุสฺมนฺตํ มหากัจจानํ เอตมตฺถํ ปฏิปฺจุญฺเยยามาติ อถ โข มยฺย
ภนฺเต เยนายสุมา มหากัจจानโน เตนฺอุปฺสงฺกมิมฺห อุปฺสงฺกมิตฺวา
อายุสฺมนฺตํ มหากัจจानํ เอตมตฺถํ ปฏิปฺจุญฺจิมฺห เตสนฺโน อายุสฺมตา
มหากัจจानเนน อิมฺเห อากาเรหิ อิมฺเห ปเทหิ อิมฺเห พุณฺณชเนหิ
อตฺถโถ วิกตฺโตติ ฯ

[๖๕๒] ปณฺหิตฺโต ภิกฺขเว มหากัจจानโน มหาปฺลฺโย ภิกฺขเว
มหากัจจानโน มณฺเฑปี ตฺเมห ภิกฺขเว เอตมตฺถํ ปฏิปฺจุญฺเยยาถ
อหฺมปี เอวเมวํ พุยากระยฺยํ ยถาติ มหากัจจानเนน พุยาถติ
เอโส เจว ตสฺส อตฺถโถ เอวญฺจ นฺ ชาเรยฺยาถาติ ฯ

อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

อุทฺเทสฺวิภงฺกสฺส ตํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

อรณวิภังคสูตร

[๖๕๓] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
เขตวนเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขโวตี ฯ ภทฺนฺเตตี เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ
ภควา เอตทโวจ อรณวิภังคัง โว ภิกฺขเว เทสิสุสามิ ๑ ตัง สุณาถ
สาธุกัง มนสิกรโธธ ภาสิสุสามิตี ฯ เอวมภนฺเตตี โข เต ภิกฺขุ
ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๖๕๔] ภควา เอตทโวจ น กามสุขมนฺยุลฺลเชยฺย หีนัง คมมํ
โปถุชฺชนิกัง อนริยํ อนตฺถสฺสหิตัง น จ อตฺตกิลมถานุโยคมนฺยุลฺลเชยฺย
ทฺถกํ อนริยํ อนตฺถสฺสหิตัง เอเตเต ๒ อุกฺโก อนฺเต
อนุปคมฺม มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุภรณิ
ณานภรณิ อุปสมาย อภิญฺฌาย สมฺโพชาย นิพฺพานาย สํวคฺคตี ฯ
อุสุสาทนฺนจ ชลฺลณฺวา อปฺสาทนฺนจ ชลฺลณฺวา อุสุสาทนฺนจ ฌตฺวา
อปฺสาทนฺนจ ฌตฺวา เนวฺสุสาทนฺนจ น อปฺสาทนฺนจ ฌมฺมเมว
เทเสยฺย สุขวินิจฺฉยํ ชลฺลณฺวา สุขวินิจฺฉยํ ฌตฺวา อชฺฌตฺตํ
สุขมนฺยุลฺลเชยฺย รโห วาทํ น ภาเสยฺย สมฺมุขานาติชฺฉิณฺ ๓ ภณ
อตรมานโนว ภาเสยฺย โน ตรมานโน ชนปทนิรุตฺตี นาภินิเวเสยฺย
สมณฺณํ นาคิธาเวยฺยาตี อยมฺพุทฺเทโส อรณวิภังคสุส ฯ

#๑ โป. ม. เทเสสุสามิ ฯ ๒ โป. เอเตเต ภิกฺขเว ... ฯ ม. เอเต โข ภิกฺขเว ... ฯ

#๓ ม. ย. น จีณํ ฯ

[๖๕๕] น กามสุขมนุญชเชย หีนั คมัม โปถุชชนิกั อนริย
 อนตุตสยหิตั น จ อตุตกิลมถานุโยคมนุญชเชย ทุกขั อนริย
 อนตุตสยหิตนติ อิติ โข ๑ ปเนตั วุตตัม ฯ กิณเจตัม ปฏิจ
 วุตตัม ฯ โย กามปฏิสนธิสุชิน โสมนสฺसानุโยโค หีนโน คมฺโม
 โปถุชชนิกโก อนริโย อนตุตสยหิต สทุกุโข เอโส ฌมฺโม สอุปฺมาโต
 สอุปฺยาโส สปริพาโห มิจฺฉาปฏิปทา ฯ โย กามปฏิสนธิสุชิน
 โสมนสฺसानุโยคั อนนุโยโค หีนั คมัม โปถุชชนิกั อนริย
 อนตุตสยหิตั อทุกุโข เอโส ฌมฺโม อนุปฺมาโต อนุปฺยาโส
 อปริพาโห สมฺมาปฏิปทา ฯ โย อตุตกิลมถานุโยโค ทุกุโข อนริโย
 อนตุตสยหิต สทุกุโข เอโส ฌมฺโม สอุปฺมาโต สอุปฺยาโส
 สปริพาโห มิจฺฉาปฏิปทา ฯ โย อตุตกิลมถานุโยคั อนนุโยโค
 ทุกขั อนริย อนตุตสยหิตั อทุกุโข เอโส ฌมฺโม อนุปฺมาโต
 อนุปฺยาโส อปริพาโห สมฺมาปฏิปทา ฯ น กามสุขมนุญชเชย
 หีนั คมัม โปถุชชนิกั อนริย อนตุตสยหิตั น จ อตุตกิลมถานุโยคมนุญชเชย
 ทุกขั อนริย อนตุตสยหิตนติ อิติ ษนตัม วุตตัม
 อิทเมตัม ปฏิจ วุตตัม ฯ

[๖๕๖] เอเตเต อุโภ อนฺเต อนุปคมฺม มชฺฉิมา ปฏิปทา
 ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี ฌานกรณี อุปสมาย อภิญฺญา
 สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตตีติ อิติ โข ปเนตัม วุตตัม ฯ กิณเจตัม
 ปฏิจ วุตตัม ฯ อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค เสยฺยถิํ
 #๑ ย. โขสทฺโท นตฺถิ ฯ

--

สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมโต สมฺมาอาชีโว
 สมฺมาวาโย สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ ฯ เอเตเต อุโภ อนฺเต
 อนุปคมฺม มชฺฉิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี

ฌาณกรณี อุปสมาย อภิญญา สมโพธาย นิพพานาย
ตัวตตตีติ อิติ ยนตํ วุตตํ อิทเมตํ ปฏิจจ วุตตํ ฯ

[๖๕๗] อุตฺตาทนณจ ชลฺลว อปฺสาทนณจ ชลฺลว อุตฺตาทนณจ
ลตฺวา อปฺสาทนณจ ลตฺวา เนวฺลฺลวสฺสทฺทฺย น อปฺสทฺทฺย ฌมฺมเมว
เทเสยฺยติ อิติ โข ปเนตํ วุตตํ ฯ กิลฺลเจตํ ปฏิจจ วุตตํ ฯ
กถณจ ภิกฺขเว อุตฺตาทนา จ โหติ อปฺสาทนา จ โน จห
ฌมฺมเทสฺนา ฯ ยે กามปฏิสฺนฺธิสฺสึโน โสมนสฺसानุโยคํ อนฺนฺยตฺตา
หิณฺโณ คมฺมํ โปถุชฺชนิกํ อนริยํ อนตฺถสฺสยฺหิตํ สพฺเพ เต สทฺทฺทฺวา
สอฺปฺฆาตา สอฺปฺฆาตา สปริพาหา มิจฺฉาปฏิปฺนฺนาติ อิติ วทํ ๑
อิตฺถเถ อปฺสาทเตติ ฯ ยે กามปฏิสฺนฺธิสฺสึโน โสมนสฺसानุโยคํ
อนฺนฺยตฺตา หิณฺโณ คมฺมํ โปถุชฺชนิกํ อนริยํ อนตฺถสฺสยฺหิตํ สพฺเพ
เต อทฺทฺทฺวา อนฺนฺยตฺตา อนฺนฺยตฺตา อปริพาหา สมฺมาปฏิปฺนฺนาติ
อิติ วทํ อิตฺถเถ อุตฺตาทเตติ ฯ ยે อตฺตกิลฺมถานฺนุโยคํ อนฺนฺยตฺตา
ทฺทฺทฺวํ อนริยํ อนตฺถสฺสยฺหิตํ สพฺเพ เต สทฺทฺทฺวา สอฺปฺฆาตา
สอฺปฺฆาตา สปริพาหา มิจฺฉาปฏิปฺนฺนาติ อิติ วทํ อิตฺถเถ
อปฺสาทเตติ ฯ ยะ อตฺตกิลฺมถานฺนุโยคํ อนฺนฺยตฺตา ทฺทฺทฺวํ อนริยํ อนตฺ-
ถสฺสยฺหิตํ สพฺเพ เต อทฺทฺทฺวา อนฺนฺยตฺตา อนฺนฺยตฺตา อปริพาหา
#๑ โป. อิติ ปทํ ฯ สพฺพตฺถ อีทิสฺสเมว ฯ

สมมาปฏิปนนาติ อิติ วทํ อิตฺเถเก อุตฺสาเทติ ฯ เยสํ เกสณฺจ
ภวสณฺโฆชนํ อปฺปหีนํ สพฺเพ เต สทฺกฺขา สอุปฺมาตา สอุปฺายาสา
สปริพาหา มิจฺฉาปฏิปนนาติ อิติ วทํ อิตฺเถเก อปฺสาเทติ ฯ เยสํ
เกสณฺจ ภวสณฺโฆชนํ ปหีนํ สพฺเพ เต อทฺกฺขา อนุปฺมาตา
อนุปฺายาสา อปริพาหา สมมาปฏิปนนาติ อิติ วทํ อิตฺเถเก
อุตฺสาเทติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว อุตฺสาทนา จ โหติ อปฺสาทนาจ
จ โน จ ฌมฺมเทสนา ฯ

[๖๕๘] กถณฺจ ภิกฺขเว เนวฺอุตฺสาทนา โหติ น อปฺสาทนา
ฌมฺมเทสนาว ๑ ฯ เย จ กามปฏิสนฺธิสฺสึชินฺ โสมนฺสฺसानุโยคํ อนุยฺยตุตา
หีนํ คมฺมํ โปถุชฺชนิกํ อนุริยํ อนุตฺถสณฺหิตํ สพฺเพ เต สทฺกฺขา
สอุปฺมาตา สอุปฺายาสา สปริพาหา มิจฺฉาปฏิปนนาติ น เอวมาห ฯ
อนุโยโค จ โข สทฺกฺโข เอโส ฌมฺโม สอุปฺมาโต สอุปฺายาโส
สปริพาโห มิจฺฉาปฏิปทาติ อิติ วทํ ฌมฺมเมว เทเสติ ฯ เย
กามปฏิสนฺธิสฺสึชินฺ โสมนฺสฺसानุโยคํ อนุยฺยตุตา หีนํ คมฺมํ โปถุชฺชนิกํ
อนุริยํ อนุตฺถสณฺหิตํ สพฺเพ เต อทฺกฺขา อนุปฺมาตา อนุปฺายาสา
อปริพาหา สมมาปฏิปนนาติ น เอวมาห ฯ อนุโยโค จ โข
อทฺกฺโข เอโส ฌมฺโม อนุปฺมาโต อนุปฺายาโส อปริพาโห สมมา-
ปฏิปทาติ อิติ วทํ ฌมฺมเมว เทเสติ ฯ เย อตฺตกิลมณฺณฺโยคํ
อนุยฺยตุตา ทุกฺขํ อนุริยํ อนุตฺถสณฺหิตํ สพฺเพ เต สทฺกฺขา สอุปฺมาตา
สอุปฺายาสา สปริพาหา มิจฺฉาปฏิปนนาติ น เอวมาห ฯ อนุโยโค จ
#๑ โป. ม. ย. สพฺพตฺถ ฌมฺมเทสนา จาติ ทิสฺสติ ฯ

โฆ สทุกโฆ เอโส ฐมโโม สอุปฆาโต สอุปายาโส สปริพาโห มิจฺฉาปฏิปทาติ
อิตฺติ วทํ ฐมฺมเมว เทเสติ ฯ เย อตฺตกิตฺตมถานุโยคํ อนนฺนยุตฺตา
ทุกขํ อนริยํ อนตฺตสฺสยหิตํ สพฺเพ เต อทฺทกฺขา อญฺูปฆาตา
อญฺูปายาสา อปริพาหา สมฺมาปฏิปฺนฺนาติ น เวมมาห ฯ อนนฺนโยโค
จ โฆ อทฺทกฺโข เอโส ฐมโโม อญฺูปฆาโต อญฺูปายาโส อปริพาโห
สมฺมาปฏิปทาติ อิตฺติ วทํ ฐมฺมเมว เทเสติ ฯ เยสํ เกสฺสยจि
ภวสฺสยโลชนํ อปฺปหีนํ สพฺเพ เต สทฺทกฺขา สอุปฆาตา สอุปายาสา
สปริพาหา มิจฺฉาปฏิปฺนฺนาติ น เวมมาห ฯ ภวสฺสยโลชนเ โฆ
อปฺปหิเเน ภโว อปฺปหิโน โหตีติ อิตฺติ วทํ ฐมฺมเมว เทเสติ ฯ
เยสํ เกสฺสยจि ภวสฺสยโลชนํ ปหีนํ สพฺเพ เต อทฺทกฺขา อญฺูปฆาตา
อญฺูปายาสา อปริพาหา สมฺมาปฏิปฺนฺนาติ น เวมมาห ฯ
ภวสฺสยโลชนเ จ โฆ ปหิเเน ภโว ๑ ปหิโน โหตีติ อิตฺติ วทํ ฐมฺมเมว
เทเสติ ฯ เอวํ โฆ ภิกฺขเว เนวฺสุสทาหนา โหติ น อปฺสทาหนา
ฐมฺมเทสนาว ฯ อฺสุสทาหนจฺ ชลฺลวฺวา อปฺสทาหนจฺ ชลฺลวฺวา อฺสุสทาหนจฺ
ลตฺตวฺวา อปฺสทาหนจฺ ลตฺตวฺวา เนวฺสุสทาเทยฺย น อปฺสทาเทยฺย ฐมฺมเมว
เทเสยฺยติ อิตฺติ ยนฺตํ วุคฺคํ อิทฺตเมตํ ปฏิจฺจจฺ วุคฺคํ ฯ

[๖๕๕] สุขวินิจฺฉยํ ชลฺลวฺวา สุขวินิจฺฉยํ ลตฺตวฺวา อชฺฉมคฺคํ
สุขมนฺนยฺยชฺชยฺยติ อิตฺติ โฆ ปเนตํ วุคฺคํ ฯ กิณฺเจตํ ปฏิจฺจจฺ วุคฺคํ ฯ
ปฺลยจิเม ภิกฺขเว กามคฺคณา กตฺตเม ปฺลยจ จกฺขุวิญญฺเยยฺยา
รฺูปา อิกฺกฺกา กนฺตวฺวา มนฺนาปา ปิยรฺูปา กามฺุปสฺสยหิตวฺวา รชฺชนิยา
#๑ ม. ภโวปี ฯ

โสตวิญญูเยยา สหุทา ... ฆานวิญญูเยยา กนุชา ... ชิวหาวิญญูเยยา
 รสา ... กายวิญญูเยยา โผฏฐพพา อัญญา กนุตา มนาปา ปัยรฐปา
 กามุปสยหิตา รชนียา อิเม โข ภิกขเว ปญจ กามคณา ฯ
 ยั โข ภิกขเว อิเม ปญจ กามคณเ ปญฺจิจ ออุปฺชชติ สฺขั
 โสมนสฺสั อิทั วุจฺจติ กามสฺขั ปุณฺชชนสฺขั มิพฺหสฺขั อนริยสฺขั ฯ
 น เสวิตพฺพั น ภาเวตพฺพั น พหุทีกาทพฺพั ภายิตพฺพั เอตสฺส
 สุขสฺสชาติ วทามิ ฯ อิช ภิกขเว ภิกขุ วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ
 อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิ สวิตกั สวิจาร์ วิเวกั ปิติสฺขั ปจฺมั ฆานั
 อุปสมฺปชช วิหริติ ฯ วิตกฺกวิจารานั วุปสฺมา อชฺฉตฺตํ สมฺปสฺทานั
 เจตโส เอโกทิกาวั อวิตกั อวิจาร์ สมาริชฺชั ปิติสฺขั ทฺติยั ฆานั ...
 ตติยั ฆานั ... จตฺตถั ฆานั อุปสมฺปชช วิหริติ อิทั วุจฺจติ
 เนกขมฺมสฺขั ปวิเวกสฺขั อุปสมฺสฺขั สมโพธิสฺขั ฯ อาเสวิตพฺพั
 ภาเวตพฺพั พหุทีกาทพฺพั น ภายิตพฺพั เอตสฺส สุขสฺสชาติ วทามิ ฯ
 สุขวินิจฺฉนั ชลฺลนา สุขวินิจฺฉนั ฌตฺวา อชฺฉตฺตํ สุขมนฺยุญฺเชยฺยาติ
 อิติ ынฺตํ วุคฺคั อิทเมตํ ปญฺจิจ วุคฺคั ฯ

[๖๖๐] รโห วาทั น ภาเสยฺย สมฺมุขา นาทิขีณั ภณฺเติ
 อิติ โข ปเนตํ วุคฺคั ฯ กิณฺเจตํ ปญฺจิจ วุคฺคั ฯ ตตฺร ภิกขเว
 ยั ชลฺลนา รโห วาทั อพฺภูตํ อตจฺนั อนตฺถสยฺหิตํ สสกั ๑
 ตํ รโห วาทั น ภาเสยฺย ยมฺปิ ชลฺลนา รโห วาทั ภูตํ ตจฺนั
 อนตฺถสยฺหิตํ ตสฺสปี สิกฺเขยฺย อวจนาย ยญฺจ โข ชลฺลนา
 #๑ โป. สมฺปตฺตํ ฯ

รโห วาท์ ภูตํ ตจฺจนํ อตฺตสณฺหิตํ ตตฺตร กาลญฺญ อสฺส ตสฺส
รโห วาทสฺส วจฺนาย ฯ ตตฺตร ภิกฺขเว ยํ ชญฺญา สมฺมุขา
จีณฺวาท์ อพฺภูตํ อตจฺจนํ อนตฺตสณฺหิตํ สสฺสกํ ตํ สมฺมุขา
จีณฺวาท์ น ภาเสยฺย ยมฺปิ ชญฺญา สมฺมุขา จีณฺวาท์ ภูตํ
ตจฺจนํ อนตฺตสณฺหิตํ ตสฺสปี สิกฺขเยยฺย อวจฺนาย ยญฺจ โข
ชญฺญา สมฺมุขา จีณฺวาท์ ภูตํ ตจฺจนํ อตฺตสณฺหิตํ ตตฺตร กาลญฺญ
อสฺส ตสฺส สมฺมุขา จีณฺวาทสฺส วจฺนาย ฯ รโห วาท์ น ภาเสยฺย
สมฺมุขา นาทิจีณฺ ภณฺเต อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ ฯ

[๖๖๑] อตฺรมาโนว ภาเสยฺย โน ตฺรมาโนติ อิติ โข ปเนตํ
วุตฺตํ ฯ กิณฺเจตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ ฯ ตตฺตร ภิกฺขเว ตฺรมานสฺส
ภาสโต กาโยปี กิลมฺติ จิตฺตมฺปิ อฺปฺหณฺณติ สโรปี อฺปฺหณฺณติ
กณฺโจปี อาตฺริยติ อวิสฺฐจฺปี โหติ อวิญฺเญยฺยํ ตฺรมานสฺส ภาสิตํ ฯ
ตตฺตร ภิกฺขเว อตฺรมานสฺส ภาสโต กาโยปี น กิลมฺติ จิตฺตมฺปิ น
อฺปฺหณฺณติ สโรปี น อฺปฺหณฺณติ กณฺโจปี น อาตฺริยติ วิสฺฐจฺมฺปิ
โหติ วิญฺเญยฺยํ อตฺรมานสฺส ภาสิตํ ฯ อตฺรมาโนว ภาเสยฺย โน
ตฺรมาโนติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ ฯ

[๖๖๒] ชนปฺทนิรฺตฺตํ นากิณฺเวเสยฺย สมณฺณํ นาทิธาเวยฺยาติ
อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ ฯ กิณฺเจตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว
ชนปฺทนิรฺตฺตยา จ อภินฺเวโส โหติ สมณฺณาย จ อติสฺสโร ฯ
อิธ ภิกฺขเว ตเทเวจฺเจสุ ชนปฺเทสุ ปาตีติ สณฺชานนฺติ ปตฺตฺนฺติ

สยขานนติ ปิฏจนติ ๑ สยขานนติ สรวานติ สยขานนติ หโรสนติ ๒
สยขานนติ โปนนติ สยขานนติ หนนติ ๓ สยขานนติ
ปิปลนติ ๔ สยขานนติ ๗ อิติ ยถา ยถา นํ เตสุ เตสุ ชนปเทศ
สยขานนติ ตถา ตถา ถามสา ปรามสา อภินวิสุส โวหริ
อิทเมว สจจํ โมฆมณณติ ๗ เอวํ โข ภิกขเว ชนปทนิรุตติยา
จ อภินเวโส โหติ สมณณาย จ อนติสโร ๗ กถณจ ภิกขเว
ชนปทนิรุตติยา จ อนภินเวโส โหติ สมณณาย จ อนติสโร ๗
อิธ ภิกขเว ตเทเวจเจสุ ชนปเทศ ปาตีติ สยขานนติ ปตตนติ
สยขานนติ ปิฏจนติ ๕ สยขานนติ สรวานติ สยขานนติ หโรสนติ
สยขานนติ โปนนติ สยขานนติ หนนติ สยขานนติ ปิปลนติ
สยขานนติ ๗ อิติ ยถา ยถา นํ เตสุ เตสุ ชนปเทศ สยขานนติ
อิทํ กิรเม อายสมนโต สนุชาย โวหริตีติ ตถา ตถา โวหริ
อปรามสํ ๗ เอวํ โข ภิกขเว ชนปทนิรุตติยา จ อนภินเวโส
โหติ สมณณาย จ อนติสโร ๗ ชนปทนิรุตติ นภินเวเสย
สมณณํ นาคิธาเวยยาติ อิติ ยนตํ วุตตํ อิทเมตํ ปฏิจจ วุตตํ ๗

[๖๖๓] ตตฺร ภิกขเว โย กามปฏิสนฺธิสฺสึชินฺ โสมนสฺसानุโยโค
หิโน คมฺโม โปถุชฺชนิกो อนริโย อนตฺถสยฺหิตฺ สทฺทุกฺโข เอโส
ธมฺโม สอุปฺมาโต สอุปฺยาโย สปริพาโห มิจฺฉาปฏิปทา ตสฺมา
#๑ โป. สී. วิตฺถนติ ๗ ๒ สී. ธาโรปนติ ๗ ๓ สී. อัย ปาโร นตฺถิ ๗
#๔ สී. ม. ปิสีลวณฺติ ปิสีลนฺติ ๗ ๕ ม. วิตฺถนติ ๗

เอโส ฌโม สโรณ ๑ ตตร ภิกขเว โย กามปฏิสนธิสุขิโน
โสมนสฺसानุโยคั อนฺนุโยโค หีนั คมมํ โปถุชฺชนิกั อนริยิ อนตฺตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อทุกฺโข เอโส ฌโม อนุปฺปมาโต อนุปฺปายาโส อปริพาโห
สมฺมาปฏฺฐิตา ตสฺมา เอโส ฌโม อโรณ ๑

[๖๖๔] ตตร ภิกขเว โย อตฺตกิลฺมณฺณานุโยโค ทฺกฺโข อนริโย
อนตฺตสฺสฺสฺสฺสฺสฺส สทฺกฺโข เอโส ฌโม สอฺปฺปมาโต สอฺปฺปายาโส
สปริพาโห มิจฺฉาปฏฺฐิตา ตสฺมา เอโส ฌโม สโรณ ๑ ตตร
ภิกขเว โย อตฺตกิลฺมณฺณานุโยคั อนฺนุโยโค ทฺกฺโข อนริยิ อนตฺตสฺสฺสฺส
อทุกฺโข เอโส ฌโม อนุปฺปมาโต อนุปฺปายาโส อปริพาโห
สมฺมาปฏฺฐิตา ตสฺมา เอโส ฌโม อโรณ ๑

[๖๖๕] ตตร ภิกขเว ยายิ มชฺฌิมมา ปฏฺฐิตา ตถาคเตน
อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี ฌาณกรณี อฺปฺปมาตฺต อภินฺนํ สมนฺโพนํ
นิพฺพานาย สํวตฺตติ อทุกฺโข เอโส ฌโม อนุปฺปมาโต อนุปฺปายาโส
อปริพาโห สมฺมาปฏฺฐิตา ตสฺมา เอโส ฌโม อโรณ ๑

[๖๖๖] ตตร ภิกขเว ยายิ อฺสุสฺสาทฺนา จ อปฺปสาทฺนา จ โน
จ ฌมฺมเทสฺนา สทฺกฺโข เอโส ฌโม สอฺปฺปมาโต สอฺปฺปายาโส
สปริพาโห มิจฺฉาปฏฺฐิตา ตสฺมา เอโส ฌโม สโรณ ๑ ตตร ภิกขเว
ยายิ เนวฺสุสฺสาทฺนา [๑] น อปฺปสาทฺนา [๒] ฌมฺมเทสฺนา [๑] อทุกฺโข
เอโส ฌโม อนุปฺปมาโต อนุปฺปายาโส อปริพาโห สมฺมาปฏฺฐิตา
ตสฺมา เอโส ฌโม อโรณ ๑

[๖๖๗] ตตร ภิกขเว ยมิทํ กามสุขํ มิพฺพสุขํ ปฺปฺปชฺชนสุขํ
#๑-๒-๓ ม. เอตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต จสทฺโท อตฺถิ ๑

อนริยสุขัง สทกฺโข เอโส ฌมฺโม สอุปฆาโต สอุปายาโส สปริพาโห
มิจฺฉาปฏฺฐิปาธา ฯ ตสฺมา เอโส ฌมฺโม สรโณ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว
ยมิทํ เนกขมฺมสุขัง ปวิเวกสุขัง อุปสมฺมสุขัง สมฺโพธิสุขัง อทกฺโข
เอโส ฌมฺโม อนุปฆาโต อนุปายาโส อปริพาโห สมฺมาปฏฺฐิปาธา
ตสฺมา เอโส ฌมฺโม อรโณ ฯ

[๖๖๘] ตตฺร ภิกฺขเว ยวายํ รโห วาโท อพฺภูโต อตฺตจฺโณ
อนตฺตสฺสยฺหิตโต สทกฺโข เอโส ฌมฺโม สอุปฆาโต สอุปายาโส
สปริพาโห มิจฺฉาปฏฺฐิปาธา ตสฺมา เอโส ฌมฺโม สรโณ ฯ ตตฺร
ภิกฺขเว โยปายํ รโห วาโท ภูโต ตฺตจฺโณ อนตฺตสฺสยฺหิตโต สทกฺโข
เอโส ฌมฺโม สอุปฆาโต สอุปายาโส สปริพาโห มิจฺฉาปฏฺฐิปาธา
ตสฺมา เอโส ฌมฺโม สรโณ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว โย จายํ
รโห วาโท ภูโต ตฺตจฺโณ อตฺตสฺสยฺหิตโต อทกฺโข เอโส ฌมฺโม
อนุปฆาโต อนุปายาโส อปริพาโห สมฺมาปฏฺฐิปาธา ตสฺมา เอโส
ฌมฺโม อรโณ ฯ

[๖๖๙] ตตฺร ภิกฺขเว ยวายํ สมฺมุขา จินฺนวาโท อพฺภูโต อตฺตจฺโณ
อนตฺตสฺสยฺหิตโต สทกฺโข เอโส ฌมฺโม สอุปฆาโต สอุปายาโส
สปริพาโห มิจฺฉาปฏฺฐิปาธา ตสฺมา เอโส ฌมฺโม สรโณ ฯ ตตฺร
ภิกฺขเว โยปายํ สมฺมุขา จินฺนวาโท ภูโต ตฺตจฺโณ อนตฺตสฺสยฺหิตโต
สทกฺโข เอโส ฌมฺโม สอุปฆาโต สอุปายาโส สปริพาโห มิจฺฉา-
ปฏฺฐิปาธา ตสฺมา เอโส ฌมฺโม สรโณ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว โย
จายํ สมฺมุขา จินฺนวาโท ภูโต ตฺตจฺโณ อตฺตสฺสยฺหิตโต อทกฺโข

เอโส ฌโม อนุปมาโต อนุปายาโส อปริพาโห สมมาปฏิบัติทา
ตสฺมาเอโส ฌโม อโรณ ๑

[๖๗๐] ตตฺร ภิกฺขเว ยมิตฺถิ ตฺรมาณสฺส ภาสิตํ สทฺกฺโข เอโส
ฌโม สอุปมาโต สอุปายาโส สปริพาโห มิจฺฉาปฏิบัติทา ตสฺมา
เอโส ฌโม สโรณ ๑ ตตฺร ภิกฺขเว ยมิตฺถิ อตฺรมาณสฺส ภาสิตํ
อทุกฺโข เอโส ฌโม อนุปมาโต อนุปายาโส อปริพาโห สมมาปฏิบัติทา
ตสฺมาเอโส ฌโม อโรณ ๑

[๖๗๑] ตตฺร ภิกฺขเว ยวายํ ชนปทนิรุตฺติยา จ อภินิเวโส
สมณฺณาย จ อติสํโร สทฺกฺโข เอโส ฌโม สอุปมาโต สอุปายาโส
สปริพาโห มิจฺฉาปฏิบัติทา ตสฺมา เอโส ฌโม สโรณ ๑
ตตฺร ภิกฺขเว ยวายํ ชนปทนิรุตฺติยา จ อนภินิเวโส สมณฺณาย
จ อนติสํโร อทุกฺโข เอโส ฌโม อนุปมาโต อนุปายาโส
อปริพาโห สมมาปฏิบัติทา ตสฺมาเอโส ฌโม อโรณ ๑

[๖๗๒] ตสฺมาติห ภิกฺขเว สรณฺณจ ฌมํ ชานิสฺสาม อรณฺณจ
ฌมํ ชานิสฺสาม สรณฺณจ ฌมํ ฌตฺวา อรณฺณจ ฌมํ ฌตฺวา
อรณฺณปฏิบัติ ปฏฺธิชฺชิสฺสามาติ เอวณฺหิ โว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพิ ๑
สุภฺตติ จ ปน ภิกฺขเว กุลปฺตฺโต อรณฺณปฏิบัติ ปฏิปนฺโนติ ๑

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ ๑

อรณฺวิภงฺกสฺสตุตฺถิ นิกฺขิตฺถิ นวํ ๑

ชาตวิภงกสูตร

[๖๗๓] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา มคเชสุ จาริกณฺจรมาโน
เยน ราชคหิ ตทวสริ เยน ภคฺคโว กุมภกาโร เตนุปลสงฺกมิ
อุปสงฺกमितฺวา ภคฺคโว กุมภกาโร เอตทโวจ สเจ เต ภคฺคว อครุ
วิหราม นิเวสเน ๑ เอกรตฺตินฺติ ๗ น โข เม ภนฺเต ครุ อตฺถิ
เจตฺถ ปพฺพชิตฺโต ปจฺมํ วาสุปลโต โหติ สเจ โส อนุชานาติ
วิหระถ ภนฺเต ยถาสฺซนฺติ ๗

[๖๗๔] เตน โข ปน สมเยน ปุ่กฺกฺสาติ นาม กุลปฺตฺโต
ภควนฺตํ อุทฺทิสฺส สทฺธาย อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺโต ๗ โส
ตสฺมี กุมภการนิเวสเน ๒ ปจฺมํ วาสุปลโต โหติ ๗ อถ โข ภควา
เยนายสฺมา ปุ่กฺกฺสาติ เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา อายสฺมนฺตํ
ปุ่กฺกฺสาตี เอตทโวจ สเจ เต ภิกฺขุ อครุ วิหราม นิเวสเน
เอกรตฺตินฺติ ๗ อูรฺนํ อวฺโส กุมภการนิเวสนํ วิหระตฺตยา
ยถาสฺซนฺติ ๗

[๖๗๕] อถ โข ภควา กุมภการนิเวสนํ ปวิสิตฺวา เอกมนฺตํ
ติณฺสนนฺตรกํ ปญฺญาเปตฺวา นิสิตฺติ ปลฺลนฺกํ อาภุชิตฺวา อุชฺฐํ กายํ
ปณฺธิชาน ปริมุขํ สตี อุปญฺจเปตฺวา ๗ อถ โข ภควา พหุเทว
รตฺตี นิสชฺชชาน วิดีนาเมสิ ๗ อายสฺมาปี โข ปุ่กฺกฺสาติ พหุเทว
#๑ สี. ย. วิหรามาวสเน ๗ ๒ สี. ย. กุมภการาวสเน ๗

รตุตี นิสชชชชช วิดีนาเมสิ ฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ ปาสาทิกั
นุ โข อัย กุลปุตโต อิริยติ ยนฺนุนาหํ ปุจฺเจยฺยนฺติ ฯ อถ โข
ภควา อายสฺมนุตํ ปุทฺกฺสาตี เอตทโวจ กัสิ ตฺวํ ภิกฺขุ อุตฺทิสฺส
ปพฺพชิตฺโต โโก วา เต สตุถา กสฺส วา ตฺวํ ฌมฺมํ โรเจสีติ ฯ

[๖๗๖] อตุถาวุโส สมโณ โคตโม สกฺยปุตฺโต สกฺยกุลา
ปพฺพชิตฺโต ตํ โข ปน ภวฺนุตํ ๑ โคตมํ เอวํกฺลยาโณ กิตฺติสทฺโท
อพฺภุคฺคโต อิติปิ โส ภควา อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน
สุคฺโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตุถา
เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ ตาหํ ภควนฺตํ อุตฺทิสฺส ปพฺพชิตฺโต โส
จ เม ภควา สตุถา ตสฺสาหํ ภควโต ฌมฺมํ โรเจมีติ ฯ กหํ
ปน ภิกฺขุ เอตฺรหิ โส ภควา วิหฺรติ อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ
อตุถาวุโส อุตฺตเรสุ ชนปฺเทสุ สาวตฺถิ นาม นกริ ตตฺถ โส
ภควา เอตฺรหิ วิหฺรติ อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ ทิฏฺฐปฺพุโพ ปน
เต ภิกฺขุ โส ภควา ทิสฺวา จ ปน ชานเยฺยาสีติ ฯ น โข เม
อาวุโส ทิฏฺฐปฺพุโพ โส ภควา ทิสฺวาหํ ๒ น ชานเยฺยนฺติ ฯ

[๖๗๗] อถ โข ภควโต เอตทโหสิ มม ๑ ขวายํ กุลปุตฺโต
อุตฺทิสฺส ปพฺพชิตฺโต ยนฺนุนสฺสาหํ ฌมฺมํ เทเสยฺยนฺติ ฯ อถ โข
ภควา อายสฺมนุตํ ปุทฺกฺสาตี อามนฺเตสิ ฌมฺมํ โว ๔ ภิกฺขุเทสิสฺสามิย
ตํ สุณาหิ สาธุกั มนสิกโรหิ ภาสิสฺสามิติ ฯ เอวมาวุโสติ โข
อายสฺมา ปุทฺกฺสาตี ภควโต ปจฺจสุโสสิ ฯ

#๑ ม. ย. ภควนฺตํ ฯ ๒ ไป. ม. ย. ทิสฺวา จาหํ ฯ ๓ ม. มมณฺจ ขวายํ ฯ
#๔ ไป. ม. ย. เต ฯ

[๖๗๘] ภควา เอตทโวจ ฉชาตุโร อัย ภิกขุ ปุริโส
ฉสสายตโน อญจารสมโนปวิจาโร จตุราธิญ्ञาโน ยตถ จิต्त
มถลลสสา นปฺปวตฺตุนฺติ มถลลสเส โข ปน นปฺปวตฺตมาเน
มุนิ สนฺโตติ วุจฺจติ ปถลลํ นปฺปมชฺเชยฺย สจฺจมนฺรฺกฺเขยฺย จากมนฺพฺรฺหฺย
สนฺติเมว โส สิกฺขเยยฺย อยมฺทฺเทโส ฉชาตุวิภงฺกสฺส ฯ

[๖๗๙] ฉชาตุโร อัย ภิกขุ ปุริโสติ อิติ โข ปเนตฺตํ วุตฺตํ ฯ
ภิกฺขเจตฺตํ ปฏฺิจฺจ วุตฺตํ ฯ ฉยฺยมา ภิกขุ ชาตุโย ปจฺวิชาตุ อาโปชาตุ
เตโชชาตุ วาโยชาตุ อากาสาชาตุ วิญ्ञาณชาตุ ฯ ฉชาตุโร อัย
ภิกขุ ปุริโสติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทฺเทตฺตํ ปฏฺิจฺจ วุตฺตํ ฯ

[๖๘๐] ฉสสายตโน อัย ภิกขุ ปุริโสติ อิติ โข ปเนตฺตํ
วุตฺตํ ฯ ภิกฺขเจตฺตํ ปฏฺิจฺจ วุตฺตํ ฯ จกฺขุ ฉสสายตโน ๑ โสตํ
ฉสสายตโน ฆานํ ฉสสายตโน ชิวหา ฉสสายตโน กาโย ฉสสายตโน มโน
ฉสสายตโน ฯ ฉสสายตโน อัย ภิกขุ ปุริโสติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ
อิทฺเทตฺตํ ปฏฺิจฺจ วุตฺตํ ฯ

[๖๘๑] อญจารสมโนปวิจาโร อัย ภิกขุ ปุริโสติ อิติ โข ปเนตฺตํ
วุตฺตํ ฯ ภิกฺขเจตฺตํ ปฏฺิจฺจ วุตฺตํ ฯ จกฺขุณา รูปํ ทิสฺวา โสมนสฺสญ्ञานียํ
รูปํ อฺปวิจฺจติ โทมนสฺสญ्ञานียํ รูปํ อฺปวิจฺจติ อฺเปกฺขญ्ञานียํ รูปํ
อฺปวิจฺจติ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ...
ชิวหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน โสญ्ञพฺพํ สฺสิตฺวา ... มนสา ธรรมํ
วิญ्ञาย โสมนสฺสญ्ञานียํ ธรรมํ อฺปวิจฺจติ โทมนสฺสญ्ञานียํ ธรรมํ
#๑ ม. ย. สมุฉสสายตโน ฯ สพฺพตฺถ อิทิสฺเมว ฯ

อุปวิจรติ อุเปกขญฺจानीยิ ฌมมํ อุปวิจรติ อิติ ฉ โสมนสฺสุปวิจารา
ฉ โทมนสฺสุปวิจารา ฉ อุเปกขุปวิจารา ฯ อญฺจสารสมโนปวิจาโร
อัย ภิกขุ ปุริโสติ อิติ ยนฺตํ วุคฺคํ อิทเมตํ ปฏฺิจจ วุคฺคํ ฯ

[๖๘๒] จตุราธิญฺจானอ อัย ภิกขุ ปุริโสติ อิติ โข ปเนตํ
วุคฺคํ ฯ กิณฺเจตํ ปฏฺิจจ วุคฺคํ ฯ ปณฺณธาธิญฺจானอ สจฺจธาธิญฺจானอ
จาธาธิญฺจானอ อุปสมาธิญฺจானอ ฯ จตุราธิญฺจானอ อัย ภิกขุ ปุริโสติ
อิติ ยนฺตํ วุคฺคํ อิทเมตํ ปฏฺิจจ วุคฺคํ ฯ

[๖๘๓] ปณฺณํ นปฺปมชฺเชยฺย สจฺจมนฺนุรฺกฺเขยฺย จาคมนฺนุพฺพฺรุเหยฺย
สนฺติเมว โส สิกฺขเยยฺยติ อิติ โข ปเนตํ วุคฺคํ ฯ กิณฺเจตํ
ปฏฺิจจ วุคฺคํ ฯ กถณฺจ ภิกขุ ปณฺณํ นปฺปมชฺชติ ฯ ฉยฺยมา ภิกขุ
ธาตฺุโย ปจฺวีธาตฺุ อาโปธาตฺุ เตโชธาตฺุ วาโยธาตฺุ อากาธาตฺุ
วิณฺณธาตฺุ ฯ

[๖๘๔] กตฺมา จ ภิกขุ ปจฺวีธาตฺุ ฯ ปจฺวีธาตฺุ สฺยิยา อชฺฌตฺุติกา
สฺยิยา พาหิรา ฯ กตฺมา จ ภิกขุ อชฺฌตฺุติกา ปจฺวีธาตฺุ ฯ ยํ
อชฺฌตฺุตํ ปจฺจตฺุตํ กกฺขลํ ขริคฺคํ อุปาทีนฺนํ เสยฺยถิํ เกสา
โลมา นขา ทนฺตา ตโจ มํสํ นหารุ อญฺจิสฺสํ อญฺจิมิลฺลชฺ วกกํ
หทฺยํ ยกนํ กิโลมกํ ปีหํ ปปฺผาสํ อนฺตํ อนฺตคฺคณฺณํ อุทริยํ กรีสิํ
ยํ วา ปนฺณณฺมปิ กิณฺจิ อชฺฌตฺุตํ ปจฺจตฺุตํ กกฺขลํ ขริคฺคํ
อุปาทีนฺนํ อัย วุจฺจติ ภิกขุ อชฺฌตฺุติกา ปจฺวีธาตฺุ ฯ ยา เจว
โย ปน อชฺฌตฺุติกา ปจฺวีธาตฺุ ยา จ พาหิรา ปจฺวีธาตฺุ ปจฺวี-

ชาตฺเรเวสา ฯ ตั นนต์ มม เนโสหฺมสฺมิ น เมโส อตฺตาคิ
เอวเมตฺติ ยถากฺกุตฺติ สมนฺมปฺปญฺญา ย ทฏฺฐพฺพิ ฯ เอวเมตฺติ ยถากฺกุตฺติ
สมนฺมปฺปญฺญา ทิสฺวา ปจฺวีชาตฺตยา นิพฺพินฺนุทฺติ ปจฺวีชาตฺตยา จิตฺตํ
วิราเชตฺติ ฯ

[๖๘๕] กตมา จ ภิกฺขุ อาโปชาตฺต ฯ อาโปชาตฺต สฺยิยา อชฺฌตฺตคิกกา
สฺยิยา พาหิรา ฯ กตมา จ ภิกฺขุ อชฺฌตฺตคิกกา อาโปชาตฺต ฯ ยํ
อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ อาโป อาโปคตํ อุปาทินฺนํ เสยฺยถิทํ ปิตฺตํ
เสมฺหํ ปุพฺโพ โลหิตํ เสโท เมโท อสฺสุ วสา เขโฬ สิงฺฆาณิกกา
ลลิกกา มุตฺตํ ยํ วา ปนฺนญฺมปิ กิณฺจิ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ
อาโป อาโปคตํ อุปาทินฺนํ อยํ วุจฺจติ ภิกฺขุ อชฺฌตฺตคิกกา
อาโปชาตฺต ฯ ยา เจว โข ปน อชฺฌตฺตคิกกา อาโปชาตฺตยา จ พาหิรา
อาโปชาตฺต อาโปชาตฺตเรเวสา ฯ ตั นนต์ มม เนโสหฺมสฺมิ น เมโส
อตฺตาคิ เอวเมตฺติ ยถากฺกุตฺติ สมนฺมปฺปญฺญา ย ทฏฺฐพฺพิ ฯ เอวเมตฺติ
ยถากฺกุตฺติ สมนฺมปฺปญฺญา ทิสฺวา อาโปชาตฺตยา นิพฺพินฺนุทฺติ อาโปชาตฺตยา
จิตฺตํ วิราเชตฺติ ฯ

[๖๘๖] กตมา จ ภิกฺขุ เตโชชาตฺต ฯ เตโชชาตฺต สฺยิยา อชฺฌตฺตคิกกา
สฺยิยา พาหิรา ฯ กตมา จ ภิกฺขุ อชฺฌตฺตคิกกา เตโชชาตฺต ฯ ยํ
อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ เตโช เตโชคตํ อุปาทินฺนํ เสยฺยถิทํ เยน
จ สนฺตปฺปติ เยน จ ชิริยติ เยน จ ปรีทญฺหติ เยน จ อสิตฺตปิตฺตยา ยิตฺตยา ยิตฺตํ
สมนฺมาปริณามํ กจฺจติ ยํ วา ปนฺนญฺมปิ กิณฺจิ

อชฺมตฺตํ ปจฺจตฺตํ เตโช เตโชคตฺตํ อฺปาทินฺนํ อํยํ วุจฺจติ ภิกฺขุ
อชฺมตฺตติกา เตโชธาตุ ฯ ยา เจว โข ปน อชฺมตฺตติกา
เตโชธาตุ ยา จ พาหิรา เตโชธาตุ เตโชธาตุเรเวสา ฯ ตํ เนตฺตํ
มม เนโสหฺมสมฺมิ น เมโส อตฺตาคติ เอวเมตฺตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา
ทญฺจพฺพํ ฯ เอวเมตฺตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ทิสฺวา
เตโชธาตุยา นิพฺพินฺนํเตโชธาตุยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ

[๖๘๘] กตมา จ ภิกฺขุ วาโยธาตุ ฯ วาโยธาตุ สฺยา อชฺมตฺตติกา
สฺยา พาหิรา ฯ กตมา จ ภิกฺขุ อชฺมตฺตติกา วาโยธาตุ ฯ ยํ
อชฺมตฺตํ ปจฺจตฺตํ วาโย วาโยคตฺตํ อฺปาทินฺนํ เสยฺยถิํ
อฺทฺทฺชฺกมา วาตา อโชคมา วาตา กุจฺฉิสฺยา วาตา โกญฺจาสฺยา ๑ วาตา
องฺกมฺงฺกานุสาริโน วาตา อสฺสาโส ปสฺสาโส ยํ วา ปนญฺณมฺปิ
กิลฺลจิ อชฺมตฺตํ ปจฺจตฺตํ วาโย วาโยคตฺตํ อฺปาทินฺนํ อํยํ วุจฺจติ
ภิกฺขุ อชฺมตฺตติกา วาโยธาตุ ฯ ยา เจว โข ปน อชฺมตฺตติกา
วาโยธาตุ ยา จ พาหิรา วาโยธาตุ วาโยธาตุเรเวสา ฯ ตํ
เนตฺตํ มม เนโสหฺมสมฺมิ น เมโส อตฺตาคติ เอวเมตฺตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา
ทญฺจพฺพํ ฯ เอวเมตฺตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ทิสฺวา
วาโยธาตุยา นิพฺพินฺนํเตโชธาตุยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ

[๖๘๘] กตมา จ ภิกฺขุ อากาสธาตุ ฯ อากาสธาตุ สฺยา
อชฺมตฺตติกา สฺยา พาหิรา ฯ กตมา จ ภิกฺขุ อชฺมตฺตติกา
อากาสธาตุ ฯ ยํ อชฺมตฺตํ ปจฺจตฺตํ อากาสํ อากาสคตฺตํ อฺปาทินฺนํ
#๑ ม. โกญฺจาสฺยา ฯ

เสยยถิทำ กณณจถิทำ นาสจถิทำ มุขทวาริ เยน จ อสตีปีตขายิตสยิตัง
อชฺโฆหริติ ยตุถ จ อสตีปีตขายิตสยิตัง สนฺติภูสฺสตี
เยน จ อสตีปีตขายิตสยิตัง อโรภากา ๑ นิกฺขมตี ยิ วา
ปนณฺณมปี กิณฺจิ อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ อากาสิ อากาสกตํ [๒]
อุปาทินฺนํ อยิ วุจฺจตี ภิกฺขุ อชฺฌตฺติกา อากาสธาตุ ๑ ยา เจว
โฆ ปน อชฺฌตฺติกา อากาสธาตุ ยา จ พาหิรา อากาสธาตุ
อากาสธาตุเรเวสา ๑ ตํ เนตํ มม เนโสทมสมิ น เมโส อตฺตตี
เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปณฺณาย ทฏฺฐพฺพิ ๑ เอวเมตํ ยถาภูตํ
สมฺมปฺปณฺณาย ทิสฺวา อากาสธาตุยา นิพฺพินฺนตี อากาสธาตุยา
จิตฺตํ วิราเชตี ๑

[๖๕๕] อถาปริ วิณฺณณเวย อวสิสฺสตี ปริสุทฺธิ ปริโยทาตํ
เตน วิณฺณณเณน กิณฺจิ ชานาติ ๓ สุขนฺตปิ วิชานาติ ทฺถนฺตปิ
วิชานาติ อทุกฺขมสุขนฺตปิ วิชานาติ ๑ สุขเวทนียิ ภิกฺขุ ผสฺสํ
ปฏฺิจฺจ อุปฺปชฺชตี สุขา เวทนา ๑ โส สุขํ เวทนี เวทียมาโน
สุขํ เวทนี เวทียามีตี ปชานาติ ตสฺเสว สุขเวทนียสฺส ผสฺสสฺส
นิโรธา ยิ ตชฺชํ เวทียิตํ สุขเวทนียิ ผสฺสํ ปฏฺิจฺจ อุปฺปนฺนา สุขา
เวทนา สา นิรุชฺฌตี สา วุปสมฺมตีตี ปชานาติ ๑ ทฺถนฺตปิ
ภิกฺขุ ผสฺสํ ปฏฺิจฺจ อุปฺปชฺชตี ทฺถนฺตปิ เวทนา ๑ โส ทฺถนฺตปิ
เวทียมาโน ทฺถนฺตปิ เวทนี เวทียามีตี ปชานาติ ตสฺเสว ทฺถนฺตปิ
ผสฺสสฺส นิโรธา ยิ ตชฺชํ เวทียิตํ ทฺถนฺตปิ ผสฺสํ

#๑ ม. อโรภาคั ๑ ๒ โป. ม. อณฺ อณฺคตํ วิวริ วิรคตํ อสมฺมุฏฺฐิ มัสโลหิตฺเทหิ ... ๑

#๓ โป. ม. เตน จ วิณฺณณเณน ก็ วิชานาติ ๑

ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา ทฺกฺขา เวทนา สฺวา นฺริชฺฌติ สฺวา วฺอุปสมฺมตฺติ
ปฺชานาติ ฯ อทฺกฺขมฺสุขเวทนียํ ภิกฺขุ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ
อทฺกฺขมฺสุขา เวทนา ฯ โส อทฺกฺขมฺสุขํ เวทนํ เวทียมาโน
อทฺกฺขมฺสุขํ เวทนํ เวทียามีติ ปฺชานาติ ตสฺเสว อทฺกฺขมฺสุขเวทนียสฺส
ผสฺสสฺส นฺโรธา ยํ ตชฺชํ เวทียิตฺติ อทฺกฺขมฺสุขเวทนียํ
ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา อทฺกฺขมฺสุขา เวทนา สฺวา นฺริชฺฌติ สฺวา
วฺอุปสมฺมตฺติ ปฺชานาติ ฯ

[๖๕๐] เสยฺยถาปี ภิกฺขุ ทฺวินฺนํ กฺกฺจฺจํ สงฺฆฏฺฐา ๑ สโมชานา
อุสฺมา ชายติ เตโช อภินิพฺพตฺตติ เตถฺยเว ทฺวินฺนํ กฺกฺจฺจํ
นानาภาวา วินิกฺเขปา ยา ตชฺชา อุสฺมา สฺวา นฺริชฺฌติ สฺวา วฺอุปสมฺมตฺติ
เอวเมว โข ภิกฺขุ สฺขเวทนียํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ สฺวา
เวทนา ฯ โส สฺขํ เวทนํ เวทียมาโน สฺขํ เวทนํ เวทียามีติ
ปฺชานาติ ตสฺเสว สฺขเวทนียสฺส ผสฺสสฺส นฺโรธา ยํ ตชฺชํ เวทียิตฺติ
สฺขเวทนียํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา สฺวา เวทนา สฺวา นฺริชฺฌติ สฺวา
วฺอุปสมฺมตฺติ ปฺชานาติ ฯ ทฺกฺขเวทนียํ ภิกฺขุ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปชฺชติ
ทฺกฺขา เวทนา ฯ โส ทฺกฺขํ เวทนํ เวทียมาโน ทฺกฺขํ เวทนํ
เวทียามีติ ปฺชานาติ ตสฺเสว ทฺกฺขเวทนียสฺส ผสฺสสฺส นฺโรธา
ยํ ตชฺชํ เวทียิตฺติ ทฺกฺขเวทนียํ ผสฺสํ ปฏิจฺจ อุปฺปนฺนา ทฺกฺขา
เวทนา สฺวา นฺริชฺฌติ สฺวา วฺอุปสมฺมตฺติ ปฺชานาติ ฯ อทฺกฺขมฺสุข-

#๑ สฺ. ย. สมฺผสฺสสโมชานา ฯ

เวทนียั ภิกขุ ผสัส ปฏิจจ อุปฺปชฺชติ อทุกขมสุขา เวทนาฯ โส
อทุกขมสุขั เวทนี เวทียมาโน อทุกขมสุขั เวทนี เวทียามีติ
ปชานาติ ตสฺเสว อทุกขมสุขเวทนียสฺส ผสฺสสฺส นิโรธา ยั ตชฺชั
เวทยิตั อทุกขมสุขเวทนียั ผสฺสั ปฏิจจ อุปฺปนา อทุกขมสุขา
เวทนา สา นีรุชฺชติ สา วุปสมฺมตฺติติ ปชานาติ ฯ อถาปริ
อุเปกฺขาเยว อวสิสฺสติ ปฺริสุทฺธา ปฺริโยทาตา มฺหุ จ กมฺมณฺณา
จ ปภสฺสรจ ฯ

[๖๕๑] เสยฺยถาปี ภิกขุ ทกฺโข สุวณฺณกาโร วา สุวณฺณการณฺเตवासึ
วา อุกฺกั พนฺเชยฺย อุกฺกั พนฺชิตฺวา อุกฺกามุขั อาลิมฺเปยฺย
อุกฺกามุขั อาลิมฺเปตฺวา สณฺทาเสน ชาตฺรूपึ กเหตุวา อุกฺกามฺเข
ปภฺชึเปยฺย ฯ ตเมนนั กาลเณ กาลั อภิชฺเมยฺย กาลเณ กาลั อุทเกณ๒
ปฺริโปโผเสยฺย กาลเณ กาลั อชฺชฺเปกฺเขยฺย ฯ ตั โหติ ชาตฺรूपึ ๑ นินฺทึ
นินฺนิตกสวํ มฺหุ จ กมฺมณฺณั จ ปภสฺสรณฺจ ยสฺสา ยสฺสาว
ปิลนฺธนวิกิตฺยา อากงฺขติ ยถิ ปวณฺณิกาย ๒ ยถิ กุณฺฑลย ยถิ
คิเวยฺยกาย ยถิ สุวณฺณมาลา ยถิ ตลฺจสฺส อตฺถั อนฺุโกติ เอมเว
โฆ ภิกขุ อถาปริ อุเปกฺขาเยว อวสิสฺสติ ปฺริสุทฺธา ปฺริโยทาตา มฺหุ
จ กมฺมณฺณา จ ปภสฺสรจ ฯ โส เอวํ ปชานาติ อิมณฺเจ
อหึ อุเปกฺขั เอวํ ปฺริสุทฺธึ เอวํ ปฺริโยทาตึ อากาसानณฺจายตณฺ
อุปฺสัหเรยฺยึ ตทนฺธมฺมณฺจ จิตฺตึ ภาเวยฺยึ เอมเม อยั อุเปกฺขา
#๑ สึ. ม. อโถ ปฺริ ฐนฺตึ สฺทฺฐนฺตึ นินฺทฺฐนฺตึ ทิสฺสติ ฯ ๒ ม. ปฏิจฺจิกาย ฯ

ตฺนุณิสฺสิตา ตฺทุปาทานา จิริ ทิมฺมทฺธานันฺ ติฏฺฐเจยฺย อิมฺลฺเจ อหิ
อุเปกฺขํ เหวํ ปริสุทฺธิํ เหวํ ปริโยทาคํ วิญฺญาณญายตฺนํ อุปัสฺสฺหเรยฺย
ตฺทฺนุชฺชมฺมฺมฺลฺจ จิตฺตํ ภาเวยฺย เหวมฺเม อยฺย อุเปกฺขา ตฺนุณิสฺสิตา
ตฺทุปาทานา จิริ ทิมฺมทฺธานันฺ ติฏฺฐเจยฺย อิมฺลฺเจ อหิ อุเปกฺขํ
เหวํ ปริสุทฺธิํ เหวํ ปริโยทาคํ อากิณฺญญายตฺนํ อุปัสฺสฺหเรยฺย
ตฺทฺนุชฺชมฺมฺมฺลฺจ จิตฺตํ ภาเวยฺย เหวมฺเม อยฺย อุเปกฺขา ตฺนุณิสฺสิตา
ตฺทุปาทานา จิริ ทิมฺมทฺธานันฺ ติฏฺฐเจยฺย อิมฺลฺเจ อหิ อุเปกฺขํ
เหวํ ปริสุทฺธิํ เหวํ ปริโยทาคํ เนวสฺสญานานาสฺสญายตฺนํ
อุปัสฺสฺหเรยฺย ตฺทฺนุชฺชมฺมฺมฺลฺจ จิตฺตํ ภาเวยฺย เหวมฺเม อยฺย อุเปกฺขา
ตฺนุณิสฺสิตา ตฺทุปาทานา จิริ ทิมฺมทฺธานันฺ ติฏฺฐเจยฺยติ ๗ โส เหวํ
ปชานาติ อิมฺลฺเจ อหิ อุเปกฺขํ เหวํ ปริสุทฺธิํ เหวํ ปริโยทาคํ
อากาसानญายตฺนํ อุปัสฺสฺหเรยฺย ตฺทฺนุชฺชมฺมฺมฺลฺจ จิตฺตํ ภาเวยฺย สงฺขตเมตฺติ
อิมฺลฺเจ อหิ อุเปกฺขํ เหวํ ปริสุทฺธิํ เหวํ ปริโยทาคํ วิญฺญาณญายตฺนํ
อุปัสฺสฺหเรยฺย ตฺทฺนุชฺชมฺมฺมฺลฺจ จิตฺตํ ภาเวยฺย สงฺขตเมตฺติ
อิมฺลฺเจ อหิ อุเปกฺขํ เหวํ ปริสุทฺธิํ เหวํ ปริโยทาคํ อากิณฺญญายตฺนํ
อุปัสฺสฺหเรยฺย ตฺทฺนุชฺชมฺมฺมฺลฺจ จิตฺตํ ภาเวยฺย สงฺขตเมตฺติ
อิมฺลฺเจ อหิ อุเปกฺขํ เหวํ ปริสุทฺธิํ เหวํ ปริโยทาคํ เนวสฺสญานานาสฺสญายตฺนํ
อุปัสฺสฺหเรยฺย ตฺทฺนุชฺชมฺมฺมฺลฺจ จิตฺตํ ภาเวยฺย สงฺขตเมตฺตฺติ ๗
โส เนวภิสฺสงฺขโรติ ๑ นาภิสฺสญเจตฺยติ ภาวย วา วิภาวย
วา ๗ โส อนภิสฺสงฺขโรนฺุโต อนภิสฺสญเจตฺยนฺุโต ภาวย วิภาวย น
#๑ ม. โส เนว ตํ อภิสฺสงฺขโรติ ๗

กัญจิ โลเก อุปาทิยติ อนุปาทियิ น ปริตสฺสติ อปริตสฺสั ปจฺจตุตฺเตเว
ปรีนิพฺพายติ จีณา ชาติ วุสฺสิติ พุรฺหมจฺริยิ กตฺ กรณียิ
นาปรี อิตฺถตฺตยาติ ปชานาติ ฯ โส สุขญฺเจ เวทนี เวเทติ
สา อนิจฺจาติ ปชานาติ อนชฺโฆสิตาติ ปชานาติ อนภินนฺทิตาติ
ปชานาติ ฯ ทุกฺขญฺเจ เวทนี เวเทติ सा अनिज्जाति पचानाति
अनश्छोसिताति पचानाति अनभिनन्धिताति पचानाति ฯ अतुकुम्मसुखญ्जे
वेทनी वेเทति सा अनिज्जाति पचानाति अनश्छोसिताति
पचानाति अनभिनन्धिताति पचानाति ฯ โส สุขญฺเจ เวทนี เวเทติ
วิสฺसฺยฺตุโต นี เวเทติ ฯ โส ทุกฺขญฺเจ เวทนี เวเทติ วิสฺसฺยฺตุโต
นี เวเทติ ฯ अतुकुम्मसुखญ्जे वेทनी वेเทति विस्सय्यत्तो नी वेเทति ฯ
โส กายปริยฺนฺตีกิ เวทนี เวทियฺมาโน กายปริยฺนฺตีกิ เวทนี เวทियฺมิติ
ปชานาติ ฯ จีวิตปริยฺนฺตีกิ เวทนี เวทियฺมาโน จีวิตปริยฺนฺตีกิ เวทนี
เวทियฺมิติ ปชานาติ ฯ กายสฺส เกทา [๑] อุทฺธึ จีวิตปริยาทานา
อิเชว สพฺพเวทยิตานิ อภินนฺทิตานิ สิตฺติภวิสฺสนฺติติ ปชานาติ ฯ

[๖๕๒] เสยฺยถาปี ภิกฺขุ เตลณฺจ ปฏิจฺจ วฏฺฏญฺญจ ปฏิจฺจ
เตลปฺปทีโป ฌายติ ฯ ตสฺเสว เตลสฺส จ วฏฺฏญฺญา จ ปริยาทานา
อณฺณสฺส จ อนุปหารา อนาหาโร นิพฺพายติ เอวเมว โข ภิกฺขุ
กายปริยฺนฺตีกิ เวทนี เวทियฺมาโน กายปริยฺนฺตีกิ เวทนี เวทियฺมิติ
ปชานาติ ฯ จีวิตปริยฺนฺตีกิ เวทนี เวทियฺมาโน จีวิตปริยฺนฺตีกิ เวทนี
เวทियฺมิติ ปชานาติ ฯ กายสฺส เกทา อุทฺธึ จีวิตปริยาทานา อิเชว
#๑ ม. ปรี มรณา ฯ

สพฺพเวทยิตานิ อภินฺนุทิตานิ สีตวิสฺสนุตฺติ ปชานาติ ฯ ตสฺมา เอว
สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อิมินา ปรมเณ ปญฺญาธิจฺ्ञาเนน สมนฺนาคโต
โหติ ฯ เอสา हि ภิกฺขุ ปรมา อริยา ปญฺญา ยทิตฺถิ สพฺพทฺถกฺขเย
ณานํ ฯ ตสฺส सा विमुत्ति สจฺเจ จิตฺตา อकुปฺปา
โหติ ฯ ตํ हि ภิกฺขุ มุสา ยํ โมสธมฺมํ ตํ สจฺจํ ยํ อโมสธมฺมํ
นิพฺพานํ ตสฺมา เอว สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อิมินา ปรมเณ
สจฺจาธิจฺ्ञาเนน สมนฺนาคโต โหติ ฯ เอตํ हि ภิกฺขุ ปรมํ อริยสจฺจํ
ยทิตฺถิ อโมสธมฺมํ นิพฺพานํ ฯ ตสฺเสว โข ปน ปุพฺเพ อวิทฺทสุโน
อุปฺปึ โหนฺติ สมตฺตา สมากินฺนา ฯ ตยสฺส ปหีนา โหนฺติ อฺจฺฉินฺนมุลา
तालवत्तुकता अनभावकता आयत्ती अनुपपात्तम्मा तस्मा
एव समनฺนาคโต ภิกฺขุ อิมินา ปรมเณ จาคาธิจฺ्ञาเนน สมนฺนาคโต
โหติ ฯ เอสो हि ภิกฺขุ ปรมो อริโย จาโค ยทิตฺถิ
सपुष्पप्रिपुष्पिस्तकुलो ฯ तस्येव चो पन पुपुषे अवित्तुसुनो अविष्णा
โหติ ฉนฺโท สาราคो สุवासฺส ปหีโน โหติ อฺจฺฉินฺนมุโล
तालवत्तुकतो अनभावकतो आयत्ती अनुपपात्तम्मो च तस्येव
चो पन पुपुषे अवित्तुसुनो आमातो โหति พยาปาतो सम्पतोโส
सुवासฺส ปหีโน โหติ อฺจฺฉินฺนมุโล तालवत्तुकतो अनभावकतो
आयत्ती अनुपपात्तम्मो च तस्येव चो पन पुपुषे अवित्तुसुनो
अविष्णा โหति सम्मोहो सम्पमोहो सुवासฺส ปหीโน โหति อฺจฺฉินฺน-
मुโล तालवत्तुकतो अनभावकतो आयत्ती अनुपपात्तम्मो तस्मा

เอวํ สมนุนาโคโต ภิกขุ อิมินา ปรมเณ อุปสมาธิญฺจานน
สมนุนาโคโต โหติ ฯ เอโส หิ ภิกขุ ปรมโ อริโย อุปสโม ยทิตํ
ราคโทสโมหानํ อุปสโม ฯ ปณณํ นปฺปมชฺเชยฺย สจฺจมนฺรฺกฺเขยฺย
จาคมนุพฺรฺุเหยฺย สนฺตฺติเมว โส สิกฺขเยยฺยติ อิติ ยนฺตํ วุคฺตํ
อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุคฺตํ ฯ

[๖๕๓] ยถถ จิตฺตํ มณฺณสฺสวา นปฺปวตฺตนฺตฺติ มณฺณสฺสเว โข
ปน นปฺปวตฺตมานเณ มฺุณี สนฺโตติ วุจฺจตีติ อิติ โข ปเนตํ วุคฺตํ ฯ
กิลฺยเจตํ ปฏิจฺจ วุคฺตํ ฯ อสฺมิตฺติ ภิกขุ มณฺณตฺติเมตํ นามสฺมิตฺติ ๑
มณฺณตฺติเมตํ ภวิสฺสนฺตฺติ มณฺณตฺติเมตํ น ภวิสฺสนฺตฺติ มณฺณตฺติเมตํ
รूपี ภวิสฺสนฺตฺติ มณฺณตฺติเมตํ อรูปี ภวิสฺสนฺตฺติ มณฺณตฺติเมตํ สลฺยณี
ภวิสฺสนฺตฺติ มณฺณตฺติเมตํ อสลฺยณี ภวิสฺสนฺตฺติ มณฺณตฺติเมตํ
เนวสลฺยณีนาสลฺยณี ภวิสฺสนฺตฺติ มณฺณตฺติเมตํ ฯ มณฺณตฺติ ภิกขุ โรโค
มณฺณตฺติ คณฺโฑ มณฺณตฺติ สลฺลํ ฯ สพฺพมณฺณตฺตานํ เตวว ภิกขุ
สมตฺติกฺกมา มฺุณี สนฺโตติ วุจฺจติ ฯ มฺุณี โข ปน ภิกขุ สนฺโต น
ชายติ น ชียฺยติ น มียฺยติ น กุปฺปติ นปฺปิเหติ ฯ ตมฺปิสฺส ๒ ภิกขุ
นคฺคิ เชน ชาเยถ อชายมาโน ก็ ชียฺยิสฺสติ อชียฺยมาโน ก็ มียฺยิสฺสติ
อมียฺยมาโน ก็ กุปฺปิสฺสติ อกุปฺปมาโน กิสฺส ปิเหสฺสติ ฯ ยถถ จิตฺตํ
มณฺณสฺสวา นปฺปวตฺตนฺตฺติ มณฺณสฺสเว โข ปน นปฺปวตฺตมานเณ
มฺุณี สนฺโตติ วุจฺจตีติ อิติ ยนฺตํ วุคฺตํ อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุคฺตํ ฯ
อิมํ โข เม ตวํ ภิกขุ สงฺขิตฺเตน ฉชาตฺวิภงฺกํ ชาเรหิตฺติ ฯ

#๑ ม. ย. อยมหสฺมิตฺติ ฯ ๒ โป. กิลฺยจิสฺส ฯ

[๖๕๔] อถ อายสฺมา ปุฏฺฐสาตี สตุถา กิร เม อนุปฺปโต
สฺกโต กิร เม อนุปฺปโต สฺมมาสมฺพุทฺโธ กิร เม อนุปฺปโตตี
อุฏฺฐายาสนา เอกํสํ จีวรํ กตฺวา ภควโต ปาเทสฺ สิริสา
นิปตฺติวา ภควนฺตํ เอตทโวจ อจฺจโย มํ ภนฺเต อจฺจมา
ยถาพาลํ ยถามุพฺหํ ยถากุสฺลํ โยหํ ภควนฺตํ อาวุโสวาเทน
สมฺมาจริตพฺพํ อมณฺณิสฺสํ ตสฺส เม ภนฺเต ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต
ปฏฺธิคฺคณฺหาตุ อายตี สํวรายาตี ฯ

[๖๕๕] ตคฺขม ตฺวํ ภิกฺขุ อจฺจโย อจฺจมา ยถาพาลํ
ยถามุพฺหํ ยถากุสฺลํ ยํ มํ ตฺวํ อาวุโสวาเทน สมฺมาจริตพฺพํ
อมณฺณิตฺโต ๑ ยโต จ โข ตฺวํ ภิกฺขุ อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา
ยถาธมฺมํ ปฏฺธิกฺโรตี ตนฺเต มยํ ปฏฺธิคฺคณฺหาตฺวา วุฑฺฒิ เหา
ภิกฺขุ อริยสฺส วินย โข อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ
ปฏฺธิกฺโรตี อายตี สํวริ อปาชฺชตีตี ฯ ลเภยยาหํ ภนฺเต ภควโต
สนฺตึเก อุปฺสมฺปทฺนฺตี ฯ ปริปุณฺณํ ปน เต ภิกฺขุ ปตฺตจิวรฺนฺตี ฯ
น โข เม ภนฺเต ปริปุณฺณํ ปตฺตจิวรฺนฺตี ฯ น โข ภิกฺขุ ตถาคตา
อุปฺริปัญญาปตฺตจิวริ อุปฺสมฺปาเทนตีตี ฯ

[๖๕๖] อถ โข อายสฺมา ปุฏฺฐสาตี ภควโต ภาสิตี อภินฺนฺทิตฺวา
อนฺุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา ปทฺทจฺฉิณฺํ กตฺวา
ปตฺตจิวรฺปริเยสนํ ปกฺกามิ ฯ อถ โข อายสฺมนฺตํ ปุฏฺฐสาตี
ปตฺตจิวรฺปริเยสนํ จรฺนฺตํ [๒] คาวิ จีวิตา โวโรเปสิ ฯ อถ โข
#๑ ไป. ม. อมณฺณิตฺต ๑ ๒ ม. เอตฺถนฺตเร วิพฺภนฺตาตี ทิสฺสตี ฯ ย. ภนฺตคาวิ ฯ

สมพหุลา ภิกขุ เยน ภควา เตนุปลสงกมีสุ อุปสงกมิตวา ภควนตํ
อภิวาเทตวา เอกมนตํ นิสีทิสฺ ๑ เอกมนตํ นิสินฺนา โข เต ภิกขุ
ภควนตํ เอตทโวจฺ โย โส ฆนฺเต ปุกฺกุสาติ นาม กุลปฺตุโต
ภควตา สงฺขิตฺเตน โอวาเทน โอวทิตฺ โส กาลกโต ตสฺส
กา คติ โก อภิสฺมปฺราโยติ ๑

[๖๕๗] ปณฺทิตฺ ภิกฺขเว ปุกฺกุสาติ กุลปฺตุโต ปจฺจปาที ๑
ชฺมฺมสฺसानุชฺมมํ น จ มํ ชฺมฺมาธิกรณํ วิหเจสิ ปุกฺกุสาติ
ภิกฺขเว กุลปฺตุโต ปณฺจนฺนํ โอรฺมภาคิยานํ สลฺยโลชนานํ ปฺริกฺขยา
โอบปาติโก ตตฺถ ปฺรินิพฺพายี อนาวตฺติชฺมโม ตสฺมา โลกาคี ๑

อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนติ ๑

ชาตุวิภงฺกสฺสจฺจํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ ๑

#๑ ไป. สจฺจวาที ๑

สจจวิภงคสูตร

[๖๕๘] เอวมเม สุตฺโต เอกํ สมยํ ภควา พาราณสียํ วิหริตี
อสิปตเน มิคทาเย ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ภิกฺขโวตี ฯ
ภทฺนเตตี เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺโสสุ ฯ

[๖๕๙] ภควา เอตทโวจ ตถาคเตน ภิกฺขเว อรหตา
สมฺมาสมฺพุทฺเธน พาราณสียํ อสิปตเน มิคทาเย อนฺุตฺตรํ ชมฺมจกฺกํ
ปวตฺติตฺตํ อปฺปฏิวตฺตียํ สมณฺเณ วา พฺราหฺมณฺเณ วา เทเวณ วา
มาเรณ วา พฺรหฺมูนา วา เกณจิ วา โลกสฺมี ยทิตฺถ จตฺนุณฺ
อริยสจฺจจํ อจิกฺขนา เทสฺนา ปญฺญาปนา ปญฺจปนา วิวรณา
วิกฺขนา อุตฺตานิคมฺมํ กตฺเมสฺสึ จตฺนุณฺ ทฺกฺขสฺส อริยสจฺจสฺส
อจิกฺขนา เทสฺนา ปญฺญาปนา ปญฺจปนา วิวรณา วิกฺขนา อุตฺตานิคมฺมํ
ทฺกฺขสมฺมุทฺยสฺส อริยสจฺจสฺส อจิกฺขนา เทสฺนา ปญฺญาปนา
ปญฺจปนา วิวรณา วิกฺขนา อุตฺตานิคมฺมํ ทฺกฺขนิโรธสฺส อริยสจฺจสฺส
อจิกฺขนา เทสฺนา ปญฺญาปนา ปญฺจปนา วิวรณา วิกฺขนา
อุตฺตานิคมฺมํ ทฺกฺขนิโรธคามินิยา ปฏฺิปปทาเย อริยสจฺจสฺส อจิกฺขนา
เทสฺนา ปญฺญาปนา ปญฺจปนา วิวรณา วิกฺขนา อุตฺตานิคมฺมํ
ตถาคเตน ภิกฺขเว อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน พาราณสียํ อสิปตเน
มิคทาเย อนฺุตฺตรํ ชมฺมจกฺกํ ปวตฺติตฺตํ อปฺปฏิวตฺตียํ สมณฺเณ วา
พฺราหฺมณฺเณ วา เทเวณ วา มาเรณ วา พฺรหฺมูนา วา เกณจิ วา

โลกสมัย ยทิท อิมลั จตุนัน อริยสัจจัน อัจฉินา เทสนา
ปณญาปนา ปญญาปนา วิวรรณ วิชชา อุตตานิคมมึ ฯ เสวถ
ภิกขเว สาริปุตฺตโมคคฺคฺลาเน ภชถ ภิกขเว สาริปุตฺตโมคคฺคฺลาเน
ปณฺฑิตา ภิกขู อนุคฺคาหกา สพฺรหฺมจารีณึ ฯ เสยฺยถาปี ภิกขเว
ชเนตา ๑ เอว สาริปุตฺโต ฯ เสยฺยถาปี ชาตสฺส อาปาเทตา
เอว โมคคฺคฺลาโน ฯ สาริปุตฺโต ภิกขเว โสตาปตฺติมฺเส วินนตี
โมคคฺคฺลาโน อุตฺตมตฺเต สาริปุตฺโต ภิกขเว ปโหตี จตฺตารี
อริยสัจจანი วิตฺถาเรน อัจฉินฺตุ เทเสตฺถึ ปณญาเปตฺถึ ปญฺญาเปตฺถึ
วิวิริตฺถึ วิชชิตฺถึ อุตฺตานิกาตฺตุนตี ฯ อิทมวโจ ภควา อิทํ วตฺวาน
สุคโต อญฺญาสาสนา วิหาริ ปาวีสี ฯ

[๗๐๐] ตตฺร โข อายสฺมา สาริปุตฺโต อจิริปกฺกนฺตสฺส ภควโต
ภิกขู อามนฺเตสี อาวุโส ภิกขโวตี ฯ อาวุโสตี โข เต ภิกขู
อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ปจฺจโสสุ ฯ อายสฺมา สาริปุตฺโต
เอตทวโจ ตถาคเตน อาวุโส อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน พาราณสียิ
อิสิปตเน มิคทาเย อนุตฺตริ ฐมฺมจกฺกึ ปวตฺติตฺถึ อปฺปฏิวตฺตियิ
สมณฺเน วา พฺรหฺมณฺเน วา เทเวณ วา มาเรณ วา พฺรหฺมณา
วา เกนจิ วา โลกสมัย ยทิท จตุนัน อริยสัจจัน อัจฉินา
เทสนา ปณญาปนา ปญญาปนา วิวรรณ วิชชา อุตตานิคมมึ
กตเมลลึ จตุนันึ ทฺถุขสฺส อริยสัจจสฺส อัจฉินา เทสนา
ปณญาปนา ปญญาปนา วิวรรณ วิชชา อุตตานิคมมึ ทฺถุขสมฺมทฺยสฺส
#๑ ย. ชเนตฺตี ฯ

อริยสจฺจสฺส อัจฺจขนา เทสฺนา ปญฺญาปนา ปญฺจปนา วิวรณา
วิภขนา อุตฺตานิคมฺมํ ทฺกฺขนิโรธสฺส อริยสจฺจสฺส อัจฺจขนา
เทสฺนา ปญฺญาปนา ปญฺจปนา วิวรณา วิภขนา อุตฺตานิคมฺมํ
ทฺกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อริยสจฺจสฺส อัจฺจขนา เทสฺนา
ปญฺญาปนา ปญฺจปนา วิวรณา วิภขนา อุตฺตานิคมฺมํ ฯ

[๗๐๑] กตมญฺจาวุโส ทฺกฺขํ อริยสจฺจํ ฯ ชาติปิ ทฺกฺขา ชราปิ
ทฺกฺขา [๑] มรณฺมฺปิ ทฺกฺขํ โสภปริเทวทฺกฺขโทมนสฺสุปายาสาปิ ทฺกฺขา
ยมฺปิจฺฉํ น ลภติ ตมฺปิ ทฺกฺขํ สงฺจิตฺเตน ปญฺจูปาทานกฺขนฺธา
ทฺกฺขา ฯ กตมา จาวุโส ชาติ ยา เตสํ เตสํ สตฺตานิ ตมฺหิ
ตมฺหิ สตฺตนิกาเย ชาติ สลฺยชาติ โอกฺกนฺติ นิพฺพตฺติ ๒ อภินิพฺพตฺติ
ขนฺธานํ ปาตุภาโว อายตฺนानํ ปฏฺฐิลาโก อัย วุจฺจตาวุโส ชาติ ฯ
กตมา จาวุโส ชรา ยา เตสํ เตสํ สตฺตานิ ตมฺหิ ตมฺหิ สตฺตนิกาเย
ชรา ชีรณฺตา ขณฺฑิจฺจํ ปาลิจฺจํ วลิตฺตจฺจตา आयุโน สํหานิ
อินฺทฺริยานํ ปริปาโก อัย วุจฺจตาวุโส ชรา ฯ กตมญฺจาวุโส
มรณฺมํ ยา เตสํ เตสํ สตฺตานิ ตมฺหา ตมฺหา สตฺตนิกาเย จฺติ
จวนตา เกโท อนฺตรธานํ มจฺจุ มรณฺมํ กาลกิริยา ขนฺธานํ เกโท
กเพวรสฺส นิกฺเขโป จีวิตินฺทฺริยสฺส อุปฺจฺเจโท อิทํ วุจฺจตาวุโส
มรณฺมํ ฯ กตโม จาวุโส โสโก โย โข อาวุโส อญฺจตรญฺจตเรณ
พฺยสเนน สมฺนฺนาคตฺสฺส อญฺจตรญฺจตเรณ ทฺกฺขชฺรมฺเมน สฺมุจฺจสฺส
โสโก โสจนา โสจิตฺตํ อนฺโตโสโก อนฺโตปริโสโก อัย
#๑ โป. เอตฺถนฺตเร พฺยชาติปิ ทฺกฺขาติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ม. อัย ปาโง นตฺถิ ฯ

วฺจฺจตาฺวโส โสโก ฯ กตโม จาฺวโส ปรีเทโว โย โข อาวฺโส
อณฺตรณฺตเรณ พุสฺสเนน สมนฺนาทสฺส อณฺตรณฺตเรณ
ทฺกฺขชฺมเมณ สุภฺจฺจสฺส อาเทโว ปรีเทโว อาเทวนา ปรีเทวนา
อาเทวิตตฺตํ ปรีเทวิตตฺตํ อัย วฺจฺจตาฺวโส ปรีเทโว ฯ
กตมณฺจาวฺโส ทฺกฺขํ ยํ โข อาวฺโส กายิกํ ทฺกฺขํ กายิกํ อสาดํ
กายสมฺมุสฺสํ ทฺกฺขํ อสาดํ เวทยิตํ อิทํ วฺจฺจตาฺวโส ทฺกฺขํ ฯ
กตมณฺจาวฺโส โทมนสฺสํ ยํ โข อาวฺโส เจตสิกํ ทฺกฺขํ เจตสิกํ
อสาดํ มโนสมฺมุสฺสํ ทฺกฺขํ อสาดํ เวทยิตํ อิทํ วฺจฺจตาฺวโส
โทมนสฺสํ ฯ กตโม จาฺวโส อุปายาโส โย โข อาวฺโส
อณฺตรณฺตเรณ พุสฺสเนน สมนฺนาทสฺส อณฺตรณฺตเรณ
ทฺกฺขชฺมเมณ สุภฺจฺจสฺส อายาโส อุปายาโส อายาสิตตฺตํ อุปายาสิตตฺตํ
อัย วฺจฺจตาฺวโส อุปายาโส ฯ กตมณฺจาวฺโส ยมฺปิ จันฺ น
ลภติ ตมฺปิ ทฺกฺขํ ชาตฺธิมฺมานํ อาวฺโส สตฺตทานํ เอวํ อิจฺฉา
อุปฺปชฺชติ อโห วัต มยํ น ชาตฺธิมฺมา อสฺสาม น จ วัต โน
ชาติ อากฺขณฺยชาติ น โข ปเนตฺติ อิจฺฉาย ปตฺตพฺพํ อิทมฺปิ
ยมฺปิ จันฺ น ลภติ ตมฺปิ ทฺกฺขํ ชฺราธมฺมานํ อาวฺโส สตฺตทานํ ...
พฺยาศิธมฺมานํ อาวฺโส สตฺตทานํ ... มรณฺธมฺมานํ อาวฺโส สตฺตทานํ ...
โสภปรีเทวทฺกฺขโทมนสฺสุปาयाสธมฺมานํ อาวฺโส สตฺตทานํ เอวํ อิจฺฉา
อุปฺปชฺชติ อโห วัต มยํ น โสภปรีเทวทฺกฺขโทมนสฺสุปาयाสธมฺมา
อสฺสาม น จ วัต โน โสภปรีเทวทฺกฺขโทมนสฺสุปาयाสา

อาคจเฉยฺยุนฺติ น โข ปเนตํ อิจฺฉาย ปตฺตพฺพํ อิทมฺปิ ยมฺปิจํ
น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํ ฯ กตเม จาวุโส สฺงฺขิตฺเตน ปญฺจปาทานกฺขนฺธา
ทุกฺขา เสยฺยถิํ ฐูปาทานกฺขนฺโธ เวทฺฐูปาทานกฺขนฺโธ
สญฺญูปาทานกฺขนฺโธ สฺงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธ
อิเม วุจฺจตาฺวโส สฺงฺขิตฺเตน ปญฺจปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา ฯ อิํ
วุจฺจตาฺวโส ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ฯ

[๗๐๒] กตมญฺจาวุโส ทุกฺขสมุทโย ๑ อริยสจฺจํ ฯ ยายํ ตณฺหา
โปโนพฺภวิกา นนฺทิราศสฺหคฺตา ตตฺตรตฺตราภินฺนุทินิํ เสยฺยถิํ กามตณฺหา
ภวตณฺหา วิภวตณฺหา อิํ วุจฺจตาฺวโส ทุกฺขสมุทโย ๒ อริยสจฺจํ ฯ

[๗๐๓] กตมญฺจาวุโส ทุกฺขนิโรโธ ๓ อริยสจฺจํ ฯ โย ตสฺสาเยว
ตณฺหาเย อเสสฺวิราคนิโรโธ จาโค ปฏฺนิสฺสคฺโค มตฺติ อนาลโย
อิํ วุจฺจตาฺวโส ทุกฺขนิโรโธ ๔ อริยสจฺจํ ฯ

[๗๐๔] กตมญฺจาวุโส ทุกฺขนิโรธคามินิํ ปฏฺิปทา อริยสจฺจํ ฯ
อยเมว อริโย อฏฺจฺงฺคิโก มคฺโค เสยฺยถิํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสจฺกปโป
สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวาโย สมฺมาสติ
สมฺมาสมาธิ ฯ กตมา จาวุโส สมฺมาทิฏฺฐิ ยํ โข อาวุโส
ทุกฺখে ฌานํ ทุกฺขสมุทเย ฌานํ ทุกฺขนิโรเธ ฌานํ
ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏฺิปทาย ฌานํ อยํ วุจฺจตาฺวโส
สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ กตโม จาวุโส สมฺมาสจฺกปโป เนกฺขมฺมสจฺกปโป
#๑-๒ โป. ม. ย. ทุกฺขสมุทโย ๑ ๓-๔ โป. ม. ย. ทุกฺขนิโรธํ ฯ

อพยพาทสงกโป อวิหีสาสกโป อัย วุจจตาอุโส สมมาสงกโป ๗
กตมา จาอุโส สมมาวาจา [๑] มุสวาทา เวรมณี
ปีสุณาย วาจา เวรมณี ผรุสาย วาจา เวรมณี สมุพปลาปา
เวรมณี อัย วุจจตาอุโส สมมาวาจา ๗ กตโม จาอุโส สมมากมมุนโต
[๒] ปาณาติปาตา เวรมณี อทินนาทานา เวรมณี กามเมสุ มิจฺฉาจารา
เวรมณี อัย วุจจตาอุโส สมมากมมุนโต ๗ กตโม จาอุโส
สมมาอาชีโว อีชาอุโส อริยสาวโก มิจฺฉาอาชีโว ปหาย
สมมาอาชีเวน ชีวิกิ กปเปติ อัย วุจจตาอุโส สมมาอาชีโว ๗
กตโม จาอุโส สมมาวาจาโม อีชาอุโส ภิกขุ อนุปฺปนฺนํ
ปาปกาณํ อกุสลาณํ ฌมฺมาณํ อนุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี
วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ อุปฺปนฺนํ ปาปกาณํ
อกุสลาณํ ฌมฺมาณํ ปหานาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ อารภติ จิตฺตํ
ปคฺคณฺหาติ ปทหติ อนุปฺปนฺนํ กุสลาณํ ฌมฺมาณํ อุปฺปาทาย ฉนฺทํ
ชเนติ วายมตี วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ อุปฺปนฺนํ
กุสลาณํ ฌมฺมาณํ จิตฺตยา อสมฺโมสย ๓ ภิกฺขุโยภาวาย เวปฺปุลลา ยภาวนาย
ปาริปุริยา ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ
ปทหติ อัย วุจจตาอุโส สมมาวาจาโม ๗ กตมา จาอุโส สมมาสติ
อีชาอุโส ภิกขุ กายเย กายานุปฺปสฺสี วิหริตี อาตาปี สมฺปชาโน
สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺส เวทนาสุ เวทนานุปฺปสฺสี
วิหริตี ๗เป๗ จิตฺเต จิตฺตานุปฺปสฺสี วิหริตี ๗เป๗ ฌมฺเมสุ
#๑-๒ เอตฺถนฺตเร ยา โข อาวฺโสตี ภวิตพฺพํ ๗ ๓ ย. อสมฺโมสย ๗

ชมนานุปสฺสึ วิหริ อาตปปี สมปะชาโน สติมา วินยโย โลเก
อภิขณาโทมนสฺสึ อโย วุจจตาวัสโส สมมาสติ ฯ กตโม จาวัสโส
สมมาสมาธิ อีชาวัสโส ภิกขุ วิวิจเจว กามะหิ วิวิจจ อกฺุสเลหิ
ชมนะหิ สวิตกุกั สวิจาร์ วิเวกั ปิติสุขั ปจมี ฉานัน อุปสมปะชช
วิหริ วิตกุกวิจารานัน วุปสมา อชฺฉตฺตํ สมปะสาทนัน เจตโส
เอโกทิกาวัง อวิตกุกั อวิจาร์ สมาริขั ปิติสุขั ทุตติยั ฉานัน ... ตติยั
ฉานัน ... จตฺตถัน ฉานัน อุปสมปะชช วิหริ อโย วุจจตาวัสโส สมมาสมาธิ ฯ
อิทัง วุจจตาวัสโส ทุกฺขนิโรธคามินี ปฎิปทา อริยสจฺจัน ฯ

[๗๐๕] ตถาคเตนาวัสโส อรหตา สมมาสมปะพุทฺเธน พาราณสียั
อิสิปตเน มิกทาเย อนุตฺตรั ชมนจกุกั ปวตฺตติตํ อปะปฎิวตฺตติยั
สมฉเนน วา พุราหุมฉเนน วา เทเวเนน วา มาเรเนน วา พุระหุมนา
วา เกนจิ วา โลกสฺมี ยทิทัง อิมะสั จตฺตุนัน อริยสจฺจจัน
อาจิกฺขณา เทสณา ปญฺญาปนา ปญฺจปนา วิวรณา วิภชณา
อุตฺตทานิกมฺมุนติ ฯ

อิทมโวจายสฺมา สาริปุตฺโต อตฺตมณา เต ภิกขุ อายสฺมโต
สาริปุตฺตสฺส ภาสิตัง อภินนฺทุนติ ฯ

สจฺจวิภงฺกสฺส ตฺตํ นิฏฺฐิตัง เอกาทสมี ฯ

ทกขินาวิภังคสูตร

[๗๐๖] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สกเกสุ วิหริติ
กปีลวตฺตฺสูมี นิโครธาราเม ฯ อถ โข มหาปชาปตี ๑ โคตมี นว
ทฺสฺสยฺกั อาทาย เชน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีหิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข มหาปชาปตี
โคตมี ภควนฺตํ เอตทวโจ อิทํ เม ภนฺเต นว ทฺสฺสยฺกั ภควนฺตํ
อุทฺทิสฺส สามัง กนฺตํ สามัง วายิตํ ตํ เม ภนฺเต ภควา
ปฏิกุณฺหาตุ อนุกมฺปึ อุปาทายาติ ฯ

[๗๐๗] เอวํ วุตฺเต ภควา มหาปชาปตี โคตมี เอตทวโจ
สงฺฆเ โคตมี เทหิ สงฺฆเ เต ทินฺเน อหฺนฺเจว ปุชฺชิตฺวา ภิวิสุตฺตํ
สงฺฆเ จาติ ฯ ทฺตฺติยมฺปิ โข มหาปชาปตี โคตมี ภควนฺตํ เอตทวโจ
อิทํ เม ภนฺเต นว ทฺสฺสยฺกั ภควนฺตํ อุทฺทิสฺส สามัง กนฺตํ สามัง
วายิตํ ตํ เม ภนฺเต ภควา ปฏิกุณฺหาตุ อนุกมฺปึ อุปาทายาติ ฯ
ทฺตฺติยมฺปิ โข ภควา มหาปชาปตี โคตมี เอตทวโจ สงฺฆเ
โคตมี เทหิ สงฺฆเ เต ทินฺเน อหฺนฺเจว ปุชฺชิตฺวา ภิวิสุตฺตํ สงฺฆเ
จาติ ฯ ตฺตฺติยมฺปิ โข มหาปชาปตี โคตมี ภควนฺตํ เอตทวโจ
อิทํ เม ภนฺเต นว ทฺสฺสยฺกั ภควนฺตํ อุทฺทิสฺส สามัง กนฺตํ สามัง
วายิตํ ตํ เม ภนฺเต ภควา ปฏิกุณฺหาตุ อนุกมฺปึ อุปาทายาติ ฯ
ตฺตฺติยมฺปิ โข ภควา มหาปชาปตี โคตมี เอตทวโจ สงฺฆเ โคตมี
#๑ ม. มหาปชาปตี ฯ สพฺพตฺถ เอวํ ฅาตพฺพํ ฯ

เทหิ สงฺฆเต ทินฺเน อหฺลฺเจว ปุชิตฺ ภาวิสฺสามิ สงฺโฆ จาติ ฯ

[๗๐๘] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทวโจ
ปฏิบัติคณฺหาตุ ภนฺเต ภควา มหาปชาปติยา โคตมียา นวํ ทุสฺสยฺคํ
พหุการา ๑ ภนฺเต มหาปชาปตี โคตมึ ภควโต มาตุจฺฉาอาปาติกา
โปสิกา จีรฺสฺส ทายิกา ภควนฺตํ ชเนตฺติยา กาลกตฺยา ถณฺณํ
ปาเยสิ ภควาปี ภนฺเต พหุกาโร มหาปชาปติยา โคตมียา
ภควนฺตํ ภนฺเต อากมฺม มหาปชาปตี โคตมึ พุทฺธํ สรณฺ คตา
ชมฺมํ สรณฺ คตา สงฺฆํ สรณฺ คตา ภควนฺตํ ภนฺเต อากมฺม
มหาปชาปตี โคตมึ ปาณาติปาตา ปฏิวิริตา อทินฺนาทานา ปฏิวิริตา
กาเมสฺมิจฺฉาจารา ปฏิวิริตา มุสาวาทา ปฏิวิริตา สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา
ปฏิวิริตา ภควนฺตํ ภนฺเต อากมฺม มหาปชาปตี โคตมึ
พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคตา ชมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน
สมฺนฺนาคตา สงฺฆे อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคตา อริยภนฺเตหิ สีเลหิ
สมฺนฺนาคตา ภควนฺตํ ภนฺเต อากมฺม มหาปชาปตี โคตมึ พุทฺเธ
นิกฺกงฺขา พุทฺธสมฺมุทฺเต นิกฺกงฺขา พุทฺธนิโรธเน นิกฺกงฺขา พุทฺธนิโรธคามินิยา
ปฏิบัติปทาย นิกฺกงฺขา ภควาปี ภนฺเต พหุกาโร มหาปชาปติยา
โคตมียาติ ฯ

[๗๐๙] เอวเมตํ อานนฺท เอวเมตํ อานนฺท ยํ หานนฺท
ปุกฺคโล ปุกฺคลํ อากมฺม พุทฺธํ สรณฺ คโต โหติ ชมฺมํ สรณฺ
คโต โหติ สงฺฆํ สรณฺ คโต โหติ อิมสฺसानนฺท ปุกฺคลสฺส
อิมินา ปุกฺคเลน น สุปฺปฏิการํ วทามิ ยทิตํ อภิวัตฺนํ ปจฺจญฺจานํ
#๑ ไป. ม. ย. พหุปการา ฯ

อณชลิกมมัม สามิจิกมมัม จีวรปิณฑปาตเสนาสนคิลานปัจจย-
เภสชชปรักษารานุปทานเนน ฯ ยั หานนุท ปุคฺคโล ปุคฺคลัม อากมฺม
ปาณาติปาตา ปฏิวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฏิวิโรโต โหติ กามสุ
มิจฺฉาจารา ปฏิวิโรโต โหติ มุสาวาทา ปฏิวิโรโต โหติ
สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา ปฏิวิโรโต โหติ อิมฺสฺसानนุท ปุคฺคฺลสฺส อิมินา

ปุคฺคฺเลน น สุปฏิการี วทามิ ยทิตฺถํ อภิวัตนํ ปัจฺจญฺจัน
อณชลิกมมัม สามิจิกมมัม จีวรปิณฑปาตเสนาสนคิลานปัจจย-
เภสชชปรักษารานุปทานเนน ฯ ยั หานนุท ปุคฺคโล ปุคฺคลัม อากมฺม พุทฺเธ
อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต โหติ ฌมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน
สมฺนฺนาคโต โหติ สงฺฆे อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต โหติ
อริยกนฺตฺเทหิ สีเลหิ สมฺนฺนาคโต โหติ อิมฺสฺसानนุท ปุคฺคฺลสฺส
อิมินา ปุคฺคฺเลน น สุปฏิการี วทามิ ยทิตฺถํ อภิวัตนํ ปัจฺจญฺจัน

อณชลิกมมัม สามิจิกมมัม จีวรปิณฑปาตเสนาสนคิลานปัจจย-
เภสชชปรักษารานุปทานเนน ฯ ยั หานนุท ปุคฺคโล ปุคฺคลัม อากมฺม
ทุกฺขे นิกฺกงฺโข โหติ ทุกฺขสมฺมุตฺเต นิกฺกงฺโข โหติ ทุกฺขนิโรธ
นิกฺกงฺโข โหติ ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย นิกฺกงฺโข โหติ
อิมฺสฺसानนุท ปุคฺคฺลสฺส อิมินา ปุคฺคฺเลน น สุปฏิการี วทามิ
ยทิตฺถํ อภิวัตนํ ปัจฺจญฺจัน อณชลิกมมัม สามิจิกมมัม
จีวรปิณฑปาตเสนาสนคิลานปัจจยเภสชชปรักษารานุปทานเนน ฯ

[๗๑๐] จุทฺทส โข ปนิมานนุท ปาฏิปุคฺคฺลิกา ทกฺขิณา [๑] ฯ

#๑ ม. เอตฺถนฺตเร กตฺมา จุทฺทสาตี ทิสฺสนฺติ ฯ

ตถาคเต อรหุเต สมนาสมพุทฺเธ ทานํ เทติ อัยํ ปจฺมา
ปาฏิปุคฺคตฺติกา ทกฺขิณา ฯ ปจฺเจกสมพุทฺเธ ๑ ทานํ เทติ อัยํ ทุตฺติยา
ปาฏิปุคฺคตฺติกา ทกฺขิณา ฯ ตถาคตสาวเก อรหุเต ทานํ เทติ
อัยํ ตุตฺติยา ปาฏิปุคฺคตฺติกา ทกฺขิณา ฯ อรหุตฺตผลสจฺฉนิกิริยา
ปฏฺธิปนฺเน ทานํ เทติ อัยํ จตฺตถา ปาฏิปุคฺคตฺติกา ทกฺขิณา ฯ
อนาคามิสฺส ทานํ เทติ อัยํ ปณฺจมี ปาฏิปุคฺคตฺติกา ทกฺขิณา ฯ
อนาคามิผลสจฺฉนิกิริยา ปฏฺธิปนฺเน ทานํ เทติ อัยํ ฉนฺนุชา
ปาฏิปุคฺคตฺติกา ทกฺขิณา ฯ สกทาคามิสฺส ทานํ เทติ อัยํ สตฺตมี
ปาฏิปุคฺคตฺติกา ทกฺขิณา ฯ สกทาคามิผลสจฺฉนิกิริยา ปฏฺธิปนฺเน
ทานํ เทติ อัยํ อณฺฐมี ปาฏิปุคฺคตฺติกา ทกฺขิณา ฯ โสตาปนฺเน
ทานํ เทติ อัยํ นวมี ปาฏิปุคฺคตฺติกา ทกฺขิณา ฯ โสตาปตฺติผลสจฺฉนิกิริยา
ปฏฺธิปนฺเน ทานํ เทติ อัยํ ทสมี ปาฏิปุคฺคตฺติกา
ทกฺขิณา ฯ พาหิรเก กามสฺส วิตราเค ทานํ เทติ อัยํ เอกาทสมี
ปาฏิปุคฺคตฺติกา ทกฺขิณา ฯ ปุณฺธุชนสีลวฺนฺเต ทานํ เทติ อัยํ
ทฺวาทสมี ปาฏิปุคฺคตฺติกา ทกฺขิณา ฯ ปุณฺธุชนทฺสสีเล ทานํ เทติ อัยํ
เตรสมี ปาฏิปุคฺคตฺติกา ทกฺขิณา ฯ ตฺริจฺฉานคเต ทานํ เทติ อัยํ
จฺททสมี ปาฏิปุคฺคตฺติกา ทกฺขิณาติ ฯ

[๗๑๑] ตตรานนฺท ตฺริจฺฉานคเต ทานํ ทตฺวา สตฺตคฺคณา ทกฺขิณา
ปาฏิกฺขิตฺตพฺพา ฯ ปุณฺธุชนทฺสสีเล ทานํ ทตฺวา สหสฺสคฺคณา ทกฺขิณา
ปาฏิกฺขิตฺตพฺพา ฯ ปุณฺธุชนสีลวฺนฺเต ทานํ ทตฺวา สตฺสหสฺสคฺคณา
#๑ ยู. ปจฺเจกพุทฺเธ ฯ

ทกฺขินฺนา ปาฏิกงฺขิตพฺพา ฯ พาทิเรเก กามสฺสุ วีตราเค ทานํ ทตฺวา
โกฏฺฐิตสทสฺสคฺคณา ทกฺขินฺนา ปาฏิกงฺขิตพฺพา ฯ โสตาปตฺติผลสจฺฉนิกิริยาย
ปฏฺธิปนฺเน ทานํ ทตฺวา อสงฺเขยฺยา อปฺปเมยฺยา ทกฺขินฺนา
ปาฏิกงฺขิตพฺพา ฯ โโก ปน วาโท โสตาปนฺเน โโก ปน วาโท
สททาคามิผลสจฺฉนิกิริยาย ปฏฺธิปนฺเน โโก ปน วาโท สททาคามิสฺส
โก ปน วาโท อนาคามิผลสจฺฉนิกิริยาย ปฏฺธิปนฺเน โโก ปน วาโท
อนาคามิสฺส โโก ปน วาโท อรหตฺตผลสจฺฉนิกิริยาย ปฏฺธิปนฺเน โโก
ปน วาโท ตถาคตสาวเก อรหฺนเต โโก ปน วาโท ปจฺเจกสมฺพุทฺเฐ
โก ปน วาโท ตถาคเต อรหฺนเต สมฺมาสมฺพุทฺเฐ ฯ

[๗๑๒] สุตฺต โข ปนฺนิมานนฺท สงฺฆคตา ทกฺขินฺนา ฯ [๑] พุทฺธปฺปมฺุเข
อุภโตสงฺฆเม ทานํ เทติ อัยํ ปจฺจมา สงฺฆคตา ทกฺขินฺนา ฯ
ตถาคเต ปรีนิพฺพุเต อุภโตสงฺฆเม ทานํ เทติ อัยํ ทฺติยา สงฺฆคตา
ทกฺขินฺนา ฯ ภิกฺขุสงฺฆเม ทานํ เทติ อัยํ ตติยา สงฺฆคตา ทกฺขินฺนา ฯ
ภิกฺขุณีสงฺฆเม ทานํ เทติ อัยํ จตฺตฺถา สงฺฆคตา ทกฺขินฺนา ฯ
เอตฺตเก เม ภิกฺขุ จ ภิกฺขุณีโย จ สงฺฆโต อุทฺทิสฺสธาคฺติ ทานํ
เทติ อัยํ ปญฺจมี สงฺฆคตา ทกฺขินฺนา ฯ เอตฺตเก เม ภิกฺขุ
สงฺฆโต อุทฺทิสฺสธาคฺติ ทานํ เทติ อัยํ ฉฎฺฐา สงฺฆคตา ทกฺขินฺนา ฯ
เอตฺติกา ๒ เม ภิกฺขุณีโย สงฺฆโต อุทฺทิสฺสธาคฺติ ทานํ เทติ อัยํ
สตุตฺตมี สงฺฆคตา ทกฺขินฺนา ฯ

[๗๑๓] ภวิสฺสนฺติ โข ปนฺนินฺนท อนาคตมทฺธานํ โคตฺรภูโน
#๑ ม. เอตฺถนฺตเร กตฺมา สตุตฺต ฯ ๒ โป. ม. ย. เอตฺตกา ฯ

กาสาวกณฺฐา ทุสฺสีลา ปาปชฺรมา เตสุ ทุสฺสีเลสุ สงฺฆํ อุทฺทิสฺส
ทานํ ทสฺสนฺติ ตทาปหิ อานนฺท สงฺฆคตํ ทกฺขิณํ อสงฺเขยฺยํ
อปฺปเมยฺยํ วทามิ น เตววาหิ อานนฺท เกนจิ ปรียาเยน
สงฺฆคตาย ทกฺขิณาย ปาฏิกฺขคฺคิกทานํ มหฺพฺลตฺรํ วทามิ ฯ

[๗๑๔] จตฺสฺโส โข ปนฺนิมานนฺท ทกฺขิณาวิสุทฺธิโย ฯ กตมา
จตฺสฺโส ฯ อตฺถานนฺท ทกฺขิณา ทายกโต วิสุทฺธติ โน
ปฏิกฺคาหกโต อตฺถานนฺท ทกฺขิณา ปฏิกฺคาหกโต วิสุทฺธติ โน
ทายกโต อตฺถานนฺท ทกฺขิณา เนว ทายกโต วิสุทฺธติ โน
ปฏิกฺคาหกโต อตฺถานนฺท ทกฺขิณา ทายกโต เจว วิสุทฺธติ
ปฏิกฺคาหกโต จ ฯ

[๗๑๕] กถญฺจานนฺท ทกฺขิณา ทายกโต วิสุทฺธติ โน ปฏิกฺคาหกโต ฯ
อิชานนฺท ทายโก โหติ สีลวา กลฺยาณชฺรโม ปฏิกฺคาหกา
โหนติ ทุสฺสีลา ปาปชฺรมา เอวํ โข อานนฺท ทกฺขิณา
ทายกโต วิสุทฺธติ โน ปฏิกฺคาหกโต ฯ

[๗๑๖] กถญฺจานนฺท ทกฺขิณา ปฏิกฺคาหกโต วิสุทฺธติ โน
ทายกโต ฯ อิชานนฺท ทายโก โหติ ทุสฺสีโล ปาปชฺรโม ปฏิกฺคาหกา
โหนติ สีลวฺนฺโต กลฺยาณชฺรมา เอวํ โข อานนฺท ทกฺขิณา
ปฏิกฺคาหกโต วิสุทฺธติ โน ทายกโต ฯ

[๗๑๗] กถญฺจานนฺท ทกฺขิณา เนว ทายกโต วิสุทฺธติ โน
ปฏิกฺคาหกโต ฯ อิชานนฺท ทายโก จ โหติ ทุสฺสีโล ปาปชฺรโม

ปฏิบัติคาหกา จ โหนติ ทุสสีลา ปาปธมมา เอว โข อานนุท
ทกขินา เนว ทายกโต วิสุชติ โน ปฏิคาหกโต ฯ

[๗๑๘] กถณจันนุท ทกขินา ทายกโต เจว วิสุชติ
ปฏิบัติคาหกโต จ ฯ อธิชานนุท ทายโก จ โหติ สีลวา กถยาณธมโม
ปฏิบัติคาหกา จ โหนติ สีลวโนโต กถยาณธมมา เอว โข อานนุท
ทกขินา ทายกโต เจว วิสุชติ ปฏิคาหกโต จ ฯ อิมา โข
อานนุท จตสุโส ทกขินาวิสุทธิโยติ ฯ

[๗๑๙] อิทมโวจ ภควา อิทั วตฺวาน สุกโต อถาปริ
เอตทโวจ สตฺถา

โย สีลวา ทุสสีเลสุ ททาติ

ทานั ธมฺเมน ลทฺธิ ๑ สุปสนฺนจิตฺโต

อนภิสทฺทหิ กมฺมผลั อูพาริ

สา ทกขินา ทายกโต วิสุชติ

โย ทุสสีโล สีลวโนเตสุ ททาติ

ทานั อธมฺเมน ลทฺธิ อปฺปสนฺนจิตฺโต

อนภิสทฺทหิ กมฺมผลั อูพาริ

สา ทกขินา ปฏิคาหกโต วิสุชติ

โย ทุสสีโล ทุสสีเลสุ ททาติ

ทานั อธมฺเมน ลทฺธิ อปฺปสนฺนจิตฺโต

#๑ สี. ย. ลทฺธา ฯ

อนภิสททหิ กมฺมผลํ อุพาริ
น ตํ ทานํ วิปฺลผลนฺติ พุริมิ ๑
โย สีลวา สีลวฺนฺเตสุ ททาติ
ทานํ ฌมฺเมน ลทฺธิ์ สฺปสนฺนจิตฺโต
อภิสททหิ กมฺมผลํ อุพาริ
ตํ เว ทานํ วิปฺลผลนฺติ พุริมิ
โย วีตราโค วีตราเคสุ ททาติ
ทานํ ฌมฺเมน ลทฺธิ์ สฺปสนฺนจิตฺโต
อภิสททหิ กมฺมผลํ อุพาริ
ตํ เว ทานํ อามิสทานานมกฺคนฺติ ๒ ๑
ทกฺขิณาวิภงฺกสฺสจฺจํ นิฏฺฐิตํ ทฺวาทสํ ๑
วิภงฺกวฺกโค จตฺตฺโต ๑

ตสฺสทฺทานํ

ภทฺทิสาล สมิทฺธิ จนฺทโน
อคฺคิเวสฺสมาณ โว วรรณํ
สารถิ อุกฺทิสฺสิณา อรณฺณ
ปฺกุกฺส สจฺจวโร วทานํ ๑

#๑ ย. สท ทกฺขิณา เนวฺกโต วิสฺซุณฺติ ๑ ๒ ย. อามิสทานํ วิปฺลนฺติ พุริมิ ๑

สพายนวคโค

อนาถปัญญาโกวาทสูตร

[๗๒๐] เอวมเม สุตฺติ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ
เชตวนเ อนาถปัญญาติกุสฺส อารามे ๑ เตน โข ปน สมเยน
อนาถปัญญาโก กหปติ อาพาธโก โหติ ทุกฺขิตฺโต พาพฺพหิลาโน ๑
อถ โข อนาถปัญญาโก กหปติ อญฺญตรํ ปุริสํ อามนฺเตสิ เอहि
ตฺวํ โภ ๑ ปุริส เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกม อุปสงฺกमितฺวา มม
วจนเนน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทาทิ เอวญฺจ วเทหิ อนาถปัญญาโก
ภนฺเต กหปติ อาพาธโก ทุกฺขิตฺโต พาพฺพหิลาโน โส
ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทตฺติ เยน จายสุมา สาริปฺุตโต
เตนฺอุปสงฺกม อุปสงฺกमितฺวา มม วจนเนน आयสุมโต สาริปฺุตตฺส
ปาเท สิริสา วนฺทาทิ เอวญฺจ วเทหิ อนาถปัญญาโก ภนฺเต กหปติ
อาพาธโก ทุกฺขิตฺโต พาพฺพหิลาโน โส आयสุมโต สาริปฺุตตฺส
ปาเท สิริสา วนฺทตฺติ เอวญฺจ วเทหิ สาธุ กิร ภนฺเต आयสุมา
สาริปฺุตโต เยน อนาถปัญญาติกุสฺส กหปติสฺส นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมตฺ
อนุภมฺปํ อุปาทายาติ ๑ เอวมภนฺเตติ โข โส ปุริโส
อนาถปัญญาติกุสฺส กหปติสฺส ปฏฺิสฺสุตฺวา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทิ ๑
#๑ ม. ย. อมฺโภ ๑

[๗๒๑] เอกมนต์ นิสินโน โข โส ปุริโส ภควนต์ เอตทโวจ
อนาถปิณฑโก ฆนเต คหปติ อาพาธโก ทุกขิตโต พัพพหิตาโน
โส ภควโต ปาเท สิริสา วนทตติ เยน จายสุมา สารีปุตโต
เตนุปลงกมิ อุปสงกมิตวา อายสมนตฺ สารีปุตตํ อภิวาเตตวา
เอกมนตฺ นิสิติ ฯ เอกมนตฺ นิสินโน โข โส ปุริโส อายสมนตฺ
สารีปุตตํ เอตทโวจ อนาถปิณฑโก ฆนเต คหปติ อาพาธโก
ทุกขิตโต พัพพหิตาโน โส อายสมโต สารีปุตตสฺส ปาเท สิริสา
วนทติ เอวณจ วเทติ สาธุ กิร ฆนเต อายสุมา สารีปุตโต
เยน อนาถปิณฑกสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ เตนุปลงกมตุ อนุกมปํ
อุปาทายาติ ฯ อธิวาเสสิ โข อายสุมา สารีปุตโต ตฺตุน्हีภาเวน ฯ
อถ โข อายสุมา สารีปุตโต นิวาเสตวา ปตฺตจิวริ อาทาย อายสมตา
อานนฺเทน ปจฺจาสมเณน เยน อนาถปิณฑกสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ
เตนุปลงกมิ อุปสงกมิตวา ปญฺจตฺเต อาสเน นิสิติ ฯ

[๗๒๒] นิสชฺช โข อายสุมา สารีปุตโต อนาถปิณฑกํ คหปตี
เอตทโวจ กจฺจิ เต คหปติ ขมนิยํ กจฺจิ ยาปนิยํ กจฺจิ [๑] ทุกฺขา
เวทนา ปฏิกฺกมนฺติ โน อภิกฺกมนฺติ ปฏิกฺกโม สานํ ปญฺญาติ
โน อภิกฺกโมติ ฯ น เม ฆนเต สารีปุตต ขมนิยํ ยาปนิยํ พัพพหา
เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมนฺติ โน ปฏิกฺกมนฺติ อภิกฺกโม สานํ
ปญฺญาติ โน ปฏิกฺกโมติ ฯ

[๗๒๓] เสยฺยถาปิ ฆนเต สารีปุตต พลวา ปุริโส ติเณหน
#๑ ม. เอตฺถนฺตเร เตติ ทิสฺสติ ฯ

สัทเรน มุทธานั ๑ อภิมตถุญย เอวเมว โข เม ฆนเต สาริปุตฺต
อธมตฺตา วาตา มุทธานั ๑ โอนนฺตติ ๒ น เม ฆนเต สาริปุตฺต
ขมณียํ น ยาปณียํ พาพฺหา เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมฺมฺติ โน
ปฏิกฺกมฺมฺติ อภิกฺกโม สานํ ปญฺญาติ โน ปฏิกฺกโมติ ฯ

[๑๒๔] เสยฺยถาปี ฆนเต สาริปุตฺต พลวา ปุริโส ทเพฺहन
วรดตฺตกฺขณฺฑเฑน สีเส สีสเวฏฺฐนํ ทเพยฺย เอวเมว โข เม ฆนเต
สาริปุตฺต อธมตฺตา วาตา สีสํ ปริกฺกนฺตฺตติ น เม ฆนเต ขมณียํ
น ยาปณียํ พาพฺหา เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมฺมฺติ โน ปฏิกฺกมฺมฺติ
อภิกฺกโม สานํ ปญฺญาติ โน ปฏิกฺกโมติ ฯ

[๑๒๕] เสยฺยถาปี ฆนเต สาริปุตฺต ทกฺโข โคฆาตโก วา
โคฆาตกนฺตฺวาตี วา ติเณฺहन โควิกนฺตเนน กุจฺฉิ ปริกฺกนฺเตยฺย
เอวเมว โข เม ฆนเต สาริปุตฺต อธมตฺตา วาตา กุจฺฉิ ปริกฺกนฺตฺตติ
น เม ฆนเต สาริปุตฺต ขมณียํ น ยาปณียํ พาพฺหา เม ทุกฺขา เวทนา
อภิกฺกมฺมฺติ โน ปฏิกฺกมฺมฺติ อภิกฺกโม สานํ ปญฺญาติ โน
ปฏิกฺกโมติ ฯ

[๑๒๖] เสยฺยถาปี ฆนเต สาริปุตฺต เทว พลวฺนฺโต ปุริสา
ทูปฺพลตฺริ ปุริสํ นานาพาหาสุ คเหตุวา องฺการกาสุยา
สนฺตาเปยฺยํ สมฺปฺริตาเปยฺยํ เอวเมว โข เม ฆนเต สาริปุตฺต
อธมตฺโต ภายสฺมี ทาโท น เม ฆนเต สาริปุตฺต ขมณียํ น
ยาปณียํ พาพฺหา เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมฺมฺติ โน ปฏิกฺกมฺมฺติ
#๑-๒ ม. มุทฺธนิ อุหนฺตติ ฯ

อภิกโกโม สาณํ ปญญาติ โน ปฏิกโกโมติ ฯ

[๗๒๗] ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น จกฺขุ
อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม จกฺขุ นิสฺสิตํ วิญญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวณฺหิ
เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ
น โสตีติ อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม โสตนิสฺสิตํ วิญญาณํ ภวิสฺสตีติ
เอวณฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ
สิกฺขิตพฺพํ น ฆานํ อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม ฆานนินิสฺสิตํ
วิญญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวณฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห
เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น ชิวฺหํ อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม
ชิวฺหานินิสฺสิตํ วิญญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวณฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ
ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น กายํ อุปาธิยิสฺสามิ
น จ เม กายนินิสฺสิตํ วิญญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวณฺหิ เต คหปติ
สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น มนํ
อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม มโนนินิสฺสิตํ วิญญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวณฺหิ
เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๗๒๘] ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น รูปี
อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม รูปีนินิสฺสิตํ วิญญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวณฺหิ
เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ
น สทฺทํ อุปาธิยิสฺสามิ ... น กนฺธํ อุปาธิยิสฺสามิ ... น รสํ
อุปาธิยิสฺสามิ ... น โผฏฺฐพฺพํ อุปาธิยิสฺสามิ ... น ฌมฺมํ อุปาธิยิสฺสามิ

น จ เม ฌมมนิสฺสตีติ วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวญฺหิ เต คหปติ
สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๗๒๕] ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น จกฺขุวิญฺญาณํ
อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม จกฺขุวิญฺญาณนิสฺสตีติ วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ
เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ
สิกฺขิตพฺพํ น โสตวิญฺญาณํ อุปาธิยิสฺสามิ ... น ฆานวิญฺญาณํ
อุปาธิยิสฺสามิ ... น ชิวหาวิญฺญาณํ อุปาธิยิสฺสามิ ... น กายวิญฺญาณํ
อุปาธิยิสฺสามิ ... น มโนวิญฺญาณํ อุปาธิยิสฺสามิ น
จ เม มโนวิญฺญาณนิสฺสตีติ วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวญฺหิ เต
คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๗๓๐] ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น จกฺขุสมฺมุสฺสํ
อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม จกฺขุสมฺมุสฺสนิสฺสตีติ วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ
เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ
สิกฺขิตพฺพํ น โสตสมฺมุสฺสํ อุปาธิยิสฺสามิ ... น ฆานสมฺมุสฺสํ
อุปาธิยิสฺสามิ ... น ชิวหาสมฺมุสฺสํ อุปาธิยิสฺสามิ ... น กายสมฺมุสฺสํ
อุปาธิยิสฺสามิ ... น มโนสมฺมุสฺสํ อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม มโนสมฺมุสฺสนิสฺสตีติ
วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๗๓๑] ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น
จกฺขุสมฺมุสฺสชฺช เวทนี อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม จกฺขุสมฺมุสฺสชเวทนานิสฺสตีติ
วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห

เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น โสตสมฺผลสฺสํ เวทนํ
อุปาธิยิสฺสามิ ... น ฆานสมฺผลสฺสํ เวทนํ อุปาธิยิสฺสามิ ... น
ชีวหาสมฺผลสฺสํ เวทนํ อุปาธิยิสฺสามิ ... น กายสมฺผลสฺสํ เวทนํ
อุปาธิยิสฺสามิ ... น มโนสมฺผลสฺสํ เวทนํ อุปาธิยิสฺสามิ น จ
เม มโนสมฺผลสฺสขเวทนานิสฺสิตํ วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวญฺหิ
เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๗๓๒] ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น ปจฺจวีธาตุํ
อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม ปจฺจวีธาตุนิสฺสิตํ วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ
เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ
สิกฺขิตพฺพํ น อาโปธาตุํ อุปาธิยิสฺสามิ ... น เตโชธาตุํ อุปาธิยิสฺสามิ ...
น วาโยธาตุํ อุปาธิยิสฺสามิ ... น อากาสาธาตุํ อุปาธิยิสฺสามิ ...
น วิญฺญาณธาตุํ อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม วิญฺญาณธาตุนิสฺสิตํ
วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๗๓๓] ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น รูปี
อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม รูปนีสฺสิตํ วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวญฺหิ
เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น
เวทนํ อุปาธิยิสฺสามิ ... น สลฺลํ อุปาธิยิสฺสามิ ... น สงฺขารา
อุปาธิยิสฺสามิ ... น วิญฺญาณํ อุปาธิยิสฺสามิ น จ เม วิญฺญาณนีสฺสิตํ
วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๗๓๔] ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น อากาสา-

นญายตนํ อุปาถิยิสฺสามิ น จ เม อากาसानญายตนนิสฺสิตํ
วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห เต
คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น วิญฺญาณญายตนํ อุปาถิยิสฺสามิ ...
น อากิญจญญายตนํ อุปาถิยิสฺสามิ ... น เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ
อุปาถิยิสฺสามิ น จ เม เนวสญฺญานาสญฺญายตนนิสฺสิตํ วิญฺญาณํ
ภวิสฺสตีติ เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๗๓๕] ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ น อិธโลกํ
อุปาถิยิสฺสามิ น จ เม อិธโลกนิสฺสิตํ วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ
เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ
สิกฺขิตพฺพํ น ปรโลกํ อุปาถิยิสฺสามิ น จ เม ปรโลกนิสฺสิตํ
วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๗๓๖] ตสฺมาติห เต คหปติ เอวํ สิกฺขิตพฺพํ ยมฺปิ ๑ เม ทิฏฺฐิ
สฺสํ มุตฺติ วิญฺญาคํ [๒] ปริเยสิตํ อนุจิริตํ ๓ มนสา ตมฺปิ น
อุปาถิยิสฺสามิ น จ เม ตนฺนนิสฺสิตํ วิญฺญาณํ ภวิสฺสตีติ
เอวญฺหิ เต คหปติ สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ

[๗๓๗] เอวํ วุคฺคเต อนาถปิณฺฑทิกโก คหปติ ปโรทิ อสฺสูนิ
ปวคฺคเตสิ ฯ อถ โข อายสฺมา อานนฺโท อนาถปิณฺฑทิกโก คหปติ
เอตทโวจ โอลฺยยาสิ ๔ โข ตฺวํ คหปติ สํสีทิ ๕ โข ตฺวํ คหปติตีติ ฯ
นาหิ ฆนฺเต อานนฺท โอลฺยยามิ ๖ น [๗] สํสีทามิ อปิจ เม ทิฆมฺมคฺคตํ
สตถา ปยิริปาสิโต มโนภาวนียา จ ภิกฺขุ น [๘] เม เอวรูปี
#๑ ย. ยมฺปิทํ ฯ ๒-๓ ม. เอตฺถนฺตเร ปตฺตํ อนุจิริตฺตนิ ทิสฺสนฺติ ฯ
#๔ โป. ม. ย. โอลฺยสิ ฯ ๕ ม. สํสีทสิ ฯ ๖ ม. โอลฺยยามิ ฯ
#๗ ม. เอตฺถนฺตเร ปิสฺสทโท อตฺถิ ฯ ๘ ม. จสฺสทโท อตฺถิ ฯ

ชมุภิกถา สุตปุพพาติ ฯ น โข คหปติ คิหีนํ โอทาทวสนานํ
เอวรूपิ ชมุภิกถา ปฏิภาติ ปพพชิตานํ [๑] คหปติ เอวรूपิ ชมุภิกถา
ปฏิภาตีติ ฯ เตนหิ ฆนเต สาริปุตฺต คิหีนปี โอทาทวสนานํ เอวรूपิ
ชมุภิกถา ปฏิภาตุ สนฺติ หิ ฆนเต กุลปุตฺตา อปฺปรชกฺขชาติกา
อสุสวตา ชมุภิสฺส ปรีหายนฺติ ฆวิสฺสนฺติ ชมุภิสฺส อณฺฎาตาโรติ ฯ
อถ โข อายสฺมา จ สาริปุตฺโต อายสฺมา จ อานนฺโท อนาถปิณฺฑิกํ
คหปตี อิมินา โอวาเทน โอวทิตฺวา อุกฺกจาสนา ปกฺกมึสุ ฯ

[๑๓๘] อถ โข อนาถปิณฺฑิกโ กหปติ อจิริปกฺกนฺเต อายสฺมนฺเต
จ สาริปุตฺเต อายสฺมนฺเต จ อานนฺเท [๒] กาลมกาสิ ตฺสิตฺติ กายํ
อุปฺปชฺชิตี ฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิกโ เทวปุตฺโต อภิกฺกนฺตาย
รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺโณ เกวลกปฺป เชตวนํ โอภาเสตฺวา เยน
ภควา เตนฺปสงฺกมิ อุปฺสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
อุกฺกจาสิ ฯ เอกมนฺตํ จิตฺโต โข อนาถปิณฺฑิกโ เทวปุตฺโต ภควนฺตํ
กาถาหิ อชฺฌภาสิ

อิทํ หิตํ เชตวนํ อิติสงฺฆนิเสวิตํ
อาวฺคฺถํ ชมุภราเชน ปีติสฺสชฺชนนํ มม
กมฺมํ วิชฺชา จ ชมุมา ๓ จ สึถํ ชีวิทมฺมุตฺตมํ
เอเตน มจฺจา สฺซุชฺชนฺติ น โคตฺเตน น ชเนน วา
ตสฺมา หิ ปณฺฑิตโ โปโส สมฺปสฺสํ อตฺถมตฺตโน
โยนิโส วิจเเน ชมุภํ เอวํ ตตฺถ วิสฺซุชฺชติ

#๑ ม. ย. โขสทฺโท อตฺถิ ฯ ๒ ย. กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา ตฺสิตฺติ กายํ อุปฺปชฺชิตี ฯ

#๓ โป. ม. ย. ชมุโโม ฯ

สาริปุตฺโตว ปญญา ย สีนฺน อุปสเมน จ

โย หิ ๑ ปารคโต ภิกขุ เอตาวปรโม สียาติ ฯ

อิทมโวจ อนาถปิณฑโก เทวปุตฺโต ฯ สมนฺนุโย สตุถา อโหสิ ฯ

อถ โข อนาถปิณฑโก เทวปุตฺโต สมนฺนุโย เม สตุถาติ

ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา ตตฺถเอวนฺตรชายี ฯ

[๗๓๕] อถ โข ภควา ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ภิกขุ

อามนฺเตสิ อิมํ ภิกฺขเว รตฺตี อณฺณตโร เทวปุตฺโต อภิกฺกนฺตาย

รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺโณ เกวลกปฺปี เชตวนํ โอบาเสตฺวา เยนํ

เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา มํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ

เอกมฺนฺตํ จิตฺ โข โส เทวปุตฺโต มํ อิมานิ กถาหิ อชฺฌภาสิ

อิทํ หิตํ เชตวนํ อีสสงฺฆนิเสวิตํ

อาวุตฺถิ ฆมฺมราเชน ปีติสฺสยฺชนนํ มม

กมฺมํ วิชฺชา จ ฆมฺมา ๒ จ สีนํ ชีวิตมฺตฺตมํ

เอเตน มจฺจา สุขฺฆนฺติ น โภคฺเตน น ฐเนน วา

ตสฺมา หิ ปญฺหิตฺโต โปโส สมนฺปสฺสํ อตฺถมตฺตโน

โยนิโส วิจิเน ฆมฺมํ เอวํ ตตฺถ วิสุฆฺมติ

สาริปุตฺโตว ปญญา ย สีนฺน อุปสเมน จ

โย หิ ๓ ปารคโต ภิกขุ เอตาวปรโม สียาติ ฯ

อิทมโวจ ภิกฺขเว โส เทวปุตฺโต สมนฺนุโย เม สตุถาติ มํ

อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา ตตฺถเอวนฺตรชายีติ ฯ

#๑-๓ ไป. ม. ปี ๑ ๒ ไป. ม. ย. ฆมฺโม ฯ

[๗๔๐] เอวํ วุตเต อายสฺมา อานนุโท ภควนฺตํ เอตทโวจ
โส หิ นฺน โส ฆนฺเต อนาถปิณฺฑโก เทวปฺตฺโต ภวิสฺสตี
อนาถปิณฺฑโก ฆนฺเต กหปตี อายสฺมณฺเต สาริปฺตฺเต
อภิปรฺสนฺโน ๑ อโหสีตี ฯ สาธุ สาธุ อานนุท ยาวตํ โข อานนุท
ตกฺกาย ปตฺตพฺพํ อานุปรฺตฺตํ [๒] ตยา อนาถปิณฺฑโก โส [๓] เทวปฺตฺโต
นญฺโฉตี ๔ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนุโท ภควโต
ภาสีตี อภินนฺทิตี ฯ

อนาถปิณฺฑโกวาทสฺสตุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปจฺมํ ฯ

#๑ ที. ย. อเวจฺจปรฺสนฺโน ฯ ๒ โป. ม. เอตฺถนฺตเร ตนฺตี ทิสฺสตี ฯ

#๓ ม. ย. เอตฺถนฺตเร อานนุทาทิ อตฺถิ ฯ ๔ โป. ม. นญฺโฉตี น ทิสฺสตี ฯ

ฉนโนวาทสูตร

[๗๔๑] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา ราชกเห วิหริตี
เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป ฯ เตเน โข ปน สมเยน อายสฺมา จ
สาริปฺตุโต อายสฺมา จ มหาจฺนุโท อายสฺมา จ ฉนฺโน กิซฺฌญฺเญ
ปพฺพเต วิหริตี ฯ เตเน โข ปน สมเยน อายสฺมา ฉนฺโน
อาพาธโก โหตี ทุกฺขิตฺโต พาพฺพหิลาโน ฯ

[๗๔๒] อถ โข อายสฺมา สาริปฺตุโต สายณฺหสมยั
ปฏิสถลانا วุฏฺฐิตฺโต เยนายสฺมา มหาจฺนุโท เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหาจฺนุทํ เอตทโวจ อายมาวฺโส จฺนุท
เยนายสฺมา ฉนฺโน เตนฺอุปสงฺกมิตฺสสาม กิลาณปฺจฺจกาทิ ฯ เอวมวฺโสตี
โข อายสฺมา มหาจฺนุโท อายสฺมโต สาริปฺตุตฺตสฺส ปจฺจสฺโสตี ฯ
อถ โข อายสฺมา จ สาริปฺตุโต อายสฺมา จ มหาจฺนุโท
เยนายสฺมา ฉนฺโน เตนฺอุปสงฺกมิตฺส อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา ฉนฺเนน
สทฺฐี สมฺโมทิตฺสฺส สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ
นิตฺทิตฺสฺส ฯ เอกมนฺตํ นิตฺทินฺโน โข อายสฺมา สาริปฺตุโต อายสฺมนฺตํ
ฉนฺนํ เอตทโวจ กจฺจติ เต อาวฺโส ฉนฺน ชมนียํ กจฺจติ ยาปนียํ
กจฺจติ ทุกฺขา เวทนา ปฏิกฺกมนฺติ โน อภิกฺกมนฺติ ปฏิกฺกโม สานํ
ปญฺญาตติ โน อภิกฺกโมติ ฯ น เม อาวฺโส สาริปฺตุตฺต ชมนียํ น
ยาปนียํ พาพฺพหา เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมนฺติ โน ปฏิกฺกมนฺติ
อภิกฺกโม สานํ ปญฺญาตติ โน ปฏิกฺกโมติ ฯ

[๗๔๓] เสขยถาปี อาวุโส สาริปุตฺต [๑] ปุริโส ติณฺเหรน สิขเรน
สีลํ ๒ อภิมตฺเตยฺย เอวเมว โข เม อาวุโส สาริปุตฺต อธิมตฺตา
วาทา มุทฺธานํ ๓ โอรุหนนฺติ ๔ น เม อาวุโส สาริปุตฺต ขมนิยํ น
ยาปนิยํ พาฬุหา เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมฺมฺนฺติ โน ปฏิกฺกมฺมฺนฺติ
อภิกฺกโม สานํ ปญฺญาตติ โน ปฏิกฺกโมติ ฯ

[๗๔๔] เสขยถาปี อาวุโส สาริปุตฺต พลวา ปุริโส ทเพฺหน
วรตฺตกฺขณฺเฑน สีเส สีตเวณฺณจฺฉนํ ทเทยฺย เอวเมว โข เม อาวุโส
สาริปุตฺต อธิมตฺตา วาทา สีลํ ปริกฺกนฺตฺนฺติ น เม อาวุโส
สาริปุตฺต ขมนิยํ น ยาปนิยํ พาฬุหา เม ทุกฺขา เวทนา
อภิกฺกมฺมฺนฺติ โน ปฏิกฺกมฺมฺนฺติ อภิกฺกโม สานํ ปญฺญาตติ โน
ปฏิกฺกโมติ ฯ

[๗๔๕] เสขยถาปี อาวุโส สาริปุตฺต ทกฺโข โคฆาตโก วา
โคฆาตกนฺเตวาสี วา ติณฺเหรน โควิกนฺตฺเนน กุจฺฉิ ปริกฺกนฺเตยฺย
เอวเมว โข เม อาวุโส สาริปุตฺต อธิมตฺตา วาทา กุจฺฉิ
ปริกฺกนฺตฺนฺติ น เม อาวุโส สาริปุตฺต ขมนิยํ น ยาปนิยํ พาฬุหา
เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมฺมฺนฺติ โน ปฏิกฺกมฺมฺนฺติ อภิกฺกโม สานํ
ปญฺญาตติ โน ปฏิกฺกโมติ ฯ

[๗๔๖] เสขยถาปี อาวุโส สาริปุตฺต เทว พลวานุโต ปุริสา
ทูปฺพลตฺริ ปุริสํ นานาพาหาสุ คเหตุวา องฺการกาสุยา
สนฺดาเปยฺยํ สมฺปฺริตาเปยฺยํ เอวเมว โข เม อาวุโส สาริปุตฺต
#๑ ไป. ม. เอตฺถนฺตฺเร พลวาติ ทิสฺสตี ฯ ๒-๓ ม. มุทฺธนิ ฯ ๔ ม. อูหนนฺติ ฯ

อหิมตฺตา กายสฺมี ทาโห น เม อาวุโส สารีปุตฺต ขมณฺี น
ยาปณฺี พาวุหา เม ทุกฺขา เวทนา อภิกฺกมฺนฺติ โน ปฏิกฺกมฺนฺติ
อภิกฺกโม สานํ ปญฺญาตฺติ โน ปฏิกฺกโม สตฺถํ อาวุโส สารีปุตฺต
อาหริสฺสามิ นาวกฺขามิ จีวิตฺตฺติ ฯ

[๑๔๑] มายสฺมา จฺนฺโน สตฺถํ อหเรตี ยาเปตฺตฺตฺมา จฺนฺโน
ยาเปนฺตํ มยฺ อายสฺมฺนฺตํ จฺนฺนํ อิจฺฉาม สเจ อายสฺมฺโต จฺนฺนฺสฺส
นตฺถิ สປฺປายานิ โภชนานิ อหํ อายสฺมฺโต จฺนฺนฺสฺส สປฺປายานิ
โภชนานิ ปฺริยฺเสตีสฺสามิ สเจ อายสฺมฺโต จฺนฺนฺสฺส นตฺถิ สປฺປายานิ
เกสฺซฺชานิ อหํ อายสฺมฺโต จฺนฺนฺสฺส สປฺປายานิ เกสฺซฺชานิ
ปฺริยฺเสตีสฺสามิ สเจ อายสฺมฺโต จฺนฺนฺสฺส นตฺถิ ปฏฺฐิรฺูปํ อฺปฏฺฐจฺจาโก ๑
อหํ อายสฺมฺนฺตํ จฺนฺนํ อฺปฏฺฐจฺหิสฺสามิ มายสฺมา จฺนฺโน สตฺถํ
อหเรตี ยาเปตฺตฺตฺมา จฺนฺโน ยาเปนฺตํ มยฺ อายสฺมฺนฺตํ จฺนฺนํ
อิจฺฉามาทิ ฯ

[๑๔๒] นปี เม อาวุโส สารีปุตฺต นตฺถิ สປฺປายานิ โภชนานิ
นปี เม นตฺถิ สປฺປายานิ เกสฺซฺชานิ นปี เม นตฺถิ ปฏฺฐิรฺูปํ ๒
อฺปฏฺฐจฺจาโก อປิจฺจฺวุโส สารีปุตฺต ปฺริจฺฉินฺโณ [๑] สตฺถา ทีฆรตฺตํ
มฺนาเปเนว โน อมฺนาเปนฺ เอตํ หิ อาวุโส สารีปุตฺต สวากฺกสฺส
ปฏฺฐิรฺูปํ ยํ สตฺถารํ ปฺริจฺเรยฺย มฺนาเปเนว โน อมฺนาเปนฺ อนุປวชฺชํ
จฺนฺโน ภิกฺขุ สตฺถํ อหริสฺสตีตี เอวเมตํ อาวุโส สารีปุตฺต
ธารหิตฺติ ฯ ปุจฺเจยฺยาม มยฺ อายสฺมฺนฺตํ จฺนฺนํ กิณฺณจฺเทว เทสํ สเจ
#๑-๒ ม. ปฏฺฐิรฺูปา อฺปฏฺฐจฺจากา ฯ ๑ ม. ยฺ. เมสฺทฺโท อตฺถิ ฯ

อาชฺฐมา ฉนฺโน โอบาสํ กโรติ ปญฺหสฺส เวยฺยากรณายาติ ฯ
ปฺจุฉฺฉาวุโส สาริปฺพุตฺต สฺตฺวา เวทิสฺสามิตฺติ ฯ

[๗๔๕] จกฺขุ อวฺุโส ฉนฺน จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ
ชฺมเม เอตํ มม เอนฺโสมฺหสมฺมิ เอนฺโสมฺห เม อตฺตาคฺติ
สมฺนุสฺสสฺสตี โสตํ อวฺุโส ฉนฺน โสตวิญฺญาณํ ฯเปฯ ฉานํ
อวฺุโส ฉนฺน ฉานวิญฺญาณํ ... ชิวฺุหํ อวฺุโส ฉนฺน ชิวฺุหาวิญฺญาณํ ...
กายํ อวฺุโส ฉนฺน กายวิญฺญาณํ ... มนํ อวฺุโส ฉนฺน
มโนวิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ชฺมเม เอตํ มม เอนฺโสมฺหสมฺมิ
เอนฺโสมฺห เม อตฺตาคฺติ สมฺนุสฺสสฺสตีติ ฯ จกฺขุ อวฺุโส สาริปฺพุตฺต
จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ชฺมเม เนตํ มม
เนนฺโสมฺหสมฺมิ น เมโส อตฺตาคฺติ สมฺนุสฺสสามิ โสตํ อวฺุโส สาริปฺพุตฺต
โสตวิญฺญาณํ ... ฉานํ อวฺุโส สาริปฺพุตฺต ฉานวิญฺญาณํ ... ชิวฺุหํ
อวฺุโส สาริปฺพุตฺต ชิวฺุหาวิญฺญาณํ ... กายํ อวฺุโส สาริปฺพุตฺต
กายวิญฺญาณํ ... มนํ อวฺุโส สาริปฺพุตฺต มโนวิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณ-
วิญฺญาตพฺเพ ชฺมเม เนตํ มม เนนฺโสมฺหสมฺมิ น เมโส อตฺตาคฺติ
สมฺนุสฺสสามิตฺติ ฯ

[๗๕๐] จกฺขุสฺสมิ อวฺุโส ฉนฺน จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุวิญฺญาณ-
วิญฺญาตพฺเพสฺส ชฺมเมสฺส กิํ ทิสฺวา กิํ อภิญฺญาชฺช จกฺขุ
จกฺขุวิญฺญาณํ จกฺขุวิญฺญาณวิญฺญาตพฺเพ ชฺมเม เนตํ มม
เนนฺโสมฺหสมฺมิ น เมโส อตฺตาคฺติ สมฺนุสฺสสฺสตี โสตสฺสมิ อวฺุโส ฉนฺน

โสตวิญญาณ ... ฆานสฺมี อาวุโส จนน ฆานวิญญาณ ... ชิวหาย
อาวุโส จนน ชิวหาวิญญาณ ... กายสฺมี อาวุโส จนน
กายวิญญาณ ... มนสฺมี อาวุโส จนน มโนวิญญาณ มโนวิญญาณ-
วิญญาตพฺเพสุ ฌมฺเมสุ ก็ ทิสฺวา ก็ อภิญญา มนํ มโนวิญญาณํ
มโนวิญญาณวิญญาตพฺเพ ฌมฺเม เนตํ มม เนโสหฺมสฺมี น
เมโส อตฺตาคิ สมนุปลฺสฺสตีติ ฯ จกฺขุสฺมี อาวุโส สาริปฺตฺต
จกฺขุวิญญาณ จกฺขุวิญญาณวิญญาตพฺเพสุ ฌมฺเมสุ นิโรธํ ทิสฺวา
นิโรธํ อภิญญา จกฺขุ จกฺขุวิญญาณํ จกฺขุวิญญาณวิญญาตพฺเพ
ฌมฺเม เนตํ มม เนโสหฺมสฺมี น เมโส อตฺตาคิ สมนุปลฺสฺสามิ
โสตสฺมี อาวุโส สาริปฺตฺต โสตวิญญาณ ... ฆานสฺมี อาวุโส
สาริปฺตฺต ฆานวิญญาณ ... ชิวหาย อาวุโส สาริปฺตฺต ชิวหาวิญญาณ ...
กายสฺมี อาวุโส สาริปฺตฺต กายวิญญาณ ... มนสฺมี
อาวุโส สาริปฺตฺต มโนวิญญาณ มโนวิญญาณวิญญาตพฺเพสุ
ฌมฺเมสุ นิโรธํ ทิสฺวา นิโรธํ อภิญญา มนํ มโนวิญญาณํ
มโนวิญญาณวิญญาตพฺเพ ฌมฺเม เนตํ มม เนโสหฺมสฺมี น
เมโส อตฺตาคิ สมนุปลฺสฺสามีติ ฯ

[๗๕๑] เอวํ วุตฺเต อายสฺมา มหาจฺจุโท อายสฺมฺนํ จนนํ
เอตทโวจ คสฺมาตีห อาวุโส จนน อิทมฺปิ ตสฺส ภควโต
สาสนํ นิจฺจกฺปปี มนสฺมี ๑ กาดพฺพิ นิสฺสิตตฺส จลิตํ อนิสฺสิตตฺส
#๑ โป. ม. ย. มนสฺสีติ ทิสฺสตีติ ฯ

จลิตั นตฺถิ จลิตฺเต อสฺสตี ปสฺสทฺฐิ ปสฺสทฺฐิยา สติ นติ น
โหติ นตฺถิยา อสฺสตี อากฺคิ คคฺติ น โหติ อากคฺคิตฺถิยา อสฺสตี
จตุปปาโต น โหติ จตุปปาเต อสฺสตี เนวฺช น หุริ น อุภยมนฺตเรณ
เอเสวนฺโต ทฺวขฺสฺสาตี ฯ อถ โข อายสฺมา จ สารีปฺตฺโต
อายสฺมา จ มหาจฺจนฺโท อายสฺมนฺตํ จนนํ อิมินา โอวาเทน โอวทิตฺวา
อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมฺมึสุ ฯ

[๗๕๒] อถ โข อายสฺมา จนนฺโน อจิริปกฺกนฺเต อายสฺมนฺเต จ
สารีปฺตฺเต อายสฺมนฺเต จ มหาจฺจนฺเต สตฺถิ อหเรตี ฯ อถ โข
อายสฺมา สารีปฺตฺโต เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺมิ อุปสงฺกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวัตฺเตตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทฺธิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข
อายสฺมา สารีปฺตฺโต ภควนฺตํ เอตทวโจ อายสฺมตา ภนฺเต
จนนฺเนน สตฺถิ อหริตฺถิ ตสฺส กา คคฺติ โก อภิสฺมปฺราโยตี ฯ
นनु เต สารีปฺตฺต จนนฺเนน ภิกฺขุณา สมฺมุขายเวย อนฺุปวชฺชตา
พฺยาคคฺาตี ฯ อตฺถิ ภนฺเต ปุพฺพชฺริ นาม วชฺชิกาโม ตตฺถายสฺมโต
จนนฺนสฺส มิตฺตกุลานิ สฺหชฺชกุลานิ อุปวชฺชกุลานีตี ฯ

[๗๕๓] โหนฺติ เหตุานิ ๑ สารีปฺตฺต จนนฺนสฺส ภิกฺขุโน มิตฺตกุลานิ
สฺหชฺชกุลานิ อุปวชฺชกุลานิ นาทิ สารีปฺตฺต เอตฺตาวตา อุปวชฺชิตฺติ ๒
วทามิ โข โข สารีปฺตฺต อิมญฺจ กายํ นิกฺขิปปตี อญฺญญฺจ กายํ
อุปาทียตี ตมฺหํ อุปวชฺชิตฺติ ๓ วทามิ ตํ จนนฺนสฺส ภิกฺขุโน นตฺถิ
อนฺุปวชฺชํ จนนฺโน ภิกฺขุ สตฺถิ อหเรตีตี ฯ [๔]

#๑ โป. ม. ย. เหตุ ฯ ๒-๓ ม. ย. สอุปวชฺช ๔ โป. ม. เหตุถนฺตเร เอวเมตํ
#สารีปฺตฺต ฐาเรตีตี ทิสฺสนฺติ ฯ

สูตร ม. อุปริปณาสกั - หน้าที่ 479

อิทมโวจ ภควา อตตมโน อายสุมา สาริปุตุโต ภควโต
ภาสิต อภินนุทีติ ฯ

ฉนโนวาทสุตตัม นิภูริตัม ทุตติยัม ฯ

ปุณฺโณวาทสูตรํ

[๗๕๔] เอวมเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตถึยํ วิหริติ
เชตวนเ อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ อถ โข อายสฺมา ปุณฺโณ
สายนุหสมยํ ปฏิสถึถานา วุฏฺฐิตो เยน ภควา เตนุปลสงฺกมิ
อุปลสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวัตเตตฺวา เอกมนฺตํ นิสึทึ ฯ เอกมนฺตํ
นินฺนโน โข อายสฺมา ปุณฺโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ สาธุ มํ ภนฺเต
ภควา สงฺขิตฺเตน โอวาเทน โอวทตฺตํ ยมํ ภาวโต ชมมํ สุตฺวา
เอโก วุปกฺกฺโข อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหเรยฺยนฺติ ฯ
เตนหิ ปุณฺณ สฺสณานิ สาธุกํ มนสิกโรหิ ภาสิสฺสามิตี ฯ
เอวมภนฺเตติ โข โส ๑ อายสฺมา ปุณฺโณ ภควโต ปจฺจสุโสสิ ฯ

[๗๕๕] ภควา เอตทโวจ สนฺติ โข ปุณฺณ จกฺขุวิญญेยฺยา
รฺูปา อิกฺกา กนฺตา มนาปา ปิยรฺูปา กามุปลสฺสณิธา รชนียา
ตญฺเจ ภิกฺขุ อภินฺนุทตี อภิวัตตี อชฺโฆสาย ติกฺกฺจตี ตสฺส ตํ
อภินฺนุทโต อภิวัตโต อชฺโฆสาย ติกฺกฺจโต อุปลฺพชฺชตี นนฺทึ
นนฺทิสฺมฺมทฺยา ทฺกฺขสมฺมทโย ปุณฺณาติ วทามิ ฯ สนฺติ โข ปุณฺณ
โสตฺวิญญेยฺยา สทฺทา ... ฆานวิญญेยฺยา คนฺธา ... ชิวฺหาวิญญेยฺยา
รสฺา ... กายวิญญेยฺยา โฝฏฺฐทฺพา ... มโนวิญญेยฺยา ชมฺมา อิกฺกา
กนฺตา มนาปา ปิยรฺูปา กามุปลสฺสณิธา รชนียา ตญฺเจ ภิกฺขุ
อภินฺนุทตี อภิวัตตี อชฺโฆสาย ติกฺกฺจตี ตสฺส ตํ อภินฺนุทโต
#๑ ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

อภิวทโต อชฺโฆสาย ติฏฺฐโต อุปฺปชฺชติ นนฺทิ นนฺทิสมฺมทยา
ทุกฺขสมฺมทโย ปุณฺณชาติ วทามิ ฯ

[๗๕๖] สนฺติ จ โข ปุณฺณ จกฺขุวิญญฺเยยฺยา รูปา อิฏฺฐา กนฺตา
มฺนาปา ปิยฺรูปา กามฺมปฺตลฺหิตา รชฺนียา ตลฺเจ ภิกฺขุ นาภินฺนฺทติ
นาภิวทติ นาชฺโฆสาย ติฏฺฐติ ตสฺส ตํ อนภินฺนฺทโต อนภิวทโต
อนชฺโฆสาย ติฏฺฐโต นนฺทิ นินฺรุชฺชติ นนฺทินิโรธา ทุกฺขนิโรโธ ปุณฺณชาติ
วทามิ ฯ สนฺติ โข ปุณฺณ โสตฺวิญญฺเยยฺยา สทฺทา ... ฆานวิญญฺเยยฺยา
คฺนฺธา ... ชิวฺหาวิญญฺเยยฺยา รสา ... กายวิญญฺเยยฺยา โสฏฺฐพฺพา ...
มโนวิญญฺเยยฺยา ชมฺมา อิฏฺฐา กนฺตา มฺนาปา ปิยฺรูปา กามฺมปฺตลฺหิตา
รชฺนียา ตลฺเจ ภิกฺขุ นาภินฺนฺทติ นาภิวทติ นาชฺโฆสาย ติฏฺฐติ
ตสฺส ตํ อนภินฺนฺทโต อนภิวทโต อนชฺโฆสาย ติฏฺฐโต นนฺทิ
นินฺรุชฺชติ นนฺทินิโรธา ทุกฺขนิโรโธ ปุณฺณชาติ วทามิ ฯ อิมินา จ
ตฺวํ ปุณฺณ มยา สงฺฆิตฺเตน โอวาเทน โอวทิตฺถ กตฺมสฺมี ชนปฺเท
วิหริสฺสตีติ ฯ อิมินาหิ ภนฺเต ภควตา สงฺฆิตฺเตน โอวาเทน โอวทิตฺถ
อตุถิ สฺนาปรนฺโต นาม ชนปฺโท ตตฺถาหิ วิหริสฺสามีติ ฯ

[๗๕๗] จณฺหา โข ปุณฺณ สฺนาปรนฺตกา มนฺุสฺสา ผรุสา โข
ปุณฺณ สฺนาปรนฺตกา มนฺุสฺสา สเจ ตํ ปุณฺณ สฺนาปรนฺตกา
มนฺุสฺสา อกฺโกสิสฺสนฺติ ปรีภาสิสฺสนฺติ ตตฺถ เต ปุณฺณ กิณฺติ
ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ มํ ภนฺเต สฺนาปรนฺตกา มนฺุสฺสา อกฺโกสิสฺสนฺติ
ปรีภาสิสฺสนฺติ ตตฺถ เม เอวํ ภวิสฺสตี ภทฺทกา วติเม

สุณาปรนตกา มนุสสา สุภททกา วติเม สุณาปรนตกา มนุสสา ยั
เม นยิเม ปาณินา ปหาริ เทนุตีติ เอวเมตถ ภควา ภวิสฺสตี
เอวเมตถ สุคต ภวิสฺสตีติ ฯ

[๑๕๘] สเจ ปน เต ปุณฺณ สุณาปรนตกา มนุสสา ปาณินา
ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตฺถ ปน เต ปุณฺณ กิณฺติ ภวิสฺสตีติ ฯ
สเจ เม ภนฺเต สุณาปรนตกา มนุสสา ปาณินา ปหาริ ทสฺสนฺติ
ตตฺถ เม เอวํ ภวิสฺสตี ภทฺทกา วติเม สุณาปรนตกา มนุสสา
สุภทฺทกา วติเม สุณาปรนตกา มนุสสา ยั เม นยิเม เลขุฑฺฒนา
ปหาริ เทนุตีติ เอวเมตถ ภควา ภวิสฺสตี เอวเมตถ สุคต
ภวิสฺสตีติ ฯ

[๑๕๙] สเจ ปน เต ปุณฺณ สุณาปรนตกา มนุสสา เลขุฑฺฒนา
ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตฺถ ปน เต ปุณฺณ กิณฺติ ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ
เม ภนฺเต สุณาปรนตกา มนุสสา เลขุฑฺฒนา ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตฺถ
เม เอวํ ภวิสฺสตี ภทฺทกา วติเม สุณาปรนตกา มนุสสา สุภทฺทกา
วติเม สุณาปรนตกา มนุสสา ยั เม นยิเม ทณฺเฑน ปหาริ
เทนุตีติ เอวเมตถ ภควา ภวิสฺสตี เอวเมตถ สุคต ภวิสฺสตีติ ฯ

[๑๖๐] สเจ ปน เต ปุณฺณ สุณาปรนตกา มนุสสา ทณฺเฑน
ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตฺถ ปน เต ปุณฺณ กิณฺติ ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ
เม ภนฺเต สุณาปรนตกา มนุสสา ทณฺเฑน ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตฺถ
เม เอวํ ภวิสฺสตี ภทฺทกา วติเม สุณาปรนตกา มนุสสา สุภทฺทกา

วติเม สุณาปรนตกา มนุสสา ยั เม นยิเม สตุเถน ปหาริ
เทนุตีติ เอวเมตถ ภควา ภวิสฺสตี เอวเมตถ สุคต ภวิสฺสตีติ ฯ

[๗๖๑] สเจ ปน เต ปุณฺณ สุณาปรนตกา มนุสสา สตุเถน
ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตถ ปน เต ปุณฺณ กิณฺติ ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ
เม ภนฺเต สุณาปรนตกา มนุสสา สตุเถน ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตถ
เม เอว ภวิสฺสตี ภทฺทกา วติเม สุณาปรนตกา มนุสสา สุภทฺทกา
วติเม สุณาปรนตกา มนุสสา ยั มํ นยิเม ติเณหน สตุเถน
ชีวิตา โวโรเปนฺตีติ เอวเมตถ ภควา ภวิสฺสตี เอวเมตถ สุคต
ภวิสฺสตีติ ฯ

[๗๖๒] สเจ ปน ตํ ปุณฺณ สุณาปรนตกา มนุสสา ติเณหน
สตุเถน ชีวิตา โวโรเปสฺสนฺติ ตตถ ปน เต ปุณฺณ กิณฺติ
ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ มํ ภนฺเต สุณาปรนตกา มนุสสา ติเณหน
สตุเถน ชีวิตา โวโรเปสฺสนฺติ ตตถ เม เอว ภวิสฺสตี สนฺติ
โฆ ภควโต สาวกา กาเยน จ ชีวเตน จ อญฺญิยมาณา หรายมาณา
ชิกฺขญิยมาณา ๑ สตุถหารกํ ปรีเยสนฺติ ตํ เม อิทํ อปริยัญฺจเวย สตุถหารกํ
ลทฺธนฺติ เอวเมตถ ภควา ภวิสฺสตี เอวเมตถ สุคต ภวิสฺสตีติ ฯ

[๗๖๓] สาธุ สาธุ ปุณฺณ สกฺขิสฺสตี โฆ ตวํ ปุณฺณ อิมินา
ทมฺปสเมน สมนฺนาคโต สุณาปรนตสฺมี ชนปเท วิหริตุํ ยสฺสทานิ
ตวํ ปุณฺณ กาลํ มลฺลสฺตีติ ฯ อถ โฆ आयสฺมา ปุณฺโณ
ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนฺโมทิตฺวา อญฺญาเยสสา ภควนฺตํ
#๑ ไป. ม. ย. ชิกฺขญมาณา ฯ

อภิวาทตวา ปทกขิณั กตวา เสนาสนั สัสามตวา ปตตจิวรมาทาย
เยน สุนาปรนุโต ชนปโท เตน จาริกั ปกุกามิ ฯ อนุปุพเพน
จาริกญจรมาโน เยน สุนาปรนุโต ชนปโท ตทวสริ ฯ

[๗๖๔] ตตฺร สุกั อายสุมา ปุณฺโณ สุนาปรนุตสุมิ ชนปเท
วิหฺรติ ฯ อถ โข อายสุมา ปุณฺโณ เตเนวนุตรวสุเสน ปญฺจมตฺตานิ
อุปาสกตฺตานิ ปฎิเทเสติ ๑ เตเนวนุตรวสุเสน ปญฺจมตฺตานิ
อุปาสิกตฺตานิ ปฎิเทเสติ ๒ เตเนวนุตรวสุเสน ติสฺโส วิชฺชา
สจฺจกาสิ ๓ ฯ อถ โข อายสุมา ปุณฺโณ อปรเณ สมเยน ปรีนิพฺพายิ ฯ
อถ โข สมพฺพลา ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงกมิมิสฺส อุปสงกมิตฺวา ๔
ภควนฺตํ อภิวาทตวา เอกมนฺตํ นิสิตฺทิสฺส ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข
เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจฺจ โย โส ฆนฺเต ปุณฺโณ นาม
กุลปฺตฺโต ภควตา สงฺขิตฺเตน โอวาเทน โอวทิตฺโต โส กาลกโต
ตสฺส กา คติ โก อภิสมฺปรายิตฺติ ฯ

[๗๖๕] ปณฺชิตฺโต ภิกฺขเว ปุณฺโณ กุลปฺตฺโต ปจฺจปาที ๔
ธมฺมสฺसानุธมฺมํ น จ มํ ธมฺมาธิกรณั วิเหเจสิ ปรีนิพฺพุโต
ภิกฺขเว ปุณฺโณ กุลปฺตฺโตติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ

ปุณฺโณวาทสฺสฺตํ นิฏฺฐิตํ ตตฺติยํ ฯ

#๑-๒ ย. ปฎิปาเทสิ ฯ ๓ ย. สจฺจกาสิ ฯ ๔ โป. สจฺจวาที ฯ

นนทโกวาทสูตร

[๗๖๖] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
เชตวันเ อนาถปิณฑิกสสุ อารามเ ฯ อถ โข มหาปชาปตี โคตมี
ปลงฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุณิเสเตหิ สทฺธี เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมึ
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตัง อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺตัง อฏฺฐาสิ ฯ เอกมฺนตฺตัง
จิตฺตา โข มหาปชาปตี โคตมี ภควนฺตัง เอตทโวจ โอวทตฺต ฆนฺเต
ภควา ภิกฺขุณิเอยิ อนุสาสตฺ ฆนฺเต ภควา ภิกฺขุณิเอยิ กโรตฺต ฆนฺเต
ภควา ภิกฺขุณินิํ ฆมฺมิกถนฺตึ ฯ

[๗๖๗] เตน โข ปน สมเยน เถรา ภิกฺขุ ภิกฺขุณิเอยิ โอวทนฺตึ
ปริยาเยน ฯ อายสฺมา ปน นนฺทโก น อิจฺฉตี ภิกฺขุณิเอยิ โอวทิตฺตํ
ปริยาเยน ฯ อถ โข ภควา อายสฺมฺนตฺตัง อานนฺทํ อามนฺเตสิ กสฺส
นฺ โข อานนฺท อชฺช ปริยาโย ภิกฺขุณิเอยิ โอวทิตฺตํ ปริยาเยนาติ ๑ ฯ
สพฺเพเหว ฆนฺเต กโต ปริยาโย ภิกฺขุณิเอยิ โอวทิตฺตํ ปริยาเยน
อัย ฆนฺเต อายสฺมา นนฺทโก น อิจฺฉตี ภิกฺขุณิเอยิ โอวทิตฺตํ
ปริยาเยนาติ ฯ อถ โข ภควา อายสฺมฺนตฺตัง นนฺทกํ อามนฺเตสิ โอวท
นนฺทก ภิกฺขุณิเอยิ อนุสาส นนฺทก ภิกฺขุณิเอยิ กโรหิ ตฺวํ พฺราหฺมณ
ภิกฺขุณินิํ ฆมฺมิกถนฺตึ ฯ เอวมฺนฺเตติ โข อายสฺมา นนฺทโก ภควโต
#๑ สี. ย. อิตโต ปริ นนฺทกสฺส ฆนฺเต ปริยาโย ภิกฺขุณิเอยิ โอวทิตฺตํ ปริยาเยนาติ วจัน
#ทิสฺสตี ฯ

ปฏิสสุตวา ปุพฺพหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย สาวตฺถิ
ปิณฑาย ปาวีสี ฯ สาวตฺถิยํ ปิณฑาย จริตฺวา ปจฺจนาภตฺตํ
ปิณฑปาตปฏิกุกนฺโต อตฺตทฺติโย ๑ เยน ราชการาโม เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ
อทฺทสาสุ ๒ โข ตา ภิกฺขุณีโย อายสฺมนตฺตํ นนฺทกํ ทูรโถว อาคจฺจนตฺตํ
ทิสฺวาน อาสนํ ปณฺญาเปสุ อุกถญจ ปาทานํ อุปฺภุจเปสุ ฯ
นินิสิทึ โข อายสฺมา นนฺทโก ปณฺณตฺเต อาสนเ นิสชฺช ปาท
ปกฺขาลสิ ฯ ตาปี โข ภิกฺขุณีโย อายสฺมนตฺตํ นนฺทกํ อภิวาเทตฺวา
เอกมนตฺตํ นินิสิทึ ฯ

[๗๖๘] เอกมนตฺตํ นินินฺนา โข ตา ภิกฺขุณีโย อายสฺมานนฺทโก
เอตทโวจ ปฏิปฺจจนกถา โข ภคินีโย ภวิสฺสตี ตตฺถ อาชานนฺตตีตี
อาชานามาตีสฺส วจฺนียํ น อาชานนฺตตีตี น อาชานามาตีสฺส
วจฺนียํ ยสฺสา วา ปนสฺส กฺขฺชา วา วิมตี วา อหเมว ตตฺถ
ปฏิปฺจจนิตฺทโพ อิทํ ฆนฺเต กถํ อิมสฺส กฺวตฺโถตี ฯ เอตฺตเคนปี
มยํ ฆนฺเต อยฺยสฺส นนฺทกสฺส อตฺตมฺนา อภินนฺทาม ๓ ชนฺโน
อโย นนฺทโก ปวาเรตีตี ฯ

[๗๖๙] ตํ กิ มลฺลถ ภคินีโย จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ
วาตี ฯ อนิจฺจํ ฆนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สฺขํ วาตี ฯ
ทุกฺขํ ฆนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามชฺมมํ กถลฺลํ นุ ตํ
สมนฺอุปสฺสตีตุ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคาตี ฯ โน
#๑ โป. อทฺติโย ฯ ๒ โป. ม. อทฺทสฺสุ ฯ ๓ สී. อภิรทฺธา ฯ

เหตํ ภาณเต ๑ ตํ ก็ มลฺลต ภาณินโย โสตํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ
วาติ ๑ อนิจฺจํ ภาณเต ๑เปฯ ฆานํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ๑
อนิจฺจํ ภาณเต ๑เปฯ ชิวุหา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ๑ อนิจฺจา
ภาณเต ๑เปฯ กาโย นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ๑ อนิจฺโจ
ภาณเต ๑เปฯ มโน นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ๑ อนิจฺโจ ภาณเต ๑
ยมนฺพานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ๑ ทุกฺขํ ภาณเต ๑ ยมนฺพานิจฺจํ
ทุกฺขํ วิปริณามชมฺมํ กลลฺลํ นฺ ตํ สมนฺุสฺสตีตุํ เอตํ มม
เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคี ๑ โน เหตํ ภาณเต ๑ ตํ กิสฺส
เหตุ ๑ ปุพฺเพว โน เหตํ ภาณเต ยถาภูตํ สมนฺุสฺสตีตุํ สฺขินฺจํ
อิตฺตี เม ญ อชฺชตฺติกา อายตนา อนิจฺจาติ ๑ สาธุ สาธุ
ภาณินโย เอวํ เหตํ ภาณินโย โหติ อริยสาวกสฺส ยถาภูตํ
สมนฺุสฺสตีตุํ ปสฺสโต ๑

[๗๗๐] ตํ ก็ มลฺลต ภาณินโย รุปา นิจฺจา วา อนิจฺจา
วาติ ๑ อนิจฺจา ภาณเต ๑ ยมนฺพานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ๑
ทุกฺขํ ภาณเต ๑ ยมนฺพานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามชมฺมํ กลลฺลํ นฺ ตํ
สมนฺุสฺสตีตุํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคี ๑ โน เหตํ
ภาณเต ๑ ตํ ก็ มลฺลต ภาณินโย สทฺทา นิจฺจา วา อนิจฺจา
วาติ ๑ อนิจฺจา ภาณเต ๑เปฯ คนฺธา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ๑
อนิจฺจา ภาณเต ๑เปฯ รสา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ๑ อนิจฺจา
ภาณเต ๑เปฯ โสณฺุทฺทฺวา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ๑ อนิจฺจา

ภนฺเต ๑เป๑ ฌมา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ๑ อนิจฺจา
ภนฺเต ๑ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ๑ ทุกฺขํ ภนฺเต ๑
ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามฌมํ กลฺลํ นฺ ตํ สมนฺุปลฺสฺติตุํ เอตํ
มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคิ ๑ โน เหตํ ภนฺเต ๑ ตํ
กิสฺส เหตุ ๑ ปุพฺเพว โน เหตํ ภนฺเต ยถาภูตํ สมนฺุปลฺลณาย
สุทฺธิจฺจํ อิติปี เม จ พาหิรา อายตนา อนิจฺจาติ ๑ สาธุ สาธุ
ภคินิโย เอวํ เหตํ ภคินิโย โหติ อริยสาวกสฺส ยถาภูตํ
สมนฺุปลฺลณาย ปสฺสโต ๑

[๗๗๑] ตํ กิ มลฺลณ ภคินิโย จกฺขุวิญฺญาณํ นิจฺจํ วา
อนิจฺจํ วาติ ๑ อนิจฺจํ ภนฺเต ๑ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สฺขํ
วาติ ๑ ทุกฺขํ ภนฺเต ๑ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามฌมํ กลฺลํ
นฺ ตํ สมนฺุปลฺสฺติตุํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคิ ๑
โน เหตํ ภนฺเต ๑ ตํ กิ มลฺลณ ภคินิโย โสตวิญฺญาณํ
นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ๑ อนิจฺจํ ภนฺเต ๑เป๑ ฌานวิญฺญาณํ
นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ๑ อนิจฺจํ ภนฺเต ๑เป๑ ชิฺวหาวิญฺญาณํ
นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ๑ อนิจฺจํ ภนฺเต ๑เป๑ กายวิญฺญาณํ
นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ๑ อนิจฺจํ ภนฺเต ๑เป๑ มโนวิญฺญาณํ
นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ๑ อนิจฺจํ ภนฺเต ๑ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ
วา ตํ สฺขํ วาติ ๑ ทุกฺขํ ภนฺเต ๑ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ
วิปริณามฌมํ กลฺลํ นฺ ตํ สมนฺุปลฺสฺติตุํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ

เอโส เม อตุตตาดิ ฯ โน เหติ ฆนเต ฯ ตั กิสฺส เหตุ ฯ ปุพฺเพว
โน เหติ ฆนเต ยถาภูตัสส สมฺมปฺปญฺญาเย สุกฺกัณฺโณ อิติปิ เม ฆ
วิญญานกาเย อนิจฺจาติ ฯ สาธุ สาธุ ฆคินฺนินฺนโ อเอว เหติ
ฆคินฺนินฺนโ โหติ อริยสาวกสฺส ยถาภูตัสส สมฺมปฺปญฺญาเย ปสฺสโต ฯ

[๗๗๒] เสยฺยถาปิ ฆคินฺนินฺนโ เตลปฺปทีปสฺส ฆายโต เตลมฺปิ
อนิจฺจํ วิปริณามชฺมมํ วฏฺฐิปปิ อนิจฺจา วิปริณามชฺมมา อจฺจิปิ
อนิจฺจา วิปริณามชฺมมา อาภาปิ อนิจฺจา วิปริณามชฺมมา ฯ โย
นุ โข ฆคินฺนินฺนโ อเอว วเทยฺย อมฺสฺส เตลปฺปทีปสฺส ฆายโต
เตลมฺปิ อนิจฺจํ วิปริณามชฺมมํ วฏฺฐิปปิ อนิจฺจา วิปริณามชฺมมา
อจฺจิปิ อนิจฺจา วิปริณามชฺมมา ยา จ ขุวสฺส อาภา ส
นิจฺจา ชฺว สสฺสตา อวิปริณามชฺมมาติ สมฺมา นุ โข โส
ฆคินฺนินฺนโ วทมานโน วเทยฺยาติ ฯ โน เหติ ฆนเต ฯ ตั กิสฺส
เหตุ ฯ อมฺสฺส หิ ฆนเต เตลปฺปทีปสฺส ฆายโต เตลมฺปิ อนิจฺจํ
วิปริณามชฺมมํ วฏฺฐิปปิ อนิจฺจา วิปริณามชฺมมา อจฺจิปิ อนิจฺจา
วิปริณามชฺมมา ปเควสฺส อาภา อนิจฺจา วิปริณามชฺมมาติ ฯ

[๗๗๓] เอวเมว โข ฆคินฺนินฺนโ โย นุ โข [๑] อเอว วเทยฺย ฆ
โย เม อชฺมตฺตติกา อายตนา อนิจฺจา ยถจ โข อชฺมตฺตติเก
อายตเน ปฏฺิจฺจ ปฏฺิสฺสเวเทมิ สฺขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมฺสฺขํ วา ตั
นิจฺจํ ชฺว สสฺสตา อวิปริณามชฺมมนฺนติ สมฺมา นุ โข โส ฆคินฺนินฺนโ
วทมานโน วเทยฺยาติ ฯ โน เหติ ฆนเต ฯ ตั กิสฺส เหตุ ฯ

#๑ ไป. เอตฺถนฺนตเร ฆคินฺนินฺนโติ ทิสฺสติ ฯ

ตชชฺ ตชชฺ ฆนเต ปจฺจยํ ปฏฺิจจ ตชชชา ตชชชา เวทนา อุปฺปชชติ
ตชชสฺส ตชชสฺส ปจฺจยสฺส นิโรธา ตชชชา ตชชชา เวทนา นิรุชฺฌตีติ ฯ
สาธฺฐ สาธฺฐ ภคินิโย เอวํ เหนฺตํ ภคินิโย โหติ อริยสาวกสฺส
ยถาภูตํ สมฺมปฺปณฺณาย ปสฺสโต ฯ

[๗๗๔] เสยฺยถาปี ภคินิโย มหโต รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต
มฺลฺลปิ อนิจฺจํ วิปริณามชฺมมํ ขนฺโหปี อนิจฺจโ จ วิปริณามชฺมโม
สาขาปฺลาสมฺปิ อนิจฺจํ วิปริณามชฺมมํ ฉายาปี อนิจฺจา
วิปริณามชฺมมา ฯ โย นฺุ โข ภคินิโย เอวํ วเทยฺย อมฺุสฺส มหโต
รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต สารวโต มฺลฺลปิ อนิจฺจํ วิปริณามชฺมมํ ขนฺโหปี
อนิจฺจโ จ วิปริณามชฺมโม สาขาปฺลาสมฺปิ อนิจฺจํ วิปริณามชฺมมํ
ยา จ ขวสฺส ฉายา สา นิจฺจา ชฺววา สสฺสตา อวิปริณามชฺมมาติ
สมฺมา นฺุ โข โส ภคินิโย วทมาโน วเทยฺยาติ ฯ โน เหนฺตํ
ฆนเต ฯ ตํ กิสฺส เหนฺตํ ฯ อมฺุสฺส หิ ฆนเต มหโต รุกฺขสฺส
ติฏฺฐโต สารวโต มฺลฺลปิ อนิจฺจํ วิปริณามชฺมมํ ขนฺโหปี อนิจฺจโ
วิปริณามชฺมโม สาขาปฺลาสมฺปิ อนิจฺจํ วิปริณามชฺมมํ ปเควสฺส
ฉายา อนิจฺจา วิปริณามชฺมมาติ ฯ

[๗๗๕] เอวเมว โข ภคินิโย โย นฺุ โข เอวํ วเทยฺย ฉ
โย เม พาหิรา อายตนา อนิจฺจา [๑] ยญฺจ โข พาหิเร อายตเน
ปฏฺิจจ ปฏฺิสฺสเวเทมิ สฺขํ วา ทฺุขํ วา อทฺุขมฺสฺขํ วา ตํ นิจฺจํ
ชฺวํ สสฺสตํ อวิปริณามชฺมมฺนฺุติ สมฺมา นฺุ โข โส ภคินิโย
#๑ ยฺ. วิปริณามชฺมมา ฯ

วทมานโน วทเยยาดิ ฯ โน เหติ ฆนเต ฯ ตั กิสฺส เหตุ ฯ ตชฺช
ตชฺช ฆนเต ปจฺจยิ ปฏิจฺจ ตชฺชา ตชฺชา เวทนา อุปฺปชฺชติ
ตชฺชสฺส ตชฺชสฺส ปจฺจยสฺส นิโรธา ตชฺชา ตชฺชา เวทนา
นिरุชฺชตีติ ฯ สาธุ สาธุ ภคินีโย เอวํ เหติ ภคินีโย โหติ
อริยสาวกสฺส ยถาภูตํ สมมฺปปลฺลวาย ปสฺสโต ฯ

[๗๗๖] เสยฺยถาปี ภคินีโย ทกฺโข โคฆาตโก วา โคฆาตกนฺตฺวาตี
วา คาวิ วชิตฺวา ติเณฺหน โควิกนฺตเนน คาวิ วิกนฺเตยฺย
อนฺุปรหจฺจ อนฺฺตรํ มํสกาຍ์ อนฺุปรหจฺจ พาหิรํ จมฺมกาຍ์ ยํ ยเทว
ตตฺถ อนฺฺตรา วิลิมีถํ อนฺฺตรา นหารู อนฺฺตรา พนฺฺชนํ ตํ ตเทว
ติเณฺหน โควิกนฺตเนน สลฺยฉินฺเตยฺย สงฺกนฺเตยฺย สมฺปริกนฺเตยฺย
สลฺยฉินฺทิตฺวา สงฺกนฺติตฺวา สมฺปริกนฺติตฺวา วิฐฺนิตฺวา พาหิรํ จมฺมกาຍ์
เตเนว จมฺเมน ตํ คาวิ ปฏิจฺฉาเทตฺวา เอวํ วเทยฺย ตเถวاي์
คาวิ สํยุตฺตา อิมินา จมฺเมนาติ สมฺมา นฺุ โข โส ภคินีโย
วทมานโน วทเยยาดิ ฯ โน เหติ ฆนเต ฯ ตั กิสฺส เหตุ ฯ
อสฺสุ หิ ฆนเต ทกฺโข โคฆาตโก วา โคฆาตกนฺตฺวาตี วา คาวิ
วชิตฺวา ติเณฺหน โควิกนฺตเนน คาวิ วิกนฺเตยฺย อนฺุปรหจฺจ อนฺฺตรํ
มํสกาຍ์ อนฺุปรหจฺจ พาหิรํ จมฺมกาຍ์ ยํ ยเทว ตตฺถ อนฺฺตรา
วิลิมีถํ อนฺฺตรา นหารู อนฺฺตรา พนฺฺชนํ ตํ ตเทว ติเณฺหน
โควิกนฺตเนน สลฺยฉินฺเตยฺย สงฺกนฺเตยฺย สมฺปริกนฺเตยฺย สลฺยฉินฺทิตฺวา
สงฺกนฺติตฺวา สมฺปริกนฺติตฺวา วิฐฺนิตฺวา พาหิรํ จมฺมกาຍ์
เตเนว จมฺเมน ตํ คาวิ ปฏิจฺฉาเทตฺวา กิณฺจาปี โส เอวํ วเทยฺย

ตเถวายั คาวี สัยุตตา อิมินา จมเมนาติ อถ โข สทา คาวี

วิสัยุตตา เตเนว จมเมเน ๑ ๑

[๗๗๗] อุปมา โข เม อัย ภคินีโย กตา อตฺถสฺส วิญญาปนาย ๑
อยเมเวตฺถ อตฺถโ ๑ อนุตโร มัสกาโยติ โข ภคินีโย
จฺนุเนตฺ อชฺชตฺติกานัน อายตฺนानัน อธิวจัน ๑ พาหิโร จมฺมกาโยติ
โข ภคินีโย จฺนุเนตฺ พาหิรานัน อายตฺนानัน อธิวจัน ๑ อนุตฺรา
วิทิมัส อนุตฺรา นหารู อนุตฺรา พนฺชฺนติ โข ภคินีโย
นฺนุทฺติรากลสฺเสตฺ อธิวจัน ๑ ตินฺนหิ โควิกนฺตฺนฺนติ โข ภคินีโย อริยาเยตฺ
ปฺลญฺาย อธิวจัน ยายิ อริยา ปฺลญฺา อนุตฺรา กิเลตฺ อนุตฺรา
สฺลฺโยชนัน อนุตฺรา พนฺชฺน สฺลฺยจฺินฺนฺติ สฺงกนฺตฺติ สฺมฺปริกนฺตฺติ ๑

[๗๗๘] สตฺต โข ๒ อิเม ภคินีโย โพชฺฌนฺกาเยสฺส ภาวิตตฺตา
พหุสฺสีกตฺตฺตา ภิกฺขุ อาสวานัน ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺตฺตี
ปฺลญฺาวิมฺตฺตี ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยิ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
วิหฺรติ ๑ กตฺเม สตฺต ๑ อธิ ภคินีโย ภิกฺขุ สติสมฺโพชฺฌนฺกํ
ภาวติ วิเวกนฺิสฺสิตํ วิรากลนฺิสฺสิตํ นฺิโรชนฺิสฺสิตํ โวสฺสศฺคฺคฺปฺริณามิ
ฐมฺมวิจยสมฺโพชฺฌนฺกํ ภาวติ ... วิริยสมฺโพชฺฌนฺกํ ภาวติ ...
ปฺปีติสมฺโพชฺฌนฺกํ ภาวติ ... ปฺปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฌนฺกํ ภาวติ ...
สฺมาธิสมฺโพชฺฌนฺกํ ภาวติ ... อุปฺเปกฺขาสมฺโพชฺฌนฺกํ ภาวติ วิเวกนฺิสฺสิตํ
#๑ ม. ย. จมเมนาติ ๑ ๒ ไป. ม. สตฺต โข ปนิเม ๑

วิราคนิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามิ ฯ อิม โข ภคินิโย
สตุต โปชฺฌนฺกา เยสํ ภาวิตตฺตา พหุสฺสคฺคตฺตา ภิกฺขุ อาสวานํ
ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติํ ปญฺญาวิมุตฺติํ ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ
อภิณฺญา สจฺฉนิกฺขวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรตีติ ฯ

[๗๙๕] อถ โข อายสฺมา นนฺทโก ตา ภิกฺขุณีโย อิมินา
โอรฺวาเทน โอรฺวทิตฺวา อุกฺโขเชติ กจฺฉน ภคินิโย กาโลติ ฯ
อถ โข ตา ภิกฺขุณีโย อายสฺมโต นนฺทกสฺส ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา
อนฺุโมทิตฺวา อุกฺกฺขายาสนา อายสฺมนฺตํ นนฺทกํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณฺ
กตฺวา เยน ภควา เตนฺุปสงฺกมฺมิตฺสู อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาทิตฺวา เอกมนฺตํ อุกฺกฺขิตฺสู ฯ เอกมนฺตํ จิตา โข ตา ภิกฺขุณีโยพ
ภควา เอตทโวจ กจฺฉน ภิกฺขุณีโย กาโลติ ฯ อถ โข ตา
ภิกฺขุณีโย ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณฺ กตฺวา ปกฺกมฺมิตฺสู ฯ

[๗๙๖] อถ โข ภควา อจฺริปฺกนฺดาสุ ตาสุ ภิกฺขุณีสุ ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ตทหุโปสเถ จาคฺคทฺทเส น โหติ
พหุโน ชนฺสฺส กงฺขา วา วิมตี วา อฺโน นฺุ โข จนฺุโท ปุณฺโณ
นฺุ โข จนฺุโทติ อถ โข อฺโน จนฺุโท เตวว โหติ เอวเมว
โข ภิกฺขเว ตา [๑] นนฺทกสฺส ฌมฺมเทสนาย อตฺตมฺนาเจว โหนฺติ
โน จ โข ปฺริปฺญฺณสฺงกฺปฺปาติ ฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ
นนฺทกํ อามนฺเตสิ เตนฺุหิ ตฺวํ นนฺทก เสวปี ตา ภิกฺขุณีโย
เตเนโววาทเทน โอรฺวเทยฺยาสีติ ฯ เอวมฺภนฺเตติ โข อายสฺมา
#๑ ไป. ม. ย. ตา ภิกฺขุณีโย ฯ

นนทโก ภควโต ปจฺจสุโสสิ ฯ

[๗๘๑] อถ โข อายสฺมา นนทโก ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน
ปฺพพฺพหสมฺมํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย สาวตฺถิยํ ปิณฺฑาทาย [๑]
จริตฺวา ปจฺจมาภตฺตํ ปิณฺฑาทปาทปฏิกฺกนฺโต อตฺตทฺตฺติโย เยน ราชการาโม
เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ อทฺทสาสุํ ๒ โข ตา ภิกฺขุณฺโณ อายสฺมนตฺตํ
นนทกํ ทูโรโตว อากจฺจนตฺตํ ฯ ทิสฺวาน อาสนํ ปณฺณาเปสุํ อุกถณฺจ
ปาทานํ อฺปฏฺฐเปสุํ ฯ นิสฺสิทึ โข อายสฺมา นนทโก ปณฺณตฺเต
อาสเน ฯ นิสฺซชฺช ปาทะ ปกฺขาละสิ ฯ ตาปี โข ภิกฺขุณฺโณ
อายสฺมนตฺตํ นนทกํ อภิวาเทตฺวาเอกมนตฺตํ นิสฺสิทึสุ ฯ

[๗๘๒] เอกมนตฺตํ นิสฺสินฺนา โข ตา ภิกฺขุณฺโณ อายสฺมา นนทโก
เอตทโวจ ปฏฺฐิจฺจกถา โข ภิกฺขุณฺโณ ภวิสฺสตี ตตฺถ อาชานนฺตฺติ
อาชานามาตฺติสฺส วจฺนียํ น อาชานนฺตฺติ น อาชานามาตฺติสฺส
วจฺนียํ ยสฺสา วา ปนฺสฺส กงฺขา วา วิมตี วา อหเมว ตตฺถ
ปฏฺฐิจฺจกถา โข อภิวาเทตฺวาเอกมนตฺตํ นิสฺสิทึสุ ฯ

[๗๘๓] ตํ กิ มลฺลณฺถ ภิกฺขุณฺโณ จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ
วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทฺกขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ฯ๕
ทฺกขํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทฺกขํ วิปริณามธมฺมํ กถฺถํ นุ ตํ
สมนฺอุปสฺสิตฺตํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ เอโส เม อตฺตาคาติ ฯ โน
#๑ ปิณฺฑาทาย ปาวิสิ: สาวตฺถิยํ ปิณฺฑาทายาติ นฏฺฐา ภเวยฺยํ ๒ โป. ม. อทฺทสาสุ ฯ

เหตํ ฆนฺเต ฯ ตํ กิํ มลฺลธ ฆคินฺนโย โสตํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ
วาติ ฯ อนิจฺจํ ฆนฺเต ฯเปฯ ฆนํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ
อนิจฺจํ ฆนฺเต ฯเปฯ ชิฺวหา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา
ฆนฺเต ฯเปฯ กาโย นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ
ฆนฺเต ฯเปฯ มโน นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ
ฆนฺเต ฯ ยมฺปนานิฺจฺจํ ทฺกฺขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ฯ ทฺกฺขํ ฆนฺเต ฯ
ยมฺปนานิฺจฺจํ ทฺกฺขํ วิปริณามชฺมมํ กลฺลํ นฺ ตํ สมฺนุสฺสิตฺตํ เอตํ
มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคี ฯ โน เหตํ ฆนฺเต ฯ ตํ
กิสฺส เหตุ ฯ ปุพฺเพว โน เหตํ ฆนฺเต ยถาภูตํ สมฺมปฺปลฺลณาย
สุทฺธิญฺจํ อิติปิ เม ฆ อชฺฌตฺตिका आयตฺนา อนิจฺจาติ ฯ สาธุ
สาธุ ฆคินฺนโย เอวํ เหตํ ฆคินฺนโย โหติ อริยสาวกสฺส ยถาภูตํ
สมฺมปฺปลฺลณาย ปสฺสโต ฯ

[๗๘๔] ตํ กิํ มลฺลธ ฆคินฺนโย รุปา นิจฺจา วา อนิจฺจา
วาติ ฯ อนิจฺจา ฆนฺเต ฯ ยมฺปนานิฺจฺจํ ทฺกฺขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ฯ
ทฺกฺขํ ฆนฺเต ฯ ยมฺปนานิฺจฺจํ ทฺกฺขํ วิปริณามชฺมมํ กลฺลํ นฺ ตํ
สมฺนุสฺสิตฺตํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคี ฯ โน
เหตํ ฆนฺเต ฯ ตํ กิํ มลฺลธ ฆคินฺนโย สทฺทหา นิจฺจา วา
อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ฆนฺเต ฯเปฯ คฺนฺธา นิจฺจา วา
อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา ฆนฺเต ฯเปฯ รสา นิจฺจา วา อนิจฺจา
วาติ ฯ อนิจฺจา ฆนฺเต ฯเปฯ โฝฏฺจพฺพา นิจฺจา วา อนิจฺจา

วาติ ฯ อนิจจา ภนฺเต ฯเปฯ ฐมา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ
อนิจฺจา ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ
ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ นฺ ตํ
สมนฺุสฺสตีตุํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคี ฯ โน เหตํ
ภนฺเต ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ปุพฺเพว โน เหตํ ภนฺเต ยถาภูตํ
สมฺมปฺปญฺญา ย สฺุทฺธิจฺจํ อิติปี เม ฉ พาทิรา อายตนา
อนิจฺจาติ ฯ สาธุ สาธุ ภคินิโย เอวํ เหตํ ภคินิโย โหติ อริยสวากฺสฺส
ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ย ปสฺสโต ฯ

[๗๘๕] ตํ ก็ มลฺลถ ภคินิโย จกฺขุวิญฺญาณํ นิจฺจํ วา
อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สฺขํ
วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ กลฺลํ
นฺ ตํ สมนฺุสฺสตีตุํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคี ฯ
โน เหตํ ภนฺเต ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ ปุพฺเพว โน เหตํ ภนฺเต
ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ย สฺุทฺธิจฺจํ อิติปี เม ฉ วิญฺญาณกาเย
อนิจฺจาติ ฯ สาธุ สาธุ ภคินิโย เอวํ เหตํ ภคินิโย โหติ
อริยสวากฺสฺส ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ย ปสฺสโต ฯ โสทฺวิญฺญาณํ
นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯเปฯ ฆานวิญฺญาณํ
นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯเปฯ ชิวหาวิญฺญาณํ
นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯเปฯ กายวิญฺญาณํ
นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯเปฯ มโนวิญฺญาณํ

นิจจัม วา อนิจจัม วาติ ฯ อนิจจัม ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจจัม ทุกฺขัม วา
ตัม สฺขัม วาติ ฯ ทุกฺขัม ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจจัม ทุกฺขัม วิปริณามธมฺมัม
กถลฺลํ นฺุ ตัม สมนฺุปลสฺสิตฺตุมฺ เอตัม มม เอโสหสฺสุมิ เอโส เม
อตุตฺตาติ ฯ โน เหนฺติ ภนฺเต ฯ ตัม กิสฺส เหตุ ฯ ปุพฺพเพว โน
เหนฺติ ภนฺเต ยถาภูตัม สมนฺุมปฺปญฺญาเย สฺสทิฏฺฐจฺจํ อิติปิ เม ฉ
วิญฺญาณกาเย อนิจฺจาติ ฯ สาธุ สาธุ ภคินิโย เอวํ เหนฺติ
ภคินิโย โหติ อริยสาวกสฺส ยถาภูตัม สมนฺุมปฺปญฺญาเย ปสฺสโต ฯ

[๗๘๖] เสยฺยถาปิ ภคินิโย เตลปฺปทีปสฺส ฌายโต เตลมฺปิ
อนิจฺจัม วิปริณามธมฺมัม วฏฺฐิปี อนิจฺจา วิปริณามธมฺมา อจฺจิปิ
อนิจฺจา วิปริณามธมฺมา อากาปิ อนิจฺจา วิปริณามธมฺมา ฯ โย นฺุ
โฆ ภคินิโย เอวํ วเทยฺย อมฺสฺส เตลปฺปทีปสฺส ฌายโต เตลมฺปิ
อนิจฺจัม วิปริณามธมฺมัม วฏฺฐิปี อนิจฺจา วิปริณามธมฺมา อจฺจิปิ
อนิจฺจา วิปริณามธมฺมา ยา จ ขวสฺส อากา สา นิจฺจา ชฺวา
สสฺสตา อวิปริณามธมฺมาติ สมนฺุมา นฺุ โฆ โส ภคินิโย วทมาโน
วเทยฺยาติ ฯ โน เหนฺติ ภนฺเต ฯ ตัม กิสฺส เหตุ ฯ อมฺสฺส หิ
ภนฺเต เตลปฺปทีปสฺส ฌายโต เตลมฺปิ อนิจฺจัม วิปริณามธมฺมัม
วฏฺฐิปี อนิจฺจา วิปริณามธมฺมา อจฺจิปิ อนิจฺจา วิปริณามธมฺมา
ปเควสฺส อากา อนิจฺจา วิปริณามธมฺมาติ ฯ

[๗๘๗] เอวเมว โฆ ภคินิโย โย นฺุ โฆ เอวํ วเทยฺย ฉ
โฆ เม อชฺชตฺติกา อายตนา อนิจฺจา ยญฺจ โฆ ฉ อชฺชตฺติเก

อายตเน ปฏิจจ ปฏิสัเวเทมิ สุกั วา ทุกั วา อทุกขมสुकั วา
ตั นิจจัน ฐว สสสตั อวิปริณามธมมุนติ สมมา นุ โข โส ภคินิโย
วทมาโน วเทยยาติ ๑ โน เหตุ ฆนเต ๑ ตั กิสส เเหตุ ๑
ตชชั ตชชั ฆนเต ปจจยั ปฏิจจ ตชชวา ตชชวา เวทนา อุปปชชติ
ตชชสส ตชชสส ปจจยสส นิโรธา ตชชวา ตชชวา เวทนา
นิรชชตตีติ ๑ สาธุ สาธุ ภคินิโย เอวั เเหตุ ภคินิโย โหติ
อริยสาวกสส ยถาภูตัสสมปปลณาย ปสสโต ๑

[๗๘๘] เสยยถาปี ภคินิโย มหโต รุกขสส ติฏฐโต สารวโต
มุลมปี อนิจจัน วิปริณามธมมัม ขนุโรปี อนิจจโจ วิปริณามธมโม
สาขापลาสมปี อนิจจัน วิปริณามธมมัม ฉายาปี อนิจจา วิปริณามธมมา ๑
โย นุ โข ภคินิโย เอวั วเทยย อมสส มหโต
รุกขสส ติฏฐโต สารวโต มุลมปี อนิจจัน วิปริณามธมมัม ขนุโรปี
อนิจจโจ วิปริณามธมโม สาขापลาสมปี อนิจจัน วิปริณามธมมัม
ยา จ ขวสส ฉายา सा นิจจา ฐวา สสสตา อวิปริณามธมมาติ
สมมา นุ โข โส ภคินิโย วทมาโน วเทยยาติ ๑ โน เเหตุ ฆนเต ๑
ตั กิสส เเหตุ ๑ อมสส หิ ฆนเต มหโต รุกขสส ติฏฐโต
สารวโต มุลมปี อนิจจัน วิปริณามธมมัม ขนุโรปี อนิจจโจ วิปริณามธมโม
สาขापลาสมปี อนิจจัน วิปริณามธมมัม ปเควสส ฉายา
อนิจจา วิปริณามธมมาติ ๑

[๗๘๙] เอวเมว โข ภคินิโย โย นุ โข เอวั วเทยย ฉ

โฆ เม พาหิรา อายตนา อนิจจา ยถ โฆ พาหิเร อายตเน
ปฏิบัติ ปฏิสัเวเทมิ สขั วา ทุกขั วา อทุกขมสุขั วา ตั นิจัน
ฐั สสัคคั อวิปริณามธมฺมุนติ สมฺมา นุ โฆ โส ภคินิโย
วทมานโน วทเยยาคิ ฯ โน เหติ ฆนฺเต ฯ ตั กิสฺส เหตุ ฯ
ตชฺชั ตชฺชั ฆนฺเต ปจฺจยั ปฏิจฺจ ตชฺชา ตชฺชา เวทนา อุปฺปชฺชติ
ตชฺชสฺส ตชฺชสฺส ปจฺจสฺส นิโรธา ตชฺชา ตชฺชา เวทนา
นिरุชฺฌตีติ ฯ สาธุ สาธุ ภคินิโย เอวั เหติ ภคินิโย โหติ
อริยสาวกสฺส ยถากุติ สมฺมปฺปลถาย ปสฺสโต ฯ

[๗๕๐] เสยฺยถาปี ภคินิโย ทกฺโข โคฆาตโก วา โคฆาตกนฺเดวาสี
วา คาวิ วธิตฺวา ติเณหน โควิกนฺตเนน คาวิ วิกนฺเตยฺย
อนฺูปหจฺจ อนฺตรั มัสกายั อนฺูปหจฺจ พาหิรั จมฺมกายั ยั ยเทว
ตตฺถ อนฺตรา วิลิมฺสั อนฺตรา นหารู อนฺตรา พนฺชนั ตั ตเทว
ติเณหน โควิกนฺตเนน สณฺณินฺเตยฺย สงฺกนฺเตยฺย [๑] สมฺปริกนฺเตยฺย
สณฺณินฺทิตฺวา สงฺกนฺติตฺวา [๒] สมฺปริกนฺติตฺวา วิฐฺนิตฺวา พาหิรั จมฺมกายั
เตเนว จมฺเมน ตั คาวิ ปฏิจฺฉาเทตฺวา เอวั วทเยย ตเถวายั
คาวิ สัยฺตฺตา อิมินา จมฺเมนาติ สมฺมา นุ โฆ โส ภคินิโย
วทมานโน วทเยยาคิ ฯ โน เหติ ฆนฺเต ฯ ตั กิสฺส เหตุ ฯ
อมุ หิ ฆนฺเต ทกฺโข โคฆาตโก วา โคฆาตกนฺเดวาสี วา คาวิ
วธิตฺวา ติเณหน โควิกนฺตเนน คาวิ วิกนฺเตยฺย อนฺูปหจฺจ อนฺตรั
มัสกายั อนฺูปหจฺจ พาหิรั มัสกายั ยั ยเทว ตตฺถ อนฺตรา วิลิมฺสั
#๑-๒ ม. เอตฺถนฺตเร สมฺปกนฺเตยฺย สมฺปกนฺติตฺวาติ ทิสฺสนฺติ ฯ

อนุตรา นหารู อนุตรา พนุชนั ตั ตเวท ติเณหน โควิกนุตเนน
คาวี สญฉินุเทยย สงกนุเตยย สมุปริกนุเตยย สญฉินุทิตวา
สงกนุติตวา สมุปริกนุติตวา วิฐนิตวา พาหิรั จมุกายั เตเนว
จมนเณ ตั คาวี ปฏิจฉาเทตวา กิณจาปี โส เอวั วเทยย ตเถวายั
คาวี สัยุตตา อิมินา จมนเณตติ อถ โข สว คาวี วิสัยุตตา
เตเนว จมนเณ ฯ

[๗๕๑] อุปมา โข เม อัย ภคินีโย กตา อตุลสสุ วิญญาปนาย ฯ
ออยเมเวตถ อตุโถ ฯ อนุตโร มัสกาโยติ โข ภคินีโย ฉนุเนตตั
อชุตตติگانัน อายตนาณัน อธิวจันัน ฯ พาหิโร จมุกาโยติ โข
ภคินีโย ฉนุเนตตั พาหิรานัน อายตนาณัน อธิวจันัน ฯ อนุตรา วิลิ้มตั
อนุตรา นหารู อนุตรา พนุชนนุติ โข ภคินีโย นนุทิรากลสเสตตั
อธิวจันัน ฯ ติณ्हั โควิกนุตนนุติ โข ภคินีโย อริยาเยตตั ปญญา
อธิวจันัน ยายั อริยา ปญญา อนุตรา กิเลตตั อนุตรา สญโชนัน
อนุตรา พนุชนัน สญฉินุทติ สงกนุตติ สมุปริกนุตติ ฯ

[๗๕๒] สตุต โข อิเม ภคินีโย โพชฅงกกา เยสั ภาวิตตตวา
พหุสีกตตตวา ภิกขุ อาสวานัน ขยา อนาสวั เจโตวิมุตตี ปญญาวิมุตตี
ทิณ्हุเจว ฌมเม สยั อภิญญา สจฉิกตวา อุปสมุปชช วิหริติ ฯ กตเม
สตุต ฯ อธิ ภคินีโย ภิกขุ สติสมุโพชฅงกั ภาเวติ วิเวกนิสสิตตั
วิราคนิสสิตตั นิโรชนิสสิตตั โวสสคคปริณามิ ฌมมวิจยสมุโพชฅงกั
ภาเวติ ... วิริยสมุโพชฅงกั ภาเวติ ... ปิติสมุโพชฅงกั ภาเวติ ...

ปัสสทฐิสมุโพชฌงคั ภาเวติ ... สมาริสมุโพชฌงคั ภาเวติ ...
อุเปกฺขาสมุโพชฌงคั ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตั วิราคนิสฺสิตั นิโรชนิสฺสิตั
ไวสฺสคฺคปริณามิ ฯ อิมे โข ภคินีโย สุตต โพชฌงฺกา เยสั
ภาวิตตฺตา พหุสฺสีกตตฺตา ภิกฺขุ อาสวานันฺ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี
ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเชว ฌมฺเม สยั อภิญญา สจฺฉนิกตฺวา อุปสมฺปชฺช
วิหฺรตีติ ฯ

[๗๕๑] อถ โข อายสฺมา นนฺทโก ตา ภิกฺขุณีโย อิมินา
โอวาเทน โอวทิตฺวา อุกฺโขเชติ กจฺจถ ภคินีโย กาโลติ ฯ
อถ โข ตา ภิกฺขุณีโย อายสฺมโต นนฺทกสฺส ภาสีตํ อภินนฺทิตฺวา
อนฺุโมทิตฺวา อุกฺกฺขายาสนา อายสฺมมฺนตํ นนฺทกํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณฺ
กตฺวา เยน ภควา เตนฺุปสงฺกมึสฺสุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาทิตฺวา เอกมฺนตํ อุกฺกฺจิสฺสุ ฯ เอกมฺนตํ จิตา โข ตา ภิกฺขุณีโย
ภควา เอตทโวจ กจฺจถ ภิกฺขุณีโย กาโลติ ฯ อถ โข ตา
ภิกฺขุณีโย ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณฺ กตฺวา ปกฺกมึสฺสุ ฯ

[๗๕๔] อถ โข ภควา อจิริปกฺกนฺุตาสุ ตาสุ ภิกฺขุณีสุ ภิกฺขุ
อามนฺุเตสิ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ตทหุโปสเถ ปณฺุณเรเส น โหติ
พหุโน ชนสฺส กงฺขา วา วิมตี วา อฺุโน นฺุ โข จนฺุโท ปฺุณฺุณ
นฺุ โข จนฺุโทติ อถ โข ปฺุณฺุณ จนฺุโท เตวว โหติ เอวเมว
โข ภิกฺขเว ตา ภิกฺขุณีโย นนฺทกสฺส ฌมฺมเทสฺนายน อตฺตมฺนา
เจว ปฺริปฺญฺณสงฺกปฺปา จ ฯ ตาสั ภิกฺขเว ปญฺจนฺัน ภิกฺขุณีสฺตานัน

ยา ปจฺฉิมิกา ภิกฺขุณี สํ ๑ โสตาปนฺนา อวินิปาตธฺมา นียตา
สมุโพธิปรายนาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตุตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสีติ
อภินนฺทฺหติ ฯ

นฺนทโกวาทสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ จตุตถํ ฯ

#๑ ม. ย. ยา ปจฺฉิมิกา ภิกฺขุณีโย ตา โสตาปนฺนา ฯ

อุพราหุลโรวาทสูตร

[๗๕๕] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
เชตวนเ อนาถปิณฑิกิสฺส อารามเ ๑ อถ โข ภควโต รโหคตฺส
ปฏิสฺสลิณฺสฺส เอวัง เจตโส ปริวิตกโก อุทปาตี ปริปกกา โข
ราหุลฺสฺส วิมุคฺติปริปาจณียา ฐมา ยนฺนุนาหิ ราหุลัง อุตฺตริ
อาสวานัง ขเย วินยฺยุนฺตี ๑

[๗๕๖] อถ โข ภควา ปุพฺพพณฺหสมยั นิวาเสตุวา ปตฺตจิวรมาทาย
สาวตถึ ปิณฑาย ปาวิสิ ๑ สาวตถึยิ ปิณฑาย จริตุวา
ปจฺจนาถตฺตํ ปิณฑปาตปฏิกุกนฺโต อายสฺมนตฺตํ ราหุลัง อามนฺเตสิ
คณฺหาหิ ราหุล นิสีทณฺ ๑ เยน อนฺธวณฺ เตนฺอุปสงฺกมิสฺสาม ทิวาวิหารายาตี ๑
เอวมภนฺเตสิ โข อายสฺมา ราหุโล ภควโต ปฏิสฺสตุวา
นิสีทณฺ อาทาย ภควนฺตํ ปิฎฺจโธ ปิฎฺจโธ อนฺุพฺนธิ ๑ เตน
โข ปน สมเยน อนกานิ เทวตาสหฺสฺสานิ ภควนฺตํ อนฺุพฺนฺธานิ
โหนฺติ อชฺช ภควา อายสฺมนตฺตํ ราหุลัง อุตฺตริ อาสวานัง
ขเย วินยฺยสฺสตีติ ๑ อถ โข ภควา อนฺธวณฺ อชฺโฆคเหตฺวา ๑
อญฺญตฺรสมิ รุกฺขมฺมุเล ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ ๑ อายสฺมาปี
โข ราหุโล ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺตํ นิสีทิ ๑

[๗๕๗] เอกมฺนตฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมนตฺตํ ราหุลัง ภควา เอตทโวจ
ตํ ก็ มญฺญสิ ราหุล จกฺขุ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาตี ๑ อนิจฺจํ
#๑ โป. ม. อชฺโฆคาเหตฺวา ๑

ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ
ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามชมฺมํ กถฺถํ นฺ ตํ สมนฺุสฺสํติํ เอตํ
มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคี ฯ โน เหติ ภนฺเต ฯ

[๗๕๘] ตํ ก็ มลฺลสฺสิ รหุสฺส รุปา นิจฺจา วา อนิจฺจา
วาติ ฯ อนิจฺจา ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ฯ
ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามชมฺมํ กถฺถํ นฺ ตํ
สมนฺุสฺสํติํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคี ฯ โน
เหติ ภนฺเต ฯ

[๗๕๙] ตํ ก็ มลฺลสฺสิ รหุสฺส จกฺขุวิญฺญาณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ
วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สฺขํ วาติ ฯ
ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามชมฺมํ กถฺถํ นฺ ตํ
สมนฺุสฺสํติํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม อตฺตาคี ฯ โน
เหติ ภนฺเต ฯ

[๘๐๐] ตํ ก็ มลฺลสฺสิ รหุสฺส จกฺขุสมฺมสฺสโส นิจฺโจ วา
อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ
สฺขํ วาติ ฯ ทุกฺขํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามชมฺมํ
กถฺถํ นฺ ตํ สมนฺุสฺสํติํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺมิ เอโส เม
อตฺตาคี ฯ โน เหติ ภนฺเต ฯ

[๘๐๑] ตํ ก็ มลฺลสฺสิ รหุสฺส ยมิตํ ๑ จกฺขุสมฺมสฺสํปจฺจา
#๑ สฺสิ. ยมฺปิตํ ฯ

อุปบุชชติ เวทนาคตํ สลยวาคตํ สงขารคตํ วิญญาณคตํ ตมปิ
นิจจํ วา อนิจจํ วาติ ฯ อนิจจํ ฆนเต ฯ ยมฺปนานิจจํ ทุกุขํ
วา ตํ สุกุขํ วาติ ฯ ทุกุขํ ฆนเต ฯ ยมฺปนานิจจํ ทุกุขํ
วิปริณามชมฺมํ กลลฺลํ นุ ตํ สมนุปลสฺสิตฺตํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ
เอโส เม อตฺตาคาติ ฯ โน เหตํ ฆนเต ฯ

[๘๐๒] ตํ ก็ มลฺยลฺลิตี ราชุล สอฺตํ นิจจํ วา อนิจจํ วาติ ฯ
อนิจจํ ฆนเต ฯเปฯ ฆานํ นิจจํ วา อนิจจํ วาติ ฯ อนิจจํ
ฆนเต ฯเปฯ ชิวฺหา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ ฯ อนิจฺจา
ฆนเต ฯเปฯ กาโย นิจฺโจ วา อนิจฺโจ วาติ ฯ อนิจฺโจ
ฆนเต ฯเปฯ

[๘๐๓] ตํ ก็ มลฺยลฺลิตี ราชุล มโน นิจฺโจ วา อนิจฺโจ
วาติ ฯ อนิจฺโจ ฆนเต ฯ ยมฺปนานิจจํ ทุกุขํ วา ตํ สุกุขํ วาติ ฯ
ทุกุขํ ฆนเต ฯ ยมฺปนานิจจํ ทุกุขํ วิปริณามชมฺมํ กลลฺลํ นุ ตํ
สมนุปลสฺสิตฺตํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ เอโส เม อตฺตาคาติ ฯ โน
เหตํ ฆนเต ฯ

[๘๐๔] ตํ ก็ มลฺยลฺลิตี ราชุล ชมฺมา นิจฺจา วา อนิจฺจา
วาติ ฯ อนิจฺจา ฆนเต ฯ ยมฺปนานิจจํ ทุกุขํ วา ตํ สุกุขํ วาติ ฯ
ทุกุขํ ฆนเต ฯ ยมฺปนานิจจํ ทุกุขํ วิปริณามชมฺมํ กลลฺลํ นุ ตํ
สมนุปลสฺสิตฺตํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ เอโส เม อตฺตาคาติ ฯ โน
เหตํ ฆนเต ฯ

[๘๐๕] ตั กิ มลฺลสฺสี ราหุล มโนวิญญาณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ
วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทฺวํ วา ตั สฺสํ วาติ ฯ
ทฺวํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทฺวํ วิปริณามชฺมมํ กลลฺลํ นฺ ตํ
สมนฺุปลฺลิตฺตุํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ เอโส เม อตฺตาคฺติ ฯ โน
เหตํ ภนฺเต ฯ

[๘๐๖] ตั กิ มลฺลสฺสี ราหุล มโนสมฺมุสฺโส นิจฺจํ วา
อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทฺวํ วา ตั
สฺสํ วาติ ฯ ทฺวํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทฺวํ วิปริณามชฺมมํ
กลลฺลํ นฺ ตํ สมนฺุปลฺลิตฺตุํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ เอโส เม
อตฺตาคฺติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ

[๘๐๗] ตั กิ มลฺลสฺสี ราหุล ยมิตํ ๑ มโนสมฺมุสฺสปลฺลจฺจา
อุปฺปชฺชติ เวทฺนาคตํ สลฺลวาคตํ สงฺขารคตํ วิญญาณคตํ ตมฺปิ
นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ฯ อนิจฺจํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทฺวํ
วา ตั สฺสํ วาติ ฯ ทฺวํ ภนฺเต ฯ ยมฺปนานิจฺจํ ทฺวํ
วิปริณามชฺมมํ กลลฺลํ นฺ ตํ สมนฺุปลฺลิตฺตุํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ
เอโส เม อตฺตาคฺติ ฯ โน เหตํ ภนฺเต ฯ

[๘๐๘] เอวํ ปลฺลํ ราหุล สุตฺวา อริยสวโก จกฺขุสฺสมิปี
นิพฺพินฺทติ รุเปสฺสุปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุวิญญาเณปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุสมฺมุสฺเสปี
นิพฺพินฺทติ ยมิตํ จกฺขุสมฺมุสฺสปลฺลจฺจา อุปฺปชฺชติ
เวทฺนาคตํ สลฺลวาคตํ สงฺขารคตํ วิญญาณคตํ ตสฺมีปี นิพฺพินฺทติ ฯ
#๑ ย. สพฺพตฺถ ยมฺปิทํ ฯ

โสตสุมีปี นิพพินุทติ สทฺเทศุปี นิพพินุทติ ... ฆานสุมีปี นิพพินุทติ
คณฺเชปี นิพพินุทติ ... ชิวฺหยาปี นิพพินุทติ รเสสุปี นิพพินุทติ ...
กายสุมีปี นิพพินุทติ โผฏฺฐพฺเสสุปี นิพพินุทติ ... มนฺสุมีปี นิพพินุทติ
ชฺมเมสุปี นิพพินุทติ มโนวิญญาณปี นิพพินุทติ มโนสมฺผลสุเสปี
นิพพินุทติ ยมิตฺ มโนสมฺผลสุสปลฺจฺยา อุปฺปชฺชติ เวทนาคตฺ
สญฺญาคตฺ สงฺขารคตฺ วิญญาณคตฺ ตสุมีปี นิพพินุทติ ฯ นิพพินุทฺ
วิรชฺชติ วิราคา วิมฺจฺจติ วิมุตฺตสุมี วิมุตฺตมิตติ ฌานํ โหติ
ชีณา ชาติ วุสฺสิตํ พุรฺหมจฺจริยํ กตฺ กรรมิยํ นาปริ อิตฺถตฺตยาตติ
ปชานาตีติ ฯ

[๘๐๕] อิทฺมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา ราหุโล ภควโต
ภาสีตํ อภินนฺทิติ ฯ อิมฺสุมีลฺจ ปน เวยฺยากรณฺสุมี ภลฺลมาเน
อายสฺมโต ราหุสฺส อานุปาทย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมฺจฺจติ ฯ ตาสลฺจ
อนเกานํ เทวตาสหฺสฺสานํ วิรชฺ วิตมฺลํ ชฺมมจฺจํ อฺทปาติ ยงฺกิลฺจ
สมุทฺยชฺมมํ สพฺพนฺตํ นิโรชชฺมมฺนฺติ ฯ

จฺพรานุโลวาทสฺสฺตํ นิฏฺฐิตํ ปญฺจํ ฯ

นวกกสุตต์

[๘๑๐] เอวมเม สุตฺ อัง สมยํ ภควา สาวตถึยํ วิหริตี
เขตวนเน อนาถปิณฑิกสุส อารามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขุไวตี ฯ ภทฺนเตตี เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสุโสสุํ ฯ
ภควา เอตทโวจ ชมฺมํ โว ภิกฺขเว เทสิสุสामी อาทิกฺลฺยาณํ
มชฺฌกฺลฺยาณํ ปรีโยสานกฺลฺยาณํ สาคถํ สพฺยลฺลชฺชนํ เกวลปรีญฺญณํ
ปรีสุทฺธํ พุรหฺมจริยํ ปกาสิสุสामी ยทิตฺถํ น นกฺกานี
ตํ สุณาถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสุสामीตี ฯ เอวมภนฺเตตี โข
เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสุโสสุํ ฯ

[๘๑๑] ภควา เอตทโวจ น อชฺฌตฺติกานี อายตฺนानी
เวทิตฺตพฺพานี น พาทิรानी อายตฺนानी เวทิตฺตพฺพานี น วิญฺญาณกาเย
เวทิตฺตพฺพา น ผสฺสกาเย เวทิตฺตพฺพา น เวทฺนากาเย เวทิตฺตพฺพา
น ตณฺหากาเย เวทิตฺตพฺพา ฯ

[๘๑๒] น อชฺฌตฺติกานี อายตฺนानी เวทิตฺตพฺพานีตี อิติ โข
ปเนตฺตํ วุตฺตํ ฯ กิณฺเจตฺตํ ปฏฺิจฺจ วุตฺตํ ฯ จกฺขวฺวายตฺนํ โสตายตฺนํ
ฆานายตฺนํ ชิวัหายตฺนํ กายายตฺนํ มนฺนายตฺนํ ฯ น อชฺฌตฺติกานี
อายตฺนानी เวทิตฺตพฺพานีตี อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตฺตํ ปฏฺิจฺจ วุตฺตํ ฯ
อิทํ ปจฺจมํ นกฺกํ ฯ

[๘๑๓] น พาทิรानी อายตฺนानी เวทิตฺตพฺพานีตี อิติ โข ปเนตฺตํ

วุดตัม ฯ กิณเจตัม ปฏิจัจจ วุดตัม ฯ รูปายตณัม สทททายตณัม คนุชชาตณัม
รสายตณัม โสฏฐพพายตณัม ฐมมมายตณัม ฯ ฉ พาทิหรานิ อายตนาณิ
เวทิตพพานีติ อิติ ยนตัม วุดตัม อิทเมตัม ปฏิจัจจ วุดตัม ฯ อิทํ
ทตติยิ นกุกัม ฯ

[๘๑๔] ฉ วิญญานกายา เวทิตพพาทิ อิติ โข ปเนตัม วุดตัม ฯ
กิณเจตัม ปฏิจัจจ วุดตัม ฯ จกขุญจ ปฏิจัจจ รูเป จ อุปุปชชติ
จกขุวิญญานัม โสตถญจ ปฏิจัจจ สทเท จ อุปุปชชติ
โสตทวิญญานัม ฆานญจ ปฏิจัจจ คนุเช จ อุปุปชชติ ฆานวิญญานัม
ชิวหญจ ปฏิจัจจ รเส จ อุปุปชชติ ชิวหาวิญญานัม กายญจ
ปฏิจัจจ โสฏฐพเพ จ อุปุปชชติ กายวิญญานัม มนญจ ปฏิจัจจ
ฐมเม จ อุปุปชชติ มโนวิญญานัม ฯ ฉ วิญญานกายา เวทิตพพาทิ
อิติ ยนตัม วุดตัม อิทเมตัม ปฏิจัจจ วุดตัม ฯ อิทํ ทตติยิ นกุกัม ฯ

[๘๑๕] ฉ ผสสุททกายา เวทิตพพาทิ อิติ โข ปเนตัม วุดตัม ฯ
กิณเจตัม ปฏิจัจจ สุตตัม ฯ จกขุญจ ปฏิจัจจ รูเป จ อุปุปชชติ
จกขุวิญญานัม ตินณณัม สงกคติ ผสสุโส ฯ โสตถญจ ปฏิจัจจ สทเท
จ อุปุปชชติ โสตทวิญญานัม ตินณณัม สงกคติ ผสสุโส ฯ ฆานญจ
ปฏิจัจจ คนุเช จ อุปุปชชติ ฆานวิญญานัม ตินณณัม สงกคติ
ผสสุโส ฯ ชิวหญจ ปฏิจัจจ รเส จ อุปุปชชติ ชิวหาวิญญานัม
ตินณณัม สงกคติ ผสสุโส ฯ กายญจ ปฏิจัจจ โสฏฐพเพ จ อุปุปชชติ
กายวิญญานัม ตินณณัม สงกคติ ผสสุโส ฯ มนญจ ปฏิจัจจ ฐมเม

จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญญานํ ตินฺนํ สงฺกฺติ ผสฺโส ฯ ฉ
ผสฺสกาเย เวทิตพฺพาทิ อิติ ยนฺตํ วุคฺคํ อิทเมตํ ปฺฏิจฺจ วุคฺคํ ฯ
อิทํ จตฺตถํ นกฺกํ ฯ

[๘๑๖] ฉ เวทนากายา เวทิตพฺพาทิ อิติ โข ปเนตํ วุคฺคํ ฯ
กิลฺยเจตํ ปฺฏิจฺจ วุคฺคํ ฯ จกฺขุญฺจ ปฺฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ
จกฺขุวิญญานํ ตินฺนํ สงฺกฺติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา ฯ
โสตฺถญฺจ ปฺฏิจฺจ สทฺเท จ อุปฺปชฺชติ โสตฺถวิญญานํ ... ฆานญฺจ
ปฺฏิจฺจ คนฺธเ จ อุปฺปชฺชติ ฆานวิญญานํ ... ชิวฺหญฺจ ปฺฏิจฺจ
รสเ จ อุปฺปชฺชติ ชิวฺหาวิญญานํ ... กายญฺจ ปฺฏิจฺจ โผฏฺฐพฺเพ
จ อุปฺปชฺชติ กายวิญญานํ ... มนญฺจ ปฺฏิจฺจ รมฺเม จ อุปฺปชฺชติ
มโนวิญญานํ ตินฺนํ สงฺกฺติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา ฯ
ฉ เวทนากายา เวทิตพฺพาทิ อิติ ยนฺตํ วุคฺคํ อิทเมตํ ปฺฏิจฺจ
วุคฺคํ ฯ อิทํ ปญฺจมํ นกฺกํ ฯ

[๘๑๗] ฉ ตณฺหากายา เวทิตพฺพาทิ อิติ โข ปเนตํ วุคฺคํ ฯ
กิลฺยเจตํ ปฺฏิจฺจ วุคฺคํ ฯ จกฺขุญฺจ ปฺฏิจฺจ รูเป จ อุปฺปชฺชติ จกฺขุวิญญานํ
ตินฺนํ สงฺกฺติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา
ตณฺหา ฯ โสตฺถญฺจ ปฺฏิจฺจ สทฺเท จ อุปฺปชฺชติ โสตฺถวิญญานํ ...
ฆานญฺจ ปฺฏิจฺจ คนฺธเ จ อุปฺปชฺชติ ฆานวิญญานํ ...
ชิวฺหญฺจ ปฺฏิจฺจ รสเ จ อุปฺปชฺชติ ชิวฺหาวิญญานํ ... กายญฺจ
ปฺฏิจฺจ โผฏฺฐพฺเพ จ อุปฺปชฺชติ กายวิญญานํ ... มนญฺจ ปฺฏิจฺจ

ธมเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญญาณํ ตินฺนํ สงฺกตฺติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา
เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ฯ ฉ ตณฺหากายา
เวทิตฺตพฺพาติ อิติ ยนฺตํ วุคฺคํ อิทเมตํ ปฏฺิจฺจ วุคฺคํ ฯ อิทํ
ฉนฺนํ ฉนฺนํ ฯ

[๘๑๘] จกฺขุ อตฺตาทิ โย เอวํ ๑ วเทฺยฺย ตํ น อุปฺปชฺชติ ฯ
จกฺขุสฺส อุปฺปาโทปิ วโยปิ ปญฺญาติ ฯ ยสฺส โข ปน อุปฺปาโทปิ
วโยปิ ปญฺญาติ อตฺตา เม อุปฺปชฺชติ จ เวติ จาติ อิจฺจสฺส
เอวมาคตํ โหติ ตสฺมา ตํ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุ อตฺตาทิ โย
วเทฺยฺย ฯ อิติ จกฺขุ อนตฺตา ฯ รุปา อตฺตาทิ โย วเทฺยฺย
ตํ น อุปฺปชฺชติ ฯ รุปานํ อุปฺปาโทปิ วโยปิ ปญฺญาติ ฯ ยสฺส
โข ปน อุปฺปาโทปิ วโยปิ ปญฺญาติ อตฺตา เม อุปฺปชฺชติ จ
เวติ จาติ อิจฺจสฺส เอวมาคตํ โหติ ตสฺมา ตํ น อุปฺปชฺชติ
รุปา อตฺตาทิ โย วเทฺยฺย ฯ อิติ จกฺขุ อนตฺตา รุปา อนตฺตา ฯ
จกฺขุวิญญาณํ อตฺตาทิ โย วเทฺยฺย ตํ น อุปฺปชฺชติ ฯ
จกฺขุวิญญาณสฺส อุปฺปาโทปิ วโยปิ ปญฺญาติ ฯ ยสฺส โข ปน
อุปฺปาโทปิ วโยปิ ปญฺญาติ อตฺตา เม อุปฺปชฺชติ จ
เวติ จาติ อิจฺจสฺส เอวมาคตํ โหติ ตสฺมา ตํ น อุปฺปชฺชติ
จกฺขุวิญญาณํ อตฺตาทิ โย วเทฺยฺย ฯ อิติ จกฺขุ อนตฺตา รุปา
อนตฺตา จกฺขุวิญญาณํ อนตฺตา ฯ จกฺขุสมฺผสฺโส อตฺตาทิ โย
วเทฺยฺย ตํ น อุปฺปชฺชติ ฯ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส อุปฺปาโทปิ วโยปิ
#๑ ม. ย. เอวํสทฺโท นตฺถิ ฯ

ปณฺณายติ ฯ ยสฺส โข ปน อุปฺปาโทปิ วโยปิ ปณฺณายติ อตฺตา
เม อุปฺปชฺชติ จ เวติ จาติ อิจฺจสฺส เวมาคตฺ โหติ ตสฺมา
ตํ น อุปฺปชฺชติ จกฺขุสมฺผลฺโส อตฺตาติ โย วเทฺยฺย ฯ อิติ
จกฺขุ อนตฺตา รุปา อนตฺตา จกฺขุวิญฺญาณํ อนตฺตา จกฺขุสมฺผลฺโส
อนตฺตา ฯ เวทนา อตฺตาติ โย วเทฺยฺย ตํ น อุปฺปชฺชติ ฯ
เวทนาย อุปฺปาโทปิ วโยปิ ปณฺณายติ ฯ ยสฺส โข ปน
อุปฺปาโทปิ วโยปิ ปณฺณายติ อตฺตา เม อุปฺปชฺชติ จ เวติ
จาติ อิจฺจสฺส เวมาคตฺ โหติ ตสฺมา ตํ น อุปฺปชฺชติ เวทนา
อตฺตาติ โย วเทฺยฺย ฯ อิติ จกฺขุ อนตฺตา รุปา อนตฺตา
จกฺขุวิญฺญาณํ อนตฺตา จกฺขุสมฺผลฺโส อนตฺตา เวทนา อนตฺตา ฯ
ตณฺหา อตฺตาติ โย วเทฺยฺย ตํ น อุปฺปชฺชติ ฯ ตณฺหาย
อุปฺปาโทปิ วโยปิ ปณฺณายติ ฯ ยสฺส โข ปน อุปฺปาโทปิ
วโยปิ ปณฺณายติ อตฺตา เม อุปฺปชฺชติ จ เวติ จาติ อิจฺจสฺส
เอวมาคตฺ โหติ ตสฺมา ตํ น อุปฺปชฺชติ ตณฺหา อตฺตาติ
โย วเทฺยฺย ฯ อิติ จกฺขุ อนตฺตา รุปา อนตฺตา จกฺขุวิญฺญาณํ
อนตฺตา จกฺขุสมฺผลฺโส อนตฺตา เวทนา อนตฺตา ตณฺหา อนตฺตา ฯ

[๘๑๕] โสตํ อตฺตาติ โย วเทฺยฺย ... ฆานํ อตฺตาติ โย
วเทฺยฺย ... ชิวฺหา อตฺตาติ โย วเทฺยฺย ... กาโย อตฺตาติ โย
วเทฺยฺย ... มโน อตฺตาติ โย วเทฺยฺย ตํ น อุปฺปชฺชติ ฯ มนฺสฺส
อุปฺปาโทปิ วโยปิ ปณฺณายติ ฯ ยสฺส โข ปน อุปฺปาโทปิ

วโยปี ปรณายติ อตุตา เม อุปฺปชฺชติ จ เวติ จาติ อิจฺจสฺส
เอวมากตํ โหติ ตสฺมา ตํ น อุปฺปชฺชติ มโน อตุตาติ โย
วเทยฺย ฯ อิติ มโน อนตุตา ฯ ชมฺมา อตุตาติ โย วเทยฺย
ตํ น อุปฺปชฺชติ ฯ ชมฺมานํ อุปฺปาโทปี วโยปี ปรณายติ ฯ
ยสฺส โข ปน อุปฺปาโทปี วโยปี ปรณายติ อตุตา เม อุปฺปชฺชติ
จ เวติ จาติ อิจฺจสฺส เอวมากตํ โหติ ตสฺมา ตํ น อุปฺปชฺชติ
شمฺมา อตุตาติ โย วเทยฺย ฯ อิติ มโน อนตุตา ชมฺมาอนตุตา ฯ
มโนวิญฺญาณํ อตุตาติ โย วเทยฺย ตํ น อุปฺปชฺชติ ฯ
มโนวิญฺญาณสฺส อุปฺปาโทปี วโยปี ปรณายติ ฯ ยสฺส โข ปน
อุปฺปาโทปี วโยปี ปรณายติ อตุตา เม อุปฺปชฺชติ จ เวติ
จาติ อิจฺจสฺส เอวมากตํ โหติ ตสฺมา ตํ น อุปฺปชฺชติ
มโนวิญฺญาณํ อตุตาติ โย วเทยฺย ฯ อิติ มโน อนตุตา ชมฺมา
อนตุตา มโนวิญฺญาณํ อนตุตา ฯ มโนสมฺพสฺสโต อตุตาติ โย
วเทยฺย ตํ น อุปฺปชฺชติ ฯ มโนสมฺพสฺสสฺส อุปฺปาโทปี วโยปี
ปรณายติ ฯ ยสฺส โข ปน อุปฺปาโทปี วโยปี ปรณายติ อตุตา
เม อุปฺปชฺชติ จ เวติ จาติ อิจฺจสฺส เอวมากตํ โหติ ตสฺมา
ตํ น อุปฺปชฺชติ มโนสมฺพสฺสโต อตุตาติ โย วเทยฺย ฯ อิติ
มโน อนตุตา ชมฺมา อนตุตา มโนวิญฺญาณํ อนตุตา
มโนสมฺพสฺสโต อนตุตา ฯ เวทนา อตุตาติ โย วเทยฺย ตํ น
อุปฺปชฺชติ ฯ เวทนาย อุปฺปาโทปี วโยปี ปรณายติ ฯ ยสฺส

โฆ ปน อุปฺปาโทปิ วโยปิ ปญฺญาติ อตฺตา เม อุปฺปชฺชติ
จ เวติ จาติ อิจฺจสฺส เวมาคตฺ โหติ ตสฺมา ตํ น อุปฺปชฺชติ
เวทนา อตฺตาติ โย วเทยฺย ฯ อิติ มโน อนตฺตา ฐมา อนตฺตา
มโนวิญฺญาณํ อนตฺตา มโนสมฺพสฺสโธ อนตฺตา เวทนา อนตฺตา ฯ
ตณฺหา อตฺตาติ โย วเทยฺย ตํ น อุปฺปชฺชติ ฯ ตณฺหา
อุปฺปาโทปิ วโยปิ ปญฺญาติ ฯ ยสฺส โฆ ปน อุปฺปาโทปิ
วโยปิ ปญฺญาติ อตฺตา เม อุปฺปชฺชติ จ เวติ จาติ อิจฺจสฺส
เอวมาคตฺ โหติ ตสฺมา ตํ น อุปฺปชฺชติ ตณฺหา อตฺตาติ
โย วเทยฺย ฯ อิติ มโน อนตฺตา ฐมา อนตฺตา มโนวิญฺญาณํ
อนตฺตา มโนสมฺพสฺสโธ อนตฺตา เวทนา อนตฺตา ตณฺหา อนตฺตา ฯ

[๘๒๐] อัย โฆ ปน ภิกฺขเว สกฺกายสมุทฺยคามินี ปฏฺฐิปทา ฯ
จกฺขุ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนฺุปฺสฺสติ ฯ
รูปฺ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนฺุปฺสฺสติ ฯ
จกฺขุวิญฺญาณํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ เอโส เม อตฺตาติ
สมนฺุปฺสฺสติ ฯ จกฺขุสมฺพสฺสํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ เอโส เม
อตฺตาติ สมนฺุปฺสฺสติ ฯ เวทณํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ เอโส
เม อตฺตาติ สมนฺุปฺสฺสติ ฯ ตณฺหํ เอตํ มม เอโสหฺมสฺสมิ เอโส
เม อตฺตาติ สมนฺุปฺสฺสติ ฯ โสตํ เอตํ มม ... ฆานํ เอตํ
มม ... ชิวฺหํ เอตํ มม ... กายํ เอตํ มม ... มนํ เอตํ มม
เอโสหฺมสฺสมิ เอโส เม อตฺตาติ สมนฺุปฺสฺสติ ฯ ฐมฺเม เอตํ

มม เอโสหสมฺมิมิ เอโส เม อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ มโนวิญญานํ
เอตํ มม เอโสหสมฺมิมิ เอโส เม อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ ตณฺหํ
เอตํ มม เอโสหสมฺมิมิ เอโส เม อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ

[๘๒๑] อัย โข ปน ภิกฺขเว สกฺกายนิโรธคามินี ปฏิปทา ฯ
จกฺขุ เนตํ มม เนโสหสมฺมิมิ น เมโส อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ
รูปํ เนตํ มม เนโสหสมฺมิมิ น เมโส อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ
จกฺขุวิญญานํ เนตํ มม เนโสหสมฺมิมิ น เมโส อตฺตาคฺติ
สมนุปลฺลสฺสตี ฯ จกฺขุสมฺมผลํ เนตํ มม เนโสหสมฺมิมิ น เมโส
อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ เวทนี เนตํ มม เนโสหสมฺมิมิ น เมโส
อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ ตณฺหํ เนตํ มม เนโสหสมฺมิมิ น เมโส
อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ โสดี เนตํ มม ... ฆานํ เนตํ มม ...
ชิวฺหํ เนตํ มม ... กายํ เนตํ มม ... มนํ เนตํ มม เนโสหสมฺมิมิ
น เมโส อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ ฐมฺเม เนตํ มม เนโสหสมฺมิมิ
น เมโส อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ มโนวิญญานํ เนตํ มม
เนโสหสมฺมิมิ น เมโส อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ มโนสมฺมผลํ เนตํ
มม เนโสหสมฺมิมิ น เมโส อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ เวทนี เนตํ
มม เนโสหสมฺมิมิ น เมโส อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ ตณฺหํ เนตํ
มม เนโสหสมฺมิมิ น เมโส อตฺตาคฺติ สมนุปลฺลสฺสตี ฯ

[๘๒๒] จกฺขุญฺจ ภิกฺขเว ปฏิจฺจ รูปํ จ อุปฺปชฺชตี
จกฺขุวิญญานํ ตินฺณํ สงฺกตํ ผลฺโส ผลฺสฺสปรจฺจยา อุปฺปชฺชตี เวทยิตํ

สุขัม วา ทุกัม วา อทุกขมสุขัม วา ฯ โส สุขาย เวทนาย ผุฏฺโง
สมาโน อภินนุทติ อภิวทติ อชฺโฌสย ติฏฺฐติ ตสฺส
ราคานุสโย อนุเสติ ฯ ทุกขาย เวทนาย ผุฏฺโง สมาโน โสจติ
กิลมติ ปรีเทวติ อุตตทาพี กนฺทติ สมฺโมหํ อापชฺชติ ตสฺส
ปฏฺิฆานุสโย อนุเสติ ฯ อทุกขมสุขาย เวทนาย ผุฏฺโง สมาโน
ตสฺสา เวทนาย สมุทฺถยจฺจ อตฺถจฺจกมฺมจฺจ อสฺสาทฺถยจฺจ อาทีนฺวญฺจ
นิตฺตฺสรณฺญจฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ตสฺส อวิชฺชานุสโย อนุเสติ ฯ
โส วต ภิกฺขเว สุขาย เวทนาย รากานุสยํ อปฺปฬาย ทุกขาย
เวทนาย ปฏฺิฆานุสยํ อปฺปฏฺิวิโนทฺเตว อทุกขมสุขาย เวทนาย
อวิชฺชานุสยํ อสมฺมหนิตฺวา อวิชฺชํ อปฺปฬาย วิชฺชํ อนฺนปฺปาเทว
ทิกฺกุเจว ฌมฺเม ทฺกฺขสฺสนฺตฺกโร ภวิสฺสตีติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ
โสตฺถจฺจ ภิกฺขเว ปฏฺิฉจฺจ สทฺเท จ อฺปฺปชฺชติ โสตฺถวิญฺญาณํ ...
ฆานญฺจ ภิกฺขเว ปฏฺิฉจฺจ กนฺเฑ จ อฺปฺปชฺชติ ฆานวิญฺญาณํ ...
ชิวฺหญฺจ ภิกฺขเว ปฏฺิฉจฺจ รเส จ อฺปฺปชฺชติ ชิวฺหาวิญฺญาณํ ...
กายญฺจ ภิกฺขเว ปฏฺิฉจฺจ โผฏฺฐพฺเพ จ อฺปฺปชฺชติ กายวิญฺญาณํ ...
มฺนญฺจ ภิกฺขเว ปฏฺิฉจฺจ ฌมฺเม จ อฺปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ ตินฺณํ
สจฺจติ ผสฺโส ผสฺสปจฺจยา อฺปฺปชฺชติ เวทฺยิตํ สุขัม วา ทุกัม
วา อทุกขมสุขัม วา ฯ โส สุขาย เวทนาย ผุฏฺโง สมาโน
อภินนุทติ อภิวทติ อชฺโฌสย ติฏฺฐติ ตสฺส รากานุสโย
อนุเสติ ฯ ทุกขาย เวทนาย ผุฏฺโง สมาโน โสจติ กิลมติ ปรีเทวติ

อฺรตฺตทาฬิ กนฺทติ สมนฺโหํ อปาชฺชติ ตสฺส ปฏฺิฆานุสโย อนฺุเสติ ฯ
อทุกขมสฺุขาย เวทนาย สฺุญฺุโจ สมนฺโน ตสฺุสา เวทนาย
สมฺุททยณฺจ อตฺถงฺกมณฺจ อสฺุสาทณฺจ อาทึนวณฺจ นิสฺุสรณณฺจ
ยถาภูตึ นปฺุปชานาติ ตสฺุส อวิชฺุชานุสโย อนฺุเสติ ฯ โส วัต
ภิกฺุขเว สฺุขาย เวทนาย รากานุสยึ อปฺุปหาย ทฺุกฺุขาย เวทนาย
ปฏฺิฆานุสยึ อปฺุปฏฺิวิโนเทตฺุวา อทุกขมสฺุขาย เวทนาย อวิชฺุชานุสยึ
อสมฺุหนิตฺุวา อวิชฺุชํ อปฺุปหาย วิชฺุชํ อนฺุปฺุปาเทตฺุวา ทิฏฺุเจว ฌมฺุเม
ทฺุกฺุขสฺุสฺุนตฺุกโร ภวิสฺุสตีติ เนตฺุ จานึ วิชฺุชติ ฯ

[๘๒๓] จกฺุขณฺจ โข ภิกฺุขเว ปฏฺิจฺุจ รุเป จ อฺุปฺุปชฺุชติ
จกฺุขวิณฺุณณํ ตินฺุณณํ สงฺกฺุติ ผสฺุโส ผสฺุสปจฺุจยา อฺุปฺุปชฺุชติ เวทยิตฺุ
สฺุขํ ฺวา ทฺุกฺุขํ ฺวา อทุกขมสฺุขํ ฺวา ฯ โส สฺุขาย เวทนาย สฺุญฺุโจ
สมนฺโน นาทินนฺุทติ นาทิวทติ นาทฺุโณสย ติฏฺุจติ ตสฺุส
รากานุสโย นานฺุเสติ ฯ ทฺุกฺุขาย เวทนาย สฺุญฺุโจ สมนฺโน น โสจติ น
กิลมฺุติ น ปรีเทวติ น อฺุรตฺุตทาฬิ กนฺฺทติ น สมนฺโหํ อปาชฺุชติ
ตสฺุส ปฏฺิฆานุสโย นานฺุเสติ ฯ อทุกขมสฺุขาย เวทนาย สฺุญฺุโจ
สมนฺโน ตสฺุสา เวทนาย สมฺุททยณฺจ อตฺถงฺกมณฺจ อสฺุสาทณฺจ
อาทึนวณฺจ นิสฺุสรณณฺจ ยถาภูตึ ปชานาติ ตสฺุส อวิชฺุชานุสโย
นานฺุเสติ ฯ โส วัต ภิกฺุขเว สฺุขาย เวทนาย รากานุสยึ ปหาย
ทฺุกฺุขาย เวทนาย ปฏฺิฆานุสยึ ปฏฺิวิโนเทตฺุวา อทุกขมสฺุขาย เวทนาย
อวิชฺุชานุสยึ สมนฺุหนิตฺุวา อวิชฺุชํ ปหาย วิชฺุชํ อฺุปฺุปาเทตฺุวา ทิฏฺุเจว

ฌมเม ทุกขสฺสฺนตฺกโร ภวิสฺสตีติ จานเมตํ วิชฺชติ ฯ โสตฺถจ
 ภิกฺขเว ปฏฺิจฺจ สทฺเท จ อุปฺปชฺชติ โสตฺถวิญฺญาณํ ... ฌานญจ
 ภิกฺขเว ปฏฺิจฺจ คนฺเฑ จ อุปฺปชฺชติ ฌานวิญฺญาณํ ... ชิวฺหญจ
 ภิกฺขเว ปฏฺิจฺจ รเส จ อุปฺปชฺชติ ชิวฺหาวิญฺญาณํ ... กายญจ
 ภิกฺขเว ปฏฺิจฺจ โฝฏฺฐพฺเพ จ อุปฺปชฺชติ กายวิญฺญาณํ ... มนญจ
 ภิกฺขเว ปฏฺิจฺจ ฌมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ ติณฺณํ
 สกฺคิ สสฺโส สสฺสปฺจจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สฺขํ วา ทุกฺขํ
 วา อทุกฺขมฺสฺขํ วา ฯ โส สฺขาย เวทนาย สฺมุจฺโจะ สฺมาโน
 นาภินนฺทติ นาภิวทฺติ นาชฺโณสย ติฏฺฐติ ตสฺส รากานุสฺสโย
 นานุเสตฺติ ฯ ทุกฺขาย เวทนาย สฺมุจฺโจะ สฺมาโน น โสจติ น กิลมฺติ
 น ปริเทวติ น อรตฺตาพี กนฺทติ น สมฺโมหํ อปฺชฺชติ ตสฺส
 ปฏฺิจฺจมานุสฺสโย นานุเสตฺติ ฯ อทุกฺขมฺสฺขาย เวทนาย สฺมุจฺโจะ สฺมาโน
 ตสฺสา เวทนาย สมฺมุตฺถญจ อตฺถกฺมญจ อสฺสาทญจ อาทีนวญจ
 นิสฺสรณญจ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺส อวิชฺชานุสฺสโย นานุเสตฺติ ฯ
 โส วต ภิกฺขเว สฺขาย เวทนาย รากานุสฺสยํ ปหาย ทุกฺขาย
 เวทนาย ปฏฺิจฺจมานุสฺสยํ ปฏฺิจฺจวินฺนเตตฺวา อทุกฺขมฺสฺขาย เวทนาย
 อวิชฺชานุสฺสยํ สมฺมุนิเตวา อวิชฺชํ ปหาย วิชฺชํ อุปฺปาเตตฺวา ทิฏฺฐเจว
 ฌมฺเม ทุกฺขสฺสฺนตฺกโร ภวิสฺสตีติ จานเมตํ วิชฺชตีติ ฯ

[๘๒๔] เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสวโก จกฺขุสฺมีปี
 นิพฺพินฺทติ รุเปสฺสปี นิพฺพินฺทติ จกฺขุวิญฺญาณเปปี นิพฺพินฺทติ

จกขุสมุสเสปี นิพพินุทติ เวทนายปี นิพพินุทติ ตณฺหยาปี นิพพินุทติ
โสตฺสุมปี นิพพินุทติ สทฺทฺเสปี นิพพินุทติ ... ฆานสมุสปี นิพพินุทติ
คณฺเรสุปี นิพพินุทติ ... ชิวฺหยาปี นิพพินุทติ รเสสุปี นิพพินุทติ ...
กายสมุสปี นิพพินุทติ โสฏฺฐพฺเสสุปี นิพพินุทติ ... มนสมุสปี นิพพินุทติ
ธมฺเมสุปี นิพพินุทติ มโนวิญญาณปี นิพพินุทติ มโนสมุสเสปี
นิพพินุทติ เวทนายปี นิพพินุทติ ตณฺหยาปี นิพพินุทติ ฯ นิพพินุทฺ
วิรัชชติ วิราคา วิมุจฺจติ วิมุตฺตสมุปี วิมุตฺตมิตติ ฌานํ โหติ
ชีณา ชาติ วุสฺสิตํ พุรหุมจฺริยํ กตํ กรรมิยํ นาปริ อิตฺถตฺตยาติ
ปชานาตีติ ฯ

อิทมวโจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสีตํ
อภินนฺทฺนฺติ ฯ อิมสมฺมญฺจ ๑ ปน เวยฺยากรณสมุปี ภณฺณมานเ
สฏฺฐิมตฺตานํ ภิกฺขุณฺ อณุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมุจฺจิสฺสูติ ฯ

นฺนทุกฺสฺสฺตํ นิฏฺฐิตํ นฺนจฺจํ ฯ

#๑ ม. ย. อิมสมุสปี โข ปน ฯ

สพายนวิภงกสูตรที่ ๑

[๘๒๕] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา สาวตถึยิ วิหริตี
เขตวนเน อนาถปิณฑิกสุส อารามะ ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสิ ภิกฺขุไวตี ฯ ภทฺนเตตี เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ
ภควา เอตทโวจ มหาสพายนิกัง โว ภิกฺขเว เทสิสฺสามิ ตัง
สุณฺหา สาสฺกั มนสิกโรธ ภาสิสฺสามิตี ฯ เอวมภนฺเตตี โข เต
ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ

[๘๒๖] ภควา เอตทโวจ จกฺขุ ภิกฺขเว อชานันฺ อปสฺสั
ยถาภูตัง รูปे อชานันฺ อปสฺสั ยถาภูตัง จกฺขุวิญญาณันฺ อชานันฺ อปสฺสั
ยถาภูตัง จกฺขุสมฺพสฺสั อชานันฺ อปสฺสั ยถาภูตัง ยมิทัง ๒ จกฺขุสมฺพสฺสปจฺจยา
อุปฺปชฺชตี เวทยิตัง สุขัง วา ทุกฺขัง วา อทุกฺขมฺสุขัง วา
ตมฺปิ อชานันฺ อปสฺสั ยถาภูตัง จกฺขุสฺมี สारชฺชตี รูปेสุ สारชฺชตี
จกฺขุวิญญาเณ สारชฺชตี จกฺขุสมฺพสฺเส สारชฺชตี ยมิทัง
จกฺขุสมฺพสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชตี เวทยิตัง สุขัง วา ทุกฺขัง วา
อทุกฺขมฺสุขัง วา ตสฺมีปี สारชฺชตี ฯ ตสฺส สारตฺตสฺส สัยฺตฺตสฺส
สมฺมุพฺุหสฺส อสฺสาทานุปสฺสิโน วิหโรโต อายตี ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา
อุปฺจยิ คจฺจนฺตี ฯ ตณฺหา จสฺส โปโนพฺุภวิกา นนฺทิราศหคคา
ตตฺรตตฺราภินฺนุทีนี สว จสฺส ปวทฺตฺตตี ฯ ตสฺส กายิกาปี ทรธา
ปวทฺตฺตตี เจตฺติกาปี ทรธา ปวทฺตฺตตี กายิกาปี สนฺดาปา
#๑ ม. ย. มหาสพายนิกสูตรที่ ๑ ๒ ย. ยมฺปิทัง ฯ เอวํ สพฺพตฺถ ฅาตพฺุฑฺฑิ ฯ

ปวทุตฺตุนฺติ เจตฺตีกาปิ สนฺตปา ปวทุตฺตุนฺติ กายิกาปิ ปริพาหา
ปวทุตฺตุนฺติ เจตฺตีกาปิ ปริพาหา ปวทุตฺตุนฺติ ฯ โส กายิกทุกฺขมฺปิ
เจโตทุกฺขมฺปิ ปฏฺฐิสฺสเวเทติ ฯ

[๘๒๗] โสโต ภิกฺขเว อชานํ อปฺสฺสํ ยถาภูตํ ... ฆานํ ภิกฺขเว
อชานํ อปฺสฺสํ ยถาภูตํ ... ชิวํหํ ภิกฺขเว อชานํ อปฺสฺสํ ยถาภูตํ ...
กายํ ภิกฺขเว อชานํ อปฺสฺสํ ยถาภูตํ ... มนํ ภิกฺขเว อชานํ อปฺสฺสํ
ยถาภูตํ ฌมฺเม [๑] อชานํ อปฺสฺสํ ยถาภูตํ มโนวิญฺญาณํ [๒] อปฺสฺสํ
ยถาภูตํ มโนสมฺมุสฺสํ [๓] อชานํ อปฺสฺสํ ยถาภูตํ ยมิตํ
มโนสมฺมุสฺสํปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทียิตํ สฺขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมฺสฺขํ วา
ตมฺปิ อชานํ อปฺสฺสํ ยถาภูตํ มนฺตมฺมี สारชฺชติ ฌมฺเมสุ สारชฺชติ
มโนวิญฺญาณํ สारชฺชติ มโนสมฺมุสฺเส สारชฺชติ ยมิตํ
มโนสมฺมุสฺสํปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทียิตํ สฺขํ วา ทุกฺขํ วา
อทุกฺขมฺสฺขํ วา ตสฺมิมฺปิ สारชฺชติ ฯ ตสฺส สारตฺตสฺส สํยุตฺตสฺส
สมฺมุพฺพหฺสฺส อสฺสาทานุปฺสฺสโน วิหรโต อายตี ปณฺจปาทานกฺขนฺธา
อุปฺจยํ คจฺจนฺติ ฯ ตณฺหา จสฺส โปโนพฺภวิกา นนฺทิราศหคฺคา
ตฺตรตฺตรานินฺนุทินิ สฺวา จสฺส ปวทุตฺตุนฺติ ฯ ตสฺส กายิกาปิ ทรธา
ปวทุตฺตุนฺติ เจตฺตีกาปิ ทรธา ปวทุตฺตุนฺติ กายิกาปิ สนฺตปา
ปวทุตฺตุนฺติ เจตฺตีกาปิ สนฺตปา ปวทุตฺตุนฺติ กายิกาปิ ปริพาหา
ปวทุตฺตุนฺติ เจตฺตีกาปิ ปริพาหา ปวทุตฺตุนฺติ ฯ โส กายิกทุกฺขมฺปิ
เจโตทุกฺขมฺปิ ปฏฺฐิสฺสเวเทติ ฯ

#๑ ไป. ม. ย. เหตุถนฺตเร ภิกฺขเวติ ทิสฺสตี ฯ ๒-๓ ม. เหตุถนฺตเร

#ภิกฺขเวติ ทิสฺสตี ฯ

[๘๒๘] จกขุณจ โข ภิกขเว ชานัน ปสฺสํ ยถาภูตํ รูปเ ชานัน
 ปสฺสํ ยถาภูตํ จกขุวิญญาณัน ชานัน ปสฺสํ ยถาภูตํ จกขุสมมุสฺสํ
 ชานัน ปสฺสํ ยถาภูตํ ยมิตํ จกขุสมมุสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ
 สฺขํ वा ทุกฺขํ वा อทุกฺขมสฺขํ वा ตมฺปิ ชานัน ปสฺสํ ยถาภูตํ
 จกขุสฺมิมิ น สारชฺชติ รูปेสุ น สारชฺชติ จกขุวิญญาเณ น สारชฺชติ
 จกขุสมมุสฺเส น สारชฺชติ ยมิตํ จกขุสมมุสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ
 เวทยิตํ สฺขํ वा ทุกฺขํ वा อทุกฺขมสฺขํ वा ตสฺมีปิ น สारชฺชติ ฯ
 ตสฺส อสารตตสฺส อตัยฺยตตสฺส อสมมุพฺพหฺสฺส อาทึนวานุปสฺสึโน
 วิหโรโต आयตี ปณฺจปาทานกฺขนฺธา อปจฺย กจฺจนฺติ ฯ ตณฺหา
 จสฺส โปโนพฺภวิกา นนฺทึราคสหคตา ตตฺตรตฺตราภินนฺทึนิ ตา จสฺส
 ปหฺยติ ฯ ตสฺส กายิกาปิ ทรธา ปหฺยนฺติ เจตฺติกาปิ ทรธา ปหฺยนฺติ
 กายิกาปิ สนฺตาปา ปหฺยนฺติ เจตฺติกาปิ สนฺตาปา ปหฺยนฺติ กายิกาปิ
 ปริพาหา ปหฺยนฺติ เจตฺติกาปิ ปริพาหา ปหฺยนฺติ ฯ โส
 กายิกสุขมฺปิ เจตฺตสุขมฺปิ ปฏฺฐิตฺเวเทติ ฯ ยา ตถาภูตสฺส ๑ โหติ ทิฏฺฐิ
 สาสฺส โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ โย ตถาภูตสฺส สงฺกปฺโป สุवासฺส
 โหติ สมฺมาสงฺกปฺโป โย ตถาภูตสฺส วายาโม สุवासฺส โหติ
 สมฺมาวายาโม ยา ตถาภูตสฺส สติ สาสฺส โหติ สมฺมาสติ
 โย ตถาภูตสฺส ๑ สมาริ สุवासฺส โหติ สมฺมาสมาริ ฯ ปุพฺเพว
 โข ปนฺสฺส กายกมฺมํ วจิกมฺมํ อาชีโว สุปริสฺสุทฺโธ โหติ ฯ
 เอวมสฺสายํ อริโย อฏฺฐจฺงฺคิโก มคฺคิโก ภาวนาปาริปุรี กจฺจนฺติ ฯ
 #๑ ย. ยถาภูตสฺส ฯ เอวํ สพฺพตฺถ ฌาตพฺพํ ฯ

[๘๒๕] ตสฺส เอวํ อิมํ อริยํ อฏฺฐงฺกั กํ มคฺคํ ภาวยโต
 จตฺตารอฺปิ สติปญฺจานา ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ จตฺตารอฺปิ
 สมฺมปฺปชานา ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ จตฺตารอฺปิ อิทฺธิปาทา
 ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ ปญฺจปี อินฺทฺริยานิ ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ
 ปญฺจปี พลานิ ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ สตฺตปี โภชณฺจกา ภาวนาปาริปุรี
 คจฺจนฺติ ฯ ตสฺสิเม เทว ฌมฺมา ยุกนฺนุชา ๑ วตฺตฺนฺติ สมโถ จ
 วิปฺสฺสนา จ ฯ โสฺย ฌมฺมา อภิญฺญา ปริณฺเณยฺยา เต ฌมฺเม
 อภิญฺญา ปริชานาติ ฌมฺมา อภิญฺญา ปหาตพฺพา เต ฌมฺเม
 อภิญฺญา ปชหติ ฌมฺมา อภิญฺญา ภาเวตพฺพา เต ฌมฺเม
 อภิญฺญา ภาเวติ ฌมฺมา อภิญฺญา สจฺจนิกาตพฺพา เต ฌมฺเม
 อภิญฺญา สจฺจนิโรติ ฯ กตฺเม จ ภิกฺขเว ฌมฺมา อภิญฺญา ปริณฺเณยฺยา
 ปญฺจปาทานกฺขนฺธาติสฺส วจฺนียํ เสยฺยถิํ ฐูปาทานกฺขนฺโ
 เวทฺฐูปาทานกฺขนฺโ สลฺลูปาทานกฺขนฺโ สจฺจารูปาทานกฺขนฺโ
 วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโ อิม ฌมฺมา อภิญฺญา ปริณฺเณยฺยา ฯ กตฺเม
 จ ภิกฺขเว ฌมฺมา อภิญฺญา ปหาตพฺพา อวิชฺชา จ ภวตฺตฺหา จ
 อิม ฌมฺมา อภิญฺญา ปหาตพฺพา ฯ กตฺเม จ ภิกฺขเว ฌมฺมา
 อภิญฺญา ภาเวตพฺพา สมโถ จ วิปฺสฺสนา จ อิม ฌมฺมา อภิญฺญา
 ภาเวตพฺพา ฯ กตฺเม จ ภิกฺขเว ฌมฺมา อภิญฺญา สจฺจนิกาตพฺพา
 วิชฺชา จ วิมุตฺติ จ อิม ฌมฺมา อภิญฺญา สจฺจนิกาตพฺพา ฯ

[๘๓๐] โสตี ภิกฺขเว ชานํ ปสฺสํ ยถาภูตํ ... ฆานํ ภิกฺขเว

#๑ ม. ย. ยุกนฺนุชา ฯ

ชานํ ปสฺสํ ยถาภูตํ ... ชิวํหํ ภิกฺขเว ชานํ ปสฺสํ ยถาภูตํ ...
 กายํ ภิกฺขเว ชานํ ปสฺสํ ยถาภูตํ ... มนํ ภิกฺขเว ชานํ ปสฺสํ
 ยถาภูตํ ฌมฺเม [๑] ชานํ ปสฺสํ ยถาภูตํ มโนวิญญาณํ [๒] ชานํ ปสฺสํ
 ยถาภูตํ มโนสมฺพสฺสํ [๓] ชานํ ปสฺสํ ยถาภูตํ ยมิตํ มโนสมฺพสฺสํ ปจฺจยา
 อุปฺปชฺชติ เวทิตํ สฺขํ वा ทุกฺขํ वा อทุกฺขมสฺขํ वा
 ตมฺปิ ชานํ ปสฺสํ ยถาภูตํ มนสฺมี น สारชฺชติ ฌมฺเมสุ น สारชฺชติ
 มโนวิญญาณํ น สारชฺชติ มโนสมฺพสฺเส น สारชฺชติ ยมิตํ
 มโนสมฺพสฺสํ ปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทิตํ สฺขํ वा ทุกฺขํ वा
 อทุกฺขมสฺขํ वा ตสฺมีปิ น สारชฺชติ ฯ ตสฺส อสารตตสฺส อสํยตตสฺส
 อสมฺมุพฺพหสฺส อาทินวานุปสฺสโน วิหโรโต आयตี ปณฺจปาทานกฺขนฺธา
 อปจฺยํ กจฺจนฺติ ฯ ตณฺหา จสฺส โปโนพฺภวิกา นนฺทิราคสฺส หคฺตา
 ตตฺตรตฺตราภินนฺทินิ สวา จสฺส ปหฺยติ ฯ ตสฺส กายิกาปี ทรธา
 ปหฺยนฺติ เจตฺติกาปี ทรธา ปหฺยนฺติ กายิกาปี สนฺตาปา ปหฺยนฺติ
 เจตฺติกาปี สนฺตาปา ปหฺยนฺติ กายิกาปี ปริพาหา ปหฺยนฺติ เจตฺติกาปี
 ปริพาหา ปหฺยนฺติ ฯ โส กายิกสุขมฺปิ เจตฺตสุขมฺปิ ปภฺฐิตฺเวทติ ฯ
 ยา ตถาภูตสฺส ทิฏฺฐิ สาสฺส โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ โย ตถาภูตสฺส
 สงฺกปฺโป สฺवासฺส โหติ สมฺมาสงฺกปฺโป โย ตถาภูตสฺส วายาโม
 สฺवासฺส โหติ สมฺมาวายาโม ยา ตถาภูตสฺส สติ สาสฺส โหติ
 สมฺมาสติ โย ตถาภูตสฺส สมาริ สฺवासฺส โหติ สมฺมาสมาริ ฯ
 ปุพฺพเพว โข ปนฺสฺส กายกมฺมํ วจิกมฺมํ อาชีโว สุปริสุทฺโธ โหติ ฯ
 #๑-๒-๓ ยู. เอตฺถนฺตเร ภิกฺขเวติ ทิสฺสติ ฯ

เอวมสสายั อริโย อฏฺฐงฺกโก มคฺโค ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ

[๘๓๑] ตสฺส เอว อริยํ อฏฺฐงฺกํ มคฺคํ ภาวยโต จตฺตารอฺปิ
สติปญฺจานา ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ จตฺตารอฺปิ สมฺมปฺปชานา
ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ จตฺตารอฺปิ อิทฺธิปาทา ภาวนาปาริปุรี
คจฺจนฺติ ปญฺจปี อินฺทฺริยานิ ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ ปญฺจปี
พลานิ ภาวนาปาริปุรี คจฺจนฺติ สตฺตปี โภชฺณงฺคา ภาวนาปาริปุรี
คจฺจนฺติ ฯ ตสฺสํเม เทว ชมฺมา ยุกฺนทฺธา วตฺตนฺติ สมฺโถ จ
วิปฺสฺสนา จ ฯ โสฺย เม ชมฺมา อภิลฺลหา ปริณฺเอยฺยา เต ชมฺเม
อภิลฺลหา ปริชานาติ เม ชมฺมา อภิลฺลหา ปหาตพฺพา เต ชมฺเม
อภิลฺลหา ปชฺหติ เม ชมฺมา อภิลฺลหา ภาวตพฺพา เต ชมฺเม
อภิลฺลหา ภาวติ เม ชมฺมา อภิลฺลหา สจฺฉิกาตพฺพา เต ชมฺเม
สจฺฉิกโรติ ฯ กตฺเม จ ภิกฺขเว ชมฺมา อภิลฺลหา ปริณฺเอยฺยา
ปญฺจปาทานกฺขนฺธาตฺสส วจฺนียํ เสยฺยถิํ ฐูปาทานกฺขนฺโธ
เวทฺฐูปาทานกฺขนฺโธ สลฺลฐูปาทานกฺขนฺโธ สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ
วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธ อิมํ ชมฺมา อภิลฺลหา ปริณฺเอยฺยา ฯ กตฺเม จ
ภิกฺขเว ชมฺมา อภิลฺลหา ปหาตพฺพา อวิชฺชา จ ภวตฺตฺหา จ
อิมํ ชมฺมา อภิลฺลหา ปหาตพฺพา ฯ กตฺเม จ ภิกฺขเว ชมฺมา
อภิลฺลหา ภาวตพฺพา สมฺโถ จ วิปฺสฺสนา จ อิมํ ชมฺมา อภิลฺลหา
ภาวตพฺพา ฯ กตฺเม จ ภิกฺขเว ชมฺมา อภิลฺลหา สจฺฉิกาตพฺพา
วิชฺชา จ วิมฺุตฺติ จ อิมํ ชมฺมา อภิลฺลหา สจฺฉิกาตพฺพาติ ฯ

สุตต ม. อุปริปัญญาสกั - หน้าที่ 526

อิทมโวจ ภควา อตตมณา เต ภิกขุ ภควโต ภาสีติ
อภินนุทนต์ิ ฯ

สพายตนิภงกสุตตํ นิฏฺฐิตํ สตฺตมํ ฯ

นกรวินเทยยสูตร

[๘๓๒] เอวมเม สุตัง เอกัง สมยั ภควา โกสเลสุ จาริกณฺจรมานโน
 มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิเณ นกรวินทํ ๑ นาม โกสลานํ
 พุรหุมนคาโม ๒ ตทวสริ ๑ อสุโสสุโข นกรวินเทยฺยกา ๑ พุราหุมน-
 คหปติกา สมโณ ชลฺโก โคตโม สกฺยปฺตุโต สกฺยปฺตุโต สกฺยกุลลา ปพฺพชิตโต
 โกสเลสุ จาริกณฺจรมานโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิเณ นกรวินทํ ๔
 อนุปฺตุโต ตํ โข ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวักฺขยาโณ กิตฺติสทฺโท
 อพฺภุคฺคโต อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน
 สุกโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตุถา เทวมนุสฺसानํ
 พุทฺโธ ภควา โส อิมํ โลกํ สเทวํ สมารํ สพุรหุมนํ
 สสฺสมณพุราหุณฺณี ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกิตฺวา
 ปเวเทติ โส ชมมํ เทเสติ อาทิกฺขยาณํ มชฺเชกฺขยาณํ ปรีโยสานกฺขยาณํ
 สาคถึ สพฺยณฺชนํ เกวลปรีปฺณณํ ปรีสุทฺธิ พุรหุมนจริยํ
 ปกาเสติ สาธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหตํ ทสฺสนํ โหตีติ ๑ อถ
 โข นกรวินเทยฺยกา ๕ พุราหุมนคหปติกา เณ ภควา เตนฺอุปสงฺกมิตฺสุ
 อุปสงฺกมิตฺวา อปฺเปกฺกเจ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ
 อปฺเปกฺกเจ ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิสฺสุ สมฺโมทนิยํ กถิ สาราณียํ
 วิตฺติสเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ อปฺเปกฺกเจ เณ ภควา
 เตนฺลฺยชลิมนฺปนาเมตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ อปฺเปกฺกเจ ภควโต สนฺตึเก
 นามโคตตํ สวาเวตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ อปฺเปกฺกเจ ตฺถนฺทึฏฺฐตา
 เอกมนฺตํ นิสีทิสฺสุ ๑

#๑-๔ ไป. นกรวินเทยฺย นาม ๑ ๒ ม. พุราหุมนานํ คาโม ๑ ๓-๕ ไป. นกรวินเทยฺยา ๑

[๘๓๑] เอกมนต์ นิสินเน โข นครวินเทยเยเก พุราหุมนคหปติเก
ภควา เอตทโวจ สเจ โว กหปตโย อณตติตติยา ปริพพาชกา
เอวံ ปุจฺเจยฺยํ กถึรฺปา ๑ กหปตโย สมณพุราหุมน น
สกุทตพฺพา น กรุทตพฺพา น มานตพฺพา น ปุเชตพฺพาติ เอวံ
ปุฏฺฐา ตุมฺเห กหปตโย เตสึ อณตติตติยานํ ปริพพาชกานํ เอวံ
พฺยากรเยยฺยาถ เย เต สมณพุราหุมน จกฺขุวิญญฺเยยฺยสุ รุเปสุ
อวิตฺรคา อวิตฺโทสา อวิตฺโมหา อชฺฉตฺตํ อวฺปสนฺตจิตฺตา สมวิสมํ
จฺรณฺติ กาเยน วาจาเย มนฺสา เอวฺรฺปา สมณพุราหุมน น สกุทตพฺพา
น กรุทตพฺพา น มานตพฺพา น ปุเชตพฺพา ตํ กิสฺส
เหตุ มยฺมปี หิ จกฺขุวิญญฺเยยฺยสุ รุเปสุ อวิตฺรคา อวิตฺโทสา
อวิตฺโมหา อชฺฉตฺตํ อวฺปสนฺตจิตฺตา สมวิสมํ จราม กาเยน
วาจาเย มนฺสา เตสนฺโน สมจฺริยฺมปี เหตุ อุตฺตริ อปฺสฺสตี
ตฺสฺมา เต โภณฺโต สมณพุราหุมน น สกุทตพฺพา น กรุทตพฺพา
น มานตพฺพา น ปุเชตพฺพา ๑ เย เต สมณพุราหุมน
โสทฺวิญญฺเยยฺยสุ สทฺเทสุ ... ฆานวิญญฺเยยฺยสุ กนฺเชสุ ... ชิวฺหา-
วิญญฺเยยฺยสุ รเสสุ ... กายวิญญฺเยยฺยสุ โฝฏฺฐพฺเพสุ ... มโน-
วิญญฺเยยฺยสุ ฐมฺเมสุ อวิตฺรคา อวิตฺโทสา อวิตฺโมหา อชฺฉตฺตํ
อวฺปสนฺตจิตฺตา สมวิสมํ จฺรณฺติ กาเยน วาจาเย มนฺสา เอวฺรฺปา
สมณพุราหุมน น สกุทตพฺพา น กรุทตพฺพา น มานตพฺพา
น ปุเชตพฺพา ตํ กิสฺส เหตุ มยฺมปี หิ มโนวิญญฺเยยฺยสุ
#๑ ไป. ม. สพฺพตฺถ กถึฏฺฐาติ ทิสฺสตี ๑

ธมเมสุ อวิตราคา อวิตโทสา อวิตโมหา อชฺมตฺตํ อวูปสนฺตจิตฺตา
สมวิสम्मํ จราม กาเยน วาจาเย มนสา เตสนฺโน สมจริยมฺปิ
เหตํ อุตฺตริ อปฺสฺสํ ตสฺมา เต โภณฺโต สมณพฺราหฺมณา น
สกุทตฺตพฺพา น กรุทตฺตพฺพา น มาเนตฺตพฺพา น ปุเชตฺตพฺพาติ ฯ
เอวํ ปุญฺจา ตุมฺเห คหปตโย เตสํ อณฺตติตฺติยานํ ปริพฺพาชกานํ
เอวํ พฺยากรเยยฺยาถ ฯ

[๘๓๔] สเจ ปน โว คหปตโย อณฺตติตฺติยา ปริพฺพาชกา
เอวํ ปุญฺเจยฺยํ กถฺรูปา คหปตโย สมณพฺราหฺมณา สกุทตฺตพฺพา
กรุทตฺตพฺพา มาเนตฺตพฺพา ปุเชตฺตพฺพาติ เอวํ ปุญฺจา ตุมฺเห คหปตโย
เตสํ อณฺตติตฺติยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ พฺยากรเยยฺยาถ เย เต
สมณพฺราหฺมณา จกฺขุวิญญฺเยยฺยสุ รุเปสุ วิตราคา วิตโทสา วิตโมหา
อชฺมตฺตํ อวูปสนฺตจิตฺตา สมจริยํ จรณฺติ กาเยน วาจาเย มนสา
เอวรูปา สมณพฺราหฺมณา สกุทตฺตพฺพา กรุทตฺตพฺพา มาเนตฺตพฺพา
ปุเชตฺตพฺพา ตํ กิสุสฺส เหตุ มยมฺปิ หิ จกฺขุวิญญฺเยยฺยสุ รุเปสุ
อวิตราคา อวิตโทสา อวิตโมหา อชฺมตฺตํ อวูปสนฺตจิตฺตา
สมวิสम्मํ จราม กาเยน วาจาเย มนสา เตสนฺโน สมจริยมฺปิ เหตํ
อุตฺตริ อปฺสฺสํ ตสฺมา เต โภณฺโต สมณพฺราหฺมณา สกุทตฺตพฺพา
กรุทตฺตพฺพา มาเนตฺตพฺพา ปุเชตฺตพฺพา ฯ เย เต สมณพฺราหฺมณา
โสตฺตวิญญฺเยยฺยสุ สทฺเทสุ ... ฆานวิญญฺเยยฺยสุ กนฺเชสุ ... ชิวฺหา-
วิญญฺเยยฺยสุ รเสสุ ... กายวิญญฺเยยฺยสุ โฝฏฺจพฺเพสุ ... มโนวิญญฺเยยฺยสุ

ธมฺเมสุ วิตฺราคา วิตฺโทสา วิตฺโมหา อชฺฌตฺตํ ฐฺปสฺนตฺตจิตฺตา
สมฺจริยํ จรฺนติ กาเยน วาจาเย มนฺสา เอวฺรฺฐปา สมณฺพฺราหฺมณา
สฺกกาตฺพฺพา ครุกาตฺพฺพา มาเนตฺพฺพา ปุชฺเชตฺพฺพา ตํ
กิสฺส เหตุ มยฺมฺปิ หิ มโนวិญฺญฺเยยฺเยสุ ธมฺเมสุ อวิตฺราคา อวิตฺโทสา
อวิตฺโมหา อชฺฌตฺตํ อฐฺปสฺนตฺตจิตฺตา สมฺวิสมํ จรามฺ กาเยน
วาจาเย มนฺสา เตสฺนโน สมฺจริยฺมฺปิ เหตุ อุตฺตริํ ปสฺสตี ตสฺมา
เต โภณฺโต สมณฺพฺราหฺมณา สฺกกาตฺพฺพา ครุกาตฺพฺพา มาเนตฺพฺพา
ปุชฺเชตฺพฺพาติ ฯ เอวํ ปุญฺญา ตุมฺเห คหปตโย เตสํ อณฺณตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปรีพฺพาชกานํ เอวํ พฺยากรเยยฺยาถ ฯ

[๘๑๕] สเจ ๑ เต คหปตโย อณฺณตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปฺจฺเจยฺยํ เก ปนายสฺมฺนฺตฺตฺตํ อาการา เก อนฺวยา เยน ตุมฺเห
อายสฺมฺนฺโต เอวํ วเทถ อทฺธา เต อายสฺมฺนฺโต วิตฺราคา วา
ราควินยาย วา ปฏฺธิปฺนฺนา วิตฺโทสา วา โทสฺวินยาย วา ปฏฺธิปฺนฺนา
วิตฺโมหา วา โมหฺวินยาย วา ปฏฺธิปฺนฺนาติ เอวํ ปุญฺญา ตุมฺเห
คหปตโย เตสํ อณฺณตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ตฺตา หิ เต อายสฺมฺนฺโต อรณฺณวณฺปตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปฏฺธิสฺวณฺติ นตฺถิ โข ปน ตตฺถ ตถารูปา จกฺขุวិญฺญฺเยยฺยา รูปา
เย ทิสฺวา ทิสฺวา อภฺริเมยฺยํ นตฺถิ โข ปน ตตฺถ ตถารูปา
โสตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปน ตตฺถ ตถารูปา ฆานวិญฺญฺเยยฺยา คณฺธา เย ฆายิตฺวา ฆายิตฺวา
#๑ โป. สเจ โว ฯ ม. สเจ ปน โว ฯ

อภิมเมยฺยํ นตฺถิ โข ปน ตตฺถ ตถารูปา ชิวหาวิญญฺเญยา รสา
เย สายิตฺวา สายิตฺวา อภิมเมยฺยํ นตฺถิ โข ปน ตตฺถ ตถารูปา
กายวิญญฺเญยา โฝฏฺฐพฺพา เย สฺสูตฺวา สฺสูตฺวา อภิมเมยฺยํ อิม
โฆ โน อาวุโส อาการา อิม อนฺวยา เยน มยฺยํ อายสฺมนฺเต
เอวํ วเทม อทฺธา เต อายสฺมนฺโต วิตฺราคา วา รากวินยาย
วา ปฏิปฺนฺนา วิตฺโทสา วา โทสวินยาย วา ปฏิปฺนฺนา วิตฺโมหา
วา โมหวินยาย วา ปฏิปฺนฺนาติ ฯ เอวํ ปุฏฺฐา ตฺเมห คหปตโย
เตสํ อณฺตติตฺถิยานํ ปริพฺพาชกานํ เอวํ พฺยากรเยยฺยาถาติ ฯ

[๘๑๖] เอวํ วุตฺเต นกรวินฺทเยยฺกา พฺราหฺมณคหปติกา ภควนฺตํ
เอตทโวจฺจ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปี
โภ โคตม นิกฺกษฺชิตฺติ วา อุกฺกษฺเชยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย
มฺพฺหสฺส วา มคฺคํ อจิกฺกเขยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺชฺโชตฺติ ชาเรยฺย
จกฺขมฺนฺโต รฺูปานิ ทกฺขนฺตฺติ เอวเมว โภตา โคตเมน อนฺนคปริยาเยน
ธมฺโม ปกาสิโต เอเต มยฺยํ ภวานฺตํ โคตมํ สฺรณํ คจฺฉาม
ธมฺมณฺจ ภิกฺกษฺสงฺฆณฺจ อฺุปาสเก โน ภวํ โคตโม ชาเรตุ
อชฺชตฺถุเค ปาณฺเปเต สฺรณฺงฺกเตติ ฯ

นกรวินฺทเยยฺยสฺสฺตํ นิกฺกฺจิตฺติ อภฺจฺจมํ ฯ

ปัญญาปาตปารีสุทธิสุตติ

[๘๓๗] เอวมเม สุตติ เอกัง สมยั ภควา ราชคเห วิหริตี
เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป ฯ อถ โข อายสฺมา สารีปฺตุโต สายณฺหสมยั
ปฺภิสฺสลาณา วุญฺจิติ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีหิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข
อายสฺมนฺตํ สารีปฺตุตํ ภควา เอตทโวจ วิปฺปสนฺนานิ โข เต
สารีปฺตุต อินฺทฺริยานิ ปฺริสฺสุทฺโธ ฉวิวณฺโณ ปฺริโยทาโต กตฺเมน [๑]
ตฺวํ สารีปฺตุต วิหาเรณ เอตฺรหิ พหุลฺลํ วิหริสฺสิติ ฯ สฺสณฺดาวิหาเรณ
โข อหํ ภนฺเต เอตฺรหิ พหุลฺลํ วิหรามิติ ฯ

[๘๓๘] สาธุ สาธุ สารีปฺตุต มหาปฺริสฺวิหาเรณ กิร ตฺวํ
สารีปฺตุต เอตฺรหิ พหุลฺลํ วิหริสฺสิ มหาปฺริสฺวิหาโร หเส สารีปฺตุต
ยทิตฺถํ สฺสณฺดา ฯ ตสฺมาติห สารีปฺตุต ภิกฺขุ สเจ อากงฺเขยฺย
สฺสณฺดาวิหาเรณ [๒] พหุลฺลํ วิหเรยฺยนฺติ เตน สารีปฺตุต ภิกฺขุณา อิติ
ปฺภิสฺสณฺจิกฺขิตพฺพํ เยน จาหํ มคฺเคน คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสฺสี
ยสฺมิณฺจ ปเทเส ปิณฺฑาย อจฺริ เยน จ มคฺเคน คามโต ปิณฺฑาย
ปฺภิกฺกมึ อตฺถิ นุ โข เม ตตฺถ จกฺขุวิญฺญเยยฺยสุ รุเปสุ ฉนฺโท
วา ราโค วา โทโส วา โมโห วา ปฺภินฺนํ วาปิ เจตฺโสติ ฯ
สเจ สารีปฺตุต ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ เยน จาหํ
มคฺเคน คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสฺสี ยสฺมิณฺจ ปเทเส ปิณฺฑาย อจฺริ
#๑ ม. เอตฺถนฺตเร โขสฺสทฺโท อตฺถิ ฯ ๒ ย. เอตฺถนฺตเร เอตฺรหิ อิติ ทิสฺสติ ฯ

เยน จ มกุเคน คามโต ปัญฑาย ปฏิกัมมิ อตุถิ เม ตตุถ
จกขุวิญญเยยเยสุ รูปเส ฌนุโท วา ราโค วา โทโส วา โมโห
วา ปฏิฆัม วาปี เจตโสติ เตน สาริปุตฺต ภิกขุณา เตสฺสเยว
ปาปกานัน อกุสลาณัน ฌมมานัน ปหานาย วายमितัพพ ๑ สเจ ปน
สาริปุตฺต ภิกขุ ปจฺจเวกขมาโน เอว ฆานาติ เยน จาหิ มกุเคน
คามัน ปัญฑาย ปาวิสี ยสฺสมิณฺจ ปเทเส ปัญฑาย อจรี เยน จ
มกุเคน คามโต ปัญฑาย ปฏิกัมมิ นตุถิ เม ตตุถ จกขุวิญญเยยเยสุ
รูปเส ฌนุโท วา ราโค วา โทโส วา โมโห วา ปฏิฆัม
วาปี เจตโสติ เตน สาริปุตฺต ภิกขุณา เตนว ปิติปาโมชฺเชน ๑
วิหาตัพพ อโหระตฺตานุสิกฺขินา กุสเลสุ ฌมเมสุ ๑

[๘๑๕] ปุน จปริ สาริปุตฺต ภิกขุณา อิติ ปฏิสณฺจิกฺกิตัพพ เยน
จาหิ มกุเคน คามัน ปัญฑาย ปาวิสี ยสฺสมิณฺจ ปเทเส ปัญฑาย
อจรี เยน จ มกุเคน คามโต ปัญฑาย ปฏิกัมมิ อตุถิ นุ โข
เม ตตุถ โสตฺวิญญเยยเยสุ สทฺเทสุ ... ฆานวิญญเยยเยสุ คนฺธเส ...
ชิวุหาวิญญเยยเยสุ รเสสุ ... กายวิญญเยยเยสุ โยญฺจัพเพสุ ...
มโนวิญญเยยเยสุ ฌมเมสุ ฌนุโท วา ราโค วา โทโส วา โมโห วา
ปฏิฆัม วาปี เจตโสติ ๑ สเจ สาริปุตฺต ภิกขุ ปจฺจเวกขมาโน
เอว ฆานาติ เยน จาหิ มกุเคน คามัน ปัญฑาย ปาวิสี ยสฺสมิณฺจ
ปเทเส ปัญฑาย อจรี เยน จ มกุเคน คามโต ปัญฑาย ปฏิกัมมิ
อตุถิ เม ตตุถ มโนวิญญเยยเยสุ ฌมเมสุ ฌนุโท วา ราโค วา
#๑ ม. สัพพตฺต ปิติปาโมชฺเชน ๑

โทโส วา โมโห วา ปฏิฆัม วาปี เจตโสติ เตน สาริปุตต
ภิกขุณา เตสเสว ปาปกานัน อกุสลาณัน ฆมมานัน ปหานาย วายमितัพพัง ฯ
สเจ ปน สาริปุตต ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ
เยน จาหิ มกฺเคน คามิ ปิณฺฑาย ปาวิสี ยสฺมิณฺจ ปเทเส ปิณฺฑาย
อจริ เยน จ มกฺเคน คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกกมฺมี นตฺถิ เม ตตฺถ
มโนวิญญฺเญยฺส ฆมฺเมสฺส จฺนฺโท วา ราโค วา โทโส วา โมโห
วา ปฏิฆัม วาปี เจตโสติ เตน สาริปุตต ภิกขุณา เตเนว
ปีติปามฺชฺเชน วิหาตัพพัง อโหระตฺตานุสฺสิกฺขิณา กุสเลสฺส ฆมฺเมสฺส ฯ

[๘๕๐] ปุณฺ จปฺริ สาริปุตต ภิกขุณา อิติ ปฏฺิสถฺยจิกฺขิตัพพัง
ปหิณา นฺุ โข เม ปญฺจ กามคฺคณาติ ฯ สเจ สาริปุตต ภิกขุ
ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ อปฺปหิณา โข เม ปญฺจ กามคฺคณาติ
เตน สาริปุตต ภิกขุณา ปญฺจณฺัน กามคฺคณานัน ปหานาย วายमितัพพัง ฯ
สเจ ปน สาริปุตต ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ ปหิณา
โข เม ปญฺจ กามคฺคณาติ เตน สาริปุตต ภิกขุณา เตเนว
ปีติปามฺชฺเชน วิหาตัพพัง อโหระตฺตานุสฺสิกฺขิณา กุสเลสฺส ฆมฺเมสฺส ฯ

[๘๕๑] ปุณฺ จปฺริ สาริปุตต ภิกขุณา อิติ ปฏฺิสถฺยจิกฺขิตัพพัง
ปหิณา นฺุ โข เม ปญฺจ นีวรณาติ ฯ สเจ สาริปุตต ภิกขุ
ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ อปฺปหิณา โข เม ปญฺจ นีวรณาติ
เตน สาริปุตต ภิกขุณา ปญฺจณฺัน นีวรณานัน ปหานาย วายमितัพพัง ฯ
สเจ ปน สาริปุตต ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ ปหิณา

โฆ เม ปญจ นีวรณาติ เตน สาริปุตฺต ภิกฺขุณา เตเนว
ปีติปามฺชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหฺรตฺตานุสฺสึกฺขิณา กุสฺเสสุ ฌมฺเมสุ ฯ

[๘๔๒] ปุณฺ จปรึ สาริปุตฺต ภิกฺขุณา อิติ ปฏฺฐิตญฺจิกฺขิตพฺพํ
ปริยฺยวาทา นุ โฆ เม ปญฺจูปาทานกฺขนุชาติ ฯ สเจ สาริปุตฺต
ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ อปริยฺยวาทา โฆ เม
ปญฺจูปาทานกฺขนุชาติ เตน สาริปุตฺต ภิกฺขุณา ปญฺจนฺนํ อุปาทานกฺขนุชานํ
ปริยฺยวาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปน สาริปุตฺต ภิกฺขุ
ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ ปริยฺยวาทา โฆ เม ปญฺจูปาทานกฺขนุชาติ
เตน สาริปุตฺต ภิกฺขุณา เตเนว ปีติปามฺชฺเชน วิหาตพฺพํ
อโหฺรตฺตานุสฺสึกฺขิณา กุสฺเสสุ ฌมฺเมสุ ฯ

[๘๔๓] ปุณฺ จปรึ สาริปุตฺต ภิกฺขุณา อิติ ปฏฺฐิตญฺจิกฺขิตพฺพํ
ภาวิตา นุ โฆ เม จตฺตารโ สติปญฺจจฺานาติ ฯ สเจ สาริปุตฺต
ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ อภาวิตา โฆ เม จตฺตารโ
สติปญฺจจฺานาติ เตน สาริปุตฺต ภิกฺขุณา จตฺตฺนํ สติปญฺจจฺานานํ ภาวนาย
วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปน สาริปุตฺต ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ
ภาวิตา โฆ เม จตฺตารโ สติปญฺจจฺานาติ เตน สาริปุตฺต ภิกฺขุณา
เตเนว ปีติปามฺชฺเชน วิหาตพฺพํ อโหฺรตฺตานุสฺสึกฺขิณา กุสฺเสสุ ฌมฺเมสุ ฯ

[๘๔๔] ปุณฺ จปรึ สาริปุตฺต ภิกฺขุณา อิติ ปฏฺฐิตญฺจิกฺขิตพฺพํ
ภาวิตา นุ โฆ เม จตฺตารโ สมนฺมปฺปชานาติ ฯ สเจ สาริปุตฺต
ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวံ ชานาติ อภาวิตา โฆ เม จตฺตารโ

สมมุปปชานาติ เตน สาริปุตต ภิกขุณา จตุนัน สมมุปปชานานัน
ภวานาย วายमितัพพ ๑ สเจ ปน สาริปุตต ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน
เอว ฆานาติ ภาวิตา โข เม จตฺตารโ สมมุปปชานาติ เตน
สาริปุตต ภิกขุณา เตนเว ปิตฺติปามฺชฺเชน วิหาตัพพ อโหฺรตฺตานุสฺสิกฺขินา
กฺุสเลสุ ฐมฺเมสุ ๑

[๘๔๕] ปฺน จปฺริ สาริปุตต ภิกขุณา อิติ ปฏฺิสถฺยจิกฺขิตัพพ
ภาวิตา นฺ โข เม จตฺตารโ อิทฺธิปาทาติ ๑ สเจ สาริปุตต
ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอว ฆานาติ อภาวิตา โข เม จตฺตารโ
อิทฺธิปาทาติ เตน สาริปุตต ภิกขุณา จตุนัน อิทฺธิปาทานัน ภวานาย
วายमितัพพ ๑ สเจ ปน สาริปุตต ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอว
ฆานาติ ภาวิตา โข เม จตฺตารโ อิทฺธิปาทาติ เตน สาริปุตต
ภิกขุณา เตนเว ปิตฺติปามฺชฺเชน วิหาตัพพ อโหฺรตฺตานุสฺสิกฺขินา กฺุสเลสุ
ฐมฺเมสุ ๑

[๘๔๖] ปฺน จปฺริ สาริปุตต ภิกขุณา อิติ ปฏฺิสถฺยจิกฺขิตัพพ
ภาวิตา นฺ โข เม ปญฺจินฺนุทฺริยานีติ ๑ สเจ สาริปุตต ภิกขุ
ปจฺจเวกฺขมาโน เอว ฆานาติ อภาวิตานิ โข เม ปญฺจินฺนุทฺริยานีติ
เตน สาริปุตต ภิกขุณา ปญฺจนฺนํ อินฺนุทฺริยานัน ภวานาย วายमितัพพ ๑
สเจ ปน สาริปุตต ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอว ฆานาติ ภาวิตานิ
โข เม ปญฺจินฺนุทฺริยานีติ เตน สาริปุตต ภิกขุณา เตนเว
ปิตฺติปามฺชฺเชน วิหาตัพพ อโหฺรตฺตานุสฺสิกฺขินา กฺุสเลสุ ฐมฺเมสุ ๑

[๘๔๗] ปุณ จปรี สาริปุตฺต ภิกขุณา อิติ ปฏิสณฺจิกฺขิตพฺพํ
ภาวิตานิ นฺุ โข เม ปญฺจ พลานีติ ฯ สเจ สาริปุตฺต ภิกขุ
ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อภาวิตานิ โข เม ปญฺจ พลานีติ
เตน สาริปุตฺต ภิกขุณา ปญฺจนฺนํ พลานํ ภาวนาย วายมิตพฺพํ ฯ ญ
สเจ ปน สาริปุตฺต ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ ภาวิตานิ
โข เม ปญฺจ พลานีติ เตน สาริปุตฺต ภิกขุณา เตเนว
ปีติปามฺชฺเชน วิหตพฺพํ อโหระตฺตานุสฺสิกฺขินา กุสเลสุ ชมฺเมสุ ฯ

[๘๔๘] ปุณ จปรี สาริปุตฺต ภิกขุณา อิติ ปฏิสณฺจิกฺขิตพฺพํ
ภาวิตา นฺุ โข เม สตฺต โพชฺฌงฺกาติ ฯ สเจ สาริปุตฺต ภิกขุ
ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อภาวิตา โข เม สตฺต โพชฺฌงฺกาติ
เตน สาริปุตฺต ภิกขุณา สตฺตฺนํ โพชฺฌงฺกานํ ภาวนาย
วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปน สาริปุตฺต ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ
ภาวิตา โข เม สตฺต โพชฺฌงฺกาติ เตน สาริปุตฺต ภิกขุณา เตเนว
ปีติปามฺชฺเชน วิหตพฺพํ อโหระตฺตานุสฺสิกฺขินา กุสเลสุ ชมฺเมสุ ฯ

[๘๔๙] ปุณ จปรี สาริปุตฺต ภิกขุณา อิติ ปฏิสณฺจิกฺขิตพฺพํ
ภาวิทอ นฺุ โข เม อริโย อฏฺฐงฺกิกโก มคฺคโคติ ฯ สเจ สาริปุตฺต
ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อภาวิทอ โข เม
อริโย อฏฺฐงฺกิกโก มคฺคโคติ เตน สาริปุตฺต ภิกขุณา อริยสฺส
อฏฺฐงฺกิกสฺส มคฺคสฺส ภาวนาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปน สาริปุตฺต
ภิกขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ ภาวิทอ โข เม อริโย

อฏฺฐจฺกัโก มคฺโคติ เตน สาริปฺตุต ภิกฺขุณา เตเนว ปิติปามุชฺเชน
วิหาคพฺพํ อโหระตฺตานุสสิกฺขิณา กุสเลสุ ฌมฺเมสุ ฯ

[๘๕๐] ปุณ จปรี สาริปฺตุต ภิกฺขุณา อิติ ปฏฺฐิสนฺนิจกฺขิตพฺพํ
ภาวิตา นุ โข เม สมโถ จ วิปฺสฺสนา จาติ ฯ สเจ สาริปฺตุต
ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อภาวิตา โข เม สมโถ
จ วิปฺสฺสนา จาติ เตน สาริปฺตุต ภิกฺขุณา สมถวิปฺสฺสนานํ
ภาวนาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปน สาริปฺตุต ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน
เอวํ ชานาติ ภาวิตา โข เม สมโถ จ วิปฺสฺสนา จาติ เตน
สาริปฺตุต ภิกฺขุณา เตเนว ปิติปามุชฺเชน วิหาคพฺพํ อโหระตฺตานุสสิกฺขิณา
กุสเลสุ ฌมฺเมสุ ฯ

[๘๕๑] ปุณ จปรี สาริปฺตุต ภิกฺขุณา อิติ ปฏฺฐิสนฺนิจกฺขิตพฺพํ
สจฺจกิตฺตา นุ โข เม วิชฺชา จ วิมุตฺติ จาติ ฯ สเจ สาริปฺตุต
ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชานาติ อสจฺจกิตฺตา โข เม วิชฺชา
จ วิมุตฺติ จาติ เตน สาริปฺตุต ภิกฺขุณา วิชฺชาย จ วิมุตฺติยา จ
สจฺจกิริยาย วายมิตพฺพํ ฯ สเจ ปน สาริปฺตุต ภิกฺขุ ปจฺจเวกฺขมาโน
เอวํ ชานาติ สจฺจกิตฺตา โข เม วิชฺชา จ วิมุตฺติ
จาติ เตน สาริปฺตุต ภิกฺขุณา เตเนว ปิติปามุชฺเชน วิหาคพฺพํ
อโหระตฺตานุสสิกฺขิณา กุสเลสุ ฌมฺเมสุ ฯ

[๘๕๒] เย หิ เกจิ สาริปฺตุต อตีตมทฺธานํ สมณฺหา วา
พฺุราหฺมณฺหา วา ปิณฺฑปาตํ ปรีโสเธลฺลํ สพฺเพ เต เอวเมว

ปัจจุเวกขิตฺวา ปัจจุเวกขิตฺวา ปิณฺฑปาตํ ปริโสเชสุ ๑ เย ๑ หิ เกจิ
สาริปุตฺต อเนกตมทฺธานํ สมณา วา พุราหุมนฺนา วา ปิณฺฑปาตํ
ปริโสเชสุสนฺติ สพุเพ เต เอวเมว ปัจจุเวกขิตฺวา ปัจจุเวกขิตฺวา
ปิณฺฑปาตํ ปริโสเชสุสนฺติ ๑ เย ๒ หิ เกจิ สาริปุตฺต เอตฺรหิ
สมณา วา พุราหุมนฺนา วา ปิณฺฑปาตํ ปริโสเชนฺติ สพุเพ เต
เอวเมว ปัจจุเวกขิตฺวา ปัจจุเวกขิตฺวา ปิณฺฑปาตํ ปริโสเชนฺติ ๑
ตสฺมาติห ๓ โว สาริปุตฺต ลิกฺขิตพฺพํ ปัจจุเวกขิตฺวา ปัจจุเวกขิตฺวา
ปิณฺฑปาตํ ปริโสเชสุสามาติ เอวญฺหิ โว สาริปุตฺต ลิกฺขิตพฺพนฺติ ๑
อิทฺมโวจ ภควา อุตฺตมโน อายสุมา สาริปุตฺโต ภควโต
ภาสีติ อภินฺนุทีติ ๑

ปิณฺฑปาตปาริสฺสุทฺธิสฺสตุตฺตํ นิฏฺฐิตํ นวํ ๑

#๑-๒ ม. ย. เยปี หิ เกจิ ๑ ๓ ย. เตนหิ โว สาริปุตฺต เอว ลิกฺขิตพฺพํ ๑

#ม. ตสฺมาติห สาริปุตฺต ๑

อินทริยภาวนาสุตต์

[๘๕๓] เอวมเม สุตฺโต เอกํ สมยํ ภควา กชฺชงฺคถายํ วิหริติ
เวพฺพเน ๑ ๑ อถ โข อุตฺตโร มาณโว ปาราสิริยนฺเดวาสี ๒ เยน ภควา
เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สมฺโมทิตฺติ สมฺโมทนียํ
กถํ สาราณียํ วิตฺติสเรตฺวา เอกมฺนตฺตํ นิสีทิตฺติ ๑

[๘๕๔] เอกมฺนตฺตํ นิสินฺนํ โข อุตฺตรํ มาณวํ ปาราสิริยนฺเดวาสี
ภควา เอตทโวจ เทเสตติ อุตฺตร ปาราสิริโย พฺราหฺมโณ สวากานํ
อินทริยภาวนนฺตติ ๑ เทเสตติ โภ โคตม ปาราสิริโย พฺราหฺมโณ
สวากานํ อินทริยภาวนนฺตติ ๑ ยถากถํ [๓] อุตฺตร เทเสตติ ปาราสิริโย
พฺราหฺมโณ สวากานํ อินทริยภาวนนฺตติ ๑ อิทฺติ โภ โคตม จกฺขุณา
รูปํ น ปสฺสตี โสเตน สทฺทํ น สฺฆาตตีติ เอวํ โข โภ โคตม
เทเสตติ ปาราสิริโย พฺราหฺมโณ สวากานํ อินทริยภาวนนฺตติ ๑
เอวํ สนฺเต โข อุตฺตร อนฺโธ ภาวิตินฺทริโย ภวิสฺสตีติ พฺริโร
ภาวิตินฺทริโย ภวิสฺสตีติ ยถา ปาราสิริยสฺส พฺราหฺมณสฺส วจัน
อนฺโธ ทิ อุตฺตร จกฺขุณา รูปํ น ปสฺสตีติ พฺริโร โสเตน สทฺทํ
น สฺฆาตตีติ ๑ เอวํ วุคฺเต อุตฺตโร มาณโว ปาราสิริยนฺเดวาสี
ตฺถนฺทิจฺจโต มงฺกฺกฺจโต ปตฺตกฺขนฺโธ อโฆมุโข ปชฺฌายนฺโต
อปฺปฏิภาโณ นิสีทิตฺติ ๑

[๘๕๕] อถ โข ภควา อุตฺตรํ มาณวํ ปาราสิริยนฺเดวาสี
#๑ ม. สุเวพฺพเน ม. มุขลฺลวเน ๑ ๒ ม. ปาราสิริ... ๑ ๓ ม. ย.
#เอตถนฺตเร ปนสทฺโท อตฺถติ ๑

ตณฺหิภูตํ มงฺกุภูตํ ปตฺตกฺขนฺธํ อโชนฺจํ ปชฺฌายนฺตํ อปฺปฏิภาณํ
วิทิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ อณฺณตา โข อานนฺท
เทเสติ ปาราสิริโย พุราหุมนโณ จ สวากานํ อินฺทฺริยภาวนํ อณฺณตา จ
ปน ๑ อริยสฺส วินเย อนฺุตฺตรา อินฺทฺริยภาวนา โหตีติ ฯ เอตฺส ภควา
กาโล เอตฺส สฺสคฺต กาลो ยํ ภควา อริยสฺส วินเย อนฺุตฺตรํ
อินฺทฺริยภาวนํ เทเสยฺย ภควโต สฺสคฺวา ภิกฺขุ ชาเรตฺสสนฺตีติ ฯ
เตนหानนฺท สฺสณาหิ สวากํ มนสิกรโหหิ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวมฺภนฺเตติ
โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต ปจฺจสฺโสติ ฯ

[๘๕๖] ภควา เอตทโวจ กถญจ อานนฺท อริยสฺส วินเย
อนฺุตฺตรา อินฺทฺริยภาวนา โหติ ฯ อิธานนฺท ภิกฺขุโน จกฺขุณา รูปี
ทิสฺวา อฺอุปฺชชติ มนํปํ อฺอุปฺชชติ อมณํปํ อฺอุปฺชชติ
มณํปามณํปํ ฯ โส เอวํ ปชานาติ อฺอุปฺปนฺนํ โข เม อิํทํ มนํปํ
อฺอุปฺปนฺนํ อมณํปํ อฺอุปฺปนฺนํ มณํปามณํปํ ตถจ โข สจฺจคฺตํ
โอพาริกํ ปฏฺิจฺจ สมนฺุปนฺนํ เอตํ สนฺุตํ เอตํ ปณฺีตํ ยทิตํ
อฺอุปฺกฺขาติ ฯ ตสฺส ตํ อฺอุปฺปนฺนํ มนํปํ อฺอุปฺปนฺนํ อมณํปํ อฺอุปฺปนฺนํ
มณํปามณํปํ นิรุชฺชติ อฺอุปฺกฺขา สณฺฺจาติ ฯ เสยฺยถาปี อานนฺท
จกฺขุมา ปฺุริโส อุมฺมิเลตฺวา วา นิมฺมิเลยฺย นิมฺมิเลตฺวา วา
อุมฺมิเลยฺย เอวเมว โข อานนฺท ยสฺสทสฺสจฺจิ เอวํ สีนํ เอวํ
ตฺวภูํ เอวํ อฺอุปฺกสิเรน อฺอุปฺปนฺนํ มนํปํ อฺอุปฺปนฺนํ อมณํปํ อฺอุปฺปนฺนํ
มณํปามณํปํ นิรุชฺชติ อฺอุปฺกฺขา สณฺฺจาติ อัยํ วุจฺจตานนฺท
#๑ โป. ม. จ ปนํนนฺท ฯ

อริยสส วินเย อนุตตรา อินุทริยภาวนา จกขุวิญญะเยสุ รูปเปสุ ฯ

[๘๕๑] ปุณ จปรี อานนุท ภิกขุโน โสเตน สททํ สุตฺวา
อุปฺปชฺชติ มนนาปี อุปฺปชฺชติ อมมนาปี อุปฺปชฺชติ มนนาปามนนาปี ฯ
โส เอวํ ปชานาติ อุปฺปนฺนํ โข เม อิทํ มนนาปี อุปฺปนฺนํ
อมมนาปี อุปฺปนฺนํ มนนาปามนนาปี ตถจ โข สขฺขตํ โอปาริกํ
ปฏิจฺจ สมุปฺปนฺนํ เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺธิตํ ยทิตํ อุเปกฺขาติ ฯ
ตสฺส ตํ อุปฺปนฺนํ มนนาปี อุปฺปนฺนํ อมมนาปี อุปฺปนฺนํ มนนาปามนนาปี
นินฺรุชฺชติ อุเปกฺขา สณฺจาติ ฯ เสยฺยถาปี อานนุท พลวาค
ปุริโส อปฺปกสิเรน ๑ อจฺฉริกํ ปหเรยฺย เอวเมว โข อานนุท
ยสฺสทสฺสจฺจ เอวํ สีมํ เอวํ ตฺวภูํ เอวํ อปฺปกสิเรน อุปฺปนฺนํ
มนนาปี อุปฺปนฺนํ อมมนาปี อุปฺปนฺนํ มนนาปามนนาปี นินฺรุชฺชติ อุเปกฺขา
สณฺจาติ อโย วุจฺจตฺตานนุท อริยสส วินเย อนุตตรา อินุทริยภาวนา
โสตฺวิญญะเยสุ สทฺเทสุ ฯ

[๘๕๒] ปุณ จปรี อานนุท ภิกขุโน ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา
อุปฺปชฺชติ มนนาปี อุปฺปชฺชติ อมมนาปี อุปฺปชฺชติ มนนาปามนนาปี ฯ
โส เอวํ ปชานาติ อุปฺปนฺนํ โข เม อิทํ มนนาปี อุปฺปนฺนํ
อมมนาปี อุปฺปนฺนํ มนนาปามนนาปี ตถจ โข สขฺขตํ โอปาริกํ
ปฏิจฺจ สมุปฺปนฺนํ เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺธิตํ ยทิตํ อุเปกฺขาติ ฯ
ตสฺส ตํ อุปฺปนฺนํ มนนาปี อุปฺปนฺนํ อมมนาปี อุปฺปนฺนํ มนนาปามนนาปี
นินฺรุชฺชติ อุเปกฺขา สณฺจาติ ฯ เสยฺยถาปี อานนุท อีสกโปเณ ๒

#๑ ม. อปฺปกสิเรเนว อจฺฉริ ฯ ๒ ม. อีสกโปเณ ฯ

ปทุมินิปตเต ๑ อุทกมุสสิตานิ ปวตตุนติ น สณฺจนฺติ เอวเมว โข
อานนฺท ยสฺสทสฺสจฺจิ เอวํ สีนํ เอวํ ตฺวํ เอวํ อุปฺปกสิเรน
อุปฺปนฺนํ มนาปํ อุปฺปนฺนํ อมนาปํ อุปฺปนฺนํ มนาปามนาปํ นิรุชฺชติ
อุเปกฺขา สณฺจาทิ อัยํ วุจฺจตฺตานนฺท อริยสฺส วินเย อนฺนุตฺตรา
อินฺทฺริยภาวนา ฆานวิญฺญเยยฺยสุ คณฺเฐสุ ฯ

[๘๕๕] ปุณ จปริ อานนฺท ภิกฺขุโน ชิวฺหาย รลํ สายิตฺวา
อุปฺปชฺชติ มนาปํ อุปฺปชฺชติ อมนาปํ อุปฺปชฺชติ มนาปามนาปํ ฯ
โส เอวํ ปชานาติ อุปฺปนฺนํ โข เม อิทํ มนาปํ อุปฺปนฺนํ อมนาปํ
อุปฺปนฺนํ มนาปามนาปํ ตลฺลจ โข สงฺขตํ โอปาริกํ ปฏิจฺจ
สมฺมฺปนฺนํ เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺธิตํ ยทิตํ อุเปกฺขาติ ฯ ตสฺส
ตํ อุปฺปนฺนํ มนาปํ อุปฺปนฺนํ อมนาปํ อุปฺปนฺนํ มนาปามนาปํ
นิรุชฺชติ อุเปกฺขา สณฺจาทิ ฯ เสยฺยถาปิ อานนฺท พลฺวา ปฺริโส
ชิวฺทฺทเค เขพฺปิณฺฑํ สํยฺหิตฺวา อุปฺปกสิเรน วมฺเมยฺย ๒ เอวเมว
โข อานนฺท ยสฺสทสฺสจฺจิ เอวํ สีนํ เอวํ ตฺวํ เอวํ อุปฺปกสิเรน
อุปฺปนฺนํ มนาปํ อุปฺปนฺนํ อมนาปํ อุปฺปนฺนํ มนาปามนาปํ นิรุชฺชติ
อุเปกฺขา สณฺจาทิ อัยํ วุจฺจตฺตานนฺท อริยสฺส วินเย อนฺนุตฺตรา
อินฺทฺริยภาวนา ชิวฺหาวิญฺญเยยฺยสุ รเสสุ ฯ

[๘๖๐] ปุณ จปริ อานนฺท ภิกฺขุโน กาเยน โฝฏฺฐพฺพํ สฺสิตฺวา
อุปฺปชฺชติ มนาปํ อุปฺปชฺชติ อมนาปํ อุปฺปชฺชติ มนาปามนาปํ ฯ
โส เอวํ ปชานาติ อุปฺปนฺนํ โข เม อิทํ มนาปํ อุปฺปนฺนํ อมนาปํ
#๑ ม. ปทุมปฺลาเส ฯ ๒ ม. ย. วเมยฺย ฯ

อุปปนฺนํ มนาปมฺนาปํ ตณฺจ โข สงฺขตํ โอปาริกํ ปฏิจฺจ
สมฺบุปนฺนํ เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺธิตํ ยทิตํ อุเปกฺขาติ ฯ ตสฺส ตํ
อุปปนฺนํ มนาปํ อุปปนฺนํ อมฺนาปํ อุปปนฺนํ มนาปมฺนาปํ นิรุชฺฌติ
อุเปกฺขา สณฺจติ ฯ เสยฺยถาปิ อานนฺท พลฺวา ปุริโส สมฺมิถฺชิตํ
วา พาทํ ปสาเรยฺย ปสาริตํ วา พาทํ สมฺมิถฺชเยยฺย เอวเมว
โฆ อานนฺท ยสฺสทสฺสจฺจิ เอวํ สีนฺมํ เอวํ ตฺวภูํ เอวํ อปฺปกสิเรน
อุปปนฺนํ มนาปํ อุปปนฺนํ อมฺนาปํ อุปปนฺนํ มนาปมฺนาปํ นิรุชฺฌติ
อุเปกฺขา สณฺจติ อຍ် วุจฺจတฺนนฺท อริยสฺส วินฺเย อนฺตฺตรา
อินฺทฺริยภาวนา กายวิถฺถเยยฺยสุ โสภฺจพฺပေสุ ฯ

[๘๖๑] ปฺน จปฺริ อานนฺท ภิกฺขุโน มนฺสา ฌมฺมํ วิถฺถาย
อุปฺปชฺชติ มนาปํ อุปฺปชฺชติ อมฺนาปํ อุปฺปชฺชติ มนาปมฺนาปํ ฯ
โส เอวํ ปชานาติ อุปปนฺนํ โฆ เม อิทํ มนาปํ อุปปนฺนํ อมฺนาปํ
อุปปนฺนํ มนาปมฺนาปํ ตณฺจ โข สงฺขตํ โอปาริกํ ปฏิจฺจ
สมฺบุปนฺนํ เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺธิตํ ยทิตํ อุเปกฺขาติ ฯ ตสฺส
ตํ อุปปนฺนํ มนาปํ อุปปนฺนํ อมฺนาปํ อุปปนฺนํ มนาปมฺนาปํ
นิรุชฺฌติ อุเปกฺขา สณฺจติ ฯ เสยฺยถาปิ อานนฺท พลฺวา ปุริโส
ทิวสํ สนฺตตฺเต อโยกฺภาเห ๑ เทว วา ตีณิ วา อุตฺทกฺขุสิตานิ
นิปาเตยฺย ทนฺโร อานนฺท อุตฺทกฺขุสิตานํ นิปาโต อถ โฆ ตํ
จิปฺปเมว ปฺริกฺขยฺมํ ปฺริยาทานํ กจฺจเยยฺย เอวเมว โฆ อานนฺท
ยสฺสทสฺสจฺจิ เอวํ สีนฺมํ เอวํ ตฺวภูํ เอวํ อปฺปกสิเรน อุปปนฺนํ มนาปํ
#๑ ยฺ. อโยถาล. ฯ

อุปฺปนฺนํ อมฺนาปํ อุปฺปนฺนํ มฺนาปามฺนาปํ นฺรุชฺฌตฺติ อฺเปกฺขา
สณฺจตฺติ อํยํ วุจฺจตฺตานนฺท อริยสฺส วินยฺเย อนฺุตฺตรา อฺนุทฺริยภาวนา
มโนวฺิณฺญฺเยยฺเยสฺส ฌมฺเมสฺส ฯ เอวํ โข อานนฺท อริยสฺส
วินยฺเย อนฺุตฺตรา อฺนุทฺริยภาวนา โหตฺติ ฯ

[๘๖๒] กถญฺจานนฺท เสโฆ โหตฺติ ปาฎิปปโท ฯ อฺิธานนฺท
ภิกฺขุโน จกฺขุณา รุปํ ทิสฺวา อฺุปฺปชฺชตฺติ มฺนาปํ อฺุปฺปชฺชตฺติ อมฺนาปํ
อฺุปฺปชฺชตฺติ มฺนาปามฺนาปํ ฯ โส เตน อฺุปฺปนฺเนน มฺนาเปน อฺุปฺปนฺเนน
อมฺนาเปน อฺุปฺปนฺเนน มฺนาปามฺนาเปน อฏฺฎิยตฺติ หฺรายตฺติ ชฺิคุจฺจตฺติ ฯ
โสเตน สทฺทํ สฺตฺวา ... ฆาเนน กนฺธํ ฆายิตฺวา ... ชฺิวฺหฺาย รลฺลํ
สํยิตฺวา ... กายเณ โฝฏฺจพฺพํ สฺลิตฺวา ... มนฺสา ฌมฺมํ วิณฺญาຍ
อฺุปฺปชฺชตฺติ มฺนาปํ อฺุปฺปชฺชตฺติ อมฺนาปํ อฺุปฺปชฺชตฺติ มฺนาปามฺนาปํ ฯ
โส เตน อฺุปฺปนฺเนน มฺนาเปน อฺุปฺปนฺเนน อมฺนาเปน อฺุปฺปนฺเนน
มฺนาปามฺนาเปน อฏฺฎิยตฺติ หฺรายตฺติ ชฺิคุจฺจตฺติ ฯ เอวํ ๑ โข อานนฺท
เสโฆ โหตฺติ ปาฎิปปโท ฯ

[๘๖๓] กถญฺจานนฺท อริโย โหตฺติ ภาวิตฺติ นฺุทฺริโย ฯ อฺิธานนฺท
ภิกฺขุโน จกฺขุณา รุปํ ทิสฺวา อฺุปฺปชฺชตฺติ มฺนาปํ อฺุปฺปชฺชตฺติ อมฺนาปํ
อฺุปฺปชฺชตฺติ มฺนาปามฺนาปํ ฯ โส สเจ อากงฺขตฺติ ปฏฺิฏฺกฺกุเล อปฺปฏฺิฏฺกฺกุลสณฺณิ
วิหเรยฺยนฺตฺติ อปฺปฏฺิฏฺกฺกุลสณฺณิ ตตฺถ วิหฺรตฺติ ฯ สเจ
อากงฺขตฺติ อปฺปฏฺิฏฺกฺกุเล ปฏฺิฏฺกฺกุลสณฺณิ วิหเรยฺยนฺตฺติ ปฏฺิฏฺกฺกุลสณฺณิ
ตตฺถ วิหฺรตฺติ ฯ สเจ อากงฺขตฺติ ปฏฺิฏฺกฺกุเล จ อปฺปฏฺิฏฺกฺกุเล จ อปฺปฏฺิฏฺกฺกุลสณฺณิ
#๑ ยฺ. เอวเมว โข ฯ

วิหเรยฺยนฺติ อปฺปฏิกฺกุลสณฺณี ตตฺถ วิหฺรติ ฯ สเจ
อากงฺขติ อปฺปฏิกฺกุลเ จ ปฏิกฺกุลเ จ ปฏิกฺกุลสณฺณี วิหเรยฺยนฺติ
ปฏิกฺกุลสณฺณี ตตฺถ วิหฺรติ ฯ สเจ อากงฺขติ ปฏิกฺกุลณจ
อปฺปฏิกฺกุลณจ ตทฺทญฺ อภินิวัชเชตฺวา อุเปกฺขโก วิหเรยฺยํ สโต
สมฺปชาโนติ อุเปกฺขโก ตตฺถ วิหฺรติ สโต สมฺปชาโน ฯ

[๘๖๔] ปฺน จปฺริ อานนฺท ภิกฺขุโน โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ...
มานเนน คนฺธํ ฌายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน โผฏฺฐพฺพํ
สุสิตฺวา ... มนสา ฌมฺมํ วิณฺณาย อุปฺปชฺชติ มนาปํ อุปฺปชฺชติ
อมนาปํ อุปฺปชฺชติ มนาปามนาปํ ฯ โส สเจ อากงฺขติ ปฏิกฺกุล
อปฺปฏิกฺกุลสณฺณี วิหเรยฺยนฺติ อปฺปฏิกฺกุลสณฺณี ตตฺถ วิหฺรติ ฯ
สเจ อากงฺขติ อปฺปฏิกฺกุลเ ปฏิกฺกุลสณฺณี วิหเรยฺยนฺติ ปฏิกฺกุลสณฺณี
ตตฺถ วิหฺรติ ฯ สเจ อากงฺขติ ปฏิกฺกุลเ จ อปฺปฏิกฺกุลเ จ
อปฺปฏิกฺกุลสณฺณี วิหเรยฺยนฺติ อปฺปฏิกฺกุลสณฺณี ตตฺถ วิหฺรติ ฯ
สเจ อากงฺขติ อปฺปฏิกฺกุลเ จ ปฏิกฺกุลเ จ ปฏิกฺกุลสณฺณี
วิหเรยฺยนฺติ ปฏิกฺกุลสณฺณี ตตฺถ วิหฺรติ ฯ สเจ อากงฺขติ ปฏิกฺกุลณจ
อปฺปฏิกฺกุลณจ ตทฺทญฺ ๑ อภินิวัชเชตฺวา อุเปกฺขโก วิหเรยฺยํ
สโต สมฺปชาโนติ อุเปกฺขโก ตตฺถ วิหฺรติ สโต สมฺปชาโน ฯ
เอวํ โข อานนฺท อริโย โหติ ภาวิตินฺทฺริโย ฯ}

[๘๖๕] อิติ โข อานนฺท เทสิตา มยา อริยสฺส วินฺเย อนฺตฺตราต
อินฺทฺริยภาวนา เทสิตํ เสโข ปาฏิปฺโท เทสิตํ อริโย ภาวิตินฺทฺริโย
#๑ ม. ตทฺทญมฺปิ ฯ

ยี่ ๑ อานนท สตถารา กรณียี สวากานั หิตตีสินา
อนุกมฺปนเณ อนุกมฺปเ อฺปาทาย กตฺ โว ตํ มยา เอตานิ อานนท
รูกฺขมฺลลานี เอตานิ สฺลลวาคารานี ฌายถานนฺท มา ปมาทตฺถ
มา ปจฺจนา วิปฺปฏิสารีโน อหฺวตฺถ อัย โว อมฺหากั อฺนุสาสนีตี ฯ
อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนฺโท ภควโต
ภาสิตํ อภินฺนุทิตี ฯ

อินฺทฺริยภาวนาสฺตฺตํ นิฏฺฐิตํ ทสมํ ฯ

สพายตฺนวกุโ โปณฺจโม ฯ

ตสฺสสุทฺธานั

อนาถปิณฺฑิกโก ฉนฺโน ปุณฺโณ นนฺทกรรหุโ

ฉนฺนุกั สพายตฺนิกั นกรวิญฺเทยย สฺสทฺธิโก

อินฺทฺริยภาวนา จาปี วกุโ โอตฺตรโปณฺจโม ฯ

อุปฺริปณฺาสกั นิฏฺฐิตํ ฯ

#๑ โป. ม. ย. ยี่ โข ฯ